

ספר

בית דוד

חלק שלישי

על הלכות טרפות לשון השו"ע מסימן מ' עד סוף
סימן נ"ו. והבאורים כמו בב' חלקים הראשונים.

בבאר תקצר המכונה עמודי הבית מבואר דברי המ"ז והשיך ועוד
אחרונים בקצרה מה שהכריעו בדברי השו"ע להלכה.

בביאור הארוך המכונה יסוד הבית מבואר כל דין ממקורו הראשון
משם או מראשונים בלשונם ממש ומה ששקלו ופרו בדבריהם
ושאר הפוסקים עד שיוצא הדין שפסק המחבר או חרמ"א. גם נתבאר
בו הרבה חדושי דינים מגאוני בתראי דפקיעי שמייהו שנשאלו
לרגלי המקרים ועובדות שבאו לפנייהם והורו הלכה למעשה.

כל אלה אסף וחבר בעהשי"ת בסדר נכון ובלשון צח וברור הנקל להבנה
דוד בל"א המופלג ורח מיה חיים צבי זצ"ה
לפנים שו"ב ושי"ן בק"ק טשעבינאוויץ, וכעת בחוככי ירושלם עיה"ק ת"ו.

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ז

נדפס

בעיה"ק **ירושלם** תובב"א

בשנת בבית דוד הזה יהיה בו מנוח לזובתי הזבח לפ"ק

הקדמה

במה אקדם ואיכף לאלקי מרום על כל הטוב והחסד שעשה עמדי שהחייני וזכני לראות בעיני כי שני חלקי ספרי בית דוד על הלכות שהימה ומריפות הריאה נתפשטו בע"ה בכל תפוצות ישראל, ונתקבלו באהבה ורצון בכל חוגי הש"ב עד שעשו חק עם המתלמידים אצלם מלאכת ודיני ש"ב ללמוד בספרי הג"ל דוקא, מפאת סגנוני הטוב בכל הפרטים גם הש"ב הרבנים מופלגי תורה דפעייה"ק ירושלם ח"ו ואנפיה מצויים כן לכל תלמידיהם, וכולם שבעי רצון עצהיו"מ, והאית עכ"ל, כי במשך שמונה שנים חזרו ונדפסו ארבע פעמים, לפי שנמכרו הראשונים, וגדולה מזו שספרי זכה ג"כ לעלות על שלחן מלכים [מאן מלכי רבנן] וגדולי הרבנים ובעלי הוראה מעיינים בו בכוא לפניהם שאלה מאלו העינים, וכמה מהם בקשוני וזרזוני לפדר בסגנון זה גם מסימן מ' שבשוי"ע ולהלן.

עד כאן דברי הרה"ג המחבר זצ"ל בהקדמתו אשר הניח בכתובים. ובעוה"ר זו היתה פליטת קולמסו האחרונה, ובהניחו קולמסו על שלחנו לא הפפיק לגמור את ההקדמה, מפני מחלה אנושה שתקפתהו אשר ממנה לא קם עוד, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש ונשמתו עלתה לגנוי מרומים, ביום ה' י"ד לחדש אלול שנת הרפ"ב, בשבעים ושמונה שנה לימי חייו.

אמרו קרובי הרה"ג המחבר: כפי שאנחנו מכירים את דודנו זצ"ל, ויודעים קצת את קורות חייו, — תחלת שורות בקודש, במלאכת ש"ב, היתה בעיר באדקי הקרובה לעיר בילסק פלך הורדנא, ועשה שם שבע שנים, והיה אז גם ש"י מצוין, כי קולו היה כשאנת ארי ובנעימה, (קול ה' בכח קול ד' בהדר, כי כל פי שצועק בכח אין בו נעימה, אבל קול ד' בכח ובכ"ז קול ד' בהדר). ובתיך אותן השנים שמש בעבודת הקדש על יד הגאון הגדול המפורסם ר' מלכיאל וי"ע. אח"כ נתקבל לעיר טשעבינובצי לש"י וש"ב ושמש שם בעבודת הקודש שלשים ושבע שנה, חביב היה על אנשי עירו וכברוהו בהדרת הכבוד, בגלל פדותיו התרומיות ועונהנותו המציינה. ביתו היה בית ועד לחכמים, ופתוח לכל רב ואירח הגון. הת"ת וצרכי צבור דשם התנהל על ידו. גם היה גבאי אר"י על כסף רמב"ן, והיה שילח כסף לרוב המוסדות והישיבות שבירושלם, והתעסק והתמסר תמיד ברצון וטוב לב. כל קשי יום פנה אליו והוא דאג בעדו להחישו עזרה, והיה מסור לגמ"ח ולטובת זולתו. הוא היה איש צורה, משכמו ולמעלה גבוה מכל העם. — בטשעבינובצי שמש לפני גאון אדיר ר' יעקב ליב העליר וי"ע, ולפני הגאון האדיר המפורסם ר' אלי' ברוך זצ"ל. ארבע עשרה שנה יגע ועמל על חבוריו הראשונים, עד שעשאן כסלה נקיף, ויצאו משוכללים בכל, והנם למאירת עינים לכל ש"ב.

בשנת תרע"ג בר"ח תמוז עלה לירושלם הוא ואשתו הכבודה מ' גולדה חנקא נ"ע, היא לא ארכה ימים בארה"ק כ"א שנה וחצי, כי המלחמה באה אן, והוא לא מצאה די אונים לסביל הדחקות, כאשר שכל ימיה הורגלה לחיות בריות, ויהי כי הציקה לה העת נפטרה פחאופ, בי"ז אדר תרע"ה, והרה"ג המחבר לקח לו לתנחומין לחבר החבור הזה, על יתר סימני טריפות, ויגיעתו בזה היתה למעלה מכח בריאותו, וכה התמיד במלאכת הקודש עד שבעז"ה נתמלא רצונו להשלים מלאכתו. וזכה לראות את הספר כשיצא מביח"ד, ועוד כתב התחלת ההקדמה הנז'.

ועתה קבלו נא באהבה וברצון את הספר הזה שהכין הרה"ג המחבר שלחן ערוך לתועלת להוגי תורת ד' ועמלים בהלכות האלו להקל מעליהם את היגיעה. ויהי רעוא מן שמיא שיתקבל מעשהו האחרון כמעשהו הראשון, וכל הני מולי מעליותא ואשרו בשמן לזכרון נשמתו, וזכותו תגן עלינו ועכ"ל.

לוח המפתחות מהלכות טרפות בפנים מהש"ע ובעמ"ב וביס"ב.

סימן כ"ז דיני טרפות בלב.

סעיף א' ניקב הלב לבית הלל: ביס"ב סק"א ביאור הללי הלב. שם סק"ב דין כים מלא מים סביב הלב. מורסות או בועא בלב. אם ניקב טרפס הלב:

סעיף ב' ניקב הלב ולא הגיע לחללי נחולי או מקוץ ומסחט: ביס"ב סק"ג דין ספק מחולי או קוץ ומחט:

סעיף ג' נמצא מחט בלב או בסמפון הגדול שבלב: ביס"ב סק"ד דין עצם בלב:

סעיף ד' ניקב קנה הלב: ביס"ב סק"ה מהו קנה הלב, ואיך מתפצל לו:

סעיף ה' ניטל הלב: ביס"ב סק"ו מעשה דהח"צ שלא מצאו לב בעוף, ואם נמצאו שני לבבות:

סעיף ו' שומן הלב דבוק בלב ויש שם קו"ד: סימן כ"ח דיני טרפות בכבד:

סעיף א' ניטל הכבד, אם נשתיריו כב' זיתים: ביס"ב סק"א דלדידן בעינן כב' זיתים, ביאור נכון אינו מקום היותו שיעור כזית, אם הסמפונות מצטרפין, שיעור הזיתים במינים שאין להם מרה, שם סק"ב ביאור כזית מתלקט או מרודה, לדידן שבעינן כ' זיתים וא' מתלקט או מרודה, נמצא קרום דיינוס על הכבד:

סעיף ב' שיעור הזיתים בבהמה ובעוף: ביס"ב סק"ג שיעור הזיתים בבהמה דקה, אי משערינן לפי גודל הבע"ה או לפי גודל הכבדים:

סעיף ג' יבש הכבד או נימוק או קשה כאבן: ביס"ב סק"ה נמצא בכבד דם קרוש או ביעות או צינורות, ואם יש בועות בכבד מצוי שיהיה גם בבני מעיים וצריך לבדקם, בעוף נחלק הכבד לשנים נמצא בכבד שגולת שועל או אבן, שם סק"ז דין כבד נפוחה:

סעיף ד' התליע הכבד: ביס"ב סק"ח אי מותר לאכול הכבד שנמצא בו תולעים:

סעיף ה' נעקר הכבד ומעורה בטרפשינ:

סעיף ו' מחט שנמצא בכבד: ביס"ב סק"י נמצא בכבד גרעין של תמרה, או מחט או מסמר ויש לתלות שלאחר שחיטה נפל:

סעיף ז' מחט בסמפון הגדול שנכנסו, או בריאה:

סעיף ח' ניקב טרפס הכבד, או נסרך לבית הכסות: ביס"ב סק"ב דין ניקב טרפס הכבד וחלב טמא סותמו או הכבד עצמו או המחול סותמו ועוד פ"ד, ומעשה בעגל שלא היה בשר בטרפס רק ב' עורות, ודין נקב מתילדה, ואם המזרק מחויב לבדוק אחר נקב בטרפס, ושם סק"ג מבואר הדינים מדבר המצוי ושכיה טובא שהטרפס נסרך לבית הכסות וע"פ רוב נמצא מחט בביה"כ:

סעיף ט' נמצא מחט בטרפס: ביס"ב סק"ד מבואר הפירושים דכל יתר כנשל דמי, ועוד פרטים בזה:

סימן כ"ט דיני טרפות המרה:

סעיף א' מרה שניקבה, וכבד סותמו, אם נסרכה למקום אחר: ביס"ב סק"ב דין כים המרה שנתרוקן, או שנפוח, או הליחה שכתוכו נהפך לגיני עיפוש ורקבון, או קשה כאבן, אם הכים לבן ומי המרה זכים ומתוקים, בעוף שמן דרכו להיות לבן, שם סק"ג דין סרכא בשאר אברים, מרה שבולשת בין הצלעות לחוץ:

סעיף ב' ניטלה המרה ביד או חסרה:

סעיף ג' מעימת הכבד כשהמרה המרה: ענין זה הוא דבר המצוי ושכיה הרבה בעופות וכל פרטי הדינים וההנהגות המורים בזה מבוארים בס"ד בעמ"ב סק"ו בקצרה וביס"ב סק"ה וסק"ו בארוכה:

סעיף ד' אם נמצאו ב' מרות, או אחת ונראית כב' ושפכי להרדי או לא שפכי, ביס"ב סק"ז דין ב' מרות רחוקות זו מזו, בועא במים זכים סמוך למרה, מרה א' ונראית כב' ונאבד בלא בדיקה: **סעיף ה'** אי לא שפכי ובדקו בנפיחה או במים ושפכי:

סעיף ו' ב' מרות ואחר רוחב אצבע היו כאחת:

סעיף ז' אם סמפון א' שופך לשתייה, ודין בועא הניכרת מעל"ע של הכבד:

סעיף ח' מינים שאין להם מרה, או שהמרה בטקום אחר:

סעיף ט' אם נמצא גרעין או קוץ ומחט במרה:

סימן כ"י דיני טרפות בטחול:

סעיף א' ניטל הטחול:

סעיף ב' ניקב הטחול, או נחתך, או נקרע, או נימוק, או לקתה בשינוי בשר, או נרקב, או מים בטחול: ביס"ב סק"ב

דין נקב מתולדה בעגל או בבהמה, ודין נקב שעושין לרפואה:

סעיף ג' כל הדבוק בכרם קרוי עב: ביס"ב סק"ג אופן דיבוק בכרם, נקב או בועא בטחול ואינו ידוע אם הוא מקום הדבוק בכרם, אם נדבק יותר ע"י סרכא ויש שם בועא:

סעיף ד' השיעור של עובי דינר זהב: ביס"ב סק"ד דין אם נברא אינו עב בסמכיה כדינר זהב, או עגול ואינו ארוך כדרכו:

סעיף ה' נמצאו ב' טחולים: בעמ"ב סק"ב דוקא שיש ליתרת צורת טחול: ביס"ב סק"ה דין אם נתבשל הטחול בלי ניקור:

סעיף ו' נקב בטחול של עוף:

סימן כ"ד דיני טרפות בכליות:

סעיף א' ניטלו הכליות או ניקבו או נחתכו: ביס"ב סק"א מעשה שחסרה כלילא א' ונמצאת אצל הריאה, שם סק"ב דין ניקב ע"י חולי, אם נמצא בה מחט:

סעיף ב' לקתה הכלילא במסמס, או נמצא בה מוגלא או מים עכורים או סרוחים או מים זכים או דם או כמראה כרכומי: ביס"ב סק"ג מקום החריץ, דין יבש בכלילא או סנת חרב או נחתכה לשנים:

שם סק"ד אי בעינן במוגלא והנך שיגיעו למקום החריץ, דין בועא או מכה שנדבקה בכלילא ואינה משוישת בה, שם סק"ה דין מים זכים, ומחות מ"ז ואם הם מלווים או טריים, ואם נשפכו וא"א לבדקם:

סעיף ג' אם הלכותא רק בלובן לבד:

סעיף ד' אם נמצא בכלילא אבנים: ביס"ב סק"ט דין כוליא שנמצא בתוכה מים זכים ואבנים, או עצם, אם ע"י אבנים נתקטנה לעצמות מכשיעור:

סעיף ה' כוליא שהקטינה מחמת חולי או בתולדה והבדיקה בזה: ביס"ב סק"י שיעור ענבה או פול, שיעור החריץ בכלילא שהקטינה, אם נאבד בלא בדיקה, שם סק"א דין נצמק בשר הכלילא אם אחת גדולה וא' קטנה מאד:

סעיף ו' ניטלו הכליות ע"י חולי והבדיקה בזה: ביס"ב סק"ב אם נאבד בלא בדיקה, ודין החלב:

סעיף ז' כליות יתירות והקטינו:

סעיף ח' לובן ושינוי טראה בכלילא: ביס"ב סק"ד דין מראה געיל או גריין ובלא"ה, אם ע"י שליפה ברותחין חזרה למראיתו:

סעיף ט' כוליא שהאדימה:

סעיף י' דין כוליא של עוף:

סימן כ"ה דיני ניטל השליא:

סעיף א' ניטל האם או ניקב או נימוק בבהמה או בעוף: ביס"ב סק"א דין ב' מעיים שהביצים בתוכם, נחתך האם בבהמה או נימוק חולד במעיה, ודבר המצוי שנמצא בתרגולות ביצים קרושים שקורין פארבאקנ"ע אייע"ד, ואופן הנחת הביצים בנוף העוף ודין מחט בשלל של ביצים:

סעיף ב' ניטל או ניקב השלחופית של מי רגלים: ביס"ב סק"ב דבר המצוי בעגלים שהמבור נפוח ונהגו הש"כ לבדוק כים השתן, דין מים בחלל הנוף בעוף או בבהמה וצריך בדיקה באברים הפנימיים, וי"א שיש סכנה להאכול מהם, שוורים המשתנים דם צריך לבדוק כים השתן, ובדיעבד אם לא בדק, בהמה שמטמטמת מ"ד תמיד, או נעצר לה השתן, דין חלב מבהמה המשתנת דם, דין יצא מרדיה דם עם תחלב:

לוח המפתחות

דק, אם ניקב ע"י חולי, אי מהני סתימת הקיבה לנקב בביה"ב:
סעיף ה' נמצא מחט או קוץ בהמסס או בביה"ב ולא ניקב מעל"ע, או אם ניקב מעל"ע, הבדיקה בזה אחר קו"ד, אם הודח ונמלח או נאבד בלא בדיקה, אם אנו בקיאים בבדיקה בניקב מעל"ע:
ביסה"ב סק"ה, דין קורט דם הזכר בכל מקום, נמצא קו"ד סביב הנקב בית הכסות שניקב זה שלא כנגד זה, אם נשאר רק מוט עור שלא ניקב, שם סק"ש בדין לא ברק אם לא ניקב מעל"ע, אם אין שם קו"ד אם אין שינוי בבשר באיו מעכב הבדיקה ובאיו אינו מעכב: שם סק"י דין אם הקו"ד רחוק קצת מהנקב, או אינו סובבו בעיטול, אם הבשר נרקב סביב המחט כעין שבייל ופר"ד מזה, אם יש ספק שיצא המחט לחוץ ע"י משמוש לאחר שחיטה, אם מחט תחוב באורך דופני הדקין ולא ניקב מעל"ע, ובביה"ב כה"ג:

סעיף ו' נמצא עליה חלודה:

סעיף ז' מחט לצד חוץ בחלל הגוף:

סעיף יא' מחט בקורקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו: ביסה"ב סק"י מבואר דצריך בזה בדיקה אחר קו"ד מבחוץ, ואם נאבד בלא בדיקה, ועובדא בתניוק שהרגיש בפיו בעת אכילת קורקבן שיש בו מחט, ועוד כמה עובדות בכעין זה:

סעיף יב' קטן שנמצא מחט בכרס: ביסה"ב סק"י דין אי' שנמצא מחט בכרס:

סימן מ"ט דיני טרפות בקורקבן:

סעיף א' הקורקבן יש לו ב' עורות, ניקב זה בלא זה או זה בלא זה, נגד זה: ביסה"ב סק"א מהו הב' עורות, ואם נמצא ג' עורות, אם ניטל או נרקב עור אחד, אם נתמססו הב' עורות שם פק"ב, דין נקב החולך בשיפוע:

סעיף ב' ניקב ושומן סותמו: ביסה"ב סק"ג נמצא ווארצ"ל, או שבייל לבן או בשר לבן וקשה מבחוץ נגד פי המחט, מחט שניקב הקורקבן וגם קצת שומן שעליו, אם שומן ע"י פיסוס סותם נמצא במקום המחט בועא, או בל"ת, או שהבשר בולט מגבישיות ועוד קצת עובדות בענין זה:

סעיף ג' נמצא מחט תחוב מבפנים: ביסה"ב סק"ד מבואר דצריך בזה בדיקה מבחוץ, ואופן הבדיקה, ומעשה יבטחו שובת:

רדב"ז ועוד כמה עובדות מענין זה:

סעיף ד' ניקב עור החיצון מחולי או מקוץ וטהט ודין ספק מחולי: ביסה"ב סק"ה דין בר אצא ותרגולת שנמצא מחט בחלל הגוף ונמלח עם בשר הרבה, אם שייך בעוף דין כרס החיצונה, אם הבילוי"ג נחלק לשתיים:

סעיף ה' דין תולעים בקורקבן:

סימן נ' דינים כלליים בנקיבת האברים:

סעיף א' נקב שיש כמה לתלות, א' מדמין נקבים זה לזה, מדין ריעותא מחיים: ביסה"ב סק"א אם יש לכמוך בזה"ל אהקפה ועובדא מזה, ושם סק"ב באיזה ריעותא אמרינן נשחטה הותרה:
סעיף ב' כל אבר שניקב שרפה איך הדין, אם ניטל כולו או נברא בשתיים, או נברא חסר: ביסה"ב סק"ג עובדא באוצא שהעצם האמצעי שהבשר (בילוי"ג) משני צדדיו היה נסדק כל ארכו, אם נשתנה צורת האבר, נלד ב' אפרוחים דבוקים מן הצד זה לזה, חסדי הדקין בעוף:

סעיף ג' דין נתמסס, ולרד"ק שא"א בקיאות בזה:

סימן נ"א דיני מחט או קוץ שנמצא בבהמה:

סעיף א' קוץ או מחט שניקב לחלל: ביסה"ב סק"א אם הוא ספק שניקב לחלל, ודין החלב ביה, דיני נמצא בחלל עצם, או נוצות בעוף, או שכולת שוגל וכיוצא בה, או אבנים, וכמה שאלות שארע בעינים אלו:

סעיף ב' דין נקב בקנה רחב: ביסה"ב סק"ג נידון הבדיקה בזה, עובדא בבהמה שנתקע בבטנה יתד של עץ, אם נמצא בחלל עגולי עופרת שקורין שרוי"ט, עופות נשכו בפיהם עוף אחת וניקבו עד לחלל:

סימן מ"ו דיני טרפות בבני מעי:

סעיף א' ניקב הדקין: ביסה"ב סק"א אם יש לתלות הנקב בכנין שם סק"ב אם בשר סותם, דין ניקב מעי הסמוך לקיבה והחלב סותמו, אם לאחר שנקלף השומן מהדקין נמצא נקב:

סעיף ב' יצאו הדקין והחזרו מאליהן או שהחזירן אם לא יצאו ונמצאו מהופכין או נמצא המעיים בין עור לבשר ויש שם תפירה: ביסה"ב סק"ג ביצאו לחוץ אי בעינן בדיקה, ואם שהו בחוץ כשיצאו, מדין החזירן בידים, ואם לא החזירן ושחטוה בעידן בחוץ, שם סק"ד לא יצאו ונמצאו מהופכין, מהו מקרי מהופכין, אם הדרא דכנתא נשתנה מהרגילה, שם סק"ה דין נמצא המעיים בין עור לבשר ואם נמצא כן בתרגול פסורט, ועוד פרטי דינים מענין זה:

סעיף ג' הדרא דכנתא שניקב אחד לחבירו:

סעיף ד' מחט שנמצא בדקין:

סעיף ה' דיני חלהולית שניקבה:

סעיף ו' דין סרכא מהדקין או משאר אברים, או בועות: ודבר הרגיל ושכיח הרבה בבר אוזות ולפעמים גם בשאר עופות שנמצא בבני"מ בועות קטנות שקורין פאק"ן וצריך בדיקה, ואופן הבדיקה, ואם נאבד בלא בדיקה ועוד כמה פרטים בזה מבואר בעמדה"ב סק"ז בקיצור וביסה"ב סק"י באדיקות:

סימן מ"ז דיני בני"מ יתירים:

סעיף א' בהמה שנמצאו בה ב' מעיים: בעמדה"ב סק"ג דין ב' ביה"ב או ב' קיבות:

סעיף ב' מעי יתיר בעוף: ביסה"ב סק"ב מדין ענפים כעין בליטות קטנים מרוחב אגודל, ואם הוא כעין יבלת ווארצ"ל, ואם השומן מכסה להיתרת:

סעיף ג' מעי היוצא מביה"ב להמסס או לכרס:

סעיף ד' נמצא ב' סניא דיבי: בעמדה"ב סק"ז וביסה"ב סק"ד מבואר דבעופות יש ב' סניא דיבי, ואם נמצא בהם רק אחת, ועוד פ"ד בזה:

סעיף ה' בהדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתו יתרת, ואם הוא פתוח בראשו: בעמדה"ב סק"ז וביסה"ב סק"ה מבואר דלא הוי יתרת רק ביש בו רעי ואם לאו הוא הוריד הנמשך מהכבד, ודין יתרת ארוך מאצבע, אם נמצא ג' יתרות, אם לא ברק אם היה פתוח בראשו או סתום, תרגולת שיש לה ב' נקבים שמוציאה הרעי:

סימן מ"ח דיני טרפות הקיבה ובכרס:

סעיף א' קיבה שניקבה, אם חלב שעל היתר או שעל הקשת סותם: ביסה"ב סק"א מעובדא במחט בקיבה ויבלת קשה כנגדה ומכוסה בחלב:

סעיף ב' כרס שניקב, ודין תולעים בכרס: בעמדה"ב סק"ג דין אם טהול סותם הנקב: ביסה"ב סק"ב דין עז שדקרוה בין הצלעות סמוך לבטן יוצא פרש והיתה י"ב חדש וילדה, ועוד פ"ד מענין דקירת הכרס לרפואה, והקוזה בצאור הבהמה לרפואה, וברין תולעים בכרס:

סעיף ג' אם נקרע בשר החופה, ושיעורו: ביסה"ב סק"ג בדין אם אין הקרע מפולש, אם נברא פתוח או נטול בשר זה, מדבר המצוי שנקרע בשר זה ע"י נתיחת הבהמות זא"ל, אם בין הצלעות הוא בגלל בשר החופה, דין חלב מבהמות אלו, אם עלה בו סתימה מהני או לא, עוף אין לו כרס ואם נחלק הביילוי"ג:

סעיף ד' אם נקדר בשר החופה ושיעורו: ביסה"ב סק"ד הביאור בזה ומדין קרע ע"י נתיחת ברמה שקורין דור"ך שלא"ק:

סעיף ה' אם נתמסס בשר זה או נשתנה מראיתו: ביסה"ב סק"ה דין המסס שהיה נפוח מצד החיצון ונשתנה הבשר ומצד השני היה מראה גרין:

סעיף ו' מחט בחלל הקיבה או הכרס: ביסה"ב סק"ז עובדא במחט בכרס שהיה כפול במקום המחט:

סעיף ז' נקב בהמסס וביה"ב במקום חיבורו: ביסה"ב סק"ז ביאור ע"ז ודין נקב אינו מפולש בהמסס, בביה"ב יש נ"ב מקום שעורו

לוח הנפתחות

סימן ג' דיני טרפות בצלעות :

סעיף א' מספר הצלעות, ואי נשברו רובן או נעקרו מהחוליא ורחוליא קיימת : ביסח"ב סק"א מבואר דמספר הצלעות הוא לבד מהב' צלעות הסמוכות לצואר, שם סק"ב דין נשבר הצלע במקום הריאה ויש עוקץ בבחמה או בעוף, נשבר או נתעקם העצם שקורין ביולי"ג :

סעיף ב' נשתברו צלעות הקטנות :

סעיף ג' דין נעקר צלע וחצי חוליא, ואם אירע שחסר או יתר צלע מתולדה : ביסח"ב סק"ה אם נמצא בבחמה יד צלעות בכל צד אי צריך להניח לחלק אחרים ב' צלעות או רק צלע א', ודין בשר שבין צלע י"ב לצלע י"ג לענין ניקור :

סעיף ד' נעקר חוליא כולה :

סעיף ה' נשברה השררה ולא נפסק החוט :

סימן נ"ה דיני טרפות בגלגל ובפרקיו :

סעיף א' ג' פרקים בגלגל ופרטי דיניהם, אם נחתך בין הערקום והשוק או בין עצם הקולית והשוק : ביסח"ב מבואר מהו ארכובה, ואם נחתך בתוך ערקום עצמו, ובעוף שאין לו ערקום, ביאור צורת עצם השוק והקולית שיוכל להכירם אחר הבישול :

סעיף ב' בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניכיה והם היתרות אם נפסקו שלא מחמת עיכול, אם נתעבלו רק מיעוטן, אם נשבר סמוך לגוף, אם לא נשמש ואעכול ניכיה : ביסח"ב סק"ב הפירוש דשף מדוכתיה, סימנים להכיר דשף, אם נמצא הבוכנא באסיתא כדרכה, ש בן שריטות, שף מדוכתיה ולא איעכול ניכיה דכשר בעינין עור ובשר חיצין כרינא, לא שף מדוכתיה רק שנשבר חצי עצם האסיתא או נשבר מקצת עצם מרוחב הבוכנא, אם נמצא מכה עמוקה בראש הבוכנא, בהמה הצולעת וניכר בחייה שהבוכנא מתנדרת אם חורה ונתרפא ושוב אינה צולעת, פרה הולכת הצולעת ונפוח מבחוץ בעצם הקוליא הסמוך לגוף אם חלבה מותר וקצת עוברות מזה : שם סק"ג מבואר דגם כעף בעינין עיכול ניכיה, הישני פירושם בניבין, ואיזהו העיקר, ולדינא יש להחמיר בהשני פירושם וי"מ לפעמים יש נ"מ בזה בגון שבדקו ניבין החיצונים ונאבד ולא בדקו הפנימים או להיפוך מ"ש הרמ"א י"א דאין אגן בקיאיין בעיכול ניכיה אי דוקא בגפסקו הניבין אי אפילו בלא נפסקו, אם נמצא שמושה לאח"ש ואינו ידוע אם קודם שחיטה נשמה או לאח"ש ופרטי דיניה דין נשבר העצם סמוך לגוף, אם חזר ונקשר, שאשי"י או שעשויי, או שלא חזר ונקשר כלל ועוד ובשר שלם, אם הביא לפני המורה עצם הקולית שבור אחר שנתבשל ונתמסמס הבשר והגידן, הישיעור סמוך לגוף בגסה ובדקה ובעוף, דין נשבר באלכסון, בהפ"מ יש להקל ע"י בדיקה בניבין וחלוקי דינים בזה, ויש נהגין שלא לבדוק הניבין בתרגומים ועוד פ"ד, לא נשמש ואיעכול ניכיה, ונידון השוורים שעושין עמהם מלאכה שאומרים שע"י נתעכלו הניבין, ביאור נכון בדברי הר"ן ודין נשמש הקולית מתחלת בדייתו :

סעיף ג' ראש עצם הקולית החובר לשוק שניתק ממקומו, וי"א דוקא בעיב"ח את רובו : ביסח"ב סק"ד דצריך שלא יהיה לקותא או מסמס בבשר החופה, ועיקר תלוי בבשר הסמוך לעצם אם הוא שלם ולא נתמסמס :

סעיף ד' אם יש לה ג' גלגלים, והוא מראש עצם התחתון ולמעלה, ויש לה תואר גלגל, ואם נבראת חסר גלגל א', ביסח"ב סק"ה מבואר דאם היתר אינו מניע לארץ ואינו הולך עליו, וכמה עוברות מבריות משונות מענין זה וכי"ב :

סעיף ה' נשבר העצם ויצא לחוץ ואין ע"י חופין, אם נפל קצת מהעצם, אם נשבר העצם במקום שאינו נסרף בין האבר יש מחמירים אף בעוב"ח אם השבירה יצאה פעם א' לחוץ, והמנהג להטריף אם לא במקום הפ"מ, ואם חזר ונקשר, ביסח"ב סק"ז הפירושים בעוב"ח את רובו, והפירוש ויצא לחוץ, דין נפוח בעצם כעין רקבון, אם נשבר רק קצת עובי העצם, דין אבר האסור אם נמלח

סעיף ג' אם קיץ ומחש לא ניקבו לחלל רק כולו שטון בבשר : ביסח"ב סק"ה אי דין זה שייך גם בעוף ופרטי דינים בזה : **סעיף ד'** הלעיטה הלתית וכיוצא בו : ביסח"ב סק"ה מבואר מהו הלתית, בהמות שנמצאו בבנ"מ בהרות אדומות מחמת שאכלו כל"ך, מהו כל"ך, בהמה שאכלה סיבין שנשפך בהם וויטריאל, אם אכלה זכוכית כתושה :

סימן נ"ב דיני עוף שנפל לארץ ושינוי מראה באברים :

סעיף א' עוף שנפל לאור והוריקו האדומים או שהאדמו הירוקים ודין כבד וריאה וטחול שהוריקו : בעמח"ב וביסח"ב סק"א נתבאר דהיינו ששהתה שם כשיעור חיטום, וכמה שיעור חיטום, דין נפל למים רותחים שבכלי ראשון או בכלי שני, ושוורים ששתו בראה"ע חמים, דין עופות חמים, דחילוק בין עוף שטן לכחוש, שם סק"ב דין שינוי מראה בסימנים או בצורה"ג :

סעיף ב' דין אם שלקן וחזרו למראיתו : ביסח"ב סק"ג נתבאר דהיינו שליפה מועצת, אי בעינין שיחזרו למראיתו ממש, עובדא בכבר שישלקוהו וחזר למראיתו מבחוץ ולא מבפנים, עוד עובדא מצאי ירקות בכבד ולא בדקו אם במקום הפוסל וכי"ב :

סעיף ג' אם לא נשתנו ואירע ששלקן ונשתנו :

סעיף ד' דין ירקות כבד בעוף בייתי שיש במינו מדבריו :

סעיף ה' נפלה לאור ואין ידוע אם נחמרו בני"מ :

סעיף ו' אם נמצא שינוי ואין ידוע אם נפלה לאור : ביסח"ב סק"ז עובדא בכבד עוף שהיה ירוק ככחתי וניכר שנשפכה המרה : **סעיף ז'** דין שינוי אברים בבחמה שנפלה לאור : ביסח"ב סק"ז אם אנו בקיאיין בזה"י בעוף ובבחמה שנפלו לאור, ואופן הבדיקה, בהמות שהיו כרפת בשעת שרפה ונשרף עורם בכמה מקומות, ועוד עובדות כאלה, ונידון החלב מהם :

סימן נ"ג דיני מכה או שבר בבחמה ובעוף :

סעיף א' דין נשמתו או נשברו ידי הבחמה או שיש לה ג' ידיים אם נשמש או נשבר ידי הבחמה סמוך לגוף ונצטר הדם מעבר לצלעות, בעמח"ב סק"ד מבואר דמהני בזה בדיקה בריאה, ביסח"ב סק"א עוף שיש לה גף יתר או חסר מתולדה, ספק חסר מתולדה או ניטלה אד"כ, ועוברות מזה, ודין השלכת האבר הנשברה, שם סק"ב שיעור סמוך לגוף :

סעיף ב' עוף שנחתך או נשבר אנפיו סמוך לגוף, והמנהג לשער ברוחב אגודל : ביסח"ב סק"ג פירוש בוכנא באסיתא, שם סק"ד דין נשבר וחזר ונקשר, נמצא נשבר הגף לאחר הבישול, שם סק"ה מענין שיעור אגודל, אם הבוכנא מצטרף לשיעור אגודל, אם לא בדקו אם יש שיעור אגודל, אם הגף נפוח ולא נשבר או שיש בו חתך שנעשה ע"י קשירה חזקה, נשבר רק חצי רוחב העצם, נשבר לג' חתיכות, שם סק"ז נשבר הגף רחוק אגודל מהגוף אם צריך לעיין בצלעות בפנים אם נצטר הדם, ועד כמה הישיעור בזה, דין נשבר העצם באלכסון מורדין שיעור אגודל מהתחלת השבר לצד הגוף ועוד כמה פ"ד בזה :

סעיף ג' נשמש הגף מעיקר צריך לבדוק הריאה : ביסח"ב סק"ז מבואר דאין אין בקיאיין בבדיקת ריאה בעוף, דין נשמש והניבין קיימין, ונידון עצמות קטנות מבפנים, ומהותן, ועיד קצת פ"ד : **סעיף ד'** דין נמצא הגף שבור ואינו ידוע אם קודם שחיטה או אח"ש, ובנשמש כה"ג : ביסח"ב סק"ח מבואר ד' המקילים בהפ"מ גם בנשמש, ואם במקום המכה שחזר וכי"ב ודאי מחיים הוא ואם יש שם רישם וצורות דם הוי ספק מחיים ספק לאח"ש ואם אין שם שום רישם וצורות דם הוי כודאי לאח"ש, נידון נשבר או נשמש בשעה שמעקם הכנפים לשחיטה או בשעת שחיטה ע"י נרנוד העוף, אם יש לתלות בוריקה בכח אח"ש ע"י קרקע קשה או אבנים, ועוד פ"ד : **סעיף ה'** עוף שהיה לו מכה עמוקה כנגד הריאה, והבדיקה בזה : ביסח"ב סק"ט החלוקי דיעות אם אגן בקיאים בדיקה זו, ואם נאבד בלא בריקה, ונידון אהות שא"י תוחכים פה"ז תחת הכנף להצבות הבשר שתראה שמינה :

לוח המפתחות

הערקום : בעמה"ב ס"ק ה' נשבר הערקום עצמו אפ' חוששין שמא נפסקו צוה"ג :

סעיף ה' שיעור ארכן של צוה"ג בבהמה נסה וברקה : ביסה"ב ס"ק ה' איזה דעה עיקר לדינא בענין ט"ז אצבעות או ד' ועוד פרטים בזה אם אנו בקיאים בבהמה דקה להבחין במראיתם ובמישור : ביסה"ב ציור להבין ע"י על נכון כל חלוקי דיעות בצוה"ג ולהבין פירוש התוספת דה"ט אלא, שרבים נביכים בו, דאנרמא ולבר ר"ל בציור מן אות ד' ולמעלה עד שמובלעין בבשר, ובאנרמא ולנוי ר"ל בציור שמן אות ג' עד אות ד' הוי גם כן צוה"ג ליטרא בפסיקתא :

סעיף ו' דין גידים אחרים הנבלעים באלו : ביסה"ב ס"ק ו' אם נמצא צוה"ג יתר ממספרם :

סעיף ז' מספר צוה"ג בבהמה ודין נחתכו : ביסה"ב ס"ק ז' אף בבהמה אם נפסק רובו של אחד מהם, וביאור נכון לדעת מקום צוה"ג בציור הנז' ודין צוה"ג הפנימים :

סעיף ח' מקום צוה"ג בעוף ומספרם, דין אם נפסק רובו של אחד מהם : ביסה"ב ס"ק ח' אם נמצא רק ט"ז ואחד מהם עב, אם נפסק אחד החצי ממנו בצמצום :

סעיף ט' מקום שכלים צוה"ג בעוף, דין מכה במקום צוה"ג : ביסה"ב ס"ק ט' מבואר באורך אם משערינן בעוף ברוחב אצבע, או ב' אצבעות או בחצי עצם, דין ריעותא במקום צוה"ג בבהמה בעוף כנון נשבר או נפוח ונצרך הדם ואינו יודע אם נפסק אחד מהם, אם יכולים לסמוך בבדיקת צוה"ג בעוף הגם נפוח ושינוי מראה מחמת הקשירה, ונפוח מחמת קרח וקור, ועוד פרטי דינים בזה :

סעיף י' נשבר העצם במקום צוה"ג ונקשר ונתרפא יפה : ביסה"ב ס"ק י' י"ד אי בעינן דוקא נקשר שבר אל שבר או אפילו שע"ש, אם עדיין הוא שבור, ואם נשחטה סמוך לשבירה, מ"ד נשמש עצם השוק מהערקום, נשבר עצם השוק מחציו ולמעלה ונקשר שע"ש והחלק העליון יורה למטה תוך אצבע לצוה"ג, נשבר העצם באלכסון, נשבר במקום צוה"ג בחצי עביו, נסדק העצם לארכו, דין תרגול מסורס נמצא ראש עצם השוק במקום צוה"ג בולט בשינוי, נשבר העצם נגד צוה"ג אי מהני י"ב חודש או כ"א יום בעוף, אם הכו בהמה בניח"ג שלה בחוץ יש לחוש לפסיקת צוה"ג, פרה חולבת שהיה לה נפוח במקום צוה"ג, והיא צולעת לענין חלב שלה :

או נתבשל או נצלה עם שאר הבשר, שעטי המחמירים בנשבר העצם, אף בערב שלם, ופירוש ד' הרמ"א דבהפ"מ יש להורות כהלכה, אם נמצא בעוף אחר הבישול שעצם הקולית נשבר רחוק מהגוף והוא נקשר שעש"י ולא נודע אם ע"ב היה שלם, וכמה עובדות מזה : **סעיף י'** נשבר עצם הקולית וניטל ממנו קורט מראשו העליון ועוב"ח את רובו :

סעיף יז' עוב"ח את רוב דוקא רוב מן הבשר וסיעוט מן העור ובעוף שעורו רך מחצה בשר ומחצה עור כשר, אבל עור לבד אינו מציל :

סעיף ח' יש מקום שיעור לבד מציל גם בבהמה : סעי"ט, גידין אינם מצילין :

סעיף י' אם היה הבשר מתלקט או מרודד או נקלף או ניטל שליש התחתון או ניקב או נתמסמס אינו מציל ודין שינוי מראה :

סעיף יא' נקדר הבשר בסכין בעיגול ורוב הקיפו מכוסה : **סעיף יב'** נשבר העצם במקום שעושה טרפה ואין ידוע אם יצא רובו ונקשר שאש"י, ואם נקשר שעש"י : ביסה"ב סקי"ג אי בעינן בזה עוב"ח את רובו, ואם חזר ונקשר שעש"י אי מהני או לא, והבחינה בזה ע"י מחט או קיסם, ואם הוחזר בידו אדם אי מהני או לא :

סעיף יג' נמצא שבור וא"י אם נעשה מחיים או לאחר : ביסה"ב סקי"ד, אם עוב"ח את רובו, אם מקום המכה אינו שחור אלא אודם הנוטה קצת לשחור ועוד פרטים בזה :

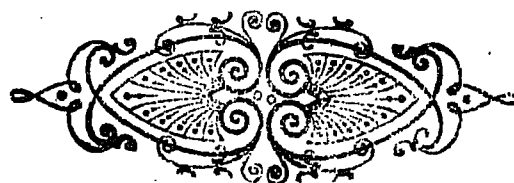
סימן נו. דיני טרפות בצוה"ג :

סעיף א' צוה"ג שנמלו או שנפסקו ביסוד הבית ס"ק א' לא נמלו לגמרי רק נעקרו מן הארכובה ונקמלו מן העצם עד למעלה ואם נעקרו מצד שלמעלה ונקמלו, ולמטה הם מחוברים, ויש נפקותא ביניהם נברא חסר צוה"ג :

סעיף ב' באיזה עצם הם צוה"ג, באיזה מקום : ביסה"ב ס"ק ב' מבואר שתי השיטות בצוה"ג אם הם כלפי חוץ שהונב נופל עליהם, או שהם כלפי פנים, בבהמה ובעופות :

סעיף ג' מקום התחלת צוה"ג לענין טרפות : בעמה"ב ס"ק ד' אם נחתך בין הערקום לחשוק :

סעיף ד' צוה"ג שנפסקו אי שנמלו כנגד הערקום או למעלה מן

ראשי תבות הנמצאים בחלק זה בסדר א"ב.

אות ל.

ל"ב, לישנא בתרא. לחה"פ, לחס הפנים. ל"מ, לא מצעיא.
ל"ק, לישנא קמא. לש"ת, לא שמו חסרון:

אות מ.

מ"ב, משאת בנימין. מ"ד, מאן דאמר או מידי דהוי. מהי"ת,
מהיכי פית. מו"ח, מורי וחמי חותנו של הדע"ק הוא הגאון
בעל שו"ת נטע שטנע. מזל"ד, מזמור לדוד. מחז"ר, מחזיק
בדעה להגאון מופת הדור מרן חיים יוסף אזולאי. מכ"ק,
מכדי קליפה. מסג"ה, מסגרת השלחן. מעל"ע, מעבר לעבר.
מקו"ח, מקום חריץ. מק"מ, מקדש מעט על הדע"ק. משכ"ו,
משכנות זהב. משי"ע, משכנות יעקב:

אות נ.

נוכ"י, נודע ביהודה:

אות ס.

סה"ד, סדר הדורות. סע"א, סעיף א'. סק"א, סעיף קטן
א'. סשח"ת, ספרי שחיטות אחרונים:

אות ע.

עבוס"ג, עבודת הגרשוני. ע"ד, על דבריו. עוח"ח, עוד
אחרונים. עו"ב, עוד ובשר. עובח"ר, עוד פוסקים. עו"ר,
חם רובו. עו"מ, עוד מקומות. עו"פ, עוד פוסקים. עו"ר,
עוד ראשונים. עכ"ד, עד כאן דבריו. עכ"ל, עד כאן לשונו. עכת"ד,
עד כאן תוכן דבריו או תמלית דבריו. עמ"ז, עמודי זהב. ע"ג,
עיכול ניב. ערוג"ה, ערוגת הכסף. ערה"ש, ערוך השלחן:

אות פ.

פ"ב, פרק ב'. פ"ו, פרק ו'. פו"ר, פוסקים ראשונים. פנמ"א,
פנים מאירות. פרח"ח, פוסקים ראשונים ואחרונים. פר"ח,
פרי חדש. פר"ת, פרי תואר. פרמ"ג, פרי מגדים. פתש"ו,
פתחי תשובה:

אות צ.

צג"פ, צמר גפן. צו"ג, צומת הגידין. צו"ש, צורך שבת.
צ"ע, צריך עיון. צע"ג, צריך עיון גדול. צ"ל, צמח לדק שד"ר
הט"ז והש"ך. צל"ה, צמח לדק החדש מאדמו"ר מלאדי:

אות כ.

קו"א, קונטרס אחרון. קיס"ר, קונטרס סרסות. קו"י,
קונטרס יוסף:

אות ר.

רוא"ח, ראשונים ואחרונים:

אות ש.

שא"צ, שאר אצרים. שא"פ, או ש"פ, שאר פוסקים. שא"ח,
שאר אחרונים. שצו"י, שבות יעקב. שה"ג, שלטי הגבורים.
שו"ג, שלחן גבוה. שוע"א, שלחן ערוך אחרון לאדמו"ר מלוצאווין
זו"ל. שעא"פ, שער אפרים. שפ"ד, שפתי דעת להפ"ר. ש"ס,
שכולה שועל:

אות ת.

ת"א, תרגום אונקלוס. תב"ש, תבואת שור. תוב"א, תורת הבית
הארוך. תוב"ק, תורת הבית הקלר. תו"ח, תורת חטאת להרמ"א
או תורת חיים. תוי"ק, תורת יקתיאל. תומ"י, תיבץ ומיד:

אות א.

א"א, אי אפשר או אי איתא. אד"א, אדרת אליהו. א"ו, אלא
ודאי. או"ה, איסור והיתר. או"ש, איסור והיתר שלו (היינו
של הרש"ל). א"י, אינו יהודי. אב"מ, אין כאן מקום. אל"ב,
אם לבינה. ארה"ק, ארץ הקדושה:

אות ב.

ב"א, בית אפרים מהשו"ב מלודון. בא"פ, בית אפרים. בבמ"ל,
בבא מליעא. בה"ג, בעל הלכות גדולות. בה"י, בית הלל. בו"ד,
בוקא דאטמא. בכ"ג, בכל גוונא. בכ"ד, בכמה דוכתי. בכ"ע,
בכל ענין. בנ"א, בינת אדם. בנ"מ, בני מעיים. בס', בספר. בצ"ג,
בעל נפש. בפה"מ"ש, בפירות המשניות להרמב"ם או לרע"ב:

אות ג.

גדוה"ק, גדולי הקדש על דע"ק. ג"ו, גם זה:

אות ד.

ד"א, דברי אברהם על דע"ק או ד' אלבעות. ד"ו, דפוס ווילנא.
ד"ח, דברי חמודות. דע"ק, דעת קדושים. דע"ת, דעת תורה
להגאון אבד"ק ברעזאן. דפח"ח, דברי פי חכם חן. דש"מ,
דף מדוכתיה:

אות ה.

הג"א, הגהות אשרי על הרא"ש. הגה"ק, הגאון הקדוש.
הגמ"י, הגהות מיימוני על הרמב"ם. הגמ"ר, הגהות מרדכי.
הגשע"ד, הגהות שיערי דורא. הל"ה, הלכה ה'. ה"ש, הלכות
שחיטה. הרע"ב, רבינו עובדיה על פירוש המשניות:

אות ו.

ו"א, ויש אומרים או ויש אומרים. וכ"ת, וכי תימא. ומ"ש,
ומה שכתב:

אות ז.

זבז"ל, זבחי שלמים. זכל"א, זכור לאברהם. זר"א, זרע אמת:

אות ח.

חכ"י, חינוך בית יהודה. חב"פ, חסרון בפנים. חגו"ש,
חגורת שמואל שעל הלבוש. הוב"ש, חוט השני. ח"ח, חמשה
חומשי. ח"ו, חסרון ידיעה. חכ"א, חכמת אדם. ח"ל, חכם
לבי. חת"ס, חתם סופר:

אות ט.

טוש"ע, טור ושלחן ערוך. טטו"ד, טוש טעם ודעת. ט"ל, טוב
לישראל הספרדי:

אות י.

י"א, יד אברהם. יא"פ, יד אפרים. יב"ש, יבין שמועה להרש"ב.
י"ט, י' טפחים. י"ג, יחיר נתיב. יש"ש, ים של שלמה:

אות כ.

כ', כתב או כתוב. כ"ד, כן דעת או כן דברי. כ"ה, כן הוא.
כו"פ, כרתי ופלתי. כו"ב, כיוולא בו. כ"מ, כן משמע או כן
מבואר. כמ"ק, כמה מקומות. כנה"ג, כנסת הגדולה. כ"ס,
כתב סופר. כ"פ, כמה פעמים או כמה פוסקים או כן פסק.
כ"ש, כל שכן או כבוד שבת:

(הפנים מסימן זה ואילך הוא לשון השו"ע).

(א) ג' חללים. אחד גדול באמצע ואחד קטן צימיו ווא' קטן בשמאלו (מור ועו"פ) ובאורך קלת מזה מבואר ביסה"כ ס"ק [א] :

(ב) חלב טרפש. היינו כים שהלב נחבא בו, דכיון שעשוי ככובע לא מיהדק (ט"ז וש"ך סק"א)

ומ"ש אבל אם שומן הלב בו היינו השומן הגדול בלב עלמנו ברחבו למעלה ס"ל המחבר דסותם דמיהדק יפה, ולרמ"א בשם י"א גם זה אינו סותם.

ובאורך קלת, ודעת האחרונים בזה, ועוד פרטי דינים מבואר ביסה"כ ס"ק [ב] :

ניקב

סימן מ' דיני טרפות הלב ובו ו' סעיפים :

א הלב יש לו (א) ג' חללים ניקב לאחד מהם טרפה.

ואפילו אם (ב) חלב טרפש הלב סותמו. אבל אם

שומן הלב עצמו סותמו בשר :

הג"ה וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב וכדליתא בסוף סי' זה

(כ"מ ממרדכי פא"ט והג"א) ויש לחוש לדבריהם :

ניקב

[א] במשנה שם (מב.) אלו טרפות בבהמה כו' ניקב הלב לבית חללו. ובגמרא שם (מ"ה :) בעי ר' זירא לבית חלל קטן או לבית חלל גדול כו' ומסיק הכא לבית חללו קטני מה לי חלל גדול ומ"ל חלל קטן עכ"ל הש"ס, ופירש"י חלל גדול חלל האמצעי, וחלל קטן הרבה חדרים קטנים יש לו סביב. והרמב"ם ה"ש פ"ו הל"ה

ובפסח"ס שלר"כ דשני חללים יש

ללב, אחד גדול ללד שמש הבצ"ח,

וא' קטן לימיו ולאזיה חלל שניקב

טרפה. והרשב"א בתוה"ק כ' ג'

חללים יש ללב, אחד גדול באמצע

ושנים קטנים, א' צימיו וא'

בשמאלו וכל שניקב לאחד מהם

טרפה עכ"ל. וכ"כ הטור

והמחבר וכל האחרונים.

ולכאורה ק"ק איך שייך פלוגתא

במליאות, והכנה"ג בהגהת טור

אות ב' הקשה הני ג' חללים

מכ"ל, הא בגמרא וברמב"ם לא כ' אלא ב' חללים כ' וכ' שמעתי מבדוק מומחה דהלב יש לו חלל גדול והוא קנה הלב וללד שמאל של

בהמה יש חלל קטן ממנו וללד ימין של בהמה יש חלל קטן משל שמאל [והם נמשכים מהשני סמפוטות עבים ורחבים היורד בהשומן

שבין הערוגות ונכנסים בהלב משני לדדי קנה הלב א' צימיו וא' בשמאלו, דע"ת סק"א] אלא שחלל שצימין אינו יורד עד למטה אלא

מתפלל ונכנס לחלל האמצעי [ובתשו' רמ"ע מפאנו סי' ל"ב מבואר שחלל האמצעי אינו יורד עד למטה אלא מתפלל ונכנס לחלל

שבימין, וכ"כ הדע"ת שם, וכן ראינו גם אני אחר בדיקת לבבות של כמה בהמות] והשתא ניחא דהרשב"א קורא ג' חללים משום

ההתחלה [ר"ל דלמעלה קודם שמתפלל ונכנס א' לתוך חצירו הם ג'] והרמב"ם קורא ב' חללים משום הפילול [ר"ל כיון דהאמצעי

והימני נכנס א' לתוך חצירו כחד חשיב להו ועס א' שבשמאל הו"ל רק ב' חללים, וע' תשובת בית אפרים שבסופו סי' ו' שהוכיח

דשני חללים שכ' הרמב"ם הם נכללים לפרש"י בשם חלל גדול ועוד חדרים קטנים הסובבים החלל הגדול נכללים לפרש"י בשם

חלל קטן ע"ש, ונ"ל דבזה מתורץ תמיהת התב"ש סק"א על הר"ן דבמשנה א"ט שבאלפס כ' בהרמב"ם ובגמרא שם כ' כפרש"י ע"ש

ודוק]. ומה שהרמב"ם קרא להשמאי חלל גדול ולהימני חלל קטן, והרע"ב בפסח"ס שם והרשב"א [עי' הג"ה] קרא להימני גדול ולהשמאי

קטן הא ל"ק דמר איירי כשהבהמה תלויה ברגליה ופניה כנגד הטבח, ומר איירי דרך הילוך הבהמה, עכ"ל כנה"ג עי"ש. ועי' דע"ת

שם דגם בעוף יש ב' חללים בלדי הלב. והנה התב"ש שם כ' דיש בזה מחלוקת לדינא דלרש"י לכל חלל שניקב אפילו להקטנים

טרפה, ולהרשב"א לא מטריף כ"א לאותן ג' ולהרמב"ם לב', והמה שלא הזכיר מזה בשו"ע עי"ש. והמשב"ז סק"א כ' דאנו אין

לנו אלא דברי המחבר דג' חללים יש ללב ול"ע ע"ש. אבל לפי דברי הכנה"ג הנ"ל אין כאן מחלוקת כלל לדינא, וכ"ה בתשו'

בא"פ הנ"ל ובגדה"ק אות א' ובעה"ש סע"ב שדעת כולם שיש לכלל חלל שניקב טרפה. ואי הוי ודאי טרפה או ספק לכאורה

נראה דבעי' דר' זירא לא אפשרטא וא"כ אם ניקב לחלל קטן הוי רק ספק טרפה, אבל מדכ' הרמב"ם סתם טרפה ולא כ'

ספק טרפה כדרכו בכל דבעי' דלא אפשרטא אלמא דס"ל דמאי דמסיק הש"ס שם מה לי חלל גדול ומ"ל חלל קטן הוא לשון

הג"ה

(*) וכתב הרשב"א ביבין שמועה (ו') בטעם טרפותו וז"ל הלב הוא ראשית כל בע"ח מתהווה ראשונה בעת ההריון ואח"כ נוצרים האברים אחד לאחר עד שנגמרה כל ההויה, ויש לבע"ח ג' אברים ראשיים והם כוח לבב וסימן מלך, וראש לכולם הוא הלב, ומשם משתלחים אל המוח ואל הכבד כחות. כח המוח הוא החוש והתנועה וכו', כחות הכבד הם ד' חוץ, והמגדל והמוליד, והמצייר וכו', וכחות המוח קרויות כחות נפשיות, וכחות הלב הם כחות החיים וכו' דאם יתבטלו מתנועותיו ויתקדר הלב הבע"ח ימות וזהו וימת לבו בקרבו ויהי לאבן, וכ"כ מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים, וכחות הנפש החיונית הוא התקבצות והתפשטות, כי הבע"ח כשיתעפש הרוח החיוני אשר בלב מוציאו דרך החוטם ושואף רוח אחרת לקרר הלב שנתחם מפני עיפוש אותו הרוח וזהו תנועת הדופק שהוא מתקבץ ומתפשט בעורקין היוצאים מהלב וכו', ואם ניקב הלב הבע"ח מת לשעתו כי הלב אינו סובל פירוק חיבור, לכן לא כתבו הרופאים הפואה לחולי מחסור ורוע מזג ופירוק חיבור הלב כי אינו סובל חללים וכו', והלב הוא באמצע הגוף כראוי לכל מלך שיהי' באמצע המלכות כי הכל צריכים אליו, ונוטה תחתיתו אל השמאל להשוות קרירות השמאל שהוא בצד השחול הקר לחם הימין שהוא בצד הכבד החם, אבל חום הימין הוא יותר גדול ע"כ תנועות הימין הוא יותר קלה מתנועת השמאל כי החום עוזר אל התנועה וכו', והלב יש לו ב' חללים וי"א ג', אחד באמצע ושנים משני צדדים וכו', א' בימין וא' בשמאל ואשר בימין הוא יותר גדול כי שם משלח הכבד היותר זך מהרם דרך עורק גדול הנקרא וריד, ובשמאל קטן ממנו ושם רוח החיוני ומשם משתלח הרוח החיוני אל האברים הדופקים דרך עורק נקרא שריון ולפי שעורקי היד הם מגולים יותר משאר הגוף נחם קרובים אל הלב ע"כ בודקים הרופאים בודיע וחי יותר צורך הוא השמאלית וכו', וצורת הלב הוא עגול למעלה והולך ומתחדד למטה וכו', ואם ניקב הלב לבדו חללו בין לחלל גדול בין לחלל קטן היא כואבת והבע"ח הולך למות ע"כ אמרה המשנה ניקב הלב חלל חללו וכו' טרפה, עכ"ל הזהב :

[ב] בגמרא שם (מ"ט:) א"ר נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם, היכא כו' ואמרי לה טרפשא דליבא. ופרש"י

טרפשא דליבא שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם. אם ניקב הלב עכ"ל. והטעם כ' הר"ן דכיון

דעשוי ככובע [על הראש] לא מיהדק. והביאם הכ"י וכו' ומשמע לי דלב שניקב ושומן שעל גבו סותמו כשר דלא

ממעטינן אלא טרפשא דליבא שהוא עשוי ככובע וכ"מ בסמ"ק עכ"ל. הכ"י וכו' פ' בשו"ע, והרמ"א כ' וי"א דלא מהני ורמז

לסוף סי' זה והוא מעשה דראב"ה שית"ל סק"ז דמשמע דסתימת השומן לא מהני ע"ש. והנה הכ"ה חולק ע"ז וכ'

דסוף סי' זה מיירי בטרפש הלב שהוא נקרא ג"כ שומן הלב וכמו שפרש"י הנ"ל לא שומן הלב עלמנו ולכן העיקר

למ"ש פכ"י ע"ש. והט"ז סק"ב אף שכ' דדברי הכ"ה נכונים דבסוף סי' זה מיירי בטרפש הלב מ"מ סיים הקשה להקל כיון שהא"פ והרמ"א אוסרים. אמנם הש"ך סק"ב כ' דדברי

דדברי הכ"ח אינם מוכרחים, וכ"מ מדברי הרמב"ם [ד"ל] שם הל"י כל נקב שהבשר או חלב המותל סותם אותו ה"ו מותר חוץ מחלב והקרום שעל הלב כולו כו' אינו סותם לפי שהם קשים עכ"ל. וכ' הכ"מ שם שהוא גורם בגמרא הנ"ל ואמרי לה טרפשא ודליבא בוא"ו ע"ש, וע' משב"ז סק"ב שתמה על הכ"י שלא הביא דבריו הרמב"ם אלו ע"ש. וכן תמוה קלת על הרמ"א שלא הביא דברי הרמב"ם אלו לסעד לדבריו [ול"ע] וכ"כ האו"ה והכ"ב דשומן הלב עלמו נמי אינו סותם עכ"ל הש"ך, וכ"כ הלבוש ופר"ח סק"א והחז"ש סק"ג ומחזיק ברכה א"ו ח' וכו"כ הכו"פ סק"ב להחמיר בזה אך בעוף הקיל דלטעם הרמב"ם דאינו סותם לפי שהוא קשה ושומן העוף כך הוא [וכ"כ השפ"ד סק"ב המיקל בעוף בשומן הלב דסותם לא הפסיד] רק שכ' שהוא חוכך בכלל על מה שסומכים על סתימת השומן דהשומן אינו בקציעות דפעם יושמן ופעם יוכחש ע"ש. וע' משב"ז שם מ"ש בדבריו, וע' תשובת מהר"ל לין שיטת קושית הכו"פ ע"ש, אך הפר"ח סק"ב וחכ"א כלל י"ז סע"א ודע"ת סק"ג מקילים בהפ"מ בסתימת שומן הלב עלמו גם בבהמה ע"ש ול"ע. ח' כ' הפר"ח סק"ה בשם מהריק"ש מעשה בא לידי בלב תרנגול שהיה עליו כסוי מלא מים והלב כולו [ובס' ימין משה סק"א העתיק והלב בלוי] בתוכו וקלפתי ולא היה לו נקב והכשרתיו ולמדתי כן מדין [בשר בלוי על] הריאה הנזכר בסיומן הקודם עכ"ל הפר"ח. וכ' ע"ז השפ"ד סק"א דלפי מ"ש הכ"ח ותב"ש בגמרא מים בחלל הגוף דאין להתיר כ"א בהפ"מ ואחר הדריקה בכל האברים ה"ה בזה דשמא אלו המים דרך הוושט באו כו' ע"ש, אבל המחז"ר א"ו ח' השיג עליו דכיון דמעשה דמהריק"ש היה שהעסוי היה סתום מכל לך ליכא למחוש דמים אלו דרך הוושט באו, וכ"כ מהפר"ח שלא חלק על מהריק"ש ע"ש, וכ"כ הדע"ת סק"ב ומק"מ סק"ג דכיון שהמים בכסוי סביב ולא בחלל הגוף א"ל בדיקת שאר אברים וכשר בבדיקת הלב לבד גם בלא הפ"מ, וכ' הדע"ת עוד שם דאפילו היה הכיס מלא מים עכורים או סרוחים או ליחה והכיס סתום מכל לך יש לקלפו ואם נשאר הלב שלם כשר וא"ל לבדוק שאר אברים, אך אם יש בלב שינוי מראה או ריעותא אחרת שאינו חוסרת וסביבו כיס מלא מים אין להקל אלא בהפ"מ ע"ש. וע' דע"ק סק"א בעובדא שבא לפניו כיס מלא מים סביב הלב והיה מכה בזהב וקלפו ונשאר עליו בשר דק אלא החלל שלא היה בו שינוי מראה אך הבשר היה כך וגתמסמס והטריף מספק כיון שלא היה הפ"מ ע"ש. ב' כ' המק"מ שם שם בא לפני לב מלא מורסות וספק אם מפולש הקלקול להחלל, ומכרתי מאמר החכם בס' הכוזרי שהלב רב הצריחות מכל האברים שלחזוק הרגשתו כל עוד חיותו בו מדמה מעליו כל ליחה חמומה וזרה בפגשו בו בתחלת הרגשתו ואינו מניח לליחה להתעבב שיעשה ע"י מורסא ונגע [עיין בהג"ה שבס"ק הקודם] ואמרתי להשואל אף שיש לה תואר לב מ"מ נ"ל שאין זה לב האמתי ויבוקש הדבר וימלא הלב בהעוף צריח אולם וזה המקולקל היה דבר מיותר והכשרתי ע"י שאמר השואל שזה היתרת מלא רק בחלל ואינו יודע אם היה דבוק לכן אין להחזיק ריעותא שמא היה דבוק במקום הלב ויתר כנטל דמי עכ"ל, וע"ל סק"ו א"ו ח' ג' אם נמלא בועא בלב אפילו גדולה הרבה אם נמלא מצפנים או מבחון אפילו רק קרום דק מבשר הלב שלם יש להקל, ודלא כס' זכ"א הספרדי שכ' ששאל להחכם דשאלוניקי בלב שנמלא בתוכו בועא ומבחון לא היה שום ריעותא והשיב דפשיטא דטרפה דהכל תלוי בפנים אם הגיע לחלל, דמלך חוץ לא מעלה ולא מוריד דהכל תלוי בחלל ע"ש וזה אינו דהא בתוספות ורשב"א ור"ן הביאם הט"ז סי' ל"ג סק"ג. מבואר שכל דבר שיש לו חלל אינו נטרף עד שינקב לחלל דהיינו שיהיה הנקב מבחון עד לחלל שבפנים אבל אם מבחון בשר הלב שלם אפילו רק קרום דק אינו בכלל נקב, כ"כ בדע"ת סק"ה ועוא"ח ע"ש. ד' אם ניקב טרפס הלב כשר ואם ניטל כולו או רובו נהי דכשר מ"מ הוי בחזקת מסוכנת ואם לא הלכה ד' אמות קודם שחיטה יש לאסרה כיון שלא ידע השו"ב מתחלה שהיא מסוכנת לא דקדק אחר הפרכוס דהוי מלתא דלא רמיא עליו, כ"כ הדע"ת סק"ד ע"ש באורך:

[ג] והוא ממנה שם (כ"ד). ואלו כשרות בבהמה כו' ניקב הלב ולא לבית חללו. ומ"ש בעמיה"ב בשם הכ"ח והש"ך ואפילו ניקב נקב מפולש כו' כ"מ ברמב"ם שם ובתוספות ר"פ א"ט ד"ה ניקב ובר"ן במשנה שם. ומ"ש בפנים אם מחמת חולי כו' כ"כ הרשב"א בתוה"א ובקלר והביאו הטור וז"ל אם לא הגיע הנקב לחלל כשרה בד"א שניקב מחמת חולי אבל אם ניקב בקוץ או במחט אפילו מבחון טרפה [כ"ל דבניקב מחמת חולי אינו טרפה כ"א כשהגיע לחלל אבל בניכר שניקב בקוץ או מחט אפילו לא ניקב אלא מבחון ולא הגיע לחלל נמי טרפה, כן תירץ הכ"ח סע"ד לשון הטור שכ' אפילו מבחון טרפה, והפרישה כ' בכוננת הטור אבל באינו ברור שמחמת חולי ניקב ויש לתלות בקוץ טרפה אפילו לא הגיע לחלל ע"ש]. דאפילו מחט שנמלא בחלל הבהמה טרפה כמשי"ל סימן נ"א עכ"ל הטור. ח' ואם הוא ספק אם ניקב מחולי או בקוץ ומחט, הש"ך סק"ד הראה מקום לסימן מ"ט ושם נאמר אם ספק ע"י חולי או קוץ ומחט הוי ס"ס [ספק ע"י חולי ואח"ל ע"י קוץ ומחט שמא לא ניקב מאברים הפנימיים, ב"י שם בשם אהל מועד] וכשר ויש לראות דהתם בעוף איירי ורובן יש להם זפק הלכך אף שהטור שלם מבחון ולדעת רש"י דרוב הגבלעים דרך הוושט מ"מ יש ס"ס שמא מחולי ושמא דרך הזפק נכנסה וזפק שניקב כשר משא"כ בבהמה כשהטור שלם מבחון וע"כ בלעה ורוב הגבלעים דרך הוושט וניקב לאחר מאברים הפנימיים וליכא ס"ס כו', כ"כ הפרי מגדים בשפ"ד שם ע"ש. וע' משב"ז סק"ג שהוא גופא כ' וז"ל ודע דאם ניקב ספק ע"י חולי או ע"י קוץ טרפה ולא ידענא למה, דלהמחזר בסי' מ"ט פשוט דכאן נמי דוקא כשניכר כו' עכ"ל, ע"ש. וע"ל סי' נ"א סע"א ובתו"ח כלל ל"ד סע"ג שכ' הרמ"א בשם ב"י וא"מ להכשיר בספק חולי או קוץ או מחט מטעם ס"ס הנ"ל והתם איירי גם בבהמה, וכ"כ המנחת יעקב שעל תו"ח שם סק"ג והשיג על הט"ז שכתב בסי' מ"ט סק"ג דלא אמרינן בזה ס"ס מפני שאינו יכול להתהפך וכ' דהוא ס"ס גמור, וכן הש"ך בנקמה"כ שם השיג על הט"ז בזה ע"ש. ובמשב"ז שם סק"ג, וכ"כ החגו"ש שעל הלבוש סק"ג להקל מס"ס אף שתירץ ג"כ לשון הטור אפילו מבחון כמו שתירץ הפרישה [עיין ריש ס"ק

(ד) מיהו וכו'. כתב הב"ח וז"ל ולענין הלכה אם נמלאת בלב לגואי טרפה בין בקופא ללד ראש הבהמה בין בקופא ללד חלל הבהמה, ובנמלאת בסמפונא רבה והקופא ללד ראש הבהמה נמי טרפה, ואינה כשרה אלא בנמלאת בסמפונא רבה והקופא ללד חלל הבהמה [דאיכא תרתי לטיבותא. שפ"ד] ודוקא דליכא הוכחה דכבר היתה לגואי וחזרה לאחריה אבל אי איכא הוכחה דחזרה לאחריה חיישינן שמא בחזירתה נקבה הלב או קנה הלב ואינו ניכר כו' והכי נקטינן עכ"ל.

נמצא מחט בלב אע"פ שאינו ניכר בחוץ טרפה והוא הדין אם נמצא בטרפשא דליבא:

הג"ה (ד) מיהו אם לא נמלא רק בסמפון הגדול שבלב וקופא לבר דהיינו ללד חלל הלב אם (ה) ראש המחט כגרעין של תמרה כשרה (ד"ע בפירוש בה"ג) דתלינן דנכנס דרך הגרגרת לסמפון שבלב ומאחר שראשה למטה אין סופו לנקוב והבהמה תפליט אותה ע"י כיחה וניעה:

קנה

זה מ"ש בשם הב"ח ע"ש. אך במ' ערה"ש סע"ו כ' דעיקר לדינא להחמיר בדעת הפרישה ושפ"ד הנ"ל ע"ש. שוב ראיתי בסי' מ"ט שהפרישה בעלמו כ' להכשיר בספק חולי או קוץ מכח ס"ס ע"ש וז"ע. וע"ל סימן מ"ט סק"ה באריכות מדברי האחרונים בזה ע"ש. (ב) ניקב הקוץ לפנינו ושחטה הבהמה והקוץ תחוב בדופן הבהמה ופגע בלב וכו' וכו' ולא ניקב לחללו כשרה, כ"כ הרשב"א שם הביאו הטור ושו"ע בסי' נ"א ולזה רמז הש"ך כאן סק"ה כמבואר בשפ"ד שם: [ד] מקור דין זה הוא מבה"ג והביאו הטור וז"ל הבה"ג מחטא דאשתכח בליבא אע"ג דלא ניקב טרפה, וה"מ כי

משתכחא בסמפונא דליבא לגואי [בפנים הסמפון שהוא מקום דחוק, ב"י] דלא חית לה דוכתא למיפק וכי רישא לתתאי [אם חודרה ללד מטה, שם] דכמה דאתיא נקובי מנקבא וטרפה אבל קופא לתתאי [וחודה ללד מעלה קופא ודאי לא יכול ליכנס בפנימי הסמפון, שם] לא עייל אלא בסמפונא רבה [ולא חיישינן שסופו ליכנס יותר ולנקוב אלא, שם] תלינן דלמא ביהדי דשעלא פלטא [דלמא כשתשעיל תפליט המחט ולא הנקוב יותר, שם] ואחזוקי באיסורא לאו מלתא היא [שניחש] דנפקא מהתם ונקבה בדוכתא

אחריתי עכ"ל בה"ג עם פירוש הב"י בקלרה, והרמ"א בד"מ סק"ב דקדק בדברי הב"י דמפירושו משמע דגם בחדא לטיבותא מכשירין דהיינו או דאשתכח בסמפונא רבה וחוד המחט למטה או דאשתכח בגואי דליבא וקופא למטה, והקשה מ"ש מכבדא דבקופא לבר [היינו למטה ללד חלל הבהמה] מטרפין דחיישינן שמא דרך הושט נכנסה ונקבה, לכן כ' דגרסינן אי לא עיילה רק לסמפון רבה כו' דתרתי לטיבותא בעינן קופא לבר [היינו למטה] וגם בסמפונא רבה דכבה"ג גבי כבד נמי כשר כו' ע"ש. והנה הרשב"א בתוה"א העתיק לשון בה"ג ככ"ל, ובתוה"א שלו כ' סתמא מחט שנמלא בלב טרפה ולא מחלק כלל בין קופא לגוי או לבר, והב"י אף שתמה על הרשב"א שהביא דברי בה"ג בתוה"א למה לא פסק כמותו בתוה"ק מ"מ העמיד בשו"ע כמ"ש בקלר, והרמ"א ע"פ פירושו בד"מ הגיה בשו"ע כמבואר בפנים. ודע בדברי הבה"ג הנ"ל יש עוד כמה פירושים בדרכים שונים, והגולה לעמוד עליהם יעיין בב"י וברש"ל י"ש פא"ט סי' י"ב ודרישה ופרישה ולבוש בה"ג וחגו"ש סק"ו וט"ז ותב"ש ומשב"ז סק"ד ופר"ח ופר"ת סק"ה ע"ש. אמנם מאחר שהב"ח האריך בביאור השיטות ומסיק דלענין הלכה חיישינן לכל הפירושים וכ' לדינא כמבואר בעמ"ב בשמו וכ"ד הרמ"א והש"ך ועו"א ח' לכן קלרתי. ומ"ש התב"ש סק"ו דאין להכשיר כ"א בנמלא המחט בסמפון הגדול קודם שנכנס ללב וקופא שהיא עצ כגרעין תמרה ללד הלב אבל בנכנסה ללב טרפה בכ"מ ע"ש. וע' תו"ק סק"א שהשיג עליו בזה והעלה דכמו דקי"ל בסס"י ל"ו בנמלא מחט בסמפון הגדול שצריכה דכשר כן גם בסמפון הגדול שבלב, והביאו דדע"ת סק"ו ע"ש, וע' בסימן שאח"ז סק"ט. א' כ' בשו"ת אור נעלם סי' י"ח בלב חתוך מלמעלה למטה ונמלא מחט מונח על בשר הלב ולא ראו תיכף בשעת פתיחה, ויש להסתפק שמא אחר שנפתח נפל שם שהנשים המשמשות היה מחטין בבגדיהן, וכ' שיש לתלות להיתר דמעלמא אחי ואף שהיה חודה תחוב קלת רק שראה שהמחט היתה מאירה ונקי' וגם אין רובם בבשר שהמחט אוכלת שם והתיר, והביאו ביד אפרים וכ' דקשה להתיר בזה כשהיא תחובה קלת שאין דרך כי יפול הנפל שיהחב בבשר אפילו קלת וח"כ אין כאן מלוי להתיר, ומה שהמחט מאירה ונקי' אין ראיה די"ל סמוך לשחיטה בלעתו ול"ע [וע' מק"מ סי' מ"א סק"י"ז שכ' על דברי יא"פ אלו, ששכח דברי זקנו התב"ש שכ' בסי' מ"א סק"ט על דברי הל"ל יוצא לקמן שם סק"י אות ג' במחט בכבד שהיתה תחובה קלת מלמעלה ולא היה עליה שום חלודה ובחתיכה כבד שנמלאת בו המחט אין שום רובם להורות אמחיים יש להכשיר בהפ"מ דתלינן לאחר שחיטה נפלה שם ע"ש], וע"ש שבעל האווזות מכר לבד"ב ומשרתת של הבד"ב אמרה שמלחה בן והמוכר חשש שנעשה במהכין להכעיס אין להחמיר, ואם המשרתת אומרת שנמלאת בענין שהוא אסור מ"מ אסור הוא לבד"ב הזה ולשאר אדם דמהימנא להו כו' ע"ש. (ב) כ' הב"ח אם נמלא עלם בתוך הלב קבלתי שמעשה היה באשכנז בשור והכשירוהו חכמי הדור, וטעמם לפי שכך נמלא בלב הלזי כשנתקשה הדם נעשה עלם ואפשר שיהא כך לפעמים בבהמה עכ"ל, והביאו הש"ך שם להלכה, והט"ז שם כ' ע"ז אם קבלה היא נקבל ואם לדין יש תשובה, חדא דאפילו אם נעשה מדם מ"מ סופו לנקב כמו מחט, ותו איך נלמד מלזי על שור ע"ש. ובגמ"כ דחה דבריו דכיון דחכמי הדור הכשירו הם ידעו מאיזה טעם הכשירו כו'. וכן קבלתי שכמה פעמים הורו כן גדולי הדור הלכה למעשה והטעם דכיון שכך גידולו בתוכו אינו מזיק לו ולא יעשה נקב עכ"ל, והפר"ח סק"ה הביא מס' שער השמים שבמין אחד מהשוורים יש בהם עלם בלב לרוב גודל גופם ולריך חוזה הלב כמו שאר אברים שלריכים עלמות לחוזה עכ"ל. ואני סומך ע"ז החכם לפי שהיה בקי בחכמת הטבע והעלם אינו מחמת קישוי הדם כמ"ש הב"ח, אלא שכך הוא מתולדה ע"כ אין להתירה עד שגודע שהוא ממין השוורים שהזכיר החכם. מיהו עלם שכל לדיו גסים ואין בו חדות כלל בשום נד יש להכשיר, עכ"ל הפר"ח. והביאו בם לחם הפנים סק"ו וכ' מעשה היה בק' קארטשין שנמלא עלם תקוע בבשר הלב מצפנים, והעלם היה חד ודק ורחב כתמונת סכין ארוך כזרת והיה דבוק בבשר עד שלא היה אפשר להפרידו, והקלבים אמרו דהכי רבתייהו. וכן ראינו בג' לבבות מבהמה גסה ומלאנו בשלשתן שהעלם תחוב במקום אחד והתרנו כולם משום דהכי רבתייהו. וכן בשו"ת שבז"י ח"ג סי' ס"ד העיד שכ"ה ברוב השוורים שבמדינתו ואין חשש איסור כלל ע"ש. אולם התב"ש סק"ד האריך בזה. ות"ד ביאר בשו"ת חת"ס סי' מ"ג דתרי מיני עלמות בלב אם נמלא העלם גדול ומסובך בבשר הלב ולא בחללו ע"ז העיד בלחה"פ שהכשירו כמה חכמי הדור דהכי רבתייהו, ובבה"ג אפילו יש לו עוקלין הרבה כשר [וכ"כ הוצח שמואל בדיני טרפות הלב שלמעלה בלב אלל ג' החללים שכיח שם עלם ויש לו עוקלין ודבוק בלב אין בזה שום ריעותא וכשר ע"ש. וזה דלא כהמשב"ז סק"ד שמחמיר בזה ביש עוקלין ע"ש] דכל שהוא דרך גידולי אינו נוקב ואין

(ו) קנה הלב וכו'. והביאור בזה. ומה שאמרו בגמרא שם (מה :) תלתא קנה הוי מבואר ביסוד ס"ק [ה'] :
(ז) וע"ל ס"י ל"ד. ור"ל דשם כתב הרמ"א דקנה הלב שהוא שומן היורד בין ערוגות הריאה ללב רגילין להיות בו נקבים

קמנים דקים והיינו רבתייהו ולא מקרי נקבים וכשר ע"ש :
(ח) טרפה. ואם יש לתלות שניעלה הלב לאחר שחיטה כגון שחא אכלתו חתול וכדומה אף בדרך רחוק תליין בו, אבל אם ליכא שום דרך

ד (ו) קנה הלב שהוא קנה שומן היורד בין שתי ערוגות הריאה. וכן המזרק (פי' כעין קנה) הגדול שיוצא ממנו לריאה שניקב לחללו במשהו מרפה (ז) (וע"ל סוף סימן ל"ד) :

ה נישל הלב בין ביד בין מחמת חולי (ה) מרפה : י"ש

לחלות בו טרפה, ואם נמלא שני לבבות לכו"ע מרפה דכל יתר כנטל דמי (כו"פ סק"ו ועו"פ) ובאורך קלת. ועודא דחכם לבי ועוד קלת פ"ד הכל מבואר ביסוד ס"ק [ו] :

שומן

אם העלם יש לו עוקלין והוא לבן, אבל אם מונח בחלל ואינו דבוק בבשר כלל אין להחיר אלא בחדש או שחור ואין בו עוקלין, ואם העלם רחב ואינו חד בשום ל"ד אף שיש בו עוקלים קמנים אם אין באורך העוקלים לנקיב קנה הלב מעל"ע יש להקל, ואם העוקלים ארוכים יש לאסור, ומ"מ במקום הערוגות גדול והפ"מ המיקל גם בעלם לבן ויש בו עוקלים יש לו על מי לסמוך, ודוקא אם המוח שבעלם אין בו רקבון ועיפ"ש שמה רחיה דהכי רבתייהו דאל"כ היה המוח מעופף ונרקב עכ"ד ע"ש. ג) אם המורה מסתפק אם הוא דם שנקרס או עלם, יטילו לפושטין מעל"ע או יותר ואם כימות ממנו קלת כשר, וזה נלמד מגמרא נדה דף כ"ב (תכ"ש שם) ואני שמעתי מאיש אחד שהעלם הזה הנכבד עם השור אם ישרו בחומץ חזק כ"ד שעות אזי ימס והיה למים ולפי"ז יהיה לנו חבן בוחן אם זה העלם מתולדה או לא ול"ע לדינא (בא"ב בשם כרם שלמה) :

[ה] בגמרא שם (מ"ה :) איתא קנה-הלב רב אמר במשהו [מטרפה אם ניקב] ושמואל אמר ברובו, הי ניהו קנה הלב אמר רב"י אמר רב חלב כו' שט"ג דופני הריאה עכ"ל, ופרש"י קנה שומן היורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחוצר לחלל הלב ומקרי חלב דכל שומן מקרי חלב בין טהור בין טמא כו' עכ"ל. וכ"כ הר"ן שהוא סמפון שמכוסה כולו בשומן עד שאינו נראה ויורד בין ערוגות הריאה, והרמב"ם שם כ' קנה הלב הוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה עכ"ל. והנה מלשון הטור והמחבר שז' קנה הלב שהוא קנה שומן כו' וכן המזרק הגדול כו' שהוא דברי הרמב"ם משמע שחשבו שהוא פירוש אחר ממאי דמפרשין לקנה הלב שהוא שומן היורד בין ערוגות הריאה. אמנם הרש"ל שם סו' י"ג עמד בזה וכ' דפירוש אחד הוא דודאי הרמב"ם אינו חולק על הגמרא שאמר חלב שט"ג דופני הריאה ע"ש, נמלא דלכ"ע הוא, דקנה הלב הוא הקנה החלול היוצא מן הלב ועולה בין אונה עליונה השמאלית ובין הגרגרת [והטבחים קוראים לזה פתילה או נר] ויורד בתוך שומן הערוגות עד סוף הריאה ונכנס תחת הכליות עד בין הפרשות והוא גדול ורחב יותר מן קנה הכבד ולכן קראו הרמב"ם מזרק הגדול. עוד בגמרא שם אמר חמימר משמיה דר"נ תלתא קנה הוי, חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא, דריאה כריאה [בנקב משהו פרש"י] וכבדא ככבדא [עד שינטל כולו, שם] לליבא פליגי [רב ושמואל לעיל, שם] מר ב"ח מחני איפכא דריאה ככבדא וכבדא כריאה דליבא פליגי ע"כ, ופרש"י תלתא קנה הוי (*) לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפלל לשלשה עכ"ל. וכ' התוספות שם דחזקין בקולו לחומר ואשלשן נקיבתן במשהו, וכ"ד הרי"ף והרמב"ם שם וס"פ דק"ל הלכהא כרב באיסורא וכ"פ המחבר בשו"ע כס"י ל"ד סע"י וכ"פ כאן :

[ו] מקור ד"ז הוא בתוספות וברא"ש ריש פא"ט ח"ל כל הני דמטרפי בנקב כגון לב כו' אם ניטלו בין מעלמן בין ביד מרפה אט"ג דניקב הטחול מרפה וניטל כשר שאני טחול כו' עכ"ל הרא"ש, וכ"כ התוספות והר"ן וש"פ. והרמב"ם השמיט דין ניטל הלב, כ' הב"י בכ"מ שם פי' דלא מנא אלא האברים שאפשר ליטול או ליתער ותחיה הבע"ח קלת זמן, אבל אברים שאם ינטלו א"א לה להתקיים אפילו שעה אחת לא מנאם לפי שלא תקרא טרפה אלא נבלה, וכן אבר שא"א להצטרות חסרה ממנו כגון מוח ולב ושט וקנה לא מנאם מפני שהם דברים שגמגע מליחות עכ"ל הב"י ע"ש. וע"פ כו"פ סק"ד ומשכ"ז ססק"א מ"ש על דבריו אלו. ח) כתב בשו"ת חכם לבי סו' ע"ד וע"ז, מעשה בריבה אחת שפתחה מרגנולת להוליא הבנ"מ בשפת השלחן וחתול עומד למטה לאכול כי יפול הנופל, וחמרה הריבה שלא

מלאה

ואין חילוק בין שהעלם אדום או לבן, אבל אם נמלא עלם בחללו אין להחיר רק כשהוא נוטה למראה אדום או שחור, אבל כשהוא לבן בעלם ממש אין לחלוטו בדם שנקרס דאין מטבעו להתלבן ע"ש. וע' כס' יבוע סו' מ"ט שהשיג על התכ"ש שמחלק בין עלם אדום ללבן שהרי הדם נעקר ונעשה חלב, א"כ גבי עלם נמי כיון

דמהפך מדם לעלם נעשה לבן ע"ש מ"ש לענינו באורך, ובדע"ת סק"ז האריך בזה, והביא מס' פחד יצחק סו' ל' בשם פרי הארץ הלכה למעשה שנמלא עלם בבשר הלב באינו במקום שהשומן הדוק ודבוק והיה בשר חופהו סביב מנפנים ומנחון

והכשירו רבנים עפ"ד שער השמים הנ"ל, וגם בבהמה דקה נמלא לפעמים עלם בלב [וכן ראיתי כ"פ בכבשים עלם דק מסובך בעוצי בשר הלב שלמעלה ללד הקנה סמוך להחללים ואמרו שז"ה בכל הבהמות והכבשים] והעלה לדינא אם העלם מסובך בבשר הלב אפילו הוא סמוך לחלל יש להקל בין בבהמה גסה בין בדקה אפילו

אם העלם יש לו עוקלין והוא לבן, אבל אם מונח בחלל ואינו דבוק בבשר כלל אין להחיר אלא בחדש או שחור ואין בו עוקלין, ואם העלם רחב ואינו חד בשום ל"ד אף שיש בו עוקלים קמנים אם אין באורך העוקלים לנקיב קנה הלב מעל"ע יש להקל, ואם העוקלים ארוכים יש לאסור, ומ"מ במקום הערוגות גדול והפ"מ המיקל גם בעלם לבן ויש בו עוקלים יש לו על מי לסמוך, ודוקא אם המוח שבעלם אין בו רקבון ועיפ"ש שמה רחיה דהכי רבתייהו דאל"כ היה המוח מעופף ונרקב עכ"ד ע"ש. ג) אם המורה מסתפק אם הוא דם שנקרס או עלם, יטילו לפושטין מעל"ע או יותר ואם כימות ממנו קלת כשר, וזה נלמד מגמרא נדה דף כ"ב (תכ"ש שם) ואני שמעתי מאיש אחד שהעלם הזה הנכבד עם השור אם ישרו בחומץ חזק כ"ד שעות אזי ימס והיה למים ולפי"ז יהיה לנו חבן בוחן אם זה העלם מתולדה או לא ול"ע לדינא (בא"ב בשם כרם שלמה) :

[ה] בגמרא שם (מ"ה :) איתא קנה-הלב רב אמר במשהו [מטרפה אם ניקב] ושמואל אמר ברובו, הי ניהו קנה הלב אמר רב"י אמר רב חלב כו' שט"ג דופני הריאה עכ"ל, ופרש"י קנה שומן היורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחוצר לחלל הלב ומקרי חלב דכל שומן מקרי חלב בין טהור בין טמא כו' עכ"ל. וכ"כ הר"ן שהוא סמפון שמכוסה כולו בשומן עד שאינו נראה ויורד בין ערוגות הריאה, והרמב"ם שם כ' קנה הלב הוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה עכ"ל. והנה מלשון הטור והמחבר שז' קנה הלב שהוא קנה שומן כו' וכן המזרק הגדול כו' שהוא דברי הרמב"ם משמע שחשבו שהוא פירוש אחר ממאי דמפרשין לקנה הלב שהוא שומן היורד בין ערוגות הריאה. אמנם הרש"ל שם סו' י"ג עמד בזה וכ' דפירוש אחד הוא דודאי הרמב"ם אינו חולק על הגמרא שאמר חלב שט"ג דופני הריאה ע"ש, נמלא דלכ"ע הוא, דקנה הלב הוא הקנה החלול היוצא מן הלב ועולה בין אונה עליונה השמאלית ובין הגרגרת [והטבחים קוראים לזה פתילה או נר] ויורד בתוך שומן הערוגות עד סוף הריאה ונכנס תחת הכליות עד בין הפרשות והוא גדול ורחב יותר מן קנה הכבד ולכן קראו הרמב"ם מזרק הגדול. עוד בגמרא שם אמר חמימר משמיה דר"נ תלתא קנה הוי, חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא, דריאה כריאה [בנקב משהו פרש"י] וכבדא ככבדא [עד שינטל כולו, שם] לליבא פליגי [רב ושמואל לעיל, שם] מר ב"ח מחני איפכא דריאה ככבדא וכבדא כריאה דליבא פליגי ע"כ, ופרש"י תלתא קנה הוי (*) לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפלל לשלשה עכ"ל. וכ' התוספות שם דחזקין בקולו לחומר ואשלשן נקיבתן במשהו, וכ"ד הרי"ף והרמב"ם שם וס"פ דק"ל הלכהא כרב באיסורא וכ"פ המחבר בשו"ע כס"י ל"ד סע"י וכ"פ כאן :

הג"ה

(*) כתב בס' פחד יצחק ד"ל מפרש"י וטור ושו"ע סו' ל"ד שבי' לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפלל לשלשה, נראה דסברו דקנה הריאה [הגרגרת] הוא הקנה הנכנס בלב ובכבד וכל חכם שיש לו קצת יד בהכמת הניתוח יראה במעט עיון דלא היא, המופת חותך הוא כי אחרי שתחתוך הכבד כולו ותבדילנו מן הריאה וכן אחרי שתחתוך ותפריש הלב כולו מן הריאה עכ"ז מעלים הריאה בנפיחה ואילו קנה הלב וקנה הכבד מתפצלים מן קנה הריאה היה לו לרוח לצאת דרך שם אחרי הפרדם מן הריאה ונשאר שם נקבים נקבים גדולים, וכבר הראיתי דבר זה לרבנים גדולים מחכמי [אשליה] והורו לדברי שקנה הריאה מתפצל ומתחלק לסמפונות וקנוקנות הנכנסים בתוך הריאה ואינם יוצאים מן הריאה כלל והם מכניסים האויר והרוח לריאה ומציאים האויר והרוח ממנה ואינם מביאים דם כלל. ואם בריאה נמצאו מזריקים ועורקים הדופקים ובלתי דופקים המביאים ומציאים דם ולא אויר נמשכים מן המזרק הדופק הגדול ומן המזרק הבלתי דופק הגדול הנקרא קאוו"ה המביאים דם מן הכבד ללב ומן הלב לריאה [וזה הוא כמ"ש הרמב"ם מזרק הגדול היוצא ממנו לריאה. וכ"כ הש"ך בסו' ל"ד סק"ב. ובס' בי"צ וביא"ב הגיהו בדברי הש"ך וכ' שצ"ל היוצא ממנו ללב. והביאם הדרת"ש שם סקמ"ה ע"ש במ"כ שגו בזה ונעלם מהם שדברי הש"ך הם דברי הרמב"ם. וכ"כ המ"י] ואין שייכות כלל לגרגרת ולסמפונות ולקנוקנות הריאה עם המזריקים האלה ואינם שופכים זה לזה כלל, אי"כ הקנה הפריש ללב ולכבד אינו מן הגרגרת ולא מן הקנוקנות אשר בריאה כדסבר רש"י [וי"ל דגם רש"י וטור ושו"ע אין כוונתם שמהקנה הנכנס בתוך הריאה מתפצל ללב ולכבד אלא לפי שהמזריקים שהלב והכבד תלויים בהם המה כדבוקים להקנה לכן. נראה כמ"ש שכולם מתפצלים ממנו, ומ"ש משנכנס תחת החזה לאו דוקא אלא כלומר סמוך לזה. ערוך השולחן שם סעי"ח] אלא מן העורק הגדול הדופק ומן העורק הגדול הבלתי דופק, ועל לשון הגמרא לא קשיא מיד. ותלתא קנה הוי קאמר האי כדיניה והאי כדיניה ולא קאמר דזה נמשך ויתפצל מזה עכ"ל הוהב אשר בזה. האיר עיני רבים שנתקשו י"ב בדברי רש"י וטור בקושיהו הנ"ל :

(מ) שומן הלב וכו'. היינו טרפס הלב דאלו שומן הלב
עלמנו הוא דבוק מתולדה ולמה הולך להפרידו ולבדוק
מהיכי תיתי להחזיק ריעותא (ב"ח וע"ז סק"ה ועו"ה)
ובאורך קלת. ודברי המקילים בזה בהפ"מ אם אין הלכותא
מגיע עד החלל. הכל מבוחר
ביסמ"כ ס"ק [ז]:

(י) אם נמצא בחללו. ול"ע
הלא בכל לב יש דם בחללו כו'
(ש"ך סק"ח) ואחרונים כ' דלאו
דוקא קורט דם אלא רושם
המכה כמו נלרר הדם שזה
יש להבחין אפילו בחללו (פר"ח
סק"ע ושפ"ד סק"ח):

ן יש מי שאומר שאם (מ) שומן הלב דבוק בלב
ואדוק מאד מפרידין אותו בסכין ואם נמצא שם
או בעובי הלב קורט דם אסור ואין צריך לומר (י)
אם נמצא בחללו:

הג"ה נלרר הדם בעובי הבשר הרי הוא כקורט דם וטרפה (או"ה)
ע"ל סוף סי' ל"ז בדיון לב שנסרך למקום אחר:

גימ"ר

שהוא

מלאה לב בתרנגולת ובעלת התרנגולת אמרה שמא או קרוב
לודאי הושלח הלב לארץ ואלו החתול, והעלה להכשיר מטעם
דא"ל לשם בע"ח לחיות אפילו שעה אחת בלא לב ויהי כח'
הצריאים, וזו התרנגולת היתה צריאה ובודאי לא השגיחה הריצה
בגל על הארץ ואכלתה החתול. ונסתייע מדברי הכ"מ הנ"ל
והסכים אליו הגאון ר' נפתלי
ז"ל אבד"ק פוזנא וראה בגליון
ישן שאירע כזה והגאון מהר"ל
ז"ל מפראג התיר ג"כ מטעם
שא"ל לחיות בלא לב והגאון
זה שימש צוה"ק כמפורסם
בודאי לא יראה תקלה מת"י
ובפרט במידי דאכילה, וסיים
דאפילו נפתחה התרנגולת בפני

עדים כשרים שהשגיחו ולא נמצא בה לב ג"כ כשר מטעם הנ"ל
שא"ל לחיות בלא לב והעדים עדי שקר המה כו' ע"ש. והביאו
לפנינו דברי רש"י וכו' שדבריו תחלתן מהוק וסופן מר ולא יכלו עדת ישראל לשמותן כי מרים הם, דמה שהורה להכשיר התרנגולת כי בלי
השגיחה הריצה נפל לארץ ואכלתה החתול יפה הורה כי תלין תמיד בדבר המלוי ושכית, ולהיות חסר לב וצריאה זה לא שכית, ולכך
תלין בחתול וכדומה. ובודאי מה שנמצא בשם מהר"ל מפראג שהתיר כיטל הלב ע"ז האופן היה, אבל מ"ש בסוף דבריו להתיר אף
בנפתחה התרנגולת בפני עדים והשגיחו שלא נמצא בה לב חס מלהזכיר להתיר טרפות וספק נבילות ח"ו כו'. והנה ברור הוא
לפעמים נימס וניטל הלב רק שיש אחר שאינו דומה ללב כלל רק שיש לו חללים כמו לב והוא כחתיכת בשר קטן שהיה
משמש במקום לב ועי"ז חי העוף, והפוסקים שכ' ניטל הלב טרפה, ודאי ידעו כי א"ל לחיות בלא לב, רק הם כווננו על אופן כזה
שיש בו כמו לדלול קטן המשמש במקום הלב וגוף הלב ניטל ויכול לחיות וכתבו שהיה טרפה, ושלח לחקור אלל מדרש חכמי הרופאים
ע"פ יסודות חכמת הרפואה והגיתות, והשיבו לו כעין זה ממש דא"ל לבע"ח לחיות בלי לב אם לא שיש לו חייה אחר אחר בעל
ב' חללים ועורקים לתנועת הדם אע"פ שאין לורתו דומה ללב בזה אפשר לחיות אפילו זמן רב עתה"ד הכו"פ. והסכימו אליו המשכ"ז
סק"ה והחגו"ש סק"ח וחכ"א וש"ח דאם ברור הוא שלא היה לה לב טרפה ואין להתיר רק כשיש במה לתלות שנאבד הלב
לאחר שחיטה אפילו בדרך רחוק ע"ש. וע' דע"ק סק"ג עובדא בעוף שלא מלאו הלב ואותה שפחה העוף אמרה שאולי נשטט הלב
מידה ועמדה שם תרנגולת ואכלה הכבד מהעוף וגם נתנו לה לב מעוף אחר ואכלה והתיר העוף אף שלא היה שם חתול כעובדא
דח"ל דכל שיש במה לתלות תלין ע"ש. עוד עובדא כה"ג, וע' דע"ת סק"ח שכ' שראה מעשה שחבר הלב ולקחו התרנגולת החיה
שסבבה בבית ושחטוה מיד ומלאו כל הלב שלם שכלעוהו שלם בלא לעיסה כלל, ע"כ יש לתלות בתרנגולת כמו בחתול
ע"ש, וזהו שכ' בעמ"ב וכדומה. (ב) כ' הדמש"א בשם מהרי"ו מעשה היה שנמלאו שני לבבות והטרפיה, וכ"כ הפר"ח סק"ו וכו"פ
ומשכ"ז שם וש"ח דכל יתר כנטל דמי והוי כיטל הלב, ועיין תקוני הזבח בסופו שהביא בשם מהר"ן שמעשה בא לידו בפרה
שהיה לה שתי לבבות ח' היתה עומדת כראוי והב' על גבה והיתה גדולה מהראשונה וחתכוה והיתה בתוכה כמו דם נקרט ובוטות
מלחות מוגלגל והטריפיה ע"ש. וע' בס' גבול בנימין שהשיג ע"ז וכ' שצא לידו מעשה כזה לפני הרב מהר"ד אופנהיים אבד"ק
פראג והכשיר ע"ש. וכן בס' בית אברהם סק"י שהיו ב' לבבות גמורות וכ' דנראה להכשיר רק שלא רלה שישמכו עליו ע"ש. ועי' מנח"י סקל"א
שכ' להכשיר בזה כמו ביתר רגל שבסימן נ"ה סע"ד דבאין לו תואר רגל הוי רק לדלול ול"ע ע"ש. וע"ל סי' מ"ג בעמ"ב
סק"ב ובסי' מ"ד סק"ט:

[ז] ה"ש מי שאומר הוא ראצ"ה הובא באו"ז סי' ת"ח ובהג"א שם סי' י"ב וז"ל אור זרוע ראיתי שהביאו לפני מורי ראצ"ה
שהיה שומן הלב [ר"ל טרפס הלב שנקרא ג"כ שומן הלב, ב"ח, וע"ל סק"ב וסק"ה] דבוק בלב מאד ואדוק בו הרבה זכח
וחתך בסכין השומן מן הלב במקום שהיה דבוק ולא ראה על הלב מבחון שום ריעותא במקום שהיה דבוק ואח"כ חתך במקום
שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחללו קלת דם שגלרר [ובהג"א שם העתיק במקום דם שגלרר, קורט דם, וכן
העתיק הב"י בשמו. ואו"ה כלל נ"א דין ל"א העתיק דם נלרר כלשון האו"ז ועיין ד"מ סק"ד וכנה"ג הגהב"י אות י"א ומחזיק
ברכה אות ו' מ"ש בזה ע"ש]. ואמר, ושאלתי את פיו אם לא היה מולא אותו קורט מה היה עושה, ואמר לי שאז היה כשר עכ"ל.
וכ' הש"ך סק"ז אע"פ שלא הביא בב"י מי שחולק בזה מ"מ כ' בלשון יש מי שאומר משום דלא מסתבר להטריף כיון שלא הגיע
המכה עד לחלל וכ"כ הרש"ל שם דלולא קבלת ראצ"ה היה מכשיר אפילו בטיפת דם מאחר שלא הגיע המכה לחלל הלב
דאפילו תימא שהלב כולו לקוי מ"מ לא הגיע לפנים עכ"ל הש"ך, והפר"ח סק"ח מכשיר בזה בפשיטות, אך אם הגיע המכה עד
החלל כ' בסק"ט דמודה דטרפה ע"ש. אבל החב"ש סק"ה האריך לקיים קבלת ראצ"ה ות"ד דכיון דהשומן אדוק מאד ותחתיו
על גוף הלב לא היה נראה שום ריעותא מבחון ובאמלע הלב יש קו"ד א"כ חזין דלקוי היה מאמלע הלב עד השומן שמבחון
אפ"ה אינו ניכר שום ריעותא מבחון אלמא דקרום עלה מחמת מכה ונרפא והצריא עד שאינו ניכר וא"כ חיישין שגם בפנים
הגיע הלקותא עד לחלל רק שנתרפא והצריא וכ"מ בלבוש, רק אם הקו"ד בעובי הלב ובחון אין שום ריעותא דהיינו שאין השומן
אדוק בו וכיו"ב וכן אם השומן אדוק בו ובעובי הלב אין שום ריעותא כ"ע מודים דכשרה דלא חיישין ששלטה או שתשלוט בכלה
ע"ש. וב"כ החגו"ש סק"י בפירוש דברי הלבוש ע"ש. וכן הסכים לתירץ החב"ש בשו"ת חתם סופר סי' ל"ג באמלע התשובה וסיים
ועוד נ"ל דהתם לא היה אפשר לבדוק בתוך החלל שהוא מלא דם כמ"ש הש"ך סק"ח כו' אבל אם הלקותא מתחלת מבחון
ממקום שהשומן דבוק ונמשכת עד סמוך לחללו ונשאר כ"ש מעובו שלא שלט שם החולי ואפשר לבדוק כן במראות עין הוא כשר
אף שלשון השו"ע לא משמע כן מ"מ האמת כמ"ש ע"ש. וע' פר"ח סק"ו וכו"פ סק"ה וחכ"א כלל י"ז סע"ז שכ' דאם שומן הלב
דהיינו טרפס אדוק ובעובי הלב נמצא קו"ד ולא הגיע לחלל יש להקל בהפ"מ ע"ש. וע' דע"ת סק"ט שנשאל בבהמה שהיה טרפס

הלכ דבוק וסרוך מאד להלכ וקלפוהו בסכין והיה תחתיו כלרר הדם בעומק עד רוב עוצי הלכ ואח"כ נשאר מעט בשר צריח סמוך לחלל, והאריך והעלה לדינא דאם נמלא קו"ד מיד תחת דבוקה הטרפס אף שנלרר הדם ברוב עוצי הלכ כל שנשאר מעט בשר שלם בלד החלל יש להקל גם בלא הפ"מ ואם תחת דבוקה הטרפס הבשר שלם ואח"כ יש בו קו"ד אף שגם סמוך לחלל נשאר בשר שלם אין להתיר אלא בהפ"מ ע"ס באורך מזה ועוד חיזה פרטי דינים :

[א] במשנה שם (מ"ב.) אלו טרפות כו' ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום,

ופריך בגמרא שם (מ"ו.) הא נשתייר הימנו כלום כשרה אע"ג בלא הוי כזית והתנין ניטל הכבד ונשתייר הימנו כזית כשרה א"ר יוסף ל"ק הא ר' חייא ור' ר' שמעון כו' ובגמרא שם (מ"ג :) זירא אמר כזית שאלמרו במקום מרה ר' אדא אמר במקום שהיה חיה א"ר פפא הלכך צעינן כזית במקום מרה וצעינן כזית במקום שהיה חיה עכ"ל הש"ס. ופרש"י במקום שהיה חיה, שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיה מעורה ודבוקה תחת הכליות זה כ"ל ומלאתיו. ל"א [מקום שהיה דבוקה] ביותרת הכבד והן טרפשינן עכ"ל רש"י. והביא הכ"י השני לשונות שברש"י וכו' ור"י ורוקח כ' במקום שהיה חיה היינו מקום תלייתה בטרפס. והרשב"א כ' במקום שהיה תלויה בו דהיינו כפירוש הראשון שברש"י, וכו' כ' הרמב"ם פ"ח וכן עיקר עכ"ל הכ"י, וכן סתם בשו"ע. והא"ה כלל כ"א דין ח' חשש לשני הפירושים שברש"י ומלרין ששתייר ג' זיתים, והביאו הרמ"א בתו"ח כלל פ"ט סע"ט וכו' הסכמת האחרונים. והנה בשו"ת משאת בנימין סי' ק"ג האריך להוכיח צעיקר כפירוש הכ' שברש"י ודלא כהכ"י *

הג"ה

(* ודלא כהב"י וכו'. אמנם החוש והנסיגה יעיד כהב"י וכל דברי המשאת בנימין במהב"ת אינם מוכרחים כ"כ ממו שיתבאר א) מ"ש המ"ב שהרי אינו תלוי בכליות אלא דבוק בכליות אחת דבוראי כוונתו למה שרואין שהכבד דבוק למעלה בכליות הימנית מבחוץ, וזה אינו דמיון הענין כך הוא דידוע שמצד השמאל של הכבד מקמא סמוך להשרדה יוצא מן הכבד עורק רחב ועב ונכנס תחת הכליות והולך עד בין הפרשות והכבד תלוי בזה העורק. ובתוך הכבד מתפצל אותו העורק לשנים א' נכנס בעומק הכבד ומתפצל לכמה סמפונות והב' הולך ונכנס בשפת כים הורדא והוא הנגיד שפה המונה על הריץ הורדא [ע"ל סי' ל"ה ח"ג סק"ה בהג"ה] ומשם נכנס אל הלב ובתוך עורקים הללן הוא מרוצת הדם מהכבד אל הלב ומהלב לשאר אברים להחיותם [ע"ל בסימן הקודם בהג"ה שבס"ק א' וה'] וזהו שבי' בלשון א' כשהוא מעורה ודבוקה תחת הכליות היינו ע"י העורק ההולך תחת הכליות ממש היא דבוקה ולא מה שדבוק בכליות מבחוץ כ"מ להדיא בפהמ"ש להרמב"ם רפא"ט דו"ל וכשישתייר מן הכבד כזית במקום כים מרה וכזית במקום העורק הגדול הצומח מן הכבד שממנו יפרדו הוורידין בכל הגוף הרי היא מותרת עכ"ל והיינו העורק הגדול שהכבד תלוי בו וכמ"ש ברמב"ם פ"ח הלכה כ"א, והוא תחת הכליות. ב) ומ"ש המ"ב וגם לשון הש"ס במקום שהיה חיה כו' אבל אין סברא שהכבד מקבל חיות מהכליות, גם זה אינו, דאין הכבד מקבל חיות מהכליות אלא מהעורק שהולך תחת הכליות ע"י מרוצת הדם בתוכו ההולך מן הלב כנ"ל. ג) ומ"ש המ"ב אבל הטרפס כל הכבד ברהבו תלוי בו כו' והסברא שהיא חיה מן הלב דרך הטרפס, זה ודאי ליתא, דהכבד למעלה ברוחבו במקום דבוקו בטרפס אין לו שום מבוא אל הלב דכשנפרידן אותו מן הטרפס לברוק הריאה דרך שם רואין להדיא שאין שום ווריד או שביל מן הכבד אל הלב רק הוא דבוק שם דיבוק קל בטרפס ומפרידן אותו ביד בקלות וא"כ איך יקבל שם חיות מן הלב. ופשיטא דלא שייך הטעם שבי' בתוספתא רפא"ט ורש"י שם ד"ה מטביל דכשישתייר כזית מעלה ארובה ויחזור ויתרפא ע"ש דמאין יבוא עורו וארוכתו הא הטרפס מפסיק ביניהם משא"כ תחת הכליות כשהותכין אותו העורק בסכין בשעת הוצאת הריאה מן הבדמה זב ממנו עריין דם הבא מן הלב א"כ ודאי הוא מקום חיותו ואפשר שיחזור ויתרפא ע"י. ד) ומ"ש דעיקר ברוב הפוסקים שהוא במקום שתליות בטרפס, והיינו דסובר שהפוסקים שבי' סתם במקום שהיה תלויה כוונתם שהיה תלויה בטרפס, אמנם בס' מחזיק ברכה אות ג' ד' ה' האריך והוכיח בכמה ראיות ברורות שהפוסק שבי' סתם במקום שהיה תלויה או במקום סי' וא"כ, רוב הפוס' ברה"ג ורי"ף ורמב"ם ותוספות ורא"ש ורשב"א ור"ן סמ"ג ור"י בס' המכריע והטור ורשב"י ב"ש והב"ב ורש"ל וכו' כולוהו ס"ל בפירוש הא' שברש"י דמקום שהיה חיה הוא תחת הכליות. וכו' כ' בבאור הגר"א סק"ג ע"ש. והנה אף שיש מאחרונים שבי' כהמ"ב ע"ל סק"ב אות

(א) שהוא תלוי בו. היינו תחת הכליות ויש מפרשים היינו מקום דציקתו בטרפס וכתב הא"ה הילכך לרין ששתייר ג' זיתים אחד במקום מרה וא' במקום שהוא תלוי תחת הכליות וא' במקום דציקתו בטרפס והביאו בתו"ח להלכה (ש"ך וע"י) סק"א ועו"ח"ח, ובאורך קלת מכל זה. ואיזה פרטי דינים. מבואר ביסה"ב ס"ק [א] :

(ב) מתלקט וכו'. תמונות אלו לאו דוקא אלא כל שאינו שלם כצרייתו כזית באותן מקומות אע"פ שכל השאר שלם טרפה (תב"ש סק"ד) ע"ל

א"ר יוחנן הלכה כדברי האומר בכזית. עוד בגמרא שם (מ"ו.) ר' זירא אמר כזית שאלמרו במקום מרה ר' אדא אמר במקום שהיה חיה א"ר פפא הלכך צעינן כזית במקום מרה וצעינן כזית במקום שהיה חיה עכ"ל הש"ס. ופרש"י במקום שהיה חיה, שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיה מעורה ודבוקה תחת הכליות זה כ"ל ומלאתיו. ל"א [מקום שהיה דבוקה] ביותרת הכבד והן טרפשינן עכ"ל רש"י. והביא הכ"י השני לשונות שברש"י וכו' ור"י ורוקח כ' במקום שהיה חיה היינו מקום תלייתה בטרפס. והרשב"א כ' במקום שהיה תלויה בו דהיינו כפירוש הראשון שברש"י, וכו' כ' הרמב"ם פ"ח וכן עיקר עכ"ל הכ"י, וכן סתם בשו"ע. והא"ה כלל כ"א דין ח' חשש לשני הפירושים שברש"י ומלרין ששתייר ג' זיתים, והביאו הרמ"א בתו"ח כלל פ"ט סע"ט וכו' הסכמת האחרונים. והנה בשו"ת משאת בנימין סי' ק"ג האריך להוכיח צעיקר כפירוש הכ' שברש"י ודלא כהכ"י *

א"ר יוחנן הלכה כדברי האומר בכזית. עוד בגמרא שם (מ"ו.) ר' זירא אמר כזית שאלמרו במקום מרה ר' אדא אמר במקום שהיה חיה א"ר פפא הלכך צעינן כזית במקום מרה וצעינן כזית במקום שהיה חיה עכ"ל הש"ס. ופרש"י במקום שהיה חיה, שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיה מעורה ודבוקה תחת הכליות זה כ"ל ומלאתיו. ל"א [מקום שהיה דבוקה] ביותרת הכבד והן טרפשינן עכ"ל רש"י. והביא הכ"י השני לשונות שברש"י וכו' ור"י ורוקח כ' במקום שהיה חיה היינו מקום תלייתה בטרפס. והרשב"א כ' במקום שהיה תלויה בו דהיינו כפירוש הראשון שברש"י, וכו' כ' הרמב"ם פ"ח וכן עיקר עכ"ל הכ"י, וכן סתם בשו"ע. והא"ה כלל כ"א דין ח' חשש לשני הפירושים שברש"י ומלרין ששתייר ג' זיתים, והביאו הרמ"א בתו"ח כלל פ"ט סע"ט וכו' הסכמת האחרונים. והנה בשו"ת משאת בנימין סי' ק"ג האריך להוכיח צעיקר כפירוש הכ' שברש"י ודלא כהכ"י *

י"ז סע"ט דבהפ"מ אפשר דיש לסמוך על הכו"פ דמלטרפין ע"ש.
(3) כתב הרשב"א בתוה"א ובקלר דאין איסור נטילת הכבד
אלא מחמת חסרה המרה עכ"ל. ולפי זה צמיתים שאין להם
מרה כדלקמן סי' מ"ב סע"ח יהיה כשר בהם ניטל הכבד
דלא בלא"ה אין להם מרה. אבל משמעות שאר כל הפוסקים
דניטל הכבד טרפה מלך עלמו
ולא מחמת שחסרה המרה, וא"כ
אף צמיתים שאין להם מרה הם
ניטל הכבד ג"כ טרפה. כ"ה
בפר"ח ובתב"ש וכו"פ ושפ"ד
ס"ק"א ע"ש דצריהם צאורך.

יבש

(ג) ולענין שורר אם ניטל הכבד צמיתים שאין להם מרה, הכו"פ
בסימן מ"ב ס"ק"י ובאה"ט שם ס"ק"ח כ' דגם צמיתים אלו
לר"ך שישתייר כזית במקום מרה ע"ש. אבל התב"ש ושפ"ד שם
ובחידושי רעק"א סי' זה ויד אפרים סי' מ"ב כתבו דצמיתים
אם נגשאר כזית במקום הכליות וכזית במקום שדבוק בטרפס, וכ"ד עוא"ח ע"ש. וע'
דע"ת ס"ק"ה שכ' דלפי מ"ש לעיל בשם הפר"ת יש להקל בהם בהפ"מ בנשאר כזית במקום אחד לבד ע"ש:

[ב] בגמרא שם צ"י ר' ירמיה מתלקט מהו, כרענה מהו, צ"י רב אשי כזית מרודד מהו תיקי עכ"ל הש"ס. ופרש"י
מתלקט, כזית מתלקט ולא במקום אחד אלא כחצי זית כאן. וכחצי זית כאן, מרודד פי' מרוקט [וירקטו את פחי הזהב
ת"א ורדיו, פי' דק פשוט וכן כאן אם היה דק פשוט אם תתחבר זו ע"ג זו תהיה בכללה כזית, ערוך ערך רד] וגרע
מרענה עכ"ל רש"י. וכ' הרא"ש שם סי' י"ב והרשב"א וש"פ דכל תיקי דאיסורא נקטינן לחומרא אך הרמב"ם שם הלכ"ב כ'
הרי זו ספק ויראה לי שהיא אסורה עכ"ל. ותמה הב"י על מ"ש ויראה לי הא פשיטא הוא דספיקא דאורייתא לחומרא ע"כ פירש
דר"ל דאפילו כזית אחד שלם וכזית ח' מתלקט או מרודד דיש סברא להתיר משום דמדינא לא צעין שישתייר אלא כזית
אחד ומשום דמספקא לן אי במקום מרה אי במקום חיותו א"ר פפא דצעין תרומיהו כנ"ל בס"ק הקודם וא"כ הוי ס"ס
ספק שמא הזית שלר"ך שישתייר הוא השלם וספק שמא מתלקט כו' דינו בשלם ולזה כתב הרמב"ם ויראה לי שאסורה כלומר
אפילו אחד שלם וא' מתלקט נמי אסורה וטעמו משום דא"כ לא הוי שהקי בגמרא מלפרושי דהני צעיי לא הוי אלא
כשני הזיתים מתלקטים כו' עכ"ד הב"י. וכ"כ אחרונים דכיון דרב פפא מסיק הלכך צעין כזית במקום מרה וכזית במקום
חיותא ילא מכלל ספק והרי הוא כודאי, ועיין פר"ת וכו"פ ס"ק"ג ומשכ"ז ס"ק"א. (ח) ולדידן דצעין ג' זיתים כנ"ל בס"ק
הקודם אם נשאר במקום מרה כזית שלם ובמקום חיותא אחד שלם וא' מתלקט או מרודד, המשכ"ז שם היקל בהפ"מ
רק כשהזית במקום הכליות מתלקט או מרודד והזית במקום הטרפס שלם אבל איכא לא, דבשו"ת מ"ב כ' דעיקר כפידוש
הב' שצ"י דחיותא הוא במקום שדבוק בטרפס כנ"ל בס"ק הקודם ע"ש. אבל הכו"פ שם היקל בין שהזית במקום הכליות
מתלקט והזית במקום הטרפס שלם ובין שבמקום הטרפס מתלקט ובכליות הוא שלם מטעם ס"ס ע"ש. וע' דע"ק ס"ק"ד וחכ"א
שם דמשמע דס"ל דלא הוי ס"ס ואין להקל ומדברי' צ"י"א שער אור"ה ט"ו לא משמע כן והמק"מ ס"ק"ז הניח זה בל"ע
ע"ש. אך המחצ"ר אות ז' האריך בזה ומסיק דעיקר הוא כמ"ש הכו"פ ע"ש. וע' דע"ת ס"ק"ד דלפי מ"ש הפר"ת הוצא בס"ק
הקודם יש להקל כהכו"פ אף בלא הפ"מ ע"ש. וע' פחמי תשובה ס"ק"ב מ"ש בשם שו"ת תו"ל ע"ש. (3) כתב הדע"ק ס"ק"ג
דשכיח בכבד ובפרט באוזות כעין קרום ריטון שכתבו גבי ריאה ולפעמים גם מוגלא ולרורות דם תחת הקרום וכשקולפין
הקרום נשאר הכבד והעור שעליו שלם כצרייתו אע"פ שהכבד קלוש ודק עי"ז מכפי הרגיל להיות אין בזה חשש ריחוד כו'.
אבל אם כשקולפין הקרום עור הכבד משונה במראה שאין רגילות להיות כן יש לחוש לריחוד אם לא שהשינוי מראה אינה
בכל הג' זיתים דאז יש להקל מטעם ס"ס כו' ע"ש. וע' דע"ת ס"ק"א שהביאו וכ' דאף שהשינוי מראה בכל הזיתים ג"כ
יש להקל דכבד אין תלוי בעור אלא בבשר וכ"ה צתו"ק סי' מ"ד ס"ק"ח אך אם תחת הבשר בלוי יש גם בבשר הכבד
שינוי מראה במקום הזיתים עד שלא נשאר כשיעור בשר יפה בלא שינוי מראה בזה יש לחלק אם נשאר עור הכבד שלם
אף שיש בו ג"כ שינוי מראה יש להקל, אבל אם נחסר העור מהכבד דיש הוכחה ששלטה הריעיתא בגוף הכבד אין להקל
כו' ע"ש עוד פ"ד בזה:

[ג] כ"ה לשון הרשב"א בתוה"א ושיעור כזית שאמרו אפילו בשור הגדול ובעופות מסתברא שהכל לפי גדלו וקטנו של
עוף עכ"ל, וכ"כ הר"ן בשמו ועו"פ. (ח) ובבהמה דקה, ברא"ש שם סי' י' ובדברי רבינו ירוחם הביאו התב"ש ס"ק"ה
מבואר דשיעורא דזיתים הוא דוקא בבהמה גדולה אבל בבהמה דקה ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו [עד"מ כבד בבהמה גדולה
יש בו ק' זיתים וכשניטל הכבד לר"ך שישתייר צו צ' זיתים ולדידן ג'. וכבד בבהמה דקה יש בו כ' זיתים לר"ך שישתייר
צו ג' הלואי זיתים וע"ד זה משערין בעוף, כ"ה רק לדעה זו עי' כו"פ ס"ק"ד וגדה"ק ס"ק"ב] אמנם התב"ש שם כ'
דמלשון הרשב"א והר"ן שכ' אפילו בשור הגדול ולא כ' דוקא בשור הגדול וגם לא הולאו מהכלל אלא עוף מוכח דדוקא
עוף דא"א לשיעורא ביה כ"כ אבל בבהמה אפילו דקה שיש בכבד שלו כמה זיתים שיעורו שיהיה לגסה ד"ל דהכי גמירי לן דכל
היכא דהכבד גדול קלת או גדול הרבה לא סגי להעלות ארוכה בפחות מבזית וסיים ולענין דינא אע"ג דמהרא"ש ורי"ו לא משמע הכי יש
להחמיר בדאורייתא כמשמעות הרשב"א והר"ן והטור והשו"ע ותשו' מיימוני דאפילו בבהמה דקה צעין הג' זיתים ע"ש. וכ"ד הכו"פ שם
והפר"ת ס"ק"ד ע"ש. וע' דע"ת ס"ק"ז דגם בבהמה קטנה אם יש כזית במקום מרה וכזית במקום חיותו יש להקל ולשער כזית
ג' לפי קטנו וגדלו גם בלא הפ"מ ע"ש. (3) ובעוף, דעת הכו"פ שם דכל עוף אפילו גדול כגון אווזא וכדומה משערין
השור לפי ערך בהמה קטנה שבקטנות ע"ש. וכ"מ מהש"ך סי' ל"ד ס"ק"ט אבל התב"ש שם כ' דמתשו' מיימוני משמע
דבעוף גדול צעין לשעירא צ' זיתים כדינא אבל לא ראיתי מדקדקים בזה הולאו דצעין שיהא שלם בג' מקומות ואם נלמד

כ"מ כזית כמעט לעולם לא יתכשר לכן יש להקל בחזות ודומה אפילו קלת פחות מזית ומ"מ המורה ישים יראת ה' נד פניו שלא יהא לבו גם בהוראה להקל בשיעורא זוטא כ"א קלת פחות מזית ובתרנגולים או קטנים מהם לפי קטנם עכ"ל ע"ש. ועי' דע"ק סק"א דבתרנגולים משערינן לפי ערך קטנם מכבד של חזו"א ע"ש.

ג) הדע"ק סק"ה הסתפק כמה שאמרו דמשערין הזיתים לפי גדלו וקטנו אם לפי גדלו וקטנו של גוף הצע"ח או לפי גדלו וקטנו של הכבדים והניח בל"ע. אבל צ"ע כנפי יונה הסתפק ג"כ בזה וסיים דיותר נראה לשער בכבדים כי לפעמים יש עוף גדול וכבדו קטן. והביאו המק"מ סק"א והסכים לו וכו'.

דכ"מ מדברי התב"ש וכו"פ ע"ש, וכ"כ הדע"ת שם לשער בכבדים : [ד] ד"ז הוא מצה"ג הביאו הרא"ש סוף סי' י"ג וז"ל כתב בה"ג שאם יבש הכבד טרפה משום דכל יבש כנטל דמי כדאמרינן גבי ריאה וגבי חזון בכור והוא שיבש כולו ולא נשתייר מזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה עכ"ל הרא"ש. והרשב"א בתוה"א והר"ן הביאו ג"כ דברי בה"ג וכו' ובחיזה יבש אמרו כל שהוא נפרכת בלפורן כדאסיקנא בגמרא גבי ריאה ולא דמי לחזון בכור כו' עכ"ל הרשב"א. וכ"כ הטור, וכו' הבי' ופשוט הוא דלא עדיף מריאה דלא מיטרפא ביבשה אלא כ"כ היא נפרכת בלפורן עכ"ל, וכ"כ בשו"ע. אבל הש"ך שם כ' דאם משרטט בלפורן צבצר הכבד וניכר השירטוט בחוכו מקרי יבש כמ"ס הרמ"א בסי' ל"ו סעי"ג, וכ' הפר"ח סק"ג דנפרך בלפורן אסור מדינא דש"ס ובשירטוט משום חומרא דלא בקיחין בשיעור הפרכת לפורן ומה שלא הגיה הרמ"א כאן כלום משום שסמך על מ"ס בסי' ל"ו גבי ריאה ע"ש. וכ' השפ"ד שם דלפי"ז בין הכא ובין בריאה ספיקא הוה בשירטוט ולא ודאי ע"ש. ועי' דברי חמודות שם אות נ"א שכ' דגם בריאה ל"ע מה שמחמיר הרמ"א במשרטט בלפורן לכן מאן דמיקל הכא לא הפסיד ע"ש. והביאו הכנה"ג אות י' והב"י סק"ב להלכה ועי' ל"ל החדש שכ' דאפשר שהדין עמו כיון דלא נזכר הטרפות בש"ס להדיא אין להחמיר יותר משיעור האמור בש"ס גבי יובש בריאה דהיינו נפרכת ממש ע"ש. ועי' דע"ת סק"ח שהביא מהעיטור שכ' על דברי בה"ג הנ"ל דלא צרור לן מנ"ל הא וכיון דהרמ"א והלבוש לא הזכירו כאן מזה ודוחק לומר שסמכו על מ"ס בסי' ל"ו ולכן בהפ"מ נראה להקל ע"ש. שוב ראיתי בפרשה שגם כאן מפרש דברי הטור נפרך בלפורן היינו כשמשרטין בו בלפורן השירטוט קיים כמ"ס בסי' ל"ו עכ"ל, והוא כדברי הש"ך הנ"ל, וכן החגו"ש סק"ה הסכים לדברי הפר"ח הנ"ל ע"ש. ול"ע. ועי' ס' ל"ו ח"ה סק"א. ח' לענין מ"ס בהג"ה ואם יבשו הז' זיתים לבד טרפה כ"מ צטור וכ"ד הרמב"ם שם. וכ"כ החו"ה והכ"ז והיינו משום דעיקר חייתו תלוי בצ' זיתים הללו ודלא כרש"ל כמבואר בש"ך סק"ג ע"ש. וכ' התב"ש דב' זיתים לאו דוקא אלא אפילו יבש זית ח' מאלו הזיתים טרפה וכ"ה בהדיא בתוה"ק והאריך וסיים ולדידן דבעינן ג' זיתים כו' כמ"ס בעמח"ז סק"ה בשמו ע"ש. ועי' שפ"ד סק"ג שדעתו להקל בהפ"מ בג' זיתים וא' שצמקים כליות יבש עפ"ד משאת בנימין כדלעיל סק"ב במרודד ע"ש. ועי' מחבר"ר אות ט' שהשיג עליו ואף שצמקים הג' מרודד היקל כדלעיל שם כאן ציבש הסכים להתב"ש לאסור בזית הג' יבש ע"ש. ועי' פתחי תשובה סק"ב שכ' בשם שו"ת תו"ל שהביא מתשו' פנים מאירות שהיקל בצ' זיתים וא' יבש דהוי ס"ס וכמ"ס הב"י לקמן סי' ג"ט גבי גלדה והוא השיג עליו והעלה כהתב"ש דאף שאחד מב' הזיתים יבש טרפה. אך מ"ס התב"ש דלדידן דבעינן ג' זיתים כו' בזה הפליג להחמיר דבזה יש להקל מטעם ס"ס והעלה כן הלכה למעשה ע"ש. וכ"כ הדע"ת סק"ט ועי' מנח"י סק"א שכ' דאף להקל בזה אלא בהפ"מ או שעה"ד ע"ש. (ב) הא שאמרו חז"ל דלריך שישתייר צ' זיתים אי לריך שכל אחד מזיתים אלו יהי שלם ואם יבש או ניטל אפילו מקלתו הרי הוא כחסר או דלמא דוקא כשיבש או ניטל כולו או רובו אבל מקלתו אינו אסור, הנה השפ"ד שם עמד על המחקר בזה והוכיח דזית שלם צעין באותן המקומות, ובחיזושי רעק"א נוטה להקל, והתגורת שמואל סק"ז כ' להדיא דאינו טרפה אלא ציבש או ניטל כולו או רובו, והמחבר"ר אות י' השיג על החגו"ש והעלה דזיתים שלימים צעין וכמ"ס השפ"ד, וכ"כ הדע"ת שם, ועיין בכל א"א דבריהם באורך :

(ד) שנפרך בצפורן. ואם משרטט בלפורן על צצר הכבד וגררה השרטוט בחוכו מקרי יבש וטרפה כדלעיל סי' ל"ו ח"ה סק"א גבי ריאה (ש"ך סק"ב ועו"א ח') ומיהו בריאה אם השירטוט ניכר בקרום לחוד טרפה ובכבד דוקא כשיכר גם בצצר ולא בקרום לחוד דכל שיש לחלומות צבצר הכבד כשרה (שפ"ד שם). ובאורך קלת מכל זה. מבואר ביסה"ב ס"ק [ד] :

(ה) הבי' זיתים. לאו דוקא אלא ה"ה אם יבש זית אחד ולדידן דבעינן ג' זיתים כדלעיל סק"א אם אחד מהם יבש או שאר קלקול אע"פ שהב' זיתים האחרים עס כל הכבד קיימת טרפה, כ"כ התב"ש סק"ג, ויש מקילים ציבש בזית אחד שצמקים חייתו והוצא ביסה"ב שם אות ח' :

(ו) אע"פ שנשתיירו וכו'. ומ"מ אם נשתיירו הג' זיתים שלימים בלא שום ריעותא יש להכשיר, כ"כ הט"ז סק"ב והש"ך סק"ד ותב"ש סק"ז וש"ח, ועוד מזה. וגידון צועות או עיגרות צבצר. ומדבר המלוי כשיש צועות או עיגרות צבצר יש ג"כ צועות צבני מעים והמורה לריך לבדוק אח"י. ומענין שצועות נחלק הכבד לשנים. ואם נמלא צבצר שכולת שועל או אבן. הכל מבואר ביסה"ב ס"ק [ה] :

(ז) י"א כבד שקשה באבן טרפה. וצ"ע אפי' רצוצי כתב דבהפ"מ או לעת הצורך יש להקל (ש"ך סק"ז ועו"א ח') ועוד מזה. ומענין כבד נפוחה. מבואר ביסה"ב ס"ק [ו] :

אפילו

(ה) ד"ז הוא צ"י בשם רוקח וז"ל כ' הרוקח הכבד שנימוקה טרפה כדאמרינן במי שחזו (גיטין ס"ט). דמא דאחי מפומא אי מכבדא קאחי לית לי' תקנתא כו' עכ"ל. ואיני רואה עיקר לדבריו אלו דכבד שנימוקה ונשתייר בזית במקום מרה וכזית במקום חייתא דמי שחזו אין ראיה דלמא מאי דאמר ל"ל תקנתא בנימוקה גם במקום הזיתים עכ"ל הב"י. והרמ"א בד"מ סק"א כתב ע"ז דאין לשון הגמרא משמע כדבריו אלא טרפה מיד וגרע מניטל הכבד

הכבד

הכבד דסופו לרקוב כולו עכ"ל. וזהו שכ' כאן בהג"ה טרפה
 חט"פ שנשתיירו ב' הזיתים, אמנם הט"ז והש"ך שם ותשובת
 משאח בנימין סי' כ"א ופר"ח סק"ה חולקים על רמ"א
 מדוברי הרוקח מוכח דלא מטריף רק כשלא נשתייר גם הב'
 הזיתים וכמו ביבש, דהא הרוקח כתבם סמוכים זה לזה וזכר
 לישנא וביבש אם נשתיירו הב' זיתים גם הרמ"א ס"ל דכשר
 כו'. וסיים הט"ז ע"כ אין להחמיר בדבר שרש"י מתיר בפירוש
 [עיין פרש"י בגיטין שם ד"ה אימר איתמוחי] וללמוד מדברי
 רוקח מה שלא כוון אליו עלל, וכן אנו דנין זמן רב הלכה
 למעשה בכל יום שלא לאסור בנרקב הכבד והיה לדס אם
 נשארו הזיתים שלימים זולת אם ידוע שנפלה הבהמה ממקום
 גבוה י' טפחים וגמלא ריסוק והפסד לורה בכבד שיש לאסור
 כשית"ל סי' נ"ח עכ"ל. וכ"כ המנחת יעקב שעל תו"ח כלל
 פ"ט סק"ט ותב"ש סק"ז וכ' דכל האחרונים חלקו בזה על
 רמ"א ומכשירים בנשתיירו הזיתים שלימים. וסיים המנ"י שראיתי
 מח"ז הגאון ר' שמעון ז"ל מפראג שהורה כן הלכה למעשה.
 וכ"כ החגו"ש שעל הלבוש סק"ח. אך הכו"פ סק"ז העלה
 דבאין הפ"מ יש להחמיר כהרמ"א ע"ש. וע' מחזיק ברכה
 אות י"א אחר שהאריך בזה כ' ולענין הלכה אף דרמ"א
 ולבוש ומהריק"ש והב"ח ודמש"א והכס לבי הוצא בתשו' גאוני
 בתראי סי' י"ב מטריפים גם בנשתיירו הזיתים. ולזה נוטה
 קל"ה הל"ח, מ"מ רבו המתירים כנשתיירו הזיתים רש"י ומרן
 צ"י ותורת חיים ומ"ב וס' לחם משנה פ"מ"ש והש"ך והט"ז
 ותב"ש ומנח"י וחגו"ש ופר"ח וכן נראה דעת הרש"ל ומהרשד"ס
 וכ"נ הסכמת שפ"ד וכמה מרבינים ומהר"ש מפראג עשו מעשה
 להתיר הכי נקטינן, והשיג על מנינו של צ"י מהפוסקים
 האוסרים כו' וסיים אל תחוש למנינו של צ"י דרבו המתירים
 ע"ש. וע' דעת סק"י שהעלה בנימוק הכבד כולה ונעשית דס
 ונשארו הזיתים שלימים יש להקל ומ"מ בע"נ יחמיר לעלמו,
 אבל אם נימוק רק מקלת בשר הכבד ונשאר עוד בשר מלבד
 הזיתים אין להחמיר גם לעלמו ע"ש. וע' תשו' מ"ב שם דגם
 הרמ"א לא החמיר רק בנימוק גוף בשר הכבד אבל אם
 הבשר קיים ובריא רק שנלרר הדם ונשגוררין הדם, הכבד
 שתחתיו קיים אפילו אם נחסר הכבד כשיעור הדם אין זה
 נקרא נימוק, דאם היה נימוק היה בשר הכבד נרקב קלת תחת
 הדם אבל כשאינו נרקב אנו חולין שהדם בא מהמת מכה
 או חולי אחר והדרא בריא ע"ש. והביאו הצ"י סק"ג והשפ"ד
 סק"ד בקלרה ע"ש. (א) כ' בדעת סק"ח שנשאל בכבד של
 אוזא שמנה שהיה צלד העצ שלה חתיכת דס קרוש מתפשט
 על חלי הכבד ועצר בנקל מהכבד ותחתיו וגם תחת המורה
 היה בשר הכבד נימוק דעיסה רכה וגם היה סרכא יולא
 מן המרה לדקין כו', והשיב דגוף דין חשש מהמם תחת לרירות
 דס כבד פסק הדע"ק ס"ק ג' ה' ו' דכל שינוי תחת לרירות
 דס יש לאסור וכל ספק הוי ספק חסרון ידיעה, אבל אם במקום
 תליית המרה שלם אלא ששאר כל חלק העצ נתמסמם אין
 לחוש למקום חיותא, דכבד נתבאר דגם בחלק הדק הוא דבוק
 בטרפס, א"כ כיון דגם בחלק העצ יש קלת ספק יש להקל,
 ובפרט לשיטת הפר"ח דכלל מקום שהוא תלוי בגי. אך
 בעיקר חשש מהמם הנה כמ"פ מודמן כשאוחזין כבד עוף
 באלבנות בחזק מהמסמם ע"י זה ובפרט בעוף שמנה ותולין
 במשמוש היד אך בנד"ד שהיה עליו לרורות דס ובדאיכא
 ביעותא לריך דדיקה א"כ אין לתלות במשמוש מ"מ יש לנסות
 לדחוק ביד צלד הדק שהוא בריא ואם גם שם יתמסמם ג"כ יש
 להקל, ואף שאין אנו בקיאים בהקפה מ"מ הרי נודע דכל
 בשר הכבד בטבעו הוא רך ומסממם בדוחק בין אלבנותיו
 ואם יש בו ממש ואינו גימוס לגמרי כרוטב עבה אין להחזיק
 ריעותא. וכתב דא"א ללייר ד"ז וידוע לבקיאם ע"ש. וע'

דרכי תשובה סק"ל"ב שהביא מפסקים של הגאון ר' ל"ב צרלין
 ז"ל כו' שנשאל בכבד של עוף שהיה רך מאד והכשיר דאין
 זה דומה לנימוק הכבד ואין להוסיף על הטרפות, וכ' עוד שם
 סק"ל"ד מקונטרס זכ"ר שכ' ע"ד השו"ע דנימוק והיה לדס.
 דנראה דדוקא שנימוק ונימוח לדס משקה אבל אם הוא נעשה
 כחתיכת דס קרוש ולא נימוק לכו"ע לא אסור וסיים צ"ע
 ע"ש. (ב) צענין בועות או טיגרות בכבד. השפ"ד סק"ד כ'
 דלפעמים הכבד כולו מלא בועות ונימוק כולו במשמוש היד
 כמו שבא לפני כ"פ הא ודאי כל שלא נשאר הזיתים שלימים
 טרפה כו' עכ"ל. וכ' ע"ז המק"מ סק"ז דמלשנו משמע
 קלת שאם הזיתים אין נימוקים במשמוש משום בועות לצד
 שבהם אינו טרפה, ובדע"ק סק"ד כ' כבד שבה בועות דקות
 גם במקום הזיתים אף שרחוקות קלת זמ"ז יש לחוש דהוי
 כמקולקל משהו במקום הזיתים וכמתלקט, ואין להקל אף בהפ"מ.
 אך בדיעבד שכבר התיר יש עליו זכות כיון שהבועות רחוקות
 זמ"ז והזית שיעורו קטן בעוף אולי רק כקטניות וכזה נוטה
 שיש צלי חסרון כו' ע"ש. ובשו"ה מהר"מ זכות ז"ל סי' ג'
 כ' אם יש בכבד בועות או טיגרי במקום מרה או במקום
 חיותא יש להכשיר ומה גם דהוא הפ"מ דרבו כמו רבו
 הכבדים מלאים בועות, וכ"פ ג"כ עת נורד הוא לענייני שדוחק
 קונים עוף ה' לשבת וגמלא הכבד מלא בועות ויש להכשיר,
 הגם שנהגו להטריף היינו בחושבם שהוא איסור ואין זה מנהג.
 וכ' שכן הסכימו הגאון מהר"ש אבוהב ז"ל וכל רבני הישיבה
 ושכן הורו הגאונים מוויניצ'א ומהר"י דיליאש ז"ל אבל בסי'
 ד' הביא תשו' גור אריה הלוי שנכתב בטיגרי במקום מרה
 והיותא ע"ש. כ"ז הביא המחזיק ברכה אות כ"א, וביד אפרים
 העתיק דבריו אלו בקלרה. ובס' פיקרי הד"ט סי' ד' אות
 ד' ובס' זכ"א הביאו שו"ת זרע אמת שכ' שלבו מהר"ם
 הרבה להתיר בזה ודחה ראיות הרמ"ז הנ"ל דדוקא בריאה
 דהכל תלוי בעורות לכן אין בועא פוסלת לפי שהם גדלים
 בין עור לבשר וחסרון בפנים לא שמ"ח. אבל הכא דתליא
 בשיעור כזית אולי אין בועא או טיגרי בכלל בשר וחסר
 מהשיעור, וכ' ע"ז הד"ט ואני אומר דלא שצקין פשיטותיהו
 דאשלי רבדרי רבים בחכמה וצמנין ומי לנו גדול כהרמ"ז הנ"ל
 שפסקו להקל כו'. ע"כ נראה ודאי דלנורד שבת או הפ"מ
 אין להחמיר כו' ע"ש. וע' פתשו' סק"ד מ"ש בשם שאלת
 יעב"ץ אבל בס' דעת סק"כ האריך בזה והעלה לדינא כך
 דאם יש בועות בכבד ולא נשארו הזיתים כשיעור צלל לירוף
 מקום הבועות אם נשאר סביבות מקום הבועות אפילו שלא
 במקום הזיתים בשר הכבד בריא כופן להתרפא ולהתמלא
 בשר [כדלעיל סי' ל"ה ח"א סק"ג אות ג' בשם כנה"ג ושפ"ד
 דבועא בשיפולי משלמת לשיעור ט"ד באונא דהדרא בריא
 ויתמלא השיעור] ויש להקל בהפ"מ או לכו"ש ואם גם הבשר
 שסביבות מקום הבועות נימוק במשמוש יש לאסור גם בהפ"מ,
 ואם הבועות הם כטיגרות קשים ונקלפות מבשר הכבד בנקל ואין
 להם דביקות בבשר הכבד כלל והן כעומדות בפ"ע אין מלטרפות
 ודוקא כשנקלפות בנקל ובקטות בעלמא ואין להם דביקות
 ואחיוה בבשר הכבד כלל אבל אם אחוים בבשר הכבד אף שאפשר
 לקלפם משם יש להקל לרפס לשיעור הזיתים. וכתב עוד שם
 ידע דדבר מלוי הוא דאם יש בועות או טיגרות בכבד נמלאים
 ג"כ בועות צבני מעיים והמורה לריך לזהר בזה שלא
 להורות עד שיציאו לפניו הבמ"ע דכ"פ נחבדר שהנשים אומרות
 שהבמ"ע נקיים ואח"ז הביאם לפני והיו מלאים בועות כי
 חיון בקיאות בזה ולפעמים גם אם המעיים נקיים נמלא
 בועא בריאה ע"ש. וכ"כ בס' ערך השלחן סעט"ז וכן כתבתי
 לעיל סי' ל"ח סק"ה אותו בשם הגאון אחתי מהר"ד ז"ל
 אצד"ק בריסק דליטא. וע' בס' בית אברהם סק"ט שכ'
 דהשו"ב

הש"ס לריך לזוהר בכבד של כבשים ולפעמים גם בכבד של גסות לעיין בכל הג"ל דשכח הוא ע"ש. וע"ל סימן מ"ו סק"י אות ד' בדיון אם יש צוית בכבד וגאזדו הכב"מ בלא צדיקה ע"ש עוד כמה פ"ד בעינין זה. (ג) כ' השפ"ד שם בשם חשו"מ"צ באוואז [ובתרנגולים. כ"כ במ"צ וכ"ה בחוש] הכבד נחלק לב' חלקים [אחד עז וא' דק] ואם חלק העז קיים לית כאן בית מיוחד דכולהו זיתים איתניהו צי' ואם חלק העז נחסר וחלק הדק נשאר יש לעיין אי נשאר מחלק העז מקום המרה ומקום הכליות ומהדק יש במקום הטרפשא כשרה, וסיים [ומשערינן] הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו אף שיש לפעמים בכבד אוואז יותר מג' זיתים א"ל לשער אלא לפי קטנו והמורה לריך לשער לפי אומד דעתו עכ"ל השפ"ד ע"ש. וע' דע"ת סק"ג שביאר הדבר דחלק הגדול בראשו ממש הוא סמוך לכוליא ודבוק אל הלב ולמטה מן הלב דבוק בטרפשא הדק של העוף שהוא רק בקרום דק אצל חלק הקטן של הכבד אינו דבוק וסמוך לכוליא כלל רק הוא דבוק מן הלב בטרפשא, ואם נשאר בהחלק הגדול שלמעלה הדבוק אל הלב עד סוף מקום המרה בשלימות אף שהשאר וגם כל חלק הקטן ניטל או נרקב יש להקל. וסיים הדע"ת וז"ל ומ"ש המ"צ דבאוואז אם נשאר בכל המקומות צלירוף כזית א' או גם פחות מעט מכזית יש להקל דהא יש לשער לפי גדלו וקטנו. ולפי מ"ש לע"ל סק"א בשם הפר"ת דסגי בכזית באחד מהמקומות א"כ אם נשאר כפי ערך כזית בחלק הגדול במקום מרה וגם בחלק הקטן בלב הדבוק בטרפשא יש להקל בהפ"מ ולורך שבת ע"ש. וע"ל סק"ג אות ב' דנתבאר בשם התב"ש דבאוואז בעינין בכל אחד מג' המקומות מעט פחות מכזית ע"ש. וכ' עוד הדע"ת שם איך לידע באיזה נד הוא חלק הגדול, דכשפותחין העוף מלד השדרה והאדם עומד בלד זנב של העוף אזי מונח תמיד בלד ימין חלק הגדול של הכבד שיש בו המרה ומקום חיותא, ואם פותחין העוף מלד הצטן הוא בלד שמאל, וכן כשאוחז הכבד בלד ולד גב הכבד נגד פניו אזי נד ימין הוא חלק הגדול ואם אוחז נד קמא נגד פניו אזי נד שמאל הוא חלק הגדול ע"ש. (ד) כ' הפר"ח בקו"א בשם שו"ת שעא"פ שנשאל בכבד של אוואז לעומה והיה בלד התחתון המונח על הושט והקורקבן בעין כים של בשר ומחופה בעור הכבד והיתה גבוה וקשה קלת מבשר הכבד וקרעו הכים וגמלא בתוכה שכולת שועל שלימים וגם מרוקבים וגם חול בעין הגמלא בקורקבן והשיב להטריף, וכ' ע"ז הפר"ח דפשיט הוא דרוב הגזלעים הוא דרך הושט וש"ס הוי קקן וכמחט ע"ש. והביאו השפ"ד שם ועוא"ח להלכה. וע"ל סימן נ"א סק"א אות יו"ד עוד מזה. (ה) וכ' עוד הפר"ח סס"י זה בשם מהריק"ש אבן הגמלא טמון בבשר הכבד כשרה לפי ששם מתהוה ממותר המאכל היורה אל הכבד להתכוות הדם, והביאו השפ"ד שם וכ' דל"ל דאין יבד אם הוא מעלמא הא כל שניכר דמעלמא איתו טרפה ע"ש. וע' מחזיק ברכה סס"י זה שכ' בשם ס' סלת למנחה דבעוף שקורין אינדי"ק מלוי להיות כמו אבנים קטנים ולבנים בתוך הכבד ומרה ואומרים שזא ע"י שמתרגזים מאד ונהגו להקשיר ע"ש. הביאו ביד אפרים וכ"כ בערה"ש סעט"ז י"ט: [ו] ד"ז הוא ג"כ צ"י בשם רוקח וכ' הבי"ו ואינו יודע מנין לו זה. וכ' הפר"ח סק"ו דכי היכי דלמד הבה"ג דין יבש הכבד מדיון יבש צריאה כן למד הרוקח דין כבד קשה כאבן מדיון צריאה שקשה דלעיל ס' ל"ו סע"י, והבי"ו חולק עליו דשאני יבש דכנטל דמי והוא בכלל ניטל הכבד אצל קשה כאבן מנ"ל ללמוד מריאה אין לך בטרפות אלא מה שמו חכמים ודלא כהב"ח עכ"ל. וכ' הש"ך סק"ה בשם ס' אפי רבצני דבהפ"מ או לעת האורך יש להקל בזה, וכ"כ הפר"ח שם וכי"פ סק"ו. אך התב"ש סק"ז השיג על הפר"ח דמנ"ל

לחלק בין קשה כאבן ליבש הא צריאה תרומיהו כנטל דמי וכ' ולכן פשיט לאכסור כמ"ש הב"ח ואפילו בהפ"מ אין להקל אם לא נשתיירו הזיתים שלא נתקשו ודלא כאפ"ר שהביאו הש"ך ע"ש. וע' בקוה"ר מהבית אפרים סי' ל"ז סוף אות כ"ז הביאו המנח"י שהניח ד' התב"ש שהחמיר בזה בל"ע דיש לחלק מריאה דשם מטריפין קשה כעץ גם בכ"ש מטעם דסופה לנקוב וזה לא שייך בכבד ע"ש. וע' בל"י סק"ד וחגו"ש סק"ט וחכ"א שם סעי"א וז"ל החדש סק"ג ודע"ת סק"י"א שדעת כולם להקל בהפ"מ כהש"ך בשם אפ"ר אף שקשה כאבן במקום הזיתים ע"ש. (א) לענין כבד נפוחה, כתב הבה"ג (דף ע"ה:) וז"ל והיכא דעביא לה כבדא חזינן לריאה דידה אי חיורא כעמר גופנא טרפה ואי סומקא דדרא צריא וכשרה עכ"ל. וכ' ע"ז רבינו ירוחם דזה הטרפות לא נמלא בשום אחד מהגדולים והוא מחודש ולא מנו אותו חכמים כלל, והביאם הב"י וכ' דגם הר"ן הביא דברי בה"ג וכ' דאין לדברים הללו עיקר בגמרא עכ"ד, אצל האו"ה כלל נ"א דין י' כ"כ בשם ספר הפרנס וז"ל כבד שהיה נפוחה ועבה ונרקב יש לעיין צריאה אם לבנה היא כלמר גפן טרפה ואם אדומה היא כשרה והדרא צריא עכ"ל. והביאו הרמ"א בתו"ח סע"ט, וכ' הב"ח סע"ח דיש לזוהר בזה דכל דברי בה"ג הם דברי קבלה וכמו שנהגו עכשיו להחמיר כבה"ג בצווא בשיפולי [ע"ל סי' ל"ז ח"ג סק"א] והכי נמי בזה ע"ש. והפירוש במ"ש בה"ג חזינן לריאה דידה כו' כ' הכנה"ג אות ט"ז בשם דמש"א ויחיר נתיב דיש מי שמפרש דחזינן אם מראית הריאה שלה לבנה או אדומה. וטעות הוא בודאי דהא מראה לבן צריאה טרפה מלד עלמה אפילו אין ריעותא בכבד אלא הפירוש חזינן לריאה דידה היינו למראה של הכבד אם היא לבנה כו' ע"ש. וכ"כ באורח מישור שעל ד"מ שמ"כ באו"ה כ"י ישן שפירוש כן, וכ"כ התב"ש שם והשפ"ד סק"ה ועוא"ח, ולפי"ז אם הכבד נפוח ועב [דהיינו מה שקורין גישוואלי"ן] ולבן כל"ג טרפה אצל בנפוח ועב ואינו לבן או לבן וחינו נפוח אין חשש כדמשמע מבה"ג ואו"ה ע"פ פירוש שצכנה"ג. וכ"כ התב"ש ועוא"ח, וסיים השפ"ד ולכן המורה לריך לזוהר בשינוי הבשר ונשתנה המראה ע"ש. וע' שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' נ"ח בתרנגולת שהיה לה כבד גדולה וגסה כפלים מהראוי והיתה נפוחה [שקורין גישוואלי"ן] ומורה אחד הטריף והוא העלה דכשרה דאין להוסיף על הטרפות ואפילו היתה נפוחה במקום הזיתים כשר דנפוח אינו בכלל בשר רע ונחמסמם ע"ש. והביאו המחבר אות י"ג והיד אפרים ופתש"ו סק"ד ועוא"ח, וכ"כ בשו"ת שבות יעקב סי' ס"ד דניפוח ועב אינו כנתמסמם, וכ"ה בשו"ת נחלת דוד הוצא לקמן סי' מ"ב סק"ב אות ג' ע"ש. ומ"ש בשו"ת טטו"ד מהד"ת סי' ק"כ [ובשו"ת דברי חיים ח"ב סי' מ"ח] להחמיר בכבד נפוחה ע"ש. וע' בס' דברי אברהם על דע"ק סק"ד שכ' דדברי הטטו"ד הוא נגד כל הפוסקים דמדברי הבה"ג הג"ל לכל הפירושים מוכח להדיא דבנפוחה בלד אין חשש ע"ש. וכ"כ המק"מ סק"ג ובשו"ת בית שלמה סי' פ"ה דלפי מ"ש התב"ש והשפ"ד שם בדברי הבה"ג אין להטריף כ"א כשהכבד נפוח ולבן אצל נפוח לחוד או לבן לחוד כשר ע"ש. (ב) אך צ"ב בל"י סק"ה וחכ"א כ' להקל בהפ"מ אף בנפוח ולבן כיון דהאחרונים [הש"ך והט"ז ועוד] לא הביאו ד"ז של בה"ג, וכ"ד הבית אפרים [היינו דמפרש שבה"ג הריאה קאי ע"ל סי' ל"ח ח"א סק"ה אות ה'] והביאם הדע"ת סק"ט וכ' אף שהב"ח כ' דצווא בשיפולי מנהגין להחמיר כבה"ג וה"ל בזה דכל דבריו הם דברי קבלה, לאו כלל הוא שהרי הרא"ש בפרק ג' דמועד קטן סי' ג' כתב דיש בו דברים שאין לסמוך עליהם לפי שר"י גאון בה"ג מאור עינים היה ולפעמים תלמידיו הוסיפו דברים מדעתם ע"ש. והאריך והעלה דאם הכבד נפוחה וגדולה הרבה

(ח) אפילו במקום מרה וכו'. ודוקא כשכל הכבד קיים רק שהתליע אפילו במקום הזיתים ג"כ התליע כשרה דהדרא בריא, אבל אם כבר נחסר כל הכבד והמותר שהם הזיתים מתולעים אע"פ ש"י לירוף יהיה שיעור כזית לא מהני כיון שהוא מקולקל כולי האי לא דהרא בריא, כן הכריע הת"ס סק"ח לדינא. והחילוקי דעות בזה בין הפוסקים. ומענין הכבדים שמלוי זהם תולעים וזפרט בשל כבשים. הכל מבואר ביס"ד ס"ק [ז]:

(ט) כשרה. והיינו כשכשר הזיתים שלימים ולא ניטל כלום מאותה רצועה (שפ"ד סק"ג) ועוד מזה. מבואר ביס"ד ס"ק [ח]:

(י) כלפי חוץ. כלומר ללד חלל הבהמה כשרה. וכל זה הוא לשיטת רש"י וסייעתו אבל לשיטת הרשב"א עפ"ד הרי"ף והרמב"ם הוא להיפך דאם לך העב של המחט ללד חלל הבהמה כשרה ואם לך הדק ללד חלל הבהמה טרפה, ולהלכה כתבו האחרונים דיש לחוש להשני פירושים ולהטריף בכל גוונא ואין להכשיר רק כשנמלא מחט בסמפון הגדול שבעבד שיתבאר בסעיף שאח"כ. ובאורך מדבריהם וטעמי דכל אור"א. ויש אומרים דבהפ"מ יש לסמוך על שיטת רש"י ופסק

דהנקבים ש"י התולעים מטרפין לחשבון דכל חסרון ע"י תולעים סופו להתמלאות וכמלא דמי. [והש"ך סק"ו צ"ס רש"ל כ' דבעין שיהיה במקום הזיתים כשיעור לצד הנקבים וכ"כ הפר"ח סק"ז ודברי השפ"ד שם לע"ג ע"ש ודוק] וסיים הת"ס דכ"ז כ' לפרש דברי הפוסקים אבל לדינא כיון דהרשב"א בתוה"א ובקלר לא הזכיר כלום שאם ניטל הכבד ונשאר רק הזיתים והם מתולעים רק כ' סתמא התליע הכבד אפילו במקום מרה וחיותו כשרה וכ"כ הטור ושו"ע א"כ י"ל דהוא כדעת הרא"ה הג"ל דדוקא כשכל הכבד קיים כו' כמו שכתבתי בעמ"ד צ"ס ע"ש. וע' שו"ת חתם סופר סי' מ"ד שכ' פ"ק ובגלילות האלו שכיחים מאד בחילים ששחטים למאות שיהיו התליע הכבד שלהם וממשי כ"פ לא נשארים אפילו שני זיתים [שלא התליעו] ונהגו בו היתר מקדמת דנא ע"פ הסכמת השו"ע והש"ך והגם שהת"ס מחמיר קלת בזה. [מ"ש הגם שהת"ס מחמיר לע"ק דמדבריו משמע דמיירי שהכבד קיים אלא שהתליע וגם הזיתים התליעו וצ"כ ג"כ גם הת"ס מודה דכשר כנ"ל] מ"מ הנחתי להם מהגם בזה עכ"ל ע"ש. (א) מענין כבדים שנמלא זהם תולעים רחבים שקורין מעטלילע"ם ובכבשים שכיח זה צרוב מקומות ויש מקומות שמלוי גם בבהמות גסות וע"פ רוב נמלאים בסמפונות הגדולים שבכבד ויש שם ליחה הרבה ולפעמים התולעים קטנים וניכר שהוא תחילת הרחשה. בם' דעת תורה מסקי"ג עד' סקט"ז האריך טובא בזה בפלפול ובהצאת דברי האחרונים והעלה בפנים שלו לדינא וז"ל כבדים שיש בהם ג' תולעים שקורין מעטלילע"ם אסור לאכלן אלא"כ חותכין הכבד לכמה חלקים ופותחין כל הסמפונות ומנקין אותן או שחותכין כל הסמפונות ובמקום דשכיח הרבה לריך לבדוק אח"כ במקום סמפון הרחב שנמשך מלד קמא של הכבד ונכנס ונבלע לתוך צמר הכבד למעלה באצבע הכבד, ואם גם הכבד לקויה בניפות או שינוי מראה אם נופלת תלחי לאחר ללייה כשנוטלים אותה בידי טרפה ואם לאו יש להקל עכ"ל ע"ש. וע' בשו"ת שצסוף שו"ע מהרצ חיו"ד סי' ט"ו ובשו"ת דברי חיים סי' מ"ד ובטור"ד בקו"א סי' כ"ד ובועד חכמים מס' יו"ד עד סי' כ' מ"ש בענין זה. וע' שו"ת בית שלמה סי' פ"א ועו"מ שכ' דאסור לאכול הכבד משום בהמה לצד מעגלים ע"ש. אבל הדעת הביא דבריהם והכריע כנ"ל. וכן מ"ש הבי"ש שצכל ארה"ק אסרו לאכול כבד משום בהמה, שאלתי אדות זה את הרב הג' ר' יוסף בנימין נ"י שו"צ הראשי שצפה עיה"ק ירושלים ת"ו אשר כל עיני כשרות הבשר נחתכים על פיו ואמר לי שצפה עיה"ק המנהג שאין אוכלים כבדים של כבשים מפני ריבוי התולעים שנמלא בהובם וטרחא גדולה הוא לנקרם ולנקותם ולא נמלא איש אשר יכול לומר כי הוא זה הכבד אשר צדק וניקר אותו בתכלית. הבדיקה אבל כבדים של עזים איכלים מפני שאינו מלוי בהם תולעים ואם נמלא באיזה מהם תולעים ג"כ אין אוכלים אותם אבל כבדים של בהמה גסה לא נמלא אף בחת מהם תולעים ואינו שכיח כלל ואוכלים אותם צלא בדיקה כלל וכלל:

[ח] בגמרא שם (מ"ו.) בעי ר"ז מר"א נדלדלה הפכד ומעורה בטרפשיה מהו כו'. ופרש"י נדלדלה נעקרה הכבד במקומות הרבה ומעורה בטרפשין כאן מעט וכאן מעט עכ"ל. ועיין תצ"ס סק"ג מ"ש בזה וע' משב"ז סק"א מ"ש על דבריו ופירש בע"א ע"ש:

הרבה ואינה לבנה כל"ג אפילו הנפות גם במקום הזיתים והוא קשה במשמוש יש להקל דכן טבע הנפות ואפילו אם יש בה נקודות של מראה גע"ל וכדומה וגם אם היא נוטה קלת ללובן יש להקל ואם היא לבנה כל"ג אין להקל רק בהפ"מ ואם יש בו חשש נתמסמם ונרגש במשמוש שהכשר נימוס גם בהפ"מ מרפה ע"ש. וע' מנח"י סק"ל אור"ג דננפות ולכן במקום הזיתים יש לחוש למעשה נגד התצ"ס ושפ"ד וכ"כ בשו"ת צי"ש הג"ל ע"ש. וע' ערוה"ש סעי"ט דכבד של חזוזא שמנה נוטה קלת ללובן מפני שמונייתה והכי רביתיהו וכשרה ע"ש. וכ"כ עוא"ח:

[ז] בגמרא שם (מ"ח.) התליע הכבד זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא ג' רגלים ליבנה לרגל שלישי התיירו להם עכ"ל. וכתב הר"ן התיירו משום שסופה להתרפאות ואין דינה כגטולה כו', ונראה מדברי הר"ן שם דאפילו כל הכבד קיים והתליע מ"מ בעינן שמקום הזיתים לא יהיו מתולעים כמבואר בד"מ סק"ב ובתצ"ס סק"ח, ודעת הרא"ה צדק הבית דאם הכבד קיים והתליע אף שגם מקום הזיתים מתולעים כשרה אף אם אין הכבד קיים ונשאר רק הזיתים אז הוא דבעינן שיהיו שלימים צלא התלעה, והרשב"א במשמרת הבית השיג עליו ומכשיר אפילו אין הכבד קיים והזיתים מתולעים דהתלעה דהרא בריא, וכ"ד הרמ"א בתו"ח שם סעי"ט והב"ח סעי"ג והט"ז סק"ג וביאר התצ"ס שם כוונתם דאפילו נשאר רק מקום הזיתים ויש בהם נקבים ע"י תולעים שאם נוטא הנקבים מהחשבון לא ישאר במקום הזיתים כשיעור מ"מ כשר

ההקדים מהחשבון לא ישאר במקום הזיתים כשיעור מ"מ כשר כ' דבעינן שיהיה במקום הזיתים כשיעור לצד הנקבים וכ"כ הפר"ח סק"ז ודברי השפ"ד שם לע"ג ע"ש ודוק] וסיים הת"ס דכ"ז כ' לפרש דברי הפוסקים אבל לדינא כיון דהרשב"א בתוה"א ובקלר לא הזכיר כלום שאם ניטל הכבד ונשאר רק הזיתים והם מתולעים רק כ' סתמא התליע הכבד אפילו במקום מרה וחיותו כשרה וכ"כ הטור ושו"ע א"כ י"ל דהוא כדעת הרא"ה הג"ל דדוקא כשכל הכבד קיים כו' כמו שכתבתי בעמ"ד צ"ס ע"ש. וע' שו"ת חתם סופר סי' מ"ד שכ' פ"ק ובגלילות האלו שכיחים מאד בחילים ששחטים למאות שיהיו התליע הכבד שלהם וממשי כ"פ לא נשארים אפילו שני זיתים [שלא התליעו] ונהגו בו היתר מקדמת דנא ע"פ הסכמת השו"ע והש"ך והגם שהת"ס מחמיר קלת בזה. [מ"ש הגם שהת"ס מחמיר לע"ק דמדבריו משמע דמיירי שהכבד קיים אלא שהתליע וגם הזיתים התליעו וצ"כ ג"כ גם הת"ס מודה דכשר כנ"ל] מ"מ הנחתי להם מהגם בזה עכ"ל ע"ש. (א) מענין כבדים שנמלא זהם תולעים רחבים שקורין מעטלילע"ם ובכבשים שכיח זה צרוב מקומות ויש מקומות שמלוי גם בבהמות גסות וע"פ רוב נמלאים בסמפונות הגדולים שבכבד ויש שם ליחה הרבה ולפעמים התולעים קטנים וניכר שהוא תחילת הרחשה. בם' דעת תורה מסקי"ג עד' סקט"ז האריך טובא בזה בפלפול ובהצאת דברי האחרונים והעלה בפנים שלו לדינא וז"ל כבדים שיש בהם ג' תולעים שקורין מעטלילע"ם אסור לאכלן אלא"כ חותכין הכבד לכמה חלקים ופותחין כל הסמפונות ומנקין אותן או שחותכין כל הסמפונות ובמקום דשכיח הרבה לריך לבדוק אח"כ במקום סמפון הרחב שנמשך מלד קמא של הכבד ונכנס ונבלע לתוך צמר הכבד למעלה באצבע הכבד, ואם גם הכבד לקויה בניפות או שינוי מראה אם נופלת תלחי לאחר ללייה כשנוטלים אותה בידי טרפה ואם לאו יש להקל עכ"ל ע"ש. וע' בשו"ת שצסוף שו"ע מהרצ חיו"ד סי' ט"ו ובשו"ת דברי חיים סי' מ"ד ובטור"ד בקו"א סי' כ"ד ובועד חכמים מס' יו"ד עד סי' כ' מ"ש בענין זה. וע' שו"ת בית שלמה סי' פ"א ועו"מ שכ' דאסור לאכול הכבד משום בהמה לצד מעגלים ע"ש. אבל הדעת הביא דבריהם והכריע כנ"ל. וכן מ"ש הבי"ש שצכל ארה"ק אסרו לאכול כבד משום בהמה, שאלתי אדות זה את הרב הג' ר' יוסף בנימין נ"י שו"צ הראשי שצפה עיה"ק ירושלים ת"ו אשר כל עיני כשרות הבשר נחתכים על פיו ואמר לי שצפה עיה"ק המנהג שאין אוכלים כבדים של כבשים מפני ריבוי התולעים שנמלא בהובם וטרחא גדולה הוא לנקרם ולנקותם ולא נמלא איש אשר יכול לומר כי הוא זה הכבד אשר צדק וניקר אותו בתכלית. הבדיקה אבל כבדים של עזים איכלים מפני שאינו מלוי בהם תולעים ואם נמלא באיזה מהם תולעים ג"כ אין אוכלים אותם אבל כבדים של בהמה גסה לא נמלא אף בחת מהם תולעים ואינו שכיח כלל ואוכלים אותם צלא בדיקה כלל וכלל:

[ח] בגמרא שם (מ"ו.) בעי ר"ז מר"א נדלדלה הפכד ומעורה בטרפשיה מהו כו'. ופרש"י נדלדלה נעקרה הכבד במקומות הרבה ומעורה בטרפשין כאן מעט וכאן מעט עכ"ל. ועיין תצ"ס סק"ג מ"ש בזה וע' משב"ז סק"א מ"ש על דבריו ופירש בע"א ע"ש:

[מ] בגמרא שם (מ"ח:) היה מחטא דאישתכח בחתיכה דכזר
כו' אמר רב אשי חזינא חי קופא [דהיינו לז' העב] לזר
נקובי נקובי ואתאי וחי קופא לגיו סמפונא נקט ואתאי
כו' עכ"ל הש"ס. ויש בזה שני פירושים הפכים, רש"י מפרש
קופא לזר היינו שהקופא הוא לזר חלל הבהמה וחודה לזר
הסמפון כלומר לזר הראש ודאי
דרך הוושט נכנסה תחילה ונקבה
הדקין וילאה ונכנס חודה לכזר,
וקופא לגיו היינו שהקופא הוא
לזר הסמפון וחודה יולא לתוך
חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט
ואח"כ ניקב חודה את הסמפון
וילאה לכזר וממנו לחוץ עכ"ד,

ופסק השו"ע. ועוד ממ"ס בפנים. הכל מבואר ביסה"ב
ס"ק [מ]:

(יא) בדקה אין חילוק. בין שלד העב שלה לזר הקנה ובין
לזר חלל הבהמה לעולם טרפה אפילו היא כולה בתוך

הכזר שהרי היא ראויה לנקוב

גם בלד העב שלה כו' (ס"ד)

סקי"א ועו"פ) ומחטים שלנו

אפילו העצים שתופרים בהם

שקים יש להם דין מחט דקה

כיון שנקבים גם בלד העב

(ב"י בשם הרשב"א), ובאורך

קלת ועוד פ"ד בזה. ואם יש לתלות שנפל המחט לאחר שחיטה.

הכל מבואר ביסה"ב ס"ק [י]:

(יב) מחט וכו'. ואין חילוק בין מחט גסה לדקה ואפילו

קופא לזר כשרה (פר"ח סקי"ב ותצ"ס סק"ט) ואפילו

חטוכה הכזר וכן בריאה (רש"ל וע"ז סק"ז) ולאו דוקא נמלאת

אלא

אח"כ נמלאת עתה הקופא לזר חלל הבהמה, אבל אם הקופא

לגיו היינו לזר הסמפון ויש הוכחה להיפך דודאי דרך הקנה נכנסה

וגקבה בחודה להסמפון ונכנסה להכזר ולכן נמלאת עתה הקופא לזר חלל הבהמה, דאי דרך הוושט נכנסה לא היה

אפשר לה לנקוב בהקופא ולכנס לתוך הכזר, זהו שיטת רש"י וכ"ד החוספות שם ד"ה חי והרא"ש שם סי' כ"ז וכ"פ הטור והמחבר

בשו"ע. אך הרשב"א שם עפ"ד הרי"ף והרמב"ם מפרש היפך מפרש"י דקופא לזר היינו שהקופא הוא לזר הראש וקופא לגיו

היינו שהקופא הוא לזר חלל הבהמה וס"ל דאין חוששין שדרך הוושט נכנסה אלא דרך הקנה נכנסה וקופא לזר היינו לזר

הראש וחודה לזר חלל הבהמה טרפה דכיון שנכנסה לקנה בלד חודה והכזר תלוי למטה הרבה מהלכז והריאה והלכה דרך

רחוקה ומקום לר עד שנכנסה לכזר חוששין שמה דרך הלכה נטתה ונקבה בחודה את קנה הכזר או קנה הלכז שנקובתן

במשהו, אבל קופא לגיו היינו לזר חלל הבהמה כשרה, כיון שנכנסה בלד קופתה אין חשש נקב כלל דהקופא אינה נוקבת,

ואי קשיא היאך יכולה לעבור בקופא את הסמפון ולכנס לתוך כזר הכזר י"ל דכל שהוא מצפנים כח המושך שבאברים

המשך ודחקה לתוך הכזר אפילו בלד קופתה כו' עכ"ד. וכתב ע"ז הב"ח סע"ח והפר"ח סק"ח ולענין הלכה יש לחוש להשני

פירושים ולהטריף בכ"ע ודלא כפסק המחבר בשו"ע דמתיר כשלד הדק לזר חלל הבהמה ע"ש. וכ"ד הש"ך ותצ"ס ושפ"ד

סק"ט וחגו"ס סקי"ג וכו"פ סק"י. וכ' הכו"פ וא"כ נפל דין קופא לגיו או לזר בצירא ע"ש. אך בס' הארוך מהש"ך כ'

וז"ל ולענין הלכה יפה פסק הב"ח, וכן מהרש"ל לא הכריע ודעתו להחמיר, אמנם במקום הפ"ח יש לסמוך ארש"י וסייעתו

להכשיר עכ"ל. וכ"כ הל"ל החדש בשו"ע ס"ד דדעת הב"י והרמ"א בשו"ע ובתו"ח כלל ל"ג והלבוש סע"ו והב"י סק"ז

והפר"ח סק"ז והתו"ק כדעת רש"י וכ' עוד ובאמת שכ"ד ר"פ ראשונים רש"י ותוספ' ורא"ש וסה"ת וסמ"ק וראב"ן ומרדכי

וכ"כ דעת הר"ן, ומ"מ באין הפ"ח יש לחוש להחמיר, אבל בהפ"ח יש לסמוך על פסק השו"ע ע"ש. וכ"כ החכ"א כלל

כ"א סעי"ז להקל בצדקת ישראל בהפ"ג ע"ש. ובס' אד"א סקי"ג שהשיג על החכ"א לא ראה כ"ז. (א) לענין מ"ס בפנים

אפילו כולו עומן כו' כ"כ החוספות והרא"ש שם, וי"ל דגם רש"י ס"ל כן דקופא לזר טרפה אפילו כולו עומן בצזר הכזר

דמבואר בב"ח סע"ה, אך בקופא לגיו פרש"י וחודה יולא לתוך חלל הבהמה כו' וכשרה והקשו ליחוש שמה נקבה בחודה

אחד מאברים הפנימים כמו דחיישין בקוץ בחלל הגוף ותיקן הרשב"א בחידושו שאפשר שלא אמרו אלא בקוץ שניקב בכח

מבחון ונכנס בדוחק אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך ע"כ. וכ"כ בעל המאור דלרש"י בקופא לגיו כשרה אפילו

חודה יולא לתוך חלל הבהמה. אך הר"ן מסיק להטריף בזה כמו בקוץ בחלל הגוף, וכ"פ הרש"ל והביאם הש"ך סק"ח וסיים

ומיהו בסמ"ק ואו"ה כתבו כהרשב"א וכן בהגהות שפ"ד [מ"ס בהגהות שפ"ד ליתא רק בשערי דורא גופא סוף סי' ל"ד כ"כ]

ע"ש, ומשמע שגם דעהו כן, וכ"ד הלבוש סע"ו ודברי חמודות אות קכ"ג, אך מדברי הט"ז סקי"י משמע שדעתו כדעת הר"ן

עיין שפ"ד סק"ח וע' חכ"א שם סעט"ו שכ' להטיר בזה בהפ"ח, וע' דע"ת סקכ"ב שכ' דבשעת הדחק ויש עוד לז' להקל

יש לסמוך ע"ד המקילים ע"ש. (ב) וכ"ז כשהקופא פונה לזר הסמפון אבל אם המחט תחובה בעיבי הכזר [באלכסון, משב"ז

סק"ו] טרפה בכ"ע דודאי דרך הוושט נכנסה דאילו דרך הקנה והסמפון נכנסה לא היה אפשר להתעקם לגמרי וליתחב בעיבי

הכזר, כ"כ הב"י, והו"ש שכ' הרמ"א כאן בהג"ה בשמו וכ"כ הט"ז סקי"ז והש"ך סקי"י וסא"ח:

[י] והוא ממסקנת הגמרא שם וה"מ באליתא [מחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך קופא שלה, פרש"י] אבל קטינתא [כגון

מחטין שלנו שמנקבין בשר אפילו דרך קופא שלהן, שם] לא שגא קופא לגיו ל"ש לזר נקובי נקוב ואתאי עכ"ל הש"ס.

ודעת כל הפוסקים דלא שגא וטרפה, ועיין ב"ח סע"ו מ"ס בשם הרשב"א ובעל המאור והסמ"ק בזה. והא דמפלגין בכזר בין

קופא לזר או לגיו ובין חלימתא לקטינתא ולא בריאה, וכן הא דמפלגין בריאה בין שלימה לחטוכה ולא בכזר מבואר בחוספות

וברשב"א שם ור"ן וב"י וב"ח ועו"א"ח באורך יעו"ש ואני לקל לריך בזה. (א) מ"ס בפנים ושיעור גסה כו' כ"כ הטור

בשם הרשב"א ורי"ו ורמב"ן וכתב הב"י שלמדו כן מדאמרינן בגמרא שם (מ"ט.) קשייתא דדיקלא [גרעין של תמרה פרש"י]

ודאי סמפונא נקט ואתאי ע"ש. וע' פר"ח סקי"א שכ' דבמחט נקובה [שתופרין בה] איירי הרשב"א כדמוכח מדבריו [הובא

בעמ"ב] שלד העב נמי ראוי לנקוב אבל מחט שאינה נקובה שראשה א' עגולה אפילו כגרעין של זית כשרה שהרי אינה יכולה

לנקוב ע"ש. והביאו החגו"ס סקט"ו להלכה. והתצ"ס סקי"י השיג על הפר"ח דמקשייתא דדיקלא הג"ל מוכח דאין להקל כ"א

כגרעין

אלא אפילו תחובה קלת רק לא מעבר לעבר כשרה (משכ"ז)
 שם) ועוד בזה. מבואר ביס"ב ס"ק [יא]:

(יג) שרפש הכבד. היינו מסך המזדיל בין הלז והריאה
 לאיברי המאכל והביטול דהיינו הכבד והטחול והכרס

והדקין, והוא הנקרא חלר

הכבד וגם נקרא בלשון הכתוב

יותרת הכבד בויקרא ד' יותרת

הכבד ת"א חלר דכבדא:

(יד) שרפה וכו'. וטעם שרפתו משום ש"י הנקב סוף

שחנטל כל הכבד וכיון דחינה שרפה מלך עלמה לכן

כל סתימה מהגי לה אפילו עלה על הנקב סרכא או

קרום מחמת מכה וכיוצא בו הוי סתימה וכשרה (ט"ז)

סק"ט

כגרעין של תמרה ע"ש. וע' ערוך השלחן סעכ"ה דמחטין שלנו
 שקורין שפילק"ע שראשה א' עגול ודאי שבקופתה חינה ראויה
 לנקוב אף אם חינה כגרעין של תמרה ושיעור כגרעין של תמרה
 כ' אף אם אינו עגול [והוא עולה כדברי הפר"ח ומהתימה
 שלא הזכירו] וסיים ולדינא אין נ"מ לדין מפני ספיקות של השיטות

בקופא לבר ולגזי ע"ש. ולפי

מ"ש צס"ק הקודם צס"ס כמה

פוסקים דצהפ"מ יש לסמוך

על שיטת רש"י ופסק השו"ע

יש נ"מ לדינא גם לדין ובל"ל החדש סע"צ מבואר דאף

שראשה א' עגול אין להקל כיון שיש לה אורך יכולה לנקוב ע"י

כובד האורך שמכביד עליה ע"ש ול"ע. ב) אם נמלא בכבד

גרעין של תמרה כשרה ואם הוא גרעין של זית שרפה כמשי"ל

סי' מ"ב סע"ט גבי מרה, כ"כ הפר"ח שם והביאו הכתוב

היטב סק"ו להלכה. והחכ"א שם סעי"ח מטריף אף בגרעין

של תמרה והל"ל החדש שם כ' דבגרעין עגול שאינו חד אפילו

לדיו מסתבר טפי דמפונא נקט ועאל והתב"ש ס"י מ"ב והכו"פ מחמירם גם בזה אבל משמעות התו"ח וב"ח ושפ"ד להקל בזה עכ"ד

ל"ה. ג) כתב השו"ת למח לדק סי' ק"ז שגאל צמעשה שכליל שבת מולאו מחט תחובה בחתיכה אחת מאמלעית הכבד לאחר שללאוהו

ובשלוהו והמחט היה מאותן שהנשים משתמשין בלעיפיהן ובגדיהן שראשן א' קופא עגולה והשני חדה והיה הפסד גדול. והשיב

להתיר מטעם ס"ס ספק שמה לאחר שחיטה נפלה מהאשה שעסקה בה הרבה בחתיכה ולליה וביטול וגיחת צכבד וחת"ל

קודם שחיטה שמה דרך הקנה נכנסה ולא ניקבה כלום כו' ע"ש. והביאו הפר"ח שם וכ' דכ"ז יש לדון להלכה אבל למעשה

אין להתיר כיון שנמלאת תחובה בכבד שהוא קלת רחוק לומר שנתחבה ממילא וכיון שיש לפנינו ענין המטריף ולא ידעין

איך הוא בודאי אוליין לחומרא רק הכלים שנתבשל בהם הכבד יש להקל להשתמש בהם אחר מעל"ע ע"ש. וכן התב"ש סק"י

השיג על ל"ל דמ"ש שמה דרך הקנה נכנסה לא הוי ספק דרוב הנכנסים דרך הוושט נכנסים דאין דרך הקנה לבצוע כמ"ש

רש"י שם וספק לא הוי כ"א שהשני לדדים שוים והכא יש לתלות טפי בוושט מבקנה, וגם ספק הב' שמה מהאשה נפל ריעא

טפי כיון דנתחבה כולה בכבד מסתבר טפי שכלע מחיים וכן המושך שבזהמה משכה ודחקה לתוך בשר הכבד ויפה הורה

הגאון ר' העשיל ז"ל מלוצלין לאסור כו'. ודעתו לאסור גם הכלים, וסיים התב"ש ומיהו אם אירע דנתחב רק אפס קלהו בחילון של

הכבד ואין שום חלודה במחט ולא ריעותא בחתיכה כגון חלודה או שינוי מראה או דם לרור יש להכשיר בהפ"מ וכיוצא אפילו

האוכלים, דמסתבר טפי לתלות בלאחר שחיטה ע"י התעסקות האשה כדליתין בזה שנטל צ"מ עכ"ל התב"ש. והסכים אליו השפ"ד

סקי"ד אך לענין הכלים דעתו נוטה להפ"ח ע"ש. והכו"פ סקי"א הכריע בין הל"ל והפ"ח דאם האשה לא התעסקה במחטין

סמוך לביטול או בשעת ביטול שרפה אבל אם התעסקה בהם כשרה. והביאו החכ"א שם סע"כ להלכה. ובשו"ת טור האבן סי' י"ז

באמלע התשובה העלה כדעת הל"ל דכשרה ולא כהפ"ח אם לא שניכר שנעשה מחיים. ובשו"ת חתם סופר סימן מ"ג באמלע התשובה

כו' ג"כ שדעתו נוטה להקל כל"ל. ובשו"ת טטור"ד מהד"ת סי' קי"ח ביאר כוונת הל"ל כיון דקי"ל נשחטה הותרה רק היבא דהאיסור

שכיח טפי ל"א נשחטה הותרה כמ"ש הש"ך סי' נ' סק"ג והכא א"א שיתעסקו בהכבד בהדחה ולליה וחתיה ולא ירגישו שיש

שם מחט וא"כ לא הוי שכיח לאיסור ואף שלתלות מהאשה נפל ג"כ לא שכיח מ"מ שקולין הם ואין זה שכיח יותר מזה

ובכה"ג כ' הש"ך שם דצהפ"מ אמרינן נשחטה הותרה וה"כ בהפ"מ יש להתיר כהל"ל, ודוקא במחט שרגילין הנשים להשתמש

בהם כו' ע"ש. ובס' דע"ת סקכ"ה האריך מאד בענין זה ולדינא העלה דאם אין שום חלודה במחט או בבשר ולא שינוי

מראה או לרורות דם כלל והוא מין מחט שפילק"ע שהנשים משתמשין בהם והמחט בולטת אלא שקלה תחובה בכבד יש

להקל, ואם יש חלודה במחט ואין שום רוחם בבשר הכבד אין להקל רק בהפ"מ ולורך שבת, ואם המחט תחובה כולה בחתיכת

הכבד במקום שאין עליה עור הכבד ואין שום חלודה במחט ולא רוחם בכבד יש להקל בהפ"מ, אבל אם יש חלודה במחט אין

להקל גם בהפ"מ ואם תחוב מסמר שהוא עב צראשו האחד יש להקל גם ביש חלודה במסמר כל שאין שום רוחם בבשר וגם

בדקו הוושט ונמלא שלם ע"ש הטעמים בכ"ז. ד) כ' הלבשו שרד בחי"ד סעכ"ב מעשה בא לפניו בלאחד שקנה חתיכת

כבד מטבח והניחו בביתו ואחר ב' או ג' שעות מלא מסמר תחוב צסמפון א' שבו, ולד העב מהמסמר היה ללד חלל הבהמה

וחודו ללד הראש והביאו הקונה להטבח והשיב הטבח שאינו יודע רק שקלת תימא אם היה מתחילה איך לא הרגיש ואותו

המסמר לא היה בו חלודה והקונה אמר שיש לו בביתו למכור מסמרים באלו ודמות מסמר זה ממש כמותם והורה דהבהמה

מותרת והקונה אסור לאכול ממנה ואותה חתיכת הכבד אסור לכל אדם עכ"ל, וע"ש בצירורו הטעם בזה. ועיין שו"ת חת"ס

סי' מ"ו ובטטור"ד סי' קי"ג עוד עובדות כעין זה שיש לתלות שנעשה לאחר שחיטה והתירו ע"ש. וע' משכ"ז סק"ה דמחט

בחלל הגוף הוי ודאי שרפה ומחט בכבד הוי ספק שרפה ע"ש באורך מזה. וע"ל סי' נ"א סק"א אות יו"ד:

[יא] בגמרא שם (מ"ט). ההיא מחטא דאישתכח צסמפונא רבה דכבדא הונא מבדר"א טריף אדא צ"מ מכשיר כו' עכ"ל

הש"ס. ופסק הרי"ף והרמב"ם שם פ"ו הל"ט וש"פ כמאן דמכשיר, משום דאמרינן סמפונא נקט והתא, וכ' הב"י

דמשמע בגמרא דכשר אפילו קופא לבר, וכ"כ רבינו ירוחם כו' ע"ש וכ"ד האחרונים. ואע"ג דלעיל סי' מ' סע"ג מחלק הרמ"א

צסמפון הגדול שכלב בין קופא לבר או לגזי ש"ה דנקב פיסל בלב משא"כ בכבד כמבואר בדרכי משה שם סק"ב ע"ש,

וע' תב"ש שם סק"ד שמחלק ג"כ בין לב לכבד ע"ש. ודברי החכ"א שם סעי"ט לע"ג. א) צמכ"ז שם לידד להקל

צסמפון הגדול גם במקום שכנס כבר לבשר הכבד והניח צל"ע והביאו הדעת. סקכ"ו והוכיח מפו"ר ואחרונים דמחט

צסמפון הגדול שכלב אפילו במקום שכבר נכנס לבשר הכבד יש להתיר וגם צעוף יש להקל אם לפי ראות העין אין המקום

רחוק ע"ש באורך:

יְסוֹד הַבַּיִת בַּיִת סִימָן מֵאָה דִּינֵי נֶסֶךְ מְרַפֵּשׁ הַכֶּבֶד לְבַיִת כ דָּוִד עֲמוּדֵי הַבַּיִת

ס"ק"ט וש"ך סק"ד וש"ח"ח) והפירושים של מלך הכבוד שכתב השו"ע. והג"מ מהם לדינא. ואם חלב עמא או הכבוד עלמא, או המהול סותם באיזה אופן הוי סתימה. ועוד כמה פרטי דינים דשכיח. הכל מבואר ביס"כ ס"ק [יב] :

אם יקב חלר הכבד במקום
דמשמשא ידא דעצחא
בבית הכסות (מין) יש לבדוק
בכרס

בשרה. ואם נמלא סביב הנקב
 חוטים לבנים כמו חלב אז הוא נקב ישן וערפה (ט"ז) שם
 בשם ד"מ ומהרי"מ) ור"ל אז הוא נקב ישן ולא תליין בידא
 דמבחה חבל מהני לה שפיר סתימה המבואר לעיל וה"פ. ואם
 ניכר שהנקב הוא מתולדה. ואם הבדק מחוייב לבדוק אחר
 נקב בחלה"כ. מבואר בסיה"ב שם אות ט' וי' ע"ש :

(מצד) יש לבדוק בברם וכו'. ענין זה הוא דבר המלאי ושכיח עובא ויש בזה חלוקי דעות בין גדולי האחרונים, יש מהמירים אף שלא נמלא שם מחט וכיו"ב דאמרינן שבודאי

וזכר נתחבטו בזה האחרונים, הר"מ במחזיק הדק על מהרי"ו כ' מין הטרפס חונה מכוסה מן הכבד ושם יוכל להיות שהגקב רחוק מהכבד ולכן חמרו מלד הכבד וסמוך לו טרפה דחינו משמש להכבד כדלוי ויש לחוש שתגטל הכבד חבל חס הגקב רחוק מהכבד כשר, וסיים ואין להקל בזה כ"א בזהמת ישראל וע"י ש"ח עכ"ל. וכ"כ בתשו' דברי ריבות סי' קנ"ג דדוקא מלד הכבד טרפה, חבל הכ"ח סע"ז הוכיח דהאי מלד הכבד ט"ס הוא שהיה כ' חלר הכבד וטעו והכניסו מלד במקום חלר ע"ש. והביאם הש"ך סקי"ג [ומ"ש הש"ך בתשו' דברי ריב"ש ט"ס הוא ול"ל דברי ריבות, דע"ת] וכ' דכן הגיה בס' גדולת מרדכי כהכ"ח וכ"כ בשם מהר"ל מפראג וכ"כ באגור ע"ש דמשמע דגם דעתו כן. והט"ז סק"ח מפרש מלד הכבד היינו שניקב בשטח שצמוד

הדיוקן ודבוק זה אין נקב פוסל שהדיוקן מכסה להקב, והסכים
 יב' כ' ששמו פירוש מלך הכבד טרפה ולא מלך עלמו. ולדינא
 שם סי' מ"ח ודברי ריבית ויחיר נתיב והלבוש והר"מ דגרסי
 י בפירוש דאם הנקב רחוק מלך מחבור הכבד כשרה, והא"ה
 ש שניקב טרפה, והפר"ת סק"ל האריך בזה ודחה דברי הב"ח
 לשון טרפס דכבדא שג' בה"ג דהבו דלא להוסיף על חומרת
 וזה וכו' וכל שפיקא בהאי דינא חולין לקולא ע"ש. וכן העלה
 ל רק בהש"מ ובניקב בלד שמאל שאין שם מהכבד כלל, אבל
 סע"ג ועוד ס' ספרדים. להטריף בניקב המרפס בין בלד ימין
 ומ"מ לסניף יש ללרף דעת המקילים כמו שיתבאר להלן.
 חלב טמא דבעלמא אינו סותר בזה סותר, וכ"כ הב"פ סק"ל
 נדבק וגסרך בנקב בסרכא ע"י ליחה והביאו המש"צ שם
 ה"כ והיה נכנס בלוחו נקב חלב טמא כמו חוט בתוך מחט
 רבנים והביאו הב"י סק"י להלכה וכ"ד הדע"ק שם ומק"מ
 בלוחין שאין שום חויר מפני שהחלב אדוק שם היטב מכל
 כ' הר"מ שם דהוי סת"מ מעליא וכ"כ בדע"ת שם ע"ש.
 נד ע"ש. ג) ואם הכבד עלמו סותר הנקב, הר"ן אחר שג'
 דכ"ש דלא מהני סתימת הכבד דכשמתקרב יותר להריאה
 מקום שהכבד תקוע גומא צריאה והבשר שבתוך הגומא יבש
 הנקב ובין על הכבד וגסתם הנקב היו מכשירים עכ"ל. וכ"כ
 נקב מוגף הכבד ועלה קרום על הצלימה וסביבות הנקב בלוחין
 חפאפארט סי' י' האריך להוכיח דסתימת הכבד מהני בכ"ע.
 יי והניה בל"ע ע"ש. אמנם הדע"ת שם הביא שו"ת רח"כ
 הכבד בנקב והחתיכה שללד הריאה גדול ורחב מהנקב עד
 הר"ן הכ"ל שתייבש להריאה רק אם יש ע"ג חתיכת הכבד
 ת הכבד הצלמט ובין האויר שבלד הריאה יש להקל ע"ש.
 והוא

[יב] מוקיר ד"ו הוא מזה"ג הציאו הסוד וז"ל כ' זה"ג דלי
 אינקוב טרפשא דכבדא טרפה עכ"ל. ובמרדכי פא"ט
 סימן תר"ך כתב בשם רש"י ור"ח ור"ן וז"ל ניקב טרפש הכבד
 נקב מפולש מול הכבד טרפה, אבל אם נסרחה בסרחה
 בללע כשר עכ"ל. וכן העתיק המחבר בשו"ע, והטעם בזה
 מבואר בזה"ל פא"ט סי' מ"ט
 דכשיקב חלר הכבד חיישינן *
 שבסיף ליגטל כל הכבד ע"ש.

הנה

(*) כס' שחיטות אחרונים כ' טעם בזה לפי שהכבד מלא דם וחמימות וחלב ג'כ מלאה דם וחמימות וישיניקב הצה"כ יכנס חמימות מהלב אל הכבד וע"י תוספות חמימות בכבד נגד טבעו סופו להנטל מחמת זה ויבחרין כ' להיפך שיכנס חמימות מהכבד להלב ותייבש להריאה זכ' שם עוד טעם דבחלל הבחמה יש טים וכשניקב הצה"כ יבואו המים דרך הנקב וינקבו להריאה ע"ש. וע' דע"ק סק"ח שכ' ע"ד מהר"ן דב"ע דכתבו הפוסקים דאין לחדש טעמי החלפות ההרעמו ע"י שב' טעמים בו' ע"ש :

והביאו הב"י וכ' דכיון דאין פיסול הנקב מלד עלמו אלא מפני
שסוף הכבד ליגמל כל שנכתם ועלה ארוכה תו ליכא למיחש שיגמל
הכבד ע"י כך עכ"ל הב"י. וד"כ כל האחרונים, ועיין בדרישה
ובתב"ש סק"ב ע"ש. א) והנה בלשון מלד הכבד שכ' המרדכי וה
דקנותם הוא כך כי המרפס רחבה היא יותר מן הכבד (***) ובל

הג"ה

(**) מ"ט הר"מ ובצד ימין כו' ואחריו נמשך הש"ך ועו"ה והוא תמוה דהא ידוע דהכבד מונח בצד ימין כשהבהמה תלויה ברגליה, ודוחק לומר דאיירי כשהבהמה תלויה וראשה למעלה, דבכל מקום השכיבין ליה כפי שתלויה ברגליה כדאיתא בגמרא שם (מ"ו.) ה' אוני אית לה לריאה ג' בימין כו', וכן בתמיד (לא.) של ימין גדולה ישכבד תלויה בה, וכ"ה בפוסקים, וגם אין דרך לתלות בהמה וראשה למעלה ע"כ נראה שט"ס הוא בדברי הר"מ וצ"ל ובצד שמאל הטרפיש אינה מכוסה מן הכבד כמו שהוא בחוש ובמדומני שראיתי באיזה ספר שהגיה ג"כ בצד שמאל וה"פ :

חזיר החלל הוא דפוסל חבל בחלק הערפס שהוא קרום על
הפר"ח סקי"ד והשפ"ד שם לדברי הב"ח והט"ז, והבא"ט ס'
בכנה"ג בהגב"י חות ל' ועוף"ח מבואר דהמחבר והרש"ל ביש"ח
מלך הכבד חס ניקב שלא מלך הכבד כשרה וכ"כ מהר"י אר'
הב"ח והש"ך וכמה גדולים שהביא דגרסי חלר הכבד, בכל מ'
דגירסא מלך כבד עיקר ודוקא ניקב במקום הכבד טרפה דכ'
בה"ג כי ד"ז חין לו יסוד מהש"ס והרמב"ם וש"פ לא הזכירו
לדינא בדע"ת סקב"א. ובשו"ת ל"ל החדשות סי' נ"א העלה ל'
הכנה"ג שם מסיק דעיקר כד' הב"ח ודעימ' וב"כ תו"ז סי' כ'
ובין בשמאל וכן המנהג ע"ס. וב"כ בחכ"א שם חות ד' ע"ש
(ב) ולענין מ"ס בעמה"כ דכל סתימה מהני כ' הט"ז שם דאפי'
והר"מ שם, והחב"ש סקי"כ כ' דחין להקל בזה כ"א כשהחל'
להלכה ע"ס. וע' בס' לחה"פ סקי"ד במעשה שהיה נקב ב'
שהיה נמשך לכאן ולכאן והכשירו ד' גאוני עולם בלירוף שאפי'
סקב"כ, ובדע"ת שם העלה לדינא דאם הנקב סתום היעצ'
לדדיו יש להקל ע"ס. ואם עלה על הנקב כמו שחין או גר'
וע' מנח"י סקס"ו דחין להקל בזה כ"א בנקב שאינו מלך ה'
הטעם הנ"ל בהג"ה שיכנס חמימות מהכבד ותייצב להריאה
ייבשה וכן בא לדי כ"פ שהיה הכבד תקוע בריאה והיה
והטרפת, וכ' עיד וקבלתי מרבותי שאם עלה קרום בין על
בעיקרי הד"ט סי' ד' חות ח' טרפס שניקב ונגס תוך
שנסתם יש להכשיר (בית יהודה) עכ"ל. והנה בשו"ת רח"ב
וכ"כ בערוך השלחן סע"ל בפשיטות והחב"א שם כ' דלא
הנ"ל וסתר דבריו ומסיק לדינא דאפילו אם נכנס חתיכת
שא"ל להוליא משם ומסביב נסרך להנקב חין להקל מטעם
איזה קרום או גלד כמין שחין שמכסה עליו וחולץ בין חת

והוא כמ"ס הר"ן שקבל מרבותיו הג"ל ומהתימה שלא הביאו ופשוט לרריך לבדוק בריאה במקום שחתיכת הכבד בולטת נגדה חולי יש שם גומא ויבש המטריף כנ"ל. ד) ואם הטחול סותם הנקב. הדישה כ' דאם לא כדרך הנחתה חע"פ שנסרכה בנקב שפיר לא חוי סתימה וטרפה דסופה ליפרוק, והביאו התב"ש שם וכו' דיש ללמוד לשאר סתימות דניקב הטרפש שאם הוא שלא כדרך הנחתה טרפה ע"ש. ומבואר בדבריהם דאם הטחול סותם כדרך הנחתה חוי סתימה וכשרה.

שבודאי יש שם מחט וא"ל לחפש בכל חדרי הבטן בפרש (חוס"ס ופנמ"א) ויש מקילים בזה ואינם מטרופים רק כשנמלא מחט תחוצ צבצר כנגד הסרכא (ל"ז ופר"ח וכו"י ועו"א"ח) ויש מקילים גם בזה בהפ"מ וע"י צדיקה שאין נקב מעצר לעצר ויש צבצר צריא מפסיק בין הנקב להסרכא (כו"פ ועו"א"ח) ועפ"י זה יש ג"כ מקומות חלוקים במנהגם. והטעמים נמצא

בכרם שבודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה וע"י זה צאה סרכא זו (כן מלאתי בצד"י) וראיתי מעשה והכי נהוג:

ואין מקרי דרך הנחתה כ' הדע"ת שם דידוע הנחת הטחול שכמו שצלו האחד הוא מונח ודבוק להכרם כן צלו השני מונח על חלר הכבד וכ"פ נמלא דבוק לחלה"כ יותר מלהכרם עד שבהולאת הכרם נשאר כולו דבוק לחלה"כ ואם סותם הטחול במקום שצלו השני דבוק לכרם זהו כדרך הנחתו והוי סתימה ואם סותם במקום שאין צלו הכ' דבוק לכרם זהו שלא כדרך הנחתה ולא חוי סתימה ע"ש. וכן העתיק המנח"י בשמו. ולא ידענא כלל מה הכריח להם לפרש כן הלא צדיקה ובתב"ש לא הוזכר כלל דבוק בכרם אי לא דבוק רק כ' סתמא דרך הנחתה. ופשטת הלשון משמע כשהוא מונח משוך צבצר גדילתו זהו דרך הנחתה ואם הוא סבוך ודבוק בנקב חוי סתימה ואם אינו מונח משוך צבצר רק שנתעקס קלת ללדדין וכ"ש אם אותו לך המונח על הכרם ואינו דבוק נהפך ללד חלה"כ ונדבק בנקב דודש. הוא אינו כדרך הנחתה ואינו סותם כיון שהוא נגד טבעו וגדילתו סופו להתפשט ויתפרק מהנקב ומ"ס דכ"ה במנה"י אדרבה במנה"י משמע כדברי, וכ"מ בתו"ז הספרדי ע"ש ודוק. כ' צבצ"ת ל"ז החדשות שם שמעשה צא לפניו שניקב חלה"כ שלא מלד הכבד ולד הדק שבטחול היה כעס לתוך הנקב וסותמו ומוחזק בו היטב צענין שאינו יולא מתוך הנקב וכ' דהו כשר גם לדעת ה"ח והש"ך דס"ל דנקב פוסל גם צלד שמאל כנ"ל אות ח' ע"ש באורך. ח) שאלוני הר"ר בנימין נ"י שו"ב מוציא דין ווארשא, בניקב חלה"כ וסרכא יולאת מהריאה אל הכבד דרך אותו הנקב אי חוי סתימה או לא ואמרתי לו דפשוט דאם הסרכא מכסה כל הנקב ולא נשאר שום פילוס שפיר חוי סתימה ככל סרכא שאמרו דסותם, שוב אחר זמן מלאתי שדבריו חלה הוזכר בקדמונים, צבצ"ת מהרי"ט סי' ח' כתב שהקשו לו על דין זה מתשובת הרשב"א סי' כ"א בריאה הסדובה לכבד דרך נקב שבטרפש [וכ"ה צבצ"ת הרמב"ן סי' קס"ב הובא בצ"י סל"ט] דטרפה משום דהוי סרכא שלא כדרך. והקשו הא בלא"ה טרפה משום הנקב שבטרפש ע"ש מ"ס ציבוצ קושיא זו, אבל הר"מ שם תירץ דהרשב"א והרמב"ן איירי דסרכא סותמת כל הנקב ע"כ אינו טרפה משום הנקב שבטרפש ע"ש. שוב ראיתי במנחת יעקב שבתו"ח כלל פ"ט סקל"ג שכתב ג"כ הכי. ו) צבצ"ת גבעת שאל סי' ג' נשאל בעובדא שהיה נקב בטרפש ובעור הטרפש שללד הריאה היה הנקב עגול ושפה סביב וגם צבצר שבין ב' העורות היה נחסר ג"כ צביגול וניכר שנעשה מחיים רק בעור הטרפש שללד הכבד לא היה חסרון כזה רק שהיה נקרע לכמה קרעים והיו תלויים כמה חתיכות קרומים ואחר לירוף החתיכות היה החסרון מתמלא מהם והשו"ב אמר שהעור שהוא ללד הכבד היה דבוק לכרם ותלש משם בחוזק והנקב היה שלא מלד הכבד והעלה להכשיר וס"ד דאע"ג שצלד אחד היה בעור ובצבצר נקב עגול שניכר שמחיים נעשה מ"מ כיון שצלד השני אין נקב כזה בהעור רק שנקרע העור תליין שהקרע נעשה ציד השו"ב שתלש מהכרם בחוזק ע"ש. וע' דע"ק סק"ח בגדון כזה דאין להכשיר כיון דהוחל מעשה הטורף אין לתלות השאר שנעשה צמשמוש היד וסיים חולי במקום שמחוצר לכרם י"ל ס"ס ספק דהט"ו שבטרפש חלב טמא סותם וספק שהעור היה שלם ובהפ"מ חולי י"ל כן עכ"ל. והדע"ת סק"ט העלה להחיר בזה דניקב טרפש הכבד חוי ספק טרפה כמ"ס הפר"ת הג"ל אות ח' וא"כ חוי ס"ס שמא אין כאן איסור ושמא היה נסתם ולא הוחל מעשה הטורף ע"ש. וע' מנח"י סקס"ב דיש ללד להקל בזה גם בניקב הטרפש צלד הכבד ע"ש. וגראה פשוט דאם נמלא נקב מפולש וסביב הנקב תלוי כמין קרום ודלדול שיש בו כדי לכסות כל הנקב ולא היה שם משמוש שנוכל לתלות שנקרע מעל הנקב. לאח"כ כבעובדא דהג"ש הג"ל דודאי אין להחיר בזה לכו"ע והדבר פשוט כ"כ עד שלא היה לריך לבארו חולי שראיתי לשו"ב שרלה להחיר ע"י זה ולא ידע שאין זה מועיל כלל דשכיח לפעמים באצרים הפנימים דלדולים תלויים. ו) צבצ"ת שאילת גלום תניינא סי' ק"ז נשאל בניקב חלה"כ שלא כנגד הכבד ועלה בו סרכא אך לא נסתם הנקב לגמרי ועוד נשאר בו נקב כמחט סדקית והכשיר הרב ונמלא מערערין עליו, והשיב דהר"ב יפה הורה דכיון שעיקר הטעם דניקב חלה"כ טרפה הוא משום דסוף הכבד להינטל ח"כ בזה ממג"פ אין לאסור אם יידון כמו שהוא עשה אין לאסור דהא הכבד שלם לפנינו, ואם יידון על שם העתיד הרי שאנו רואין שהתחיל להתקדם סרכא שיסתום ונעשה הענין המכשיר אלא שלא נגמר סתימת הנקב מכל וכל ודאי עכ"פ יש להתפק דבעוד זמן מה היה נסתם לגמרי וכיון דיש ספק בדבר תו אין עתידה להינטל ובפרט בגד"ד שהיה הנקב שלא כנגד הכבד שיש ללד דעת המתירין בניקב שלא כנגד הכבד וגם היה הפ"מ ע"כ יפה הורה הרב להכשיר ע"ש. והביאו הדרת"ש סקס"ו ומנח"י סקס"ט וכ' דכנגד הכבד צבצ"ג אין להחיר ע"ש. וע' שו"ת פרי חיים שגדמ"ח סי' ב' שנשאל ג"כ בעובדא כזה והורה להקל בזה ע"ש. ח) כ' הבאר היטב סק"י ג' בשם חשו"ב חב"י מעשה בעגל שלא היה צבצר לחלה"כ כלל רק ב' עורות המתקיימים זה בזה והבשר שצביהם נחסר כולו ופסק דטרפה ע"ש. חמנ"ס צבצ"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ג השיג עליו דהא בניקב הטרפט כל סתימה מהני אפילו קרום מ"מ וכ"ש סתימת הקרומים עלמו ובודאי כל שאין רואין רקבון וריעותא בקרומין אין חש איסור כלל וחולי תלמיד טועה כ"כ ע"ש. וכ"כ הב"י סק"י ומק"מ סק"ב והדע"ת שם דזה כשר צפשיטות ע"ש. ופעם אחת בא לידי מעשה כזה בעגל שחלה"כ היה רק ב' עורות והבשר היה נחסר ובהריאה שלו היה חליף גמור בהאונות והטרפתי משום חליף. ט) ואם ניכר שהנקב שצחלה"כ הוא מתולדה, דעת הטוב"י מהד"ת סי' י"ב דכשר ע"ש. והטמו"ד קמא סי' ס"ח ומק"מ סק"י"ט כ' דאין להקל כיון דטעם הטרפות בזה הוא משום נטילת הכבד ח"כ מה לי שהנקב הוא מתולדה סוף סוף ונטל הכבד ע"ש. ובערוך השלחן סעל"ז מלדד בזה דדוקא כשהכבד הורגל בהפסק הטרפש קשה לו כשניקב חלה"כ, אבל כשהוא

והטעמים של כל א"א. ושהבדוק מחוייב לבדוק אולי נסרך
המרפש לביה"כ. ואופן הבדיקה הנמלא שנסרך. ואם נאבדה
בלא בדיקה. ושהש"ב מחוייב לפנות בזה ש"ח דוקא. הכל
מבואר ביסוד ס"ק [יג]

(מז) נמצא מחט וכו'. אשילו
כולה עמונה במרפש

ואין

כשהוא מתולדה כן אפשר שאינו מוזק לו וז"ע לדינא ואולי כי
ש"אן זה דינא דגמרא יש להקל בספיקו בהפ"מ והנוכ"י
מכשיר בזה בפשיטות עכ"ל. וע' בדע"ת שם דאם ניקב
וחסר מתולדה וסביבות החסרון הוא שלם ויפה בצער ובקרום
יש להקל. וכ' עוד שם אם ניקב צער שבין הללעות ע"י מקל

רחב ועב או ע"י גניחה וע"י
ניקב המרפש אפילו אין קרום
סותם כלל אם סביב הנקב
הצער בריא בלא שינוי יש

נמצא (מז) נמצא מחט במרפש ספק מרפח:

נמצאו

להקל בשעת הדחק ע"ס. וע' משכ"ז סק"ח שדעתו להחמיר בניקב המרפש מעל"ע ע"י קוץ וכדומה והניח בל"ע ע"ס.
(י) אם הבדוק מחוייב לבדוק אחר נקב בחלה"כ אי לא, ה"מ סק"י כ' דא"ל לבדוק. וסמכין ארובא כמו בשאר מרפוש
זולת הריאה אף שראיתי בקל"ס בדיקות שיבדוק אחר זה נ"ל דאין זה חיוב וק"ו שאין לענוש את הבדוק עבור זה עכ"ל.
בס' זבח שמואל בשם עו"י כ' דכל בודק י"ש לריך להפריד הכבד מהמרפש ולבדוק אם אין שם נקב רק אם לא בדק אין
עונשין אותו כמ"ס הט"ז ע"ס. וכ"מ בדע"ק ומוק"מ סק"כ ובל"י סק"י ע"ס. וע' חו"י הספרדי שם שכ' ע"ד הט"ז דדוקא
בזמנם בלא היה מלוי אצל לדין דמלוי הו"ל כסרכות הריאה ואם לא בדק ראוי לביגה כו' ע"ס:

[יג] לקמן סי' מ"ב סק"ג יתבאר אי"ה דברי האוסרים והמתירים סרכא בשאר אברים והסכמת האחרונים כהמתירים.
והנה רבינו הרמ"א אף שהוא ג"כ מן המתירים כמבואר שם ובד"מ סי' מ' סק"ד מ"מ בנסרך מרפש הכבד (*) לבית
הכוסות כתב כאן דיש לבדוק בכרס כו'. ובכוונת דבריו נחלקו

הג"ה

(*) ואע"ג דנקט הרמ"א בית הכוסות מ"ס פשוט הוא דה"ה בהמסס
דכ"ב בבד"י שממנו הוציא הרמ"א דין זה. כ"כ בנימוקי הגר"ב
שבסוף השו"ע והב"א סי' ל"ט סק"ח. ונראה לי לומר בזה דידוע
הוא שהמאכל בא דרך הוושט אל הכרס ומתבשל שם קצת והולך
משם אל ביה"כ [שקורין טשעפטש"ך] ומביה"כ נכנס דרך נקב
להמסס שהוא כמין בדור עגול [שקורין קני"ע] ומהמסס נכנס להקיבה
שהוא כמין קשת [שקורין מאג"ן] ומהקיבה נכנס להדקין עיין פרש"י
ריש פא"ט, והחלל שדרך"ב נכנס המאכל מביה"כ להמסס הוא
קטן וצר לכן כשהבהמה בלעת מחט וכיו"ב רובא דרובא נשאר בביה"כ
לפי שצר לה המקום לעבור בו להמסס לכן נקט הרמ"א ביה"כ
אורחא דמלתא נקט דע"פ רוב הוא כן, אבל אה"נ דה"ה בהמסס,
ונראה עוד דכ"ש הוא דההמסס הוא חמיר לענין זה מביה"כ לפי
שעורה דק כמבואר בפרש"י בשבת (ל"ו.) ובפיסקים וברמ"א גופא
לקמן סי' מ"ה סע"ז וכ"ה בחו"ש, וה"פ:

ושפ"ד כאן סקט"ז ע"ס. אך בשו"ת חוט השני סי' ס"ט ופנים מאירות ח"ב סי' ק"ל השיגו עליו דמדכתב הרמ"א
שבדל"י יש שם קוץ או מחט דעתו להחמיר אף שלא נמלא שם מחט כלל דאמרינן שבודל"י יש מחט רק שח"א לחפש
בכל חררי הבטן או שח"א נתעכל צמעי הבהמה וס"ל דסרכא גרע מקו"ד דיש כ"פ המטריפין סרכא לחוד בשאר אברים
וקו"ד לחוד לכו"ע כשר ע"ס. אולם בשו"ת נודע ביהודה קמא סי' ט"ו ומהד"ת סי' י"ד וכ"ב דחה דעה זו דמ"ס
הרמ"א שבדל"י יש שם קוץ כו' לאו דוקא ודאי ממש אלא קרוב לדל"י וכמ"ס הרמ"א גופא בתו"ח שם סע"י [וכ"כ
הלבוש סע"ח] שח"א יש קוץ ומחט ומדכתב יש לבדוק בכרס ולא החליט להטריף ש"מ דעכ"פ מועיל בדיקה בזה ולדינא
העלה כמ"ס הל"ל הג"ל רק שכ' דזהו דוקא במקום העצ של ביה"כ אצל במקום הדק שבו אפילו אין הסרכא נגד פי
המחט אין להקל אף בהפ"מ ואם הוא הפ"מ וגם שעה"ד שהוא סמוך לשבת יש להתייבש אם להקל ע"ס באורך. אך
הכו"פ סק"ט כתב שצעריו פראג שכיח מאד למלא מחטין בכרס כו', והיה הדבר קשה לטבחים והפ"מ והמתיק סוד
במושב זקנים כי לפי מ"ס הל"ל להטריף בתחוב אף שאין נקב מעל"ע דסרכא הוי כקו"ד והעיד הרמ"א שבדל"י יש שם
מחט א"כ למה כ' יש לבדוק בכרס, בדיקה זו מה טיבה הא ודאי יש כאן נקב ומרפה, אלא ודאי דסרכא לא הוי
כקו"ד ד"ל דהסרכא בזה רק מחמת שהמחט התחילה לנקוב עלתה במקום שהוא נפוח וליחות וגסרך להמרפש ואינו צמוחלט
שעבר המחט מעל"ע כמו בקו"ד דאמרינן אם אין שם מכה קו"ד מנין דסרכא בשאר אברים בזה ע"י נפוח וליחות
ולכך לזה הרמ"א לבדוק ואם אין הנקב מפולש מעל"ע אין להטריף [והוא כדעת השואל שצ"ל הג"ל] וסיים וז"ל ע"פ
ולכך במקום שיש בלא"ה לרדים (**). להקל גם על זה שמו לבני ומוי שדעתו רחבה יכריע, אצל אם אין בלא"ה לרדים
להטיר ואינו הפ"מ ח"ו להקל כל דהו עכ"ל. וכן בשו"ת
תולדות יצחק סי' ג' הביאו הפתשו סק"ד סתר ראיות
הל"ל והעלה מתוך כך להקל בפה"מ. גם בשו"ת מהר"א ל
לונץ סס"י מ"ו הוכיח מגמרא שם להקל כדעת הכו"פ ע"ס.
וכ"כ שו"ת רשמי שאלה סי' ט"ו דמנהג בק"ק ליסא להקל
בהפ"מ כהכו"פ והסכים גם הגאון מהר"י ז"ל בעל חו"ד.
וכן הדע"ת סקל"ד חשב כמה מקומות שמהגם להקל גם
במחט תחוב צפנים כנגד הסרכא אם אחר הקילוף נשאר צער

הג"ה

(**) ויש שנתקשו בזה איזה צדדים בלא"ה יש בזה כיון דמתיר אשילו
במחט תחוב נגד הסרכא, וכשדברתי מזה עם הרב הגי' ר' יוסף
בנימין שליט"א אמר לי שכוונת הכו"פ הוא כגון שהמחט תחוב
ברוחב הבשר שאז יש לרונ בו שהוא כמו ניקב זה שלא כנגד זה
וכמ"ש בפלתי בסימן ל"א סק"א גבי קרום של מוח ע"ש. ואפשר
לומר בביה"כ ג"כ הכי ואף שאין מדמין במרפוש מ"ס לסניף יש
לצרף סברא זו:

בריא בין הנקב לסרכא והציא בשם כמה גאונים ולדיקים שנהגו כן וכ' לדידן קי"ל דאין סרכא אסרת בשאר אברים
דסרכא מתהווה בזה ע"י הטיפוח והליחות וא"כ לא דמי כלל לקו"ד וכמ"ס הכו"פ הג"ל ע"ס, אצל בשו"ת חת"ס סי'
מ"ה דעתו להחמיר בזה שהנסיון מעיד דכל שנמלא סרכא נמלא מחט או יתד הרי דהסרכא יש לה שייכות עם המחט

כו' ע"כ אם נמלא המחט תחוב בבשר אפילו שלא כנגד הסרכא ודאי דאין להכשיר אך בתחוב רק בפלידערליך שצביה"כ או מונח על הפרש אף שקרוב שהיה תחוב בבשר וע"י נענוע וטלטול יאל, מ"ו זהויות במקומות שנהגו להתיר ע"פ פסק הרבנים שלפני הודעתי להם שאין דעתי להתיר רק לא אוכל להחמיר נגד מנהגם, ופה פרעסבורג מנהג פשוט להטריף צ"ע. וכ' עוד דסמוך ליו"ט של פסח צאו לפני שו"צ דמחא ואמרו איך שכבר יותר מכ"ד שוורים נטרפו ע"י סרכא הנ"ל ואין שום בשר ומה יעשו קהל גדול כזה ציו"ט בלא בשר, ומחמת שיותר חששתי שיורגלו ליקח משחטיו חוץ ממקומות שאין דעתי נוחה ליקח משם אמרתי לבחור הרע במיעוטו ונתתי רשות להבודקים אם ימלאו מכאן ואילך עוד סרכא הנ"ל ישפכו הפרש בלי שום בדיקה אחר קוץ או מחט על הפרש רק יבדוק צעור הכרם אם לא נתחב בו שום דבר כו' והבודקים הולכים לקבל עליהם ח"ח שלא ללמוד להקל בפעם אחרת כ"א סמוך ליו"ט ומן אז שילאו מלפני שחטו י"ט בהמות זאח"ו ולא היה שום סרכא ושום פקפוק כלל ואמרתי ברוך ה' אשר הרחיב לנו ולא הולכתי לכנים לקולא הזאת אשר לבי מאד נוקף עליו עכ"ל ע"ש. וע' שו"ת שיבת ליון סי' כ"ו הובא בפחש"ו סק"ג שהוא מהמתירים וכ' שכן נוהגין בקהלתו פראג להקל בזה. וכ' עוד אמנם כל כי האי מילתא שתלוי במחלוקת הפוסקים ואין מכריע ביניהם כי האוסרים והמתירים שוים במנין יכול כל רב ומו"ל להורות במקומו כפי שיקול דעתו וכפי הנראה לו אם להקל או להחמיר באופן שאין שם מנהג ידוע עכ"ד ע"ש. (ב) אם לא נמלא מחט כלל רק שכנגד הסרכא יש נקב צביה"כ ולא ניקב מעל"ע, בס' צאר יעקב כ' אע"ג דאין מחט וי"ל דהנקב הוא מחולי מ"מ טרפה דסרכא גרע מקו"ד כמ"ש בחוה"ש ופנמ"א הנ"ל וכ"כ בכו"ז ח"צ סי' נ"ז דאם הנקב מכיון נגד הסרכא ממש יש להטריף אך אם אינו מכיון יש להכשיר ע"ש. אבל בשו"ת ל"ל החדשות סי' מ' וחסד לאברהם סי' כ"ג בשם ס' בית האולר חולקים על הצאר יעקב ומתירים אם לא נמלא מחט וי"ל שמחולי נעשה הנקב דאי ע"י מחט מי החזירה לאחוריה גם יש לך קולא היכא דהסרכא היא בשטח גדול שרובה שלא כנגד הנקב ואוליגן בתר רוב ולא גרע מקו"ד שלא כנגד הנקב דכשר ע"ש. וע' שו"ת דברי חיים ח"צ סי' מ"א ששאל למו"ל זקנים ואמרו לו שהמנהג להכשיר בסרכא צביה"כ ויש נקב ושביל בפנים ולא ניקב מעל"ע ואין מחט ע"ש. והביא דבריהם הדע"ת סקל"ה וכ' דכל זה הוא רק היכא דחפשו בהפרש היטב ולא נמלא מחט אז יש להקל דאיכא הוכחה דהוי ע"י חולי דאי ע"י מחט מי החזירה למחט אבל אם לא חפשו היטב, טפי יש למתלי במחט וכמו שהעיד הרמ"א ותולין במלוי דבזה ליכא טעם מי החזירה להמחט דזהו רק מחיים אבל לאח"ש שכיח שע"י טלטול הכרם יאל המחט להפרש וגאבד לכן אין להקל. אך כל זה הוא רק להמחמירים במחט תחוב בפנים כנגד הסרכא אבל במקומות שנהגין להקל בזה כהכו"פ ודעימיה הנ"ל גם בזה מקילין ע"ש. (ג) וגידן דבר המלוי שנמלא צביה"כ כמין כפתור או צועא וסרכא יולא מהם וגסרך להטרפש, בשו"ת חת"ס סי' ל"ג נשאל בזה והאריך והעלה לדינא דאם לא נמלא מחט בפנים ולא שלט המכה שם יש להתיר ד"ל שמהטרפש הוא צא, אבל אם נמלא מחט אפילו מונח על הפרש יש לאסור אף בהפ"מ ע"ש. וע' טטו"ד מהד"ת סי' קס"ז שכ' בשם הגאון ר' מאיר ז"ל אבד"ק צראד שהביא ראיה להתיר בזה מסרכא על צועא צריאה שנתכסה בבשר הריאה דכשר ולא אמרינן דהצועא מותר על הסרכא שצאה מנקב וה"ה בזה, והוא דחה ראיה

זו והביא ראיות אחרות להתיר ובקו"א שם סי' ל"ה חזר בו ומטריף בזה ע"ש טעמיו צכ"ז. וע' שו"ת שם אה"י סי' ס"ז שהורה בזה הלכה למעשה להקל בהפ"מ ע"ש. וע' דע"ת סקל"ג וסקל"ד שהביא להטטו"ד הנ"ל שהחמיר בזה וכ' אבל בעירו צראד ה' מקילים בזה וכ"ה בשו"ת מהרי"א סי' ס"ח. ובשו"ת מגדל השן סי' נ"ז דחה דברי החת"ס הנ"ל והביא בשם הגאון החסיד מוהרי"א ז"ל אבד"ק פרעמישלע שאמר דכשהמסס מריח ריח צרזל מתופח תיכף וליפא שום הוכחה מהנפוח לנקב לכן יש להקל בתחוב בחדרים כו' גם בלא הפ"מ כל שנשאר בשר צריא צנתיים והאריך עוד דע"ת שם והעלה בפנים שלו לדינא דמקומות שנהגו להקל במחט תחוב בפנים כנגד הסרכא אם נשאר צנתיים בשר שלם ויפה גם אם מחסוך תחת הסרכא יש ג"כ צועא או מכה אם נשאר צנתיים בשר שלם ויפה יש להקל בהפ"מ, ואם הצער שצנתיים נפוח וקשה קלת במשמוש אם יש בו איזה שינוי מראה או חשש מסמוס פשוט הוא לאיסור, ואם אין בו שינוי מראה או חשש מסמוס יש להקל בצעת הדחק לפי ראות עיני המורה וכ"ז רק בכרם וציה"כ במקום שיש ב' עורות אבל בהמסס שאין בו רק עור אחד אין להקל אלא בהפ"מ ולורך שבת או לורך עניים ע"ש עוד כמה פ"ד. וע' שו"ת דברי מלכאל ח"צ סי' ל"ג בעובדא שהיה תחוב צרזל שקורין דרא"ט בפלידערלאך ומחסוך היה נפוח וסרוך לטרפש וחתכו הנפוח וגמלא שלא כנגד מקום הצרזל מכה מלאה מוגלא והסירו המכה ונשאר הצער תחתיו שלם ויפה [כ"ה ע"פ רוב כשים מכה] והורה רב א' להתיר וגמלאו מערערין עליו מדברי החת"ס הנ"ל ושאלו את חו"ד בזה והשיב דיפה הורה הרב ותו"ד דיסוד המחמירים בזה הוא ממ"ש הל"ל הנ"ל שהסרכא הוי כקו"ד וזה אינו, דקו"ד מורה שניקב לחוץ אבל סרכא אינו מורה שניקב לחוץ ואף דצריאה חוששין בסרכא לנקב היינו משום שקרומי הריאה דקים הם ולא שייך לומר שע"י שגלקה מקלתו נתרצה הליחות ונעשה סרכא וע"כ שגלקה כל עובי הקרומים, משא"כ הציה"כ שהקרום הוא עצ ושפיר י"ל שע"י הכאב שניקב המחט קלת מצפנים ילאה הליחות לחוץ וגסרך להטרפש וכידוע שכל מקום שיש קלת לקותא נמלא שם ליחות וכמ"ש הכו"פ הנ"ל כו' עכת"ד ע"ש. (ד) כ' הכנה"ג בהג"ט סימן מ"ח אות כ"ב בשם מהר"י פיגון כשים סרכא ולימור [ר"ל שיש בבשר הכרם כעין שציל שכ' האחרונים מנח"י]. והלימור הוא הסמפון [היינו כמין חוט לבן וקשה שקורין ווארלי"ל שם] ופעמים הם מוגלא טרפה מפני שמחיים נעשה נקב ואפילו אין שם מחט דבשעת הולאת הכרם חוזרת לאחוריה, ואנו חותכין מבשר הכרם [הלשון אינו מוצן ואולי ר"ל חותכין להסמפון היינו הווארלי"ל] שיעור שיהיה בשר אותו מקום שיש הסמפון שזה לבשר הכרם ואנו לוקחין מחט ונושימין אותה תוך חלל הסמפון [עיין להלן אות ו' דאינו נכון לבדוק במחט] אם עוברת לתוך הכרם טרפה שהרי הכרם נקובה ואותו הסמפון הוא קרום מוחמת מכה כו' עכ"ל ע"ש. ע' שו"ת דברי חיים סי' נ' שנשאל בנסרך הטרפש לציה"כ ובתוכה על הפרש צרזל עצ מאד שאינו יוכל לנקב כלל ובציה"כ נמלא כמו שומא שקורין ווארלי"ל ובתוך הווארלי"ל היה נקב וחתך הצודק עד מקום שהלך השביל מהנקב ואחר שנפסק הנקב והשביל היה תחתיו הצער שלם ויפה ולא ניקב יותר וגם שביל לא היה שם וכתב דמאחר דווארלי"ל שכיח שיתכסה בפנים אינו ריעותא כלל וליכא הוכחה שניקב גם להלכה וגטרפא ע"כ יש להכשיר לכו"ע אם לא שיש צריאה שהיה נקב מעל"ע והצריא כמו שניכר לפעמים דאז יש להטריף בפשיטות אך לפי פשיטת השאלה לא היה הוכחה לגטרפא

מה"ס לחוש ע"ש. וכ"כ בשו"ת תועפות ראש סי' ז', וע' שו"ת בית יצחק סי' ס"ה הוצא בד"ת שפלפל בדברי הר"ח הג"ל והעלה ג"כ לדינא להקל ע"ש. (ה) לעיל אות א' כ' בשם הדעת ושו"ת ש"ל שיש מקומות חלוקים במנהגם בזה וכ"כ במק"מ סק"ה ובס' בית אברהם סק"ה דיש מקומות שמהגין להחמיר אף שלא נמלא מחט והוא כדעת חו"ס ופנמ"א הג"ל, ויש מקומות שמהגין שלא להטריף רק בנמלא מחט תחוב ופי המחט פגד הסכא והוא כדעת הג"ל וסייעתו, ויש מקומות שמהגין להקל בהפ"מ גם בנמלא מחט תחוב או שזיל ע"י דדיקה אם אין שם נקב מפולש והוא כדעת הכו"פ ודעימיה ע"ש. וכ"ה המנהג פה עי"ה ק ירושלים תוב"צ וסיפר לי הרב הג' ר' יוסף צימין הי"ו שו"ב הראשי דפעי"ה ק שכשצא בפעם הראשון בשאלה זו לפני הרב הגאון אחתי רשכבה"ג מרן ר' יהושע ל"ב זלוק"ל שהיה מלפניו אבד"ק בריסק ואח"כ שכן בבוד פעי"ה ק ושאל לו הגאון איך המנהג בכלל והשיב לו בשו"ב שאלה מרבתי השו"ב דפעי"ה ק שהיו מקילים אף בנמלא מחט תחוב או שזיל ע"י דדיקה אם אין נקב מפולש וכן הוא נוהג, והסכים לזה הגאון הג"ל והורה כן הלכה למעשה בכל פעם שהוצא לפניו שאלה זו, ואמר לי ג"כ שצפה עי"ה ק יש הפסד רב מאד מזהמה טרפה כי הערבים אינם אוכלים בשר בהמה גסה רק בשר כבשים ועזים. (ו) ואופן הדדיקה בנסרף הביה"כ וכדומה כך הוא, חותכין בבשר ביה"כ סביב מקום הסכא ולוקחין החתיכה ורוחלין אותה במים לנקות מהפרש שבתוכה וצודקין צלד פנים אם יש מחט או נקבים וע"פ רוב ניכר מקום הנקב ע"י שהבשר בשם קשה קלת במשמוש ואם נמלא הנקב הוחזין לתוכו קש ואם יולא ללד השני מטריפין בפשיטות אף אם אין הקש יולא ללד השני מ"מ אין סומכין על דדיקה זו ולומר דודאי אין הנקב מפולש משום דלפעמים הולך הנקב ברוחב הבשר בעיקוס ויולא ללד השני והקש א"א לו להתעקס כמו כן, או לפעמים מונח בנקב איזה דבר המעבד הילך הקש ע"כ צודקים עוד ע"י שחותכין מצפנים בסכין מעט מעט במקום המחט או הנקב ואם נפסק הנקב והשזיל והגיע לבשר צריא היינו שהמומחין והצקיהן לאותו דבר לאומרים ברור וודאי שהוא בשר הביה"כ ולא קרומי הסכא ואין שם שום ריעותא ויש הפ"מ אז סומכין ע"ד הכו"פ וסייעתו ומכשירים, כ"ה הנהוג אלל כמה גדולי הרבנים ופעי"ה ק ירושלים ת"ו וכן בדקתי כשהייתי על משמרתו בק"ק טשעבינאוולי ברוסיא בפני כמה גדולים ובעלי הוראה מפורסמים איך הגאון מו"ר ר' אליהו ברוך שליט"א [זלוק"ל] היה מזה עלי לקלוק גם הסכא אף שכבר הוחלט אולינו שהוא בשר ביה"כ ממש והוא שלם ויפה שם ואמר לי שכן שמע מהגאון הגדול מרן ר' יצחק אלחנן זלוק"ל אבד"ק קאוונא שמהג כן. ומ"ס הכנה"ג הוצא לעיל אות ד' שברק במחט שאם עוברת לתוך הכרס טרפה ע"ש. לא ראיתי נוהגין כן דאפשר שלא היה מתחילה נקב מפולש וחיזור המחט נקב למקלת העור השלם ויטריף בחס. וכן מ"ס הבית יצחק בסימן מ"ח בזה"ב סק"ג בנמלא מחט תחוב או שזיל צודקין בקש ואם לא עבר מעל"ע מכשירין בהפ"מ ע"ש. לפענ"ד אין זה דדיקה כלל הראויה לסמוך עליה לחוד רק לצדוק אח"כ ע"י חתיכה בסכין מטעם שכתבתי לעיל. (ז) ואם הצודק מהוי"ב לצדוק אח"ז או לא, צ"ע ע"ס דרישת האב צסופו כ' דלריך לצדוק ואם נמלא שגסדך יחפש אחר מחטין או יתירות כמ"ס הרמ"א ואף שלא מלא מחט לריך לצדוק אחר נקבים כי לפעמים המחט נקב וחוזר לאחוריו והוא שכיח יותר מנקב מפולש כו' והוא שכיח בפרות יותר מצשורים ע"ש. וע' בשו"ת רשמי שאלה סי' ט"ו וט"ז שהתוכח עם הגאון מהר"י ז"ל מליסא בעל חו"ד שהוא ובד"ל אמרו שאל

לצדוק אח"ז כמו שאין צודקין אחר ח"י טרפות והגאון בעל ר"ש הוכיח בכמה ראיות דלריך לצדוק אח"ז דהוא שכיח ומלוי מאד [והכנה"ג שם כ' שהוא קרוב מלוי לטרפות הריאה] ושכן הגידו לו השו"ב דווארשא דאין אחר מעשרה פרות שלא יהיה נסרך הביה"כ לטרפס וא"כ אם לא יצדוק הוי כמעלים עין מאיסור וכמעט שהלכינו לצדוק הריאה שנתל"פ ריש סימן ל"ט, ע"כ כל שו"ב שאינו צודק עכ"פ בפרות האוכלים צראי"ע. או הגדולים בבתי ע"י מיני הצעות מכשילים רבים באכילת טרפות ע"ש. וכן דעת רוב אחרונים וכן נוהגין כל השו"ב ל"מ במקומות שצודקים צדיקת פנים כעוד שהצהמה מוטלת על הארץ ואם נסרך הביה"כ לפעמים א"א ממש לפתוח הטרפס לצדיקת הריאה פשיטה שצודקים אח"ז אלא אפילו במקומות שצודקים צדיקת פנים כשהצהמה תלויה צרגליה ומוליחין הבני מעיים לחון שלא צפני השו"ב ואם היה סכא היא נקרת מע"ג הטרפס ע"י הולאת הב"מ מ"מ מכירים ע"י שהטרפס בטבעו הוא חלק ממש ואם היה בו סכא נקרתה א"א שלא ישאר איזה דלדולי הסכא ע"ג הטרפס עכ"פ הוא אינו חלק ממש בצרייתו כידוע לכל שו"ב מומחה ואם רואין ע"ג הטרפס דלדולי סכא או שאינו חלק אזי צודקין על דרך שנתבאר לעיל אות ו'. ודע דכ"פ בא לדי שלא היה הביה"כ סרוך כלל והטרפס היה חלק ממש בק הרגשתי במשמוש היד בביה"כ שהיה נפוח וכשהוליו אותו מן הצהמה היה נקב ממש במקלתו ובבשר שרופא גורדו שנימות במשמוש היד והטרפתי בפשיטות, וכן בא לדי פ"א שלא היה נסרך רק נפוח וצדקתיו ומלאתי בו נקב מפולש מעל"ע וליחה בתוכו שניכר שנעשה מחיים והטרפתי ושים זאת בזכרון. (ח) ואם נסרך הביה"כ לטרפס וגאבד בלא דדיקה, בשו"ה חוט השני שם כ' דאם אירע שעירו הפרש ולא צדקו אחר מחט נראה להכשיר דיש לתלות הסכא בהפשטת ליחה ולא ע"י מחט, והביאו המנחת יעקב שם סק"ה והשיגו מדכתב הרמ"א בודאי יש שם מחט משמע דכל שלא צדק אמרינן דבודאי יש שם מחט או קון עד שצדק ולא מלא כלום כו' ע"ש. וכ"ד שו"ת מו"י קמא סי' ט"ו ופנמ"א שם, והפרי מגדים בשפ"ד סס"י זה הביא דברי המכ"י הג"ל וב' שצתנו"ח כ' שמא יש שם מחט כו', ובהפ"מ איני אומר לא איסור ולא היתר ובמשב"ז סי' מ"ב סק"ה ובשפ"ד שם סק"ג החליט לאסור אף צדיעבד אם לא צדק ע"ש. וכ"כ החכ"א כ"ז סעט"ז, אך הג"ל החדש ציו"ד סי' מ"ב סק"ד הביא דברי הפר"מ והאריך והעלה דאם לא צדק אחר מחט צשוגג אין להחמיר עכ"פ בהפ"מ ע"ש. ובדעת סק"ג שהעלה לדינא כהאחרונים שאוסרים בגאבד בלא דדיקה אך אם יש מכה צטרפס במקום הסכא יש להקל ולתלות בהסכא בזה מהמכה שצטרפס וב' עוד שם סק"ז לדעת האחרונים האוסרים בגאבד בל"צ דהצדיקה מעכצת ה"ה גם בנקרע ע"י משמוש יד הטבח וא"א להתאים החסירות יחד ולצדוק אם היה הבשר שלם אין לך להקל אצל אם עברה הסכא מן הכרס בקליפה בנקל יש ללדד להקל בהפ"מ ואם נראה שעשה הטבח כן במזיד דהוי כמבטל איסור לכתחילה יש לקונפו ע"ש. וע"ל סי' מ"ח עוד מדינים הללו. והנה הארבעה בענין זה משום דהוי דבר המלוי כג"ל וכדי לעורר לב המעיין אצל השו"ב לא יעשה מעשה בזה בעלמו וכבר כ' הצודקים הקדמונים הר"מ בתקע"ב והצ"ש ועוד ס' שו"ב שצבגון זה והדומה לזה שלריך ישוב הדעת ועיון גדול אין רשות להשו"ב להורות בזה רק להביא לפני הרב דמתא ועיון צדע"ת שם דאם עבר השו"ב ע"ז דינו כטבח שלא הראה סמינו לחכם מדין הש"ס ע"ש:

[יד] ד"ז הוא בטור בשם זה"ג וז"ל ומתחיל ומתחיל
בטרפשא [דכדא] ספק טרפה הוא וכל ספק טרפה
לאיסור עכ"ל, ובטרפשא הכדא אין חילוק בין קופא לבד או
לגיו כמ"ש הב"ח. כ"כ הש"ך שם ע"ש. ובב"ח סע"ח מה
שחולק בין זה לכדא ולעיל סע"ו דמכשירין בקיפא לגיו ע"ש:
[מז] גרסין בגמרא שם (כ"ח):
תן התם בהמה בעלת ה'
רגלים או שאין לה אלא ג' הרי
זה מוס א"ר הוגא לא שני [דהוי
רק מוס לגבוה הא להדיוט שרי,
פרש"י] אלא שחשד ויתר ביד אכל חסר ויתר ברגל טרפה גמי
הוי מ"ט כל יתר כנטל דמי עכ"ל הש"ס, ויש בזה ג' פירושים
ובכל אחד מהם יש חומרא וקולא, א' הוא פרש"י שם דמפרש
יתר כנטל דמי יתר אחד כחסר אחד [ר"ל רואין כאלו ניטל
היתר ואחד העיקרי עמו] והויא כבעלת רגל אחד וטרפה
דהויא כשמוטת ירך בהמה עכ"ל, ולפי"ז יש חומרא לענין
אם נמלאו לה ב' כבדים אפילו דבוקים שלא במקום מרה
או חיותא טרפה דרואין כאלו נטלו שניהם וניטל הכדא טרפה ויש קולא לענין אם נמלאו לה ב' טחולים אפילו דבוקים
בסומכיהו כשרה דאף אם נמלאו כשרה ב' הוא פירוש הרמב"ן דמפרש יתר
כנטל היינו כנטל היתר עם המקום שהוא דבוק לבד ולא כנטל כולו ולפי"ז ילא הדין להיפך שאם נמלא לה ב' כבדים
דבוקים שלא במקום מרה או חיותא כשרה שהרי אף אם נמלאו כשרה עם מקום דבוקה מ"מ הא נשאר כזית
במקום מרה וכזית במקום חיותא [אבל בדבוקים במקום מרה או חיותא טרפה גם לדידיה]. אבל ב' טחולים הדבוקים
בסומכיהו טרפה דרואין כאלו ניטל היתר עם מקום הדבוק בו הרי נשאר השני נקוב בסומכיהו דטרפה. ג' הוא פירוש
הרשב"א בתוה"א דמפרש יתכ"כ היינו כנטל היתר לבדו, וב"ת א"כ יתר ברגל למה היא טרפה, משכחת לה כגון שהיה
היתר מחובר במקום בוקא דאטמא או במקום לומת הגידים בענין שאם נעקור את היתרת ישמע בוקא דאטמא של חבירו
או שאם ינטל היתרת יתחך לוה"ג של חבירו, אבל אם יכול לנטל בלא קלקול חבירו אפילו ברגל כשרה וב' כבדים או
ב' טחולים לעולם כשר אם לא שהיה טחול א' נכנס בחבירו בענין שאם ינטל א' מהם לא ינאך בחבירו כעובי דינר
זהב וסיים שלא חמר קן אלא להלכה אבל למעשה שומעין להראשונים להחמיר בשל תורה. כ"ז הביאו הר"ן וב"י ע"ש.
ולדינא כ' הרא"ש שם סימן ג"ד דהעיקר הוא כפרש"י וכ"כ זה"ג דב' כבדים טרפה וב' טחולים כשרה ע"ש. וכ"ד רוב
הפוסקים רק הרמב"ם אף שמפרש יתכ"כ ג' כפרש"י מ"מ ב' כבדים כשר לרעתו דכנטל דמי היינו כחסר מזכריותו
וחסר הכדא מזכריותו ס"ל דכשר אבל הרשב"א שם הביא לשון הרמב"ם ותמה עליו שהרי כל עלמו דניטל כל הכדא
טרפה הוא מחמת חסרון המרה ואם נבראת הבהמה בלא כדא גם היא חסרה המרה ע"ש. וכן שאר פוסק' לא ס"ל
כהרמב"ם בזה וכ"כ מהמור ושו"ע שסתמו להטריף בב' כבדים ובב"י דחיה דיוקן של הרמב"ם דמשום הכי אמרו ניטל
הכדא ולא אמרו חסר הכדא משום שא"א לבראות חסרת הכדא ע"ש. וכ"ד כל האחרונים, וב' כבדים טרפה אפילו
בהפ"מ כמ"ש בשפ"ד סקט"ז ובשו"ת נוב"י קמא סי' ה' ד"ה ואמנם, ואפילו צמנים שאין להם מרה כמ"ש השפ"ד שם
ע"ש. וע' לעיל סק"א אות ב'. א) כתב הש"ך סקט"ז כל יתר כנטל דמי משמע אפילו אינן דבוקין זה בזה. [וכ"כ
הב"ח סע"י] במקום מרה ובמקום חיותא דכל יתר כנ"ד ר"ל כאלו ניטלו לגמרי והלכך בכל מקום שנמלאו ב' כבדים
טרפה וכ"כ בתו"ח כלל פ"ט דין י"א וכ"פ הרש"ל שם סי' י"ח מיהו כ' הרש"ל דאם היתרת מתחיל למטה מכות
שבמקום מרה ושבמקום חיותא פשיטא דכשרה לכ"ע כמו ביתרת רגל שיואל למטה מארבעה דלקמן סי' נ"ה סע"ד עכ"ל,
ול"ל דגרע טפי אלו נמלא יתרת הכדא שאינה דבוקה כלל לכדא מאם דבוק בכדא למטה ממקום חיותא משום דכיון דמתחיל
למטה ממקום חיותא נראה שאינו אלא תלתלי כדא עכ"ל הש"ך. והביאו המנחת יעקב שם סקל"ד והחגורת שמואל סקכ"ג
להלכה וסיים המני"ע דכ"מ הע"ז בס' נ"ה סק"ד ע"ש. וכ"כ השפ"ד שם שהט"ז הסכים לדברי הש"ך ע"ש. אך הפר"ח
בס' נ"ה סק"ב כ' דלשונת רש"י וסייעתו הדבר ברור דב' כבדים אפילו היתרת מתחיל למטה ממקום חיותא יש
להטריף ע"ש. וכ"כ הכנה"ג בהנ"ט אות ל"ט ותו"ז הספרדי סי' ס"ה אות כ"ה, ועוד חכמי ספרדים, ובאות כ"ו הביא
מצעפה שכתב לפני אביו הגאון בעל חקרי לב בערב שבת שהביאו לפניו כדא של בהמה שהיה בה יתרת שלא במקום
מרה וחיזתא והכשיר בהמה ואמר אף דהסכמת האחרונים להטריף בכל מקום דלא כרש"ל אך יען שכבר נמכר הכשר
והיה תערוכת גדול וערב שבת כדאי הוא הרש"ל לסמוך עליו ולהקל עכ"ל. ב) מה שנחבאר לעיל דב' כבדים טרפה
אף שאינן דבוקים זצ"ל היינו דוקא כששניהם דבוקים עכ"פ במקום הש"ך וראוי להיות הכדא דבוק שם כגון בטרפשא ובכליות
אבל בלא"ה אמרינן דלאו יתרת הכדא הוא אלא לדול בשר בעלמא הוא כמ"ש הרמ"א בס' נ"ה סע"ד גבי יתר רגל והט"ז בס' נ"ה
סק"ד גבי יתרת ודא, כ"כ המשב"ז בס' נ"ה סק"ד ד"ה והנה וזכ"א כלל י"ד סע"ד ומק"מ סקכ"ז וגליון מהרש"א ע"ש. ג) כ'
בהגהות לבי ללדיק שם דלפי מ"ש הפר"ח בשפ"ד סי' מ"ג סק"ט דדוקא שיש לו לורת טחול א"כ י"ל דגם כאן לריך לורת כדא קלת
דאל"כ הוי כחלתול בשר של מראה כדא עכ"ל. וכבר קדמו בזה הדברי תמודות והכנה"ג שם ולמדו זה מדברי הרמ"א שכתב בתו"ח
שם ובד"מ סי' מ"ג סק"א גבי יתרת טחול ובס' נ"ה סע"ד בשם כ"פ גבי יתרת רגל דלא אמרינן יתר כנטל דמי אלא ביתר שהוא
בלורת האבר שצומח אבל בלא"ה הוי רק לדול וכשר. וא"כ ה"ה ביתר כדא דוקא כשיש לו לורת הכדא ע"ש. וכ"כ הדע"ק סק"א
ודברי אברהם סק"מ ע"ש באורך. ד) כ' בשפ"ד בס' מ"ד סקט"ז ב' כבדים ובאחד מהם לקותא שכולה דם הוי קשה כאבן
וכדומה אין אומרים שהיתירה לקויה, והבריאה היא העיקרית דמ"מ מתחילה כשהיו שניהם שלימים נטרפו מטעם יתר כחסר איך
יחזרו לכשרותן ובלא"ה אין לדמות ב' כבדים לטחול ולכליות ע"ש. והביאו המחב"ר אות כ' להלכה ע"ש:

ואין יולא לחלל כלל טרפה מטעם דחיישין שמה ניקב
אחד מאזכרים הפנימים צמיתתו לשם (ש"ך סקט"ז ועו"א"ח)
ועוד מזה מוצא ב"ס"ק [יד]:

(י"ז) שני כבדים וכו'. ודוקא כשהם בלורת כבדים דאל"כ
הוי רק כחלתול בשר של

מראה כדא (דברי תמודות
שם ס"ק רל"ז ועו"א"ח) וע"ל
סי' מ"ג סק"ב. ועי' לעיל

ביס"ב סק"ה אות ג' דבאזוזים ותרנגולים דרך הכדא שלהם
להיות נחלק ונראה כשנים והכי רבותייהו ע"ש. והפירושים
של כל יתר כנטל דמי שהוזכר בהמה דוכתי. והנ"מ בין
הפירושים לדינא. ועוד פרטי דינים בזה. מוצא ביס"ב
ס"ק [מז]:

מרה
או חיותא טרפה דרואין כאלו נטלו שניהם וניטל הכדא טרפה ויש קולא לענין אם נמלאו לה ב' טחולים אפילו דבוקים
בסומכיהו כשרה דאף אם נמלאו כשרה ב' הוא פירוש הרמב"ן דמפרש יתר
כנטל היינו כנטל היתר עם המקום שהוא דבוק לבד ולא כנטל כולו ולפי"ז ילא הדין להיפך שאם נמלא לה ב' כבדים
דבוקים שלא במקום מרה או חיותא כשרה שהרי אף אם נמלאו כשרה עם מקום דבוקה מ"מ הא נשאר כזית
במקום מרה וכזית במקום חיותא [אבל בדבוקים במקום מרה או חיותא טרפה גם לדידיה]. אבל ב' טחולים הדבוקים
בסומכיהו טרפה דרואין כאלו ניטל היתר עם מקום הדבוק בו הרי נשאר השני נקוב בסומכיהו דטרפה. ג' הוא פירוש
הרשב"א בתוה"א דמפרש יתכ"כ היינו כנטל היתר לבדו, וב"ת א"כ יתר ברגל למה היא טרפה, משכחת לה כגון שהיה
היתר מחובר במקום בוקא דאטמא או במקום לומת הגידים בענין שאם נעקור את היתרת ישמע בוקא דאטמא של חבירו
או שאם ינטל היתרת יתחך לוה"ג של חבירו, אבל אם יכול לנטל בלא קלקול חבירו אפילו ברגל כשרה וב' כבדים או
ב' טחולים לעולם כשר אם לא שהיה טחול א' נכנס בחבירו בענין שאם ינטל א' מהם לא ינאך בחבירו כעובי דינר
זהב וסיים שלא חמר קן אלא להלכה אבל למעשה שומעין להראשונים להחמיר בשל תורה. כ"ז הביאו הר"ן וב"י ע"ש.
ולדינא כ' הרא"ש שם סימן ג"ד דהעיקר הוא כפרש"י וכ"כ זה"ג דב' כבדים טרפה וב' טחולים כשרה ע"ש. וכ"ד רוב
הפוסקים רק הרמב"ם אף שמפרש יתכ"כ ג' כפרש"י מ"מ ב' כבדים כשר לרעתו דכנטל דמי היינו כחסר מזכריותו
וחסר הכדא מזכריותו ס"ל דכשר אבל הרשב"א שם הביא לשון הרמב"ם ותמה עליו שהרי כל עלמו דניטל כל הכדא
טרפה הוא מחמת חסרון המרה ואם נבראת הבהמה בלא כדא גם היא חסרה המרה ע"ש. וכן שאר פוסק' לא ס"ל
כהרמב"ם בזה וכ"כ מהמור ושו"ע שסתמו להטריף בב' כבדים ובב"י דחיה דיוקן של הרמב"ם דמשום הכי אמרו ניטל
הכדא ולא אמרו חסר הכדא משום שא"א לבראות חסרת הכדא ע"ש. וכ"ד כל האחרונים, וב' כבדים טרפה אפילו
בהפ"מ כמ"ש בשפ"ד סקט"ז ובשו"ת נוב"י קמא סי' ה' ד"ה ואמנם, ואפילו צמנים שאין להם מרה כמ"ש השפ"ד שם
ע"ש. וע' לעיל סק"א אות ב'. א) כתב הש"ך סקט"ז כל יתר כנטל דמי משמע אפילו אינן דבוקין זה בזה. [וכ"כ
הב"ח סע"י] במקום מרה ובמקום חיותא דכל יתר כנ"ד ר"ל כאלו ניטלו לגמרי והלכך בכל מקום שנמלאו ב' כבדים
טרפה וכ"כ בתו"ח כלל פ"ט דין י"א וכ"פ הרש"ל שם סי' י"ח מיהו כ' הרש"ל דאם היתרת מתחיל למטה מכות
שבמקום מרה ושבמקום חיותא פשיטא דכשרה לכ"ע כמו ביתרת רגל שיואל למטה מארבעה דלקמן סי' נ"ה סע"ד עכ"ל,
ול"ל דגרע טפי אלו נמלא יתרת הכדא שאינה דבוקה כלל לכדא מאם דבוק בכדא למטה ממקום חיותא משום דכיון דמתחיל
למטה ממקום חיותא נראה שאינו אלא תלתלי כדא עכ"ל הש"ך. והביאו המנחת יעקב שם סקל"ד והחגורת שמואל סקכ"ג
להלכה וסיים המני"ע דכ"מ הע"ז בס' נ"ה סק"ד ע"ש. וכ"כ השפ"ד שם שהט"ז הסכים לדברי הש"ך ע"ש. אך הפר"ח
בס' נ"ה סק"ב כ' דלשונת רש"י וסייעתו הדבר ברור דב' כבדים אפילו היתרת מתחיל למטה ממקום חיותא יש
להטריף ע"ש. וכ"כ הכנה"ג בהנ"ט אות ל"ט ותו"ז הספרדי סי' ס"ה אות כ"ה, ועוד חכמי ספרדים, ובאות כ"ו הביא
מצעפה שכתב לפני אביו הגאון בעל חקרי לב בערב שבת שהביאו לפניו כדא של בהמה שהיה בה יתרת שלא במקום
מרה וחיזתא והכשיר בהמה ואמר אף דהסכמת האחרונים להטריף בכל מקום דלא כרש"ל אך יען שכבר נמכר הכשר
והיה תערוכת גדול וערב שבת כדאי הוא הרש"ל לסמוך עליו ולהקל עכ"ל. ב) מה שנחבאר לעיל דב' כבדים טרפה
אף שאינן דבוקים זצ"ל היינו דוקא כששניהם דבוקים עכ"פ במקום הש"ך וראוי להיות הכדא דבוק שם כגון בטרפשא ובכליות
אבל בלא"ה אמרינן דלאו יתרת הכדא הוא אלא לדול בשר בעלמא הוא כמ"ש הרמ"א בס' נ"ה סע"ד גבי יתר רגל והט"ז בס' נ"ה
סק"ד גבי יתרת ודא, כ"כ המשב"ז בס' נ"ה סק"ד ד"ה והנה וזכ"א כלל י"ד סע"ד ומק"מ סקכ"ז וגליון מהרש"א ע"ש. ג) כ'
בהגהות לבי ללדיק שם דלפי מ"ש הפר"ח בשפ"ד סי' מ"ג סק"ט דדוקא שיש לו לורת טחול א"כ י"ל דגם כאן לריך לורת כדא קלת
דאל"כ הוי כחלתול בשר של מראה כדא עכ"ל. וכבר קדמו בזה הדברי תמודות והכנה"ג שם ולמדו זה מדברי הרמ"א שכתב בתו"ח
שם ובד"מ סי' מ"ג סק"א גבי יתרת טחול ובס' נ"ה סע"ד בשם כ"פ גבי יתרת רגל דלא אמרינן יתר כנטל דמי אלא ביתר שהוא
בלורת האבר שצומח אבל בלא"ה הוי רק לדול וכשר. וא"כ ה"ה ביתר כדא דוקא כשיש לו לורת הכדא ע"ש. וכ"כ הדע"ק סק"א
ודברי אברהם סק"מ ע"ש באורך. ד) כ' בשפ"ד בס' מ"ד סקט"ז ב' כבדים ובאחד מהם לקותא שכולה דם הוי קשה כאבן
וכדומה אין אומרים שהיתירה לקויה, והבריאה היא העיקרית דמ"מ מתחילה כשהיו שניהם שלימים נטרפו מטעם יתר כחסר איך
יחזרו לכשרותן ובלא"ה אין לדמות ב' כבדים לטחול ולכליות ע"ש. והביאו המחב"ר אות כ' להלכה ע"ש:

[א] בַּמִּשְׁנָה שֶׁסֶּה אֵלּוּ טְרָפוֹת כּו' יִקְבַּץ הַמִּרְה. וּבְגִמְרָה
שֶׁסֶּה (מ"ג). אָמַר חֵייל בִּרְ"ר שְׁמוּנָה טְרָפוֹת יֵשׁ בְּנִקְבָּה
וּאִתְ"ט' [יֵשׁ דֹּהֵא אִיבָא] יִקְבָּה הַמִּרְה, הֵיכָל יִחִידֵי הָיָא,
פִּרְשִׁי [מִרְה ר' יוֹסִי בְרִי קִתְנִי לֵה דִתְנִיָּה יִקְבָּה הַקִּיבָה
יִקְבּוּ הַדִּקְקִין טְרָפָה ר' יוֹסִי בְרִי אֹמֵר אֵף יִקְבָּה הַמִּרְה, אִרְר'
יִלְחָק בְּרִי אִרְר' יוֹחֲנָן הַלֵּכָה
כִּר' יוֹסִי בְרִי עִכְ"ל הַשֵּׁס.
וְכ' הַכְּנֵה"ג בִּהַג"ט אוֹת ב'
וּאִע"ג שְׁאֵמְרוּ מִרְה ר' יוֹסִי
בְּרִי קִתְנִי לֵה וּבִתְּסוּפְתָא שֶׁסֶּה
סִתְּמָה כִּתְ"ק דִּלָּא מִנָּה נִקְיֵת
הַמִּרְה מ"מ כִּיּוֹן דִּלְר' יוֹחֲנָן
הַלֵּכָה כִּר' יוֹסִי בְרִי וּבַמִּשְׁנָה

סִימָן מִבְּדִינֵי טְרָפוֹת בְּמִרְה וּבִי טְרָפוֹת

א (א) מִרְה שְׁנִיקְבָּה טְרָפָה. וְאִם יִקְבָּה בְּגִיד הַכְּבֵד
(ב) וְהַכְּבֵד סוּתָמוּ בִּשְׂרָה :

הַגִּי' (ג) נִסְרַחַה הַמִּרְה לַמָּקוֹם אֲחֵר כְּשֶׁרָה (מִרְדִּי פִּא"ט, וְאוֹ"ה
וְע"ל סִי"י מ"ו) :

נִמְלָה

(א) מִרְה שְׁנִיקְבָּה טְרָפָה. וְאִם אֲפִשֶׁר לַחֲלוֹת הַנִּקְבַּץ בְּסִכִּין
אוֹ בִּידָא דְּטַבְחָא תְּלִין (ס"ךְ סִק"א בִּשְׁסִי הַרְשָׁ"א)
וּבִאֲוֹרֶךְ קֵלֶת מִזֵּה מִצְוָרָה בִּיסָה"ב סִק" [א] :

(ב) וְהַכְּבֵד סוּתָמוּ בִּשְׂרָה. הֵיכָל שֶׁהַכְּבֵד סִבּוֹךְ וְאִדּוּק בְּנִקְבַּץ
(כּו"פ וּשְׁפ"ד סִק"ב) וְאִם
יִקְבַּץ הַכְּבֵד ג"כ כְּנִגְדָה
טְרָפָה דִּלִּין כֵּאֵן סִתִּימָה (ס"ךְ
סִק"ב וְעו"פ) וְאִפִּילוּ נִסְתָּם
אֲחִי"כ הַנִּקְבַּץ שֶׁבְּכָבֵד אִינוּ מוֹעִיל
(תַּבְ"שׁ סִק"א). וּבִאֲוֹרֶךְ קֵלֶת
מִכָּל זֶה. וְעוֹד כְּמָה פ"ד דְּשִׁכִּית

כְּגוֹן אִם כִּים הַמִּרְה נִתְּרוּקָן. אִם כִּים הַמִּרְה נִפּוּחַ שְׁהוּא מִלִּי
בְּזִמָּן שִׁים מִגִּפְהָ בְּהִמּוּת. אִם הַלִּיחָה שֶׁבְּכִים נִהַפֵּךְ לְמִינִי
עִיפּוֹשׁ וְרִקְבּוֹן. אִם הַלִּיחָה קֶשֶׁה כֵּאֵן. אִם הַכִּים וְהַלִּיחָה נִתְּיַבְּשׁוּ
עַד שֶׁנִּפְרָךְ בְּלִפְּוֹרָן. אִם הַכִּים לִבָּן וְיִי הַמִּרְה הֵם זִכִּים
וּמִתּוֹקִים. כָּל זֶה מִצְוָרָה בִּיסָה"ב סִק" [ב] :

(ג) נִסְרַחַה וּבִי בִּשְׂרָה. דִּלִּין כִּרְכָּא פּוֹסְלֵת אֵלּא בְּרִיחָה אֵלּא
בִּשְׂרָה

וְגַם לַנְּקוּת הַמַּעֲיִים וְלִרְחוֹץ אוֹתָם וְלַעֲוֹרֵר תִּלְוֹת מִלִּיחוֹת הַרִיעִי
וְאִם יִקְבָּה בְּטוֹלָה תּוֹעֵלְתָה ע"ס. (ב) לַעֲנִין מ"ס בַּעֲמָה"ב מִהַשֵּׁךְ בִּשְׁסִי הַרְשָׁ"א וְאִם אֲפִשֶׁר לַחֲלוֹת כּו' זֶה פֶּשׁוּט שֶׁהָרִי
בְּכָל הָאֲבָרִים הַדִּין כֵּן. וְעִיין שְׁפ"ד סִק"א מ"ס בִּזָּה וְע' בִּס' שְׁנוֹת חֵיִים סִק"א שֶׁכ' בְּדַעַת הַרְשָׁ"א דְּבַעֲיָן שִׂידַע בְּצִירוֹר
שֶׁנִּשְׁמַשׁ בְּכַח בְּמָקוֹם הַנִּקְבַּץ ע"ס. וְע' דַּע"ק סִק"א שֶׁכ' ג"כ הֵכִי בִּתְחִילָה אֵף אֲחִי"כ בְּמוֹסַגֵּר שֶׁסֶּה וּבִסִּק"ג וּסִק"ד כ'
דִּאִם נִמְלָא כִּים שֶׁל מִרְה נִקְבָּה וְקִרְעוּתָה רַק שֶׁנִּמְלָא טַעַם מִרְה בְּמָקוֹם הַהוּא הֵגֵם שֶׁאֵין יָדוּעַ שֶׁמִּשְׁמָשׁוּ שֶׁסֶּה בְּכַח כִּי"כ מ"מ
תְּלִין בְּמִשְׁמָשׁוּ, כִּי כִים הַמִּרְה דִּק וּמִלָּא מִי מִרְה וּבְמִשְׁמָשׁוּ קֵל נִפְקַע וְיִקְבַּץ וְהַעֲד ע"י הוּא מִה שְׁמִים הַמִּרִים טוֹפָחִים
שֶׁסֶּה דִּאִם מַחֲיִים יִקְבַּץ כְּבֵד הֵיכָל הַמִּים הַמִּרִים מִתְּמָלִים וּמְוָלִים מִשֶּׁסֶּה וְלֵא הֵיכָל נִשְׁאָרִים שֶׁסֶּה עַד כֵּה וְתִלְוִין בְּמִשְׁמָשׁוּ אֵף
בְּדִלָּא נִדְּעָה וְדִלִּי שֶׁהִיָּה מִשְׁמָשׁוּ בְּכַח שֶׁסֶּה כִּי כִשְׁפּוֹתָחִין הַעֲיָף פּוֹגְעִין בְּמִרְה וְהוּי כְּמוֹ בְּמִלָּה הַחֲזָה דְּתִלְוִין שֶׁסֶּה כָּל נִקְבַּץ בִּסְתִּמָּא
כְּמוֹ בְּמִשְׁמָשׁוּ בְּכַח, וְסִיִּים וְכֵן עֲמָא דְּבֵר לֵהֲקֵל בִּזָּה. וְכ' עוֹד שֶׁסֶּה דִּאֵף שִׁים שִׁינּוּי בְּמִרְה הַמִּרְה כְּגוֹן שֶׁהִיָּה לִבְנֵה אֲפ"ה כָּל
שֶׁהִיָּה שֶׁבֵּה מִרִים תְּלִין הַנִּקְבַּץ וְהַקִּרְעָה בְּמִשְׁמָשׁוּ הִיד ע"ס. וְהַסִּכּוּמוֹ הַמִּקְ"מ שֶׁסֶּה וּבִסִּק"א וְהַדִּלָּא סִק"א וּסִק"ד לֵהֲקֵל בְּכָל זֶה ע"ס :
[ב] גַּם זֶה בְּגִמְרָה שֶׁסֶּה אִרְר' אִרְר' יוֹחֲנָן מִרְה שְׁנִיקְבָּה וּכְבֵד סוּתָמָה כְּשֶׁרָה עִכְ"ל. וּפִרְשִׁי שְׁנִיקְבָּה בְּמָקוֹם דְּבּוּקָה בְּכָבֵד וּחִיבּוֹר
הַכְּבֵד סוּתָם אֵת הַנִּקְבַּץ עִכְ"ל. וּמִצְוָרָה בְּדִבְרֵיו דִּלִּין סִתִּימָה הַכְּבֵד מִהֵנִי רַק כְּשִׁנִּיקְבָּה בְּמָקוֹם שֶׁהִיָּה דְּבּוּקָה בְּכָבֵד
מִתְּחִילָה, אֵלּא הַרְמָז"ס שֶׁסֶּה פ"ו הִל"ו כ' מִרְה שְׁנִיקְבָּה וּכְבֵד סוּתָמָה מוֹתֵרֶת וְאִם לֹא נִסְתָּם הַנִּקְבַּץ אִע"פ שֶׁהוּא סְמוּךְ לְכָבֵד
טְרָפָה עִכְ"ל. וּמִשְׁמָשׁוּ מִכּוּף דְּבִרְיוֹ דִּאִם נִסְתָּם הַנִּקְבַּץ אִע"פ שֶׁהוּא סְמוּךְ לֵה הַכְּבֵד הַסְמוּךְ לֵה מִהֵנִי אֵף
שֶׁהַנִּקְבַּץ הוּא לְמַטָּה מִמָּקוֹם דְּבּוּקָה בְּכָבֵד מִתְּחִילָה וְכ"מ בְּפִרְ"ח סִק"ב ע"ס. אֵף הַתַּבְ"שׁ סִק"א סִתָּם כְּפִרְשִׁי הִנ"ל וְכ"ד
הַשְׁפ"ד סִק"ב שֶׁאֵין כְּשֶׁרָה אֵלּא בְּמָקוֹם דְּבּוּקָה בְּכָבֵד מִתְּחִילָה אֵלּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוּ מְדוּבָק מִתְּחִילָה אֵף שֶׁמִּמּוֹכָה לֵהַכְּבֵד
לֹא מִהֵנִי סִתִּימָה הַכְּבֵד לְדִידָן דְּקִי"ל סִי"י ל"ט לִהְיוֹרִף בְּרִיחָה שְׁנִיקְבָּה וְדוּפָן סוּתָמָה דִּלִּין אִינוּ בְּקִיָּאִין הֵי מִקְרִי סִבּוֹךְ
ה"ה כֵּאֵן וְאֵף שֶׁהַרְמָז"ס מִשְׁמָע כָּל סִבּוֹךְ הֵיכָל אֵף לְמַטָּה כְּשֶׁרָה כּו' ע"ס. וְע' ל"ל הַחֲדָשׁ סִק"ב שֶׁהַעֲלָה דִּאִם הִיָּה
דְּבּוּקָה וּסְבּוּכָה הֵיכָל בְּכָבֵד יֵשׁ לֵהֲקֵל ע"ס. וְע' בִּס' עוֹז לִישְׂרָאֵל פ"ב אוֹת ע"י בִּשְׁסִי שו"ג שֶׁכֵּתֵב לִהְיוֹת דִּלָּא בְּנָא יִקְבָּה
בְּמָקוֹם דְּבּוּקָה בְּכָבֵד וְל"ס יִקְבָּה שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם דְּבּוּקָה אֵלּא לְמַטָּה בְּמָקוֹם שֶׁהִיָּה תְּלוּיָה אִם נִסְרַחַה לְכָבֵד וְהַכְּבֵד סוּתָמָה
כְּשֶׁרָה מִטַּעַם דְּכָל עֲנִין סִתִּימָה הַכְּבֵד אִינוּ אֵלּא שֶׁלֹּא תִשְׁפָּךְ הַמִּרְה אִי"כ אֵף שְׁנִיקְבָּה שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם חִיבּוּרָה בְּכָבֵד אִם הַכְּבֵד
סוּתָמָה כְּשֶׁרָה עִכְ"ל. וְכ"כ הַתּוֹ"ז הַסְּפָרָדִי סִי"י ע' אוֹת ב' בִּשְׁסִי שו"ג ע"ס. וְאִינוּ עֵינִי בְּדַעַת יֵשׁ לִי רִאִיָּה לְדִבְרֵיהֶם מִבְּהַ"ג
שֶׁכֵּתֵב (בְּדָף ל"ד) : וְח"ל כְּדִמְנִיקֵב מִרְתָּא וּבִתְּמָא לֵה כְּבֵדָא וְלֹא מוֹשַׁתְכָא כְּשֶׁרָה עִכְ"ל. הָרִי בְּרִיר מוֹלּוּ דְּכָל שֶׁנִּסְתָּם
הַנִּקְבַּץ בִּאֲוֹפֵן שֶׁאֵין מִי הַמִּרְה מִשְׁהַפֵּךְ כְּשֶׁרָה וְכ"מ מִלְּשׁוֹן הַרְמָ"א בְּתוֹ"ח כָּלֵל פ"ח סִי"י ע"ס אִי"כ שֶׁכ' כָּלשׁוֹן הַרְמָז"ס הִנ"ל ע"ס.
וּמ"נו עֲדִיין ל"ע גִּיד ד' רִשִׁי וְתַבְ"שׁ וּשְׁפ"ד הִנ"ל. (א) מ"ס בַּעֲמָה"ב בִּשְׁסִי הַשֵּׁךְ וְאִם יִקְבַּץ הַכְּבֵד ג"כ כּו' הוּא ג"כ
מִגְמָרָה שֶׁסֶּה (מ"ח). וְלַעֲמֹךְ הֵא דִּלְר' אִרְר' יוֹחֲנָן מִרְה שְׁנִיקְבָּה וּכְבֵד סוּתָמָה כְּשֶׁרָה אִינוּ אֵינִיקְבַּץ כְּבֵד לִהְיוֹת מִלִּי טְרָפָה
כו' עִכְ"ל. וְאִם יִקְבָּה הַמִּרְה וְיִקְבַּץ הַכְּבֵד ג"כ כְּנִגְדָה רַק שֶׁלֹּא יִקְבַּץ הַכְּבֵד מַעֲבֵר לַעֲבֵר, דְּבֵר זֶה נִשְׁאָל בְּטַעַם וְכ' בְּמַהדִּת
סִי"י קִלָּא דִּשְׁלֹא בְּהַפֵּ"מ יֵשׁ לִאֲסוֹר דִּהַשְׁפ"ד כ' דְּסִבּוֹךְ בְּעִיָּן וְזֶה לֹא הוּי סִבּוֹךְ רַק בְּהַפֵּ"מ יֵשׁ לַעֲיִין, אֵף לֵהֲלֵךְ בִּסִי"י ל"ג
הָאֲרִיךְ בִּזָּה וְהַעֲלָה לִהְיוֹת בְּהַפֵּ"מ וְתוֹ"ד כִּיּוֹן דִּהַכְּבֵד אִינוּ מְנוּקָב מִעֲלֵ"ע לֹא יִשְׁפָּךְ מִי הַמִּרְה לַמָּקוֹם אֲחֵר רַק לְתוֹךְ הַכְּבֵד
וְהֵא גַם בְּטַעַם מִרְה בְּכָבֵד סִגִּי בְּחִסְרָה הַמִּרְה ע"ס. וְע' יוֹסֵף דַּעַת בְּהַשְׁמָטָה לְסִי"י זֶה שֶׁכ' דְּמִלְּשׁוֹן רִשִׁי וְרַמְז"ס מִשְׁמָע
דְּסִתִּימָה מִעֲלִיָּה בְּעִיָּן וְהִבִּיא לֵד הֵיכָל דְּסִגִּי בְּטַעַם מִרְה בְּכָבֵד יִדְחָה זֶה דְּמִי יִגִּיד שֶׁנִּשְׁפָּךְ כּוֹלוּ לִהַכְּבֵד דְּלִמָּא נִשְׁפָּךְ גַּם
לְחַלֵּל הַגּוֹף וְהַטְרִיף בִּזָּה, וְכ' דְּכ"ד הַגְּאֻלִּין מִהַר"ג אֲבִדָּה"ק רִאֲוֹעַ ע"ס. וְע' דַּע"ת סִק"ב שֶׁהַעֲלָה דִּאִם הַנִּקְבַּץ סִתָּם מִכָּל סִבְבֵּי
לֵד חוּץ יֵשׁ לֵהֲקֵל בְּהַפֵּ"מ כְּדַעַת הַטַּעַם וְהִנ"ל, עִיין דְּבִרֵי כָּל אֲוִ"א בִּאֲוֹרֶךְ, וְע' מִנְחִי סִק"ה שֶׁהִנִּיחַ בְּל"ע אִם לִהְיוֹת בִּזָּה
גַם בְּהַפֵּ"מ ע"ס. (ב) כֵּתֵב בִּס' אֵלּא מוֹעֵד מִרְה שֶׁנִּתְּרוּקָה וְהַכִּים תְּלוּי בְּמָקוֹמוֹ כְּשֶׁרָה שְׁתוּלִין דְּרִיךְ הַסְּמָפִין נִשְׁפָּךְ הַמִּרְה
וְלֹא דִרְךְ נִקְבַּץ עִכְ"ל. וְהִבִּיא הַפִּרְ"ח סִקִּי"ב וְכ' וּמִסְתַּבְּרָא דְּלִרְיָךְ לִנְפֹחַ לִהְיוֹת וְאִם לֹא נִמְלָא שֶׁסֶּה נִקְבַּץ כְּשֶׁרָה דְּעִפִּי אִיבָא
לְמִיחָה

למיתלה שנשפך מי המרה דרך הסמפון מלומר שהיה זה נקב ועלה בו קרום שאינו ניכר עכ"ל. וכן התבאר שם והשפ"ד סק"ה דה"ל טעימה אלא לריך נפיחה כמ"ס הפר"ח ע"ס. ואם נאבד בלא נפיחה, השפ"ד שם הסתפק בזה והיד אפרים כ' דלכתחילה יש לנפחו ודויעבד אי לא נפחו כל שראו שהוא שלם סגי וכ"ס א"ס נאבד בלא נפיחה דאין לאסור ע"ס. וע' ערה"ס סעט"ז ס"כ דבלא נפיחה אין להתיר, וע' חכ"א כלל י"ז סעט"ט דהפ"מ אפשר להקל בלא נפיחה, וע' דע"ת סק"ו דטעימת הכבד יש להתיר בכל גוונא ע"ס. ג' כ' החכ"א שם ובבב"א ס' ט"ז שנשאל בענין כשיש דבר בזהמות וממהרין לשחוט הבהמה שלא תמות מולאין כים המרה נפוחה הרבה שקורין גישואלי"ן ומוזה מתים, והשיב דיש להטריף משום דהוי כבשר שהרופא גורדו ואין אנו בקיאים בזה ע"ס. אב"ל בתשו' נחלת דוד [להגאון מהרד"ט ז"ל אבד"ק מינסק] סי"ד השיג עליו וכ' דלא חזינן רבנן קשישי מגאי דחשו לזה ועד שילא ס' חכ"א לא עלה על לב שום רב ומו"ל שיש בזה חשש איסור והיינו משום דבשר שהרופא גורדו לא נאמר בש"ס אלא על נתמסמם הבשר וכההיא ריאה דנפלה תילחי תילחי שהוא רקבון הבשר וכיו"צ החמירו לומר דאין אנו בקיאים דאולי הגיע הרקבון לשיעור שהרופא גורדו אב"ל בנפוח לא שמענו שהיה מדרך הרופאים לגרדו כי אין בו שום רקבובית רק ע"י הרוח או מים נעשה עב ופעולת הרופאים להוליא הרוח או המים ע"י משיחות וכדומה אב"ל לגרד בשר שנתנפח סכנה היא בלא ספק כו' והביא קל"ת ריאה מצה"ג [שנתל"ע ס' מ"א סק"ו אות א'] בכבדא דעביא כו' דלא חש מלד הגפוח וא"כ בנד"ד דאף שיעור המרה נפוח קל"ת כיון דקשה במשמוש ואינו נימוח ולא ניקב לית ביה משום שהרופא גורדו ואף דחזינן שמתים מזה מ"מ בכה"ג אמרו בש"ס [שם נ"ד]. אין להוסיף על הטרפות וגמירי דאי דדרא לה סמא חייל כו' עכ"ל. והביאו בס' חד"א וע' דע"ת סק"י ס"כ דנפוח אין בו חשש מהמסמם ואם אינו מתמסמם במשמוש היד כשר אך בזמן שיש דבר בזהמות שמתים מזה יש לאסור מלד דברי הרש"ל [הובא לעיל ס' י"א סק"ג ע"ס]. וכ"מ החכ"א הנ"ל ע"ס. וע' ערה"ס סעט"ד ס"כ כשיש מנפה בזהמות ומתים מזה שהמרה נפוחה הרבה יש חיוב לדוק המרה ואם הכים נפוח הרבה עד שהוא כבשר שנתמסמם נראה שאסורה והכל לפי ראות עיני הבקיאים ע"ס. וע' פתחי תשובה ס' ס' סק"א מ"ס עוד מענין זה, וע' שו"ת שו"מ מהר"ג ס' ק"פ שנשאל במרה גדולה ומלאה כל הכים בליחה ואנשים אמרו שזה מחלחל כי כשהמרה נתמלאה הרבה נפקע הכים של המרה ועי"ז הם מתים ע"כ הסכים להטריף ע"ס. והנה במשך ארבעה וארבעים שנות עבודתי בשו"צ היה הרבה פעמים מגפה בזהמות ורואהי בהם שכים המרה היה מלאה מאד במי מרה וגדמה שהוא נפוח ובחמת עור של הכים אינו נפוח ולא מולאית אפילו פעם אח' פקיעת כים של המרה אף שנשחטו סמוך למיתתם והמומחים לאותו דבר אמרו כי עיקר המחלה הוא דלקת הבני מעיים ועי"ז הם נעלרים מהולאת הריעי והשתן ומתים ורופאי זהמות נותנים רפואות להולאת הריעי ולפעמים מזריאים אותם בזה וגמלאו כמה אנשים שאכלו מזהמות נגועי במחלה זו ולא ניזוקו בשום פעם מסתמא אין בזה חשש סכנה כמו מין שחין בכבדים שזכר הרש"ל דהוי מחלה מסוכנה ומתדבקה בנו מה שקורין בל"א שווארז"ע קרעלי"ל ר"ל שכל הניגע בה מסתכין כדוע. ד' כ' עוד בחכ"א ובבב"א שם ואף שהכים צריא רק שהליחה נטרפה המרה הוא בשביל הליחה, וכן אם נחקקה הליחה כאבן הוי לקיחא וטרפה כמו שפסק בשו"ע ס'.

מ"א גבי כבד שניתקסה כאבן ע"ס. ובתשו' נח"ד הנ"ל השיג עליו גם בשני דינים אלו ע"ס. וע' דע"ק סק"ג ע"ס. ככים מלא מוגלא א"ס טעם בפנים הכים טעם מר. אף שיש בכים הרבה מוגלא שאינו מר כל שהכים אינו נפוח ומורקב בשר, וכן אם ניתקסה הליחה כאבן וגשאר שם מעט ליחה שיש בהם טעם מר כשר דהא ע"י טעם מרירות כל דהו בכבד מכשירינן אף כשאין כים וכ"ס בשהכים שלם לפנינו ובו טעם מר ואין חשש מלד הליחה שהיא כאבן דהוי רק חסרון בפנים דקוי"ל דאינו חסרון אף בריאה ואין חשש בזה אף מנודת חסידות והסכים לזה המוק"מ סק"ז וכ' שהוא דלא כהחכ"א הנ"ל ע"ס. אב"ל דע"ת שם כ' דאין כאן מחלוקות אלא דהחכ"א מייירי בדליכא בכים שום ליחה מרה ודע"ק שהתיר בדליכא בכים קל"ת ליחה מרה וכ"כ דע"ת לרינא דאם הליחה שצמרה עפוסה ונרקבת או קשה כאבן ואין שם שום ליחה מרורה יש לאסור, וכ' עוד שם דגם א"ס אין שם ליחה מרורה ויש טעם מר בכבד יש להקל כמ"ס היד אפרים לענין א"ס מי המרה מהוקה דמהני טעם מר בכבד ע"ס ולהלן א"ס ו' ד' כ' בס' שלחן גבוה מוח"א סק"א שנועשה בל לידו במרה של אוזא שגחייבש הכים והליחה שבתוכו עד שנפרכת בלפורן והטריף עפ"י המבואר בשו"ע ס' כ' דאבד שנקיבהו פוסל ה"ה אם נתמסמם פוסל ואין לך נתמסמם גדול מזה עכ"ד וה"פ ע"ל ס' מ"ג בעמה"צ סק"ו ובס' מ"ד ביס"צ סק"ג אות ב'. ו' כ' הנושכ"ז בסק"צ שטובדא בל לפניו בכבד של עגל שהיה לו מרה כדינא אלא שהיתה לבנה ביותר שלא בדרך כל המרות וקרעו המרה וילאו מים זכים ללולים ומתוקים ולא היה שם טעם מר כלל ואחר שלידד בכמה לדדים הטריף מספק ע"ס. וכ"כ בפתחי תשובה סק"צ בשם ס' חמד"נ במרה שהיתה עורה עב ובתוכה ליחה לבנה ואינו מר והטריף. וכ"כ במחצ"ר אות כ"ב בשם הגאון ר"צ ז"ל שטובדא כעין של המשכ"ז בל לפניו והטריף דכיון שהיא מהוקה זאת אומרת אל תקרואן לי מרה כו' עכ"ד. והנה הפתח"ו שם נסתפק אי מהני בזה טעימת הכבד והניח בל"ע, וכן הסתפק בזה דע"ק שם ע"ס דבריהם. אמנם במחצ"ר אות כ"ג כ' בפשיטות כשנמלא המרה מתוקה יקרע הכבד ויטעמוהו ואם טעמו טעם מר יש להכשיר דאמרינן המרה היא בלועה בכבד וזה שנראה לנו מרה אינו אלא בועא כמ"ס מהריק"ש צידן דיד' [יובא לקמן בעמה"צ סק"ח] ושפיר יש לתלות בכה"ג דרוב בהמות כשרות וכ"פ מכשירי בחסרה או ניטלה המרה ובפרט דמרה מתוקה טרפה לא הוזכרה בש"ס, ע"כ אם נמלא טעם מר בכבד יש להכשיר עכ"ל. והביאו ביד אפרים להלכה. וכ"כ במק"מ סק"ו ע"ד דע"ק שהסתפק בזה דלדינא נראה להסיר בזה ומ"ס הפר"מ מטעם לקותא, ליחא דמים זכים לאו לקותא הוא וגדולה מזו נראה דאפילו הכים מלא מוגלא ובכבד יש טעם מר כשר דכ"נ מדברי היד אפרים [ומדברי המחצ"ר הנ"ל דאמרינן שזהו בועא] ע"ס. וכ"כ דע"ת שם ועו"ת. וכן מה שהסתפק בפתח"ו שם א"ס כל הליחה מתוק רק קל"ת הליחה מר א"ס יש להכשיר בזה והניח בל"ע ע"ס, אב"ל דע"ק ובדע"ת שם. ובמק"מ סק"ז מבואר להדיא דאם המרה לבנה או מלאה מוגלא או קשה כאבן כל שטעמו בפנים הכים טעם מרירות מעט כשר ע"ס ולעיל אות ד'. וע' במחצ"ר אות ט"ז ס"כ דמדברי הראשונים שלא נתנו גבול לטעם המרירות משמע דבמרירות מועט סגי [וכ"כ דע"ק סק"א ומק"מ שם] אף שמהתב"ש לא משמע כן ע"ס. וע"ל סק"ה אות י"א. ו' כ' דע"ק סק"ד ומק"מ שם דבעוף שמן דרכה של המרה שלה להיות לבנה ע"ס. וכן שמעתי מבצלי הוראה:

[ג] והנה הרש"ל ביש"ס פא"ט סי' מ"ח וכו' כתב דסרכא אוסרת גם בשאר אברים שנוקבתם צמשהו, וכ"ד בשו"ת משפטי שמואל הביאו השל"ה הק' (דף ע"ד:) והסכים אליו. והתרומת הדשן סי' קכ"ג כ' לאסור אף שנסרכו לדופן ולא תלין בדופן. וכ"כ הפר"ח סוף סי' ל"ז והשמ"ח סס"י ל"ט להחמיר ע"פ דעת רש"י דלעיל סי' ל"ט

ח"כ סק"ח דאין סרכא בלא ב נישאלה ביד או (ד) חסרה טרפה: נקב רק בטחול ובלב וכדומה שצטרף עב מכשרי בסרכא ע"ש

בשאר אברים אפשר דלא הוי סרכא כלל אלא הפשטת ליחה (ט"ז סק"ח וס"ך סק"ג ושא"ח) ומ"מ לכתחלה יש לבדוק אם אין שם ריעותא וצדיעבד אם לא בדק אין להחמיר (משכ"ז שם) ועוד בזה מבואר ביסה"כ ס"ק [ג]:

מעשה במרה שהיתה

בולטת מבין הללעות

לחוך בין עור לבשר סרוכה

שם ועור הבהמה היה שלם

והפרידו הסרכא בנחת וכים המרה היה שלם ונפחו אותו ועלה בנפיחה והורה דכשר (ל"ז סי' ט' ופר"ח סק"ג) והטעם בזה: וצדיעבד אם לא בדקו בנפיחה מבואר ביסה"כ שם אות א' וב':

(ד) חסרה טרפה. פי' שחסרה המרה מתחילת צרייתה (פרישה ושא"ח) ובאורך מזה מבואר ביסה"כ ס"ק [ד]:

אם

טעמם בזה. אמנם המחבר בשו"ע סס"י ל"ז וסס"י מ"ז כתב דאין סרכא אוסרת אלא בריאה ולא בשאר אברים. וכ"ד הרמ"א בד"מ סי' נו' סק"ד וכ"כ כאן וכ"כ הב"ח והט"ז והש"ך כאן והשיגו על הרש"ל. וכ"כ בשו"ת ל"ז סי' מ"ט ושא"ח. וכ' הפר"ח במשכ"ז סק"ח דרבו המכשירין סרכא בשאר אברים לשיטת רש"י דאין סרכא בלא נקב זהו דוקא בריאה מתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה כו' משא"כ בשאר אברים גם לשיטת התוספות דסופה להתפרק זהו ג"כ דוקא בריאה שהיא מרחפת וקרומיה דקים ומתפרקים משא"כ בשא"כ ואף מרה

שקרום שלה דק מ"מ חזק הוא ולא יתפרק ולכתחלה ודאי נכון לבדוק אף בשא"כ אם אין שם ריעותא אף צדיעבד אם לא בדק אין להחמיר ולאסור רק בטרפס שנסרך לביה"כ אף צדיעבד יש לאסור אם לא בדק כמשנתל"ע סי' מ"א סקי"ג ע"ש אות ח' וע"ל סי' מ"ז סק"ט. (א) לענין מ"ש בעמה"כ בשם הל"ל מעשה במרה כו', ביאר שם הטעם בזה דמשום סרכא אין לאסור דכבר הסכימו דאין סרכא אלא בריאה ואי משום שניקב הדופן ושמה ניקב ע"י קוץ וניחוש לנקיבת אברים הפנימים הא כבר כ' הב"י בסי' מ"ט בשם אהל מועד להכשיר בנקב ספק ע"י קוץ ספק ע"י חילוי וגם להמחמירים שם כאן כיון דהעור שלם ודאי ע"י חילוי הוא ומה שצמחשפטי שמואל מחמיר בזה דחה דבריו וכ' דנראה שכתב ספרו קידם שנתפשט הוראת הב"י והרמ"א שהכריעו דאין סרכא אוסרת בשאר אברים וגם הכריעו דבספק קוץ תלין להקל זהו תו"ד הל"ל והביאו הפר"ח והסכים אליו אף שהוא מהמחמירים סרכא בשא"כ כנ"ל. וכ' כיון דעור הבהמה שלם ודאי ניקב הדופן ע"י חילוי, אף אם העור נקיב טפי איכא למיחלי בקוץ ע"ש. וכ"כ המשכ"ז שם ועו"ח ע"ש, וע' דע"ק סק"ב שמתחילה לידד להחמיר אף כשהעור שלם מטעם שעתה נחזרר שנקב בדופן נעשה ע"י גניחת הבהמות זא"ז והוי כעין קוץ ויש חשש נקיבת אברים הפנימים אצל לבסוף מסיק להקל מלד שפורסם ומבורר שהבשר שבין הללעות מתוח מאד כנאד נפוח ועי"ז נקרא ע"י גניחה ואין העור שפליז מליל כיון שהעור אינו מתוח כ"כ הוא נקמט מהקרן וכן האברים הפנימים אינם מתוחים כ"כ הם נדחים לפנים ונכפפים לכן בעור שלם אין חשש נקיבת אברים הפנימים כי אין בכח הקרן לנקבם כו' ע"ש באורך. (ב) הנה הפר"ח וצאה"ט ושא"ח העתיקו דברי הל"ל שנפחו להכים ועלה בנפיחה. וצדיעבד אם לא נפחו, צמח"ד בקו"א סי' מ"א גשאל בעובדא שהמרה בולטת מבין הללעות וסרוכה בראשה לעור הבהמה והעור היה שלם מבחוץ ומצפנים והטבח בשעת הפשט העור חתך בהסכין את ראש המרה שהיתה סרוכה להעור ונשפכו מי המרה ואין יודעין אם הכים היה שלם או לא. והשיב חז"פ שבג"ל נראה שדעתו להכשיר אף כשלא בדקו בנפיחה מ"מ אם היה מזדמן לפני הייתי מורה לאסור דיש בזה ס"ס לאיסורא שמה הנקב שבין הללעות הוא ע"י קוץ ואת"ל ע"י חילוי שמה ניקבה המרה ולכך נסרכה ומ"ש הל"ל דאם היה ע"י קוץ היה ניכר בעור. יתכן שיצריח עד שלא יהיה ניכר כלל עכ"ל. אצל בדע"ת סק"ג הביאו והשיגו דמבואר צפר"ח ומשכ"ז כאן ובתצ"ש בסי' מ"ט דבעור שלם אין לחוש שמה נעשה ע"י קוץ גם מ"ש יתכן שיצריח כו' הוא תמוה דהא גם ביושט יש מחלוקות הפוסקים וכ"ש בשאר אברים שהם עבים דלכ"ע לא חיישינן שמה הצריח וגם המשכ"ז פסק להקל צדיעבד בלא בדיקה כנ"ל לכן יש להקל בהפ"מ בשא"ח לבדוק הכים אם הוא שלם וכ"כ במק"מ סק"ד להקל בזה בהפ"מ כשהעור שלם ע"ש:

[ד] ד"ז הוא מפוסקים ראשונים וז"ל הרא"ש ר"פ אלו טרפות ניקבה המרה כו' כל הגי דמטרפי נקב כו' אם ניטלו בין מעלמם בין ביד טרפה אע"ג דבטחול ניקב טרפה וניטל כשר שאני טחול כו' עכ"ל. וכ"כ התוספות שם. והר"ן והרמב"ם שם פ"ו הל"כ אלא שהרמב"ם הוסיף דגם צנברא חסר טרפה, וכ"כ הרשב"א בתוה"א ועו"פ, אף בהגהות מימונית ותשו' מימונית סי' ו' כ' בשם ראבי"ה דרש"י וכל גדולי הדור שצטרפת ור"י האלפס מכשרי כשאין שם מרה או שנמלאו ב' מרות וכ"כ הראב"ן, ורבינו תם כ' שר"י הלוי השיב שמותר לכל ישראל ואפילו בפני הבית ראוי לקרב ע"ג מזבח, ודעה זו הובא במרדכי שם סי' תר"ך ותרכ"א ובהג"א שם וכ"כ בס' שערי דורא סי' פ"ח וז"ל כתב רש"י [ברש"י] וצריף שלפניו ליתא זאת] היבא דלא משכח מרה כלל כשרה והיבא דאשתכח שתי מרות כשרה אצל ניקבה שלא כנגד הכד טרפה כו'.

הג"ה

וכ"כ האלפס כי אישתכחו תרתי מרירותא אית מדרבנן דמחמירין וחית מדרבנן דמקילין ואנן לקולא עבדינן וכן אי לא אשתכח מרה כלל כשרה דלאו אבר הוא דמרה אינה מעלה ואינה מוריד אף (*) כשניקבה שלא כנגד הכד טרפה עכ"ל השע"ד. אמנם הב"י כתב שהרא"ש כ' בתשובה כלל ב' סי' כ"ז [וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' ק"ג] דאין לסמוך על המכשירים בחסר המרה או ב' מרות דבין זו ובין זו טרפה וכן הסכים מהר"י בכתביו [והוא מהרא"י בעל תה"ד וכ"כ בהגהותיו על שע"ד שם ע"ש מ"ש בשם מהרי"ל] וכן עיקר עכ"ל הב"י. וכן סתם צשי"ע וכ"כ כל האחרונים וכ' הב"ח סע"ז דאין לסמוך אדברי מכשירים

(*) כתב בשו"ת רדב"ז סי' קמ"ד שנשאל לדעת המכשירים חסרה או נישלה המרה איך אפשר שתהיו נשילת המרה בשרה ונקיבת המרה טרפה הא התוספות והר"ן ועו"פ כ' דכל מקום שהנקב פוסל כ"ש ניטל לגמרי, והשיב בס' קמ"ה ז"ל הוי יודע שאין הכלל מוסכם אלא המכשירים ס"ל דנישלה כשר וניקב טרפה והטעם לפי דעתו כי בזמן שאין מרה, הטבע חכם הוא ומבליע בכבד המותר שהיה ראוי לירד למרה ולא תמות הבהמה, וזוהו הטעם המכשירים בעצמם לא היו מכשירים אא"כ היה טעם מרה בכבד אבל אותה שיש לה מרה והטבע רוחה לשם כמנהגו אם תנקב תמות הבהמה בודאי, לא מפני נקיבת המרה אלא מפני שנשפך מה שבתוכה אל שאר אברים ומפסיד אותם

(ה) אם חסרה המרה. היינו שהוצא לפנינו חסרה המרה ולא ידענו מה היה לו אז מהני טעימת הכבד דאמרין דמסתמא נזרחת חסר המרה והמרירות נבלע בהכבד או אפשר שהכים נדבק כולו בהכבד עד שאינו ניכר אבל אי ידעין דנזרחת כדרך כל המרות וניטלה אח"כ יש להחמיר שלא לסמוך אטעימה (תכ"ט) סק"ג ופ"ד סק"ה ועו"ה"ה) ובאורך קלת מצואר ביסה"ז ס"ק [ה]:

(ו) קורע הכבד וכו'. דלריך דוקא לקרוע הכבד קלת במקום שראוי להיות מרה ולטעום בפנים שם ואם טועם טעם מר נראה מזה דלא ניטלה המרה רק בלוע בחוך הכבד וכשרה, ואותן שטועמין מקום המרה מבחוץ בלא קריעה ואם מר שם מכשירין, טועים הם דיש לחוש דניטלה המרה אח"כ ומה שמר כאן הוא מאז היותה תלויה המרה וגגעה כאן, כ"כ התכ"ט שם ומשכ"ז סק"ז ופר"ת סק"ג ע"ש. וי"א דאם באלו לחוש לזה, גם בקריעה ניחוש שניטלה אח"כ והמרירות שצפנים הוא מאז היותה תלויה המרה וזרקה טיפי מרה בכבד כטיבעה, וכתבו דמנהג הפשוט אלל בעלי הוראה כשמציאים לפניהם חסרה המרה קודם כל טועמין הכבד מבחוץ [ומ"מ יש לחוש לכתחלה לקרוע הכבד במקום מרה ולטעום] ואם אינו טועמין טעם מר אזי לולין את הכבד בגחלים ואם גם עי"ז לא יטעמו מרירות בכבד אז מחפשים במקומות אחרים שבטנן העוף כגון אלל הטחול או בקורקבן או בדקין ובשומן שבדקין או בשומן הדבוק בתחתית העוף סמוך לזנבו דכמה פעמים נמלאת המרה בשלימותה במקומות הללו ואם לא נמלאת בשלימותה נוהגין ג"כ לטעום במקומות הללו ואם טועמים שם מרירות מכשירים אך לקרוע במקומות הללו ולטעום לא מהני כלל דאין דרך המרה להיות בלוע אלא בכבד. ובפרטות דברי האחרונים מכל זה. ודין אם נאבד הכבד או הצני מעיים קודם הטעימה. הכל מצואר כס"ד צאר היטב ביסה"ז שם מאות ד' עד אות יו"ד. (א) אם חסרה המרה בזהמה מהני ג"כ טעימת הכבד כמו בעוף (משכ"ז שם ועו"ה"ה) ודוקא טעימת הכבד מהני ולא זולת, דבזהמה לא שייך כל הדברים הנזכרים לעיל בעופות (דע"ת סק"ז ועו"ה"ה) ועיין יסה"ז שם אות יו"ד. (ב) מעם הכבד במקום מרה ונמלא מר ושוב טעמוהו באותו מקום עלמנו ולא היה מר תלינן שנתקנה המרירות בטעימה ראשונה ויש להכשיר בהפ"מ (יד אפרים עפ"ד מהריק"ש) עיין יסה"ז שם אות י"א. (ג) אם במקום שלריך לטעום יש שם דם צעין, יקנה הדם באלבצו ואח"כ יטעום (אחרונים) וע' יסה"ז שם אות י"ב. כל

ג (ה) אם חסרה המרה (ו) קורע הכבד שתי וערב וטועמו בלשוננו אם יטעום מעם מר בשרה. ואם לא מעם מעם מר יצאנו בגחלים ויטעום אם יש בו מעם מר בשרה ואם לאו טרפה:

הג"ה

מכשירים אפילו בהפ"מ מאחר דאיכא פלוגתא דרבותא באיסורא דאורייתא ע"ש. (א) ועדיין לריבין למודעי אם זה הוא ודאי טרפה או ספק טרפה כיון דיש כמה מכשירים בזה ואם יש עוד ספק מלטרף לס"ס או לא. בשו"ת זכרון יוסף סי' ז' האריך והעלה דלא הוא ספק ללרפו לס"ס משום דרבו המטריפים כו' ומוי יאמר שהצ"י והרמ"א ושאר הגאונים משום ספיקא חסרה אימא משום שהכריעו כהמטריפים ע"כ החמיר לענין הביולים שיתבאר לקמן סק"ז אות ד' ע"ש. וכ"כ הלכ"ט בחידושי דינים סק"כ דאין ללרף לס"ס משום דהאוסרים חסר מרה הם רוב מנין והכריעו כך הצ"י והרמ"א ולא הביאו דעת המכשירים בשו"ע ע"ש. וכ"כ הטעו"ד בקו"א סי' מ"ב ועוד קלת אחרונים. אבל הכנה"ג בהגצ"י אות כ"ו התיר בחסר המרה ונאבד הכבד קודם הטעימה מטעם ס"ס שמה היה בכבד טעם מר ושמה הלכה כהמכשירים חסר המרה ע"ש. והביאו הפרי מגדים בשפ"ד סק"ד וכו' אחת שדין זה דכנה"ג שמה חסר המרה כשר הוא ספק גמור דהא בתו"ח אמר דמשום הכי סומכין עכשיו אטעימת הכבד משום דרובן מכשירין ניטלה המרה כו' עכ"ל. [ודבריו אלו לע"ק שהתו"ח כ' רק לסמוך אמכשירין ולא כ' רובן מכשירין, כ"כ הדע"ת סק"ז ע"ש. ובאמת בתו"ח שם סע"ד כ' דרבים חולקים ומכשירין] ובס' מחצ"ר אות לו הביא דברי הזכרון יוסף הנ"ל ודחה דבריו דמ"ש דרבו המטריפים ופורט רובם העלים עין דראצ"ה בשו"ת מימונית כ' דרש"י ור"י וכל גדולי הדור שזלרפת מכשירין וכ"כ בהגמיו"י וראב"ן, וא"כ המכשירים הם רבים שהרי כ' וכל גדולי הדור שזלרפת שרי כו' והאריך עוד וסיים סוף דבר דעתי מסכמת עם רב בית דוד והרצ כנה"ג שכתבו לעשות ס"ס כיון דיש כמה גדולי עולם דמכשירין ומה גם דבזמן השערי דורא היו נוהגין להכשיר, ובנידון ידי' שכ' שם לענין הביולים דיש לספק אימתי ניטלה לגמרי וי"ל שמה קרוב לשחיטה ניטלה דשפיר הוא ס"ס וכ"כ בשו"ת מהרשד"ס סי' י"ד לעשות ס"ס מסברת המכשירין וכ"מ מרש"ל וכ"כ קלת מהרד"ז וכו"כ מהריק"ש צריש סי' זה להתיר מס"ס כיון דיש מתיר בחסר ודאי עכ"ל המחצ"ר. אך בפר"ת סק"ז מחלק בזה דניטלה המרה אח"כ הוא ודאי טרפה ובחסרה מתולדה הוא ספק טרפה ע"ש סברתו בזה, אבל בכו"פ סק"ז מצואר דגם בניטלה הוא רק ספק ומלרף לס"ס ע"ש. וכ"כ בדע"ת סק"ד דצין חסרה וצין ניטלה הוא רק ספק טרפה וסיים ומ"מ אם חייטה י"ב חודש או שילדה אין להתיר עי"ז דהא א"א לידע מתי ניטלה והלכ"ט הנ"ל לא ידע מזה עכ"ל. וע' דברי אברהם על הדע"ק סקט"ז שכתב על דברי הלכ"ט הנ"ל דאישתמיטתו דברי הפרי מגדים הנ"ל ואם חולק עליו עכ"פ היה לו להביאו ולדחות דעתו כדרכו בכל המקומות ופשיטא דנדחה דעת הלכ"ט נגד כל הפוסקים הנ"ל עכ"ל ע"ש:

[ה] מקור ענין זה הוא מצה"ג שם וז"ל ניקבה המרה טרפה, ניטלה

וזה טעם נכון לכל משכיל עכ"ל ע"ש. וע' דע"ת סק"א שהביאו וכו' דלפ"ד שנקיבת המרה אינה טרפה מחמת עצמה לשיטת המכשירים בניטלה. רק מחמת קלקול שאר אברים א"כ מהראוי שיועיל סתימת סרכא או קרום מחמ"כ כמו בניקב טרפש הכבד שבס"י מ"א סק"ט, ועיין פר"ח סי' מ"א סק"ג ובתב"ש שם סק"א ובס"י זה סק"א ע"ש. וע' מחב"ר אית ד' שהביא ג"כ דברי הרבד"ז הנ"ל וכו' עם שדבריו נכונים בטעמם אבל מ"ש דגם המכשירים ניטלה המרה לא מכשירי אא"כ היה טעם מרה בכבד וזהו תמוה שהרי בתשו' מימוני ובמרדכי ובבה"א כ' ולולא שקשה לי להכניס ראשי בין הרים גדולים ג"ל שאפילו אין טועמים שום מרירות אפילו ע"י צלייה שבשר עכ"ל, והם דברי ראבי"ה וזהו נגד הרב"ז עכ"ד ע"ש. ולי ההדיוט נראה דאי משום הא לא קשיא על הרב"ז דהא בהגהות מימוני סיים ומ"מ לא עשה ראבי"ה מעשה להורות היתר בדבר אלא ע"י טעימה אם טועמין טעם מר בכבד, וכן הביא הב"ח סע"ב שהאגודה כ"כ על שם ראבי"ה וכ"כ הרוקח ובשערים דרי' מדורא ע"ש, וכ"מ בהעישור אות מרה שכ' דאין להכשיר בטעימה רק אי ניטלה המרה כשר אבל למאן דאסור בניטלה לא סמכין אטעימה, ובמ"מ בפרד"ם הגדול לרש"י סי' רי"ז שכתב וז"ל ב' מרות כשרה דכל יתר כנטל וניטלה המרה לא הוא טרפה ואח"כ כ' ניטלה המרה טועם בכבד אי סריר כו' ע"ש, וכ"ז עולה בדברי הרב"ז אבל תמיהת הדע"ת הנ"ל ודאי תמיה קיימת הוא ע"ש ובתב"ש סק"א ודוק:

יטלה, קרעין בדוכתא וטעמין חי מרור כשרה ואי לאו טרפה כו', הוה עובדא וקרעוה לכבד ואשתכח דבליעא בגויה ואכשרוה כו' עכ"ל. והביאו הרא"ש שם והרשב"א בתוה"א והר"ן והטור ועו"ר [ומ"ש בה"ג עוד שם, אבל יטלה המרה ואיתא להלייא כו' לא הביאו הרא"ש ודעימי רק האחרונים הביאו והאריכו מאד בפירושים שנים והרולה לעמוד עליהם יעיין בבנה"ג שם ובתב"ש ופר"ת סק"ג ופ"ד סק"ה ובמחז"ר אות ז', ובכאן לא העסקתי רק מה שהעלו מדבריו [לדינא] והמדרכי שם כתב וז"ל כ' ראצ"ה [והוא רבינו אליעזר ז"ר יואל הלוי ז"ל וכ"כ הרא"ש שם, והטור כ' זאת בשם ראב"ן, וע' מטדני יו"ט שם אות ה']. פעם אחת בא לדיי מעשה שניטלה המרה ואמרתי לקרוע הכבד שתי וערב ולטעמו כמ"ש בה"ג שם שם יטעום בלשוננו טעם מר הרי נבלעה בכבד וכשרה מפני שאמרו חז"ל כבד כועס ומרה זורקת בו טיפה וכשטעמוהו לא הרגישו במרידות כלל ואמרתי שוב ללוחה ע"ג גחלים וללועסה, הגהנו"י [והיתה מרה עד מאד והכשרתיה כו' עכ"ל. וכן העתיק הג"א שם וכ"כ המחבר בשו"ע. (א) הנה הפ"ח סק"ד הקשה לפי מ"ש הפוסקים והמחבר בסו"א כ' שכל אבר שניקב במשהו טרפה כך אם ניטל כולו טרפה וא"כ מה בכך שימלא טעם מר בכבד הא מ"מ ניטל כיה המרה דטרפה ע"כ כתב דבה"ג מספקא ליה אם ניטל המרה טרפה הו לא, ולהכי הטיל פשרה שאם ניטלה לגמרי דיינו שלא נמלא אפילו טעם מרה טרפה אבל אם נמלא טעם מר אף שניטל הכים כשהו וסיים אף שאני רואה טעם כעיקר להוראה זו מו"נ הכי נהוג עלמא ע"ש. והביאו הכו"פ סק"א וז' שבאמת הוא וחזיריו צפראג המה ג"כ בזה בקישה הפ"ח ועלה צידם כו', [ואעתיק בזה כפי שביאר דבריו הגאון בערה"ש פט"א] שקבלה ביד הגאונים דאבר זה אינו אבר שהחיות תלוי בו ולא צברא רק להשקיט חומת הכבד וכעסו וכשניקבה אין ביכולתה לעשות פעולתו ולכן טרפה אבל זהו דבר רחוק שתאבד לגמרי או שתהיה חסירה מצריאתה לכן י"ל יותר שהכבד מפני גודל חמימותו וכעסו הנושך אליו כל המרה אותו ואת כיבו ומפני גדול החוס צדקו להכבד [ובסברא זו כ' התב"ש שם] ונתבטלו צמליאות מיהו עכ"פ פעולתו עושה כיון שכולו נבלע בו הרי בהכרח שישקיטו מכעסו וחמימותו [וכעין זה כ' הרדב"ז הובא בהג"ה שצ"ק הקודם] ולכן כשטעמין טעם מר זהו סימן שנבלעה בו ולא חיישין שמא זה מקרוב ניקבה המרה וכשפכה דא"כ היינו מולאים כים המרה ושהוא נקוב דהיכן הלך הכים אלא ודאי שכולו נבלע בו ע"ש. (ב) כ' הש"ך סק"ד אע"ג דקי"ל בכמה דוכתי דאסור לטעום דבר מאכל לידע אם יש בו איסור כו' אפשר דהכא קים להו להגאונים דמלתא דלא שכיח היא שתהא המרה נטולה לגמרי והרגילות הוא שנבלע במקומה וקרוב הדבר שיטעום טעם מרה וכ"מ לשון הפוסקים עכ"ל. והט"ז סי' ל"ח סק"ב כ' דטעימה בלשון מותר במקום ספק אבל טעימה ע"י אכילה ממש אסור ע"ש. וכעין זה כ' הפ"ח כאן סק"ה, והשפ"ד שם כ' כיון דרוב פוסקים מכשירין ניטלה המרה והריב"ש כ' דטעימה לא הוי רק דרבנן א"כ הוי ספק דרבנן ולהקל וכ"כ הכנה"ג אות ד' וכו"פ שם ע"ש. (ג) מ"ש בעמה"ב דאם ניטלה א"כ יש להחמיר כו', כ"כ התב"ש ע"פ פירושו הא' בדבריו בה"ג וכ"כ השפ"ד ע"ש. וע' שו"ת שבוי"ח ח"א סס"י כ"ג שגראה דמיקל בטעימה גם בגטילה אח"כ. ובס' מחזיק ברכה אות ז' האריך והשיג על התב"ש ופ"ד, ולדינא כ' באות י"א דאף שיש רובם וגראה שהיה כים ומי מרה וניטלו יש להכשיר ע"י קריעת הכבד וטעימה אף אי ידעינן שניטלה מחיים ציד כ' באות ח' דלא מהני טעימה כמ"ש התב"ש ע"ש. והביאו ציד אפרים בקלרה. אבל בל"ל החדש סק"ו כ' דגראה עיקר להחמיר בזה כהתב"ש ופ"ד, וכעין זה כ' בדע"ת סק"ו

ע"ש. (ד) מ"ש בעמה"ב סק"ו דלריך דוקא לקרוע הכבד ולטעום כו', כ"כ התב"ש שם והוכיח כן מוכתב בה"ג והנמשכים אחריו קורע הכבד כו', והביאו במחז"ר אות ה' ובתב"ש וז"ל ובעיני הדבר זר מאד דהרשב"א בחידושו ובתוה"א ובקלר והרא"ש בפסקיו ורבינו ירוחם בנתיבותיו והטור בהלכותיו והר"ן בביאוריו והרש"ל ותו"ח בפסקיהם וכן הכנה"ג הביא בשם אור"ה ודה"ל לדרך כלל השמיטו הקריעה ובשלמא אי תימא דסגי אס מר מבחון יחא דלא חשו להאריך כו', אבל אם הקריע הוא לעבד ומר מבחון לא מהני לא הוי גדולי המחברים הללו שמטי עיקר ההיתר דהם כתבו חזריהם להורות לבני ישראל ואיך ישמיטו העיקר, וגם הכלבו וס' האורה לא הזכירו קריעה הרי לך אחד עשר ככבים הרא"ש והרשב"א והר"ן ורי"ו והטור וס' האורה והכלבו ורש"ל ודה"ל לדרך ואור"ה ותו"ח שלא הזכירו קריעה, וכן ראיתי לרצני עיה"ק ירושלים ת"ו שהיו טועמים הכבד בלי קריעה ואם יטעמו טעם מר מכשירין ויש להם על מה שיסמוכו ומ"מ מאחר דמרא קמא בה"ג הזכיר קריעה וכן קבע מרן בשלחנו המהור יש לחוש לכתחילה לקורעו ולטעמו, שו"ר שגם השה"ג ומהרשד"ס לא הזכירו קריעה עכ"ל המחז"ר. והביאו ביא"פ בקלרה, וכן צחק"א כלל י"ז סעכ"ג ובצנ"א סי' ט"ז השיג על התב"ש בזה והביאו הרבה פוסקים שלא הזכירו קריעה ואין צברא לומר שכלם לא דקדקו בלשונם אע"כ שגירסתם היה כך בה"ג או דס"ל דמ"ש בה"ג לקרוע הוא לרבותא דאפילו לא טעמו מרידות רק אחר הקריעה מותר והאריך. והעלה דבטעם מרידות מבחון מהני ע"ש. וע' ערה"ש סע"ט שכ' דהמנהג הפשוט בכל חפולת ישראל לטעום מבחון ואין מפקפקין בזה, וע' בדע"ת סק"ה שכ' כדעת המחז"ר ה"ל דלכתחלה טוב לקרוע קלח בשר הכבד במקום יליאת המרה וללחך שם ואם אינו מרגיש מרידות יוכל למנון היטב ואם מרגיש מרידות כשר עכ"ל וכ"כ בעמה"ב שם. (ה) ומ"ש בעמה"ב שם דאם לא יטעמו מרידות בכבד איזי מחפשים במקומות אחרים כו', הכו"פ סק"ו כתב וז"ל ובאמת יש לחפש אלל הטחול של עוף וסמוך לו ימלא על הרוב המרה קטנה עד מאד ובחנם מטרפין תרנגולות הרבה עכ"ל. בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ו כ' שעמד על הנסיון כמה פעמים שלא היה טעם מר בכבד וראה שהמרה דבוקה בבני מעיים ושומן ולפעמים המרה קטנה ומחמת שמנונית העוף אינה ניכרת ולפעמים נשפך ממנה המרידות ע"י תלישת המעיים מהם כו' עכ"ל. בדע"ק סק"ד כ' ובדל הטחול ומעיים וקורקבן ושומן שבצטן אנו רואין ששכיח הרבה שהמלא שם המרה וכמה נשים שצודקות שם אין מכירות ע"י שהיא לבנה צעוף שמן ומ"מ כשים כים ובו טעם מר בודאי אין חשש אף שהיא לבנה ואפילו אם הכים קרוע שם אין חשש כי היה לו בודאי משמוש יד בכח וגם סכין שפותחין בו העוף לפעמים מגיע לשם כו' עכ"ל ע"ש וז"ל סקט"ז, בס' תי"ז הספרדי סי' ע' אות כ"ג כ' בשם שו"ג וז"ל דע שבתרנגולת שמונה הרבה המרה שלה היא קטנה ומכוסה בשומן והליחה שבתוכה אינה ירוקה ככרתי כשאר מרות אלא אמאילי"ו בלע"ז דומה ללואח עוף ומי שאינו בקי חותך אותו עם הב"מ וכמה תרנגולים המריפו מחוסר ידיעה ואביו של הרב ז"ל צרוב בקיאתו היה מולא אותו בכבד או בצ"מ וגם כ"פ נמלא כמו ריר מכוסה בשומן ונמלא בתוכו טיפת מרה כטיפת זביב ולריך בקיאות למלא אותה כו', ובצקיא"ס חד למאה חין. נטרפות מחסרון המרה עכ"ל. בס' בית ילחם סק"ג כ' אני מלאתי צרוב ההרגל שבמקום המרה ולפעמים סמוך לטחול מלאתי עורק אחד לפעמים מההפך לשמנונית ולזבן ולפעמים מראה העורק כיתר העורקים וקרעתי להעורק וזב ממנו גיחה מר כמראה המרה ועל הרוב מלאתי כן כו' עכ"ל. בס' ערוך השלחן

הַשְׁלָחַן סְעִי"ג כ' אֶחָדָה רֹאשִׁים בְּחוּם הַרְבֵּה פַעֲמִים לְמֵאלֹת
 שְׁמֵרָה נִמְלָאָה בְּשִׁלְיֻמוֹתָהּ בֵּין הַמַּעֲשִׂים אֹלֹל הַטְּחוּל, וְכֵן
 הַעֲדִירָה כְּמֵה גְדוּלִים, וְכֵן אֹכֵל לְהַעֲדִיר שְׁמִיּוֹם שְׁבָתִי עַל כִּסֵּא
 מִלְּפָנֶיהָ וּמִצִּיָּאִים לְפָנֵינוּ עוֹפּוֹת שֶׁלֹּא נִמְלָא בָהֶם מֵרָה אֲנוּ
 מוֹלָאִים אֹתָהּ ע"פ רֹב בְּשִׁלְיֻמוֹתָהּ בֵּין הַמַּעֲשִׂים בּו' ע"כ"ל. בִּס' **דַּע**
 דַּע"ת סָק"ז כ' דַּעֲכִית מֵאֵד שְׁחָסַר כִּים הַמֵּרָה בְּכַבֵּד שֶׁל עוֹף
 וְנִמְלָא הַכִּים עִם מִי הַמֵּרָה דְּבֹק בְּמִקּוֹם אֲחֵר סָמוּךְ לְטְחוּל
 אֹל בְּצִנִּי מַעֲשִׂים אֹל בְּשׁוּמָן שְׁבָשֵׁם, אֹל בְּשׁוּמָן הַדְּבֹק בְּתַחֲתִית
 הָעוֹף סָמוּךְ לִזְנָבוֹ, [וְכֵן אֵמַר לִי הַרֵב הַגֹּאֲוִן כּו' מו"ר ר' יוֹנָה
 שְׁלִיט"א מו"ל פַּעֲיָה"ק יְרוּשָׁלַיִם ת"ו כִּי בְּרֹב פַּעֲמִים מֵלֹא
 הַמֵּרָה בְּשִׁלְיֻמוֹתָהּ בְּשׁוּמָן שְׁבָתִית הָעוֹף וְהַכְּשִׁיר [וּלְפַעֲמִים הוּא
 מְכֻסֶּה בְּשׁוּמָן סָבִיב עַד שֶׁאֵלֹא לְחָלוֹת שְׁתַּלְשֵׁה לְאַחַר שְׁחִיטָה.
 וְלִכְאוּרָה יֵשׁ רֹאשִׁי מִתּוֹסְפוֹת שֵׁם (מ"ב). ד"ה יִקְבָּ, שְׁתַּקְשׁוּ לְמֵה
 מִיִּתְנִי נִיטֵל הַכֵּבֶד כּו' הֵא בְּלֹא"ה טְרַפָּה מִשּׁוֹם חֲסֵרָה הַמֵּרָה,
 וְתִירָו דַּאֲפֻשָּׁר לְהִיּוֹת שְׁנִיטֵל כָּל הַכֵּבֶד וְלֹא הַמֵּרָה כִּי הַמֵּרָה
 נִשְׁאָרָה דְּבֹקָה בְּגִידֵי הַכֵּבֶד וְהַסְמָפוֹת ע"ש. וּמִדֶּלֶל תִּירָו כְּגוֹן
 שֶׁהַמֵּרָה דְּבֹקָה בְּמִקּוֹם אֲחֵר ש"מ דְּבִכָּה"ג טְרַפָּה, וְהָאֵרִיךְ עוֹד
 וְסִיִּים וז"ל אֲבָל נִרְאֶה דְּכִיוֹן שְׁמָלוֹי כֵן הַדְּבַר מֵאֵד בְּעוֹפּוֹת
 וּכְמַעַט רֹבֵן כְּכֹלֵן בְּחֵסֶר הַמֵּרָה נִמְלָאָה אֲחֵר חִיפּוֹם הֵיטֵב
 בְּתוֹךְ הַשׁוּמָן י"ל דַּהֲכִי רְבוּתִיָּהּ אֲךְ כִּיוֹן שְׁמָלוֹי כֵן רַק בְּעוֹפּוֹת
 אֵין לְלִמּוּד מֵהֶם לְבִהּמוֹת, וְלִכֵּן לֹא תִירָו הַתּוֹסְפוֹת כְּגוֹן שֶׁהַמֵּרָה
 דְּבֹקָה בְּמִקּוּ"א דְּמַתְנִיתִין מִיִּירֵי בְּבִהּמָה וּבְבִהּמָה טְרַפָּה בְּנִמְלָאָה
 דְּבֹקָה בְּמִקּוּ"א [ע"ל אֹתוֹ י'], וּבְעוֹפּוֹת כֶּשֶׁר ע"כ"ל. וּמ"ש
 בְּעִירוֹת הַבּוֹשֵׁם וּבְתַשׁוֹ שֵׁם אֲרִי' שְׁלֹו סִי' י"ב דְּלִפִּי מֵה שֶׁאֲחַז"ל
 דְּכַבֵּד כּוֹעֵם וְהַמֵּרָה זֹרֶקֶת בּוֹ טִיפָה וְכִשְׁהִיא בְּמִקּוּ"א אֵיךְ יִכּוֹלָה
 לְזָרוֹק טִיפֵי מֵרָה ע"ש, אֵין בְּזֶה כְּדִי לְדַחוֹת דְּבָרֵי כָּל הַגְּאֻלִּים
 הַנִּלְדִּיעוּ הוּא לְבִקִּיָּאִים, וְכ"פ רִאשִׁיתִי בְּעִינֵי לְאַחַר פְּתִיחַת
 כְּמֵה עוֹפּוֹת שֶׁהַכֵּבֶד יוֹלֵאִין כְּמִין עוֹרֵקִין וְגִידִין וְנִמְשָׁכִין לְטְחוּל
 וְלִקְוֹרֵקֵן וְלִהַדְקִין, וְאֵכ"כ יִכּוֹלָה שְׁפִיר לְזָרוֹק טִיפֵי מֵרָה לְהַכֵּבֶד
 דְּרַךְ אֹתָן עוֹרֵקִין וְגִידִין, וְכִמִּי"ש הַמִּנְחָתָה יַעֲקֹב שֵׁם סָק"ו גְּבִי
 לְבִי שֶׁהַמֵּרָה אֲלֹל סָמוּךְ לִזְנָבוֹ [ע"ל סָק"א] שְׁזֹרֶק טִיפֵי מֵרָה
 ע"י סְמָפוֹן אֲךְ שֶׁהִיא רְחוּקָה מֵהַכֵּבֶד אֲלֹא שְׁסִיִּים שֶׁהַדְּבַר נִרְיָךְ
 חֲקִירָה אֲלֹל בְּקִיָּאִים בְּזֶה ע"ש. וְע"י בְּמִנְחָתִי סָק"ז שְׁכ' בִּשְׁם
 אֲחֵרוֹנִים בְּפִשְׁטוֹת שְׁע"י הָעוֹרֵקִין וְהַגִּידִין זֹרֶקֶת טִיפִים לְהַכֵּבֶד
 ע"ש. וְע"י בִּינָת אֲדָם שֵׁם אֹתוֹ י"א. (ו) וּמ"ש בְּעִמָּה"ב שֵׁם
 וְאֵם לֹא נִמְלָאָה בְּשִׁלְיֻמוֹתָהּ כּוֹהֲגִין ג"כ לְטַעֲמוֹ בְּמִקּוֹמוֹת הֵלְלוּ
 כּו', בְּטַעֲמוֹ"ד מֵהַד"ת סִי' ק"ל וְקַל"ב כ' דְּרוּקָא בְּכַבֵּד מֵהֵנִי
 טַעֲמִיָה מִשּׁוֹם דְּכַבֵּד כּוֹעֵם כּו', אֲבָל בְּשֹׂאֵר מִקּוֹמוֹת לֹא מֵהֵנִי
 דִּי"ל שְׁע"י שְׁנִיבָה הַמֵּרָה וְנִשְׁפָּכוּ הַמֵּרִירוֹת לְשֵׁם לִכֵּן טוֹעֲמִים
 שֵׁם טַעַם מֵרָה ע"ש. אֲמַנְס בִּס' מַחֲזִיק בְּרַכָּה אֹת י"ט
 כ' בִּשְׁם תַּשׁוֹ שְׁבָט יְהוּדָא [לְמַהֲרִי עֵינֵיָאֵם הַסְּפָרִדִּי] שֶׁאֵם
 טַעֲמוֹ בְּכַבֵּד וְלֹא הִיָּה בּוֹ טַעַם מֵרָה וְאִירַע שְׁטַעֲמוֹ הַבְּנִי מַעֲשִׂים
 וְהִיָּה טַעַם מֵרָה נִהְגוּ הַרְבֵּעִים שְׁבָעִיר אֲרָגִי"ל לְהַכְשִׁיר [מִטַּעַם
 דִּים לְתַלּוֹת שְׁנִיתָקָה הַמֵּרָה מִמִּקּוֹמָהּ וְנִשְׁפָּכָה עַל הַבִּצְמָח בְּשִׁטָּה
 שְׁפַתְחוּ הָעוֹף וְלֹא הֲרָגִישׁוּ כ"כ בְּשִׁבְרָה, ד"ת], וּבְתַשׁוֹ מֵהַרֵּב"א
 כ"י וּמֵהַר"י וְרַקָּא חֲלָקוֹ עֲלֵיו, וְלִי נִרְאֶה לְהַכְשִׁיר כְּמַהֲרִי עֵינֵיָאֵם
 וְדַעֲמִיָה ע"כ"ל. וְהַבִּיאוּ הַיָּד אֲפֵרִים וְכ' דָּכֵן עֵיקַר לְהַכְשִׁיר
 כְּמ"ש הַשְּׁבָטִי וְלֹא כִּהְחֻלְקִים עֲלֵיו, וְכ' עוֹד בְּמַחֲבָר"ר אֹת
 כ"א כְּבֵד עוֹף שֶׁהִיָּה מִקְלָתוֹ מַעֲוֹךְ וְכַתּוּת קֶלֶת וְלֹא נִמְלָא
 טַעַם מֵרָה וְטַעֲמוֹ הַקּוֹרֵקֵן וְהִיָּה מֵרָה כְּלַעֲנָה, הוֹרָה הַרֵב מֵהַר"א
 הַכֵּהן שְׁכַסְרָה, וְהַסְכִּים עֲמוֹ הַכֵּהן"ג בְּתַשׁוֹבָה וְהַבִּיאוּ דְּבָרֵיהֶם בְּסִפְרָה
 בְּנִי חֵייל [וְהוֹבֵא ג"כ בְּפַתְחֵי תַשׁוֹבָה סָק"ג], וְכֵן נ"ל עֵיקַר. וְכ'

עוֹד בְּמַחֲבָר"ר בְּקוּ"א לְסִימָן זֶה וז"ל לְאַחַר כְּתָבִי כ"ז מִדְּמִין
 לִידֵי קִיּוֹר שְׁבָלִי הִלְקַט כ"י וְרִאשִׁיתִי שְׁכ' בִּסִי' מ"ה עוֹף שֶׁלֹּא
 נִמְלָא בּוֹ מֵרָה טוֹעֲמִין הַכֵּבֶד אֹל הַקּוֹרֵקֵן אֵם יֵשׁ בְּזוֹ מִרִירוֹת
 מַכְשִׁירִין אֹתוֹ ע"כ"ל שְׁבָה"ל. הִרְאֵת לְדַעַת דְּלִידִיק דִּינוֹ שֶׁל מֵהַר"א
 הַכֵּהן וְהַכֵּהן"ג שֶׁר הַמַּסְכִּים רַק שְׁמַהֲרָא הַכֵּהן הַכְּשִׁיר מִטַּעַם
 ס"ס כו' [עֵינִין פִּתְשׁוֹ שֵׁם הַס"ס בְּזֶה], וּמִדְּבָרֵי קִיּוֹר שְׁבָלִי הִלְקַט
 נִרְאֶה לְהַתִּיר בְּפִשְׁטוֹת ע"כ"ל הַמַּחֲבָר"ר שֶׁל הַגֹּאֲוִן חִיד"א ז"ל.
 וְכ"כ הַמַּחֲבָר"ר הַסְּפָרִדִּי שֵׁם אֹתוֹ י"ז בִּשְׁם כְּמֵה אֲחֵרוֹנִים שֶׁהַכְּשִׁיר
 לְהַכְשִׁיר בְּנִמְלָאָה טַעַם מֵרָה בְּקוֹרֵקֵן אֹל בְּכַבֵּד אֹל בְּטְחוּל, וְכ"כ
 בִּס' דְּבָרֵי שֶׁאֵלֹל וּבְשׁוֹת שְׁלֹו שו"מ ח"ב סִי' ל"ה שְׁטַהֲגִין לְחַפֵּשׁ
 בְּקוֹרֵקֵן וּבְדָקִין שְׁדָרֵךְ לְהַמְלֵא מִרִירוֹת שֵׁם וּבְכָל מִקּוֹם שֶׁנִּמְלָא
 טַעַם מֵרָה מַכְשִׁירִים, וְכ"כ בְּדַע"ק סָק"ד וְה' דְּמַהֲנִי טַעַם מֵרָה
 גַּם בְּשֹׂאֵר מִקּוֹמוֹת, אֲלֹא שְׁכ' דְּזִבּוֹ רַק בְּדַאֲפֻשָּׁר לְתַלּוֹת שְׁנִקְרַעָה
 הַמֵּרָה לְאַח"שׁ בְּמַשְׁמוֹשׁ הַיָּד וְנִשְׁפָּךְ לְשֵׁם הַמֵּרִירוֹת אֲךְ שֶׁאֵינוֹ
 יוֹדַע שְׁמַשְׁמֵשׁ בְּכַח י"ל דְּמַסְתַּמָּא מִשְׁמֵשׁ בְּכַח, אֲבָל בְּדָאִי אֲפֻשָּׁר
 לְתַלּוֹת שְׁנִקְרַעָה לְאַח"שׁ [כְּגוֹן שְׁפַתְחָה הָעוֹף בְּמַתִּימוֹת וּבְזִהִירוֹת
 שֶׁלֹּא לְקָרוֹעַ וְשֶׁלֹּא יִאֲבֹד שׁוֹם אֲבָר] ל"ע אֵם לְהַקֵּל בְּטַעַם מֵרָה
 זֹלָת הַכֵּבֶד אֹל גִּידֵי הַכֵּבֶד, וְכ"כ בְּדַע"ת סָק"ו וּמִקּוּ"מ סָק"ז
 ע"ש. וְע"י בִּס' עֵרוֹךְ הַשְׁלָחַן סְעִיף י"ב וּי"ג שְׁכ' דָּגֵם אֵם
 טוֹעֲמִין טַעַם מֵרָה בְּקוֹרֵקֵן אֹל בְּדָקִין וְכִיו"צ ג"כ כֶּשֶׁר, וְכֵן
 הוּא הַמּוֹנֵהג הַפְּשׁוּט, וְכ' הַטַּעַם לְפִי שְׁדָרֵךְ בְּעֵלֵי הוֹרָאָה כִּשְׁבָא
 לְפָנֵיהֶם שֶׁאֵלֹה בְּחֵסֶר הַמֵּרָה, קוֹדֵם כָּל טוֹעֲמִין הַכֵּבֶד וְאֵם אֵין
 שֵׁם טַעַם מֵרָה מַחֲפָשִׁין בֵּין הַמַּעֲשִׂים וְכִיו"צ וְקָרוֹב הַדְּבַר שְׁע"י
 הַחִיפּוֹם מִמַּעֲכִין אֹתָהּ [דְּעוֹר הַמֵּרָה דָּק וְרַךְ כְּמ"ש הַר"ן יוֹבָא
 לְקַמֵּן סָק"ו וְהַגֵּר"א ז"ל בְּהַגְהוֹת שו"ע סָק"א וּבְקַל תַּחֲמַעַךְ
 הָעוֹר וְנִשְׁפָּךְ מִי הַמֵּרָה], וְלִכֵּן נִמְלָא טַעַם מֵרָה בְּשֹׂאֵר מִקּוֹמוֹת
 ע"ש. וּמ"ש בְּפַתְשׁוֹ שֵׁם ע"ד מֵהַר"א הַכֵּהן הַנִּלְדִּיעוּ דְּלִהַתְבָּר"ש
 וּשְׁפ"ד [הוֹבֵא בְּעִמָּה"ב סָק"ה] דֵּהֵא דְּכֶשֶׁר ע"י טַעֲמִית הַכֵּבֶד
 אֲךְ שְׁחָסַר הַכִּים מִשּׁוֹם שֶׁהַמֵּרִירוֹת נִבְלָעוּ בְּכַבֵּד אֹל שֶׁהַכִּים נִדְּבָק
 כּוֹלּוּ בְּכַבֵּד לִיתֵּא לְהִיתֵּר זֶה דְּמֵה מֵהֵנִי שְׁע"י מִשְׁמוֹשׁ לְאַח"שׁ
 נִשְׁפָּךְ הַמֵּרִירוֹת לְקוֹרֵקֵן הַרִי ע"כ"פ חֲסֵר הַכִּים כּו' ע"ש. וְע"י
 מַחֲנִי בְּחו"צ שְׁבָסוּפוֹ אֹתוֹ י' שְׁכ' ע"י דְּנִיחָא בְּפִשְׁטוֹ דְּכִיוֹן
 שְׁנִקְרַעָה ע"י מִשְׁמוֹשׁ וְנִשְׁפָּכָה לְקוֹרֵקֵן וְלֹא נִשְׁאָר רַק כִּים
 קֵטָן יֵשׁ לְתַלּוֹת שְׁנִאֲבֹד אֹל שֶׁאֵין מַכִּירִין אֹתוֹ בֵּין הַקּוֹרֵקֵן
 וְהַמַּעֲשִׂים כּו' וְכִיוֹן שֵׁם טַעַם מֵרָה בְּקוֹרֵקֵן אֹל בְּמַעֲשִׂים זֶה גּוֹפֵא
 הוֹכַחָה דְּזֶה מִקְרֹב לְאַח"שׁ נַעֲשֶׂה דָאִי מַחֲשִׂים נִקְרַעָה כְּבֵר
 הִיָּה נִתְקַנָּח אֹל הַפִּיג טַעַם הַמֵּרִירוֹת כּו' ע"ש. וְע"ל סָק"א
 אֹתוֹ ב' מ"ש בִּשְׁם הַדְּע"ק כְּעֵין זֶה. (ו) וּמ"ש בְּעִמָּה"ב שֵׁם
 אֲךְ לְקָרוֹעַ בְּמִקּוֹמוֹת הֵלְלוּ וּלְטַעֲמוֹ לֹא מֵהֵנִי כּו' בִּס' דְּבָרֵי
 שֶׁאֵלֹל וְיוֹסֵף דַּעַת כ' דְּבִיּוֹט אֲסוּר לְלָלוֹת הַקּוֹרֵקֵן אֹל הַבְּנִי"מ
 וּלְטַעֲמוֹ דָּלֹא שְׁכִיחַ שִׁמְלָא בָהֶם מִרִירוֹת ע"ש. וּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי
 אֲלֹל דְּבַחוּל שְׁפִיר מֵהֵנִי, אֲמַנְס בְּמַחֲבָר"ר אֹתוֹ כ' כְּתָב בִּשְׁם
 מֵהַר"י עֵינֵיָאֵם דָּאֵם לֹא הִיָּה טַעַם מֵרָה בְּכַבֵּד וְלֹא בְּבִנְיָמִן וְלֹל
 הַבְּנִי"מ וְהִיָּה טַעַם מֵרָה יֵשׁ לְהַטְרִיף ע"כ"ל. וְהַבִּיאוּ בִּיד אֲפֵרִים
 וּבִס' זְכוֹר לְאַבְרָהָם לְהִלְכָה וְסִיִּים בּוֹכֵל"א וְכִמוֹ כֵן דִּין הַקְּרִיעָה
 לֹא נִאֲמַרָה רַק בְּכַבֵּד וְלֹא בְּשֹׂאֵר אֲפֵרִים דְּטַעַם טַעֲמִיתָן
 הוּא שְׁמָא נִשְׁפָּכָה הַמֵּרָה עֲלֵיהֶם וְזֶה לֹא מֵהֵנִי רַק בְּטוֹעַם
 מִבְּחוּץ וְלֹא ע"י קְרִיעָה, מִשְׁא"כ בְּכַבֵּד דְּטַעַם טַעֲמִיתָו הוּא
 שְׁמָא נִבְלָע הַמֵּרָה בְּתוֹכוֹ ע"ש. וְכ"כ בְּמִקּוּ"מ שֵׁם דְּטַעַם מֵרָה
 שְׁבָפִיִס לֹא מֵהֵנִי רַק בְּכַבֵּד וְלֹא בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁאֵין שְׁיִיכִים לְהַכְשִׁיר.
 (ח) אֵם נִאֲבֹד הַכֵּבֶד קוֹדֵם הַטַּעֲמִיָה, בְּתַשׁוֹבָה טְבוֹדָת הַגֵּרֶשׁוֹנִי
 סִי' י"ז *) דַּעַתוֹ לְהַטְרִיף וְכ' הַגֵּם שֶׁלְּדְּבָרֵי הַש"ךְ [הוֹבֵא לְעֵיל
 אֹתוֹ

הַג"ה

(*) בִּס' לֶחֶם הַפָּנִים סִי' ט"ז הָעֵתִיק בִּשְׁם עֲבוּה"ג שְׁמַכְשִׁיר בּוּזָה, וְאַחֲרָיו נִמְשָׁךְ הַבִּל"י סָק"ד וּבִאֵר הַיִּטֵּב סָק"ג. וְכַתֵּב עֲלֵיהֶם הַשְּׁפָד סָק"ד
 דִּשְׁנוּ בּוּזָה וְסִיִּים הַשְּׁפָד וְהַנֵּךְ רֹאזָה עַד כְּמֵה צִרִיךְ הַמִּוֹרָה לִיזְהַר וְאַל יוֹרָה מִתּוֹךְ הַקְּצוּרִים רַק אֲחֵר הַחִיפּוֹשׁ וְהַעֲיוֹן כְּרָאוּ ע"ש. וּבִאֲמַת גַּם
 הַבִּי"ם סָק"ה וְתַשׁוֹ שְׁבֹות יַעֲקֹב ח"ב סִי' ס"ו וְדַמְשֵׁק אֲלִיעֶזֶר שְׁבֹות"ה סָק"ד הָעֵתִיקוּ בִּשְׁם עֲבוּה"ג שְׁמַכְשִׁיר בּוּזָה, וְרִאשִׁיתִי בִּס' מַחֲזִיק בְּרַכָּה אֹתוֹ
 כ"ד שְׁעֵמֶד בּוּזָה. וּבִמֵּה שִׁישׁ סְתִירָה בְּדָבָרֵי הַכּוֹפֵם בְּמִשׁ בְּכַרְתִּי שֵׁם לְמִשׁ בְּפִלְתִּי סָק"ב. וְכֵן יֵשׁ סְתִירָה בְּדָבָרֵי שְׁבֹותֵי בְּמִשׁ שֵׁם לְמִשׁ
 בְּתַשׁוֹבָה. ה"א סִי' כ"ג וְהַבִּיאוּ לְשׁוֹן תַּשׁוֹבָת עֲבוּה"ג שְׁמַבּוּאָר שְׁדַעְתּוֹ לְהַטְרִיף בְּנִאֲבֹד הַכֵּבֶד וְנִמָּה שֶׁהַבִּיאוּ שֵׁם רִאשִׁיָּה לְהַכְשִׁיר, הוּא רַק לְדִי
 הַש"ךְ אֲךְ לֹא שְׁמֵר הַבְּשַׁחְתּוֹ לְבִאֵר גַּם סְתִירַת דְּבָרֵי הַש"ךְ וּכְנִרָאָה שְׁחָסַר סוּף הַתַּשׁוֹבָה הוּוּ וְעִפְיוֹ טַעַם הַמַּעֲשִׂיָּים דְּבָרֵיו ע"ש בְּאוֹרֵךְ. וְאֵכ
 לֹא שְׁנוּ כָּל כֵּךְ סְפָרֵי הַקְּצוּרִים:

אות צ' שכתב והרגילות שיטעום טעם מרה אפשר להכשיר
 חבל החוש מכחשו כי אני מורה ובא קרוב לארבעים שנה ועל
 הרוב לא נטעום טעם מר בכבד ע"ש. וכ"כ הכי"פ סק"ב
 ע"ד הש"ך דזה דוחק ומעידני שזה לי חמשים שנה שאני
 מו"ל לעדת ה' ולא מלאתי ממש שני פעמים בחסרון המרה
 שיהיה מורגש טעם מר בכבד,
 וכן העיד בעצובו"ג, וכ"כ הגאון
 בטל שבו"י לכן ל"ע להתיר
 בנאכד הכבד עכ"ל. וכן המנחת
 יעקב שם הגיה ד"ז בל"ע,

ד) כל הדברים אלו אמורים רק בחסרה המרה חבל אם היא
 לפנינו והיא נקובה לא מהני כלל טעימת הכבד (תב"ש ושפ"ד
 שם ועוא"ח) וע"י יסה"ב שם סוף אות ו':

(ז) ואף עכשיו וכו'. כי רבו המכשירים בחסרה המרה וכדאי
 הם לסמוך עליהם לכל הפחות

הג"ה (ז) ואף עכשיו נוכל לסמוך על טעימת הכבד (פסקי
 מהר"א סי' ל'): ועוד מזה. ואם יש לסמוך

נמצאו

על

והתב"ש סק"ד כ' לדינא דפשוט דאין להקל ע"פ סברת הש"ך לא אמר חלל דמלוי קלת והקילו דדרבנן
 לטעום חבל לשוויה רובא להקל בנאכדה לא כו' ע"ש. וע' טו"ד צ' סי' קכ"ט שהביא דברי הכי"פ הג"ל, וכ' וכן אני
 כל ימי לא מלאתי שיהיה בחד מהם טעם מר עד שבימים הללו איני מזה כלל לללות הכבד כי לשוא עמלו צוניו בו ע"ש
 מ"ש לדרכו. אך בכה"ג אות כ"ו האריך והעלה להתיר בנאכד הכבד מטעם ס"ס שמה היה בו טעם מר ושמה הלכה כמ"ד
 חסרה המרה כשרה, והביא השפ"ד סק"ד וכ' אמת דספק שמה חסרה המרה כשרה הוי ספק גמור כו' כנ"ל סק"ד אות
 א' חבל ספק שמה היה בו טעם מר לאו ספק הוא דאלו רואין דרוב פעמים אין בו טעם מר כו', וכו"פ העיד שאחד
 מאלף ימלא בו טעם מר, וכ"ה האמת וא"כ אין לסמוך ע"ז עכ"ל השפ"ד. ובס' מחזיק ברכה אות כ"ד האריך טובא בענין זה וסיים
 ולדינא כבר כתבתי דרבי אשכנזי עבדו"ג ושו"י וכו"פ העידו דמיעוטי ממיעוטי טעמו טעם מר בכבד ולכן אסרו בנאכד
 הכבד, וכ"ד התב"ש, והשפ"ד חלק על הכנה"ג כו' כנ"ל, ואני אומר שהם דברו על עירם ומקומם, חולם בגלילתו דשכית
 טובא בכבדים טעם מר, וכ"כ הצית דוד דרובא נמלא טעם מר בכבד ועכ"פ מחלה על מחלה, א"כ דין זה תלוי כפי
 המקומות ואם המורה יודע דשכית במקומו שיהיה טעם מר בכבד יש להם להכשיר בנאכד הכבד מטעם ס"ס כהוראת הכנה"ג
 ובית דוד כו' עכ"ל. והביאו ביד אפרים להלכה, וכ"כ החכ"א בבג"א שם מעלמו דלא כל המדינות שוות בזה והוא מלא במיעוט
 דשכית לאחר שקרע כל הסמפונות טעם מר וא"כ י"ל בנאכדה דמוקמין אחזקת כשרות כו' ע"ש. וכ"כ במק"מ סק"ח דבגלילות
 שטודע שדרוב יש טעם מר בכבד או עכ"פ מחלה על מחלה יש להקל בנאכדה כמ"ש היא"פ ע"ש. (ט) אם הפרידו
 הצני מעיים מהכבד והשליכו אותם ואח"כ ראו שלא נמלא מרה בכבד, דעת הפר"ח סק"ד להכשיר בזה דאוליין בתר רובא
 ורוב כשרות הן ותליין שהמרה היתה עם הבג"מ שהשליך ע"ש. וכן בתשו' שבו"י שם אע"פ שבנאכד הכבד דעתו להחמיר
 כנ"ל, בזה הוא מכשיר משום שעמד על הנסיון וראה כ"פ שהמרה דבוקה בבג"מ ובשומן, ובה נחקיים דברי הש"ך [היבא
 לעיל אות צ'] שעל הרוב יש להם מרה לכן אם נאכדו הבג"מ ושומן ואח"כ לא נמלא מרה בכבד תליין שנתלשה עם הבג"מ
 וכ"ש בנאכד גם הכבד דיש להכשיר ע"ש. וכ"כ במחז"ר אות י"ח בשם מהר"י פארגין דהשליכו הבג"מ תליין בזה כמו דתליין
 בזאב ובמשמוש יד"ט, וכ"כ החגורת שמואל סק"א והיד אפרים ע"ש. וע' שו"ת שם ארי' שם שהביא עובדא כזה שהיה צפני
 הגאון הק' מבארדיטשוב שלא היה מרה בכבד ונאכדו הבג"מ והכשיר הוא ובה"ל ע"י לירוף הספק שמה הדין כהמכשירין
 חסר המרה, והוא פקפק בהוראה זו והאריך. והעלה דאין להכשיר בזה אלא"כ שנאכד גם הכבד ע"ש. חבל בערוך השלחן סעי' ד'
 כ' דעיקר לדינא דאם נאכדו הבג"מ יש להתיר אף שהכבד לפנינו ואין בו טעם מר ולהיפך אם הבג"מ לפנינו ולא נמלא בזה
 המרה ולא טעם מרה והכבד נאכד אין להתיר כיון דהחוש מעיד שדרוב פעמים אין טעם מר בכבד, ואף ש"ל דכיון דאינה
 בהבג"מ קרוב הדבר שימלא טעם מר בכבד מ"מ כיון שזהו מקרה רחוקה קשה להתיר ואולי בלירוף דיעות המכשירין בחסרה
 המרה יש להתיר גם בכה"ג ול"ע עכ"ל. ובדעת סק"ז העלה דאם השליכו הבג"מ בשוגג יש להקל בעוף ואם עשו כן במזיד
 יש לאסור כמ"ש בעיקרי הד"ט ע"ש. וע' דע"ק סק"ג שכ' שמעתי בשם רב אחד שתיקל בחסר מרה לתלות שגפלה, לא שמעתי
 עד כה להקל כן ואולי מקום להקל בנאכדו הבג"מ הדבוקים חלל המרה וניתק הכבד מהם בכח כו' שרגילות שהמרה מנותקת
 אל המעיים פעמים אל הטחול פעמים לשומן הקורקבן כו', וכ' עוד הדע"ק סק"ד ומק"מ סק"ז שאם הכל לפנינו ולא נמלא
 בזה שום טעם מר אין לתלות שפ"י שפתחו העוף צלילה נתמעכה המרה ונאכדה כי לא שכית שפ"י מיעוץ לא ישאר ממנה
 שם ושארית, לכן כשאין מרירות בכבד או מבחץ במעיים טרפה. וסיים המק"מ ומיהו כשיודע שהיה משמוש שיש בו כדי לנתק
 המרה ויש סיבה שנאכדה גם בזה יש לתלות ולהקל, והכל לפי הענין ע"ש. (י) בעמיה"ב שם אות א' כתבתי בשם המשב"ז דגם
 בבהמה מהני טעימת הכבד והביאו במחז"ר אות ו' וכ' אף שכלבו ובס' האורה כ' עוף שלא נמלא בו מרה כו' מ"מ
 העיקר כמ"ש המשב"ז דגם בבהמה מהני טעימת הכבד ע"ש. וכ"כ עוא"ח, וע' מק"מ סק"י שכ' דבחסר המרה בבהמה שהיא
 כים גדול ומינכר יש להתייבב באיזה אופן יתלה באבדה וגם פתיחתה אין מגיע להמרה כ"כ ע"ש. וע' דע"ת סק"ז דאם
 נמלא בבהמה כים המרה עם המרירות במקום אחר שצנוף יש להטריף כמ"ש לעיל אות ה' בשמו ע"ש. וע' ערוך השלחן
 סעי' ז' שכ' שמימינו לא שמענו שחסר המרה במיני בהמות רק בעופות שכית זה ע"ש, וכן הוא בחוש. (יא) למ"ש בעמיה"ב
 שם אות צ' טעם הכבד כו' הפר"ח סק"ז כ' בשם מהריק"ש וז"ל טעמו מקומה ונמלא מר ושוב טעמוהו ולא נמלא מרירות תליין
 שנתקנה מה שבלע הכבד מן המרה וכשרה עכ"ל. וביאר דבריו במחז"ר אות י"ד ט"ו טעמו מקומה [בחילון הכבד] ונמלא
 מר, שוב טעמוהו [בפנים הכבד ע"י קריעה] ולא נמלא מרירות תליין שנתקנה מה שבלע הכבד וחסגי מה שבמקומה [מבחוץ]
 היה מר, ואם טעמו בלוחו מקום עלמו שהיה מר בתחלה ועכשיו אינו מר ג"כ כשרה, דתליין שנתקנה בטעימה ראשונה, ודלא
 כשאר מעתיקי דבריהם, וסיים אך להתב"ש [שהביאתי דבריו בעמיה"ב ריש סק"ו] משמע דלא סגי במרירות מעט ע"ש. והביאו
 היד אפרים והסכים לפירושו חבל לדינא כ' כיון דלהתב"ש לא סגי במרירות מעט ע"כ נראה להחמיר באין הפ"ח בכה"ג
 שהראשונים לא נתנו גבול בזה ע"ש. וכן סתמתי בעמיה"ב שם. (יב) למ"ש בעמיה"ב שם אות ג' אם יש על הכבד דם כו',
 הדמ"א ומנחת יעקב שם סק"ג והחגו"ש סק"ט כתבו דקודם טעימת הכבד לריך להדיח הדם צעין שעליו משום איסור דם,
 ובשו"ת זכרון יוסף ס"י ד' הביא דברי הדמ"א וכ' דאין זה אלא איבוד ממון ישראל שהרי הריק"ש כ' דאם טעמו ונמלא
 טעם מר ושוב טעמו ולא נמלא מר תליין שנתקנה בטעימה הראשונה כנ"ל בלוח הקודם, וא"כ יש לחוש דילמא יעביר המרירות
 בהדחתו

על טעימת נשים. ודין הביצים שנולדו מתרנגולת שלא היה לה מרה. הכל מצאנו ב"ס"ק [ו] :

(ח) שתי מרות טרפה. אפילו אינם סמוכים זה לזה (פר"ח ס"ק"ח ועו"ח"ח) ועוד מזה מצאנו ב"ס"ק [ז] :

כתב מהריק"ש מעשה זה

לידי שהיתה צועה כמו

כיס קטן יולא סמוך למרה

תלויה בסמפון סמוך לה

כרוחב אלצב ולא היו שפכי

להדדי וקרעו הצועה וילאו

מים זכים וטעמו המים ולא היו מרים והכשרתיה דלאו מרה היא אלא צועה ואין טרפות צועה אלא בריאה עכ"ל כפי שהעתיק הפר"ח ס"ק"ט. ועיין מזה ב"ס"ק"ב שם אות ה' :

(ט) נוקבין אותה וכו'. כדלעיל סימן ל"ז גבי תרי צועה דסמיכי להדדי ולקמן סימן מ"ז גבי תרי סניא דיבי (ס"ך ס"ק"ז) ועוד פרטי דינים. ואם נאבד קודם שבדקו אי שופכות זל"ז. מצאנו ב"ס"ק"ב שם מאות ה' ולהלן :

כשרה

בהדחתו ולא ירגיש אח"כ טעם מר ויטריף בחנם לכן יש לסמוך על הפר"ח ש"כ' דלא דמי להיחל דכל הצער דש"ה דלריך טעימה ממש משא"כ הכא דסגי בלחיכה צעלמא ע"ש. והנה באחרונים יש בזה חריפות גדול ופלפולים שונים, אמנם בחז"ש ס"ק"ד ושפ"ד ס"ק"ו ומחז"ר אות ל"ב ודע"ת ס"ק"ט וערוה"ש סעט"ו מצאנו כמ"ש בעמיה"ב

שם ועי' דצריהם בחורף :

[ו] כ' הרמ"א ב"מ"ח כלל

פ"ח סע"ד וז"ל ח"ע"ג

דכתב בהגהות ש"ע"ד צ"ס

מהרא"י דאין לסמוך אלחיכה

[היינו טעימה] כי אם האומן

היודע להבחין, וא"כ איכא למימר דאין לנו בקיאים בזה

כמו בכל הדברים הלריכין בדיקה מ"מ מאחר דמהרא"י עלמו

כ' דאף לדיון יש לסמוך אזה א"כ ס"ל דכל אדם בקי בזה

ושלא כדברי הגהשע"ד וכדאי הם המכשירין בטיטלה המרה

לסמוך עליהם בזה"ג כנ"ל עכ"ל. והו"ש בזה"ה ואף עכשיו וכו'

וזהו שכתב הט"ז צ"ס הד"מ שלו. ומ"ש המש"ז ס"ק"ב שלא מלא

זאת צד"מ כתב ע"ז במחז"ר אות ו' דבאמת כ' זאת הד"מ

בסוף ספר אורח מישור על מזיר ע"ש. וע' צ"ס שנות חיים

ס"ק"ז שהסביר בטעם הרמ"א ש"כ' דכל אדם בקי בזה משום

דבכל מקום דאשכחן דא"א בקיאים בטעימה היינו משום דאפשר

שמחמת חסרון בקיאות מרגיש טעם ואינו טעם כלל זא"כ כאן

(א) כ' צ"ס' שלחן גבוה דאם מורה ה' הטריף עוף משום

שחיפש ולא מלא מרה ולא טעם מר ואח"כ בא ה' ומלא ריר ה'

מרה וטעמו והיה מר כלענה יש להכשיר בפשיטות דאין בזה משום חסר

אין חבירו רשאי להתיר כיון שהראשון לא חסרה רק משום שלא

ידע לחפש זה הריר ע"ש. וע"ל ס' ל"ז ח"ג ס"ק"ד. (ב) אם יש לסמוך על טעימת נשים. צ"ס' ח"ב' ס' פ"ו כ' ח"ע"פ

שפסק הרמ"א דכל אדם בקי בטעימה מ"מ מורה דאין לסמוך על נשים בזה כמו שאמר הרש"ל בבדיקת קטניות ע"ש. והביאו

במחז"ר אות ל' ודחה דבריו שהרי הוא קאי על דברי הרמ"א כנ"ל, והרמ"א ב"מ"ח כלל מ"ו חלק על הרש"ל וכו' דהמנהג

דנשים בודקות קטניות ופירות וסמיכין עליהו. ועוד דהרש"ל שאמר נשים בבדיקת כו' כ' הטעם משום דאיכא טרחה כו' וא"כ

לטעום הכבד אם מר הוא דליכא טרחה כלל ודאי גם הרש"ל מודה דאשה נאמנת, והביא צ"ס' שו"ת דבר שמואל וס' ויכות

מים חיים דנוהגין להקל ולהאמין הנשים הכשרות והמומחות כאנשים דכל דבר שעל הנשים לעשות והן יודעות שאנו סומכין עליהן

ודאי בודקות יפה ואין חשדות, וכו' עוד גם אם האשה מספרת עם בעלה דלא מלאה מרה וטעימה טעם מר בכבד נאמנת אף

דבני הבית ראו כשלא נמלאת מרה והלכו להם כו' עכ"ד, והביאו ביד אפרים להלכה וכו' צדע"ת ס"ק"ח ע"ש. וע' פתש"ז ס"ק"ז

ובהג"ה שלו כ"ל. (ג) צ"ס' עיקרי הד"ט ס' ד' אות ג' כתב שנשאל בעובדא שלא היה מרה בעוף ומשרפת אינה יהודית טעימה

הכבד ואמרה שטעימה זו טעם מר והשיב דהעוף חסורה יען שלא היתה מסל"ת שהיה יודעת שבמרידות תליא. התירא כו' ח"ע"פ

ע"ש. וע' טעו"ד צ' ס' קכ"ט שנשאל ג"כ בעובדא כזו שטעימה א"י ואמרה שמר הוא ואכלו את העוף והשיב דלדעתו גם הכלים

שנכתב על זה העוף חסורים ע"ש. וע' דע"ת שם דאם א"י מסל"ת נאמן אצל א"י יודע שהוא נוגע לאו"ה אינו נאמן ואפילו

בדיעבד יש לחסור ע"ש דצריהם בחורף. (ד) ולענין הביצים שנולדו מתרנגולת שלא היה בה מרה ולא טעם מרה, בתשובת

חב"י שם חסר בזה אפילו כשנתערבו באחרות, וצ"ס' בל"י ס"ק"ד מתיר כשנתערבו מטעם ס"ס אצל הביצים שהם בעין יש להחמיר

וכ"ד שו"ת זכרון יוסף ס' ז' ע"ש. והביאם במחז"ר אות ל"ד והשיגם והביא צ"ס' ב"ת דוד שמתיר הביצים שהטילה קודם שחיטה

דשמה סמוך לשחיטה ניטלה המרה, אך הביצים שנמלאו בתוך התרנגולת אפילו גמורות שכיו"צ נמכרות בשוק חסורות, וכתב ולי

נראה דאם אינו ניכר שהיה כים ומרה [דהיינו שיש עוד ע"ג הכבד במקום יליאת המרה כמו בשאר הכבד, דע"ת ס"ק"א] יש

לחסור הביצים שהם בעין אצל א"י יש רועם בכבד שניכר שהיה כים ומרה יש להכשיר הביצים שילדה כבר ע"ש. ובאות ל"ז בחורף

מזה, והביאו צדע"ת שם והסכים אליו לדינא וכו' דהפתחי תשובה ריש ס' פ"ו העתיק רק דברי החז"י וכו"ל ולא ראהו

דברי המחז"ר הג"ל והביא לשון הדמש"א ש"כ' דבאין בה מרה ואף לאחר לליית הכבד לא נמלא טעם מרה דהתרנגולת טרפה

אפ"ה הביצים מותרים אפילו לא נתערבו, וסיים צדע"ת ונראה לי דגם בדליכא רועם כים ומרה בכבד יש לתלות שהיה מרה

בשומן וכדומה [כדלעיל ס"ק ואות ה'] וניטלה רגע ה' קודם שחיטה ויש לסמוך על הדמש"א הג"ל היכי דנתערבו באחרות ולהקל

בהפ"מ ע"ש. וע' חידושי דינים להל"ג"ש מסעיף ח' ולהלן נידון חסר או יתר מרה בבהמה כמה חלוקי דינים לענין החלב שלה

ע"ש. ומפני שאינו מלוי זאת במין בהמות כלל כנ"ל ס"ק"ה אות י' לכן ראיתי שלא להאריך ולהעתיקם :

[ז] מ"ש בפנים שתי מרות טרפה כ"כ הרמב"ם שם ועו"פ דכל יתר כנטול דמו. ומ"ש ואם היא אחת ונראית כשתיים כ"כ

הרא"ש ריש פא"ט וז"ל היבא דמשתכחין תרי מררי ומתחזן כחדא צועינן להו אי שפכי להדדי [פ"י שנוקבין אותה ואם

כל מי המרה יולא דרך אותו נקב] חדא היא וכשרה ואי לא טרפה דכל יתכנ"ד עכ"ל וכ"כ הרשב"א ועו"פ. וכו' הבי' דהכל בו

כ' שהוא נלמד מתרי סניא דיבי שיתל"ק צס"ו מ"ז ולי נראה שהוא נלמד מצ' צועי דסמיכי שנתל"ע צס"ו ל"ז ע"ש. וע' ד"מ

ס"ק"א מ"ש ע"ד הבי'. (א) וכו' השפ"ד ס"ק"ז וז"ל כלל העולה, אם הם שתיים ממש ויש לכל ה' כים צפ"ע ואין מחוצרין כלל

אף ששופכין דרך נקב באמלע או בסופו מה בכך, ואין היתר אלא כשיש כרוחב אלצב אגודל בתחילתו או בסופו מעורב וזה

נלמד מדין צ' מעיים דלקמן הא לא"ה אין מתכשר. וכשמפון ה' שופך מרה לשתייהן אף שהן ב' ממש יש להכשיר בבהמת ישראל

בהפ"מ

זה"פ"מ. וחדא ומתחזיקן כתרתי אף שיש ציניהם מחילה המפסקת י"ל שאח"כ עלה וכשרה כו' עכ"ל. (ב) כ' הפר"ח סק"ח ב' מרות טרפה אפילו אינן סמוכים זה בזה, מיהו הכ"מ היבא דליכא טעם מר בכבד אצל אי איכא טעם מר בכבד צודאי כשרה במכ"ס מדין חסרה המרה לגמרי ופשוט הוא עכ"ל.

(י) בשרה. ומה שלא נשפכה דרך חברתה כשניקבה בתחילה היה מחמת עוצי הליחה (ש"ך סק"ח בשם ז"י) ועוד מזה. מבואר ב"ס"ק [ח]:

אמנם התב"ס סק"ה וש"ח"ח חלקו עליו בזה דכל יתר כנטול הכל דמיו עם כל המרירות, וכ"כ הפר"ח סק"ד דלו יהא

אם נקבחה ולא היו שופכות זו לזו ואח"כ נפתחו זו ועלתה גם חברתה בנפיתח זו. או שהמילוי מים באחת מהן וע"י כך נתמלא גם חברתה מים (י) בשרה:

אע"פ

הטעם מר שצבד מרה ג', הרי מטעם כל יתכנ"ד טרפה אף ג' מרות. והכו"פ סס"י כ"ד כ' דכל יתכנ"ד אפילו חלק מרות כולם כנטלו דמיו. וכן בשו"ת שבו"י ח"א סי' נ"ד וחגו"ש סק"ב והמחז"ר אורח ל"ט תמחו על הפר"ח בהוראה זו ע"ש. וע' עיקרי הד"ט שם אות י"א ושפ"ד סק"ה שמישבים קלת ד' הפר"ח ומ"מ לריגא כ' השפ"ד דח"ו להקל ע"פ סברת הפר"ח אף בהפ"מ רק במרה ח' ויש טעם מר בכבד כ' הפר"ח ומחז"ר שם דכשרה ולא אמרינן דב' מרות הם חלל תלין דמרה התלויה זרקה המרירות בכבד ע"ש. (ג) כ' השפ"ד סק"ד דב' מרות רחוקות זו מזו אינן להכשיר כו' וכ"כ צננה"ג בהגב"י אות י"ח בשם מהר"מ מטרנאני דאף רחוקים זמ"ז טרפה, וכן הלכה ע"ש. וע' מק"מ סק"ב כ' ע"ז שטע"פ כשצנייהם תלוים בכבד, אצל אם מרה ב' במקום שאינו ראוי להיות מרה דעת רוב פוסקים דלא אמרינן בזה יתכנ"ד ע"ש. וצדע"ת סקט"ז האריך בזה והעלה לדינא דב' מרות מרחקות זה מזה ל"ע להקל, ומ"מ בעופות שיש בכבד ב' חלקים ובחלק הקטן אינן בן מקום מרה כלל וגמלא יתר מרה בחלק הקטן או גם צננה וגמלא יתר מרה מעבר השני של הכבד מלד גבה רחוק ממקום המרה שכל קמא יש להקל בהפ"מ ע"ש. (ד) כ' בשו"ת טעו"ד חניינא קכ"ז מטעם ב' לידו בכבד של עוף שהיה לו ב' מרות דומין ממש למרות והיו קלות מרחקות זמ"ז דהימירה עמדה מרחוק קלת להעיקרית וקלפו היתירה מן הכבד ולא היה בה פה יולא לסמפון הכבד רק הכיב היה שלם בכל לך, והכשיר מכמה טעמים, חדא דלהסוברים יתר כנטול דמיו כניטל הוא לבדו או הוא עם מקומו כשר ברחוקים זמ"ז ואף דלא קיי"ל כן מ"מ בלירוף דעת המתירין בחסר המרה או ביתר [ע"ל סק"ד] והיו ס"ס לקולא, ועוד דאין זה מרה כלל רק מכה בעלמא כיון דאין לה פה לסמפון הכבד ואף שיש לה מראה ירוקה כמרה וגם טעמו בזה טעם מר מ"מ בע"כ היא בריאה אחרת ומכה הוא ולא מרה ע"ש. (ה) לענין מ"ש בעמא"ב בשם מהריק"ש שהיתה בועא במ"ז סמוך למרה כו' כ' בס' שו"ג ססק"י דלאו דוקא בועא אלא אף דנראה כב' מרות ולא שפכי להדי מ"מ אם המים של ח' מהן זכים ומחוקים כשרה, דלא אסרו אלא ב' מרות משא"כ בזה ע"ש. וכ"כ תו"ז הספרדי שם אות ל"א בשם הרשב"ץ ביבין שמועה וחב"י דאם יש ב' מרות צודקים אם הליחה של ח' מהם מים זכים ואינם מרים כשר ע"ש. וע' תשו' כתר כהונה סי' ל"א בעוף שהיה לה כעין ב' מרות באחת היה בזה מרירות וצנייה לא היה בזה מרירות רק קודם שנפתחה טעמו הכבד במקומה מבחון והיה שם טעם מר והורה להטריף, וכ' אע"ג דהפר"ח בשם מהריק"ש מכשיר היבא דליכא צנייה טעם מר, היינו דליכא טעם מר כלל אמרינן שהוא בועא ולא מרה, משא"כ בזה שבמקום השנייה יש טעם מר אמרינן דמסתמא נבלע המרירות בכבד והו"ל ב' מרות וטרפה ודלא כמורה ח' שהכשיר בזה ע"ש. והביאו ציד אפרים, אצל צדע"ת סקט"ז הביאו ג"כ והשיגו והעלה לדינא דגם בטעמו הכבד מבחון או בפנים במקום מרה השנייה טעם מר יש להכשיר דתולין שהמרה העיקרית ילפה המרירות לכאן, וכ"מ מלאן חז"ל שאמרו מרה זורקת בזה טיפה וזריקה משמע מרחוק, ובפרט אם המרה השנייה מראית הליחה שבה לצננה וגם אם אינה לבנה אלא שהיא מתוקה יש להקל, והדין עם המורה שהכשיר, אך אם השנייה ריקנות יש לאסור צננה"ג ע"ש. וע' בס' עלי לבונה שכ' דה"ה אם היתה השנייה גלולה דם אינו מר דכשר כמו בס' מ"ד גבי כוליא דדם הוי כמים זכים דכולה דם ח"כ כבד נמי כולה דם וכ' ועודא כזה ב' לפניו וגם השנייה לא היה תלוי בסמפון כלל וגם לא היו מרים כלל והכשיר דהוי כמים זכים ע"ש. והביאו צמח"י סק"מ וכו' דהוא פשוט דהא אי הוי נידון כליחה ג"כ כשר באין טעם מר ע"ש. (ו) מרה אחת וגררית כב' דלריך בדיקה אם שופכות זו לזו וגאבד בלא בדיקה. בתשו' זכרון יוסף סי' ד' מחילה כ' ב' מרות וגאבדו קודם הבדיקה דיש להחיר מטעם ס"ס שמה שפכי להדי שמה הלכה כהמכשירים ב' מרות [ע"ל סק"ד] ואח"כ חזר בו דספק שמה כהמכשירים לאו ספק הוא דלא היבא דעה זו בשו"ע ע"ש. וכ"ד צטטו"ד בקו"א סי' נ"ב בעובדא שאשה ראתה ב' מרות בעוף ולא ידעה שיש בזה שאלה וגאבדו המרות ואח"כ עורר אחד דבזה הוי שאלה ובאו לפניו והירה להטריף דאין להקל מטעם ס"ס כנ"ל בשם זכ"י ע"ש. אך במחז"ר אות נ' הביא עובדא במרה אחת וגררית כב' וקודם שבדקי אי שפכי להדי נפלה לארץ ואכלה חיה וכו' ששמעתי שהורו חכמי המערב דכשרה מטעם ס"ס כו' כנ"ל, ונראה לי דהוראה נכונה היא דאחת וגררית כב' צודאי במקום חיבורן אחת היא והביא ראיה מהרדב"ז דבאחת וגררית כב' ע"פ רוב שפכי להדי, והביא דברי הזכ"י הג"ל ודחה דבריו וכ' ובכר כתבו דשפיר יש לעשות ס"ס מסברת רבנותא קמאי דשריין בדור ההוא וגם שנית דור ודור נהוג כוותיהו וכמ"ס צטערי דורא כו' והכי פשטה ההוראה לעשות ס"ס כל דליכא פלוגתא דרבנותא אף שהצ"י והרמ"א פוסקים כסברא אחרת ובפרט בזה שבפירוש אחר מרבנן גדולי האחרונים דעבדי ס"ס מסברת המכשירים בנפילה המרה או איכא שתי מרות עכ"ל ובכר נתל"ע סק"ד אות ח' מדבריו והביאו ציד אפרים והסכים אליו ודלא בתשו' זכ"י הג"ל, וכ"כ צדע"ת סק"ב להחיר בנאבדה דבאחת וגררית כב' שכיח טפי להיות שפכי להדי כיון שיואלות ממקום ח' שבכבד ע"ש: [ח] כ' הכ"י וז"ל שמעתי שאירע מעשה שנמלאו ב' מרות סמוכות זו לזו וניקבו האחת וילא כל הליחה שבה וכשרה השנייה מלאה וניקבו גם השנייה וילא ממנה כל הליחה שבה והיה דעת הצודקים להטריפה משום דלא הוי שפכי להדי וגמלא שם פקח אחד וניקב אחת מהן ונפח בזה ועלתה גם השנייה בנפיתח הראשונה. ועוד ניסה והטיל מים באחת מהן וגמלא גם הכ' ועי"כ נתברר להם דשפכי להדי ומה שלא נשפכה דרך חברתה כשניקבה בתחילה היה מחמת עוצי הליחה עי"כ הליחה [והגב"י שצנייהם שדרך שם שפכי להדי הוא דק ולא היה יכול הליחה ללאת שהוא עב יותר ממים וגם רוח הנפיתה נכנס שם בקל יותר לבוש סע"ה ע"ש. וג"ל סמך לזה מש"ס סוכה (מ"ח:) שני ספלים היו שם ומניקבין כמין שני חיטמין אחד מעובה לניסוך זיין שהוא עב ואחד דק לניסוך המים כדי שיהא שניהם כלין צבת אחת שהמים ממהרים ללאת ע"כ] וכיון שע"י הרוח והמים נתברר דשפכי להדי הכשירה עכ"ל הכ"י. ואע"ג דמבואר כאן שע"י ב' בחינות הכשירו י"ל דמעשה שהיה כך היה אצל

(יא) רוחב אצבע וכו'. היינו דוחז אגודל (שפ"ד סק"י) וזו רק צבהמה אבל צעוף משערין לפי קטנו דקא אנו רואין שכל המרה של חכמנות קטן מכאצבע וא"כ אין שייך לומר שבמקום דיבוקן ככד לד יהיה כרוחב אלצבע (דרת"ס סקמ"ט) והוא פשוט, ע"ל סימן מ"א סע"ג ובסימן ל"ד סע"ד ועו"מ ע"ש. ועוד בזה מבואר ביסה"ב ס"ק [מ]:

(יב) יש להבשיר בבהמת ישראל. במקום דאיכא הפסד מרובה ולא במקום אחר (לבוש סע"ז וד"ח ועו"מ"ח) ובאורך קלת מזה מבואר ביסה"ב ס"ק [י]:

(יג) אי שפכי וכו'. אע"ג דצריאה לעיל סימן ל"ז ח"ד סע"א אמרינן איפכא דאי שפכי להדדי טרפה היינו התם הוא משום קלקול הסמפונות ושא"כ ככד דניטלו הסמפונות כשרה (ד"מ וש"ך סק"א) ועיין יסה"ב שם אות א' עוד מזה:

התם כי נפרדו משם ואילך וגראו כב' לא מהני כו' וסיים ולכן כ"ל דאין להקל בזה כ"א לז"ג ותשו' רדב"ז אין צדי עכ"ל. ואחריו גמטך השפ"ד והחמיר קלת יותר ע"ל סק"ז אות א'. אבל במחז"ר אות מ"א האריך בזה והשיג על התב"ש והוכיח דמ"ס צשו"ע אפילו אי לא שפכי אהדדי היינו דלא שפכי אהדדי וזו אע"ג דמשם ואילך נפרדו ולא שפכי אהדדי והתם ע"י איזה סמפון מ"מ חדא הוא וכן פ"י הלבוש אבל בפחות מרוחב אלצבע אע"ג דשפכי אהדדי

התם כי נפרדו משם ואילך וגראו כב' לא מהני כו' וסיים ולכן כ"ל דאין להקל בזה כ"א לז"ג ותשו' רדב"ז אין צדי עכ"ל. ואחריו גמטך השפ"ד והחמיר קלת יותר ע"ל סק"ז אות א'. אבל במחז"ר אות מ"א האריך בזה והשיג על התב"ש והוכיח דמ"ס צשו"ע אפילו אי לא שפכי אהדדי היינו דלא שפכי אהדדי וזו אע"ג דמשם ואילך נפרדו ולא שפכי אהדדי והתם ע"י איזה סמפון מ"מ חדא הוא וכן פ"י הלבוש אבל בפחות מרוחב אלצבע אע"ג דשפכי אהדדי

[י] מקור ד"ז הוא בחשבות הרשב"א סי' ג' הביאו הב"י שנשאל על שתי מרות ככד אחת הגה וז' וסמפון אחד כו' כמבואר בפנים והשיב דגראו דלא מיקרי שפכי אהדדי אלא בדשפכי אהדדי מעלמן כשהן עומדות ככד בחיי הבהמה דומיא דשפכי אהדדי דאיתמר [בגמרא שם ג"ח]: בתרי סניא דיבין, וב' בני מעיים דהכך ודאי כשחוזרין ומתערבין שופכין למקום אחד, ומ"מ אפשר להתיר משום דכל סמפון אחד שופך במקום א' לפיהן של שתי המרות הרי הן כאחת שאין אלו אלא כמרה אחת גדולה והסמפון שופך מאמלעה כו' אך טוב לזהר בכל כיוולא בזה לחוש למה שאמרנו חחלה עכ"ל, ור"ל לחוש דלא מיקרי שפכי אהדדי אלא בדשפכי מעלמן כשהן בחיי הבהמה, וכתב הב"ח סע"ב שלכך הכריע הב"י צשו"ע שלא להכשיר אלא בבהמת ישראל, כו' אבל מלשון הרשב"א משמע דאף בבהמת ישראל יש לאסור לכתחלה כו', והביאו הש"ך סק"י והשיגו וכו' דגם המחבר הבין כן בדברי הרשב"א אלא כיון דהרבה פוסקים מכשירין לגמרי בשתי מרות מסתבר להכשיר בכה"ג בבהמת ישראל. וכו"כ הרשב"ל צ"ש שם סי' ב' עכ"ל. והלבוש הוסיף ובמקום הפ"מ, והביאו בדברי חמודות שם אות ד' להלכה, וכו"כ השפ"ד סק"י וכו"כ בעמח"ב, ועיין פר"ת סק"ז שם כיון שדעת רש"ל ורדב"ז להקל אפילו בבהמת אינו ישראל ע"כ כל דאיכא לד הפסד כגון שקנה ישראל הכד מא"י יש להקל ודלא כהלבוש וד"ח כו' ע"ש. וע' במחז"ר אות מ"ג שם ג' כיון דמדברי הרשב"ל ומתהרש"ס והרדב"ז מוכח דשרו אף בבהמת א"י יש להביר בפשיטות בבהמת ישראל ובבהמת א"י אם הוא לכבוד שבת ויו"ט ושמחת חתן וכיוולא מסעודות מלוה ויש דוחק בצער יש להכשיר דכדאי הם הפוסקים הג"ל לסמוך עליהם בשעה"ד עכ"ד. (א) כ' באו"ה הארוך שם בשם מרדכי מרה הניכרת מעבר לעבר של ככד כשרה עכ"ל. והביאו הרמ"א בתו"ח שם סע"ז ובד"מ כאן סק"ב וכו' וגראו דמייירי ששופכות להדדי אבל אי לא שפכי להדדי טרפה דהו"ל כשני מרות כו' עכ"ל. וכו"כ הלבוש וד"ח שם ודמש"א הביאם הכנה"ג אות כ"ז ע"ש. וילוייר ד"ז כגון שהמרה אינה תלויה בככד מצחוץ כשאר מרות אלא כולה דבוקה בככד בעומק עד שגראית משני עברי הככד ושפיר קמ"ל הרמ"א דגם בכה"ג שייך דין שני מרות ופ"ה. ובזה סר תמיהת ערה"ס סע"ג אף שייך במרה ניכרת מעל"ע כו' ע"ש:

כ"ה

[יא] כ"ה בראש ור"ן ריש פא"ט וכ"כ הטור דיש מיני עופות שאין להם מרה כמו תורים ובני ואין לאוסרן כיון שכל המין הוא כך, ומ"מ אין ללמוד מהם להכשיר מינים אחרים שאין להם מרה שחלוקין הן במינים ואין ללמוד מן משאיתו מינו עכ"ל הטור. וכ' הב"י בשם הכלבו שהלצי אין לו מרה בכבד אבל יש לו למטה סמוך לזנבו, וכ"כ בשו"ע. (א) בפסקי תוספות אות קט"ו כ' דאילים אין להם מרה, וכ"כ הד"מ [בסוף ס' אורח מישור על מזיר. מחבר"ר אות מ"ח] בשם מהרש"י והגשע"ד דאילים שאין להם מרה לא חשיב כניטול דכולי הכי איתא, והביאו הש"ך סקי"ז וכ' דכ"כ האגודה קבלה דאילים אין להם מרה, וכ"כ האו"ה ע"ש. והנה הכנה"ג אות ז' וס' סולת למנחה סברי דאיל ולבי מין אחד הם לכן כ' דמהרש"י ודעימיה שכ' דאילים אין להם מרה חלוקים על הכלבו ושו"ע שכ' דלבי יש לו מרה. אמנם בס' תורת האשם [מהתוספות יו"ט] כ' דאיל ולבי הם שני מינים ואין כאן מחלוקת, והביאו המחבר"ר שם ע"ש. וע' ערה"ש סעי"ט שכ' דמ"ש דאילים אין להם מרה קשה לומר שכוונתם על מין אילים שהם מיני כבשים וכקרבנות שהקריבו אילים שקורין באר"ן שבהם יש מרה אלא כוונתם על מאי דכתיב (דברים י"ז) איל ולבי ויחמור ע"ש. וא"כ ודאי ז' מינים הם דהא מנאם הכתוב לשנים. וע' במחבר"ר שם שהביא בשם רש"י שכ' ציבין שמועה הלזאים ואילים מרירתם תלויה בזנב. ובשפ"ד סקי"ז כ' ואני מסופק דאילים מין אחר כו', וכ' עליו במחבר"ר דאין כאן ספק דלא ראה השפ"ד כ"ז ולא זכר מנ"ש הפר"ח משער השמים דבסמוך ע"ש. (ב) כ' הפר"ח סקי"ג בשם ספר שער השמים וקלט צע"ח אין להם מרה כלל [אלל הכבד] ויש להם במעיים כגון יונה ומין השליו ולפור דרור ויש שיש להם מרה בצטן וקלט יש להם מרה בצאון ולבי ואיל אומרים שהמרה היא בצליה שלהם כו' עכ"ל. והביאו הפר"ח סקי"ח וכ' דמשמע מדבריו דאין חיה ועוף שאין להם מרה אלא שיש לה במקומות בלתי ידועים, ולפי"ז אותם שאומרים עליהם שאין להם מרה הכוונה שאין להם מרה במקום קבוע ואין להטריף אותם כשאין צולחין להם מרה במקומה דאפשר שיש להם במקומות אחרים, ואין לנו לריבין לדדוק המקומות ומוקמין לה בחזקת היתר כו' עכ"ל הפר"ח. (ג) כ' התצ"ש סקי"ח דלבי דין מרה שלו לענין ניקב ושאר מילי דדין מרה של שאר צע"ח דהא סתמא תקן ניקבה המרה ולא קבע לה מקום כו' ע"ש. וכ"כ השפ"ד והפר"ח שם וכ"כ במחבר"ר אות מ"ט דפשוט הוא דלבי וכל שבמינו מרה תהיה באחרונה אלל זנב דכל דיני מרה שייכי ביה ניקבה, חסרה, ניטלה, או איכא תרתי טרפה, וכ' עוד שם אות מ"ה דבחור ובני וכן בלבי אם נמלא המרה אלל הכבד כמו בשאר מינים כשרה ע"ש:

ח (יד) יש מיני עופות שאין להם מרה כמו תורים ובני יונה ואין לאוסרן כיון שכל המין כך, והצבי אין לו מרה בכבד אבל יש לו למטה סמוך לזנבו: הג"ה מי שצא לפניו עוף שאינו מכיר מינו ולא נמלא לו מרה אין אומרים ודאי כל מינו אין להם מרה אלא אמרינן מסתמא יש לו מרה עד שידע שמין זה אין לו מרה (תשו' רש"א סי' ק"ח):

מ (מז) גרעין שנמצא במרה אם היה כמו גרעינה של תמרה שאין ראשה חד מותרת ואם ראשה חד בגרעינה של זית אסורה שהרי ניקבה אותה בשנכנסה וזה שלא יראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה:

הג"ה וכל שכן אם נמלא (מז) מחט או קץ צמרה דטרפה (או"ה ור"ן ורמב"ם ע"מ וב"ח ורש"ל פא"ט סי' מ"ט):

ניטל

אמנם בס' תורת האשם [מהתוספות יו"ט] כ' דאיל ולבי הם שני מינים ואין כאן מחלוקת, והביאו המחבר"ר שם ע"ש. וע' ערה"ש סעי"ט שכ' דמ"ש דאילים אין להם מרה קשה לומר שכוונתם על מין אילים שהם מיני כבשים וכקרבנות שהקריבו אילים שקורין באר"ן שבהם יש מרה אלא כוונתם על מאי דכתיב (דברים י"ז) איל ולבי ויחמור ע"ש. וא"כ ודאי ז' מינים הם דהא מנאם הכתוב לשנים. וע' במחבר"ר שם שהביא בשם רש"י שכ' ציבין שמועה הלזאים ואילים מרירתם תלויה בזנב. ובשפ"ד סקי"ז כ' ואני מסופק דאילים מין אחר כו', וכ' עליו במחבר"ר דאין כאן ספק דלא ראה השפ"ד כ"ז ולא זכר מנ"ש הפר"ח משער השמים דבסמוך ע"ש. (ב) כ' הפר"ח סקי"ג בשם ספר שער השמים וקלט צע"ח אין להם מרה כלל [אלל הכבד] ויש להם במעיים כגון יונה ומין השליו ולפור דרור ויש שיש להם מרה בצטן וקלט יש להם מרה בצאון ולבי ואיל אומרים שהמרה היא בצליה שלהם כו' עכ"ל. והביאו הפר"ח סקי"ח וכ' דמשמע מדבריו דאין חיה ועוף שאין להם מרה אלא שיש לה במקומות בלתי ידועים, ולפי"ז אותם שאומרים עליהם שאין להם מרה הכוונה שאין להם מרה במקום קבוע ואין להטריף אותם כשאין צולחין להם מרה במקומה דאפשר שיש להם במקומות אחרים, ואין לנו לריבין לדדוק המקומות ומוקמין לה בחזקת היתר כו' עכ"ל הפר"ח. (ג) כ' התצ"ש סקי"ח דלבי דין מרה שלו לענין ניקב ושאר מילי דדין מרה של שאר צע"ח דהא סתמא תקן ניקבה המרה ולא קבע לה מקום כו' ע"ש. וכ"כ השפ"ד והפר"ח שם וכ"כ במחבר"ר אות מ"ט דפשוט הוא דלבי וכל שבמינו מרה תהיה באחרונה אלל זנב דכל דיני מרה שייכי ביה ניקבה, חסרה, ניטלה, או איכא תרתי טרפה, וכ' עוד שם אות מ"ה דבחור ובני וכן בלבי אם נמלא המרה אלל הכבד כמו בשאר מינים כשרה ע"ש:

[יב] בגמרא שם (מ"ט). ההיא קושייתא [גרעין של תמרה. פרש"י] דאישתכח צמרה ח"ר אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר הא ודאי סמפונא נקט ואתאי [סמפונא בכבד נקט ועל דרך הקנה נכנסה דאי דרך הוושט נכנסה אינה ראויה לנקב כלום וללאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב. שם] אט"ג דלא קא נפקא [שאינה יכולה ללאת דרך הסמפון כשרולין להוליאה לפי שהסמפון דחוק. שם] מירבל הוא דרובל ליה [ע"י נענוע שנענה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו ללאת. שם] וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע [כמחט ומאן דטריף צמחת טריף נמי בזהאי. שם] עכ"ל הש"ס ופרש"י. ומשמע מדבריו רש"י דמאן דמכשיר צמחת נמי בזהאי, והקשו בתוספות שם הא הוה דלא כהלכתא דקיי"ל הלכתא כר' יוחנן דמכשיר לעיל [מחט צריאה שלימה ובהא מסיק הש"ס דקשייתא דזיתא מיבזע בזע וטרפה] ע"כ כ' התוספות דאפילו ר' יוחנן צמחת הוא דתלינן שבחתה דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסים ואין יכולין לבא בריווח דרך הסמפונות חיישינן שמא ניקבה הוושט וחזר ונכנס בכבד עכ"ל, וכ"כ הרא"ש סי' כ"ז והמרדכי סי' תר"ך. והר"ן השיג ג"כ על רש"י. וכ' דאפילו את"ל דרך הקנה נכנסה מתוך שער המרה כך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה צמרה ניקבה אותה כו' הלכך מחט שנמלא בחלל המרה טרפה מטעם שכתבו כו' עכ"ל. נמלא מצואר דיש בזה ג' שיטות, שיטת רש"י הוא דמאן דמכשיר מחט צריאה מכשיר נמי צמרה בין מחט ובין קשייתא דזיתא. שיטת התוס' והרא"ש דאפילו מאן דמכשיר צמחת אבל בקשייתא דזיתא טרפה לפי שהיא גסה אינה יכולה לבא דרך הקנה והסמפונות לכן חיישינן שבחה דרך הוושט ונקבה להוושט. ושיטת הר"ן דאפילו מאן דמכשיר מחט צריאה אבל צמרה טרפה בין מחט בין קשייתא דזיתא ואפילו תמלא לומר דרך הקנה נכנסה מטעם דעור המרה כך ודק חיישינן שניקבו עור המרה. והרמב"ם שם ה"ז כ' וז"ל מייא [גרעין] שנמלאת צמרה אם היתה כמו גרעין של תמרה שאין ראשה חד מותרת ואם ראשה חד בגרעינה של זית אסורה שהרי ניקבה אותה וזה שלא יראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה עכ"ל. והנה המחבר העתיק בשו"ע לשון הרמב"ם. והרמ"א שהגיה וכ"ש אם נמלא מחט כו' ביאר הטעם בתו"ח שם סע"ח ובד"מ סקי"ד דלפי דברי הרמב"ם והר"ן דמטרפי בגרעין של זית מטעם שמא ניקבה עור המרה, א"כ כ"ש דחיישינן לזה צמחת, וכ"כ באו"ה דאם נמלא צה מחט או שאר דבר חד טרפה, ולפי"ז אין חילוק צמחת בין קופא לבד או לגיו ואפילו המרה קמן והיא שלימה טרפה כו' עכ"ל. וכ"ד הרש"ל והש"ך שם והלבזש סע"ט והחגו"ש סקי"ח ועוא"ח, וכ"מ בביאור הגר"א סקי"א ע"ש. אך הפר"ח סקי"ד השיג על הרמ"א והעלה דמחט פחותה מגרעין זית וטופחין לכים המרה והיא

(א) נישל וכו'. היינו ניטל זיד וכ"ס כשחמר מזרייתו דכשרה (פר"ח סק"ד ועו"ח"ח) ואם נחתך הטחול. או שניכר שניטל ע"י חולי מבואר ביס"ב ס"ק [א]:

(ב) עב והשני דק וכו'. כ"ה לשון הרמב"ם שם פ"ו ה"ט.

סימן מג דיני טרפות במחול וכו' ו' סעיפים:

(א) נישל המחול בשרה:

ב המחול ראשו האחד (ב) עב והשני דק בברייתא הלשון (ג) אם ניקב בראש העב נקב מפולש טרפה ואם

נדקה אין לורת הטחול בברייתא הלשון אלא עגול קלת. ולדינא גם נדקה מה שדבוק לכרם קרוי עב להטריף בניקב ומה שאינו דבוק לכרם קרוי דק

להכשיר בניקב (שו"ג סק"ב ועו"ח"ח) וע"ל סעיף ד':

(ג) אם ניקב בראש העב וכו'. נראה דאע"פ שבז"ל העב יש ג"כ ברוחב קלת דק מ"מ אסור שם דא"כ לא היה לו לומר ראש העב אלא חלק העב, אלא כל שניקב באותו דק אסור (ט"ז סק"א ועו"ח"ח). ובאורך קלת. ועוד פרטים מזה. ודין ניקב הטחול וניכר שהוא מחולדה. הכל מבואר ביס"ב ס"ק [ב]:

תחתיו

והיא שלימה ולא ניכר בה שום ריעותא יש להתיר בין בקופא לבר או לגיו רק צבהמת ח"י יש לחוש לסברת הר"ן ולהחמיר ע"ש. וכ"ד הפר"ח סק"ט, אבל התב"ש האריך בסתירת דברי הפר"ח ומסיק דאין להתיר הנמלא במרה כ"א בתרתי לטיבותא שגדול כשל תמרה או יותר ועגולה דלית לה עוקלין כלל, אבל קטן ממנו

אפילו עגול וכ"ס יחד או מחט הכל טרפה ע"ש. וכ"ד השפ"ד סק"ג להחמיר אף צבהמ"מ ולא מהני בזה נפיקה דלא כהפר"ח ע"ש. אך בחו"ק סק"ג השיג על התב"ש והביא מהרבה פוסקים שסוברים כהפר"ח

ומסיק דאם יש עוד לדים להתיר יש להטריף דעת המכשירים מחט במרה ולהתיר ע"י צדיקת נפיקה והיא שלימה ע"ש. וצדע"ת סק"ט הביאו וכו' אף שהחול"ק לא היקל רק אם יש עוד לדים להתיר מ"מ כיון דגם הפר"ח וכנפי יונה ומהרי"ק"ש וימין משה מקילים כדאי הם לשמוך עליהם צבהמ"מ ולהקל במחט מוגח ואינו תחוב כלל והכיס שלם שדקוהו צנפיה ואין בו חשש נקב כלל ע"ש. והנה קלרתי הרבה בדברי הפוסקים שנאמרו באריכות גדול והרולה לעמוד עליהם תדרשנו משם. (א) אם נמלא אבן בתוך המרה דא"א לינקב כמו גרעין של תמרה וכן צבדא או

צריחה אין לחוש והוא כשר (שפ"ד סק"ד) ומ"ש השפ"ד [הוצא לעיל סי' מ"א ביס"ב סק"ה אוח"ה] דצניכר דאחי מעלמא טרפה, ל"ל שהיה מחודד בראשו (דע"ת שם) ע"ש:

[א] במשנה שם (נד). אלו כשרות צבהמה כו' ניטל הטחול, ובגמרא שם (נ"ה). ח"ר עוירא ל"ש [דכשרה] אלא ניטל, אבל ניקב טרפה ופריך שם מדתנן ר"פ צבהמה המקשה (ס"ח). חותך מעובר שצמעה מותר [החתיכה] באכילה, מן הטחול ומן הכליות [של צבהמה עלמה] אסור [החתיכה] באכילה, הא צבהמה גופא שריא [אע"ג דנחתך מן הטחול ואין חיתוך בלא נקב. פרש"י] ופרקינן ה"ה דצבהמה נמי אסורה [דחמיר ניקב ונחתך מניטל לגמרי שט"י הנקב הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה. פרש"י] ואידי דתנא רישא מותר באכילה [בחתיכה] תנא נמי סיפא אסור באכילה [בחתיכה] ואיבעית אימא ניקב לחוד ונחתך לחוד [כלומר ניקב מכאיבה ביותר טרפה, אבל נחתך אינה מכאיבה כ"כ כשרה] עכ"ל הש"ס שלפנינו. והב"י כ' שז"כ במקלת נוסחאות ונוסח דידן לית בהו ליטנא בתרא ואיבעית אימא. וכתב הרשב"א בתוה"א (דף ל"ט:) ובחידושו וז"ל ולענין נחתך אי הוי כנקב או לא כתב הרב בעל העיטור דאיכא מ"ד דנחתך כשרה כלישנא בתרא דאמר ניקב לחוד ונחתך לחוד ואינו יודע קטעם לדבר זה דכיון דאיכא תרי לישני ואיסורא דאורייתא נקטינן לחומרא ואפילו נחתך נמי אסור כלישנא קמא והילכך אם נחתך בסומכיה ספק טרפה הוא ואסור מספק עכ"ל בחידושו. וגם הר"ן כתב דלפי מסקנת הגמרא [יובא בסמוך סק"ב] דמפלגינן צנקב בטחול בין סומכיה לקולשא לא גריכין תו לאפלוגי בין ניקב לנחתך אלא בין ניקב בין נחתך בסומכיה טרפה ובקולשא כשרה, והא דפרק צבהמה המקשה דמשמע דנחתך כשרה היינו בקולשא עכ"ל, וכ"ד הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דלא הזכירו דין נחתך כלל משמע דטרפה צמכ"ש דניקב ודלא כרי"ן שז' דהרי"ף פוסק כלישנא בתרא, כ"כ צב"י וכ"ד הרמ"א והרשב"א כמ"ש הש"ך סק"ב וכ"כ צביאור הגר"א ועו"ח"ח. (א) ונחתך הטחול אי הוי ודאי טרפה או ספק, מדברי הר"ן הג"ל דמדמה נחתך לניקב משמע דהוי ודאי טרפה דומיא דניקב, והרשב"א כ' דהוי ספק טרפה כנ"ל והביאו הטור להלכה, והשפ"ד סק"ב מחלק בזה דנחתך כל העובי הוי ספק ובנחתך מקלת עובי הוי ודאי ואח"כ הביא שהפר"ח סק"ד והתב"ש סק"ג כ' דנחתך מקלת עובי הוי ג"כ ספק ע"ש. וכ"כ הפר"ח סק"א וסק"ג, אבל צדע"ת סק"ה העלה דעיקר כמ"ש השפ"ד דנחתך מקלת עובי ולא נשאר כעובי דינר זהב הוי ודאי טרפה, ועיין דבריהם באורך וקלרתי בכאן משום דדבר זה לא משכחת לה אלא בהכנים סכין דרך דופן הצבהמה בחייה במקום שהטחול מונח ונחתך מהטחול לחיזה לורך והוא מלתא דלא שכיח. שוב ראיתי בתפארת ישראל על משנה צבהמה המקשה חות ח' שהאריך במליאות דין זה וכיו"ב ע"ש. (ב) כתב הכו"פ צבי' מ"ד סק"ח והשפ"ד שם סקט"ז הא דניטל הטחול אפילו ע"י חולי דכשר היינו חולי שהקטין דלא מיטרף בזה דאין שיעור לגדלו, אבל אם ניטל ע"י חולי שנימק ונקב אף שלא נשאר ממנו כלום טרפה כיון שמתחילה נימק בסומכיה דמיטרף איך תחזור לכשרותה ע"י שניטל אח"כ לגמרי ע"ש. וע' תורת יקותיאל סי' נ' סק"ד שהשיג ע"ז והאריך בראיות להכשיר בזה דדבר שנטרפה אפשר שתחזור לכשרותה ע"י עלמו כו', ואין לך ראייה גדולה מזו דסתמו כל הפוסקים דניטול הטחול כשר ולא חילקו כלל כהכו"פ ע"ש. וע' מחז"ר חות ו' שהסכים להכו"פ, חמנ"ס צדע"ת סק"א האריך בדבריהם והעלה לדינא דצבתמא אין לחוש כלל שמא ניטל ע"י חולי רק אם נמלא במקום דביקות הטחול להכרם לרירות דם ורקבון בשר וכדומה ונקלף מהכרם ונשאר שלם שיש הוכחה שהוא מן הטחול שנימק ונתמסמם, אך גם בזה ל"ע דילמא נתהוה מן הכרם עלמו שם ע"כ נראה דאין להקל רק צבהמ"מ ע"ש. (ג) כ' התב"ש סק"ה דאם כל הטחול לקוי אפילו רקבון או מסמום ממש אין אומרים דהוי כניטל הטחול כולה וכשרה ד"ל דוקא ניטל ממש לא כאיב לה, אבל לקותא כאיב לה טפי בניקב ונחתך כו' ע"ש עוד טעמים לזה. וע' שפ"ד סק"ג שז"כ מסברת עלמו ע"ש:

[ב] בגמרא שם מסיק דלית הלכתא כרב עוירא [דאמר ניקב הטחול טרפה] ולא אמרן [דלית הלכתא כר"ע] אלא בקולשא [פי' במקום הדק], אבל בסומכיה [בעוביו למעלה. פרש"י] טרפה ואי אשתתיר ציה [תחת הנקב, לשון הרמב"ם שם] כעובי

דינר זהב כשרה עכ"ל הש"ס וכ"פ כל הפוסקים. וטעם הדבר דניטל הטחול לגמרי כשרה וניקב בסומכיה טרפה מפני שהטחול אינו מהאברים שהחיות תלוי בו דכל פעולתו אינו אלא לשחק [בזכות ס"א:] ואלל המלכים היו אנשים שנטלו הטחול שלהם ע"י סם [סנהדרין כ"א:] וחיו שנים רבות ולכן ניטל הטחול כשר, וזה שניקב טרפה אינו מטעם עלם הנקב ככלל האברים

אלא

אלא כך קבלו חז"ל שמפני כאב של הנקב לא תוכל לחיות [והוא ממ"ש רש"י שהבאתי בס"ק הקודם וכ"כ הרשב"א בתוה"א שם ובהגהות שיערי דורא סימן פ"ט דניקב בסומכיה ע"י הנקב הולך ומוסיף מכאוב כו', אבל בקולשא הדרא בריא] לכן אף שלא ניקב מעל"פ כל שלא נשאר חתם הנקב מבשר הטחול כעובי דינר זהב הכאב גדול מאד ולא תוכל הצע"ה לשאת את הכאב ותמות. כ"כ בערה"ש סע"ב ע"ש. (א) לענין מ"ש בעה"ב בשם הט"ז שדק שכלד העב ג"כ חסור. בתשו' מהר"י בלוי סי' ל"ה הביא בשם חכם אחד שמכשיר בניקב בדק שכלד העב והוא השיג עליו ואסור, וכן בשם' לחם הפנים סק"ג הביא בשם ס' ישמח ישראל שמחיר בזה והוא השיג עליו ומטריף בפשיטת ע"ש. וכ"כ השל"ה הק' (דף ע"ה.) דשאלה זו בא לפני כמה פעמים וכו' ע"כ בעלי תריסין ולא מלאו היתר מפורש ואדרבה מלשון הטור שכתב ובניקב יש חילוק בין ראשו אחד לחבירו כו', משמע שכלד העב טרפה אפילו במקום הדק שבס' דאל"כ איך כ' דיש חילוק בין ראשו ה' לחבירו דוקא, הא אף בראשו האחד יש חילוק בין העב שבו לדק שבו, אע"כ שכלד העב טרפה בכל מקום שבו וכלד הדק שבו מכשירים בכ"מ שבו עכ"ד והביאם הפר"ח סק"א בקלרה והסכים כן לדינא ע"ש. [ומ"ש הב"י סק"א בשם הפר"ח להקל בזה בהפ"מ ע"ש במח"כ שגג בזה. וע' משב"ז סק"א ושפ"ד סק"ו מ"ש עליו בזה, שוב ראיתי בס' בית ילחק שגג עוד יותר וערבב דין זה דהט"ז ע"כ הדין דהלח"ח שיוצא לקמן סק"ו וכ' צביארו עמ"ז סק"ו דהפר"ח היקל בזה בהפ"מ. ועליו יש לתמוה יותר שהרי בימיו כבר היה הפר"ח מודפס ואיך לא ראה מ"ש במשב"ז על דברי בל"י הג"ל]. וע' שו"ת טטו"ד ב' סי' קל"ח שנשאל בדבר שנפל מחליקת בין הלומדים יש אמרו שמוודין הטחול לחרכו וכל הדק של אורך הטחול דינו כלד הדק ושכן קבלה בידם מהגאון ר"כ ז"ל אצלד"ק ראווע. וי"א שמוודין הטחול לרחבו ובחלי שבחלק העב אף הדק שאללו דינו כעב וטרפה כמ"ש הט"ז והוא השיב דודאי מוודין לרחבו כו', ושקל דבריו בשם הגר"כ ואף אם היה לפנינו ואומר לנו כן לא היינו שומעין לו והביא ג"כ ראיה מהטור כנ"ל בשם השל"ה ע"ש. וע' ל"ג החדש סק"א דמדברי השל"ה שכ' ולא מלאנו היותר מפורש משמע דאינו חסור רק מספק, וכ"מ קל"ה בתשובת פני יהושע סי' ט"ו ע"ש. וע' תשו' נודע ביהודא קמא סי' ט"ז שטרף דעת המקילים דק שכלד העב לסניף, וכן בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' קכ"ב וצדע"ק סק"ג לירפו ג"כ דיעה זו לסניף לענין נקב מתולדה שיתבאר בסמוך, אך במחבר"ר אות ב' הביא דברי הפנ"א וכ' דאינו כדאי לנרף דיעה זו אף לסניף וגדון דהנוב"י היה הרבה סניפים ע"ש. וכל זה דק שבעצ במקום הדבוק לחרם כמבואר בשפ"ד שם, ואם הוא במקום שאינו דבוק לחרם הדין יתבאר לקמן סק"ו אות א'. (ב) כ' הט"ז סק"ב דמ"ש בשו"ע נקב מפולש טרפה. נראה פשוט דאף אם העור שעל הטחול לא ניקב שם טרפה דאין אותו העור בכלל סתם טחול אלא יש לו שם אחר דהיינו קרום שעל הטחול שנוצר לקמן בסימן ס"ד סע"י כו', והביא ראיות לזה ע"ש. וביאר המשב"ז שם כונתו דה"ק אם לא נשאר עובי דינר רק צלירוף עם הקרום שעל הטחול שהוא חלב טמא כמבואר בסי' ס"ד שאין זה משלים ומשמע שהעור של הטחול עלמו ודאי משלים ע"ש. וע' בנקה"כ מ"ש על דברי הט"ז אלו. וע' פר"ח ומשב"ז שם שתמחו ע"ד נקה"כ. וע' מחבר"ר אות ג' שמישב דבריו ולדינא הסכים להט"ז וכ"ד עוא"ח דהקרום שעל הטחול אינו משלים. (ג) לענין נקב מתולדה כתב הט"ז שם שנשאל בעגלים שנמלא בחזה גליל שיש בהם נקב מפולש בטחול בראש העב וסביב הנקב מבפנים מקיף עור הטחול ויכיר שנבראת כן ובכל פעם נמלא הנקב במקום אחד ואומרים אנשים שכן דרכן של

רוב עגלים שם. והשיב להחיר והאריך בראיות ועיקר טעמו דנברא כך אין שייך שם נקב אלא שם חסרון עליו וכיון דחסר הטחול כשר מה לי חסר כולו ומ"ל חסר מקלחו ואין בו איסור אלא בניקב אח"כ והש"ך בנקה"כ השיג עליו וסתם ראיתו ועיקר טעמו דמאן לימא לן שנברא כך דילמא ניקב אח"כ ועלה בו קרום ונתרפא ע"ש. אלה הם ראשי המדברים בענין זה ואחריהם נמשכו חבל נביאים יש מהם שהקילו כדעת הט"ז ויש מהם שהחמירו כדעת הש"ך. בשו"ת ל"ל סי' ע"א כ' להחיר כדעת הט"ז ות"ד דהא דנקב חסר באברים הפנימים אף כשנראה שהוא מתולדה זהו רק באבר שיש בו חלל כגון לב ודקין ומרה אבל אבר שאין בו חלל כגון טחול אם יש נקב בסומכיה וגרלה שהוא מתולדה שהעור סביב הנקב צפנים שלם וחלק לא דיימין לה לנקב אלא כחסרון וכשר ע"ש. והביאו המנחת יעקב שעל תו"ח כלל פ"ט סק"א והסכים אליו והשיג על נקה"כ, וכן בשו"ת פני יהושע שם נשאל בזה מהל"ל הנ"ל וכ' להבדיל כהפ"ח הט"ז ובתב"ש צו"ת עבודת הגרשוני סי' ק"כ שיש להמיר על שני הגאונים חותנו בעל שו"ת ל"ל ומהר"י [הוא רבינו יהושע בעל שו"ת פני יהושע, ומ"ש המנחת יעקב בשם שו"ת נועל"ד שהוא רבינו יואל בעל הצ"ח ליתא דבכל ספרי הב"ח לא הוזכר מזה, וכן אמר לי הגאון מו"ר ר' יונה הי"ו מו"ל פת"ח ק] אפילו שלא בשפ"ד ע"ש. והביאו בשו"ת פנמ"א שם ובל"י סק"ב ותצ"ש סק"א ומחבר"ר אות ד' [ומה שהבאר היטב סק"א חשב לבצע עבודה"ג מן החולקים על הט"ז ליתא כמבואר בתב"ש ומחבר"ר שם ע"ש]. וכ"ד הכנה"ג דבאות ז' הביא דברי הט"ז בחין חילוק ובאות ט' הביא ג"כ דברי הדמש"א שכ' ח"ל כ"ל לדקדק מדברי רש"י דלא פסלינן נקב בסומכיה אלא בניקב ע"י אדם בקון או במחט או בידי שמים ע"י חולי אבל אם בתחלת צרייתה יש לה נקב כשרה עכ"ל. וכן בשו"ת נודע ביהודא קמא סי' י"ז השיג על הש"ך בזה שחש דילמא ניקב אח"כ ונתרפא, שהרי עור העליון מעולם לא היה מחובר עם עור התחתון שהרי בשר הטחול הוא באמצע ואם היה ניקב מעבר לעבר ע"י קון או מחולי איך אפשר שיתחבר עור העליון עם התחתון כל כך יפה כאלו נברא, ועוד דכל חשש של הש"ך היה בימיו שהיה דבר זה חדש אבל בדורנו שמוציא דבר זה ותמיד בעגלים ובטחול והמקרה לא יתמיד להיות תמיד באבר מיוחד ובמקום מיוחד [בשו"ת פנים מאירות שם כ' דבכל פעם שאל לפניו שאלה זו מלא שהנקב היה במקום הדק שבראש העב, וכ"כ בנימוקי הגרי"ב וצדע"ת סק"ד ובערה"ש סע"ח ע"ש. וע"ל סוף אות א'] ואין ספק שהוא מתולדה [וסברא זו כ' גס הכו"פ סק"א ונימוקי הגרי"ב] וגשאר לנו לבאר אם נקב מתולדה כשר אי לא, והחילוק שכ' הל"ל בין אבר שיש בו חלל לאבר שאין בו חלל הוא דחוק וגם סברת הט"ז דנברא כך אין שם נקב עליו יש לדחות דהרי ברפת אשר ילד וברא בו נקבים יוכיח דגם בתחילת בריאה שייך שם נקב [וצדע"ק סק"ג הקשה ג"כ מקריאת שם נקבה יתירך דכוונת הט"ז שלשון ניקב [ביד אחר הנון] משמעותו שנגשה נקב אחר צרייתו ולזה בטחול שלשון חז"ל ניקב טרפה המשמעות שניקב אח"כ ולא מתולדה ע"ש. וצד"א סק"ו] חמס עיקר טעם בזה דאיסור ניקב הטחול חידוש הוא דבמשנה שנינו ניטל הטחול כשר א"כ כ"ש ניקב ובגמרא חידוש שניקב בסומכיה טרפה אין לך בו אלא חידוש דוקא ניקב בקין או מחולי אבל נברא בנקב אינו טרפה וצפרט במקום שנהגו להקל והוא הפ"מ כי שכיח הרבה יש להחיר להם כפי מנהגם עכ"ל הגאון בעל נוב"י ע"ש. וע' דע"ק שם שכ' דהנוב"י הוא בתראי ביותר והיקל ועי"ז כ' להקל דק שבעצ מטעם ס"ס ע"ש. וכ"כ בל"ל החדש סק"ב להקל דק שבעצ אפילו במקום הדבוק לחרם, וע' שו"ת שבז"י ח"ב סי' ס"ה דהסומך על המקילים לא הפסיד ע"ש. (ד) ואלו הן המחמירים כדעת הש"ך, הפר"ח סק"ב השיג על הט"ז וכל

(ד) תחתיו כעובי דיו וכו'. ואותו עובי לריך שיה' דוקא
מבשר הטחול עלמו ואינו מועיל בסתימת חלב או בשר
אחר (ט"ז סק"ג וש"ח"ח) ועוד פרטי דינים בזה. ואם נמלא
מחט או קיסם בטחול. הכל מבוחר ביס"ב ס"ק [ג]:

נחתך ואם ניקב נקב שאינו מפורש אם נשאר (ד) תחתיו
כעובי דינר זהב מותר פחות מבאן הרי הוא במפורש וטרפה אבל אם ניקב
הדק כשרה: הג"ה

שלו שיש למכור הטחול לא"י קודם שיראה שיש בו נקב וזוהי יולא לכל הדעות ושכן ראה לרבותיו מהגין. ובהגהות החת"ס על יו"ד הביא
דבריו והסכים עמו שכן לנהוג כן ע"ש. והובא בדת"ס סק"ח ע"ש. (ה) ואלו הן המכריעין בין החכמים התצ"ס שם כ' דכל דברי
השגתם על הט"ז אינו כ"א כשנמלא כך בעגל אחד או צמיטוט עגלים דלסדרת הט"ז אפילו כך בעגל א' כשר מטעמו, והם השינו עליו
בטוב טעם, גם מ"ש הש"ך שמעשה כזה בא לידו והטריף הוא וכו' ד משמע נמי דבאחת היתה, אבל אם נתבררו צבירור גמור שבאותו
גליל רוב עגלים כן ויתר העגלים שלא נשחטו מתגדלים ככל שאר בהמות ופרים ורבים ולא שכיח בהו מיתה או נראין הדברים שאין זה
נקב רק דרך גידולו כך ואין לאסור אך אם ח"א לעמוד על הצירור אין להקל כלל ע"ש. וכ"כ המשב"ז סק"ב דאם רוב המין כך צבירור
יש להכשיר דאין רוב המין טרפה, ובמחבר"ר שם האריך בזה והעלה להלכה דאם נתברר שמרבית העגלים כך והם מתגדלים ופו"ר
ומוכח דהיינו רביתיהו יש להכשיר כסדרת עבד"ג ורבו [מהר"י הנ"ל] ותצ"ס וכו"פ ופר"מ ושו"ת מעיל לדיקה וכו' ד שו"ת שב יעקב
המכשירים בכה"ג, מלבד הט"ז והל"ל ומנחת יעקב ודמש"א וכנה"ג ודעימיהו שמכשירים בנקב שניכר שכן תולדתו לבד, ובאומדנא דמוכח
דהיינו רביתיהו יש להתיר בפשיטות ואפשר דגם הש"ך ופר"מ ודעימיהו יודו להתיר בכה"ג, ובהפ"מ כל שיש לו הוכחה קלת דהיינו
רביתיהו אף אם יש לו להפך יש להקל דהא החגורה שמואל היקל בהפ"מ כהט"ז והל"ל ומנחת יעקב אף בסתמא וכו"ש ביש
הוכחה קלת דהיינו רביתיהו, ועל המו"ל מוטל לחקך לדבר, ועיין בשו"ת פני יהושע שם עכ"ל המחבר"ר ע"ש. ובדע"ת
סק"ד העלה דבמקום הדק שבלד העצ והקרום סביב הנקב שלם בלא לימוק כלל וגררה שהוא כן מתולדה יש להקל גם במקום
שאינו כן ע"פ רוב, ואפילו בלא הפ"מ ואם הנקב הוא במקום העצ אין להתיר אלא בהפ"מ ע"ש. (ו) וכו' בעגלים ואם נמלא
נקב בטחול של בהמה גדולה וניכר שהוא מתולדה, הכו"פ סק"א כ' בעגלים אם הנקב אינו תמיד על מקום אחד ודאי טרפה
אבל אם הוא תמיד על מקום א' אני לא התרתי רק מניח לאיש אחר ובמקום שאין איש אחר יוכל לסמוך בהפ"מ חט"ז וסייעתו,
ובפלתי כ' דכפי מ"ש הט"ז והל"ל הוא הכל בעגלים וכן אצל כל השאלות היה בעגלים אבל בשוורים ופרות לא בא ליד
רק פעם אחת ומוזה שפטינו. דכשיגדל הבהמה יתרפא הנקב וזה לאות כי אינו נקב מוחלט כי איך יחזור ויתרפא אם הוא טרפה
רק הטבע לא שלמה הצריחה וברוב הימים יתמלא החסרון ולכן דעתי נוטה להתיר ומ"מ אני לא התרתי רק מניח לאחרים
כו' כנ"ל עכ"ל. ובשו"ת נוב"י קמח סי' ט"ז לא היקל בבהמה גדולה רק בתערובות ועוד כמה סניפים להתיר ע"ש. אך
בשו"ת ל"ל שם באמלע התשו' כ' דגם בבהמה גסה אין להטריף מטעם שנתל"ע אות ג', וכן בשו"ת פני" שם אף שדחה
הטעם דהכי רביתיהו שאין זה צרוב עולם מ"מ העלה לדינא כיון דהעור שלם מסביב אינו בכלל נקב אלא בכלל חסר וכמו
שנמלא קמט וסדק עמוק בטחול עד שלא נשאר כעובי דינר זהב והעור שלם דודאי כשר ומאן יהיב לן משופרא ואכילנא, הכי
נמי בזה ומ"מ אין לעשות מעשה רק אם יש בגליל בהמות גדולות הרבה וכיון שנמלא כן צרוב עגלים והם מתגדלים עדרים
א"כ בע"כ אין זה טרפות כלל ע"ש. וכן בס' ערוך השלחן שם כ' דנקבים בעגלים במקום הדק שצראש העצ ומלוי הרבה
פשיטא דכשר הגם שקודם שהיה מלוי נחלקו הגדולים מ"מ כשהדבר מלוי אין חולק בדבר ולכן בזמנינו שנתהוה גם בשוורים
ובהמות נקב כזה כמו שראיתי בעיני כשהייתי במדינת רייסין ובתחלה היה הדבר קשה עלי להכשיר, אמנם אח"כ כשנתרבה הדבר
חזר דינס להיות כעגלים דאזיה חילוק יש בזה ונהפשו הדבר להכשירם, וכפי הנראה תלוי בגידול הבהמות לפי המקום ופה
במדינת ליטא לא שמעתי שיהיו מלוי נקבים כאלה רק בעגלים עכ"ל. וכן בשו"ת לל"ח סי' מ"ג ומוק"מ סק"ה וס' יהושע
סי' כ"ד כ' להתיר גם בבהמות גדולות ע"ש. ובס' דעת חורה שם העלה דבהמה גסה גם בדק שבעצ אין להתיר רק בהפ"מ
ואם הנקב הוא במקום שאינו דבוק לכרם אלא מונח על הכרם יש להתיר גם בלא הפ"מ אך אם העור שצפנים הנקב אינו
שלם ויפה דהיינו שיש קווליס וקמטים דיש לחוש שאינו מתולדה דינו כשאר נקב שבטחול שעלה עליו קרום מחמה מכה ע"ש.
(ז) כ' בשו"ת תפארת לבי סי' ס"ט שנשאל בדבר בהמות שיש להם חולי בטחול ותרופתו שאומן הבקי מנקב במחט או צמכין מן
הדופן עד הטחול וניקב עור החילון של הטחול אם הבהמה מותרת דיש בזה שני חששות א' שמא ניקב אחד משאר אברים, ב' שמא
ניקב בטחול בסומכיה בעומק עד שלא נשאר כעובי דינר זהב, וכ' דבחדש הב' יש ס"ס שמא לא ניקב בסומכיה ושמא נשתייר
כעובי דיו, ולענין חשש הא' הביא מהך דניטל האם דכשר דאין לך פרה שיולא מאלכסנדריא כו' [כדאיתא בסנהדרין ל"ג]. הרי
מבואר דאין לחוש שמא לא דקדק המחטך וניקב א' משאר אברים ע"כ אין לחוש לזה דודאי יחוס על הבהמה ולא יחתך
במקום אחר וסיים אך אם חותך בהמות ישראל אין להקל, ובבהמות א"י אם צודקין הטחול כשר ואחר י"ב חודש צודאי כשר
ע"ש. והביאו במנח"י סקט"ו אות י' ותצ"ס בשם תשו' מהר"י הכהן שהביא שהגאון מווארשא כ' על דברי שו"ת ת"ל הנ"ל מדוע
לא נימא גם בבהמת ישראל דאומן לא מרע אומנתו כו' ולדינא הוסיכס להתיר מכה ס"ס ואין לחלק בין בהמת ישראל לבהמת
א"י דהם"ס במקומה עומדת גם בבהמת ישראל ויותר בפועל בשכר דאין לחוש שירע לישראל צמוד ובדיקה אין לפקפק כלל
ולריבה להיות הבדיקה עכ"פ בהטחול ובהכרם דבס"ס היכא דאיכא לצרורי לא סמכין אס"ס ע"ש. וע' פתחי תשובה בסימן

[ג] א) כ' התצ"ס סק"ב פשוט דא"ל עובי דיו"ל אלא תחת הנקב ולא בלדיו ואפילו אם נחתך הקולשא וסמוך לחתך זה ניקב
הסומכיה ואין בין נקב זה למקום החתך כ"א משהו או אפילו לא כלום כל שיש תחתיו כעובי דיו"ל כשר. עוד נ"ל דאם
ניקבו ב' לדיו דהיינו הלד שהוא דבוק לכרם ולד שכנגדו זה כנגד זה ובאמלע נשאר בשר הטחול כעובי דיו"ל כשר ואין לאסור
משום שהעור ניקב זה כנגד זה דבטחול לאו בעור תליא מלתא כ"א בשויר עובי דינר ובה"ג שנשאר עובי דינר כשר. וגדולה
מזה נראה אם ניקב בסומכיה זה שלא כנגד זה רק שכל אחד נשאר כעובי דיו"ל ואלו היה זה כנגד זה היה הנקב מפולש שכל
אחד

אחד ניקב עד החלי כשר. מיהו זהו לריך שיהיה גם בין נקב לנקב רוחב עובי די"ז דאל"כ יהיו כנוגעים להדדי והול' כמפולש ולא דמי לדליל, ושיעור עובי די"ז הוא חלי. עובי אותו המחול עכ"ל. והסכימו אליו השפ"ר סק"ב ומחז"ר ועוא"ח ע"ש. וע' מק"מ סק"ו שהסתפק בניקב מעט ושלם מעט ועוד ניקב מעט ושלם מעט בעוביו או מלטרף השני עוביים לדי"ז ע"ש. (ב) לענין אם נמלא מחט בטחול, זהו דמסיק בגמרא שם ואי אשתייר כעובי די"ז כשר פרש"י ואי אשתייר בעובי דופני ולא ילא המחט לחון ויש הגנה כגדו

(ה) נחתך במקום הדק בשרה. אבל נחתך במקום העב איכא פלוגתא בין הפוסקים ודעת המחבר צ"י והרמ"א צ"מ נראה דטרפה וכ"פ רש"ל והאחרונים (ש"ך סק"ב) וע"ל ביטב"ב סק"א מזה:

(ו) נקרעה וכו'. כל זה מייירי הג"ה אפילו (ה) נחתך במקום הדק כשרה (טור) (ו) נקרעה המחול או נימוקה או לקחה (ז) בשינוי בשר דינה כניקבה (שערים והג"ה) וכן כל מקום שהבשר רע וגירקב דינו כניקב. ואם מים בטחול אפילו עכורים וסרוחים הם (ח) הבשר סביביו שלם כשר (צ"י) בשם מרדכי והג"ה וע"ל סס"י י' י"ש

ממחט שחלל בטרפה הכבד והויספק טרפה כדלעיל סי' מ"א, ותיירך דאפשר דהכא מייירי בנמלא מחט בעובי המחול הפנימי הדבוק לכרס ותליין דדרך הוושט נכנסה לכרס ואוכלין ומשקין דחקוה וגכנסה לטחול ולפיקך אם נשתייר כד"י בעובי המחול ללון חוץ כשרה דלא גרע מניקבה המרה וכבד סותמו [שנחל"ע ריש סי' מ"ב] דכשרה וה"ל המחול הדבוק לכרס סותם לנקב שניקבה בכרס ואיכא נמי הגנה בעובי המחול ללד חוץ, אבל אם נמלא מחט בטחול [ומה שהעתיק הט"ז סק"ד מחט בקולשיה ל"ע] ללד חוץ אפילו נשתייר כעובי די"ז במקום הדבוק לכרס ודאי טרפה דלא עדיף מומחט שנמלא בחלל הבהמה דטרפה עכ"ל הב"ח. אמנם הש"ך סק"א כ' על דברי רש"י והגשע"ד דפשוט הוא דלא מייירי השתא מדין מחט שנמלא בחלל הגוף אלא לדוגמא נקט מחט ומשכחת לה כשתחבו לפניו ופגע בטחול דידוע שלא ניקבו א' מאברים הפנימים והב"ח פירש פירוש זר ודחוק עכ"ל. וכ"כ הט"ז שם והעלה

אם המחול נפרך בלפורן הוי כניקב (או"ה כלל נ"ב) ונראה דה"ל אם משרטט בלפורן ונשאר כך הול' כנפרך בלפורן כדלעיל סי' ל"ו גבי ריאה (תב"ש ססק"ו ועוא"ח) וע"ל סימן מ"א סק"ד:

(ז) בשינוי בשר וכו'. שהבשר לקוי מחמת השינוי דחשנין ליה כאלו נתמסמם דאין אלו בקיאים בבשר שהרופא גורדו אבל שינוי מראה לחוד כשרה כו' כ"כ הט"ז סק"ה והש"ך סק"ד ועוא"ח. ודעת התב"ש סק"ד דשינוי מראה לחוד ג"כ טרפה. ובאורך קלת מזה מצוה ציטב"ב סק"ד [ד']:

דבכולם לריך שישתייר כעובי די"ז בשר המחול סביביו ושלם זהב שלם. ואין חילוק בין מים זכים לעכורים וסרוחים דבכולם לריך שישתייר כעובי די"ז בשר המחול סביביו ושלם ט"ז

בסי' מ"ח סק"ב דכיון שיש קרום על המחול שאסור משם חלב גמור במקום הדבוק להכרם וחלב טמא אינו סותם, וגדולה מזה דמחול שניקב אין הכרם סותם אותו ע"ש. וע' בדע"ת סק"ו שכ' דעיקר לדינא כהט"ז דכלל גוונא טרפה, וע' בשו"ת שאלת יעב"ץ סי' נ"ח שילדד באם שהמחט מוצלעת כולה בטחול לארכה או לרחבה דאין להחזיק איסורה ותליין שלא נקב מאברים הפנימים רק נכנס דרך סמפונא רבה של המחול שמקורו מן הוושט ויולא לתוכו מתוך שומן הכרם [ע"ש בסימן נ"ט] כיון שהבשר שלם מסביב ואין חלודה להלאה ממקום המחט רק במקום שהמחט מונחת מוקמין הבהמה בחזקת היתר דנשחטה הותרה אפילו בריעותא מחיים ובנד"ד לא הוי ריעותא כלל, והביא דברי הב"ח הנ"ל ותמה עליו ג"כ על מ"ש שהמחול סותם הנקב שזכרם אבל לדינא י"ל דתולין שלא ניקב את הכרם כלל אלא דרך סמפון נכנסה ומ"מ למעשה סיים דחלילה להקל אבל מ"מ הוי רק ספק טרפה ומלטרף לס"ס ע"ש. והביאו בדע"ת שם והאריך בפרטי דבריו לענין תערובות ע"ש. (ג) בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' פ"ט נשאל בעובדא שאלאו קיסם דק בתוך חתיכה טחול אחר הבישול ויש מקום לתלות לפי שזשלו בקיסמין אולי נפל הקיסם בקדירה בשעת הבישול ונתחב בחתיכת המחול אבל קשה לתלות בזה כי הקיסם היה מודבק היטב שקורין ארו"ס גיוואקס"ן עד שקשה צמליאות שיתהוה כן ע"י הבישול והשואל אמר שע"י שדחקו המאכל בתוך הקדירה עם הקף כמו שמלוי צניעור הקדירה ועי"ז נכנס הקיסם בהחתיכה ונדבק שם, והשיב שיצחנו לתחוב קיסם דק כזה בחתיכת טחול חי ויבשלו הדבה כמו החתיכה הזאת ואם יראו שלא נדבק הקיסם היטב כמו בהחתיכה הזאת יש לאסור ואם ידבק היטב לריך לזה שני תנאים דהיינו שידוע שדחקו בכף היטב להטחול שבקדירה וגם לא ראו שום לרירת או קרישת דם סביב הקיסם אז יש להתיר הכלים בהפסד גדול אחר מעל"ע והכלים שאפשר בהגעלה יגעילו אבל הבשר אין להתיר בכ"ע ואם יחסר א' מהתנאים הנ"ל אף הכלים אסורים ע"ש. והביאו בדע"ת שם בקיור וכ' דלא ראה דברי השאלת יעב"ץ הנ"ל דלשיטתו ה"ל יש לתלות שנכנס הקיסם דרך הסמפון מהוושט וסיים והכל לפי ראות עיני המורה שאם הקיסם רחב ועב קלת אין לתלות בזה אף במחט וקיסם דק מאד וגמלא בבישול אם יש לתלות שנפל אחר הבישול י"ל דהוי ס"ס ע"ש. וע"ל סימן מ"א סק"י אות ג':

[ד] בשערים [דרב שמואל בר חפני. כנה"ג אות ו' הובא צ"י ובתו"ח כלל פ"ט סע"א] כתב וז"ל נקרע או נימוק או נשתנה מראית הבשר בסומכיה טרפה והוא דלא אישתייר כעובי די"ז אבל אם נשתייר כשר דלא גרע מניקב עכ"ל כפי שהעתיק הרמ"א בתו"ח שם, וכתב ע"ז הרש"ל ב"ש"ש סס"י פ"ה וז"ל ואינו יודע ממה לקח זה דשינוי מראה פוסל בטחול אם אין הבשר נתמסמם או רע אין לך להוסיף בטרפות שמו חכמים והם לא שנו שינוי מראה שפוסל אלא בריאה ולא בשאר אברים ואם ר"ל כל שינוי מראה חשנין כנקב הלא אפילו בריאה גופא לאו כל המראות פוסלות אלא אותן שמו חכמים ועוד אפילו פסול ירוקים ואדומים דלקמן [סימן נ"ב] גבי בני מעיים לא פסלין אלא צנפילה לאור אבל בלא צנפילת אור אין שינוי מראה פוסל בהן בלי נקב עכ"ל הרש"ל. והסכימו אליו הב"ח סס"י זה והט"ז והש"ך שם וכ"ד הכנה"ג אות ט' וכתב דלכן שינה הרמ"א ממ"ש בתו"ח או נשתנה מראית הבשר רק כתב בהג"ה בשו"ע [שחיבר אחר תו"ח כמ"ש הפר"מ בכללי או"ה אות ט' וצ"ע] או שלקחה בשינוי בשר ופירשו הב"ח והט"ז שהבשר לקוי מחמת השינוי והוי כנתמסמם ולכן טרפה אבל שינוי מראה לחוד כשר והשיג על הלבו"ש צמ"ש או שלקחה בשינוי מראה ע"ש. וכ"כ הפר"מ סק"ו והמנחת יעקב על תו"ח סק"ה והחגורת שמואל על הלבו"ש סק"ב והכו"פ סק"ה להכשיר בשינוי מראה לחוד כהט"ז והש"ך, אף התב"ש סק"ד האריך להשיג על הרש"ל ודעימיה

(ט"ז) סק"ו וס"ך סק"ה ועו"ח וכו' כשלקוי גם מבחון אצל בלקוי רק מבפנים ומבחון הוא שלם ויפה יש להקל אף באין שם כעובי די"ז (ט"ז ופר"ח וכו"פ ועו"ח) ובאורך קלת. ועוד פרטים מזה מבואר ביסה"ז ס"ק [ה]:

(מ) שדבוק לברם וכו'. ומ"מ
אם נמלא נקב בלד העב
אפילו

ג יש מי שכתב שכל מה (מ) שדבוק לברם קרוי עב
ולא יותר:

עובי

ודעימיה והעלה להטריף מטעם שכל מקום שנמלא שינוי מראה זה לקותא ולדין שאין לנו בקיאות חייסין שמה הוי כבשר שהרופא גורדו. והשיג ג"כ על ספר בית הלל שהביא מעשה שהיה חוט השדרה צריח וחזק וכן המה שבפנים קיים אלא שהעור של החוט היה שחור והתירוהו חכמי ויילגא והביאו הפר"ח בקו"א סי' ל' וכתב דיפה הורו כיון שאין כאן ליקוי אלא שינוי מראה ואין שינוי מראה פוסל אלא צריחה וכולא

להורות קן ודחה ראיות הבה"י ע"ש בארוך. חולם בשו"ת נודע מראה לחוד ועיקר כרש"ל ודעימיה המכשירים והמחמיר יחמיר הג"ה

(*) הנה הבית אפרים בקוה"ר לסימן ל"ה אות כ"א כתב שראה כתב יד מבעל נוב"י שחזר בו ממ"ש כאן והודה להתב"ש להחמיר בשינוי מראה לחוד ע"ש. הכ"י הנזכר נדפס בעת בדגול מרבבה שבסוף יו"ד ח"א דפוס ויילגא וכ' שם דיש לו ראיות ברורות לחזק דברי הפוסק' דשינוי מראה לחוד לא מטריף אבל מדכתב הרמב"ם פ"ז הלש"ן יש מראות שאם נשתנה מראה האבר לאותה המראה הרע הרי הוא בנקוב כו' עכ"ל ומדכתב מראה האבר ולא כ' מראה הריאה מוכח דבכל האברים מיירי וקשה להקל נגד דברי הרמב"ם עכ"ל. אמנם בס' דברי שאול יוד שאול להגאון רי"ש ד"ל מלבוב ובס' ערוגת הבושם סי' ל"ב ובס' דע"ת סק"ח כתבו שהדג"מ השמיש תיבת "שם" שהרמב"ם כ' בהלש"ן תולעת שהיתה בריאה כו' ואח"כ כ' יש שם מראות כו' ומתיבת "שם" מוכח דקאי על ריאה שמדבר טמנה מקודם כו' ומה שהוכיח הדג"מ מדכתב הרמב"ם מראה האבר כו' ע"ש ברמב"ם ריש פ"ו שכתב י"א אברים הן שאם ניקב א' מהן כו' וקחשיב ריאה בתוכן הרי דקרי להריאה אבר ע"ש שהאריכו עוד דאין מהרמב"ם ריאה לאסור שינוי מראה לחוד בשאר אברים:

ולא היתר מאחר שהפר"ח הסכים להבית הלל הנ"ל ע"ש. וע' דע"ת סק"ח שכ' דשינוי מראה לבד יש להקל גם בלא הפ"מ. ובמראה שחור אם חינו שחור כדיו יבש שבשולי הכלי שהוא שחור מאד יש להקל ואם הוא שחור כדיו יבש שבשולי הכלי ל"ע למעשה ובצבדא שנשאל שהיה מראה לבן משונה על הטחול בסומכיה ותחתיו בשר קשה במשמוש ולקוי קלת ולא נשאר תחתיו עובי די"ז והשיב להקל דגוף הדבר אם בשר קשה הוי לקותא נחבאר לעיל בס' מ"א דדרך נפוח להיות קשה ואינו ריעותא. ובפרט שהיה הפסק בשר קלת בין מראה הלבון ובין מקום הקשה שבה"ג אין חשש לכ"ע וכמ"ס כה"ג הטטו"ד ב' סי' קס"א ע"ש:

[ה] מקור די"ז הוא בספר אור זרוע סי' תכ"ז וז"ל ראיתי אני המחבר שהביאו לפני מו"ר ראצ"ה טחול של פרה שהיה נפוח באמלעיתו מאד כראשו של תימק עד סומכיה וזוה ותתכו לפניו את הנפוח וכשתתכו קפלו מים זכים מן הטחול ממקום הנפוח וילא מים כלי גדול מלא והיה מראהו צפנים כמראה השעור וזוה וגרדו בסכין צפנים וגרדו הרבה והיה מתגרד כמו מוגלא ובדק צפנים והיה שלם מכל לך שלא נרקב ואמר לנו שאמר לו רבינו אליעזר ממין צסס ר"ת ז"ל דכל מקום שאמרו חכמים שהוא טרפה ע"י נקב שאפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא שהיה טרפה ואסור והכא הו"ל וגרדו ונמלא שלם מכל לך נראה להכשיר והכשיר ושאלתי את פיו אם היה מים סרוחים מה היה מורה ואמר לי שכמו כן היה מתיר, ואמר לנו כמו כן דכל מה שהוא דבוק לברם קרוי סומכיה ולא יותר עכ"ל האו"ז אות באות, וכנסת זה העתיק המרדכי סימן תר"ח והרש"ל שם ועו"פ אך בהג"א שם סי' מ"ה העתיק במעשה דראצ"ה שהיה נפוח בקולשיה ואחריו נמשכו ה"י ודברי תמודות שם חית ר"ל ע"ש. וע' בארוך מהש"ך ובמהר"מ שף שם (כ"ה): ובשו"ת מהר"י הלוי וכו"פ סק"ד שתמהו ע"ז הא בקולשיה אפילו נקב ממש חינו פוסל לכן כתבו דט"ס הוא בהג"א והעיקר כמ"ס במרדכי שהיה נפוח באמלעיתו עד סומכיה וכ' הכו"פ שם והדע"ק סק"ד דהוא עד ועד בכלל דהיינו שבפנים התפשט המים עד שהגיע לתוך הסומכיה כדרך הצעות שמתפשטים צפנים אילך ואילך ולכך בדק ראצ"ה בכל לך והיה שלם והכשיר ע"ש. וע' מחזיק ברכה אות י"ב שכ' דע"פ זה אודא ליה מה שפלפלו הט"ז והתב"ש סק"ז ע"ש ודוק. (א) והנה הרמ"א בספרו תו"ח שם כתב אהא מעשה דראצ"ה וגרדה דהיינו דוקא שנשתייר כעובי די"ז עכ"ל. וכ"ה בלבוש סע"ה אך הצ"ח סע"ד כ' אהא מעשה וגרדה דמיירי דלא נשאר מכל לך כעובי די"ז ואפ"ה הכשיר דכיון שלא נרקב ה"כ המים הללו דיינינן כבשר הטחול דהדרא צריח וכ"כ להדיא מלשון הרמ"א בהגהת שו"ע [ור"ל מדכתב בשו"ע בנקרע הטחול או נימוקה ואינו כניקבה, ובמים עכו"ם לא כתב שדינו כניקבה אלא כ' אם הבשר סביביו שלם כשר ולא הזכיר עובי די"ז משמע אפילו לא נשתייר שלם כעובי די"ז כשר, כנה"ג אות ט"ז] שהם דבריו האחרונים וחזר בו ממ"ס בתו"ח ע"ש. אצל הט"ז סק"ו השיג עליו דכוונת הרמ"א במ"ס אם הבשר סביביו שלם ר"ל כדינו בסומכיה דהיינו שהיה כעובי די"ז וכמ"ס בתו"ח ואין להקשות פשיטא דכשר די"ל דקמ"ל דאפילו במים עכו"ם לא אמהינן שסופו להרקיב הכל, וכ"כ הש"ך סק"ה דהרמ"א אדלעיל קאי דנשתייר כעובי די"ז ודלא כהצ"ח ע"ש. וע' בחידושי רז"ה שהסכים להצ"ח דמהרמ"א משמע דאפילו לא נשתייר כעובי די"ז כשר ומה שתמהו הט"ז והש"ך מי הכריח להצ"ח לזה לרעתו משום דקשה לו. למה כתב הרמ"א הבשר סביביו שלם הא בנרקב לך אחד נמי כשר כנשתייר די"ז אלא ודאי מיירי באין שם די"ז כו' ע"ש. וע' באות הסמוך מ"ש עוד מזה. (ב) כ' הט"ז סוף סק"ט וכ"ל דמה שאסרו בנימוק או ליקוי בלד העב היינו דוקא כשתתחיל מבחון והולך לפנים אצל אם הטחול שלם מבחון ולקוי צפנים אין איסור דלא חמיר מריאה דאמרינן בה חסרון צפנים לא שמי' חסרון כו' וכ"כ דעת רש"ל אלא מ"מ מסתפינא להקל כיון שלא נמלא מפורש בפוסקים עכ"ל הט"ז ע"ש.

ובדבריו לקמן סי' מ"ד סק"ד, והסכים אליו הפר"ח סק"ז וכ' דאם הטחול נקוב מצפנים וה"ה מים עכורים צפנים והבשר שלם מבחוץ כשרה אף שאין בו כעושי דינר זהב והרמ"א בתו"ח מ"ירי שהבשר לקוי מבחוץ ויש מים בטחול לכן מלריך שישתייר כעושי די"ז, ולאפוקי מהב"ח דמכשיר בזה אף שלא נשתייר כעושי די"ז כנ"ל אות ה' דליתא וכן השיגו על הב"ח בזה הט"ז סק"ו והש"ך סק"ה [ובס' דרכי תשובה סקכ"ו אחר שהביא ד' הט"ז והש"ך כתב וז"ל והנה הפר"ח הפליג בהיתר זה והעלה דעיקר כהב"ח בזה עכ"ל. במח"כ שגג בזה ואדרבא הפר"ח השיג ג"כ על הב"ח כמו הט"ז והש"ך ולדינא כ' כהט"ז כדבסמוך] אבל אם הטחול מבחוץ שלם ולקוי מצפנים כשר כדעת הט"ז אלא שהט"ז מסתפי להקל ואנא לא מסתפינא בזה לפי שדין זה צרור הוא וסיים הפר"ח בזה"ל נמלא למדים דאם נמלא בטחול בועא מלאה מוגלא או מים עכו"ם או שאר לקותא דינס נקב ואם מהחיל הלקותא מבחוץ אס נשתייר כעושי די"ז כשרה וכו', אבל אם הבשר מבחוץ שלם מכל לז' בלי שום ריעותא אף שבפנים כולו לקוי בלי שיעור עושי די"ז כשרה והכי נקטינן עכ"ל. אך התב"ש סק"ו השיג ע"ז דמה שהט"ז הביא ראיה מחסרון צפנים בריאה, לא דמי דהתם הטרפות חלוי בעורות ולא בבשר מש"ה חסרון צפנים כשר משא"כ בטחול שהטרפות חלוי בבשר, וכן מאי דמשמע מדברי הפר"ח דבמעשה דראבי"ה היה שלם מבחוץ והיתיר בלא שיעור עושי די"ז אי כדברי הפר"ח אמאי לזה לפותחו כלל כיון דראה מבחוץ שהעור שלם בלי ריעותא סגי, ואין לומר שלא היה אפשר להבחין בעור עד שהוליו המים וה"כ למה לזה לגרור הבשר צפנים [עיין משב"ז סימן מ"ד בק"ד שכ' ע"ד התב"ש אלו די"ל שא"א היה להכיר מבחוץ ומש"ה לזה לגרור הבשר אס לא יהיה בשר שרופא גורדו עד לחוץ ע"ש. וכעין זה כ' החכ"א כלל י"ח סע"ד ע"ש]. ולדינא העלה דבכ"ג בעינן שישתייר כעושי די"ז ע"ש באורך. אמנם הכו"פ סק"ד האריך בזה ומסוק לדינא דעיקר כמ"ש הט"ז והסכים עמו הפר"ח ואין לפקפק ע"ז כי כן דברי הראבי"ה ע"ש. וכ"ד התו"ק וחגו"ש סק"ג, אך המנחת יעקב שם סק"ד כ' דלמעשה אין להקל בזה אלא בהפ"מ, והביאו המושב"ז סוף סימן זה וכ' דבהפ"מ אינו אומר בזה לא איסור ולא היתר ע"ש. אבל המחבר"ר אות י"ג כ' דדברי התב"ש אינם מוכרחים ודברי הפר"ח צרורים וכן דעתי להתיר בהפ"מ וסריכין תלתא הכו"פ והתו"ק והחגו"ש וכן הורה הרב הכולל מהר"ש לרור וכ"כ משו"ת פני יהושע שסיבר כן ע"ש.

(ג) ועדיין לריכין למודעי להמקילים בלא שיעור עושי די"ז היבא שמבחוץ שלם כנ"ל אי סגי בזה שיעור הטחול לצד שלם או בעינן שישתייר עכ"פ קלת בשר עם העור. החגו"ש שם כ' להקל אף שבפנים כולו לקוי רק עור הטחול מבחוץ שלם וכ"כ בל"ל החדש בס"י זה דבתב"ש ופר"מ משמע דלהט"ז עור נמי מלי, וכ"כ החכ"א שם דאם עור של טחול עלמו שלם מכל לז' יש להכשיר בהפ"מ. וכן בס' טריות הבושם אות ד' נשאל בעוצדא שנימק בשר הטחול ולא נשאר רק העור שלם מכל לז' והאריך והעלה להלכה למעשה להקל ע"ש. אבל במהר"מ שוף שם ובס' נחלת עזריאל הביאם הפהש"ו סק"ו מבואר דעור הטחול לצד אינו מלי ע"ש. וכ"ד שו"ת טטו"ד תניינא סי' קל"ד. ודע"ק בק"ד ומק"מ סק"ב כ' דאם קלת בשר נשאר ג"כ שלם מבחוץ ולא עור לצד חולי גם התב"ש ומשב"ז יודו להקל ע"ש. ובדעת"ת סק"ט וסק"י האריך טובא בזה והעלה צפנים שלו לדינא כך אס יש חסרון בטחול צפנים והוא חלול וריק והבשר מסביב שלם מכל לז' אפילו אס עי"ז יש קמט וסדק עמוק או גומא בעור הטחול אלא שהעור שלם בהקמט וגומא כשר. וכן אס יש צפנים ליחה או מים עכו"ם והבשר מסביב שלם מכל לז' ואין בו כשיעור עושי די"ז אפילו בלידוף צ' הלדדים יש להקל. ואפילו אס רק עור הטחול עלמו סוחס ואין בשר תחתיו דינו כבשר. ואפילו אס הטחול נפוחה שם ויש בליטה גדולה יש להקל כיון שאין שום שינוי וקלקול בבשר או בעור הטחול המקיף מסביב אבל אס יש צפנים בשר רע ונרקב ז"ע להקל אס לא נשאר מלד א' כעושי די"ז. ואס יש בתוכה שלחופית מלאה מים דינו כמלאה מים בלא שלחופית וכ"ש אס עור שלחופית בריא ושלם. ואס יש בטחול בועא מעל"ע ומראה עור הבועא משונה מלד א' של הטחול אפילו אס הבועא מלאה מים זכים אין להקל וכן צטונרי, אבל אס עור הטחול משני לדדים שלם ויפה בלא שינוי אפילו אין בזה כעושי די"ז כשר עכ"ל ע"ש :

[ו] בס"ק הקודם הבאתי לשון אור זרוע בשם ראבי"ה שאמר דכל מה שהוא לבוק לכרם קרוי סומכיה ולא יותר עכ"ל, וכלשון זה העתיק המרדכי והג"א שם וכ"כ הב"י בשם רבינו ירוחם וכ"כ בשו"ע. והא"ה כלל נ"ב דין י"א כ' סומכיה הוא כל מה שבדוק לכרם וקולשיה הוא מה שאין בדוק בו כלל עכ"ל, אך בהגהות שערי דורא למהרא"י כתב וז"ל איזה קרוי עושי טחול ואיזה קרוי קולשיה העושי הוא מונח על הכרם ודבוק בכרם וקולשיה אינו דבוק בכרם עכ"ל ע"ש. וע' כנה"ג אות ב' מ"ש ע"ז שכ' המחבר דין זה בלשון יש מי שכתב כיון דאין חולק עליו ע"ש. וע' בהקדמת הפר"מ צללי לו"ה. (א) הנה הש"ך סק"ו לזה לעיין בל"ח במעשה שאירע בק"ק פראג בזה ע"ש. והיינו בדברי חמודות אות רל"א אחר שהביא לשון הג"א ורי"ז והגשע"ד הנ"ל כתב וז"ל הטחול מקלתו דבוק לכרם והוא בלד העב ויש בלוחו לז' העב עלמו שאין דבוק לכרם כו' ומעשה יש לדון בכל הני לישנא דאמרי המפרשים הנ"ל, אס להוליא שלא יהיה בכלל עושי אלא הדבוק לכרם ולא מה שאינו דבוק לכרם אע"פ שהוא ג"כ עב או שבאו לומר שממנו נדבק בכרם הוא מקרי עב ובכללו מה שלא נדבק ג"כ, אבל הוא עב, ומעשה אירע פה פראג בימי האב"ד מהר"ר אפרים ז"ל. [הוא הגאון בעל עוללות אפרים וכלי יקר על ח"ח תורה] שנמלא הטחול נקוב בלד העב במקום שאינו דבוק בכרם ועמדנו למנין והטרפנו מדקדוק לשון מהר"ן [ואולי ז"ל מהרא"י שהוא כ"כ כנ"ל דבפירוש מהר"ן על שט"ד הנקרא מבוא שערס לא הזכיר מזה כלל] שכתב המונח כו' והדבוק כו', ואילו ר"ל שהדבוק בלד הוא הלד העב למה לו לומר כלל המונח אלא שבא לומר דהמונח והדבוק הכל בכלל לז' העב, ואע"פ שגם חזי הייתי במנין המטריפין הדרי בי לפי שלשון הג"א ודאי מוליא מן הכלל כל מה שאינו דבוק לכרם ממש מדכתב כל מה שבדוק לכרם ולא יותר ואס גם המונח ואינו דבוק בכלל למה לו לכתוב ולא יותר מהיכי תיתי לומר יותר דא"כ איזהו לז' הדק וגם רי"ז לא הזכיר המונח א"כ ודאי שבא לפרש לשון הג"א. ולשון הגשע"ד מכל ג"כ לפרשו דלא פליג [והיינו דידוע הוא שכל הטחול מראשו עד סופו הוא מונח על הכרם ויש ממונו שהוא ג"כ דבוק בכרם ולזה קאמר מקום שהוא מונח ודבוק קרוי עב ומקום שהוא מונח ואינו דבוק קרוי קולשיה, אבל לא בא להוסיף על דברי האו"ז והג"א כלום] אלא לשון מרווח נקט כו' כך חזי דן להלכה ולא למעשה הואיל ונזרק מפי החבורה לאסור עכ"ל הד"ח. והביאו הפר"ח סק"ח בקלרה וכ' דמלשון המחבר שכתב שכל מה שבדוק לכרם קרוי עב ולא יותר משמע ודאי דליתא למעוטי אותו לז' שאינו דבוק לכרם אף שהוא ג"כ עב וכ"כ מדברי האו"ה הנ"ל כו', ונראה דהמיקל בהפ"מ לא הפסיד עכ"ל הפר"ח. והסכימו אליו החגו"ש סק"ח והתב"ש סק"ז והשפ"ד סק"ו, אך הכו"פ סק"ה

(י) פחות מחצי עוביו. צעובי אותו טחול שניקב משערין (צ"ח וס"ך סק"י) וגם צאותו מקום שניקב משערין היינו דבול העצ גופא יא צלדיו קלת דק עד"מ במקום העצ יא טפח צענין שויר חלי טפח וצלדיו יא חלי טפח די צשויר רביע טפח ואף חס נשאר ד עובי דינר זהב זה לא ידענו שיעורו ומ"מ גראה שהוא (י) פחות מחצי עוביו: של אותו מקום כשר (משכ"ז) סק"א ועו"א"ח) ובאורך קלת. ועוד פרטי דינים מבואר ביס"ב ס"ק [ז]:

ואפילו

סק"ה מתחילה לידד להקל דלפי טעם הפרישה דניקב טרפה דמחמת הנקב ירקב הכרס המונח עליו ח"כ תלוי הכל בדביקת הכרס, אבל ח"כ כ' דחוקך להקל הואיל ולא מפי גדולי הדור להחמיר והלח"ח ג"כ אמר רק להלכה ולא למעשה. וגם איך אמרו בגמרא שהם בסומכיה טרפה הא איכא סומכיה דכשר דהיינו במקום שאינו דבוק לכרס לכן העלה לדינא דחס ניקב במקום שאינו דבוק והנשאר הוא בתכלית הדקות עד שאין ספק נמצאו

שחין שויר עובי די"ז טרפה. אבל חס יא צו שויר פחות מחלי כשר מטעם ס"ס שמא יא צו די"ז שמא אין זה סומכיה עכ"ל. אמנם המחזיק ברכה אות ט"ו השיג עליו דמ"ש דהלח"ח אמר חזר והכשיר בפשיטות בספרו תורת האשם וכ' לדון ולהורות למעשה שאין עוד שום פקפוק שאין אתה רשאי לחסור את המותר והביאו צמ' סלת למנחה. ומה שהוכיח הכו"פ מגמרא שאמרו סתם בסומכיה טרפה הא איכא סומכיה דכשר כו' אין זה הוכחה כלל דמלשון האו"ה ועו"פ מוכח דסומכיה אינו חלל העצ הדבוק בכרס והנשאר הוא בכלל קולשיה ח"כ אין מקום לדקדק מהגמרא. ועוד ח"ל דלא בכל טחול שכית שצד העצ לא יהיה דבוק בכרס וברובם כל הלד שלמעלה דבוקים בכרס חלל זימנין דמשתכח צבור הגדול יא צד העצ איזה חלק דמונח על הכרס ואינו דבוק וח"כ דברו חכמים בזה דסומכיה דבוק ואין ראיה. ולריך חקירה מוזכרת זכח אופיין של הטחולין כו'. ולענין דינא מאחר שהתו"ט [הוא הלח"ח ובעת נדפס צמס דברי תמודות] העמיק בדיון זה אשר וחזר והתיר והפר"ח והתב"ש והחגו"ש התירו בהפ"מ הכי נקטינן להכשיר בהפ"מ צלי שום פקפוק עכ"ל. (ב) והנה להיות דלאו כולי עלמא ידעי אופן הנחת הטחול ודבוקו בכרס והשפ"ד ומחז"ר שס' כ' דיש לשאל זה לבקיאם ויש כ"מ לדינא לזאת אמרתי לבאר מזה כפי שבדקתי היטב ומלאתי שהטחול כולו הוא מונח על הכרס צלד שמאל של בהמה כשהיא תלויה, וברובם כולם חזי העיגול שצדיו העצ וגם להלן ערך ד' או ה' אלבעות הוא דבוק כולו בכרס וכמ"ש הגאון חיד"א ז"ל הנ"ל ומשם ולהלן עד רוב ארכו ולפעמים יותר מרוב אינו דבוק רק אותו הלד שבו הגיד המזכר צשו"ע לקמן סי' ס"ד סע"י, אבל לידו השני אחר כלות משך דיבוקו הנ"ל מתחיל להיות פרום מהכרס והפירוד הולך צאלכסון היינו שכל מה שמתרחק מראשו העצ הפירוד מתרחב יותר ברחבו עד קרוב לסופו הדק ומשם ולהלן עד סופו הוא פרום לגמרי ומונח שם צלי דביקות כלל. עוד זאת מלאתי בכל הטחולים שראיתי כי אותו הלד שבו הגיד שהוא דבוק לכרס מראשו עד רוב ארכו הנ"ל הוא עצ יוהר מהלד השני שאינו דבוק בכרס כי הלד שאינו דבוק הוא דק לעומת לך הדבוק וכידוע לבקיאם, וח"כ עצ, ודבוק בכרס, דבר אחד הוא דבוקים העצ הוא דבוק בכרס ובמקום הדבוק בכרס הוא עצ ומקום הדק שבו צאמת אינו דבוק בכרס, וע"פ זה ניחא מה שנתקשה הכו"פ איך אמרו בגמרא סתם בסומכיה טרפה הא איכא סומכיה דכשר דהיינו במקום שאינו דבוק לכרס כנ"ל, והשתא ניחא כיון שבמקום שאינו דבוק לכרס צאמת אינו עצ והראש"ה ודע"מיה שכתבו שכל מה שדבוק לכרס קרוי עצ לא צאו חלל לפרש סומכיה שאמרו בגמרא, וכ"מ מפרש"י בגמרא שס' (ל"ג.) גבי הא דרב יהודה הוי קליף טחול ללוי הוי קא גאים ליה מעילאי ח"ל חות ביה טפי. ופרש"י שלא היה קולפו חלל בגובהו במקום עוביו שהוא מחובר שם לכרס כו' עכ"ל, הרי משמע להדיא דמה שדבוק לכרס מקרי עובי. וכן י"ל בצוונת רש"י כאן הוצא לעיל סק"ב שפירש סומכיה צעוביו למעלה והוא ברור צס"ד הן ע"פ דברי הפוסקים והן ע"פ החוש והנסיין. והראתי כל זה להשו"ב הג' ומוצאקים שצפעה"ק ירושלים הי"ו והודו לכל דברי. (ג) חס אחר שהסירו הטחול מן הכרס נמצא נקב או צועא או רקבון בטחול במקום העצ צלד הסמוך למקום הדק וליכא שיעור עובי די"ז ואין ידוע חס מקום הנקב או הצועא היה דבוק בכרס וח"כ הוא טרפה או אפשר שהיה במקום העצ שאינו דבוק ושם אינו פוסל שום דבר. כתב הרב שו"ג מחדש ד' צסס אציו דיש לצדוק ע"י אפר כירה דהיינו להטיל ע"ג מקום הצועא או הנקב אפר וח"כ רוחלין אותו צמים חס לא נמצא אחר הרחילה אפר כלל שם נותנים אפר ג"כ ע"ג מקום הדבוק בכרס ורוחלים אותו דבולאי לא, ילא האפר ממקום הדבוק והוי היכרא דלא היתה מקום הצועא דבוק בכרס דאילו היה דבוק גם שם היה נשאר האפר והוא נסיון אמתי דהכי נהגין צנסדק במקום הסרכא צריאה, כ"כ צס' תורת זכח הספרדי סי' נ"ט אות כ"ד וצס' ט"ל סי' כ"ג ע"ש. (ד) טחול שדבוק צכרס צסרכא יותר ממה שדרכו להיות דבוק ונמצא צאותו מקום צועא או שאר לקותא ואין עובי די"ז כשרה דכל מה שדבוק לכרס שפוסל לקותא היינו דוקא מה שדרכו להיות דבוק, כ"כ תו"ז וט"ל שס' ע"ש. אבל לריך לזה, הצננה רבה כי לא כל הטחולים שווים צדיקתם לכרס שם שדבוק יותר ויש שדבוק פחות ע"כ לריך צקיות להכיר איזהו הדביקות מתולדה ואיזה מחמת הסרכא והמציין יצין:

[ז] כ"כ הרשב"א צתוה"ק עובי דינר זהב לא ידענו שיעורו וג"ל שהוא פחות מחלי עוביו עכ"ל. וצתוה"א (דף ל"ט:) כ' עובי די"ז לא נחבאר כמה והולכין צו להומרא ומ"מ יא לנו לומר דכל שניקב עד מחליתו כשרה דהא*) נשת"ר קאמר, ועוד דסתמא דמלתא עובי די"ז אינו כמחלית עוביו של טחול עכ"ל. וכתב

הג"ה

(*) ור"ל מדקאמר בגמרא שם ובסומכיה נמי אי אשתייר בעובי די"ז ולשון שויר שייך רק על פחות מחציו. כ"כ הבי"ח והפרישה והט"ז סק"ז ע"ד הרשב"א, והקשה ע"ז בחידושי חר"ה הא כתיב והנותרת מטנו יאכלו אהרן ובניו ולא נחסר מן המנחה שהוא עשרון רק הקומץ. ובגמרא שם (נ"ח:) מחצה עמ"ה כרוב כו' לא תשייר רובו וכן שם גבי תנור שנמטא וחלקו לשנים פרש"י ואם נשתייר רובו שלם אלמא דגם ברוב נקרא שויר והביאו הרע"ת סק"ג וכ' בשם בא"פ תירץ ע"ז דלשון שוירם נאמר על דבר טפל ונגרע ערכו בערך עיקר הדבר וכאן דר"ה (יו"ז) לטי שמשים עצמו כשוירם כו' ולכן במנחה דהקומץ עיקר כפרה נקרא שאר המנחה שוירם ובעין זה תירץ בס' יוסף דעת והג"ש דכל שניטל החשיבות אף שהרוב נשאר מקרי שויר ע"ש. ואני בעשב איבש בין ארזי הלבנון אשאל מה יענו על זה דתנן בפאה פרק ומשנה ג' המדל נותן מן המשוואר על מה ששויר וכ' הרע"ב ותנן איזהו מדל נוטל אחת ומניח שנים כו' הלכך נותן פאה מן הנשאר לבד והנעקר פטור מבלום ע"ש הרי להדיא דגם על יותר מחצי בין בכמות ובין בחשיבות שיקיים בהנשאר מצות פאה אע"פ קראו התנא שויר וצ"ע:

הטור והמחבר להלכה כהלשון צתוה"ק שהוא פחות מחלי עוביו וכ"ד הרש"ל והט"ז והש"ך סק"ז אף הרמ"א צתו"ח שס' כ' דחס

דאס נשתייר חליה של הטחול כשרה עכ"ל הרי הוא כמ"ש הרשב"א
בזה"ל, וכן התב"ש סק"ח דכ"כ להרחקה מעצירה אס יכסיר
קלת יותר ממחליתו יהיה שיעור כ"א בידו כמה יותר יכסיר,
ובקל יבא למכשול בדאורייתא לכן כ' הרמ"א שישער במחליתו
להרחקה מעצירה, וכן יש להורות רק שאל"ל ללמס במדתו וגם

(יא) ואפילו דבוקים וכו'. דס"ל דמאי דקיי"ל כל יתר כנעול
דמי היינו כאילו שניהם נטולים ממקומן וניטל הטחול
כשר (ס"ד סק"ח) ובאורך קלת מזה ועוד פר"ד. מבואר
ביסמ"ב סק"ח [ח]:

ה נמצאו שני מחולים כשרה (יא) ואפילו דבוקים זה
לזה בצד העב:

הג"ה ויש מחמירים אס נמלא (יב) כמין טחול בלד העב
(הגשע"ד וכו' כ' דשם מהרי"מ) וטוב להחמיר אס לא במקום
הפסד מרובה:

בשר בעלמא כמו ביתרת רגל דלקמן סימן כ"ה (שפ"ד סק"ט)
ועיין יסמ"ב שם עוד מזה:

אס ספק לו אס ניקב חלי או
משהו יותר כשרה ע"ש. וכ"כ
במחז"ר שם דכיון דהרשב"א
עלמו כ' בזה"ל ששאלו כח
שו"ע להלכה למעשה פחות מחלי
עוביו ח"כ מ"ש בזה"ל ע"ד

מחליתו לאו דוקא [ע] בהקדמת פר"מ שם אף מ' דאס יש סתירה
מזה"ל לחי"ק שומעין לחי"ק] וגם מ"ש בזה"ל נשתייר חליה
ל"ד חליה וכן הב"ח וכל האחרונים כ' דנשתייר פחות מחליו כשר
וא"כ אף דנראה לעין פחות מעט מחליו כשרה והמורה עיניו
בראשו לדקדק שיהיה הפחות מעט מזעיר עכ"ל המחז"ר בקלרה.

(א) בעמ"ב כ' כשם הב"ח והש"ך דעוביו אותו הטחול שניקב משערינן וכו' דכל אחד ואחד בטחול ידיה משערינן זה דלא
כהפ"ח בקו"א שכל דאף בבהמה גסה אס נשתייר פחות מחלי טחול של עגל קטן כשר ע"ש. וכבר השיג עליו התב"ש סק"ט
דאין להקל קולא גדולה כזו מה שלא עלה ע"ד הרשב"א אלא משערינן בכל א' בפחות משהו מחלי טחול שלו הגדול לפי גדלו והקטן
לפי קטנו ע"ש. וכ"כ החג"ש סק"י א' בהג"ה והמחז"ר אף כ"א ועוא"ח דלא כהפ"ח וכ"כ המב"ש סק"א וסיים ואף אפי' אומר
דבאוחו מקום שניקב משערינן ואס ניקב בקולשא שבעצ אס נשאר תחתיו פחות מחלי עוביו של אותו מקום כשר, וכ"מ לשון
הב"ח והש"ך ע"ש. (ב) והנה הכו"פ סק"ו האריך להוכיח דעוביו דיו"ז אינו יותר משליש אלבע מד' אלבעות בטפת, אבל במחז"ר אף
י"ט סתם ראייתו וכו' דאין להשגיח בשיעור שהמליא הכו"פ שלי' אלבע בין לקולא ובין לחומרא ע"ש. אך בדעת סק"י"ג וי"ג האריך
בזה והביא דברי הכו"פ וגם דברי חידושי רז"ה שפילפל בשיעור דיו"ז והעלה דבניקב הטחול יש לשער בדיו"ז של עכשיו ואף אס
נאמר שבמיתה היה דיו"ז קטן ועב מ"מ גס אס תפול דיו"ז של עכשיו לארבעה ויהיה שטחו קטן מאד לא יגיע עוביו אפילו
לחלק חמשה של עובי הטחול בסומכיה, והביא ג"כ דברי השאלת יעב"ץ שכל דלא נמלא אפילו מטבע של כסף שיהיה כשליש
עובי אלבע קטן של אדם בינוני ומכ"ש דיו"ז, והגם שכל לידו מטבעות ישנות קרמוניות אין אחד מהם שיהיה עב יותר מרייכסטאלער
השכני ע"ש. וע"פ כל זה העלה הדעת לדינא דאס נשאר בטחול שלם כשיעור עובי שלי' אלבע ולכל הפחות שיהיה כעובי
רייכסטאלער אס נשאר יש להקל בזה"ל ולורך שבת ע"ש. וע' כו"פ שם בכוף דבריו ובסק"ה שהבאתי בס"ק הקודם אף א'
שמבואר שלא החליט לסמוך על שיעורו דשלי' אלבע. וכן השאלת יעב"ץ לירק זאת רק לסניף ע"כ דברי הדעת ג"ע. וע'
ל"ל החדש סק"י ששמע כשם זקנו הגאון בעל שו"ע דעובי דיו"ז הוא כחלי רז"כ רוסיא ולכן כ' דאס יש תרומתו דהיינו שהוא
בחלי טחול דעגל קטן [שכ' הפר"ח הג"ל] וגם כעובי חלי רז"כ יש להקל אף בגסה ע"ש. (ג) אס נברא כך דאין עב בסומכיה
בדינא כשר דלא גרע מנברא בלא טחול כלל ומה"ט אמרו בכוליא קטנה מחולרה כשרה, כ"כ בס' תפארת למשה והביאו במחז"ר
אף י"ד והסכים אליו לדינא ע"ש. (ד) טחול שדרכה להיות ארוכה וגמלאה עגולה או מרובעת וכו"ו. וכן שאר אברים שנשתנה
צורתן הרגילה כשר כל שאין בהם שום לקיחה, כ"כ בחכ"א כלל י"ד סע"ב ע"ש. וע"ל סי' מ"ו סק"ד אף א' ובסי' נ'
סק"ג אף ג':

[ח] שני טחולים דכשרה כ"כ הבה"ג והרמב"ם וכו"פ מטעם כיון דאפילו ניטל הטחול כולו כשר. אך כשהשני טחולים דבוקים
בסומכיהו זה תלוי בשטת הפוסקים בפירוש יתר כנעול דמי דלשיטת רש"י וסייעתו דמפרש כל יתר כאילו ניטל הוא
וחבירו דמי והרי אמרו ניטל הטחול כשרה. ולשיטת הרמב"ן ודעמיה דמפרש כל יתר כאילו ניטל הוא ומקומו עמו וא"כ ישאר
השני נקיב בסומכיה דטרפה כמו שנתבאר לעיל סוף סימן מ"א ע"ש. והנה הב"י ס"ל דעיקר לדינא כפרש"י וכי כ"ד הרמב"ם
לכן פסק בשו"ע דשני טחולים כשרה אפילו דבוקים זל"ז בלד העב, והרמ"א ח"ע"ג דס"ל ג"כ דעיקר הוא פרש"י ובת"ח
שם סע"ג שכן הסכימו רוב הפוסקים מ"מ חשש לדעת הרמב"ן, והביא שם וכו"מ סק"א כשם הגהות שפ"ד שפעם אחת אירע
מעשה שנמלא ע"ג הטחול חתיכת בשר כמו יד ובא המעשה לפני מהר"א ז"ל והטריף ואמר יתר כנעול דמי פירוש כנקוב
זהו כסברת הרמב"ן וכ' וטוב להחמיר במקום דליכא הפ"מ ע"ש. וכ"כ כאן בהג"ה ובת"ח סיים מיהו נראה דאין להטריף
אלא אס יש ביתרת הזה לורת טחול כו' כמ"ש בשמו בעמ"ב סק"י"ב. והנה הב"ח סע"ג כ' דלהלכה תשמינן לחומרא כה"ס
מחמירים שהוא דעת הרמב"ן והרשב"א ושא"ח וכן פסק מהר"א הג"ל והרשב"ל באו"ה שלו ודלא כרמ"א שמיקל בזה"ל ע"ש.
וכ"ד ה"ט סק"ח ע"ש. אבל הש"ך סק"ט האריך בזה וסיים דודאי כדאי הם רש"י והרמב"ם והרא"ש והטור ורי"ו וכו' לסמוך
עליהם בזה"ל ע"ש. וכן הפר"ח סק"י השיג על הב"ח, איברא שדעת הרמב"ן להחמיר בזה, אבל לדעת שאר פוסקים ומכללם
הרשב"א כשרה ע"ש דמשמע מדבריו דמכסיר בזה גס בלא הפ"מ. אבל במחז"ר אף כ"ט השיגו בזה וכ' דעיקר כמ"ש הרמ"א
והסכמת הש"ך להקל דוקא בזה"ל ע"ש. וכ"כ הלבוש סע"א ודברי חמודות שם אף רז"ו והחג"ש סק"ב ומנחת יעקב סק"ט
ופר"ת סק"ה להקל עכ"פ בזה"ל דרוב בנין ורוב מנין הסכימו לדעת רש"י ע"ש. (א) ואס נמלאו בבהמה שני טחולים
ואחד מהם נקיב בסומכיה, בשו"ת ז"ל סי' ל"ח כתב דאס אינו ניכר איזהו היתרת טרפה מספק ואס ניכר איזהו היתרת
כגון שאינה עומדת במקום הטחול רק במקום אחר או ניכר ע"י שהיא קטנה והטחול העיקרי אינו נקיב כשר, ולמד כן מדברי
מורו הב"ח שמכסיר בכוליא יתירה עומדת במקום הכליות אלא במקום אחר שיתבאר לקמן בס' מ"ד בעמ"ב סק"ט
וביסמ"ב סק"י"ג, ואס היא קטנה למד מדין ב' ורדות ואחת גדולה שהולכין אחר הגדולה שנתבאר לעיל בס' ל"ה ח"ה סע"ג
ע"ש. והביאו הפר"ח שם והשיג עליו דהא קיי"ל ניטל הטחול כשר ואעפ"כ כי ניקב טרפה, מפני שהנקב מכאיבה יותר מניטל
[כנ"ל סק"ב] וזה הטעם שייך אף כשהם שנים לפיכך כנ"ג יש להטריף וכן העלה בדין כוליא יתירה דלקמן שם שהסכים אליו
התב"ש

שם לאחר זמן לפחות מכשיעור ואף שאינה במקומה מ"מ בודאי יש לה חיות ממקומה דכל"ה היה מסרית כמ"ש בשו"ע סי' ס"ב גבי צילי זכר והניח צל"ע ע"ש. וע' מנחת יוסף ריש סי' זה שהביאו וכו' שהוא חשש רחוק דמה"ת לחוש לזה כו' ע"כ כ' הטעם שהטריף משום שהיה מקום ריק שם ואולי נימוחה וכדלקמן סע"ו ע"ש. ואני צעני

(ב) בגי' כליות בשרה. וה"ה צד' כליות או יותר (חגורת שמואל סק"ב ועו"פ) דכל יתר כנטול דמי ונימלו הכליות כשרה (ט"ז ומשכ"ז סק"א) ואם הם דבוקים זה בזה. מבואר ציפה"ב שם אות ד' :

(ג) אם ניקבה וכו'. ואפילו אם ניקב או נחתכה בחרץ עלמו כשרה (צ"ח וע"ז) סק"ג וש"ך סק"ד) ואם ניקבה ע"י חולי. ודין מחט בכליות

בבוליא אחת או (ב) בגי' כליות בשרה. וכן (ג) אם ניקבה הבוליא או נחתכה אפילו עד (ד) מקום החרין בשרה :

לקתה

ועוד פרטים. מבואר ציפה"ב סק" [ב] :

(ד) מקום החרין. היינו חלב לובן שיוכל מתחת המתניים וכנס לתוך הכליות שהגידין מעורין שם והוא חמלעית הבוליא ונקראת חריץ (ט"ז שם וש"ך ושפ"ד סק"ז) ושם עיקר חיות הכליות (צ"י ועו"פ). כל מקום שזכר בסימן זה עד החרין או עד הלובן הכל אחד הוא (דרת"ש סק"ד) וע"ל ציפה"ב סק"ג פירוש קדמונים מהו החרין :

לקתה

חברה טרפה ומקומה הוזכר בש"ס אפ"ה כ' הרבה מגדולי האחרונים להכשיר בנמלאת שלא במקומה כמו שנתל"ע סי' מ"ב סק"ה אות ה', וא"כ למה נטריף בכוליא שנייתה נוקמה בעוד שאפילו חברה לגמרי כשר, לכן נראה כיון שדבר זה לא הוזכר בשום פוסק ראשון או אחרון רק נאמר בעל פה עד מפי עד באין טעם כלל ע"כ י"ל באולי שהרב הג"ל שהטריף מלא איזה ריעותא המטריף בריאה במקום שנמלאת אותה הכוליא והשו"ב הזקן הג"ל שמע שהרב הטריף לא ידע טעמו וסבר שמחמת הכוליא הטריף, וע"ל סק"ה אות ד' מ"ש בשם תשו' חס"ל ע"ש. (ג) כ' השפ"ד סק"א ודע דטרפות הכליות כ' האגור בשם מהרי"מ משום דסופו להתקלקל הבני מעיים והביאו הב"י כאן. ובכ"מ שם פ"י הל"י דחה זה דאין נראה שטרפות הכליות יהיו משום הב"מ אלא הוא טרפות מלד עלמה והביא ראה להב"י ע"ש. וע' בשם"י זה. (ד) לענין מ"ש בעמה"ב סק"ב בשם חגו"ש דה"ה ד' או יותר כ' המחב"ר אות ד' דכן הוא לשון רב הא"י גאון שהביא הראב"ן ורי"ז שלשה או ארבעה וכ"כ הרוקח ומרדכי בשם ראב"ה ע"ש. וכ' הב"ח ופר"ח סק"א דאפילו דבוקים זכ"ז בחרין שכוליא כשר דהא בניקבו קי"ל דכשר אפילו הגיע הנקב במקום חריץ ע"ש. ובמשכ"ז סק"א כ' דאם הם דבוקים זכ"ז עד שאם ינטל כל מקום הדבוק לא ישאר כפול וכענבה המוזכר לקמן סע"ה ל"ע לדעת הרמב"ן דמפרש כל יתר כנטול. הוא ומקומו עמו ויש לאסור באין הפ"מ כמ"ש הרמ"א בסי' הקודם סע"ה גבי צ' טחולין הדבוקים זכ"ז ע"ש. ובשפ"ד סק"א מ"ש ע"ז שלא הגיע הרמ"א גם כאן כמו צ' טחולין הדבוקים זכ"ז ע"ש. וע' מחב"ר אות ז' שהסכים להמשכ"ז דבאין הפ"מ יש להטריף וע' דע"ק סק"א שכ' על דברי המשכ"ז ואולי כיון דהכליות הם כמה חתיכות מחוברות זל"ז ואין לנו שיעור מפירוש כמה חתיכות חק הבריאה ברוב זהמות י"ל דלא שייך יתרת דבוק בכוליא דאולי נתגדלה כן וכוליא גדולה הרבה הכשירו [לקמן סק"א אות ג'] ואפילו היסרת אינו בדרה ומשונה הרבה מכפי השכיחות אינו רק כוליא אחת ע"ש. ובמק"מ סק"א שכ' דאין להקל בכל זה רק בהפ"מ ע"ש :

[ב] הוא מגמורא שם (נ"ה) פסול בריאה כשר בכוליא נקב. והטעם כ' הרא"ש שם דדוקא לקותא [דנתמסמסה. ששם"ק שאחר זה] הוא דפוסל אבל ניקב או נחתך אפילו עד מקום חריץ לא מיטרפא דה כי יותר מוזק לה כא"צ הלקותא מכאב החקך והנקב והכי אמר לעיל (כ"ד). דהוי מחו בכוליא וקמלו וקאמר דלא הוי טרפה ולא דקדק א"ס הגיע המכה למקום חריץ וכן אמרינן בשמעטין דנקב כשר בכוליא ולא מפליג בין הגיע למקו"ח ובין לא הגיע עכ"ל הרא"ש. וכ"כ הר"ן והרשב"א. וכ' הב"י דכ"ד הרמב"ם וכ"כ בשו"ע דבניקבה או נחתכה אפילו עד מקו"ח כשרה ופי' הב"ח והט"ז והש"ך שם דעד ועד בכלל ואפילו בחרין עלמו כשר וע' פר"ת סק"ב דאפילו ניקב מעבר לעבר כשר. (א) כתב הש"ך סק"ב בשם אור"ה ניקבה הכוליא דכשרה דוקא ע"י מחט [ומיירי שניקב בפנינו וראינו שלא ניקב אחרים הפנימים. באה"ט סק"א. וע"ל סי' הקודם סק"ג אות ב'] אבל ניקבה ע"י חולי לא גרע מנתמסמס וטרפה. והב"ח כ' דמשמעות שאר הפוסקים שכ' סתמא דניקבה כשרה משמע דאפילו ע"י חולי כשר ולמעשה לריך להתיישב עכ"ל. והפר"ח סק"ב מחמיר בהאו"ה מטעם דאין אנו בקיאים בנתמסמס, וכ"כ הב"י פ"ב. והתב"ש סק"א אף שדחה טעמו דהפר"ח מ"מ לדינא כ' לאסור בהאו"ה ומטעם דהוי לקותא וכא"צ לה ואפילו אין חסרון בנקב יש להחמיר בניקב ע"י חולי וסיים ומיהו כ"ז דוקא בהגיע למקום חריץ ע"ש. וכן סיימו הש"ך והפר"ח שם דכלא הגיע למקו"ח אפילו בנתמסמס כשר. והשפ"ד שם כ' דמדברי הש"ך והב"ח נראה דדוקא בנקב שיש בו חסרון והאריך ומסיק דלדינא כ' הכנה"ג ועו"ח דנקב ע"י חולי והגיע ללובן יש לאסור ונכון להחמיר עכ"פ באין הפ"מ וכאמור עכ"ל. והמחב"ר אות י"ג האריך בסתירת דברי השפ"ד וכ' דעיקר כהתב"ש ולדינא העלה דניקב ע"י חולי והבשר אינו בריא והגיע הנקב עד ללובן אף שאין בו חסרון יש להחמיר אף בהפ"מ. ואם הבשר סביב הנקב בריא ומוזב יש להכשיר בהפ"מ. ואם לא הגיע עד הלובן יש להכשיר וכ"ז שנועט שהנקב ע"י חולי. אבל אם אינו יכול להתברר שהנקב ע"י חולי ואין שום ריעותא בבשר אם לא יש חסרון אף אם הגיע עד הלובן יש להכשיר ע"ש. והביאו ביד אפרים להלכה. וע' דע"ת סק"א וב' שהביא מפירוש המשניות לרמב"ם שכ' וז"ל ונקב הכוליא אין שואלין עליו עכ"ל ומוכח דבכ"ג כשר והאריך והעלה דניקב במקום החרין אפילו יש פסק שמה הוא ע"י חולי אם אין בו חסרון כשר ואם ניכר שהוא ע"י חולי שבהר שסביב הנקב אינו בריא אין להקל כ"א בהפ"מ. אבל אם יש בו חסרון והוא במקום החרין יש לאסור ע"ש. (ב) בם' עיקרי

ב (ה) לקתה הכוליא והוא שיעשה בשרה כבשר המת
שהבאיש אחר ימים שאם תאחוז במקצתו יתמסמם
ויפול והגיע חוליו זה (ו) עד הלובן שבתוך הכוליא
הרי זה מרפה. (ז) מנס חרב דינו כלקתה הכוליא. הג"א
ומרדכי) וכן אם נמצאת בכוליא ליחה אע"פ שאינה
סרוחה או שנמצאו בה מים עכורים או סרוחים הרי זה

(ד) לקחה וכו' שאם תאחזו במקצתו וכו'. כן הוא לשון הרמז"ס והטור, אבל שאר כל הפוסקים כתבו שנתמסמם הבשר עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי מקמט דלא צעיקן שיפול בלחיזת מקלחו ולדידן דאין לנו צקיאם בנתמסמסה כל שנשתנה מראיתה וכיכר שהבשר לקוי ורע הוי לקותא (פרי תואר סק"ג ועו"א"ח) ובאורך קלת. מבואר ביסה"ז ס"ק [ג] :

(ו) עד הלובן וכו'. פי' לתוך הלובן (ט"ז סק"ז) וש"ך סק"ה) ועוד מזה. מבואר ביסה"ז שם אות א' :

(ז) מכת חרב וכו'. הפירושים של מכת חרב. ודין אם נחתכה או נבקעה לשנים במקום חריץ דטרפה. מצואר ציסה"צ שם אות ג' וד' :

גירסת הרי"ף לקוחה ומוגלה ב' עינים הם ולקוחה
 שאמר רביס היינו מסמס ומניחל הא דאמרו והוא דמטא לקוחה
 למקו"ח היינו לקוחה דמסמס אבל מוגלה לא הוכר כאן רק להלן
 הא דאמרו כשר בריאה פסול בכולא מוגלה ומהא דאמר רב
 מתנה שם (נ"ח.) מליא מוגלה טרפה ובהי חרי דוכתי לא נאמר
 והוא דמטא למקו"ח וכן מים עכו"ם דילפין מהא דאמרו
 ומים זכים לא חנוך אלא דלילי כו' כנ"ל, לכן במוגלה ומים עכו"ם
 טרפה אפילו לא הגיע למקו"ח, וכ"ה באו"ז בשם רשב"ח
 וכו' מ' מדברי הרמב"ם [כמ"ס בשמו לעיל במוסגר] ולא כהרשב"ח
 והטור שם' אף במוגלה ומעכו"ם צעין שהגיע למקו"ח כי
 מנין להקל באיסור תורה באין הכרע וראיה כלל מהתלמוד.
 ובהב עוד הרמב"ם שם ויש לחלק בין בועא הבולטת לחוץ לאינה
 בולטת, דבבולטת לחוץ טרפה אפילו לא הגיע למקו"ח, ובאינה
 בולטת לחוץ אלא היא צפנים [דהוי רק חסרון מצפנים, משב"ז שם]
 לר"ך שהגיע אליה וכו' ב' למקו"ח, עכ"ד הרש"ל בתיספת ביאור
 קל"ת ע"ס' אלה הם ראשי המדברים בענין זה ועפ"י נחלקו
 גדולי האחרונים ז"ל יש מחמירים בדעת הרש"ל בשם או"ז ורשב"ח,
 ויש מקילים. בדעת הר"י בשם הרשב"ח והטור ועו"פ ויתבאר
 לפנינו ב"ד (א) ה"ז סק"ז הסכים להרש"ל ואחר שהביא
 דברי הרש"ל הג"ל כ' דכ"פ הב"ח [ע"י משב"ז שם מ"ס בזה]
 וכן ראוי להבין למעשה ע"ס. וכ"ד הר"ך שם עפ"י האו"ה
 בשם רשב"ח וכו' דמשמע לסברא זו אפילו צמט מוגלה רחוק
 הרבה מהחרין טרפה ע"ס. וכ"ד עו"ח יוצא להלן אות ג'.
 (ב) והפר"ח סק"ו כתב דעיקר מדברי השו"ע מכמה טעמים חדא
 דכיון דגירסת הרי"ף באו הדברים סתומים ובגירסת רש"י
 ופירושו בא הדבר מבואר דאף במוגלה צעין שיגיע למקו"ח
 ילמד מהם מן המפורש, ועוד דכיון דאפילו לקוחה דמסמס
 דבריאה טרפה אפ"ה בכולא צעין שיגיע למקו"ח כ"ס מוגלה
 דבריאה כשר ומנ"ל להסיף חומרא על מה שמכר בש"ס שציקר
 חיות תלוי בחרין מונה ילפין שכל לקוחה שיש בכולא אינו
 אלא שמוגיין במקו"ח הא לא"ה כשרה, והאריך עוד בראיות
 דכלל הגיע למקו"ח כשר סיים והכי נקטין עכ"ל. וכ"ד הכו"פ
 סק"ז והביא ראיה דרביס קאי על לקוחה דמוגלה ע"ס. וכן
 התו"ק סק"א כ' דעיקר גדינה כפסק השו"ע והוכיח מכמה
 פוסקים ראשונים דמוגלה ולקוחה שיש בדיניהם רק מוגלה
 שייך כשהוא צפנים כמו בריאה ולקוחה הוא מצחון
 ובשניהם אס' לא הגיע למקו"ח פשר ע"ס. ובשו"ת פנים
 מאירות שם שהוכיח ג"כ מש"ס ופוסקים בדעת השו"ע ע"ס.
 וכן בשו"ת משכנות יעקב סי' י"ט האריך בזה וכתב יען שהוא
 חומרא גדולה והפסד מומן גדול כי ראיתי שהרבה בהמות
 מאד נטרפים מזה ומלוי כמו סרכות בריאה, לכן שמתי לבי
 לדקדק בזה ולבאר מדברי הראשונים ומש"ס אס' יש להחמיר בזה
 ואחר העיון נ"ל שאין להחמיר כלל דעיקר טענת הרש"ל לגירסת
 הרי"ף לא מלינו בש"ס דבמוגלה צעין מקו"ח, ומאחר שהרשב"ח
 ס"ל נמי בגירסת הרי"ף ומ"מ כ' דאין שום דבר פוסל בכולא
 רק במקום חריץ כדאי הוא לסמוך עליו אף בשל חורה כל זמן
 שאין ראיה מפורשת לשהור דבריו כו' דלפרש' דמפרש לקתה
 היינו מוגלה פשיטא דבעי מקו"ח וכ"מ מדברי התוספ' שם ד"ה
 והרי מ"י, וכ"מ בס' הפרומה הגם שם' בגירסת הרי"ף וכ"כ
 הרוקח בסי' שפ"ג בשם ה"ט של רגמ"ה אס' יש מכה בכולא
 כו' ואס' אינה מגעת ללובן כשרה, וכ"כ הדוקח עוד מלד עלמו
 בסי' של"ו במים עכו"ם כו' וסיים המשי"ע ואין לזוז מדברי הפוסקים
 המפורסמים אלו ומכללס רגמ"ה מפני דברי רשב"ח אשר שיטתו
 וטעמו לא נודע, וע' חו"ק שהאריך ג"כ להעמיד פסק השו"ע
 עכ"ד ע"ס באורך. וכן בס' עני לבונה כ' וז"ל בבלי כ' בשם
 כנה"ג להחמיר כרש"ל ומיהו עכשיו נהגו כמה גדולי המורים
 להכשיר אף שהבועא במוגלה והוא מצחון דפסקו כהפר"ח דהחזיק

בפסק השו"ע דלר"ך שיגיע המוגלה לחרין והכי נקטין עכ"ל וכ"ד
 עו"ח. (ג) אף התבאר שור שם סתם ראיות הפר"ח הג"ל
 דמ"ס דילמד סתימת הרי"ף מן המפורש ברש"י, אין זה סברא
 ללמוד דעת הפוסק מהחולק עליו, גם מ"ס הפר"ח דמוגלה הוא
 כ"ס לקולא ממשמס, אין למדין כאן ק"ו דאין מדמין בטרפות
 כו', וכן דחה שאר דבריו והעלה לדינא דבמוגלה ומים עכו"ם יש
 לחסור אפילו לא הגיע למקו"ח כדעת הרש"ל וט"ז רק במסמס
 כו' אין להחמיר כ"א במסמס ממש אבל בשינוי קלת וכ"ס שינוי
 מראה אין להחמיר כל שנשאר קלת הפסק בשר בריא בין
 הריעותה למקו"ח. וכן מ"ס הרש"ל שם לחלק בין בועא הבולטת
 לחוץ לאינה בולטת כו' כנ"ל השיג עליו בזה ומסיק לדינא
 דאפילו אינה בולטת כלל כמו מורסא ואפילו בלא בועא כל שנמלא
 בכולא מוגלה או מעכו"ם אפילו משהו יש להטריף אפילו
 לא הגיע למקו"ח כדעת הר"ך סק"ח ע"ס. ופ"ד שו"ת נכנס
 יחזקאל סי' כ"ה מהולדות ילחק סי' ט' ופר"ה סק"ו וישועות יעקב
 וטטו"ד ב' סי' קל"ט ועו"ח להחמיר כרש"ל וכמ"ס התב"ש
 ע"ס. (ד) חמס החגורת שמואל סק"ו הכריע דבאין הפ"מ יש
 להחמיר כהאו"ה בשם רשב"ח דאפילו צמט מוגלה ורחוק הרבה
 מהחרין טרפה אבל בהפ"מ ובה"ג יש לסמוך על הרשב"ח
 והטור וב"י וסייעתם דאס' הגיע לחוץ החרין עלמו טרפה ואס'
 לאו כשרה ואף באין הפ"מ אין להחמיר בלא הגיע לחרין אלא
 כשהלקוחה בולטת לחוץ וכמ"ס הרש"ל הג"ל ע"ס. וכ"כ חכ"י
 כלל י"ח סעי"ג וערה"ס סע"ו ועו"ח להקל בהפ"מ אס' לא
 הגיע המוגלה או המים עכו"ם למקום החרין. וכן בדעת סק"ה
 שהאריך בזה והביא עוד פוסקים רוא"ח מ"ס בזה ומתוך כך
 העלה לדינא דאס' נמלא בכולא מכה ובוטא ובתוכה מוגלה או
 מים עכו"ם אס' לא הגיע עד הלובן שיש הפסק מעט בשר בין
 הבועא והלובן יש להקל בהפ"מ ואס' הגיע עד הלובן ולא נכנס
 לתוכו כלום אס' ניכר שהלובן שלם שם כמו בכל סביבו וגם
 יש עליו הקרום שט"ג הלובן במקום שהוא יש להקל בהפ"מ וכו"ס,
 ובהפ"מ ושעה"ד יש להקל אס' יש עכ"פ בין המוגלה ובין
 הלובן קרום הבועא ואינו מסמסם במשמוש ונקלף מהלובן אף
 שמשונה במראיתו וקשה קלת מ"מ מקרי הפסק בין הבועא ללובן
 דיש ללרף דברי הפוסקים הוצא לעיל סק"ג דלא מקרי חריץ אלא
 הגיד והסמפון שבאמצע החלב. ודוקא אס' יש עוד חלב בין
 קרום הבועא ובין הסמפון והגידין שבאמצע הכוליא. וכ' דהישועות
 יעקב וטטו"ד ועו"ח הג"ל שמחמירים לא ראו דברי הפוסקים
 שהביא ע"ס באורך ועוד פ"ד. (ה) כל טרפות מוגלה בכולא
 היינו במושרשת צפנימית בכולא משהו. אבל כשהכוליא שלמה לגמרי
 בקרום הרגיל וע"ז דבוק מכה או בועא כשרה ד"ל שבחלל
 הבהמה נעשה ונדבק מצחון בכולא ואין הלקוחה בכולא כלל וכמ"ס
 לעיל סי' ל"ז ח"א סק"ב אות ג' גבי בועא הנקלפת. כ"כ
 המק"מ סק"ט שלמד כן ממ"ס באו"ז שם מתשובת הגאונים והוצא
 בהג"א ורש"ל שם. [וכן משמע מדברי ההב"ש שם] ע"ס. שהביא
 מס' יהושע סי' ג'ו בבוטא שהיתה שלא בחרין ונקלפה והיה
 קרום הכוליא שלם רק שנשאר בה קמט במקום מושב הבועא
 והחיר בהפ"מ מטעם ס"ס שמה בועא זו באה נומקוס אחר
 ונדבקה כאן והקמט נעשה מדחיקת הבועא וספק שמה כהמחירין
 מוגלה שלא בחרין וסיים המק"מ ול"ע לדינא ביש קמט ע"ס. וע'
 דעת סק"א מ"ס עוד בזה. והנה הארכתי והבאתי כמעט כל דברי
 הפוסק' המדברים מענין זה להיות דבר הרגיל ושכיח טובא וכמ"ס
 בשו"ת משכנות יעקב הג"ל אות ב' וכדי לעורר לב המעיין
 והבוחר יבחר. (ו) לענין אס' נאבדה הכוליא בלא בדיקה. מעשה
 בבהמה שנמלא ריעותה בכוליא שהיתה סרוחה ולא הספיקו
 לבדקה אס' הגיע הריעותה למקום חריץ עד שאכלה כלל הסרימו
 מהר"י אדרבי והרשד"ס וס' ש"י דבהמה אסורה ולא מוקמין
 אחזקה. דבהמה זו איחרה רובה דידה, ואס' שנים אומרים שראו
 הכוליא

(מ) אפילו הגיע ללובן. משמע אפילו בלובן עלמו רק בעיני עכ"פ שישתייר מקלתו שלם (ט"ז סק"ח וסק"י ועו"א"ח) ואין להחזיר במו"ז שהגיעו ללובן אלא בללולים מאד בלא שינוי מראה ודוקא בהפ"מ (תכ"ט סק"ה) ובאורך קלת מאה. ודין מ"ז מהם מלוחים או מרים ואם היו רוב מ"ז ומעט מוגלגל. ואם נאצדה או נשפכו המים וא"א לבדוקם. הכל מבוחר ביסוד"ז ס"ק [ה]:

דס

וגאצדה ולא ידעין אם הגיע ללובן טרפה, אבל אם הלקותא רק בלובן לריך בירור שהיה שם לקותא ומספיקא לא מטרפינן וחוקי בחזקת כשרה ול"ע עכ"ל. וע' פתש"ו סק"ו בשם שו"ת תולדות יצחק שכ' ע"ד הכו"פ אלו שדינו אמת והוסיף זה טעם לשבח ע"ש. וע"ל סק"ח אות א'. ולענין הכלים הרשד"ס התירם אחר מעל"ע והשפ"ד שם השיגו ודעתו לאסור אף לאחר מעל"ע ע"ש. וע' דע"ת שם שהאריך בזה והעלה הרבה חילוקי דינים צידן הכלים ע"ש:

[ה] בגמרא שם מים זכים כשרים, הכא והכא וכ"ה הסכמת כה"פ. וכ' הט"ז והש"ך סק"ח וש"פ דאפילו מ"ז בלובן עלמו כשר ומ"ש הכ"י בשם הג"א בכוליא של חיל שנמלא בשפירא שלא היה לה בשר כלום אלא היתה מליאה מים ללולים רק שבמקום הלובן היה שלם והכשירו עכ"ל כ' ע"ז הט"ז שם לא שהכשירו דוקא מטעם שכל הלובן בעיני שלם אלא המעשה היה כך ולאו דוקא כילו שלם אלא אפילו מקלתו ע"ש. דמשמע שמוקלת הלובן בעיני שלם וכ"כ בסק"י להדיא דאפילו במים זכים בעיני עכ"פ שישתייר מקלתו, וכ' ע"ז המשכ"ז שם ולא ידענא מנא ליה הא כיון דהמעשה בשפירא כך היה אין ללמוד ממנו שישתייר מקלתו עכ"ל, והתכ"ט שם כ' דבאמת מים זכים כשרים אפילו בלובן עלמו והשיג על הג"ח שמחמיר גם בזה [וכן השיג החנו"ש שם על הלבוש שמחמיר ג"כ בהכ"ח] דהוא חומרא יתירה דסתמא אמרו בגמרא מים זכים כשרים משמע בכל מקום וכ"ד אחרונים ומ"ש המרדכי בשם ראבי"ה בזה דהמחמיר הע"כ אפשר שהוא מטעם שכ' מהרי"ק בשם הר"פ דאין לה בקיאים בין ילי ללא ילי לכן אין להחזיר במו"ז שהגיע למקו"ח כ"א בללולים מאד ולא שינוי מראה כלל ובהפ"מ דוקא ולא בהפ"מ יש לחוש לדברי הר"פ הכ"ל ובזירוף סברת הג"ח ז"ל עכ"ל ע"ש. (א) לענין מהות מים זכים, הדע"ק סק"ד כ' דלכתחלה לריך לבדוק ולראות ברור שהוא מים זכים ובדיעבד כל שלפוס רהיטא הם זכים אף שלא הובחן נגד האור אי ילי ביותר והובחן שאינם סרוחים כשר ע"ש. ובס' זבש"ל הספרדי אות ח' הוצא בד"ת כ' ממהגי עיר פאם שנהגו לסנון בבגד לבן ונקי ואם ישאר כמו עפרורית דבוק בבגד עכורים הם ע"ש. אבל בשו"ת ז"ל החדשות סי' מ"ה הביא דברי התכ"ט הכ"ל וכ' דאינו יודע מאי דפשיטא ליה כ"כ בללולים מאד בעיני והאריך והעלה לדינא דאין לריך שיהיו ללולים כ"כ כמו שנשאבו ממעין אלא כל שרוב בני אדם שותין כן אע"פ שמיטעו בנ"א מקפידים שלא לשתותם בלי סינון מ"מ ללולים מקרי ולמד כן מגמרא שבת (דף קל"ט:) יין ללול, ומים ללולים כו' ומפירוש הר"ן שם ע"ש באורך. (ב) לענין אם המים הם זכים ולא סרוחים אבל הם מלוחים או מרים, בשו"ת חתם סופר סי' מ"ז כ' דדוקא בריאה דתליא אי מים זכים הוי בכלל בועא [ע"ל סי' ל"ז ח"ב סק"ב] הוא דסובר מהרי"ו דגם מ"ז מלוחים אסורים אבל בכוליא דתליא רק אי ילי א"כ ילי ולא סריחי אע"ג דמלוחים זכים נינהו ולכן המיקל לא הפסיד ע"ש. וכ"כ הדע"ק סק"ד ובדברי אברהם סק"ז דמלשון הפוסקים וטושו"ע שכ' להחמיר רק במים עכו"ם משמע דבמים זכים אין קפידא אם הם מלוחים וא"ל טעימה וי"ל עוד דמלוחים מעלייתא הוא שעי"ז י"ל שמי רגלים שבשלפוחית הדרי לכוליא ע"י אצנים מפולשים בבשם ודרך מי רגלים להיות מלוחים ואין זה לקותא ע"ש. וע' בשו"ת ז"ל החדשות סי' מ"ד שהאריך אי בעינן בכוליא שיהיו הנו"ז מתוקים וגם הסימנים דכים נקלק שכתב הש"ך בסי' ל"ז שם וכ' דדוקא בריאה דיש אסורים ב' צועי דסמיכי גם במו"ז ע"כ החמירו טובא, משא"כ בכוליא דהתירא דמ"ז מפורש בש"ס וכה"פ, וליד להקל ג"כ במרים או מלוחים והביא תשו' דודו מהרי"ל שכ' להקל למעשה במלוחים מטעם שהמים אלו מתמלים מהמאכל ומשתה לכים השתן וידוע שהמים אלו מלוחים הם וכן ראה לחכם א' שהשיב דכוליא לא סגי שלא יהיו מלוחים לפי שהם מילוי השתן ע"ש. והם עולים כדברי הדע"ק הכ"ל אך בל"ל החדש שלו שעל שו"ע סי' זה סק"ו כ' דבמלוחים או מרים אין להקל אלא"כ יש עוד נדדים להקל כגון שהוא רחוק מהחריץ וכי"צ ע"ש. וע' בס' עלי לבונה שהוכיח דמ"ז והם מרים יש לאסור כמו בריאה ולריך לטעום ע"ש. דמשמע שמחמיר גם במלוחים ולא ראה דברי החת"ם והדע"ק הכ"ל ובס' ערוגת הבושם סי' ה' הביא דברי החת"ם הכ"ל וכ' כיון שהגאון הזה מהיר במרים ומלוחים בפשיטות יש לסמוך עליו, וכ' דיש לנהג שלא לטעום כלל אם הם מתוקים אי לא כדי שלא יטעך להקל גם אם ימלאו מרים או מלוחים ובלא"ה לא נכון לטעום מחשש איסור לכן טוב יותר שלא לטעום כלל וכן אני נוהג ע"ש. וע' דע"ת סק"ח שהביא ג"כ דברי החת"ם ולדינא העלה דמ"ז מלוחים או מרים הם לא נכנס לתוך הלובן כלל אפילו אין הפסק כלל בין המים להלובן כל שניכר שהלובן שם שלם בכל סביביו יש להקל כיון דהטור וש"ע מקילים בזה בעכורים ממש אבל אם נכנסו קלת לתוך הלובן יש לאסור ע"ש. וע' בס"ק הקידם אות ד'. (ג) ואם היו רוב מים זכים ומעט מוגלגל. בשו"ת טטו"ד שם נשאל בזה מרב א' דכמה פעמים בא לפניו שהיה בכוליא בועא במו"ז ובהחמית הבעא היה פסולת כמו מוגלגל והשיב כיון דלא נתנו חז"ל שיעור למוגלגל כמה יהיה לכן בזה טרפה לכל חד כדאית ליה אי בעינן הגיע ללובן אי לא בעינן ע"ש. אמנם בשו"ת פני יהושע סי' י"ב העלה דאם רוב הבעא במו"ז ומיעוט מוגלגל דינה כבועא במו"ז דבתר רובא אזלינן ע"ש. אך הבח"פ סי' ל"ז סקט"ז חולק עליו בזה. והוצא לעיל שם ח"ב סק"ב ואות ב' וע"ש מ"ש בשם ס' מנה"ז דרחוק במליאות הוא אף בדבר הללול שעומד זמן רב שלא יתקבץ בשוליו איזה עכירות מעט וכדאי הפכ"י לסמוך עליו בהפ"מ ושעה"ד ע"ש. וע' שו"ת מים חיים סי' י"ד מזהמ"ח בעובדא שנמלא שלחופית בכוליא במו"ז ובתחתיתו נמלא קלת מוגלגל ולא הגיע ללובן וכ' אף דהט"ז והש"ך מחמירים אף בלא הגיע ללובן מ"מ בגד"ד יש להחזיר כיון שהמוגלגל הוא רק בתחתיתו בודאי לא היתה בולטת לחוץ רק המים הזכים, והרש"ל והט"ז כ' דבאינו בולטת לחוץ בעינן דוקא הגיע ללובן ובכאן כיון שהמוגלגל רק בפנים ולא הגיע ללובן

פסד

(י) דם דינה במים. היינו כמים זכים וכשרה (ט"ז) וס"ך סק"ט ועו"ח) וזהו רק כשהדם הוא בצער האדום שכולל אצל אדם הלובן עלמו נהפך לדם אין להקל (תב"ש סק"ז וכו"פ סק"ז) והטעמים בזה ודעות שאר אחרונים בזה. מנחם זיסה"ב
 ס"ק [ו] :
 וי"מ

וכ"ז וכו"ה) ואם נמצא בה (י) דם דינה במים. ואם נמצאת מליאה מים שמראיהם רע אבל לא היו עבים ועבורים

כשר גם להחמיר. ומטעם זה מעשים בכל יום כשרואין מ"ז בשלחופית אין משגיחים כלל בשולי השלחופית אולי יש שם מעט מוגלג או מים עכורים ע"ש. וע' דע"ת סק"ט שהעיר משו"ת פני הנ"ל והעלה לדינא בזה דאם יש הפסק בשר בין הצועא ובין הלובן יש להקל גם בלא הפ"מ כיון דהטעו"ע מקילים בלא"ה בלא הגיע ללובן, אצל אדם הפסק בשר רק שקרום הצועא עלמו מפסיק ביניהם ויכרך שהלובן שלם בכל סביביו אין

להקל רק בהפ"מ ע"ש. וע' בס"ק הקודם אות ד' מ"ש בשמו. (ד) ואם נאצדה או נשפכו המים וא"ל לצדוק אדם היו זכים או עכורים, בדע"ק שם ומק"מ סק"א כ' דאם לא נצדק אדם היו המ"ז וגם לא נצדק אדם היו בחרין או לא דיש בזה ס"ס להחמיר אין להקל, אצל אדם ידוע שהיו רחוק מהחרין רק שלא נצדק אדם היו מ"ז דיש בזה ס"ס לקולא שמא היו מ"ז ושמא הלכה כמ"ד דבעין הגיע למק"מ ע"כ יש להכשיר ע"ש. וע' שו"ת חסד לאברהם סי' כ' שנשאל בכוליא שטלה בה מכה בענבה אחת ונעשה צועא במ"ז והיה לה מראה גע"ל ועד שלא הספיקו לצדוק אדם המים זכים הם או עכורים נקרעה ונשפכה לארץ וקלפו השלחופית ונקלק שפיר [ע"ל סי' ל"ז סס] והשו"ב דשם העיר בשם הרב דק' סאסוב ז"ל שהורה דכשהצועא נקלפת ויש לה עור צפ"ע יש להכשיר וא"ל לצדוק עוד אדם המים זכים ואם נגע ללובן אי לא, והוא השיב דלא ניתן להאמר כן וא"ל ראה לדחות דבריו דהא בכל צועא במ"ז אף שיש לה כים צפ"ע מ"מ לא סמכין על מה שנקלק צפ"ע בלא בדיקה אדם המ"ז אי לא ובדאי שהשומע שמע וטעה דהרב הג"ל בודאי צדק וראה שהיה מ"ז וצדק עוד אדם גם הכים נקלק וכמו שהחמיר התב"ש גבי ריאה, אצל לא לסמוך ע"ז שנקלפת צפ"ע לחוד ע"ש. וע' דע"ת סק"א שהביאו והשיגו דאין ראה מריאה דשם גם במ"ז יש חוסרים משא"כ בכוליא דמפורש בש"ס דמ"ז כשרים וכיון שיש להצועא כים צפ"ע ונקלק הוא ספק שמא אין כאן ריעותא כלל ודמי לספק כסדרן שכתב התב"ש בסי' כ"ט דכיון דהוי ספק שמא אין כאן ריעותא כלל יש להקל גם בגולד ריעותא מחיים וה"ל הרי מ"ז מים ריעותא כלל ואפילו הגיע לחרין שרי וגם לפי מ"ש דעור הצועא עלמו הוי הפסק בין המים ובין הלובן כנ"ל שם וא"כ הוי ס"ס ויש להקל בזה וכ' דהכיר להרב הג"ל שהעידו בשמו שהיה רב מובהק בהוראה ויפה הורה, וכ' עוד שם דמעשה צד לפניו שחכו הכוליא וילא המים ונשפכו לארץ ולא היה אפשר לצדוק אדם הם מ"ז או עכורים אצל נשאר עוד מעט מים בכוליא והיו ללולים ואין סרוחים והורה להקל גם בהגיע ללובן דכיון שהמעט מים הנשאר הם ללולים תולין שגם המים שנשפכו היו ללולים כמ"ש הר"ן צפ"ק דחולין בטעמא דחולין במשמוש יד"ט כו' ע"ש. (ה) שלחופית בכוליא ונגע בלובן ובה מים ספק זכים או עכורים אין להחמיר מ"ס כי מים עכורים הסמוך ללובן הוי קרוצ לודאי טרפה ואין כאן אלא ספק א' שמא מ"ז הם, כ"ה בדע"ק סק"ז ומק"מ סק"ג, וכ' עוד המק"מ דכ"ז בשלפוחית המוארש משהו בכוליא אצל צאינו משרש כלל כשר אפילו צועא במוגלג כמשתל"ע בס"ק הקודם אות ה' ע"ש. וע' עיקרי הד"ט סי' ה' אות י"ד דאירע צעיה"ק ירושלים ת"ו שנמלא בכוליא שלחופית שחורה מאד והטריפה אע"פ שחתכה וגמלאו בה מ"ז כיון שהגיע עד הלובן וראו שהמים עשו רושם שהיה הלובן שלה משונה קלת מחמת הריעותא ע"ש. והביאו הדע"ת שם וכ' דמוכח דלא הטריפו מפני השלחופית אלא בזירוף שהיה קלת שינוי ע"י המ"ז בלובן וכ' בפנים דאם נמלא שלחופית ע"ג קרום החלב שע"ג הכוליא ונאצד בלא בדיקה ויש ספק אולי לא נכנס לבשר הכוליא כלל יש להקל ע"ש:

[ו] מקור ד"ז הוא בבה"ג הביאו האור זרוע והג"א שם והב"י ז"ל כ' בה"ג שם היה דם בכוליא כשרה [והטעם] דהא לא חשיב ליה [בגמרא] דם צהדי עכורים וסרוחים עכ"ל הג"א, והא"ה שם אות ה' כ' הטעם לדם דכשרה משום דאין זה לקותא בכוליא היא כולה דם עכ"ד, וטעם זה הביא הרמ"א בד"מ סק"א וכ"פ בתו"ח שלו סע"ה להלכה דדם בכוליא כשרה משום דכולה דם ע"ש. אך הרש"ל ביש"ש שם סי' פ"ז הקשה על טעמו דבה"ג דעד שדייק להכשיר מדלא חשיב דם צהדי עכו"ם נידוק לאידך גיסא לחומרא מדלא חשיב דם צהדי מים זכים ש"מ דדוקא מ"ז הוא דכשר ולא דם גם לא מסתבר כלל שיהא דם עדיף ממים עכורים לבן פסק לאסור בדם ע"ש. אמנם הב"ח סוף סע"ד השיג על הרש"ל וכ' והנכון שלא להחמיר כלל בזה ע"ש. וכ"ד הט"ז סק"ט ותיירץ קושית הרש"ל דלפי מ"ש הא"ה הטעם דדם כשר דאין זה לקותא דכולה דם משום הכי לא חשיב דם צהדי מ"ז דהוא כשר במכ"ש ממים זכים ע"ש. וכ"כ המנחת יעקב שעל תו"ח שם סקט"ו דלהכי לא נקט המור דם דכ"ש הוא ממ"ז וכמ"ש הט"ז כו' ע"ש ובכ"כ החגו"ש סק"ז, אך התב"ש סק"ז כ' דאף שצטו"ע ודאי משמע דאפילו מהלובן גופא נהפך לדם כשר היינו לפי טעם שהביא הב"י בשם הג"א מדלא חשבו צהדי מים עכו"ם אצל הרש"ל הקשה על טעם זה כו' כנ"ל, אלא שהרמ"א בד"מ הכשיר מטעם הא"ה משום דהכוליא כולה דם ולטעם זה נראה דוקא בנהפך בשר האדום שכוליא לדם או צועא בדם אפילו הגיע עד הלובן כשר דמינא דכוליא הוא, אצל כי נהפך הלובן לדם האז לובן לאו דם הוא רק חלב הוא ואפילו צועא שיש בה דם אדם נכנס ללובן ונחסר מהלובן כנגדו אין להקל ולומר מסבירא דנפשי' דהדם מהבשר נשתרצב וצא לכאן כו' עכ"ל בקלרה ע"ש. וכ"כ הכו"פ שם דבלובן לא שייך לומר כולו דם כי הוא חלב כדודע בניקור, ולדינא כ' בכרתי סק"ט דאין להחמיר אלא או כשנשאר כשיעור כוליא כפול וכענבה שלם בלא דם, או שאינו בעלמותו דם רק מראהו כדם שנתערב במים, דאיהו טיפות דם שיתערב במים יתראה כדם, אצל דם גמור הוי לקותא כמו צבד ויש להחמיר ע"ש בפלתי. וע' משב"ז סק"ט שהביא ראה דאף דם ממש בלובן יש להקל וסיים ומ"מ באין הפ"מ ל"ע ע"ש. וע' דע"ק סק"ח שהשיג על המשב"ז ומחמור בזה אף בהפ"מ ע"ש. וע' מק"מ סק"ד דכדס המזוג במים יש להקל בהפ"מ אפילו בלובן כמ"ש הכו"פ הנ"ל ע"ש. וע' יד אברהם בהגהות שו"ע דמים שיש רק לצע דם לא מקרי עכורים וכן הורה כ"פ הלכה למעשה ע"ש. אך מ"ש זה בשם תו"ח ליתא שם ואולי אפשר לדייק מדבריו כן ע"ש ודוק. וע' בס' מי נדה להגאון מהרש"ק ז"ל שהביא ראה מתוספות נדה (כ"ה) ד"ה מחלוקת דדם עדיפי ממים עכורים וחשיב כמים ללולים. וע' שו"ת עזרת יהודה סי' כ"ג שנשאל בעובדא שהיה בכוליא מים כמראה דם ממש והגיע גם על הלובן במקלותו והארץ מאד והעלה להחמיר עכ"פ בהפ"מ ע"ש. וע' דע"ת סק"ג שהארץ ג"כ בניין זה והביא דברי העיבור אות כליות וז"ל ואי אשתכח דם בכוליא כשרה ולא משווי' ליה כמים עכורים ולא כמוגלג, דם בריאותה היא ולא לקותא עכ"ל הרי דלא נקט טעמא משום דכולה דם אלא משום דהכי ברייתא כו', וכן בס'

בס' שצילי חמונה נתיב ד' כ' דהכליות גופן אדמיי לפיכך יזין
 בחלב אדמיי מהדס ומוזה נעשה חלב הכליות ע"ש. ולפי זה י"ל
 דכלא נתעכל הדס היטב להתחפף ללובן נמלא דס בחלב ולדינא
 העלה דדס בכוליא אפילו הגיע גם לתוך הלובן והלובן שלם
 בלא חסרון יש להקל דחולין שנתפשט מבשר הכוליא לשם ואם
 נמלא בהלובן לצד אס במיעוטו
 כשר ואם ברובו טרפה ע"ש :
 [ז] הרשב"א כ' בתשו' ח"ג
 סי' רנ"ח בכוליא שנמלאת
 מליאה מים שמרחיק רע, אבל
 לא היו עדים ועכורים אלא
 מרחיקו כרכומי כמרחה דבש
 זה לא שמעתי דאפשר שכל שמרחיקו כרכומי נראה שמיחוי בשר הכוליא הוא שנתערב בהם וזהו שקראו עכורים כו'
 ומים זכים היינו ליחה לבנה ומים ואע"פ שיש לדון בדבר להקל, בשל תורה הלך לחומרא ורחוי לחוש ולאסור עכ"ל. והביא
 הב"י וכו' ע"ז דמדברי הג"א ש' בכוליא של איל כו' [הובא לעיל סק"ה] נראה שאין לפסול משום מיחוי הכוליא ועוד
 מדהכשירו בהיה זה דס כו' כנ"ל משמע דמים זכים לאו דוקא ליחה לבנה אלא כל שאינם עכורים ממש מקרי מים זכים מאיזה
 מראה שהיה עכ"ל הב"י וזהו השני דעות שצ"ע, דעה הא' הוא דעת הב"י עלמו עפ"ד הבה"ג והג"א שצ"ס ק הקודם שמכשירים
 בדס. ודעה הב' הוא דעת הרשב"א הנ"ל, אבל הרמ"א בד"מ סק"א ובתו"ח שם השיג על הב"י שלמד להכשיר בכרכומי מדס,
 דטעמא דדס הוא כמ"ס האו"ה שאין זה לקותא, דכולה דס היא אבל בלא"ה לא, ולכן בכרכומי יש להחמיר בדברי הרשב"א ולזה
 הגיהה בשו"ע והכי נהוג ע"ש. וכ"ד הש"ך סק"ט ושא"ת. (א) כ' הפר"ת סק"ז ונ"ל דאם לא הגיעו ללובן סמכין על המתירים
 בכרכומי למעשה מסוס דהו"ל ס"ס עכ"ל, ור"ל דכרכומי הוי רק ספק טרפה דהרשב"א גופא לא אסרה אלא מספיקא [מדכתב
 אע"פ שיש לדון להקל כנ"ל] וא"כ יש כאן ס"ס ספק שמא כהמתירים בכרכומי וספק שמא גם במוגלא אינו אסור בלא הגיע
 ללובן ודלא כדע"ק סק"ט שהחמיר בו כודאי, כ"כ המק"מ סקט"ו, וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קכ"א וטעו"ד מהר"ת
 סי' קמ"ט ועווא"ח להקל בלא הגיע ללובן מטעם ס"ס, וע' פתש"י סק"ה מ"ש בשם תשו' תו"ל, וע' בס' דברי שאל ויוסף דעת
 להגאון מלבוש בחידושו לסיומן זה שנשאל לדברי הפר"ת הנ"ל שמתיר בלא הגיע ללובן מטעם ס"ס איך הדין אם הגיע ללובן ולא
 נכנס בו וע"פ רוב הוא כך שהמים מונחים בחוץ כים וכשקולפין הכים הוא סבך ללובן רק שהלובן הוא בריא ושלם והאריך
 והעלה להכשיר ג"כ מטעם ס"ס ואף שכנגד ספק השני הנ"ל יש ס"ס לחומרא דלהמקיל במוגלא ובעי שגיע עד הלובן יש ספק
 שמא עד לא עוד בכלל ושמא הלכה כמ"ד במוגלא אף ברחוק מהלובן אסור מ"מ כיון שהספק הא' שמא כרכומי כשר הוא ספק
 השקול הו"ל ס"ס להקל גם בכה"ג ע"ש. והביאו הדע"ת סק"ז והסכים אליו וכ' דכדבריו מבואר בשפ"ד סק"ח בשם כנה"ג
 דאף שיש נגד ספק הב' ס"ס לאיסורא כיון דספק הא' הוא ספק השקול יש להקל וכן העלה הדע"ת לדינא דאם נמלא בבשר
 הכוליא בועא של מי כרכומי והגיע ללובן ולא לחוכו והלובן שלם יש להקל מטעם ס"ס וז"ל ג"כ משיטת הקדמונים שהבאתי
 לעיל סק"ג בשם או"י דשמוא חין כל החלב בכלל הלובן אלא החוט והסמפון שבתוך הכוליא ע"ש. (ב) אם המים הם כמרחה
 יין אדום, בס' עלי לבונה הסתפק אם יש להכשיר בזה ע"ש. וע' דע"ת סק"ג שכתב כיון דהאור זרוע והעיטור כ' בשם ביה"ג
 מפורש להקל בדס כנ"ל בס"ק הקודם לכן מה דקיי"ל להחמיר בכרכומי היינו בדליכא שום נטיית אודם אבל אם הוא כמרחה
 דס מעורב במים הרבה וכן אם הוא כמי שריית בשר וכדומה שנוטה לאדום יש להקל ואם הוא כיון אדום דינו כדס שנתבאר
 בס"ק הקודם ע"ש. (ג) ואם המים נוטה למראה גע"ל ולא כמרחה הדבש, בס' עלי לבונה כ' בשם תו"ח להכשיר ע"ש. והביאו
 הדע"ת סקט"ו וכ' אם כי בתו"ח לא נמלא שם כן דלא מיירי רק שבשר הכוליא הוא כמרחה גע"ל ולא כמרחה המים ככ"ז
 י"ל דכשר דכל שנתערב מעט דס במים זכים יתכן שיהיה נוטה לגע"ל וכן אם הוא כיון לבן ג"כ דומה למראה גע"ל ע"ש.
 וע' ס"ק שאח"ז סוף אות ב' :

[ח] ד"ז הוא מהב"י וז"ל ואם לא לקחה כ"א במקום חרין משמע דטרפה דשם עיקר חיותו כדן הוריקה כדו בכזית במקום
 מרה וכזית במקום שהיא חיה שיתבאר בס' כ"ז עכ"ל. ופסק כן הרמ"א בתו"ח שם סע"ו והלבוש סע"ג והט"ז שם והש"ך
 סק"ח ועווא"ח, אך הראב"ד בס' המים דעים סי' י"ג כ' וז"ל ולקחה בכוליא הא' פירשו לה והוא דמטא לקותא למקום חרין
 ואם לא היה בשאר הכוליא [כ"א בחרין] אינה טרפה דהא והוא דמטא חמירין ולא שהוא גורם לבדו אלא כולו או רובו כו' עכ"ל.
 והביאו הפר"ת סק"ז ודחה ראיתו מש"ס והאריך ומסיק דדברי המחבר נראין עיקר ע"ש. אך המנחת יעקב שעל תו"ח שם
 סקט"ז החזיק בדברי הראב"ד והשיג על הב"י דאין ראיה מכבד דאין אומרים בטרפות זו דומה לזו [ועיין כו"פ סק"ז ש' דלא
 שיך לומר כן כיון דלא נזכר זה בגמרא ובפוסקים קדמונים ע"ש]. וסיים ואין ספק אלו ראה הב"י דברי הראב"ד לא היה חולק
 עליו כו' ובפרט שלא הזכיר זה באתר מהפוסקים ראשונים לאיסור עכ"ל, ונראה דכ"כ משום דלא ראה את כפר אשכול [והוא
 פוסק קדמון חותנו ורבו של הראב"ד והיה בכתב יד ונדפס בשנת התרכ"ה כמ"ס בשער הספר] שכתב בס' כ' וז"ל
 ואם חרין הכוליא לבדו נלקה יש מי שאומר דלא כטרפה ולי נראה כיון דעיקר חיותו בחרין בן המרפות תלוי עכ"ל, הרי
 שהב"י ברוח קדשו כוון ממש לדעת פוסק קדמון אף שלא ראהו כנ"ל וא"כ י"ל גם כן דאין ספק אלו ראה המנחת יעקב את
 דברי האשכול לא היה חולק עליו ועל הב"י, וכן התב"ש סק"ח הביא דברי הראב"ד ומנח"י הנ"ל ולדינא ב' כהשו"ע ודעימיה ע"ש.
 (א) כ' הב"י סק"ה דאם הלכותא בלובן לבד אין להטריף אלא כשהוא ברוב הלובן דמיעוטא בטל לגבי רוב ע"ש. והביאו המשב"ז
 סק"ז והשיגו דבשו"י סק"י מבואר דאין לחלק בזה ואפילו הלכותא בלובן לבד ורק במיעוטא ג"כ טרפה ע"ש. וכ"כ המק"מ
 סקט"ז ופתש"י סק"ז בשם שו"ת תו"ל והשיגו על הכו"פ בזה ע"ש. וע"ל סק"ד אות ו'. (ב) הנה הפר"ת סק"ח אף שהשיג
 ג"כ על הראב"ד הנ"ל מ"מ כ' דאם הלכותא בלובן לבד הוי רק ספק טרפה וכל דאיכא עוד ספק מותר, וכ"כ התו"ק סק"ה
 ע"ש. ובדע"ת סקט"ו שהעלה לדינא כך דאם הלכותא ברוב הלובן הוי ודאי טרפה ואם הוא רק במיעוטא הוי ספק טרפה [מלד
 החולקים על הכו"פ הנ"ל] ואם הלכותא רק על החלב שסביבות מקום הסמפון והגידין שבאמלעית הכוליא ואינו נוגע עד הסמפון

י"ל
 וזוהי כזית במקום שהיא חיה שיתבאר בס' כ"ז עכ"ל. ופסק כן הרמ"א בתו"ח שם סע"ו והלבוש סע"ג והט"ז שם והש"ך
 סק"ח ועווא"ח, אך הראב"ד בס' המים דעים סי' י"ג כ' וז"ל ולקחה בכוליא הא' פירשו לה והוא דמטא לקותא למקום חרין
 ואם לא היה בשאר הכוליא [כ"א בחרין] אינה טרפה דהא והוא דמטא חמירין ולא שהוא גורם לבדו אלא כולו או רובו כו' עכ"ל.
 והביאו הפר"ת סק"ז ודחה ראיתו מש"ס והאריך ומסיק דדברי המחבר נראין עיקר ע"ש. אך המנחת יעקב שעל תו"ח שם
 סקט"ז החזיק בדברי הראב"ד והשיג על הב"י דאין ראיה מכבד דאין אומרים בטרפות זו דומה לזו [ועיין כו"פ סק"ז ש' דלא
 שיך לומר כן כיון דלא נזכר זה בגמרא ובפוסקים קדמונים ע"ש]. וסיים ואין ספק אלו ראה הב"י דברי הראב"ד לא היה חולק
 עליו כו' ובפרט שלא הזכיר זה באתר מהפוסקים ראשונים לאיסור עכ"ל, ונראה דכ"כ משום דלא ראה את כפר אשכול [והוא
 פוסק קדמון חותנו ורבו של הראב"ד והיה בכתב יד ונדפס בשנת התרכ"ה כמ"ס בשער הספר] שכתב בס' כ' וז"ל
 ואם חרין הכוליא לבדו נלקה יש מי שאומר דלא כטרפה ולי נראה כיון דעיקר חיותו בחרין בן המרפות תלוי עכ"ל, הרי
 שהב"י ברוח קדשו כוון ממש לדעת פוסק קדמון אף שלא ראהו כנ"ל וא"כ י"ל גם כן דאין ספק אלו ראה המנחת יעקב את
 דברי האשכול לא היה חולק עליו ועל הב"י, וכן התב"ש סק"ח הביא דברי הראב"ד ומנח"י הנ"ל ולדינא ב' כהשו"ע ודעימיה ע"ש.
 (א) כ' הב"י סק"ה דאם הלכותא בלובן לבד אין להטריף אלא כשהוא ברוב הלובן דמיעוטא בטל לגבי רוב ע"ש. והביאו המשב"ז
 סק"ז והשיגו דבשו"י סק"י מבואר דאין לחלק בזה ואפילו הלכותא בלובן לבד ורק במיעוטא ג"כ טרפה ע"ש. וכ"כ המק"מ
 סקט"ז ופתש"י סק"ז בשם שו"ת תו"ל והשיגו על הכו"פ בזה ע"ש. וע"ל סק"ד אות ו'. (ב) הנה הפר"ת סק"ח אף שהשיג
 ג"כ על הראב"ד הנ"ל מ"מ כ' דאם הלכותא בלובן לבד הוי רק ספק טרפה וכל דאיכא עוד ספק מותר, וכ"כ התו"ק סק"ה
 ע"ש. ובדע"ת סקט"ו שהעלה לדינא כך דאם הלכותא ברוב הלובן הוי ודאי טרפה ואם הוא רק במיעוטא הוי ספק טרפה [מלד
 החולקים על הכו"פ הנ"ל] ואם הלכותא רק על החלב שסביבות מקום הסמפון והגידין שבאמלעית הכוליא ואינו נוגע עד הסמפון

(יג) אבנים כשרה. משמע דאפילו נמלאו במקום חריץ כשרה.
 כ"ה דעת התו"ח וש"ך וט"ז סק"י"א ועו"א"ח. והתב"ש
 סק"ט כ' דשני מיני אבנים יש, מין א' שצא מבחוץ ע"י
 שחיה שאינו נקי מחול וכדומה וזה כשר אף שהוא במקום
 חריץ. מין ב' שנעשה ע"י
 מכה שצבוליה ואין להחיר
 חלא כשלל הגיע למקום חריץ.
 ובאורך קלת. ועוד פרטי
 דינים מזה. מבואר ביס"ד ס"ק [מ]:

ד נמצאו בבוליא (יג) אבנים כשרה:
 ה בוליא שהקשיגה טרפה. ובמה תקפן ותפרף בבהמה
 דקה עד כפול. ופול בכלל טרפה. ובגסה (יד) עד

י"ל דהוי ס"ס [מלד דברי הקדמונים דלעיל סק"ג] וכן אם היה צב
 מים במראה כרכומי אפילו הוא צאמלעית הכוליא ממש כיון דהוי
 רק צמיעומו הוי ס"ס [מלד דברי הכו"פ וכרכומי הוי ג"כ ספק
 צמזאר צב"ק הקודם אות א'] וכן אם מי הכרכומי הם צרוב
 הלבון אבל לא הגיע לאמלעית הכוליא הוי ס"ס [מלד דברי הקדמונים
 וספק מי כרכומי כנ"ל] וכ"ז
 דוקא בלא נחמר מהלבון ע"ל
 אבל צמזאר מהלבון אפילו צמיס
 זכיס יש לאסור ע"ס:
 [מ] כתב הב"י וי"ל כ'
 הרוקח נמלאת אבן
 בענבה

בבוליא כשרה כי משם יורדת לגיד הערוה. וי"ל א"ח מעשה היה
 בעיר מונפישליר שנמלאת כוליא מליאה אבנים קטנים מבית ומבחוץ
 והם לבנים ובמקום חריץ היה צריא והאבנים עד מקו"ח והכשירה
 משום דגרסינן [בגמרא שם והוא דמט"א] במקום חריץ ופירוש במקום
 חריץ דוקא ולא אמרינן עד מקו"ח עכ"ל. וכ' הרמ"א בתו"ח שם
 ולפי דברי הרוקח משמע דאפילו האבנים במקום חריץ כשר [והרש"ל
 והצ"ח כ' על שם הרוקח להיפוך לא ידעתי מנא להם כן. ש"ך
 סק"י"א ותב"ש סק"ט] משום דהיינו רבייתיהו ואפשר דגם ה"ח
 מודה בכך אלא שנקט המעשה כמו שהיה [ומדברי הא"ח משמע
 דוקא נקט ובמקום חריץ היה צריא מדמסיים דגרסינן במקום חריץ, ש"ך שם וכנה"ג אות כ"ה] דמאחר דדרך האבן לגדל בכליות
 והוא מהלכות הרופאים [וחף שאפשר שש"י האבנים תעלה השתן מ"מ אין דבר זה מהטרפות שמו חכמים, ערה"ס סעי"ב] ואין להטריף
 אפילו במקום חריץ עכ"ל הרמ"א בתו"ח, וכ"ד הט"ז והש"ך שם והפ"ח סק"ח והכו"פ סק"י ע"ש. וע' כנה"ג שם שהחריץ צוה
 וסיים וי"ל ומדברי המחבר יראה כדברי התו"ח מדכתב בשו"ע נמלאו אבנים בבוליא כשרה ולא חלק בין הגיע למקו"ח או לא הגיע
 משמע דס"ל דבכ"ג כשרה, ומיהו אפשר דס"ל דהרוקח וא"ח פליגי בזה ופסק כהרוקח, ומ"מ נקוט מהא שסובר המחבר
 שהרוקח מתיר אפילו בשהאבנים בחרין עלמו ופוסק כן כדברי התו"ח ולא כדברי הרש"ל וב"ח עכ"ל. אך התב"ש שם כ'
 דלא פליגי הרוקח והא"ח כלל. דשני מיני אבנים יש א' שצא עם שחיה שאינה נקי מאבנים ולרורות והם מתאספים והיו לאבן וזוה
 דיבר הרוקח שאם נמלא בבוליא אין זה לקותא כלל וכאשר באו מבחוץ כן ילכו לגיד הערוה ולכן אפילו אם נמלא בחרין כשרה,
 ויש עוד מין אבנים הנולדים ממכה שיש בכליות כמ"ס הר"ן בתשובה הובא בב"י סי' קל"א אע"פ שגם הם יורדים עם השתן
 מ"מ לקות הכוליא הוא ואפשר שמתחלה היה מוגלג ואח"כ נתקשה והיה לאבן כמו שאמרו בטיורי דריאה וכן שמע מרופא
 מומחה שיש שני מיני אבנים ע"כ אם נמלאו אותן אבנים במקום חריץ טרפה, ובעובדא דא"ח שהיו עד מקו"ח ולא בחרין
 הכשירה, וסיים וכ"ג למעשה שאם יש בבוליא מאותן אבנים שצבעה ויכריס שהכוליא שלימה בלי ריעותא וחסרון אפילו נמלאו
 בחרין כשרה אבל אם נראה מעניינם שהם תולדות הכוליא עלמה וכ"ס כשנראה ריעותא בבוליא אף שאין צה כדי להטריף
 אז אין להחיר כ"א כשלל הגיעו האבנים עד מקו"ח ע"ש. והביאו במש"ז ובשפ"ד סק"י"א להלכה ע"ש. (א) כתב הדע"ק
 סק"ד דמדברי התב"ש שם דאם יש ריעותא עם אבנים חסור משמע שגם ע"י מים זכיס עם אבנים חסיר ד"ל שמוגלג
 היה לימוק אבנים ועי"ז נותר מ"ז ע"ש. וע' דע"ת סקט"ז שגשאל מרב א' בבוליא שמבחוץ לא ניכר שום שינוי אלא שהבשר
 היה רך במשמוש לא מלד מסמנים רק שהיה חלל תחתיו וכשפתחו ילא מצפנים מ"ז ונחמר מבשר הכוליא כשיעור המים והגיע
 החסרון עד הלבון ולא עד בכלל ואחר שהורק המ"ז נמלאו אבנים קטנים שחורים כמו גחלים מונחים אלל הלבון ולא נדבקו
 ללבון והביא השואל דברי התב"ש והדע"ק הנ"ל שמתמירים אף הוא לידד בנד"ד כיון שלא הי' תוך הלבון והיו רק ספק מוגלג
 ואולי כשהי' המ"ז בתוכה לא נגעו האבנים בלבון ולתשו' פני יהושע [הובא לעיל סק"ה אות ג'] צמיעומו מוגלג ורוב מ"ז יש
 להקל ומתוך כך ועוד סברות הסכים להשואל להקל בזה, וכ' עוד הדע"ת שם דאפילו היה שם צועא צמיס עכורים ובתוכה
 אבנים ולא הגיע ללבון דיש להקל בהפ"מ דחולין שנתהוה הצועא ע"י אבנים אבל אם האבנים במקום אחר אין לתלות התהוות
 הצועא מהאבנים ע"ש. (ב) בשו"ת טטו"ד מהד"ת סי' קמ"ח נשאל בבוליא שהיה בה מ"ז עד הלבון ולא יותר ובתוך הלבון
 נמלא אבן וכבר חללו הבשר והיה הפ"מ והשיב דבזה ודאי כשר ואף אם ראו שהאבן נעשה מגוף הכוליא מ"מ כדאי הם
 המתירים לסמוך עליהם בכה"ג רק אם היה בא השאלה טרם שנאכל הבשר אז אם האבן אינו מגוף הכוליא ולא נראה כנגדו
 חסרון בבוליא אז כשרה וכן בגאדה ולא נודע אם נראה כנגדו חסרון בבוליא נמי כשרה אבל כשהוא לפנינו וניכר חסרון מגוף
 הכוליא אז טרפה כדעת התב"ש ע"ש. (ג) כתב צב"ס טוב לישראל פ"ב אות כ"ט בשם שעה"מ דלפעמים נמלא בכליות של
 שורים עלם צחוכו והיא כשרה כדן עלם הנמלא בלב שנתל"ע סי' מ' סק"ד אות ב' שכן מתהוה מהדם שמתקצץ וה"ה בכליות,
 וכן אירע מעשה באומיר שבכליות נמלא עלם אחד מלורת אדם ראש ורגלים וידיים והכשירוהו רבני הדור מהאי טעמא עכ"ל.
 וע' טטו"ד קמא סי' ע"א שגשאל בעובדא כזו שנמלא בשני כליות של שור הגדול ב' צועות שלא הגיעו לחרין ובתוך הצועות
 היו מ"ז ומלוחים קלת ובתוכם עלמות קטנות והשיב כיון שדרך הכליות לגדל אבנים מה לי אבנים ומה לי עלמות אטו יש לזר
 לאבנים ואפילו להט"ז האסור בעלם בלב מטעם דחוששין לנקב הא' כאן נקב כשר ובפרט דהוי ס"ס ע"כ צרור הוא דכשר
 ע"ש. וע' דע"ת סק"י"א שהביאו וכ' ע"ז דהכל לפי ענין העלמות אם לפי מראיתן נראה שהן מתולדה ולא באו ממקום אחר
 כגון שהן עגולים או צבים ראשיהן וכדומה יש להקל ע"ש. וע"ל סי' מ' שם באם יש עוקלין בהעלם ע"ש. (ד) אם ע"י האבנים
 נתקטנה הכוליא לפחות מכשיעור, המנחת יעקב שם סק"י"ט נסתפק בזה אם נומר דכיון שדרך אבנים לגדל בכליות לא מקרי
 נתקטנה ע"י חולי או דלמא אבנים בבוליא חולי הוא כמו שאומרים הרופאים והניח בל"ע. והביאו התב"ש שם ומטריף בפשיטות
 דכל שהוקטנה אינה כ"א מחמת לקותא ע"ש. והביאם המש"ז שם, והב"י סק"י מכשיר בזה כיון שדרכם לגדל בכליות אין

זה חולי והביא להמנ"י הנ"ל שהניח בל"ע ע"ש. וע' חגורת שמואל
 סק"י שהביא ג"כ להמנח"י הנ"ל, וכ' דמלתא דמבעיא לו
 לדידי פשיטא דלהא"ח הנ"ל שדעתו לאסור אצנים במקום חריץ
 משום דלקותא הוא גם כזה. טרפה דלקותא הוא, ולהרוקא שדעתו
 להכשיר אצנים אפילו במקום חריץ דלאו לקותא הוא גם כזה כשרה
 דלאו לקותא היא ואנן קיי"ל
 כהרוקא וכמ"ס התו"ח גם כזה
 יש להכשיר ע"ש. וע' דע"ת שם
 שהביאם וכ' דיש לאסור כזה
 והמיקל בהפ"מ יש לו על מי
 לסמוך ע"ש :

שהקטינה מחמת חולי לא יהיה פחות ממסך אורך כפול
 צדקה וכענבה בגסה (הגהות חת"ס על יו"ד) ובאורך קלת
 מכל זה. ואם נאבדה ולא נצדק אם יש זה כפול או כענבה.
 הכל מוצא ב"ס"ק [י] :

(מ"ו) ודוקא שהקטינה וכו'.

כענבה בינונית וענבה בכלל טרפה (מ"ו) ודוקא
 שהקטינה מחמת חולי אב"א אם היתה קטנה בתולדתה דינים כזה. מוצא ב"ס"ק [יא] :

בשרה

ס"ק [יא] :

והיכי

[י] בגמרא שם הבוליא שהקטינה [מאליה מחמת חולי, פרש"י] צדקה עד כפול, בגסה עד כענבה בינונית עכ"ל הש"ס. וכתב
 הרא"ש שם ואיסורא דאורייתא הוא ועד ככלל [והיינו שחשיב מלמטה למעלה דפחות מפול וענבה וכן] כפול וכענבה
 טרפה עכ"ל הרא"ש, וזה"ל כתב דכפול וכענבה כשרה פחות מכן טרפה, והקשה עליו הר"ן מהא דא"ר אבובא א"ר יוחנן (שם
 כ"ה). כל שיעורי חכמים להחמיר בו' כלומר דכי הוי חומרא עד ועד ככלל אמרינן עד ועד ככלל, וכי הוי חומרא עד ולא
 עד ככלל אמרינן עד ולע"ז בכל מידי דהוי מדאורייתא הילכך הכא חית לן למיזל לחומרא וכפול וכענבה טרפה עכ"ד, וכ"כ
 הרשב"א בחידושו ב"ש הרמב"ן והטור והרש"ל ב"ש ש"ס סי' פ"ח והרמ"א בתו"ח שם והלבוש ועו"פ, וכן הב"ח ופר"ח סק"י אף
 שתירצו קוסית הר"ן על זה"ל ע"פ דברי התוספות (שם מ"ו). ד"ה עד, דמה שאמרו כל שיעורי חכמים לחומרא היינו מה
 שאמרו במשנה או בצרייתא ולא במימרא דאמוראי מ"מ לדינא כ' כפסק השו"ע והטעם כ' הפר"ח שם משום דגם במימרא
 דאמוראי מלינו בגמרא שם דמספקי להו אי עד ועד ככלל א"ד עד ולע"ז וא"כ מנין לפרושי הכא לקולא ע"ש. ובבב"א זו
 הוזכר ג"כ במעדני יו"ט צפרק ב' דברכות אות ל' הביאו בהגהות י"א על שו"ע ע"ש. אף הש"ך סק"י הביא דברי זה"ל הנ"ל
 וכ' דכן כתב ראשון ואו"ז ע"ש. ובדעת סק"י שאלא בפירוש רגמ"ה על חולין שם כדעת הבה"ג וכן הביא לשון פירוש
 המשניות להרמב"ם ולשון העיטור ואו"ז דכ' כזה"ל והאריך והעלה להקל בכפול וכענבה ע"ש. וע' פר"ת סק"י דכפול וכענבה
 הוי ספק טרפה ואי איתרמי כה עוד ספיקא הוי ס"ס ע"ש. א' לענין שיעור ענבה, כ' הבי"י ב"ש מהר"י חביב וז"ל כענבה
 בינונית שמעתי אמורים כי כליות בהמה גסה עשויה חתיכות חתיכות נפרדות קלת זו מזו ואחת נקראת ענבה בו' עכ"ל, וכתב
 קן לפי שהוקשה לו הא ענבים של עכשיו קטנים מפול ואיך נתנו שיעור ענבה לגסה ופול לדקה, לכן פירש שאינו ענבה ממש
 אלא אחת החתיכות נקראת ענבה עי' ב"י וט"ז סק"י, והרש"ל שם כ' דאין זה תימא, דפירות שגשגתה בהם א"י היו משונים
 בגדלם משל עתה [והאשכול שגשגוהו במוט בשנים שצפ' שלח יובית, כנה"ג] שהרי קבלה צידנו מבעלי התוספות שזית הוא
 שיעור חלי צילה תרנגולת ועתה אינו בגמלא כך כלל אלא ל"ל שגשגתו, ומצאנו שם ובב"ח וט"ז סק"י וס"ך סק"י ג' דענבה
 ממש הוא ומשערינן כענבי הגפן המליון עכשיו אף שנתקטנו מכפי שהיו כמו"ש במשכ"ז וש"ד שם, ומה שהקשה במשכ"ז דילמא
 בשיעורי ידיהו משערינן ודוחק לומר דנשתנה הטבע בבהמה ע"ש. וע' בשו"ת מהר"מ שיק סי' נ"ז שהביא מירושלמי פ"ד
 דפיאה דאשתני עלמא וירדו פירות ממעלתן, וכ' דהשיעורין לכל הזמנים נאמרו, דגם הבהמות נתקטנו, דצירושלמי שם הביא
 דכשני התמידים היו מרכיבין אותן ע"ג גמל ורגליהן מגיעין לארץ, וא"כ כליותיהן ג"כ היו יותר גדולות משלנו, והעלה דגם
 בזמנם לא היתה ענבה גדולה מכזית שהוא חלי צילה וזה יש להקל אם יסכימו עמו בעלי הוראה ע"ש. והביאו דעת שם
 וכ' ג"כ דיש לשער ענבה כשיעור חלי צילה של תרנגולת, ובהפ"מ ושעה"ד יש להקל בגסה כשיעור אגוז גדול (שקורין וועלשינ"ע נ"ס)
 דענבים שבזמן הזה עכ"פ לא נמלא גדול יותר משיעור אגוז כזה ע"ש באורך מזה. ב' לענין שיעור פול, הפר"ח שם כ'
 מדקאמר כפול סתמא ולא קאמר כפול בינונית כמו בענבה משמע דכפול קטנה קאמר והשתא ניחא דענבה בינונית גדול
 מפול קטן, א"כ אפשר דמילת בינונית קאי אחרווייהו ובא"י היו ענבים גדולים עכ"ד, והדע"ק ומק"מ שם כ' דשיעור כפול
 כ"ה גם לדין דדוקא כשיעור ענבה מסופק הפר"מ הנ"ל דהפוסקים תממו דהא ענבה דידן קטנה מפול משא"כ בפול, וכ'
 דמשערינן כפול בינוני של עכשיו ע"ש. וכעין זה כ' הכנה"ג אות כ"ט, והדע"ת שם הביא מחידושי רז"ה שכ' ב"ש תשו' ח"ל
 דשיעור גרים הקלקי לענין כחם שהוא כשיעור פול שקורין גרוס"ע צוני"ן שבמדינתנו והאריך והעלה לדינא דשיעור פול שצדקה
 כמו רביע צילה ובהפ"מ ושעה"ד יש לשער כחלי אגוז (שקורין וועלשינ"ע נ"ס) דפולים היותר גדולים שבה"ז אינם אפילו מחלה
 מאגוז כזה או כשיעור צוני"ן גדולים, וכ"כ בעמא"ז. ומ"ש שם לא הוי ככלל דקה אלא כבש ועז בו' כ"כ צפהמ"ש להרמב"ם
 ואו"ז ע"ש. ג' לענין אם נאבדה בלא צדיקה, כ' הכנה"ג בהגב"י אות כ"ח כוליא קטנה ולא הספיקו לשערה אם היתה יותר
 מכפול או מכענבה עד שנאבדה כשרה מטעם ס"ס שמא היתה גדולה מפול או ענבה ושמא מתחילת צרייתה היתה קטנה ולא
 ע"י חולי ומיהו אם הכוליא השניה היתה סרוחה או שום ריעותא שלא הגיע לחרץ דאינה טרפה מחמת הריעותא מ"מ כזה
 טרפה משום דאין כאן עוד אלא ספק א' שמא היתה גדולה מפול או ענבה אבל ספק הב' שמא מתחילת צרייתה נתקטנה אין
 לספק כיון דראינו בכוליא השניה ריעותא ע"י חולי אין ספקי שהכוליא הקטנה מחמת חולי נתקטנה וסיים וז"ל ויש להתיישב
 בזה, ואחר שכתבתי זה ראיתי לרש"ל באו"ה שלו כ' דאפילו היתה קטנה מתולדה אם יש קלת לקותא או ריעותא בהן איכא למיחש
 שמא הקטינה וספיקא דאורייתא לחומרא עכ"ל :

[יא] מ"ש ודוקא שהקטינה מחמת חולי בו', כ"כ הרא"ש שם והרשב"א בחוה"א ובבב"א, והר"ן ב"ש הראב"ד וש"פ ודייקו
 הכי מלשון הש"ס מדלא אמר כוליא קטנה אלא כוליא שהקטינה משמע שהיתה גדולה בתולדתה ואח"כ נתקטנה מחמת חולי
 אבל קטנה מתולדתה אפילו פחותה מכענבה וכפול כשרה. וכ"מ מלשון רש"י שהבאתי בריש ס"ק הקודם. ומ"ש והיכי ידעין
 אי מחמת חולי בו', כ"כ הר"ן וזהו כוונת הרא"ש שם שכ' ויכיר החסרון במקומה וזהו כוונת הרשב"א והטור שכ' ומראייתה
 מוכחת עליה כדמבואר בב"י ע"ש. א' כ' הדע"ק שם ומק"מ סק"י דאם נלמק בשר הכוליא והטור דבוק עלי' אינו צרור
 שהוא מחמת חולי ד"ל שפ"י שלא נתגדל כראוי נלמק וקטנותה הוא מצרייתה ורק כשנתכוון העור מלמעלה זהו סימן המבואר
 בשו"ע לחולי ע"ש ובב"א סק"י. ב' כ' בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ב שנשאל בעובדא שנמלא בבהמה כוליא אחת
 גדולה

(מז) והיכי ידעינן וכו'. וכלל בו כתב והיאך נדע, בודקים את מקומן אם היא כולה מליאה ואין שום חלל סביבותיה ולא ריקוב כלל אז ניכר שכך הייתה תחילת ברייתה וכשרה ואם נמלא חלל שם, באמת הקטינה ואסורה ע"כ (ש"ך סק"ד):

(יג) בשניטלו ביד. היינו כשניטלו ביד בפעם אחת אבל אם ניטלו ביד מעט מעט וגשאר פחות מפול וענזה דינס כגיטלו ע"י חולי (מנחת יעקב סק"ז ומשכ"ז סק"ח) ועוד מכל מ"ש בפנים. מוצא ביססה"כ ס"ק [יב] (יד) צריך לבדוק וכו'. ואם נאבד הכים בלא בדיקה יש צוה חילוקי דעות בין אחרונים. ומצא ביססה"כ שם אות א':

(יז) ג' בליות או יותר והקטינו היתרות וכו'. הלכין משמע שהשלישית אינה עומדת בשורה אחת עם השתים הראוים להיות אלא עומדת במקום אחר אז הוא דכשר אבל אם הג' עומדת בשורה אחת עם השתים ואחת מהן הקטינה פחות מכשיעור או שאר לקותא טרפה דדילמא היא הכוליא הראויה להיות (ב"ח ועוא"ח) אך אם אין לאחת מהן צורת כוליא כלל והקטינה וכדומה אף שכולם עומדות בשורה א' כשרה (לבושי שרד ועוא"ח) ובאורך קלת ודעות ש"פ צוה. מצא ביססה"כ ס"ק [יג]:

וכל

כשרה (מז) והיכי ידעינן אי הוי מחמת חילי או לא אי חזינן שהקרום שלה כוונ' בידוע שמחמת חולי היא ואם אינו כוונ' אלא שעשוי במדת כוליא מוכחא מילתא שמתחלת ברייתה היתה כך וכשרה:
 פ' יש מי שכתב שבשארם גיטלו הכליות כשרה היינו (יז) בשניטלו ביד או כשנבראת כך אבל אם גיטלה ע"י חולי כיון שהקטינה לפחות מבשויור כבר נאמרה ואיך תחזור להכשירה בשגמרו לכלות ולהמק. ולפי זה (יד) צריך לבדוק אם הכים שלהם מלא חלב ניכר שזה מתחילת ברייתה וכשרה. ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיה לה בליות אלא שנימוחו וטרפה:
 ז' אם היו (יז) ג' בליות או יותר והקטינו היתרות ונשאר שנים בהלכתן שלא הקטינו כשרה:

יש

גדולה מאד וכוליא שניה נתקטנה מאד ולא היו יכולים לעמוד על הבירור אם נעשה כן מתולדה או לא, וכן אירע בק"ק פראג והשיב להכשיר דמדהגדילה הא' שלא מחמת חולי כי בודאי נעשית כן מתחילת ברייתה ולכך נתקטנה הב' ג"כ מתחילת ברייתה, והסכימו עמו גדולי הוראה להכשיר ע"ש. והביאו הצאה"ט סק"ז והב"י סק"ז [אך שקילרו במונח] והיד אפרים ועוא"ח להלכה, אך הדע"ת סק"כ ב' ע"ז דל"ע דבש"ס בכורות (ג):
 דקאמר אי מחמת ברייתא יתירא תרומיהו בעי למיבדא כו' מוכח דמלד הטבע כשאחד גדול ראוי שגם השני יהיה גדול ואם לאו הוי שינוי הטבע וא"כ מנ"ל לומר מדאחת גדולה מתולדה גם הב' הקטנה הוא מתולדה ואדרבה מתולדה היו ראוי בטבע שיגדלו שניהם ע"ש:

[יב] היש מי שכתב הוא הכלל בו הביאו ב"י, וכ"כ הרמ"א בחו"מ שם סע"ד והלבוש סע"ו והדרישה. אך הרש"ל ב"ש"ש שם חולק ע"ז דהא סתמא קתני במתנית' גיטלו הכליות כשרה משמע דאפילו ע"י חולי, ומה שתמה הכ"ז איך תחזור להכשירה, למה לא תחזור מעלמה כמו בריאה שניקבה דמהני כי סבין בצשרא אף שקודם סבין היתה טרפה, דדוקא בידי אדם אינו חוזר להכשירה כמו בלומת הגידין כו', ורמז למ"ש ב"ש"ש בפרק בהמה המקשה סי' י"א ע"ש וברא"ש שם סי' ז'. והנה הב"ח האריך בדבריהם וסיים ולהלכה למעשה ל"ע. והט"ז סק"ג והש"ך סקט"ו השיגו לגמרי על הרש"ל והעלו כפסק השו"ע ועיקר טעמם דלא דמי לריאה החס הוי סתימה דמעיקרא כמ"ש רש"י והפוסקים משא"כ הכא ע"ש. וכן הפר"ח סק"ג והפר"ת סק"י אף שלידו להקל כסדרת הרש"ל מ"מ מסקנתם להחמיר כדעת הט"ז והש"ך. וכ"כ התב"ש סק"א והאגו"ש סקט"ו ע"ש. וע' פתש"ו סק"ח שצ"ח יריעות האהל כ' דבהפ"מ יש לסמוך על הרש"ל ולהתיר. ובשאלות יעב"ץ דעתו לאסור אף בהפ"מ ע"ש מ"ש בשם תשו' משכנות יעקב. וע' דע"ת סק"ט ובקוה"ת שבמנח"י אות ה' מ"ש בזה. (א) אם ראו שחסר כוליא ונאבדה ולא בדקו הכים. בפתחי תשובה שם כ' בשם תשו' תו"ל דטרפה מספק, ומדברי תשו' יריעות האהל הנ"ל נראה דיש להקל ע"ש. והמק"מ סק"ג כ' דבהפ"מ ושע"ד יש להקל בלידוף ד' הרש"ל ופר"ח הנ"ל ע"ש. ובשו"ת אבני לזק סי' י' העלה דאם נאבדו הכליות או שא"א לידע אם ע"י חולי או מתולדה יש להקל בהפ"מ, והביאו דע"ת שם ע"ש מ"ש בזה. ובשבדא שגשאל מרב א' בבהמה שחסר כוליא א' ונאבד הכים בלא בדיקה ובכוליא השניה היה כעין יתרה כוליא דבוק ע"ג החריץ באופן שאינו מטריף משום יתרת כגון שהיה דבוק עד חלי וגשאר עוד אחר כלות משך הדביקות של היתרת שיעור כוליא, והשיב דבכה"ג יש להקל אם לא בדק הכים כלל ע"ש. (ב) ולענין החלב. הלכ"ש בחי' דינים סק"ח וי"ט כתב דאפילו לרש"ל הנ"ל דמכשיר בניטל הכוליא משום דכשניטלה כולה חזרה להכשירה מ"מ החלב של י"ב חודש קודם שחיטתה אסור, וכ' וכן ראוי להורות ע"ש. אבל הדע"ק סס"י מ"א חולק עליו בזה וגם בדין חסר הטחול ולידד להתיר החלב גם של תוך ג' ימים ועכ"פ של קודם ג"י ודאי יש להתיר ע"ש. ובדע"ת סק"א הביאם וכ' דבהפ"מ יש להתיר גם החלב של תוך ג"י מלבד מה שנחלב כחלי מעל"ע קודם שחיטה יש לאסור ע"ש טעמו דכל או"א:

[יג] מקור ד"ז הוא באור זרוע שם בשם שערס וז"ל כוליא שהקטינה כו', וכ' בשערים וה"מ שהקטינה א' מן השתים הראויות להיות אבל אם היה שלשה או יותר והקטינו ונשתיירו שנים כהלכתן שלא הקטינו כשרה עכ"ל, ובהג"א שם העתיק זה והוסיף וכתב והקטינו היתרות כו', וכן העתיק ב"י ובשו"ע, ודייק מזה הב"ח כמ"ש בעמיה"ב, וכ"כ הל"ל סי' ל"ח כהב"ח ע"ש. והרש"ל ב"ש"ש סי' פ"ט מכשיר גם כשכולם עומדות בשורה אחת ויש לקותא אחד דחשבינן לה כחתיכות בשר בעלמא ואינו מטריף אלא כשחתה עומדת במקום אחר ואיכא לקותא באחת מהשתים שבדרא ע"ש. וכ"ד הט"ז סק"ד להכשיר בגוונא שמכשיר הרש"ל, [והפר"ח סק"ד הבין בדברי הט"ז שמכשיר בכ"ג ליתא וכמ"ש החגורת שמואל סק"ז] וכ"כ הדמ"א והכנה"ג אות ב' שניראין דברי הרש"ל ע"ש. והש"ך סקט"ז הגיה זה בל"ע ומ"ש הראב"ן דכשיש ג' כליות והקטינה א' מהן טרפה מפרש הש"ך או דמיירי שכולם עומדות בשורה א' וכמ"ש הב"ח או דמיירי שכוליא הג' עומדת במקום אחר ואיכא לקותא באחת מהשתים שבדרא וכמ"ש הרש"ל ע"ש. וע' בנקה"כ שבנו של הש"ך הביא ראייה להב"ח מדברי הש"ך גופא ממ"ש בסי' ל"ה סק"ג גבי ה' ודרות ע"ש. וע' לבו"ש שם סק"א שהביא ראייה זו מדנפשיה ותמה על הש"ך למה נסתפק בכאן דהיא ברורה כמ"ש הב"ח ע"ש. אך הפר"ח שם העלה ע"פ דברי הראב"ן הנ"ל להטריף בכל גוונא וטעמו כיון דקי"ל דגיטלו הכליות כשרה אעפ"כ בלקתה

בלקחה הכוליא טרפה מאוס שהליקות מכאיו יותר מנימלה א"כ
 אף אם הלקוחה בותרת ג"כ מכאיו ביותר ע"ש. והסכים אליו
 התב"ש סק"ז להטריף בכ"ג, ומ"ש הרש"ל דחשבין ליה כחתיבת
 צמר בעלמא הקשה התב"ש ע"י הלל כל יתר אלו היו חשבין
 ליה כחתיבת צמר לא הוה מטרפינן ליה ולא אמרינן כיון שיש
 לו לורת אותו חבר וסמוך לו
 חשבין ליה יותר חבר וה"כ כן ע"ש.
 וכ"ד במחז"ר אות כ"ה. אך
 החגו"ש שם כ' דהפר"ח הפריז

יותר על מדותיו ולהטריף אף בגוונא שמכשיר הב"ח מטעם ג"כ
 דיתרת מכאיו ביותר, וזה ליתא דיתרת [העומד במקום אחר בגוונא
 שמכשיר הב"ח כנ"ל] הוי כמו חבר אחרת שאין הלקוחה עושה

(ב) וכל שינוי מראה פוסל בזה. אם הגיע המראה לזבן
 שצחרין אליו אם לא הגיע אינו פוסל. ומראה לבן
 אע"ג שא"א להכיר אם הגיע לזבן שצחרין כי החלב שצחרין
 ג"כ לבן הוא מ"מ טרפה מספק (רש"ל וב"ח ופר"ח וטו"ח)

ועוד בזה. והחלוקי דעות
 במראה צלל"ה או גריין. ואם
 אחר השליקה צמים רותחין
 חזרה למראתה. ועוד פרטים.

בר"א
 (ב) וכל שינוי מראה פוסל בה:
 הכל מצוהר ביסה"כ ס"ק [יד]:

כוליא
 בו טרפות, וכ"כ המנחת יעקב סק"א דכ"ג עיקר להלכה כהב"ח ול"ל והכי נקטינן ע"ש. והלבושי שרד שם סק"ז וב"ג וב"ד
 העלה בזה דאם נמלאו ג' כליות וא' מהן הקטינה אם יש סימן מובהק שהקטינה היא היתירה כגון שאינה עומדת בשורה
 במקום הראוי לכליות [והוא כמ"ש הב"ח ומ"ש זה הלבוש על שם הש"ך ל"ע] או אפילו עומדת בשורה רק שאין בה לורת
 כוליא כלל [והוא כמ"ש הרמ"א בתו"ח גבי יתר טחול הוצא לעיל סי' מ"ג סק"ז וב"ח מלשון התב"ש הנ"ל שג' כיון שיש
 לו לורת אותו חבר ע"ש] כשר. אבל בלי סימן מובהק הוי ספק טרפה. וסימן דקטנות לא הוי סימן. וכ' עוד שם דכל מה
 שמתירין בכוליא יתירה ע"י סימן מובהק אין חילוק בין שהיתירה הקטינה ובין שנתמסמסה וכיו"צ דבב"ג כשר [וה"פ דכ"מ
 מדברי הפוסקים הנ"ל. וכ"כ התב"ש שם להדיא ע"ש]. וכ' עוד דאם היתירה דבוקה בהעיקרית אפילו בסימן מובהק טרפה ע"ש.
 וע' מק"מ סק"ד שג' ע"י שאין דבריו מוכרחים כלל ול"ע לדינא ביתרה דבוקה ויש בה סימן מובהק ע"ש. (א) כ' בחידושי
 רעק"א ז"ל ובחגו"ש שם דאם עומדות כולם בשורה אחת ובאחת מהן נמלא מוגלא ולא הגיע לחרין יש להתיר מטעם ס"ס שמה
 היא היתרת ושמה מוגלא אינה טרפה בלא הגיע לחרין ע"ש. וע' דע"ת סק"ז שג' כ' מסבירא דנפשי' כיון דכל החומר צמוגלא
 ולא הגיע לחרין הוא השערים דרשב"ח כנ"ל סק"ד והוא גופא מיקל בזה כנ"ל ע"ש. (ב) כ' השפ"ד סקט"ז דכל זה באברים
 שאם ניטלו או חסרו שייך דינים אלו, אבל צב' כבדים וא' מהם לקחה כולה דם או קשה כאבן וכדומה אין אומרים
 שהיתירה לקויה והצריחה היא העיקרית דמ"מ מחללה שהיו שניהם שלימים נטרפו מטעם יתר כחסר ואף יחזרו לכשרותן, ובלא"ה אין
 לדמות צ' כבדים לכאן ע"ש:

[יד] ה"ש מי שכתב הוא בעל העיטור הביאו הטור ז"ל כ' בעה"ט מסתברא דלזבן בכוליא לקוחה הוא וכל שינוי מראה פוסל
 בזה. ואם היא ירוקה כשרה עכ"ל הטור, וכ' הש"ך סק"ט ואע"ג דכלל האברים חוץ מריאה אין שינוי מראה פוסל
 שאני כוליא כיון דלקוחה פוסל בה ושינוי מראה הוי לקוחה בדאיתא בש"ס שם (מ"ז): גבי ריאה ע"ש. וע' שפ"ד שם והב"ש
 סק"ג מ"ש על דבריו אלו. (א) כ' הרש"ל צ"ש"ש שם סי' פ"ז כיון דשינוי מראה בכוליא אינו מפורש בתלמוד, דלקוחה
 משמע מוגלא כפרש"י או מסמסה בפירוש הר"ף ע"כ אין לאסור כ"א שינוי המראה לזבן שצחרין ואע"ג דבמראה לבן א"א
 להכיר לזבן שצחרין דשם בלא"ה כבר לבן מ"מ מאחר שנהפך כל הכוליא למראה לבן אפילו אם שזה לזבן שצחרין טרפה,
 אבל לפי דעתי א"א שלא ישתנה ג"כ הלזבן שצחרין צמקת עכ"ד בקלרה. והביאו הב"ח והש"ך סק"ז ופר"ח סקט"ז להלכה
 דבעינן שינוי המראה לזבן ואע"ג דבמראה לבן א"א להכיר שם אם הגיע או לא דבלא"ה הוא לבן שם מ"מ טרפה מספק
 דספיקא דאורייתא הוא ע"ש. אך הט"ז סקט"ז חלק על הרש"ל וכ' להטריף אף כשלא נכנסה המראה לתוך הלזבן וכמ"ש גבי
 ריאה להטריף במראה אף שלא נכנסה צב' הקרוניים ע"ש. אמנם התב"ש שם דחה דבריו דעיקר לדינא כדעת הרש"ל וב"ח
 ופר"ח הנ"ל והכי נקטינן דמראה בכוליא קיל טפי ממראה בריאה דלא נזכר כאן בגמרא ותו דמסמס גופא [דמראה הוא
 מחשש מסמס ע' שו"ע סי' מ"ג סע"ב וסי' מ"ח סע"ה וסס"י נ'] כשר להרא"ש אליבא דרש"י ע"ש. וכ"ד הפר"ח סק"ג
 ומשכ"ז סקט"ז ומחז"ר אות כ"ח וטו"ח וב"ח בעמ"ב. (ב) הפר"ח שם אחר שהביא דברי הרש"ל הנ"ל דבמראה לבן
 א"א להכיר לזבן בו כתב דהגם דמין לזבן הלקוי משונה ממין הלזבן שצחרין הכוליא אעפ"כ טרפה כי מן הסתם ישתנה גוון
 הלזבן הלקוי כשיגיע לזבן שצחרין בו עכ"ל. אבל הדע"ק סק"ג כ' דלפעמים יש הבחנה שלא הגיע לזבן החרין ועודא כזה
 בא לפניו והכשיר ע"ש. וע' שו"ת מ"ס חיים סי' י"ד [הוצא צד"ת ומנ"י] שג' דאם לזבן הלקוי משונה ממראה הלזבן שצחרין
 היינו שנמלא לפעמים שהלקוי צב"ש שער הלזבן הוא כמראה מורסא לבנה נוטה לזבן ממש והלזבן שצחרין משונה מזו
 ויש לו מראיתו כצרייתו ממש דכשרה דבזה ניכר שלא נכנס הלקוחה לזבן כלל, וסיים וכן אני מורה הלכה למעשה ע"ש. וע'
 דע"ת סק"ג שהביא דברי הרש"ל שג' דלפי דעתי א"א שלא ישתנה ג"כ הלזבן בו כנ"ל, והאריך והעלה דאף שהלזבן שצב"ש
 הכוליא מגיע עד החרין מ"מ כל שלא ניכר שום שינוי וריעותא בלזבן שצחרין יש להקל בהפ"מ ושעה"ד והבהמה חיותה יב"ח
 ובפרט אם לזבן שצב"ש הכוליא אינו דומה במראיתו למראה הלזבן שצחרין ודאי יש להקל בכה"ג אף שהפר"ח הנ"ל מחמיר
 גם בזה ע"ש. (ג) לענין שאר מראות. לעיל הבאתי לשון הטור דאם היא ירוקה כשרה וכ"כ האו"ה, והב"י כ' דה"י מניין
 להטור זה שהרי בעל העיטור לא הזכיר ירוקה גבי כוליא ומש"ה לא הביאו בשו"ע רק כ' סתם וכל שינוי מראה פוסל בזה
 דמשמע אפילו ירוקה, אמנם כ"פ הביאו דברי הטור ואו"ה להלכה וכ' דאין זה מדברי בעה"ט כמו שסבר הב"י אלא הטור
 כ"כ מדעת עלמו דס"ל דאין זה שינוי מראה כלל, וכדאמרינן בש"ס שם גבי ריאה ירוקה כשרה מדר' נתן מטעם דלא נפל
 בו דמו, כ"כ הד"מ סק"ג והפרישה והב"ח והט"ז שם והש"ך סק"ח, אלא שגחלקו באיזה מין ירוק הוא מכשיר, הרמ"א בתו"ח
 סע"ז כ' דדוקא ירוק הנקרא גע"ל שנוטה ג"כ לאדמימות אבל שאר ירוק כדדתי או שקורין בלא"ה דהיא שינוי מראה טרפה
 עכ"ל, וכ"כ צמ' אפי' רבדני, אמנם הט"ז והש"ך שם תמהו על זה דלמה ישתנה מריאה שמראה גע"ל טרפה ומראה גריין
 או בלא"ה כשר, גם מ"ש דירוק גע"ל נוטה לאדמימות קשה הא צמ' קפ"ח לענין דם נדה אינו כן ע"כ מראה גע"ל [או
 שחור כדיו] טרפה ומראה גריין ובלא"ה כשרה כמו בריאה, וכ"ד הרש"ל שם והב"ח והמנחת יעקב שם סק"כ ע"ש. אך הפר"ח
 סקט"ז כ' כיון שחולקים באיזה מין ירוק כשר ודעת הב"י להטריף כל מין ירוק לפיכך יש לחוש ולהטריף צב"ג ע"ש. וכ"כ
 התב"ש

(בא) כוליא שהאדימה בו בשרה. דכוליא נטתה לאדמומות (ב"י בשם צ"ח) ואפילו האדימה יותר ממה שרגיל להיות כשרה (שלחן גבוה סק"ב) ודוקא האדים צמר הכוליא אבל האדים הליבן שצחקין הוי שינוי מראה וטרפה (תכ"ט סק"ד) ועוד בזה. ואיזה פרטי דינים מצוהר ביסה"ב (בב) אין טרפות בכוליא של עוף: ס"ק [מז]:

(בב) אין טרפות וכו'. והטעמים בזה. ועוד פרטים מצוהר ביסה"ב ס"ק [מז]:

התכ"ט שם והכו"פ סקט"ו וכ"מ בלבוש ס"ח ע"ש. וע' בחגורת שמיאל שעל הלבוש סק"ט שפסק כהט"ו וש"ך וסעייתם הנ"ל. וכ"מ במשכ"י ושפ"ד שם וכ"כ בחכ"א כלל י"ח טע"ג, וכ' עוד דס"ל להצטרף דמ"ט צ"ח וכל שינוי מראה פוסל זה ר"ל מראות הפסולות צריחה וזוה מתוך קושית הצ"י ע"ש. וכ"פ הדעת סק"י ע"ש. וע' בס' אדרת אליהו סק"א. שהעלה דצמראה גרי"ן ובלא"ה יש להקל בהפ"מ אבל צמראה גע"ל אין להקל אף בהפ"מ ע"ש. (ד) כ' הפ"ח סק"י בלבוש הכוליא יש עליו קרום דק מלמעלה ולפעמים נמלא אותו קרום שחור מטה לדיוחא ותחת אותו הקרום מולחין הלבון לבן כשאר הכליות

בהמה להקל אף בהפ"מ ע"ש. (ד) כ' הפ"ח סק"י בלבוש הכוליא יש עליו קרום דק מלמעלה ולפעמים נמלא אותו קרום שחור מטה לדיוחא ותחת אותו הקרום מולחין הלבון לבן כשאר הכליות כהמה להקל אף בהפ"מ ע"ש. וע' תו"ק סק"ח שהניח זה בל"ט, וע' בל"י סק"ד שכ' כהפ"ח וכ"מ מדברי המק"מ סק"ח ע"ש. וע' דע"ת סק"ז שכ' דמראה שחור שפוסל בכוליא דוקא בשחור כדיו כמ"ש השמ"ח צ"ח ודוקא בצמר הכוליא ומקום חריץ אבל אם רק הקרום שע"ג הלבון ושאר הכוליא שחור, והתחזי ליכא שום שחרות כשר וכן בכל שינוי מראה. כו' ע"ש עוד פ"ד בזה. (ה) כוליא שנמלאת שחורה או שאר שינוי מראה נהגו בשאלוניקי לשלקה צמים רותחין אם אחר השליקה חזרה למראיתה כשרה כי לפעמים השחרות בא מעייפות הבהמה ואין זה לקיחה ואם עמדה המראה בעינה טרפה. והוא עובדא שראה א' על הכוליא בהרת שחורה ולקחה גוי ואינו יודע אם הגיע המראה ללבון והכשירו הבשר מטעם ס"ס שמה לא הגיע ללבון וכדעת הרש"ל ודעימיה הג"ל ואת"ל שהגיע ללבון יש ספק שמה אם היו שולקין אותה היתה חוזרת למראיתה, כ"כ בשו"ת אהל יוסף [לר"י מולכו ז"ל בעל שו"ג] סי' י"ד הביאו המחז"ר אות כ"ז וכ"ט ובעיקרי הד"ט שם אות י"ד ובהגהות יד אפרים על שו"ע ובעוה"ל בקלרה ע"ש:

[מז] ד"ז הוא מרוקח הביאו הב"י וז"ל כ' הרוקח כוליא שהאדימה כולה או מקלת ואין בה ליחה ולא דבר רע כשרה עכ"ל ובכלל דברי בעל העיטור הוא שכ' שהכוליא נטתה לאדמומות עכ"ל הב"י. (א) כ' צ"ח שלחן גבוה סק"ב דמ"ט הפוסקים כוליא שהאדימה כשרה, הלשון אינו מדויק דהא כל כוליא היא אדומה בעלמא אלא דר"ל שנשתנה אדמומות זה ממראיתה דרגיל להיות וקמ"ל דאע"פ שאר שינוי מראה פוסל בכוליא שאני אדומה ביותר או בפחות ממה שרגיל להיות כיון שנטתה לאדמומות שהוא מראיתה כשרה, וכן אנו רואים מעשים בכל יום כשבא מקלת הכוליא בשינוי מראה דנוטה לאדמומות אע"פ שאינו דומה לאדמומות שאר הכוליא ונוהגין להכשיר כיון שאינו דבר רע בכוליא כו' ולפעמים רואים בכוליא שנעשית קמטים בדרך שנשאר בבהמה שנשכה ואז בחיה דנשאר קמטים אף לאחר שהצריח, וכן הוא בא לפעמים בכוליא שנעשית קמטים ואין ליחה תחתיהן ובשרה כיון שנטתה לאדמומות קלת עכ"ל והוצא צ"ח. (ב) בעמ"ב כ' בשם התכ"ט דאם האדים הלבון שצחקין טרפה וכ' דזיל בחר טעמא שכתב הב"י דכוליא נטתה לאדמומות א"כ אם האדים הלבון שצחקין אין לך שינוי גדול מזה ורמז למ"ש כן גבי נמלא דם בכוליא הוצא לעיל סק"ו, והביאו ציד אפרים להלכה ע"ש. וע' ל"ל החדש סק"ג שכתב ע"ד התכ"ט כיון דלדעת הראב"ד [הוצא לעיל סק"ח] אין לאסור אלא"כ השינוי בצמר ובלבן והכא צמה שהאדים הבשר לא הוי שינוי, דבלא"ה נטתה לאדמומות א"כ לא הוי שינוי רק בלבן לבד לכן יש לזקק דעת הראב"ד ולהקל בהפ"מ בהאדים הלבון ע"ש. וע' דע"ת סק"ח שכ' בכוליא שהאדימה אפילו נתפשט האדום לתוך הלבון יש להקל ואם האדום בלבן לבד אם ברובו טרפה ואם רק במיעוטו [ויש בזה דר קולא מדברי הב"י הוצא לעיל סק"ח אות א'] כשר ורמז ג"כ למ"ש כן גבי נמלא דם בכוליא הוצא לעיל סק"ו בשמו ע"ש. (ג) בשו"ת מהר"ח ח"ו סי' ס' כתב דרין טלה שהוכה על מחניה ונתאדם הבשר מאד וגמלאת הכוליא שכנגדה אדומה אדמומות שחורות ונמלא למקום חריץ ונשתפק צמ"ט הבה"ג דמליא דם כשרה אם הוא רק כשבא הדם ממילא, אבל הכא דמחמת ליקוי נעשה אין לקותא גדולה מזה או דילמא כיון שע"י מכה נעשה, כשם שהמכה חוזרת להתרפא ה"כ הכוליא הדרת צריח כו' ע"ש. והביאו דע"ת סק"ג והאריך בזה והעלה דרינא דאם רק נלדר הדם אפילו הוצא במחניה והבשר של דופן ג"כ אדום יש להקל אבל אם שלטה המכה בצמר הכוליא עד שנפסק הבשר או שיש בו קלקיל ומסמום אף שהמסמום לא הגיע ללבון אלא שהאדום הגיע לתוך הלבון יש להטריף ע"ש באורח:

[מז] מקורו הוא ברמב"ם שם פ"י ה"י שכ"כ בטחול וכוליא של עוף. והביאו הרשב"א והטור וז"ל יש מגדולי המורים שהורו שאין טרפות בכוליא של עוף אע"פ שיש לדון ולאסור [ע"ל סס"י הקודם ובתכ"ט סס"י זה מה שיש לדון בזה לאיסור] כבר הורה זקן [הרמב"ם] עכ"ל הרשב"א בתוה"ק. והטעם בזה כ' בתוה"א דאפילו בכוליא דבהמה לא אסרו מוגלה ולקוחא אלא בדמטי במקום חריץ והוא הלבון וכוליא של עוף אין לזון בתוכה עכ"ל. והאגור בשם מהרי"מ הביאו הב"י כ' הטעם לפי שכליות העוף סגורים צעלם ואין מגיעים שם בני מעיים כו' עכ"ל. וכ' הרש"ל צ"ח שם סי' פ"ט והפ"ח סק"ח דאף שהם מחמירים בטחול של עוף שניקב [כמ"ש לעיל סס"י הקודם בשמם] בכוליא של עוף אין להחמיר כלל אך הם מחולקים בהטעמים הנ"ל. הרש"ל תפס לעיקר טעמא דהאגור בשם מהרי"מ, והפ"ח תפס לעיקר טעמא דהרשב"א, ודחה טעמא דהאגור דמי הגיד שטרפות הכליות הוא מחמת הבכ"מ ולא מחמת עלמא, וכ"כ הכסף משנה שם ע"ש. וע' תכ"ט שם מ"ט בזה. (א) כתב הב"י בשם א"מ דמטעמא דהאגור התיר הר"ש תרגולת שלקחה כוליא טלה שהיתה נפוחה כביצת תרגולת ושחורה כדיו והתיר עם בני חבורתו עכ"ל. והביאו הט"ו סקט"ו ע"ש. וע' דע"ק ומק"מ סס"י זה שכ' דלטעם האגור משום שסגורים צעלם אם העלם שם מעוכל ומפולש אלא הכליות ומכה בכוליא שם יש להחמיר באין הפ"מ ע"ש. (ב) כ' הבאר היטב סס"י זה בשם דמ"א שכל זה דוקא בעוף, אבל בבהמה וחיה אין חילוק בין דקה לגסה ודינא שוים ע"כ:

[א] במשנה שם (כ"ד). הן אלו כשרות בזהמה כו' נטלה האם. ובגמרא שם (כ"ה:) תנא היא האם [דמתניתין, פרש"י] היא טרפחת [דלקמן (כ"ו):] הורו בטרפחת כרבי צופק, שם] והיא שלפוחית [דאמר לעיל (מ"ח).] נטלה שלפוחית שלה כשרה, שם] עכ"ל הש"ס ופרש"י. וכתב הרא"ש שם סי' מ"ה דלששתן אחד

הם והוא שהולד מנחם זה וחלוק בשמות לפי המקומות, כלומר באחרת דמר קורין לה אם, ובאחרת דמר קורין לה טרפחת כו', כ"כ במעדני יו"ט אות ס'. וכתבו התוספות (כ"ו): ד"ה איבעיא להו דרבינו חננאל פסק בטרפחת לחומר כו' ושם

בטרפחת של עוף מיירי דחיותו מועט מיטרף טפי כו' עכ"ד. והאור זרוע באמלע סימן תי"א כ' וז"ל וכתב מורי ראבי"ה אם נטל צעוף המעי בזה שמונחת הביצה כשר בזהמה שנטל האם שלה ור"ח ור"י פסקו צעוף לאיסורא עכ"ל, ובהגהת שערי דורא כלל פ"ח העתיק דברי האו"ז בזה"ל נטל צעוף המעיים והו' שביצה מונחת בו ר"ח ור"י פוסקין לאיסור עכ"ל. וכ"כ באו"ה

האריך כלל כ"ה דין ט' והרש"ל בהגהותיו על שפ"ד שם. אמנם הרא"ש שם סימן כ' כתב וז"ל וכן הלכה דניטלה הטרפחת כשרה אף צעוף עכ"ל, וכ"כ הרשב"א בתוה"א (מ"ד): ובתוה"ק, וכתב הב"י שפ"ד הרי"ף והרמב"ם והר"ן וכן פסק בשו"ע, וכ"כ הלבוש ופר"ח ופר"ט סק"א. אך הב"ח ע"פ דברי הרש"ל בשם או"ז הנ"ל פסק להחמיר באין הפ"מ צניטל האם צעוף ודלא כהשו"ע שפסק להכשיר צניטל האם בין בזהמה בין צעוף ע"ש. והסכים אליו התב"ש סק"א, וכ' דכ"ד הש"ך וסיים דכל בע"נ יחיש לדברי ר"ח כמ"ש פוסקים בכמה דוכתי שדבריו דברי קבלה וכ"ש דמשמע באו"ז שחושש לדבריו, וכ"פ האו"ה ובאין הפ"מ יש לפסוק צעוף לאסור אפילו לאחרים עכ"ל. והמחבר"ר אות א' האריך טובא בענין זה ואף שפקפק הרבה ע"ד התב"ש דמ"ש לחוש לדבר"ח שדבריו דברי קבלה כ' ע"ז דמי יחיש לדבר"ח יותר מהרא"ש והרשב"א והר"ן דאיננו. הוא דכתבו בכ"ד שדבריו דברי קבלה ובכאן לא חשו לדבריו כלל ואף האו"ז והגשע"ד ואו"ה שהביאו לדבר"ח ור"י לא אמרו זה מידי ולא ידעין אי סברי הכי [דהאו"ז הביא ג"כ דברי ראבי"ה שמכשיר בזה כ"ל ומ"ש באו"ז בסימן תכ"ט ויפה פסק. ר"ח להחמיר בזה נראה שהם דברי ר"י שהסכים לדבר"ח ולא דברי האו"ז ע"ש ודוק]. וליכא אלא ר"ח שהחמיר ור"י דחש לחומרתו וגם רש"ל חזר בו ביש"ש סי' ל"ז וא"כ אין תימה על הב"י שפסק בשו"ע דלא כר"ח ולא על הרמב"א שהסכים עמו [ור"ל דהרמב"א אף שבד"מ סק"ג הביא דברי המחמירין הנ"ל מ"מ בשו"ע לא הגיה על דברי המחבר כלום] כו' ומ"מ סיים המחבר"ר ולענין הלכה אף שהלכנו בעד הב"י ורמ"א שלא חשו לדבר"ח מ"מ ראוי לחוש לדבריו ושלא בזה"מ יש להחמיר צניטלה האם מהעוף ע"ש באורך וכ"ד עוה"ת. (א) ואם נמלאו זה שנים, הכנה"ג אות א' כתב דזה תלוי בחילוק הפירושים ביתר כנטל דמי שנטל"ע סס"י מ"א דלפרש"י כשרה ולפי' הרמב"ן אם הם דבוקים זכ"ז טרפה לדעת האוסר צניק האם ע"ש. אבל השפ"ד סק"א העלה להכשיר בזה אפילו צעוף ואפילו באין הפ"מ ע"ש. והלבושי שרד בחי"ד סעי"ח אינו מכשיר באין הפ"מ אלא כשאחת מהם קטנה ע"ש עוד פ"ד בזה. וע' מק"מ סק"א שכתב ע"ד לב"ש אלו דלא ראה דברי השפ"ד הנ"ל מדלא הביאו וגם הכנה"ג חזר בו בשו"ת שלו בעי חיי סי'. ס"ז ומכשיר בזה. והביאו בעיקרי הד"ט סי' ה' אות ד' ע"ש. (ב) לענין מ"ש הרמ"א בזה"ה וכ"ש ניקב דכשר כו' כ' הדרישה והש"ך סק"ב ועוה"ת דהוא לפי הכלל שכ' התוספות והרא"ש והר"ן ריש פא"ט והטור בסימן כ' ועו"פ דכל אבר שניקב טרפה כ"ש אם נטל לגמרי טרפה וא"כ נטל האם דכשר כ"ש ניקב דכשר ולא דמי לטחול דניטל כשר וניקב-טרפה כמ"ש הרא"ש והר"ן שם דשאני טחול שאין נקיבתו כשאר נקיבין כו' ע"ש. אך האו"ז שם כ' בשם ספר זקן וז"ל איזהו האם כל שהולד מונח בתוכו נימוק פסול נחתך כשר ניקב פסול כו' עכ"ל. והביאו בהגשע"ד שם ובאו"ה שם דין ז'. וכ"כ הרוקח דנימוק האם טרפה. וכ' הב"י והרש"ל ביש"ש שם סי' מ"ב ע"ד הרוקח דלא ידעי מנין לו להוסיף על הטרפות דסברא היא דלא חמיר נימוק מניטל ע"ש. אבל הרמ"א פסק ע"פ דצריהם להחמיר באין הפ"מ. וכ"כ הלבוש ודברי חמדות שם אות רמ"ד וכ"ד הט"ז סק"א דצניקב ונימוק האם אין להפיר רק בזה"מ. אך הב"ח כ' דניקב ונימוק מדינא אסור ומחמיר אף בזה"מ רק בנחתך מקלטה כ' דכשרה ע"ש. וכבר השיג עליו הש"ך סק"ג דבתיספ' ואגודה ורוקח משמע דניקב האם כשרה ע"ש. והפר"ח סק"ב השיג ג"כ על הב"ח ודעתו להקל גם באין הפ"מ אבל ההב"ש סק"ב האריך בסתירת דברי הב"ח שמחמיר בכ"ע ודברי הפר"ח שמיקל בכ"ע והעלה דעיקר לדינא כמ"ש הרמ"א בזה"ה ע"ש. וכ"ד המשב"ז סק"א והכו"פ והחגו"ש סק"ג והמחבר"ר אות ח' ועוה"ת. ומ"ש הב"י סק"ב בשם כנה"ג דהרוקח ודברי חמדות אוסרים צניקב האם אף בזה"מ ואמרו נמשכו הבי"ל וביא"ב, ליתא דכנה"ג בזה"ה אות ה' כ' להדיא דהרוקח מחמיר רק צנימוק, אבל צניקב דעתו להכשיר. וכ"כ הש"ך דכ"מ ברוקח, וגם הד"ח הביא דברי הרמ"א שבה"ה להלכה. וכבר תפס עליו המחבר"ר אות י"ג. (ג) וכ"ז צניקב או נימוק, אבל בנחתך כ' הש"ך סק"ד ועוה"ת דכשרה כדאיתא בש"ס סנהדרין (ל"ג). ובכורות (כ"ח): אין פרה יולאת כו' שאין חותכין האם שלה. ומבואר באו"ז ובהגשע"ד ואו"ה דנחתך כשרה כנ"ל והביאם בד"מ סק"א, ולא נתבאר אי בנחתך כולה או מקלטה. הנה הב"ח [בתשובת שלו] דייק מש"ס שם דנחתך מקלטה כשרה והפר"ח שם כ' ע"ז דליתא דחותכין משמע כולה ולדינא כ' להקל גם בנחתך מקלטה. וכ"מ דעת התב"ש שם אף החגורת שמואל סק"ג ע"פ דברי הב"י שכ' צס"י מ"ג גבי טחול דנחתך היינו ניקב כ' דגם כאן אין להקל בנחתך מקלטה כ"א בזה"מ כמו צניקב וכ"כ הכח"א כלל י"ט סע"ב ועוקא"ח אבל המחבר"ר אות ז' השיג על החגו"ש ודעתו להקל בין נחתך מקלטה ובין כולה אף באין הפ"מ ומו"ש הב"ח נחתך מקלטה הוא לרבותא דאפילו מקלטה דמי לניקב שאסור לדעתו מ"מ כשר וכ"ש נחתך כולה ודלא כהכנה"ג דצריה הב"ח ע"ש ואקלר ע"ל סי' מ"ג סק"א. (ד) לענין נימוק הולד, באו"ז

(א) בהמה או עוף וכו'. ויש אוסרים צעוף שניטל המעי שהבילים מונחים זה ויש להחמיר באין הפ"מ (ב"ח וס"ך סק"א ועוה"ת) וזהו רק צעוף, אבל צניטל האם בזהמה לכ"ע כשרה (ש"ך וספ"ד סק"ב ועוה"ת) ובאורך קלת מכל זה מבואר

ביסה"ב ס"ק [א]:
(ב) בניקב או נימוק. אבל בנחתך כשרה (ש"ך סק"ד וש"ח"ח) ואם נחתך מקלטה דינה כניקב וכשר רק בזה"מ (חכ"א וחגו"ש) ועוד מזה. וענין נימוק הולד צמעי בזהמה

ודבר המלוי ושכיח הרבה שנמלא בתרנגולת ביצים קרושים שקורין בל"א גישוואלענ"ע או פארבאקענ"ע אייע"ר. ואופן הגחת הביצים צנוף העוף. הכל מבואר ביסה"ב שם מואות ב' עד אות ח':

ניטל

אמנם הרא"ש שם סימן כ' כתב וז"ל וכן הלכה דניטלה הטרפחת כשרה אף צעוף עכ"ל, וכ"כ הרשב"א בתוה"א (מ"ד): ובתוה"ק, וכתב הב"י שפ"ד הרי"ף והרמב"ם והר"ן וכן פסק בשו"ע, וכ"כ הלבוש ופר"ח ופר"ט סק"א. אך הב"ח ע"פ דברי הרש"ל בשם או"ז הנ"ל פסק להחמיר באין הפ"מ צניטל האם צעוף ודלא כהשו"ע שפסק להכשיר צניטל האם בין בזהמה בין צעוף ע"ש. והסכים אליו התב"ש סק"א, וכ' דכ"ד הש"ך וסיים דכל בע"נ יחיש לדברי ר"ח כמ"ש פוסקים בכמה דוכתי שדבריו דברי קבלה וכ"ש דמשמע באו"ז שחושש לדבריו, וכ"פ האו"ה ובאין הפ"מ יש לפסוק צעוף לאסור אפילו לאחרים עכ"ל. והמחבר"ר אות א' האריך טובא בענין זה ואף שפקפק הרבה ע"ד התב"ש דמ"ש לחוש לדבר"ח שדבריו דברי קבלה כ' ע"ז דמי יחיש לדבר"ח יותר מהרא"ש והרשב"א והר"ן דאיננו. הוא דכתבו בכ"ד שדבריו דברי קבלה ובכאן לא חשו לדבריו כלל ואף האו"ז והגשע"ד ואו"ה שהביאו לדבר"ח ור"י לא אמרו זה מידי ולא ידעין אי סברי הכי [דהאו"ז הביא ג"כ דברי ראבי"ה שמכשיר בזה כ"ל ומ"ש באו"ז בסימן תכ"ט ויפה פסק. ר"ח להחמיר בזה נראה שהם דברי ר"י שהסכים לדבר"ח ולא דברי האו"ז ע"ש ודוק]. וליכא אלא ר"ח שהחמיר ור"י דחש לחומרתו וגם רש"ל חזר בו ביש"ש סי' ל"ז וא"כ אין תימה על הב"י שפסק בשו"ע דלא כר"ח ולא על הרמב"א שהסכים עמו [ור"ל דהרמב"א אף שבד"מ סק"ג הביא דברי המחמירין הנ"ל מ"מ בשו"ע לא הגיה על דברי המחבר כלום] כו' ומ"מ סיים המחבר"ר ולענין הלכה אף שהלכנו בעד הב"י ורמ"א שלא חשו לדבר"ח מ"מ ראוי לחוש לדבריו ושלא בזה"מ יש להחמיר צניטלה האם מהעוף ע"ש באורך וכ"ד עוה"ת. (א) ואם נמלאו זה שנים, הכנה"ג אות א' כתב דזה תלוי בחילוק הפירושים ביתר כנטל דמי שנטל"ע סס"י מ"א דלפרש"י כשרה ולפי' הרמב"ן אם הם דבוקים זכ"ז טרפה לדעת האוסר צניק האם ע"ש. אבל השפ"ד סק"א העלה להכשיר בזה אפילו צעוף ואפילו באין הפ"מ ע"ש. והלבושי שרד בחי"ד סעי"ח אינו מכשיר באין הפ"מ אלא כשאחת מהם קטנה ע"ש עוד פ"ד בזה. וע' מק"מ סק"א שכתב ע"ד לב"ש אלו דלא ראה דברי השפ"ד הנ"ל מדלא הביאו וגם הכנה"ג חזר בו בשו"ת שלו בעי חיי סי'. ס"ז ומכשיר בזה. והביאו בעיקרי הד"ט סי' ה' אות ד' ע"ש. (ב) לענין מ"ש הרמ"א בזה"ה וכ"ש ניקב דכשר כו' כ' הדרישה והש"ך סק"ב ועוה"ת דהוא לפי הכלל שכ' התוספות והרא"ש והר"ן ריש פא"ט והטור בסימן כ' ועו"פ דכל אבר שניקב טרפה כ"ש אם נטל לגמרי טרפה וא"כ נטל האם דכשר כ"ש ניקב דכשר ולא דמי לטחול דניטל כשר וניקב-טרפה כמ"ש הרא"ש והר"ן שם דשאני טחול שאין נקיבתו כשאר נקיבין כו' ע"ש. אך האו"ז שם כ' בשם ספר זקן וז"ל איזהו האם כל שהולד מונח בתוכו נימוק פסול נחתך כשר ניקב פסול כו' עכ"ל. והביאו בהגשע"ד שם ובאו"ה שם דין ז'. וכ"כ הרוקח דנימוק האם טרפה. וכ' הב"י והרש"ל ביש"ש שם סי' מ"ב ע"ד הרוקח דלא ידעי מנין לו להוסיף על הטרפות דסברא היא דלא חמיר נימוק מניטל ע"ש. אבל הרמ"א פסק ע"פ דצריהם להחמיר באין הפ"מ. וכ"כ הלבוש ודברי חמדות שם אות רמ"ד וכ"ד הט"ז סק"א דצניקב ונימוק האם אין להפיר רק בזה"מ. אך הב"ח כ' דניקב ונימוק מדינא אסור ומחמיר אף בזה"מ רק בנחתך מקלטה כ' דכשרה ע"ש. וכבר השיג עליו הש"ך סק"ג דבתיספ' ואגודה ורוקח משמע דניקב האם כשרה ע"ש. והפר"ח סק"ב השיג ג"כ על הב"ח ודעתו להקל גם באין הפ"מ אבל ההב"ש סק"ב האריך בסתירת דברי הב"ח שמחמיר בכ"ע ודברי הפר"ח שמיקל בכ"ע והעלה דעיקר לדינא כמ"ש הרמ"א בזה"ה ע"ש. וכ"ד המשב"ז סק"א והכו"פ והחגו"ש סק"ג והמחבר"ר אות ח' ועוה"ת. ומ"ש הב"י סק"ב בשם כנה"ג דהרוקח ודברי חמדות אוסרים צניקב האם אף בזה"מ ואמרו נמשכו הבי"ל וביא"ב, ליתא דכנה"ג בזה"ה אות ה' כ' להדיא דהרוקח מחמיר רק צנימוק, אבל צניקב דעתו להכשיר. וכ"כ הש"ך דכ"מ ברוקח, וגם הד"ח הביא דברי הרמ"א שבה"ה להלכה. וכבר תפס עליו המחבר"ר אות י"ג. (ג) וכ"ז צניקב או נימוק, אבל בנחתך כ' הש"ך סק"ד ועוה"ת דכשרה כדאיתא בש"ס סנהדרין (ל"ג). ובכורות (כ"ח): אין פרה יולאת כו' שאין חותכין האם שלה. ומבואר באו"ז ובהגשע"ד ואו"ה דנחתך כשרה כנ"ל והביאם בד"מ סק"א, ולא נתבאר אי בנחתך כולה או מקלטה. הנה הב"ח [בתשובת שלו] דייק מש"ס שם דנחתך מקלטה כשרה והפר"ח שם כ' ע"ז דליתא דחותכין משמע כולה ולדינא כ' להקל גם בנחתך מקלטה. וכ"מ דעת התב"ש שם אף החגורת שמואל סק"ג ע"פ דברי הב"י שכ' צס"י מ"ג גבי טחול דנחתך היינו ניקב כ' דגם כאן אין להקל בנחתך מקלטה כ"א בזה"מ כמו צניקב וכ"כ הכח"א כלל י"ט סע"ב ועוקא"ח אבל המחבר"ר אות ז' השיג על החגו"ש ודעתו להקל בין נחתך מקלטה ובין כולה אף באין הפ"מ ומו"ש הב"ח נחתך מקלטה הוא לרבותא דאפילו מקלטה דמי לניקב שאסור לדעתו מ"מ כשר וכ"ש נחתך כולה ודלא כהכנה"ג דצריה הב"ח ע"ש ואקלר ע"ל סי' מ"ג סק"א. (ד) לענין נימוק הולד, באו"ז

באו"ז

בְּאִרְצָא שֶׁסָּבֵב סָ' זָקֵן כ' נִימוּק הוּלֵד בְּמַעֲיָה טַרְפָּה וְנַעֲשִׂית עֲלֻמוֹת כְּשֶׁרָה עַכ"ל. וְכֵן הַעֲשִׂית בְּהַגְשַׁע"ד שֶׁסָּ, וּבְאִרְצָא שֶׁסָּ כ' וְאִם נַעֲשִׂית עֲלֻמוֹת כְּשֶׁרָה וְכ"כ בְּד"מ שֶׁסָּ. וְהַרְשָׁל בְּהַגְשַׁע"ד הַעֲשִׂית בְּשֶׁסָּ אִרְצָא וְאִם עֲלֻמָּה כְּשֶׁרָה, הַבִּיאוּ הַבְּרָחָה, וּפִי' הַפְּרָחָה שֶׁסָּ וְאִם עֲלֻמָּה דְהֵיכֵן הַשְּׁלִיחַ דְּאִתָּה שְׁהַבְהֵמָה טַרְפָּה הַשְּׁלִיחַ כְּשֶׁרָה דְּפִירְשָׁא בְּעֻלְמָא הוּא כְּדִלְקָמֵן בְּסִי' פ"א. וּבְתַשְׁבּוּת אֲמוּנָה שְׁמוּאֵל סִי' י"ח כ' דִּלָּא יָדַע לַפְרָשׁ לִשְׁוֹן וְנַעֲשִׂית עֲלֻמוֹת כְּשֶׁרָה וּפִי' הוּא, וְכ"כ הַכְּנָה"ג אֲחֻת ט' דִּלָּין סִפְק שְׁט"ס נִפְלָ בִּזְוָה כו'. וְהַדְעָ"ק סִק"ג כ' הַטַּעַם דְּנַעֲשִׂית עֲלֻמוֹת כְּשֶׁרָה כִּיּוֹן שְׁנַשְׁאֲרוּ עֲלֻמוֹת אִין בְּאִין נִימוּק וְלֹד שֶׁלֶם ע"ש. וְלִדְיָא בְּנִימוּק הוּלֵד כ' הַפְּרָחָה שֶׁסָּ דִּלָּין לְהוֹסִיף עַל הַטַּרְפּוֹת וְמָה בְּכַךְ שְׁנִימוּק הוּלֵד וְכ"ש לִפִּי מָה שֶׁפִּסְקִיתִי לְהַקֵּל אִתָּה בְּנִימוּק הָאִם ע"ש. וְהַכּוֹ"פ סִק"ב כ' דְּהֵאִי נִימוּק הוּלֵד מִיִּירִי שְׁנִימוּק גַּם הָאִם, אֲבָל אִם רַחֵם הַבְּהֵמָה שֶׁלֶם לִית כֹּהֵן חֹשֶׁשׁ כֻּלָּם ע"ש. אֲבָל דַּעַת הַתַּז"ש שֶׁסָּ דִּלָּין לְהַקֵּל בִּזְוָה אֲלֵא בְּהַפְּ"מ, אֲבָל בְּאִין הַפְּ"מ יֵשׁ לַחֹשׁ לְדַבְּרֵי הָאִרְצָא וְהַגְשַׁע"ד הַגִּ"ל דִּלְפָּשֶׁר דָּקִים לְהוֹ כִּי נִימוּק הוּלֵד סוּף הָאִם לְהַמְקַ"ע"ש. וְכ"כ הַמַּשְׁבָּר וְהַמַּחְבָּר וְהַחֲכָ"א שֶׁסָּ וְעוֹא"ת. (ח) וְלַעֲנִין דְּבַר הַמִּלּוֹי שְׁנַמְלָא בְּתַרְנֻגּוֹת בִּילִים קְרוּשִׁים וּלְפַעֲמִים הַסֵּג סְרוּחִים. בְּתַשְׁבּוּת אֲמוּנָה שְׁמוּאֵל שֶׁסָּ כ' שֶׁשְׁמַע שֶׁאֲבָ"ד מו"ה זִוְלָא הִיָּה אִוְסֵר בִּזְוָה אִתָּה שְׁהַשְּׁלִיחַ שְׁלִימָה בְּלִי מַכָּה וּבְלִי הַשְׁתַּטּוֹת, אֲבָל לֹא נַמְלָא זֶה בְּשׁוֹם פּוֹסֵק וְדַעַתוֹ לְהַכְשִׁיר בְּפַשְׁיטוֹת, וְהַבִּיאוּ הָאִוְרָח מִיִּשׁוּר שַׁעַל ד"מ הָאִוְרָח וְכ' דְּהוּא נִיבַע מִאִוְ"ו וְאִוְ"ה שְׁאִוְסֵרִים בְּנִימוּק הוּלֵד בְּהַבְהֵמָה וְנִימוּק הַבִּילִים בְּעוּף הוּי כְּנִימוּק הוּלֵד בְּהַבְהֵמָה כו' ע"ש. אֲבָל הַפְּרָחָה שֶׁסָּ הַבִּיאוּ ג"כ תַּשׁוּ' אֲמוּ"ש הַגִּ"ל שְׁמַכְשִׁיר וְכ' דְּפִשְׁטוֹ הוּא, וְכַךְ בִּא דִּין זֶה לִידִי קוּדֵם שְׁרָאִיתִי סִפְר הַמִּזְכָּר וְהַכְשֵׁרִיתִי עַכ"ל, וְהַבִּיאוּ הַתַּז"ש שֶׁסָּ וְכ' דְּבִאִין הַפְּ"מ יֵשׁ לְאִסּוּר מַטַּעַם דְּהַגְשַׁע"ד וְאִוְ"ה אִוְסֵרִים בְּנִימוּק הוּלֵד בְּהַבְהֵמָה וְכ"ש בִּילִים סְרוּחִים וְנִקְרָשִׁים בְּעוּף דִּישׁ אִוְסֵרִים אִתָּה בְּנִיטָל הָאִם שֶׁלֶה כְּנ"ל, מִיָּהוּ בְּהַפְּ"מ יֵשׁ לְהַקֵּל בְּכָל גְּוֹנָה עַכ"ל. וְכ"כ בְּס' בֵּית הַלֵּל וּמַשְׁבָּר שֶׁסָּ לְהַקֵּל בְּהַפְּ"מ. וּבַשֹּׁפָ"ד סִק"ג כ' דְּהַמְנָה לְהַתִּיר לַעַת הַלּוֹרֵךְ וּבְעֵרַב שַׁבָּת ע"ש דְּמַשְׁמַע אִתָּה בִּלָּא הַפְּ"מ. וְכ"כ בְּמַחְבָּר. וְהַעֲיֵד שְׁבַעֲיָה"ק יְרוּשָׁלַיִם ת"ז וּבִאֲרָךְ מִלְרִים נִהְיָ לְהַתִּיר כְּאֲמוּ"ש וּפְרָחָה ע"ש. וְע' שו"ג שֶׁכ' דְּהַמְנָה לְהַתִּיר וּבִלְבַד שִׁיחָא הָאִם שְׁלִימָה, וְהוּבָא בְּתוֹ"ו הַסְּפָרֵי סִי' ג'. וְע' בִּישׁוּעַת יַעֲקֹב שֶׁכ' דְּהוּא מְקוּבָּל לְהַלְרִיךְ בְּדִיקָתָה הָאִם וְאִם הִיא נִימוּקָה מִטְרִיפִין ע"ש. וְכ"כ בְּסִפְר עֲלִי לְבֹנָה דְּהַאֲדִינָא נִהְיָ לְחַקוֹר וּלְרִאיוֹת אִם הָאִם לֹא נִימוּק וְהִיא בְּרִיחָה וְשְׁלִימָה מְכַשִּׁירִין דַּע"פ רֹב יֵשׁ הַפְּ"מ כְּגוֹן לַעֲנִי וּכְדוּמָה וְכֵן בְּנִימוּקָה מְכַשִּׁירִין בְּהַפְּ"מ, אֲבָל בִּישׁ בִּילִים קְרוּשִׁים וְגַם נִימוּק הָאִם אִין מְקוּלִין מִשּׁוּם דְּהוּי תְּרִי בְּהַפְּ"מ דְּבִילִים קְרוּשִׁים מִתִּירִים רַק בְּהַפְּ"מ וְנִימוּק הָאִם ג"כ אִין מִתִּירִים רַק בְּהַפְּ"מ וְתִירִי קוּלִי לֹא מְקוּלִין מִשּׁוּם הַפְּ"מ כְּמִבְּאֵר בְּט"ז סוּף סִי' ל"א ע"ש. אֲבָל דַּע"ק סִק"א וּמִקְ"מ סִק"ב כ' וְ"ל בִּילִים קְרוּשִׁים וּמְקוּלָקְלִים וְע"פ רֹב גּוֹרָמִים קְלָקוֹל גַּם בְּגוּף הָאִם אִפ"ה מִנְהִיגוֹ לְהַכְשִׁיר בְּלִי הַפְּ"מ כִּיּוֹן דְּשַׁכִּיחַ הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וּלְפַעֲמִים שׁוֹאֲלִים כְּמָה בְּנִי אִדָּם יַחַד עֲשִׂיר וְאִבְיוֹן הוּי כְּהַפְּ"מ וְלֹא הוּי ב' קוּלוֹת בְּהַפְּ"מ כִּי חֹשֶׁשׁ נִימוּק הוּלֵד אִינוּ רַק מִשּׁוּם נִימוּק הָאִם [וְכ"מ מְדַבְּרֵי הַתַּז"ש וְכוּ"פ שְׁהוּבָא לַעֲלִי אֲחֻת ד' ע"ש] וְהַכֵּל רִיעוּתָא אֲחֻת עַכ"ד. וְכ"כ פְּרָגְתָּה הַבּוֹשֶׁם אֲחֻת ב' לְהַכְשִׁיר בְּהַפְּ"מ אִתָּה בְּבִילִים מְקוּלָקְלִים וְהָאִם נִימִיקָה וְלֹא הוּי ב' קוּלוֹת בְּהַפְּ"מ כו' כְּנ"ל ע"ש. וְע' דַּע"ת סִק"ב שְׁכַחַת דְּבִזְמַן הִיא דְּשַׁכִּיחַ טוֹבָא בִּילִים קְרוּשִׁים אִם הוּא כְּפִי הַרְגִּיל י"ל דְּהִכִּי רְבוּתִיָּהוּ וְאִינוּ רִיעוּתָא כֻּלָּל וְאִין לְרִיךְ לְבָדוֹק הָאִם כֻּלָּל רַק אִם קְרוּשִׁים וְנִקְרָבִים בְּסִרְחוֹן וְרִיחַ רַע וּכְדוּמָה יוֹתֵר מְכַפִּי הַרְגִּיל הוּי רִיעוּתָא וְלִרְיֵךְ בְּדִיקָתָה הָאִם וְלִאֲסוּר בִּלָּא הַפְּ"מ אִם נִימוּקָה הָאִם עַכ"ל ע"ש עוֹד כְּמָה פִּרְטִי דִּינִים בִּזְוָה. (ו) בְּעִיקְרֵי הַדְּ"ט סִי' ה' אֲחֻת ד' הַבִּיאוּ בְּשֶׁסָּ מִקּוֹם שְׁמוּאֵל סִי' כ"ח שְׁנַשְׁאֵל בְּעוֹבְרָא בְּתַרְנֻגּוֹת שְׁהִיָּה לְקוּתָא בְּשֶׁלֶל שֶׁל בִּילִים עַד שְׁכַמַּעַן נִימוּקָה כוֹלָה

וְהַסְבִּיב עִם צָנוּ לְהַכְשִׁיר בְּמִקּוֹם קֹלֶת לוֹרֵךְ וְהַמְחַמֵּיר יַחְמִיר לְעֻלְמוֹ, וְהַבִּיאוּ בִּיחָ"פ. עוֹד בְּעִיקְרֵי הַדְּ"ט שֶׁסָּ שְׁרָאָה בְּס' פַּחַד יַחֲזֵק אֲחֻת ע' שְׁכַחַת בְּשֶׁסָּ הַרְבֵּה מִהַטּוֹב לְהַמְרִיף תַּרְנֻגּוֹת שְׁהָאִם שֶׁלֶה נִימוּקָה וְנִימוּתָה שְׁאִינָה יִבּוּלָה לְחִיּוֹת שְׁמַרְקָבַת כֻּלָּ בְּצִנִּי מַעֲשִׂים כו', וְכַתֵּב ע"ז הַפַּחַד יַחֲזֵק דְּמַעֲשֵׁלם רָחָה לְזָקֵנִי הַיּוֹרָחָה דְּמַכְשִׁירִים בְּהַפְּ"מ כֻּלָּ שְׁכַחַת מְכַרִּים וְשָׁכֵן הִיָּה נוֹהֵג כְּמוֹתָם ע"ש. וְע' דַּע"ק סִק"ב וּמִקְ"מ שֶׁסָּ שֶׁכ' שְׁדָרֵךְ בִּילִים מְקוּלָקְלִים לְהַשְׁתַּפֵּךְ סְבִיב הַכְּנָחָה וְלְהַתְקַרֵּשׁ וְלְהַסְתַּרְךְ בְּדִקּוֹן וּכְדוּמָה הוּ"ל רִיעוּתָא [ע"י דַּע"ק שֶׁסָּ דְּמִקּוּדָם כ' דִּלָּין לְהַחְזִיק רִיעוּתָא עַל גּוּף בְּנִיטָא] שִׁי"ל שְׁהַרְקִיב הַבְּנִיטָא ע"כ יֵשׁ לְקַלּוֹף הַקְרִישָׁה מִהַכְּנָחָה וּלְבָדוֹק אִם אִין שֶׁסָּ נִקְבֵּ וּקְלָקוֹל, וְאִם נִאֲבָדוּ בִּלָּא בְּדִיקָה וְכ"ש אִם קִלְף בְּמַשְׁמוּם הַיּוֹד וְאִח"כ מִלָּא נִקְבֵּ בְּבִנִיטָא כְּחַב הַדַּע"ק שֶׁסָּ דִּלָּי אֲפָשֶׁר לְהַכְשִׁיר וְהַמְקָ"מ שֶׁסָּ הִנִּיחַ זֶה בְּל"ע ע"ש. (ז) וְרִאִיתִי לְלוֹרֵךְ לְבָאֵר אֲחוּף הַנֶּחֱסֵה הַבִּילִים בְּגוּף הַעוּף דְּמִי שֶׁלֹּא בְּדָק אֲחֻת בְּדִלָּי אִינוּ יוֹדַע וּלְפַעֲמִים יֵשׁ לְלוֹרֵךְ לַדַּעַת זֹאת. הַמַּשְׁבָּר שֶׁסָּ כ' וְ"ל הַשְּׁלֵל הוּא הַחֲשׂוֹל שְׁהַבִּילִים בְּתוֹבוֹ וְהָאִם הוּא הַמַּעֲשִׂי שְׁהַשְּׁלֵל מוֹנַח בְּתוֹבוֹ וְהַמַּעֲשִׂי אִם נִיקְבֵּ טַרְפָּה [בְּאִין הַפְּ"מ כְּנ"ל בְּאִחוּת ב'] וְלֹא הַשְּׁלֵל עַכ"ל. נַמְלָא מִבְּאֵר דְּבִדְרֵיו שְׁהַשְּׁלֵל מוֹנַח לְתוֹךְ הָאִם וְכ"מ בְּעוֹד אַחֲרוֹנִים, אֲבָל זֶה אִינוּ כִּי עַסְקִין בְּדַבְּרִים הֵייתִי וּבְדַקְתִּי כְּמָה תַּרְנֻגּוֹת וְרִאִיתִי שְׁהַשְּׁלֵל מוֹנַח עַל דֶּרֶךְ שִׁיתְבָּאֵר, הֵייתִי הָאִם כְּלוּמָר הַמַּעֲשִׂי הִיא אֲרוּכָה וִישׁ בָּהּ. חֲלָל רַחֵב מִרְחָשָׁה הַמַּתְחַלֵּת חֲלָל זִכְרָה עַד סוּפָה שְׁמִינִי עַד אֲמַלֵּעַ גּוּף הַעוּף מְקוֹם שְׁהַשְּׁלֵל שְׁהַבִּילִים קְשׁוּרִים בּוֹ. בִּלָּד אֲחֻת אֲחֻת הַשְּׁלֵל בְּשִׁדְרָה שֶׁל הַעוּף וּבִלְיָדוֹ הַשְּׁנִי הוּא אֲחֻת בְּסוּף הָאִם, אֲבָל אִינוּ מוֹנַח בְּתוֹכָהּ כֻּלָּל וּבְהַשְּׁלֵל יֵשׁ הַרְבֵּה בִּילִים קְטָנִים מֵאֵד כִּי שֶׁסָּ תַחֲלוּת יִלְרַחֵם וִישׁ גְּדוּלִים קֹלֶת מִהֵם וְגְדוּלִים מִמֵּם, וְרִאִשׁוֹן רִאִשׁוֹן שְׁנַגְמַר עִם קְלִיפָתָה נִכְנַסַת בְּהָאִם בְּטַבַּע שְׁהוּטָבַע הַבּוֹרָא ב"ה וְאִח"כ יוֹלָא לְאִוִּיר הַעוֹלָם, וְכ"כ בְּס' מִנְחַת הַזֶּבַח בְּדִינֵי שֶׁאֲ"ט כֻּלָּל ה' סִק"ט שְׁכַחַת שְׁכַחַת הַיֵּטֵב בְּעֻלְמוֹ וְגַם שֶׁאֵל מְבַקִּיָּים וְאִמְרוּ לוֹ שְׁמַעוּלָם לֹא נַמְלָא בִּילָה בְּהָאִם כ"א הַגְּמִירָתָה בְּקְלִיפָתָה וּמוֹכְנַת לֵלֶחֶת הַיּוֹם אִוּ לְמַחֵר וּמִבְּנִינִים בְּרִיחוּקָה שְׁבַפְנִים הָאִם, אֲבָל הַשְּׁלֵל שֶׁל בִּילִים הַרְבֵּה קְטָנִים עִם גְּדוּלִים מוֹנַח בְּפִנִּים הַגּוּף וְלֹא בְּהָאִם וְהוּא בְּרֹר וְאִין לְהַכְשִׁיר מִה שְׁעִינִי רֹחִים בְּחוּשׁ, וְעִפִּי"ז כ' הַמְנָה"ז שֶׁסָּ דְּדוּקָא בְּהַבְהֵמָה שְׁהוּלֵד סְגוּר בְּהָאִם לְכֵן אִין נִימוּק שֶׁל מִזִּיק כ"א לְהָאִם לְבַד וְכִיּוֹן דְּמַכְשִׁירִין בְּהַפְּ"מ בְּנִימוּק הָאִם אִתָּה בְּנִימוּק גַּם הוּלֵד יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בְּהַפְּ"מ, וְהַשִּׁיג עַל עֲלִי לְבֹנָה הַגִּ"ל אֲחֻת ה', שֶׁלְּדַבְּרֵיו אִין לְהַקֵּל גַּם בִּזְוָה מַטַּעַם דְּהוּי ב' קוּלוֹת בְּהַפְּ"מ, וְנִסְתִּיעַ מְדַבְּרֵי הַטְּ"ז סִי' ל"א, דְּלִיתָא דְּהַטְּ"ז אִיִּירֵי ב' קוּלוֹת חֲלוּקוֹת מִשֶּׁאֲ"כ בִּזְוָה דְּהוּי רַק קוּלָא א' כְּנ"ל שֶׁסָּ, אֲבָל בְּעוּף שְׁהַבִּילִים אִינוּ מוֹנְחִים בְּהָאִם כ"א חוּלָה לֹה בְּסִמּוּךְ לְאֲזָרִים הַפְּנִימִים וְלִכֵּן מִה שֶׁאֲסֵר הָאִוְרָח מִיִּשׁוּר הַגִּ"ל בְּבִילִים קְרוּשִׁים וְדִלִּי מֵאֵד קְלָקוֹל אֲזָרִים הַפְּנִימִים שְׁכּוֹלֵם סְמוּכִין זֶה לְזֶה וְלִרְיֵךְ בְּדִיקָה, וְגַם בְּבִדְיָקָה אִין לְהַכְשִׁיר כ"א בְּהַפְּ"מ כְּמוֹ בְּמִים בְּחֻלָּל הַגּוּף, וְכַמֵּ"שׁ הַתַּז"ש בְּתַרְנֻגּוֹת שְׁלֵבָה בְּטָנָה יוֹבָא לְהֵלֵן סִק"ב אֲחֻת ד'. וְלִכֵּן אִם נִימוּק גַּם הָאִם דְּבִזְוָה לְחֹד ג"כ אִין מִתִּירִין כ"א בְּהַפְּ"מ וְאִ"כ הוּי ב' קוּלוֹת חֲלוּקִית בְּהַפְּ"מ דִּלָּא מְקוּלִין ע"ש. וְלַעֲגִ"ד אִין דְּבִרֵּי נִרְאִים בִּזְוָה, דְּמ"שׁ הַמְנָה"ז דְּהָאִוְרָח מִיִּשׁוּר אֲסֵר בִּילִים קְרוּשִׁים מֵאֵד קְלָקוֹל אֲזָרִים הַפְּנִימִים לִיתָא דְּהֵאֵל לֹא הַזְכִּיר כֻּלָּל מְקוּלָקוֹל אֲזָרִים הַפְּנִימִים וְאֲחֵרִין לְרִיךְ לְפָרֵשׁ לֹא לְמִסְחָם, וְעוֹד מְדַבְּרֵי הָאִוְ"מ וְנִימוּק הַבִּילִים בְּעוּף הוּי כְּנִימוּקוֹ הוּלֵד בְּהַבְהֵמָה כְּנ"ל שֶׁסָּ, וְכ"כ הַמַּשְׁבָּר שֶׁסָּ, וְנִימוּק הוּלֵד בְּהַבְהֵמָה אֲסֵרִי מִשּׁוּם דְּסוּף לְהַמְקַ"מ הָאִם כְּמ"שׁ הַתַּז"ש הוּבָא לַעֲלִי אֲחֻת ד', וְאִ"כ הוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם בְּבִילִים הַחֹשֶׁשׁ שִׁקְלָלוֹ הָאִם וְלֹא מִחֹשֶׁשׁ קְלָקוֹל אֲזָרִים הַפְּנִימִים, וְאִ"כ גַּם כֹּהֵן לֹא הוּי ב' קוּלוֹת חֲלוּקִית בְּהַפְּ"מ רַק קוּלָא א' כְּמוֹ בְּהַבְהֵמָה. גַּם מִה שְׁכַחַת לְהַמְרִיף בְּעוּף בְּכ"ע מִשּׁוּם ב' קוּלוֹת בְּהַפְּ"מ אֲשַׁתְּמִיטָתִיה דְּבִרֵּי כְּלָבִשִׁי שֶׁרַד בְּפִתּוּחָה לְדִינֵי טַרְפּוֹת עֲלֻמוֹת אֲחֻת ז' שְׁכַחַת דְּהִיפִי שִׁישׁ הַפְּ"מ וְסַעֲדָתָה מִלּוֹה אִוּ כְּבוֹד שַׁבָּת וְיו"ט אִוּ אֲוִרְחִים מְקוּלִין גַּם תְּרִי קוּלִי

קולי זהפ"מ ע"ש. וכ"כ בשו"ת טמו"ד תניינא סי' קנ"ב דזהפ"מ וערב שבת ושעה"ד הוי תרתי לטיבותא כדי שתי הריעותות של שתי קולות זהפ"מ ע"ש. וכן מה שנהרס מדבריו דגם בדיקת הצני מעיס לא מהני, לא ראה דברי האחרונים דלעיל אות ו' שהקילו בפשיטות ע"י בדיקת הצנ"מ, וכן אמר לי הרב הגאון כו' מו"ר ר' יונה הי"ו מו"ל דעיה"ק ירושלים

ת"ו, שבה לפניו כמה וכמה פעמים שנשפך השלל של צילים על הדקין ונקרש כמין סרכא ונוהג לקלפו ואם נמלא תחביו שלם ויפה מכשיר וצילים קרושים שלימים שלא נימוחו מכשיר

בלא בדיקת האם ושכן נוהגין בפלי הוראה עכ"ל, וע"ל סוף אות ה'. (ח) כתב בעיקרי הד"ט שם בשם מהר"י ואל"י שכ' ע"ד הרמ"א בהג"ה כאן ויש מחמירין כו' שמטעם זה הטרפתי פה מודיעא שפוסקים כרמ"א שהביאו לפני יונה שמלאתי בתוך האם שלה צילה שממנה ילדה ראש הפרט היינו בן יונה ובחרטומו נקב האם, ואפשר שגם למרן [הב"י] יש לאסור דדמי לקון דחיישינן שמא ינקב אחד מאזורים הפנימיים עכ"ל, והוא דבר פלאי. (ט) מעשה שנמלא מחט תחובה בשלל של צילים וטרפו גדולי הדור את התרגולת מטעם שהיתה בחלל הגוף ויש לחוש לנקיבת אחד מהאזורים, כ"כ האו"ה כלל נ"א דין ט"ז בשם שערים, והביאו הרש"ל והט"ז סק"א ועיין בב"ח ובמשב"ז שם מ"ט בזה:

(ג) נישל כו' בשרה ויש אוסרים. וסברת המכשירים והאוסרים ועוד פרטים. מבואר ביסה"ב ס"ק [ב]: (ד) נהוג להטריף אפילו בניקב. ואפילו זהפ"מ (כנה"ג סק"ד וחגו"ש סק"ה ועו"ה) ואפילו במקום שלא נודע המנהג (תצ"ש סק"ג).

ב (ג) נישל שלחופית שמי רגלים נקיים לתוכה בשרה (א) בעגלים שכיח הרבה ויש אוסרים: (והבי (ד) נהוג להטריף אפילו בניקב) (טור בשם ר"ח והגמ"י) בשם או"ז וד"מ בשם ראב"ה והרש"ל בלו"ה בשם ראב"ה ור"י): ניקבו ובאורך מזה. מבואר ביסה"ב

שם אות ב' וג' ע"ש. (ב) אם נמלא בזהמה או בעוף מים הרבה בחלל הגוף לריך לבדוק כל אזורים הפנימיים ואם אין זהם ריעותא יש להקל זהפ"מ והבדיקה מעכב בזה, כ"ה באחרונים. ודבריהם באורך. מבואר ביסה"ב שם אות ד' ה' ו'. (ג) בהמה המשתנה דם לריך לבדוק צבים השתן אם אין צו נקב או מסמום. ובכליות אם אין מכה בהחריץ. ודברי האחרונים בזה. ואם נאצדו בלא בדיקה. ועוד כמה פ"ד. מבואר ביסה"ב שם מאות ז' ולהלן:

ניקבו

[ב] הרא"ש שם כ' וז"ל אם ניטלה השלחופית שמי רגלים נקיים לתוכה פסק בשערים דטרפה, וכ"ד רבינו חננאל. וזקני ראב"ן ז"ל כתב דכשרה לפי שלא מלינו זה בגמרא ואין להוסיף על הטרפות, ומקום חיבור השלחופית הוא בין הירכים אלל החלחולת ומתמלין לתוכה מי המשקין פסולת הגוף ואף אם ניטלה, מי השתן מתמלין למקומן ואין להם כח לחזור לגוף אלא יולאין לחוץ כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה [שגמרא שם ל']. וכן שמעתי שיש צני אדם שמי רגלים שלהן מתמלין מן הגוף ואומרים הרופאים שהשלפוחית שלהן ניקבה או ניטלה והמים המתמלין מן הגוף יולאין מיד בהגיעם למקום השלפוחית ואותן צני אדם חיו כמה שנים עכ"ל הרא"ש, וכתב הטור ניטלה שלפוחית כו' טרפה לר"ח, והראב"ן מכשיר ולזה הסכים א"א הרא"ש עכ"ל, ואף רבינו ירוחם שהעתיק לשון הרא"ש ס"ל כראב"ן כמ"ש הכנה"ג בהג"ט אות ב' ע"ש מ"ש בדברי הטור בזה. אמנם התוספות שם (מ"ח). כ' ניטלה שלפוחית כשרה היינו במקום שהולד מונח, אבל ניקב כיס השתן או ניטל טרפה ומה שלא הוזכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקין עכ"ל, וכ"כ האור זרוע שם וז"ל ובס' זקן כ' ניקב שלפוחית שמי רגלים מונחים בו בין בזכר בין בנקבה טרפה, וכן פסק בשערים ובפירוש ר"ח ור' יצחק אלפסי, וראב"ן פסק להפירא כו' ולענין הלכה סמכין ע"ד רבותינו ואסרינן לה עכ"ל האו"ה, והביאו בהגהת שע"ד שם ובאו"ה כלל נ"א דין ט"ז וכלל נ"ה ד"ה, וכ"כ הב"י בשם הגמ"י בשם תוספות והרוקח וכ"כ הרש"ל בלו"ה שלו [היינו בהגהותיו על שע"ד, אך ביש"ש שם סי' מ"ב חזר בו והסכים לדעת הראב"ן, וע' בהקדמת פרי מגדים אות ג'] וזה השני דעות שהביא המחבר בשו"ע, והרמ"א והלבוש החליטו כהמטריפין וכ' והבי נהוג אפילו בניקב, ור"ל וכ"ש ניטל דטרפה והיינו ע"פ הכלל שנתבאר בס"ק הקודם אות ב' ע"ש. וכ"ד האחרונים כדעת הרמ"א ודעימיה, ומ"ש הרא"ש שיש צני אדם כו' כתב הב"ח דאין זה ראיה דשאני אדם דאית ליה מולא כמ"ש התוספות שם (מ"ב): ד"ה אמר רב יהודה ע"ש. אך בשו"ת תורת נתנאל סי' ד' פקפק על דברי הב"ח וכתב חילוק אחר דשאני אדם שהולך בקומה זקופה המי רגלים יולאין לחוץ גם בניטל או ניקב השלחופית מפני שזורדים למטה ואינם חוזרים לגוף משא"כ בזהמה אם ניטל או ניקב השלחופית י"ל דאין המ"ר יולאין לחוץ אלא חוזרים לגוף וחריפת המ"ר מרקיבים הצני מעייס ע"ש. וכן בס' כנפי יונה כתב ג"כ סברא זו לחלק מאדם אלא שכ' לכל שניקב במקום שצער ירכים סותם הנקב לא ירדו המ"ר לגוף ודמי לחלחולת שניקבה וירכים מעמידין דכשר אבל ניקב במקום שאין צער ירכים סותם יש להטריף דהוי בכלל ניקבו הדקין כמ"ש התוספות ע"ש. והביאו בדעת סק"ד והסכים אליו לדינא. (א) ואם הוא ודאי טרפה או ספק, הפרי תואר סק"ד כ' ונראה דהלכה כדעת התוספות ואין לשמוע לדברי ראב"ן כו' ודעתי להטריף אפילו בספיקא אלא כיון דהרא"ש נטה דעתו להכשיר יש להתיר בספיקא עכ"ל, והדע"ק סק"ד כ' כיון שהרמ"א הכריע לאסור הוי כדאי טרפה ואין לזרפו לס"מ ע"ש. וע' דע"ת סק"ו ובעו"מ שהאריך להוכיח כמ"ש הפרי"ה הנ"ל, וכ"כ בפנים שלו סק"ד לדינא דאם ניקב הכים במקום שאינו דבוק לירכים הוי ספק טרפה ע"ש, ובהקדמת הפרי"ה אות א'. (ב) מענין טבור נפוח. כ' בשו"ת דעת חכמים [להר"ר מיכאל ז"ל שו"ב מרדמסק] סי' ט"ז ששאל להגאון בעל שו"ת חסד לאברהם בדבר המלוי ושכיח כמעט בכל יום בעגלים שהטבור שלהם שקורין נאפע"ל הוא נפוח שקורין גישוואלי"ן ונוהגין השו"ב לבדוק צבים השתן אם אין צו ריעותא, וכ' שצדק וחקר בזהמה גדולה שכים השתן אחוץ בפיו בין הירכים שמפיו הזה יוליא מימיו לחוץ ובראשו שללל חלל הגוף אין לו שום אחיזה רק הלוי בתוך הבהמה (*) והוא

הג"ה

סחוס

(*) בדעת חכמים שם חקר ג"כ מהיכן יבוא מי השתן לתוך הכים כיון שהוא סחוס מכל צדדיו וכתב ששאל לרופאים ואמרו לו שאינו מים ממש רק מחמת עשן הרוח החם שקורין פארע"ה מבישול אצטמוכא יתהודה הרוח לתוך הכים ע"י גידים ובכים יתהפך למים. ובס' דע"ת סק"ג כ' שראה בס' הטבע והניתוח שכ' שהמים היוצאים מן הכליות דרך מעברי השתן בוקעים עור החיצון של הכים למטה סמוך לצוארו [דסמוך למקום יציאת המי רגלים לחוץ הוא מתקצר ונעשה שם כמין צואר] ונכנסים בין עור לעור ועולים למעלה דרך שם עד שמגיעים לראש העליון של הכים, ושם בוקעים

סחום מכל לדדיו רק בעגלים יולא מגוף הכים כרחשו גיד ארוך כעין מצי וכנס לתוך הטבור והגיד הזה הוא מלא מי השתן ומהטבור יולא עוד שני גידים והולכין אלל הגיד היולא מהכים עד בין הירכיים ונעשים אחדים בין הירכיים, וברצות הימים נחמר הגיד היולא מהכים, וגם השני גידים היולאין מהטבור ולא נראה ולא ניכר מקום צבהמה, ועוד גיד אחד יולא מהטבור אל הכבד וכשהטבור נפוח הגיד היולא מהטבור ושני הגידים ההולכין אלל גיד היולא מכים השתן ג"כ נפוחים לפעמים, ולית בהו שום טרפות כלל אפילו הם נפוחים הרבה, רק בהגיד כעין מעי היולא מראש הכים וכנס לתוך הטבור הנ"ל נסתפק אם שייך בו טרפות, ולפעמים הוא אדום הרבה אם יש לחוש בהאדמיות משום בשר שרופא גורדו שאם ניקב קודם זמנו הראוי להנטל יולא מי השתן לתוך הגוף וימות העגל טרם היותה צבהמה או א"ל דדוקא אם יש ריעותא בגופא דכים אלל לא בגיד הזה אשר סופו להיות כלוי ונחמר, וגם אם הצדיקה היא חיונית לכתחלה לבדוק הכים כשהטבור נפוח דצדיקה זו לא נמלא בשום פוסק, ואם נאצדה בלא צדיקה אם יש להטריף כי לפעמים אי אפשר לבדוק מחמת שהגיד הזה נכנס לפעמים בעומק הטבור עד תחת העור וכשמפשיטין העור והגיד בו נחתך ונעשה נקב בסוף הגיד ע"כ תוכן שאלתו, והשיבו הגאון הנ"ל דאין בזה ספק כלל דע"כ אין שום טרפות בגיד הזה, דאין נימא דבנקיבת הגיד הזה טרפה, א"כ כשהצבהמה מתגדלת וגיד הזה כלה והולך הרי טרפה חוזרת להכשירה, ועוד לפי מ"ש הראשונים כו' דזהו בכלל ניקבו הדקין, וגיד זה דליתא צבהמה גדולה פשיטא דאינו בכלל ניקבו הדקין ואין מקום להחמיר בכל הני ספיקי שיש בזה, ויש הרבה מכשירים גם בניקב הכים, ומהגם כמה שהוא אדום ולא ניקב דאיכא ספיקא טובא עכ"ל התשובה ע"ש. והביאו דע"ת סק"ג וכ"כ לדינא דאם יש נפוח ורקבון בגיד הנמשך מן הטבור לכים השתן אין חשש כלל, וכ' עוד דלפי דברי החסל"א הנ"ל אם אחר שחתכו או תלשו הכים מהטבור בעגלים ראו שניטף קלת מי רגלים מהכים כרחשו במקום שיולא ממנו הגיד לטבור (והוא מקום שנשאר בו קלת תלחול בשר בראש הכים הסמוך לחלל הגוף) ולא נראה לעין נקב ממש אלל ניכר שניטפין משם מ"ר לחוץ שלא בזילוף רק ביציאת טפה בכל פעם, יש להקל, כיון שצטבעו הוא שיולא מ"ר לתוך הגיד הנ"ל בע"כ שיש שם נקב דק טבעי, וכן בא מעשה לידי וראיתי כן, והפוסקים שלא ביארו זה דהם מיירי בניקב הכים במקום שדרכו להיות שלם משא"כ במקום זה דהכי רביתייהו, ומ"ש הדע"ק סוף סק"א דאם ניקב הכים במקום הדבוק לטבור טרפה, היינו בגוואל דמיירי שם שהיה נפוח כעין נרקב או שהיה נקב ממש הניכר לעין שאין זה נקב טבעי או דמיירי שהנקב היה שלא במקום דצדיקות הגיד שבראשו ממש, וכ"ז בנוטף קלת אלל אם מולף הרבה או שנראה לעין הנקב [והיינו שניכר לעין שאין זה נקב טבעי וכמ"ש בעלמנו בדברי הדע"ק הנ"ל] אין להקל אף בעגלים, וע"ש סק"ה שנשאל מרב א' בעגל שנסרך הכים של מ"ר להטבור והטבור היה נפוח ובתוכו מוגלא וחתכו למטה ממקום הנסרך ויולא רוח מהכים ולא נודע אם נעשה ע"י החתך או שהיה נקב מקודם, והשיב דאם יש לתלות יציאת הרוח מהכים ע"י חתך הסכין ולא ניכר בגוף הכים שום רקבון אף שנראה נפוח, הנפוח לבד אינו פוסל ויש להקל ע"ש. ג) לענין הצדיקה בזה בשו"ת דעת הזבח [מהשו"ב הנ"ל] מהד"ת סי' א' כתב דאף שמן הדין ודאי אין לריך לבדוק בכים השתן

כשהטבור לבה [גישוואלין] כי לא נזכר בשום פוסק, ועוד דאין מחזיקין ריעותא במקום למקום ובפרט ע"י חולי אלל כיון שנתכרר כשהטבור לבה יש לפעמים ריעותא בהכים וי"ל שהיו מיעוט המלוי לריך לבדוק חוץ, ואם נמלא נקב אפילו רק בהגיד היינו כעין מעי שיולא מכים השתן יש להטריף אפילו שפדיין עוד המוגלא כציבוי, אלל דיעבד, ש"א לבדוק כגון שנקרע או שנאצד אין להחמיר כיון שלא ראינו ריעותא בהכים רק בהטבור, ועוד אפילו משום דשכיח, לא שכיח למלא ריעותא בגוף הכים, ואפילו צבהמה שמשחנת דם לריך צדיקה הכים, כ' השפ"ד להקל בהפ"מ דיעבד אם לא צדק [כדלקמן אות ח'] ולא יפה עושים הצודקים בצדיקה זו שלוקחים את הכים עם השתן שבו ודוחקים בידים ואם יולא השתן מן הגיד למטה מטרפים וזהו כמאצד בידים, כי הקרום בקלה הגיד דק מאד ומחמת דחיקה הידים נקרע ויולא מימיו ומטריפים בזה, כי די לבדוק בראיית עיין. ולפעמים מלאתי שהיה הרבה מוגלא וחתכתי את המוגלא והיה הגיד נכנס בתוך המוגלא והיה שלם ויפה ע"ש. והביאו המנחת יוסף סקט"ז אות ו' וכתב דלפי מ"ש דע"ת דכוונת הדע"ק הוא רק על תלחול בשר שנשאר בראש הכים הסמוך לגוף, אלל בגיד אין טרפות כלל כו' נראה דעכ"פ יש להקל שלא לבדוק כלל בהגיד הנ"ל, רק לראות בהכים גופא שאין בו נקב [ולא מסמום ורקבון] וכמו ברמ"א סימן ל"א סע"ב, מלבדוק ולהקל במקום ריעותא עכ"ל. וכן כשדברתי מענין זה עם הרה"ג ר' יוסף צנימין ז"ל שו"ב ראשי מירושלים ת"ו אמר שצפטיה"ק אינו צנמלא עגלים הרכים לשחיטה, אלל אם היה בא לידי עגל עם טבור נפוח הייתי מכשיר בפשיטות בלא צדיקה גיד הנ"ל רק בהכים גופא, וכמ"ש המנחת יוסף הנ"ל וכדעת הגאונים בשו"ת חסל"א ודע"ת הנ"ל דדברי השו"ב מרדאמסק בעל שו"ת דעה"ז הנ"ל תמוהים מאד דמנ"ל לחדש ולהוסיף טרפות מה שלא נזכר בשום פוסק ולא בס' שו"ב הקדמונים, הא גם בניקב הכים גופא דעת הראב"ן והרא"ש והטור והרשב"א צ"ש"ש להכשיר כג"ל ריש ס"ק זה, אמת דאין לא קי"ל כוותיהו דהתוספות ור"ת ור"א וי"ו וסייעתם מטריפים בזה, ודעה זו הוצא בשו"ע והעיד הרמ"א והלבוש דהכי נהוג, וכ"ד כל האחרונים והכי נקטיין, אמנם כ"ז הוא בכים גופא, אלל בגיד הזה דבהמשך הזמן הוא כלה ונאצד ואינו ניכר כלל צבהמה גדולה מנ"ל דשייך בו טרפות, ופשיטא דאינו בכלל ניקבו הדקין שכ' התוספות כיון שהוא כלה ונפסד צטבע, ואמר עוד דמ"ש הכו"פ סק"ה ניקב כים השתן אין להוסיף על הטרפות ואין זה שלחופית שמי שהן מקוים לה עכ"ל הכו"פ, ורבים תמהו עליו דהוא נגד כל הפוסקים שכ' ניקב או ניטל כים השתן טרפה, ע"כ נראה צרור שט"ם נפל צכו"פ ול"ל ניקב הגיד שצכים השתן וכוונתו על גיד שצכים עגלים הרכים דאין להוסיף על הטרפות ואין זה שלחופית כו' כיון שהוא כלה ונחמר מעלמו עכ"ד, ודברי טעם הם. ד) לענין מים בחלל הגוף, כ' הצ"ח בתשובה סי' קנ"ז שנשאל במעשה דהרנגולא שצטנה לבה וכשפתחוה לאחר שחיטה זב ממנה מים זכים הרבה והשואל חשש לנקיבת כים השתן, והשיב דעוף אין לה כים שתן כלל, ואם היה בא מעשה בזה לידי הייתי צודק במעיים ובריאה שלה ובכל האצרים שהנקב מטריף בהם אי לא נשתנו מראיהן ולא נתמסמסו ואין בהם שום ריעותא לא הייתי מחזיק טרפות ממקום למקום ותליין דהמים זכים באו מחמת חולי שנפל בצצר וכדרך הנפוחים שנשפך

בוקעים עור הפנימי של הכים ומזלפים טיף טיף למטה עכ"ד, והוא בדרך בבהמות וראה שיש ב' גידים הלולים ונמשכים והולכים סמוך לחלב הכליות ועולים בצד ימין ובצד שמאל ע"ג כים השתן סמוך לצוארו ואינן דבוקין בכים והולכין למעלה אל ראש הכים וסמוך לראשו נדבוקין בכים כו', ובפי שהכים שלם מסביב נראה בעליל שהמים מתמצין דרך נקבי הפאנרע"ם והכים שואף אותו לתוכו בכח המושך והמציצה כו' ע"ש ושאלתי להחכם ד"ר אהרן מאיר מו"א נ"י ואמר שבספרי הרפואה והניתוח שנרפסו בזמן האחרון כתבו שמי השתן מתהווה בכליות ע"י סינון הדם בתוכן ומהכליות יורדו דרך שני צינורות ההולכים בשני צדדי הכים היינו שהשני צינורות חודרים באלכסון אתו דופן הכים משני צדדיו מימין ומשמאל סמוך לצוארו ובתוך הצינורות הולך מי השתן מהכליות אל תוך הכים ומהכים יצאו דרך צואר לחוץ עכ"ד :

הר"ן ע"ש. וע' דע"ק סי' נ' סק"ב ומק"מ סי' נ"א סק"ה דאם נמלא מים בחלל מעורבים דם יש לחלום שבשעת פרוסה הבהמה אח"כ מושכת בנשימתה דם ומים לחלל הגוף כן אמרו השו"ב ע"ש. וע"ל סי' ל"ח ח"א סק"ג אות ב' שכ"י לענין אודם בריאה והצאתי סמוך לזה מש"ס והיינו דם י"ל כן, אבל שתמשך מים לחלל הגוף בנשימתה לא אדע אפשרות, אך זאת ראיתי בבהמות ברובם ככולם שאחר שמוציאים הבני מעיים מהבהמה יש בהחלל מעט מים אדומים קלת כמו מי שריית בשר ולית מאן דחש לזה, ואולי כיון דבצ"ח ופר"ח הג"ל לא הוזכר אלא מים הרבה היינו מה שאין דרך להיות כן בשאר בהמות, משא"כ מעט מים שדרך להיות כן כמעט בכל הבהמות וה"פ. (ו) בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ה כתב ע"ד הב"ח הג"ל ששמע מחכמי הרופאים שיש חשש סכנה לאוכלים מזה שיש לחוש שיצוא ג"כ לידי חולי שקורין וואסער זוכ"ט, וכה"ג שמעתי על התרגולים שרגליהם נפוחה אפילו בעלם התחתון שיש לחוש להאכל מזה שיצוא לידי חולי פדגר"א לכן שומר נפשו ירחק מהם עכ"ל, והביאו הצ"ח סי' מ"ח סק"ג והיד אפרים בסי' נ' ועו"א"ת. ובמק"מ סס"י זה פ' שמנהגנו להודיע לשאול ופורש מעלמו משום סכנה, ושמעתי כשהמים בשלחפות אין חשש סכנה ע"ש. וע' בס' אדר"א סס"י זה שכ' ע"ד השב"י הג"ל דאין המנהג כן אלא אוכלים ושומר פתאים ד' ע"ש. וע' שו"ת שאלת שלום שם שכ' דנוהגין להתיר להדיא בנמלא מים בחלל הגוף ולא נמלא שום ריעותא באברים הפנימיים ואין חוששין לדברי השב"י שיש סכנה לאוכלם כי הוא דבר המלוי ומעשה בכל יום ואין אנו רואים ח"ו שום סכנה מזה וכבר אמרו חז"ל והאידנא שדשו בו רבים כו' וכ' שכן נוהגין כל מורי הוראות ושכן ראה לוקינו הגאון בעל תשו' תועפות ראש ז"ל שהורה כן ע"ש. והביאו דרש"ש שם וכ' בשם הגאון ר' ל"ב בערלין כת"י שצא לפניו עובדא בתרגולת שהיתה נפוחה במקלת עורה ופתחה וילא ממנה מים הרבה שנמלא בין עור לבשר ולא נמלא שום ריעותא בהעוף והכשיר דאין להוסיף על הטרפות וזולאי הוא בא לה ע"י מכה שהיה לה בין עור לבשר שממנה באו המים ע"ש. (ז) ענין בהמה המשתנת דם בס' לחם הפנים סס"י זה כתב חז"ל שורים המשתנים דם הוריתי לבדוק כים השתן כו' אם לא ניקב מותר באכילה כו' דכל הגידים נקבלים לשם ותלין שהדם בא מן הגידים שניקבו מעצדת פרך וכן נמלא בספרי רפואות, ומה"ט כתבו לעלר הדם באדם ליקח סמרטוט ולשרותו במים קרים מאד ולכרוך סביב גיד האמה ונעלר הדם בדוק ומנוסה [וכן נתפשט המנהג בכמה מקומות לעלר דם המילה לאחר המליצה בסמרטוט השרויה במים קרים בלי אבק וסמנים, מנ"י] עכ"ל, והביאו הב"י סק"ד ובאה"ט סק"ג ושפ"ד סק"ה בקלרה, והנה י"א דהא דנקט בדין זה שורים דוקא שורים אבל צפרות יש להקל ולומר שהדם בא מהמקור כמו באשה ונחשב עס מי רגלים, ויש מפקפקים ע"ז דאין לחלק וכ' שהדם בא מחמת קלקול וריעותא שבכים השתן

הג"ה

שנשפך להם מים בין עור לבשר ואין להוסיף על הטרפות ט' והמחמיר לעלמו קדוש יאמר לו, אבל לאחרים אין להתמיר כלל עכ"ל, וכעין עובדא בזה הביא הפר"ח רש"י נ' בשם תשובת פני משה בבהמה כשפתחו להטרפש להפנים היר לבדוק קפץ קלות גדול של *) מים עכורים והולכנו להפוך הבהמה כדי שילאו תחלה כל המים ואח"כ בדקו ומלאו הריאה טובה ובריאה והכשיר מהר"י אלפנדרי מכמה טעמים והסכים אליו בעל פני משה, והפר"ח האריך בסתירת דבריהם וסיים סוף דבר אע"פ שגראה להתיר מ"מ אין צו כח להתיר דבר זה אלא בנפית [להריאה] ובמקום הפ"מ לפי שאין פאן טעם ברור להתיר עכ"ל. והביא התב"ש סק"ג דברי הב"ח הג"ל וכ' דמטעמו משמע דגם במים עכורים ה"י מכשיר מיהו גם במים זכים ל"ע דאפשר שצא לשם מחוץ דרך נקב שבמעיים ולריך לבדוק כל המעיים ואין לא סמכין אבדיקה במקום ריעותא כו', וסיים ואין להקל כ"א בהפ"מ, ואחר הבדיקה הויל שהועד בתשובת פני משה שנהגו להתיר בכעין זה. ובסימן נ' הביא ג"כ העובדא שבפר"ח הג"ל והאריך וסיים ולדינא נראה עיקר כמ"ש הפר"ח דאין להתיר כ"א בהפ"מ ויש להוסיף עוד דלריך בדיקה בכל המקומות שהיו נוהגים המים אם אין בהם ריעותא המטרפת כו' וגם הריאה לריכה נפיתה וכל בדיקות אלו מעכבים אפילו בדיעבד ואחר שבדק ומלא הכל יפה יש לסמוך אמנהג שהוצא בתשובת הג"ל כו', וגם יש לתלות שהמים מחמת חולי נולדו כמ"ש הב"ח וכ"כ רש"י בשבת (ל"ג). דנפוח מוליד מים כו', ולכן המיקל ללורך שבת בשעה"ד גם בדליכא הפ"מ לא הפסיד, ודוקא אחר הבדיקה המזכר והמחמיר לעלמו קדוש יאמר לו עכ"ל, וכ"כ הב"ח פ' סי' ל"ט סעיף קס"א ועו"א"ת, נמלא מבואר דבהפ"מ אז לנ"ש בשעה"ד כשר אחר הבדיקה בין בבהמה בין בעוף דבאמת החששות בשניהם שוים רק בבהמה דיש לה כים השתן לריך בדיקת כים ובעוף אין לה כים השתן. וכ"כ הכו"פ סי' מ"ח סק"ד ח"ו"ל שחטו בהמה או עוף וזו ממנו מים רבים ובני מעיים הכל יפה כשר דהוא חולש המלוי באדם שקורין ואסער זוכ"ט והוא מחמת נפוח ואין להרבות בטרפות, וכ"מ מחשו' הב"ח הג"ל, והעתיקו החכ"א כלל כ' סע"א ע"ש. הרי להדיא דבהמה שיה לעוף בדין זה וכן הבינו בד' הב"ח וכ"כ עו"א"ת וע' שפ"ד סק"ה ושו"ת טוב"י תניינא סי' כ"ה ובסמוך. (ה) כ' בשו"ת שאלת שלום קמא סימן פ"ח הוצא בת"ת שמלד דכל מ"ש הב"ח ושאר פוסקים דבנמלא מים בחלל הגוף לריך בדיקה באברים הפנימיים הוא רק לכתחלה, אבל בדיעבד י"ל דבהפ"מ אין הבדיקה מעכבת בו וכמ"ש הפר"ח [הוצא לקמן אות ז'] בשוורים המשתנים דם כו' ובפרט בנ"ד שהוא שכיח טובא ונבדק רובא דרובא ולא נמלא בשום פעם ריעותא באברים הפנימיים, ע"כ זולאי אין לחשבו לריעותא ואין לחוש ע"ש. אבל התב"ש כ' דכל הבדיקות מעכבים אפילו בדיעבד כנ"ל באות הקודם, וע"ל סימן ל"ח ח"ב סק"ה מ"ש בשם

*) הפר"ח שם הביא בשם מהר"י הג"ל שחקר עם השוחטים איזה דרך עברו המים אל תוך חלל הבהמה כי אין דרך לעבור כי"א דרך הוושט שניקב בנפשו המים לחללה, ומהם אמרו כי הריאה שואבת בעלמא ואחרים אמרו אין זה כי"א שהיה על הריאה בשר בלוי שנזכר עכורים. וי"א דלפי מ"ש הר"ן [הובא לעיל סי' מ"א סקי"ב בהג"ה] הטעם דניקב חצר הכבד טרפה מפני שחלל הגוף מלא מים וכשניקב חציה"כ יבואו המים דרך הנקב וינקבו להריאה א"כ הכא נמי י"ל שניקב חציה"כ ועלו המים דרך אותו הנקב ומלאו את החלל ואח"כ עלה קרום על הנקב ונסתם כו', אבל הפר"ח דחה כל דבריהם ע"ש. וכפי הנראה אמרו כן רק מסברת עצמית ובדרך השערה בעלמא, ובאמת א"א לדעת ענין כזה על נכון כי"א מי שיש לו יד בחכמת הרפואה והניתוח, ומאחר שהוא דבר הנוגע להלכה לכן שאלתי להחכם ד"ר א"מ מויז נ"י הג"ל והשיב לי בכתב בזה"ל מים בחלל הגוף מתהווה ע"י הפרעה וקלקול בתקופת הדם (צירקולאציה) כי הדם יוצא מחלל הלב השמאלי דרך גידיו דופקים או עורקים (ארטריין) ומתפשט בכל חלקי הגוף ומזין אותם והגוטר מתכנס לתוך נימי הדם (קאפילארעין) ומהם להורידין (ווענעין). המובילים את הדם המקולקל (שיצא מרקמות כל האברים) חזרה לחלל הלב הימני, הסיבוב הזה הנעשה ע"י דפיקת הלב נקרא תקופת הדם והנה כל מחלה הגורמת להפרעת או עצירת תקופת הדם ובפרט בדרך חזרתו ללב מחוללת מחלת הדרוגן (מאסער זוכ"ט) מחמת שפטוף נוזלים שמנים המחלחלים דרך דופני גידיו הדם לתוך חלל הגוף, וע"פ רוב גורמת לזה מחלת הלב, הכליות, הריאה, הכבד, הטחול, האם ושלל של ביצ"ם וכל מיני גידולים בחלל הגוף הלוחצים את גידיו הדם ומעצרים את מרוצתו, וכן לפעמים מחלת השחפת גורמת להדרוגן ובכן הכל תלוי במחלה הגורמת לזה אם היא מסוכנת או לא. כי המים בחלל הגוף איננה מחלה מיוחדת אלא תולדה ממחלה הקודמת עכ"ל, והם מתאימים עם ד' האחרונים שכתבו שהמים באו מחמת חולי ולא מבהוין באו דרך הוושט או המעיים שניקבו וצריך בדיקת אברים הפנימיים :

(א) ניקבו ובי. וה"ה נתמסמסו או שהבשר רע שהרופא גורדו הוי כניקבו (כו"פ סק"א ועו"פ) וע"ל סימן כ' סעיף ג'. ובאורך קלת, ועוד פרטי דינים מבואר ביסה"ב ס"ק [א]:

(ב) ליחה. הוא הגלד העשוי כלומר מצפנים וגוררין אותו בחוזק מהם. וכתבו הפוסקים דה"ה אפילו אם

עלה קרום ונסתם אינו קרום דככל הנקובים אין קרום סותם (ש"ך סק"א) ועיין יסוה"ב שם:

חלב

או בכליות [וכן אמר לי הרופא מומחה ד"ר ח"מ מוזיא כ"י הכ"ל שהשתנה דם בא ע"י מחלה צכים השתן או בכליות] ולכן כ' שריך לדוק צכים השתן ובכליות ואם אין נקב או מסומם בעור הכים וגם אין מכה בחריץ של הכליות יש להחזיר (מק"מ סק"ג וגדה"ק שם ודע"ת סק"ז) ואם חלל הגוף מלא דם ומשתנה

דם יש לאסור, ואם משתנה מים שנוטים לאודם יש להקל בכ"ג, ואם משתנה דם והכים שלם ובריח חבל הוא אדום מעל"ע יש להקל בהפ"מ, כיון דיש דיעות הרבה

דגם בניקב הכים כשר (דע"ת סק"ח) ע"ש דברי כל או"א באורך. ואם נאבדו בלא בדיקה יתבאר בזה שאל"ו. (ח) ודיעבד אם לא צדק כלל. בשפ"ד שם כ' להקל בזה בהפ"מ,

והמק"מ שם כ' להחמיר גם בהפ"מ, ובישועת יעקב כ' שבתשובה האריך והעלה להקל אם יסכימו עמו עוד שני חכמים ע"ש. והביאו דע"ת שם וכו' בעובדא שנשאל בקל"ב שקנה שור בזול שמשתין דם והעלים הדבר ומכר הבשר, ואח"כ נודע הדבר ובדקו הכליות חבל הכים לא גמלא מפני שהאבדו הקל"ב במוזד, וכו' דהוי כמבטל איסור בידים לאסור לכל מי שנחבטל בשבילו ובפרט שיש רגלים לדבר שראה ריעותא צכים, ויש לאסור הבשר, והכלים שאפשר להגעיל יגעילו ומה שא"א יש להחזיר ע"י שיהיו מעל"ע, חבל בנאבד בשוגג יש להקל כדעת הפר"מ ותולין שנתהוה הדם ע"י חיזה חולי בכליות או צכים בגוונא שאינו אסור ובפרט אם בדקו בכליות חלא שנאבד הכים, ומסבירא יש לחלות הדם יותר שכל מהכליות שכולם דם וכיון שנמלא שלימים אין לחוש שמה ניקב הכים ובפרט לפי מ"ש לעיל סק"ב אות א' דגם בניקב הכים הוי ספיקא ויש בזה ס"ס ע"ש, וכ"ד עוא"ח וע' ערוך השלחן סע"ו שכ' דהשתנה דם אינו ראיה על נקיבת הכים דאנו רואים כ"פ שהבהמה משתנה דם ואח"כ פוסקת וגם באדם לפעמים כן ע"ש. (ט) בהמה שצחייה היו יולאין ומטפטפין מי רגלים תמיד וכששחטה היו מים בחלל הגוף. בנו"י תנינא סי' כ"ה נשאל בזה וכו' דאין הטפטוף ראיה לנקיבת כים השתן ולהטריף עי"ז [דסיבת הטפטוף הוא ע"י שהעורקים מהכים נרפים ואין בהם כח ללמות לבלום את פי הכים, חבל אם ניקב הכים אז באים המים תוך הגוף ונתפח ואינו יולא דרך פי השתן, הג"ה שם מנן הנו"י] לכן בהפ"מ יש להכשיר בבדיקת כל האברים הפנימים וגם הושט היטב שאין בהם ריעותא והריאה לריך להניחה בפושרין ולבדוק, ולפי שקשה בדיקה זו מאד ע"כ אפילו בהפ"מ יותר טוב להחמיר ע"ש, וע' יא"פ ופתש"ו סק"ג, ועיין מק"מ שם ותו"ז סי' מ"ד סק"א שכ' ע"פ דברי בן הנו"י הכ"ל להחמיר בנידונו בכ"ע, וע' בס' דברי יוסף סימן ש"ך שסמך דברי חו"ז ומלמד להקל ע"ש דברי כל או"א באורך. (י) בהמה שנעצר השתן ואינה יכולה להטיל מים. התו"ז שם כ' דאף שלא נמלא מים בחלל הגוף פשוט לריך בדיקה צכים השתן ולע"ג אם לסמוך על בדיקתו ובס' ד"י הכ"ל השיג עליו ודעתו להקל, וכ"כ בשו"ת שם ארי' סי' ס"ג ודעתו להכשיר אף בלא בדיקת הכים דלא מלינו שמחמת נקיבת הכים יעלר השתן וזה יוכל לצוא מאבן צכים או בגיד ששכים באגסים וכדומה משאר חולי ומה"ת להחזיק ריעותא והוי כהוא דשגרוגא נקטו' כו' ע"ש. והביאו דע"ת ססק"ד והשיגו דיש לבדוק הכים לכתחלה דככל ריעותא לריך בדיקה לכתחלה ע"ש. (יא) ולענין החלב מפרה המשתנה דם. במק"מ ובגדה"ק שם כ' לאסור החלב צחייה אף שיש ס"ס להיתר [שמה הדם הוא ממכה שבכליות שלא במקום חריץ או מבשר שחון לכליות ואח"ל ממכה שבכים שמה המכה לא פילש מעל"ע גם הרי יש מכשירים בניקב הכים, עיין דע"ק סק"ה] הא איכא לצרורי ע"י שיסחוט וידוק הכים ובה"ג לא מהני ס"ס ע"ש. והטעם ד' צ' סי' קנ"א מתיר החלב בפשיטות מטעם ס"ס דלא שייך כאן דאיכא לצרורי דבהמה עומדת לחלבה ואם ישחטנה יפסידנה והוי מקלקל כמ"ש בשו"ע ריש סי' יוד כו' ע"ש. וכן בשו"ת דברי חיים סי' ל"ח מתיר החלב מטעם דאמרין שהדם בא מווריד א' שמוציא דם ולא ע"י נקב שבכים, וכ"כ בשו"ת חסד לאברהם סי' קי"ג ושו"ת שו"מ א' סי' מ' ע"ש. חבל בדע"ת סק"ט. האריך והעלה לדינא כך דאם אינה עומדת בצירור לשחטה אחר חיזה ימים יש להחזיר החלב, חבל אם עומדת לשחטה יש לחוש שלא לאכול החלב ולא להשתמש בכלים כשרים, ואם נשחטה ונמלא נקב צכים יש לאסור החלב למפרע משעה שהתחילה להשתין דם והכלים יש להחזיר ע"י שיהיו מעל"ע ע"ש. וע' שו"ת שו"מ שם ח"ב סי' ל' שנשאל אם מותר לקנות לכתחלה בהמה המשתנה דם לאכול החלב דנהי שמכשירין בחירע כן אך לקנותה יש להסתפק אי מותר, והשיב שיש להקל לקנותה אפילו לכתחלה ע"ש. (יב) פרה חולצת שולא דם מן הדדים עם החלב. החלב אסור והכלים שעמדו בו החלב מעל"ע אסורין, כ"כ בל"י ריש סימן קט"ו בשם תשו' נחלת שבעה ע"ש. וע' מנח"י צמס"י זה שהביא בשם שו"ת מהרי"א הלוי להגאון ר' יצחק אהרן אטינגא ז"ל חב"ד מלבוב שהאריך בזה בפלפול, ולדינא כ' דנ"ל צרור דהחלב הבא מדד שניה בלא תערובת דם כשר וגם אם בא לפעמים מאותו הדד חלב בלי תערובות דם ג"כ כשר, חבל בעת שיבוא מהדד תערובת דם וחלב לריכים לשער שיהא ס' בהחלב נגד הדם ע"ש:

[א] במשנה שם אלו טרפות כו' ניקבו הדקין. ובגמרא שם (ב). תניא רבי שמעון ב"ג אומר בני מעיים שניקבו וליחה סוהמתן כשרה מאי ליחה א"ר כהנא שירקא דמועייא דנפיק אגב דוחקא, ופרש"י שירקא דמועייא גליד"א ואדוק בהן מצפנים ומוציאין אותה מהם בדוחק, ורבו ירוחם פי' ליחה הגלד העשוי כלומר מצפנים כו' ומסיק הש"ס שם דאין הלכה כרשב"ג בזה וכ"ד כל הפוסקים דהליחה שבהן אינו סותם להנקב, וכתב הרשב"א במשמרת הבית (ל"ד): והרוקח והר"ן ר"פ א"ט בשם רש"י והאו"ה כלל כ"א דין כ"ד דה"ה אם עלה בו קרום מחמת מכה לא מהני דככל הנקובים אין קרום מח"מ סוהם, וכ"ד האחרונים. והא דאמרו בגמרא שם (מ"ג. ומ"ז): כן רק גבי וושט וריאה כ' הרוקח משום דיש בהם צ' קרומים ואם ניקב א' מהם כשר סד"א דקרום מח"מ הוי קרום קמ"ל דלא הוי קרום, חבל אה"כ דה"ה בכל הנקובים, ומ"ש הרא"ה צדה"ב שם דדוקא בושט ובריאה איתמר חבל בכל דוכתי הוי קרום השיג עליו הרשב"א שם ע"ש. וע' פר"ח ופר"ת ותצ"ס סק"א מ"ש בזה. (א) המעיים ד' טרפות יש להם וסימן כי יח'נ'ן קולו אל תאמן בו פי' יתר חסר נקוב נהפכו. וד' מיני מעיים הם וסי' ח'מ"ד'ה חלחולית מצי דקין הדרא דכנתא (כנה"ג הגה"ט אות א' צמס יאיר נתיב). דקין הם המעי הארוך היולא מהקיבה וסוצים ומונחים סביב הדרא דכנתא. והדרא דכנתא הם המעיים הרחבים שמונחים כלורה כפולה ומחוזרים זה לזה בשומן. והטעם דניקבו המעיים

טרפה לפי שהפרט יולא דרך הנקב לחלל הגוף ותמות הצע"ת, כ"מ בתוספות שם (נ:) ד"ה מחט ובעו"פ וכ"ה ברמ"א סוף סי' מ"ז. ב) אם אפשר לתלות הנקב שנעשה לאחר שחיטה ע"י סכין. עיין בס' יהושע סי' מ"ו שכתב בפשיטות דאם יש לתלות בסכין תלין בדקין כמו דתלין בריאה לעיל סי' ל"ז ע"ש. וע' טמו"ד תניינא בקו"א סי' מ"ג שנשאל בעובדא בבהמה שהיה בלחוד מן הדקין ג' נקבים גדולים כקטניות ועגולים, והסכים להרצ השואל שהמריף דדוקא בנקב משוך תלין בסכין, אבל בעגולים או פתוחים א"ל להיות כן בסכין והחוש יעיד ע"ז, וגם ה' דתלין בידא דטבחא נראה דדוקא בנקב א' ולא ב' ומכ"ש ג' נקבים דרך בלחוד תלין כמה נקבים לפי שדרתי לעשות כן ולא ביד"ט בסכין, ובג"ד שהם עגולים ודאי טרפה וגם הכלים אסורים ע"ש. ודיני ניקבו המעיים ע"י תולעים יתבאר בס"ד לקמן סימן מ"ח סק"ב אות ח' כי שם מקומם. ג) בתשובת הרשב"א ח"ב סי' שפ"ג כתב שנשאל על נקב שנמלא בדקין סמוך לקיבה והולך בשיפוע כו', והשיפוע ארכו כאלכזע וגררתי מעניינו שנכבדא כן ואומרים קלת אנשים שכן דרכן של רוב בהמות כו' וקלת אמרו שזה בא מנגיחת השורים זה את זה, והשיב שאין להאמין להאומרים שכן דרכן של רוב בהמות כי אנו לא ראינו כן בבהמות וכ"ש ברובן וזה ודאי בא מנגיחת השורים וטרפה עכ"ל, והביאו ה"י [ובשו"ע לא הזכיר מזה] והרשב"ל ביש"ש שם סי' כ"א, והלבוש בפנים ריש סימן זה [ע' בחגו"ש שם] ועו"א"ת. אמנם בכוז"י תניינא סי' כ"א כ' וז"ל אשר שאלנו ע"ד הנקב הנמלא בבני מעיים סמוך לליאתו מן הקיבה והוא הולך בשיפוע וגמלא בכמה בהמות שבדק, והטבחים אומרים שברוב בהמות כך הם והוא בא מסמפוני הכבד. הנה המקרה לא יתמיד ולא יכיר מקומו ולורתו, וכיון שנקב בזה על לורה אחת בשיפוע ובמקום אחד סמוך לקיבה ובכמה בהמות פשיטא שהוא הוריד ההולך מבני מעיים לכבד והרופאים אומרים שפעולתו שתהיה הכבד זורקת מרה דרך הוריד הזה לבג"מ ומשם לקיבה לעכל המזון, ואף שהרשב"א בחשו' הטריפו ולא האמין לטבחים שכך הוא בהרבה בהמות, בימיו אכתי לא נודע מטיבו של זה הוריד, וכיון שדורות שאחריו עמדו על הנסיון ומעשה שהביא ה"י בסי' מ"ז בשם הכלבו שנעשה צעיר דבר"ש יוכיח, וגם מזכר וריד זה בדברי אבן סינא רופא קדמון [וכן א"ל החכם הד"ר א"מ מוזיא נ"י שכלל בע"ח יש ב' ליטורות א' יולא מהכבד וא' יולא מהכבד הלכן הנקרא בלע"ז פאנקריאה (גראשיל"ע) ובס' המליה לקדמון אחד ר"ש הפרסי קראו לבלב והוא מונח על הכנתא, והב' ליטורות בבהמה נעשים אחד במקום שנכנסים להמעי הסמוך להקיבה, ודרך ליטור היולא מהכבד יבא טיפי מרה להמעיים, ודרך ליטור היולא מכבד הלכן יבא מין רוק מיוחד להמעיים וע"י שניהם נתעכל המזון ובלעד לא היה נתעכל וימות הצע"ת עכ"ד, וא"כ כשתולשים הבני מעיים מהבהמה לאח"כ נתלשים גם הליטורות הנ"ל ממקום דיבוקם בהמעי הנ"ל ממילא נראה בהמעי שם נקב מגולה וה"פ [וחז"ל סמכו על רופאים אפילו באיסור נדה שהיא איסור כרת כו' ועכ"פ היכא שיש לתלות שניתק אחר שחיטה הוא כשר, וגם ה' ודאי פשיטא שאין שום חיוב לדקוק ולחפש אחר נקב זה כלל עכ"ל הנוב"י, והביאו ביד אפרים ועו"א"ת, וע' בס' מנחה"י בסופו דיני שא"ט כלל ו' סק"ג שהפליא על הרשב"א דידוע הוא שזה הנקב מפולש הנמלא בדק היולא מהקיבה בסמוך לו ערך אמה ומתחלת מלד חללו והולך ושופע בעוציו כלפי מעלה והוא כעין קנה חלול משך ארכו אלכזע כו' נקב זה הוא מתולדה וכשרה דאם נאסר הבהמה שנמלא בה נקב זה לא נאכל בשר לעולם כי אין בהמה בעולם שלא ימלא בה נקב זה ע"ש באורך, ומה שגרס להרשב"א שכ"כ, וע' דרת"ש שיש להרשב"א באופן אחר ע"ש, וע"ל סימן מ"ז סק"ה אות ד' :

(ג) חלב מהור סותם. וה"ה בשר נמי סותם (ט"ז סק"א וש"ך סק"ד) מיהו היינו דוקא בבשר שאללו מתולדתו דאל"ה לא עדיף משומן שאינו סותם בכה"ג כמ"ש הרמ"א בהג"ה (ש"ך שם ועו"א"ת) ובאורך קלת מכל מ"ש בפנים ועוד פ"ד. מבואר ביסה"ב ס"ק [ב] :

(ד) הכרכשתא. הוא התחלולת שצסעיק ה' והטעם דאינו סותם לפי שחלב שכל הלבוש כרכשתא אינו מהודקים בו שפיר, והאי טעמא נמי דחלב טמא שהוא ג"כ אינו אדוק היטב (ש"ך סק"ו) :

(ה) והעוף וכו'. ועיין יסה"ב שם מ"ש בשם רש"ל ועו"א"ת בזה :

ילאו

אמר רב חלב טהור סותם [כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא, פרש"י] טמא אינו סותם [כגון כרס או המסס שניקבו וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתומה לפי שאינו חיבור אלא תוסף פי' פרוש כשמלה על הקרב, שם] ורב ששת אומר אחד זה ואחד זה סותם כו' ומבואר שם דרב פפא ס"ל כרב דחלב טמא אינו סותם וכ"פ כל הפוסקים. ומ"ש חוץ מקרוס שכל הלב כו' הוא מיומרא דרב נחמן שם חלב העשוי ככובע אינו סותם, היכא, אמרי לה חיטי דכרכשתא [חלב שכל חלחולת המוליאה רעי שקורין טבחיא עשוי כו' כעין חטים ועגולים הן כמו כובע, פרש"י] ואמרי לה טרפשא דליבא [שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו, שם] ופסקו הפוסקים לחומרא כב' הלשונות ומבואר ברש"י והר"ן ועו"פ הטעם דאין סותמין לפי שהשומן שלהן עשוי ככובע לא מהדק והרמב"ם שם פ"ו הל"י כתב הטעם דאין סותמין לפי שהן קשים, הובא לעיל סי' מ' סק"ב ע"ש. ומ"ש וחלב חיה כו' בגמרא שם בעי ר' זירא חלב חיה מאי כו' אמר אביי מאי חיבטי לי' נהי דשרי באכילה אהדוקי לא מהדק, וכ"כ כל הפוסקים דחלב חיה שכנגדו אסור בבהמה [כגון חלב שעל הכרס וכיו"ב] אינו סותם אע"פ שבהיה הוא מותר באכילה. ומ"ש והעוף כל שומן שלו סותם, כ"ה בתוספות שם ד"ה חלב חיה ור"ש שם סימן כ"ט ורשב"א ורי"ו וש"א"פ, אך הרשב"ל ביש"ש שם סי' נ"ב פקפק ע"ז דשומן העוף כך הוא כו' ואם בא לידי לא הייתי אוכלו אבל חלילה לאסור לאחרים עכ"ל, אבל הש"ך ועו"א"ת הסכימו לפסק השו"ע, והעיד הפר"מ שם שכן המנהג ע"ש. וע' כנה"ג אות ה' שכ' בשם דמש"א דכי היכי דבהמה וחיה לא מהני סתימה אלא באותו אבר עליו הכי נמי בעוף, והביאו המחבר"ר אות ט' וכ' וכ"כ קלת מלשון הרמ"א שכתב דבריו בהג"ה אחר דין העוף וכן מהרשד"ם ע"ש. וע"ל בסימן מ' שם מ"ש בשם הכו"פ ושפ"ד ע"ש. ומ"ש הרמ"א בהג"ה ואינו סותם אלא באותו אבר

[ב] בגמרא שם (מ"ט:) אמר רב חלב טהור סותם [כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא, פרש"י] טמא אינו סותם [כגון כרס או המסס שניקבו וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתומה לפי שאינו חיבור אלא תוסף פי' פרוש כשמלה על הקרב, שם] ורב ששת אומר אחד זה ואחד זה סותם כו' ומבואר שם דרב פפא ס"ל כרב דחלב טמא אינו סותם וכ"פ כל הפוסקים. ומ"ש חוץ מקרוס שכל הלב כו' הוא מיומרא דרב נחמן שם חלב העשוי ככובע אינו סותם, היכא, אמרי לה חיטי דכרכשתא [חלב שכל חלחולת המוליאה רעי שקורין טבחיא עשוי כו' כעין חטים ועגולים הן כמו כובע, פרש"י] ואמרי לה טרפשא דליבא [שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו, שם] ופסקו הפוסקים לחומרא כב' הלשונות ומבואר ברש"י והר"ן ועו"פ הטעם דאין סותמין לפי שהשומן שלהן עשוי ככובע לא מהדק והרמב"ם שם פ"ו הל"י כתב הטעם דאין סותמין לפי שהן קשים, הובא לעיל סי' מ' סק"ב ע"ש. ומ"ש וחלב חיה כו' בגמרא שם בעי ר' זירא חלב חיה מאי כו' אמר אביי מאי חיבטי לי' נהי דשרי באכילה אהדוקי לא מהדק, וכ"כ כל הפוסקים דחלב חיה שכנגדו אסור בבהמה [כגון חלב שעל הכרס וכיו"ב] אינו סותם אע"פ שבהיה הוא מותר באכילה. ומ"ש והעוף כל שומן שלו סותם, כ"ה בתוספות שם ד"ה חלב חיה ור"ש שם סימן כ"ט ורשב"א ורי"ו וש"א"פ, אך הרשב"ל ביש"ש שם סי' נ"ב פקפק ע"ז דשומן העוף כך הוא כו' ואם בא לידי לא הייתי אוכלו אבל חלילה לאסור לאחרים עכ"ל, אבל הש"ך ועו"א"ת הסכימו לפסק השו"ע, והעיד הפר"מ שם שכן המנהג ע"ש. וע' כנה"ג אות ה' שכ' בשם דמש"א דכי היכי דבהמה וחיה לא מהני סתימה אלא באותו אבר עליו הכי נמי בעוף, והביאו המחבר"ר אות ט' וכ' וכ"כ קלת מלשון הרמ"א שכתב דבריו בהג"ה אחר דין העוף וכן מהרשד"ם ע"ש. וע"ל בסימן מ' שם מ"ש בשם הכו"פ ושפ"ד ע"ש. ומ"ש הרמ"א בהג"ה ואינו סותם אלא באותו אבר

אבר כו' כ"ה בתוכפות שס' ד"ה חלב טהור דדוקא דקין שניקבו ושומן הכנתא סותם שהוא שומן שלהם ואדוק בו מאד הוי סתימה, אבל נקב שבאבר אחר אינו סותם וה"ט דריאה שניקבה אין שומן סתימה שאין השומן שלה דאין שומן לריאה, וכ' כז"י ש"כ צ"ס' התרומה והר"ש והרשב"א והמרדכי ע"ש. וצוה מבואר כל מ"ש בפנים. (א) כתב הש"ך סק"ז דמדברי התוכפות שס' והפ"ו במ"ש צ"ס' ר"י

על מחט שנמלא בקורקבן וניקבה הכיר. ווגס' בשרו, רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר, מבואר דאפילו מחט תחוב בנקב וחלב טהור סותם כשר עכ"ל הש"ך, וכ' השפ"ד שס' ע"ו ומיהו אם שומן סביב המחט ובראשו נגד פי המחט אין שומן אע"פ שיש בשר נגד פי המחט ע"ש. וע"ל סימן מ"ט סק"ג אות ו' ש"כ התב"ש צ"ס' תשו' באר עשק ול"ע על השפ"ד שלא הביא ע"ש מ"ש צוה. (ב) כ' באו"ה כלל נ"ב דין ד' ודוקא בדבר שניקבו במשהו אבל בדבר שלריך שיטור לנקיבתו ולחסרונו כמו נקיבת הטחול אין מועיל בו סתימת חלב או בשר עכ"ל, ופירשו הט"ז סק"א והש"ך סק"ג בכוונת דבריו כיון דבניקב הטחול לריך שיטתיר כעובי דינר זהב כדלעיל סי' מ"ג ובלא"ה הוי כמפולש וא"כ אין מועיל בו סתימת חלב או בשר דלמא אינו סותם כ"כ כמו עובי דינר של הטחול עלמו ע"ש. וע' תב"ש סק"ג וכו"פ סק"ז שנתקשו הא בלא"ה אין דבר שיסתם אוחו דאי בקולשה א"ל סתימה ואי בסומכיה, הכרם שהוא דבוק לטחול אינו סותם דחלב טמא מפטיק ביניהם ע"ש שהאריכו במליאת דינר, וע' במחב"ר אות ד' מ"ש בדבריהם ע"ש. (ג) לענין מ"ש בעמה"ז דה"ה בשר נמי סותם. כ"כ הרמב"ם שס' כל נקב שהבשר או חלב המותר באכילה סותם אותו ה"ז מותר עכ"ל ומבואר בצ"י ובכ"מ שס' דזה נלמד מדין הדרא דכנתא דבסמוך סעיף ג' ומדין סמפין דריאה שניקב לבשר דלעיל סי' ל"ו סעי' דהבשר סותם, וכ"פ האו"ה שס' דין א' והרמ"א בתו"ח סי' ל"ו והרשב"ל צ"ס' שס' והדרישה וכתב"י סק"ד דדוקא בשר שאללן בתולדתו הוא דסותם כו' כמ"ש בשמו בעמה"ז, וכ' הפר"ח סק"ד וחגו"ש סק"ז ובל"י סק"ג ועו"ה"ח דכן עיקר, ודלא כהט"ז סק"ג ש"כ דבשר סותם אפילו מאבר אחר כמו גבי ריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשר מדין התלמוד דלא דמי לדופן סותמתה שהבשר חללה בתולדתה ע"ש. וע' קוה"ר להבית אפרים לסימן ל"ט אות ט"ז ומק"מ סק"ז שהוכיחו דגם כוונת הט"ז הוא כמ"ש הש"ך ואין כאן מחלוקת ע"ש באורך. ומ"ש התב"ש סק"ז דסתימת בשר לא מהני צוה כלל ע"ש. וע' שו"ת נוצ"י קמח סי' ה' ד"ה וראיתי שמהם עליו שמלאו לבו לחלק על הרמב"ם והביא ראה לד' הרמב"ם, וכן השיג עליו המחב"ר אות ז' והעלה לדינא דצוה בשר סותם רק בזושת אינו סותם ודלא כהכו"פ סק"ג שדעתו דגם בזושת מהני סתימת בשר ע"ש, וכ"כ המשב"ז סק"ג ועו"ה"ח. (ד) כתב בשו"ת שער אפרים סי' ס"ז שהמעי הסמוך לקיבה שהוא תחילת המעיים אע"פ שהחלב שעליו חסור באורך אמה כמ"ש בשו"ע סימן ס"ד סעי' מ"מ לענין נקב סמכין אקלת גאונים והראב"ד שפירשו [הא דאמרו בגמרא שס' (ל"ג). ריש מעיא באמתא צעי גרירה] שהוא צסוף המעיים ולכן לדין מסתם קסתים [כמו חלב שטל היתר שבשו"ע סי' מ"ח סעי' א'] והביאו הפר"ח בקו"א לסי' מ"ח וכתב דיפה כ' ומסתבר נמי דחלב שבצסוף המעיים אע"ג דלא אכלינן ליה מסתם קסתים [דרש"י שס' והרמב"ם במ"א פ"ז הל"ט מפרשים הא דריש מעיא באמתא שהוא בתחילת המעיים] ומיהו אי ניקב בתחילת המעיים וצסוף המעיים טרפה דממנ"פ תד מנייהו לא מסתים עכ"ל הפר"ח, אך התב"ש סק"ג השיגם דלא אמרו בגמרא שס' אינהו מיכל אכלי ולדין מסתם לא סתים בתמיה רק משום דצעי צלל לא אסרו מדינא אלא מחומרא בעלמא אבל דריש מעי או צסופה הוי ספיא דאורייתא ולחומרא לכן פשוט דצ' קלות בני מעיים החלב שעליהם לא סתים ע"ש, וכ"ד עו"ה"ח. אבל בפלתי סי' ס"ד ובשפ"ד שס' סקי"א ובחכ"א כלל כ"ח אות ח' ובצנ"א שס' מבואר דלפי מ"ש הרמ"א צסימן ס"ד שס' דאין לריך להסיר רק הקרום עם הדבוק צו שעל אורך אמות אלו, אבל לא השומן הדבוק בטבחיא שתחתיו וכן נוהגין עכ"ל, וא"כ החלב שתחת הקרום הוא חלב טהור וסותם והחולקים על הפר"ח הוא רק לפי מאי דמשמע מדבריו דאפילו ניקב גם השומן שתחת הקרום, רק הקרום והדבוק צו למעלה נשאר שלם ס"ל ג"כ דסותם ע"ז השיגו עליו דזהו ודאי חלב טמא ואינו סותם, והביא הפלתי שס' עובדא שקרה צפראג שהיה מסמר תחוב צריש המעי והחלב הדבוק צמעי היה סותמו וילא הדבר צהרשר, ומה שיש מי שחלק גם על הרמ"א במ"ש א"ל להסיר רק הקרום כו' וכתב שהרמ"א לא הרגיש צט"ס שיש בכלצו שממו העתיק דינר, דחה הפלתי דבריו צשתי ידיס דח"ו לומר על אבותינו שאכלו חלב גמור ע"ש שהאריך בפלפול גדול. וע' דע"ת סק"ח שהאריך ג"כ צוה והעלה צפנים שלו כך אם יש נקב צראש המעי צמקוס שילא מהקיבה ויש שס' חלב סותם אין להקל, אבל צסוף המעיים קודם התחלת הכרכשתא יש להקל בכה"ג, ובהפ"מ ולורך שצת יש להקל גם צנקב צראש המעי כו' עכ"ל, ע"ש עוד פ"ד. (ה) אם לאחר שנקלף השומן מהבני מעיים נמלא נקב מפולש. צשו"ת טטו"ד חניינא סי' קס"ח ובצו"מ כ' דהוי ספק טרפה ואם כבר נתרפא עור הפנימי הוי ס"ס שמה צתרפא עור הפנימי קודם שנקב המחט לחוץ [עיין משב"ז סי' מ"ה סקי"ד] ושמה היה שומן סותם על הנקב ע"ש. אבל צדע"ק סק"ג כ' דבכה"ג לא הוי ס"ס דהוי כשס' אונס חד דכל הספק הוא שמה אין הנקב מפולש אונס צשפ"ד סימן ק"י סקל"ז ד"ה מעשה אירע ששחטו ה' צהמות ואחד לקח כל הבנ"מ מה' הצהמות ואח"כ נודע שבאחת מהדקין נמלא נקב מפולש וקרום מחמת מכה עליו, וכ' דהוי רק ספק טרפה דשמה היה השומן סותם שס' ואם לא נודע מהאיסור עד שנתערב צרוצ יש להקל צהפ"מ וכבוד שצת ע"ש באורך והביאם דע"ת סק"ה והעתיק צפנים שלו לדינא דצברי השפ"ד דאם נמלא נקב צמעיים וכבר קלפו השומן הוי ספק טרפה ואם לא נודע עד שנתערב צרוצ יש להקל צהפ"מ וסעו"מ, אבל אם ספק השני הוא שנתרפא צפנים וכדומה ששני הספיקות הם שמה לא ניקב מעל"ע אין להקל ע"ש, וע"ל סי' מ"ט סק"ג אות ח' :

(ו) יצאו הדקין וכו'. כל שילאו הדקין אף שלא נתהפכו צעי צדיקה אם לא ניקב אי נהקלקל ונרקב אותו מקלת הדקין שילאו לחוץ (פר"ת סק"ד ועו"ה"ח) ודע דכמה פעמים נמלא צעוף שילא האם דרך פי הטבעת לחוץ ע"י קושי לידת הצילה וכן הוא שכיח ב (ו) יצאו הדקין לחוץ והוחזרו מאר"יהן בשרה צהש"ך סק"ז דמדברי התוכפות צבהמה אין זה צכלל ילאו מעיה דצוה צין החזירה וצין לא החזירה אין איסור כלל, (עלי לצוה ועו"ה"ח) ובאורך קלת מכ"ז מבואר ציסה"ז ס"ק [ג] עיין שס' צאות צ' וצאות ו' : ואם

עליו הרי מרחין הדברים דקרום מחמת מכה הוא כיון דאין שומן נגד פי המחט ע"ש. וע"ל סימן מ"ט סק"ג אות ו' ש"כ התב"ש צ"ס' תשו' באר עשק ול"ע על השפ"ד שלא הביא ע"ש מ"ש צוה. (ב) כ' באו"ה כלל נ"ב דין ד' ודוקא בדבר שניקבו במשהו אבל בדבר שלריך שיטור לנקיבתו ולחסרונו כמו נקיבת הטחול אין מועיל בו סתימת חלב או בשר עכ"ל, ופירשו הט"ז סק"א והש"ך סק"ג בכוונת דבריו כיון דבניקב הטחול לריך שיטתיר כעובי דינר זהב כדלעיל סי' מ"ג ובלא"ה הוי כמפולש וא"כ אין מועיל בו סתימת חלב או בשר דלמא אינו סותם כ"כ כמו עובי דינר של הטחול עלמו ע"ש. וע' תב"ש סק"ג וכו"פ סק"ז שנתקשו הא בלא"ה אין דבר שיסתם אוחו דאי בקולשה א"ל סתימה ואי בסומכיה, הכרם שהוא דבוק לטחול אינו סותם דחלב טמא מפטיק ביניהם ע"ש שהאריכו במליאת דינר, וע' במחב"ר אות ד' מ"ש בדבריהם ע"ש. (ג) לענין מ"ש בעמה"ז דה"ה בשר נמי סותם. כ"כ הרמב"ם שס' כל נקב שהבשר או חלב המותר באכילה סותם אותו ה"ז מותר עכ"ל ומבואר בצ"י ובכ"מ שס' דזה נלמד מדין הדרא דכנתא דבסמוך סעיף ג' ומדין סמפין דריאה שניקב לבשר דלעיל סי' ל"ו סעי' דהבשר סותם, וכ"פ האו"ה שס' דין א' והרמ"א בתו"ח סי' ל"ו והרשב"ל צ"ס' שס' והדרישה וכתב"י סק"ד דדוקא בשר שאללן בתולדתו הוא דסותם כו' כמ"ש בשמו בעמה"ז, וכ' הפר"ח סק"ד וחגו"ש סק"ז ובל"י סק"ג ועו"ה"ח דכן עיקר, ודלא כהט"ז סק"ג ש"כ דבשר סותם אפילו מאבר אחר כמו גבי ריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשר מדין התלמוד דלא דמי לדופן סותמתה שהבשר חללה בתולדתה ע"ש. וע' קוה"ר להבית אפרים לסימן ל"ט אות ט"ז ומק"מ סק"ז שהוכיחו דגם כוונת הט"ז הוא כמ"ש הש"ך ואין כאן מחלוקת ע"ש באורך. ומ"ש התב"ש סק"ז דסתימת בשר לא מהני צוה כלל ע"ש. וע' שו"ת נוצ"י קמח סי' ה' ד"ה וראיתי שמהם עליו שמלאו לבו לחלק על הרמב"ם והביא ראה לד' הרמב"ם, וכן השיג עליו המחב"ר אות ז' והעלה לדינא דצוה בשר סותם רק בזושת אינו סותם ודלא כהכו"פ סק"ג שדעתו דגם בזושת מהני סתימת בשר ע"ש, וכ"כ המשב"ז סק"ג ועו"ה"ח. (ד) כתב בשו"ת שער אפרים סי' ס"ז שהמעי הסמוך לקיבה שהוא תחילת המעיים אע"פ שהחלב שעליו חסור באורך אמה כמ"ש בשו"ע סימן ס"ד סעי' מ"מ לענין נקב סמכין אקלת גאונים והראב"ד שפירשו [הא דאמרו בגמרא שס' (ל"ג). ריש מעיא באמתא צעי גרירה] שהוא צסוף המעיים ולכן לדין מסתם קסתים [כמו חלב שטל היתר שבשו"ע סי' מ"ח סעי' א'] והביאו הפר"ח בקו"א לסי' מ"ח וכתב דיפה כ' ומסתבר נמי דחלב שבצסוף המעיים אע"ג דלא אכלינן ליה מסתם קסתים [דרש"י שס' והרמב"ם במ"א פ"ז הל"ט מפרשים הא דריש מעיא באמתא שהוא בתחילת המעיים] ומיהו אי ניקב בתחילת המעיים וצסוף המעיים טרפה דממנ"פ תד מנייהו לא מסתים עכ"ל הפר"ח, אך התב"ש סק"ג השיגם דלא אמרו בגמרא שס' אינהו מיכל אכלי ולדין מסתם לא סתים בתמיה רק משום דצעי צלל לא אסרו מדינא אלא מחומרא בעלמא אבל דריש מעי או צסופה הוי ספיא דאורייתא ולחומרא לכן פשוט דצ' קלות בני מעיים החלב שעליהם לא סתים ע"ש, וכ"ד עו"ה"ח. אבל בפלתי סי' ס"ד ובשפ"ד שס' סקי"א ובחכ"א כלל כ"ח אות ח' ובצנ"א שס' מבואר דלפי מ"ש הרמ"א צסימן ס"ד שס' דאין לריך להסיר רק הקרום עם הדבוק צו שעל אורך אמות אלו, אבל לא השומן הדבוק בטבחיא שתחתיו וכן נוהגין עכ"ל, וא"כ החלב שתחת הקרום הוא חלב טהור וסותם והחולקים על הפר"ח הוא רק לפי מאי דמשמע מדבריו דאפילו ניקב גם השומן שתחת הקרום, רק הקרום והדבוק צו למעלה נשאר שלם ס"ל ג"כ דסותם ע"ז השיגו עליו דזהו ודאי חלב טמא ואינו סותם, והביא הפלתי שס' עובדא שקרה צפראג שהיה מסמר תחוב צריש המעי והחלב הדבוק צמעי היה סותמו וילא הדבר צהרשר, ומה שיש מי שחלק גם על הרמ"א במ"ש א"ל להסיר רק הקרום כו' וכתב שהרמ"א לא הרגיש צט"ס שיש בכלצו שממו העתיק דינר, דחה הפלתי דבריו צשתי ידיס דח"ו לומר על אבותינו שאכלו חלב גמור ע"ש שהאריך בפלפול גדול. וע' דע"ת סק"ח שהאריך ג"כ צוה והעלה צפנים שלו כך אם יש נקב צראש המעי צמקוס שילא מהקיבה ויש שס' חלב סותם אין להקל, אבל צסוף המעיים קודם התחלת הכרכשתא יש להקל בכה"ג, ובהפ"מ ולורך שצת יש להקל גם צנקב צראש המעי כו' עכ"ל, ע"ש עוד פ"ד. (ה) אם לאחר שנקלף השומן מהבני מעיים נמלא נקב מפולש. צשו"ת טטו"ד חניינא סי' קס"ח ובצו"מ כ' דהוי ספק טרפה ואם כבר נתרפא עור הפנימי הוי ס"ס שמה צתרפא עור הפנימי קודם שנקב המחט לחוץ [עיין משב"ז סי' מ"ה סקי"ד] ושמה היה שומן סותם על הנקב ע"ש. אבל צדע"ק סק"ג כ' דבכה"ג לא הוי ס"ס דהוי כשס' אונס חד דכל הספק הוא שמה אין הנקב מפולש אונס צשפ"ד סימן ק"י סקל"ז ד"ה מעשה אירע ששחטו ה' צהמות ואחד לקח כל הבנ"מ מה' הצהמות ואח"כ נודע שבאחת מהדקין נמלא נקב מפולש וקרום מחמת מכה עליו, וכ' דהוי רק ספק טרפה דשמה היה השומן סותם שס' ואם לא נודע מהאיסור עד שנתערב צרוצ יש להקל צהפ"מ וכבוד שצת ע"ש באורך והביאם דע"ת סק"ה והעתיק צפנים שלו לדינא דצברי השפ"ד דאם נמלא נקב צמעיים וכבר קלפו השומן הוי ספק טרפה ואם לא נודע עד שנתערב צרוצ יש להקל צהפ"מ וסעו"מ, אבל אם ספק השני הוא שנתרפא צפנים וכדומה ששני הספיקות הם שמה לא ניקב מעל"ע אין להקל ע"ש, וע"ל סי' מ"ט סק"ג אות ח' :

[ג] צמשנה שס' (כ"ו) : אלו כשרות צעוף כו' ילאו בני מעיה ולא ניקבו. ובגמרא שס' א"ר שמואל צר"י לא שנה אלא שלא היפך צהן אכל היפך צהן [כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיו או עגולה צו למעלה מכמות שהיתה, שהחליף צו למעלה

וזו למטה, פרש"י ור"ן] טרפה דכתיב הוא עשך ויכונך מלמד שצרה הקב"ה כונניות בחדש שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות [והתוספות כ' הטעם דסיפוי לינקב ולירקב ובכלל נקובי דמחיתין הוא] כו' הוא ארמא דחזא לגברא דנפל מאגרא לארעא פקע כרסיה ונפוק מעיו אחייה לבריה [לבנו של זה הטופל] ושחיתיה קמיה באחיות עינים [לא נגע בו ולא הזיקו אלא דנדמה לאביו כאילו נשחט כדי שיתאנה וימשך מעיו אליו]

(ז) ואם החזירן אם נהפכו אפי' שלא ניקבו וטרפה דאי אפשר שיחזירוהו כמורת שהיה אחר שנתפחהו (ז) ואם החזירן אם נהפכו אפי' שלא ניקבו וע"י לסמוך ע"י צהפ"מ וע"י בדיקה הג"ל ריש סק"ו ודבר מלוי הוא (פתש"י ססק"ד) ובאורך קלת מכ"ז מבואר

בלא רלה ליגע המעיים שלא יהפך בהן, פרש"י] איננו וחינתה עול למעייניה וחייט' לברסיה עכ"ל הש"ס. א) בהמה ועוף ש"ן בדין זה והא דנקט במחיתין עוף לפי שבטוף מלוי יותר

ללאת בני מעיו (ב"י באורך על הטור). (ב) לא לחנם הביא הגמרא המעשה בארמא הג"ל וכן הרי"ף והרא"ש הביאוהו בהלכותיהם אלא ללמד דאם הוחזרו מאליהן כשרה כו' (כנה"ג אות ו') ומכאן ילד לו להב"י שכתב דמשמע בגמרא שכל שהוחזרו מאליהן חזקה שנכנסו כסדרן בלא היפוך (דברי חמודות שעל הרא"ש אות רע"ו) ומ"מ למעשה ל"ע ד"ל דוקא שילאו וחזרו מיד לא חיישין להיפוך, אבל כשישהו זמן רב יש לחוש להיפוך כו' (תצ"ס ססק"ה) ע"ש מ"ש לדרכו, וע' שו"ג סק"ט

שכ' דאם לא הוחזרו מיד בטודם חנוס יש להטריף דכשהוחזרו לאחר שנתקרו עתידה למוט כמו שעינינו רואות בבני אדם שבורים שאם נתקרו הבג"מ שילאו לחין שיב אינם חיים ע"ש. וכן בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ל"ג כ' דכל שילאו לחין ידוע בחוש דאם ישתהו איזה זמן וכ"ש כמה ימים יתאוו זהם מחלת הלהט [שקורין בראכ"ד] עד שינקבו וקודם שינקבו ג"כ יתהפכו לבשר המת ע"כ כתבו ולא ניקבו לאשמעינן דבעי בדיקה מחשש זה דשמא נשתהו קלת וכבר שלט בהם הלהט ואין שיפור לדבר ותלוי בטבע הצ"ח ומוג האויר ע"כ לריך בדיקה ו"כ ע"ש, והוא כמ"ש הפר"ת שהבאתי בעמ"ה"כ ודייק זה מלשון הרמב"ם שכ' ולא ניקבו לומר דעלולים לינקב כשילאו וכ"מ דבעי בדיקה ע"ש, ובאמת יש לדקדק ג"כ הכי מלשון המעשה ומדברי התוספות הג"ל וה"פ. ג) לענין אם החזירן בידים לעולם טרפה מחשש שמה הפכן כו' וטרפה עכ"ל, וכחב ע"י הדברי חמודות שם אות רע"ד דנראה מדבריו שכל שהחזירן בידים לעולם טרפה מחשש שמה הפכן, וס"ל דהא דאמרו בגמרא ל"ש אלא שלא היפך בהן היינו שלא החזירן בידים אלא שנכנסו מאליהן ח"כ שלא נכנסו כלל ועדיין הן בחוץ, אבל היפך בהן דהיינו שהחזירן בידים דאיכא למיחש שנתהפכו טרפה, כך נראה דעת הלבזש, אבל אין נראה כן מדברי הפוסקים אלא ודאי אפשר שיחזירן בידים ולא יתהפכו וכל שידוע שהחזירן ולא הפך בהן כשרה, וזהו שפרש"י היפך בהן כשהכניסן לחוץ היפך עליונו כו', וכ"מ מלשון הרמב"ם שכ' ואם נתהפכו ולא כ' אם הכניסן חוששין שנתהפכו, והטור כ' להדיא אם החזירן ולא היפך בהן כשרה, וכ"ה ברי"ו וכ"מ בשו"ע כו', ומסיק הד"ח דאם המחזיר יודע שלא היפך בהן כשרה, אבל אם המחזיר לא חסיק אדעתיה לדקדק בזה או שהלך לו לעלמא חיישין שנתהפכו ע"ש. והביאו הש"ך סק"ח בקלרה והסכימו להם הפר"ח סק"ה והשפ"ד שם והמחבר"ר אות י"ב וכ"ט ועו"א"ח, וכ"ז בסתם ילאו בג"מ הוא דמהני חזרה בידים וידוע שלא היפך בהן, אבל בידוע שנתהפכו מוכח מלשון הרמב"ם וכו"ע דש"ב לא מהני מה שיתקנס ויחזירן לפנים כמ"ש הפר"ח סק"ו והמחבר"ר אות כ' וכ"ג ע"ש. וע' פר"ת סק"ד מ"ש בזה, וע' דע"ת סק"ה שהאריך בזה והעלה כמה חילוקי דעים ע"ש. ד) ולענין אם לא החזירן כלל ושחטוהו בעודן בחוץ. החגורת שמואל סק"ח כתב ע"ד הלבזש הג"ל דמשמע דאף שעדיין המה בחיץ ולא הוחזרו כשרה, ובאמת דין זה לא נתבאר בב"י ובשו"ע ודברי עלמו הוא עכ"ל, וכ"מ בד"ח הג"ל שם שכ' ח"כ שלא נכנסו כלל ועדיין הן בחוץ, וכ' המחבר"ר אות י' דאע"ג שהחננו"ס כ' על הלבזש דדברי עלמו הוא דהפוסקים מיירי כשהוחזרו מ"מ הדין דין אמת פשוט ומוסכם ובכלל מאי דתנן ילאו בג"מ לחוץ, וכ"כ באות י"ז וי"ח לדינא ילאו בג"מ לחוץ בין בעוף בין צהמה ולא ניקבו ושחטוהו בעודן בחוץ כשרה, דאין לחוש שמה נתהפכו ביאתו עכ"ל, וכ"כ הדע"ק סק"ו ועו"א"ח, אך י"א דכ"ז הוא רק ביאוי הבג"מ דרך הכרס שנקרע דאפשר להחזירו בלי היפוך וכיון דיש לו תקנה בחזרה אף שלא הוחזרו כשרה. כהך דאי בדרי לה סמא חי, משא"כ ביאוי הבג"מ בעוף דרך פי הטבעת דהרש"ל באו"ה שלו [והוא בהגהותיו על ס' שערי דורא סס"י ל"ז] כתב ו"ל מעשה בתרנגולת שילא מעיה דרך [פי] הטבעת והטריפה מהר"ה הספרדי כו' ואפשר שהטריפה הכרס משיס שח"א שיחזרו למקומן כסדרן דרך נקב לר כזה עכ"ל, והביאו הכנה"ג אות י"א ובא"ה"ט סק"ח ומחבר"ר אות ל"א ועו"א"ח ע"ש. ומלשון זה משמע דכל שילאו דרך פי הטבעת ש"ב אין לה תקנה להכשירה, והא דתנן ילאו בג"מ בעוף לא ניקבו כשרה עכ"ל דמייירי רק שילאו דרך הכרס שנקרע, אבל הפר"מ בשפ"ד סק"ט העתיק דברי הרש"ל בזה"ל תרנגולת שילאו מעיה דרך נקב בית הרעי והוחזרו טרפה, כיון שילאו דרך מקום לר ח"א שיחזרו כסדרן עכ"ל. ומלשון והוחזרו דנקט משמע דהחשש הוא רק כשהוחזרו דרך מקום לר, אבל אם בא לשחוט בלי שיחזיר כלל אף שילאו דרך פי הטבעת כשר, ומחיתין דילאו בג"מ מיירי בכ"ג, והנה בס' עלי לבונה כ' דמורה ח' הכשיר עפ"ד הפר"מ דמשמע בנשחט כן ולא הוחזרו כשר והוא השיג עליו, וכ' דהפר"מ דנקט והוחזרו לרבותא נקט דאף דחזיקן שהוחזרו מאליהן טרפה וכ"ש בלא הוחזרו כלל, ואח"כ ראה בהפרי תואר דמכשיר בהוחזרו מאליהן אף ביאוי דרך פי הטבעת, וכ' דגם הפר"ת מודה היכא דלא הוחזרו ועדיין הם מבחוץ דטרפה כו' וסיים ועכ"פ ספק טרפה יהי ע"ש, וכ"כ בתו"ז הספרדי סי' מ"ו סע"ו בשם שו"ג ובשו"ת חסד לאברהם סי' כ"א ובית שלמה סי' ל"ג ע"ש שהאריכו מאד ועיקר טעמם כיון דא"א להחזירן כסדרן דרך נקב לר גם בעודן בחוץ יש להחמיר ולחטור ע"ש. ה) אבל בשו"ת נחלת דוד [להגאון מהרד"ט ז"ל אבד"ק מינסק] סי' י"ב כתב בפשיטות להכשיר בלא הוחזרו כפשטא לשון המעשה ילאו בג"מ ולא ניקבו כשרה והא דאמרו עלה בגמרה ל"ש כו', אבל היפך בהן טרפה פרש"י והר"ן דאייירי שהופך בהן שכניסתו לפנים ומשמע דכל זמן שהם בחוץ לא מטרפה כו', והרש"ל מיירי כשהוחזרו דאיכא למיחש שמה נתהפכו וכמ"ש הפר"מ, דאלת"ה תקשה סתמא דמחיתין דחשיב ילאו בג"מ בעוף בין הכשרות, ואמאי לא חשיב להו נמי במחית' דאלו טרפות בעוף ילאו בג"מ דרך פי הטבעת טרפה, ואיך סתמה מחית' ילאו בג"מ כשרה הא איכא למיטעי דמיירי גם ביאוי דרך פי הטבעת, ועוד מדוע לא פירש הש"ס ל"ש

ביסמ"כ שם אות ג' ד' ה' ט"ס : וה"ה

(ח) וה"ה אם לא יצאו וכו'. הש"ך סק"ט הביא דיעות המכשירים בזה אבל הכ"ח והפר"ח וכנה"ג ותב"ש ועו"ח כתבו דעיקר כפסק השו"ע דאפילו לא ילאו ונמלאו מהופכין טרפה. ובאורך קלת. ואיך נקראו מהופכין. ועוד פרטים מענין זה מבואר

ביסה"ז ס"ק [ד] :

(מ) ולא היה ניכר וכו'.

ה"ל שלא היה ניכר ריעותא מחיים דהיינו שהלכה צמוד קודם השחיטה דליכא

למיחש

שנתהפכו ואינה חיה (ח) וה"ה אם לא יצאו ונמלאו

מהופכין טרפה (לשון הרמב"ם פ"ו מה"ש דין ט"ו) :

הג"ה וכן אם נמלאו המעיים בין עור לבשר ונמלא תפור שם יש לחוש שילאו ונתהפכו אבל אם לא נמלא שם תפירה ולא ניכר שם שנקרע (מ) ולא היה ניכר זה שום ריעותא כשרה (או"ה והגש"ד בשם ראבי"ה) :

הדרא

אלא צילאו דרך מקום רחב, אבל ילאו דרך נקב קטן טרפה, וכל כי הני מילי הו"ל להש"ס לפרושי כו', גם יש להוכיח ממ"ש הכ"י דלכך נקטה מחני' האי דינא גבי עוף לפי שבעוף שכיח טפי ללאת בכ"מ כנ"ל חות א', והדבר ידוע דדוקא דרך פי הטבעת שכיח טפי [ע"י שדווקא ח"ע בעת שמטלת הצילה בקושי כמבואר באחרונים, ולפעמים כשחוצים התרנגולת בכנפים לשחיטה והיא מפרפרת ומפרכסת בחוזק בחלק אחוריים עי"ז יולאין ג"כ הכנ"מ דרך פי הטבעת כידוע לשוחטים, וכן בא לידי כמה וכמה פעמים] אבל דרך הכרס שיבקע אינו שכיח בעוף כמו בבהמה, אלא

ודאי דמחני' מיירי גם צילאו דרך פי הטבעת כו', גם צעיקר דברי הר"א הספרדי חני תמה מג"ל לחדש סברא שאין לה שום רמז בש"ס ובראשונים וגם הפוסקים המפורסמים הט"ז והש"ך ופר"ח לא הביאוהו אף שדברי או"ה לרש"ל שגור על פיהם [גם הרש"ל גופא בספרו יש"ש לא הביא דין זה, ועיין בהקדמת הפר"מ חות ט'] וכי להוסיף על הטרפות יש, וקרוצ לומר שדברי הר"א הספרדי אינו רק בהחזירו בידים ודעתו ג"כ כדעת הד"ח והש"ך דכשרה אם אומר שידוע שלא נתהפכו ועי"ז אומר הר"א הספרדי דבעוף לא מהני אמירתו דמסתמא בהחזירו בידים דרך נקב לר ודאי נתהפכו עכ"ל. והביאו הפתחי תשובה ססק"ד וכו' דיש לסמוך עליו בהפ"מ וע"י בדיקה שמבואר בעמ"ה"ז סק"ו ע"ש. וע"י בס' עגורת הבושם שהשיג על ע"ל, וכו' דמשמעות כל הפוסקים דכלא נתהפכו כשר אף כשלא נכנסו לפניו ע"ש. וע"י ערוך השלחן סעיף י"ט כ"ב, שהביא ג"כ הרח"ה מהב"י שכתב דבעוף מלוי יותר ללאת הכנ"מ ואינו רואים בחוש שמלוי בעוף ללאת דרך פי הטבעת, וכו' דאם ילאו הכנ"מ וזהר מלמשמש בהן ולא יעשה מאומה רק ישחוט כמו שהיא ע"ש. וע"י דע"ת סק"ט שהאריך בזה והוכיח מש"ס ומהרמב"ם פ"ו ובפמ"ש שלו דילאו לצד כשרה וכו"מ צרוקח כו', וברש"ל דמשמע דצילאו לצד חסורה הוא נגד כל הפוסקים כו', וכו"כ בתפארת ישראל במשנה שם חות ס"ה ילאו כנ"מ כשרה אף שלא הוחזרו עדיין כו' ונקט עוף מדרגיל שילאו מעיו ובשרט כשמנחת ציגים עכ"ל הת"י, והסכים לדעתו בשו"ת מהר"מ שיק סי' ס"א דכנה"ג הוי בכלל אי בדרי' לי' סמא חיי דאפשר שיתרחב הנקב בטבע וגם בלא ריחוב אפשר שיוחזרו מאלהין דהפרי תואר כ' דבהחזירו מאלהין כשר בע"כ אפשר שיהיה כן כו', ואף שהעלי לבונה ושו"ת חסד לאברהם ובית שלמה פלפלו הרבה בזה ונטו קי להחמיר ול"כ דעיקר להקל בעוד הכנ"מ של עוף בחץ וגשחטה וכו"ה בשו"ת שו"א ומשיב מה"ד ח"ג סי' ס"ה ובמגדל השן סי' מ"ו, ועפ"י נראה דגם אם ע"י דוחק אדם וכדומה על העוף ילאו כנ"מ דרך פי הטבעת ולא הוחזרו אם הלכה ד' אמות דליכא חשש ריסוק יש להתיר לשחטה ולריך לדקדק על הפרטים בכל שילאו הכנ"מ אפילו דלויכא חשש ריסוק וגם לריך בדיקה אם אין נקב או קלקול ורקבון בצנ"מ כו' ע"ש באורך ועוד פ"ד. ובזה מבואר דעת המחמירים והמקילים סברותיהם וטעמיהם והבואר יבחר והוא דבר המלוי בתרנגולת. (ו) וכו"ז צילאו הדקין, אבל צילא לחץ רק האם אפילו עם קלת מהחלחולת כ' בדפ"ק ומק"מ סקט"ו דאין חשש, וכו"כ העלי לבונה להכשיר בפשיטות, ודרך הוא ללאת כשמטלת ציגים בחוזק ואין חשש כלל בזה לנהפכו המעיים ע"ש. והביאו הדע"ת שם וכו' ששמע בשם הגאון מהר"י מליסא בעל חו"ד שהורה להקל אם בולט מהעוף כעין חתיכת מעי אדומה ואמר שיש גם בעוף חולי מורדין כמו בחדש והבליטה אינו מגוף המעי אלא מגידין נפוחים ומלאים דם, ולפי"ז אפילו החזיר בידים ולא דקדק אם לא נתהפך שרי, אבל ד"ז תלוי בבקיאח המורה לידע להבחין אם אינו מגוף המעי, אבל בלא החזיר בלא"ה כשר כנ"ל באות הקודם בשמן, וכו' עוד דכמה פעמים שכיח שט"י הטלת ציגים יולאת האם לחץ ונמשך עמה גם מעט מהכרכשתא ויש עליו נרירות דם יש לצדוק אחר שחיטה אם נקלף ועובר הקו"ד מהמע"י וגשחטה נקי' יש להכשיר ע"ש. ובשו"ת נחלת דוד שם דצילאה האם לצד פשיטא דאין בזה איסור כלל כו' ע"ש. וע"י ערוגת הבושם שכ' דשכיח בבהמות מחמת קושי לידה יולא הכרכשתא וקשה להכניסה מחמת שנגשה נפוחה מאוד אין בזה איסור כו' ואפילו הכניסוה לפניו אין דרך הכרכשתא להתהפך כי עומדת על בסיסה וזהו שדקדקו הפוסק' וכו' ילאו הדקין לחץ דאין איסור רק בדקין הפנימים והוא הדרא דכנתא, אבל בכרכשתא אין איסור כלל, וזה דבר מלוי גם באנשים שיולא הכרכשתא וחזרת לקדמותה בעלמה או ע"י יו"ם ואין בזה שום סכנה וה"ה בבהמה ע"ש :

[ד] רי"ז הוא מהרש"ז"א בתוה"א ובקל"ר וז"ל ילאו כנ"מ והפך בהן כו' ואפילו לא ילאו ונמלאו מהופכין טרפה דכל שנהפכו כנ"מ אינה יכולה לחיות עכ"ל בתוה"ק, והביאו הטור להלכה, וכו"כ המחבר בשו"ע, אך בהגהות שע"ד סי' פ"ו כתב בשם ראבי"ה דאם לא ילאו בין נתהפכו ע"י עלמו בין נתהפכו ע"י אחרים הורה להחמיר עכ"ל. וכו' הכ"ח דס"ל דמאי שאמרו בגמרא אבל היפך בהן טרפה אילאו דמתניתין קאי דדוקא ילאו ונתהפכו טרפה, אבל ילאו לצד או נתהפכו לצד כשרה, וכו"ד הרש"ל צי"ש סי' ל"ח והביאם הש"ך סק"ט בסתם ומשמע שכ"ד ע"ש. אמנם הלבוש שם והב"ח סע"ד והפר"ח סק"ז והכנה"ג הגב"י חות יוד בשם רשד"ס ודמש"א. והתב"ש סק"ד והכו"פ סק"י והשפ"ד שם ועו"ח ח' דעיקר לדינא כהרשב"א והשו"ע דאפילו לא ילאו לחץ רק כשפתחו בטן הבהמה או העוף ראו שהכנ"מ המה מהופכין טרפה ע"ש. (א) ואיך מיקרי מהופכין. הכ"ח שם כתב דלא נקראו מהופכין אלא כשנתהפך עליון לתחתון כמו שפרש"י והר"ן הובא בס"ק הקודם, אך התב"ש סק"ה השיג עליו דמלשון רש"י שכ' שאם ירדו מבסיסן שוב אין מתיישבין משמע כל שירדו אפילו פורתא, ומ"ש רש"י שהפך עליונו לתחתונו היינו עגולה א' מה שראוי להיות עליון הפכה לתחת, ודעתו לאסור אפילו בהיפוך קלת ע"ש, וכו"ד המחבר חות י"ד. אך בשו"ת טטו"ד קמא סי' ע"ב ובתניינא בקו"א סי' מ"ד השיג על התב"ש וכתב להכשיר בהיפוך קלת ולא ילאו לחץ, רק במהופכין לגמרי וקורין בלשנינו חוזר ממוסקא טרפה ע"ש. וע"י שו"ת הר הפרמל סי' י"ט בהדרא דכנתא שדרכה להיות עגולה ונמלא בבהמה א' שלא היטה עגולה רק בדרך עולה ויורד ולמראית עין נראה שהפרט והריעי שצחוכה נשפך והולך מאחד לחזירו והעלה להטריף דזה מיקרי נתהפכו, ואף לראבי"ה ורש"ל דמכשירי בנהפכו ולא ילאו, היינו בנהפכו אח"כ דהדרי לבסיסן משא"כ כשנבראו מהופך כו' ואף

ואף דחיתה יב"ח לא מהני בזה, והביא ראיות לזה ע"ש. אבל
בס' קהלת יעקב סי' ד' שנשאל ממורה אחד בדבר הדרא
דכנתא שנשנה סדר סיבוב מדרך הרגילות אם זהו בכלל
נהפכו, וכ' שנספרו נשכנות יעקב חוזק דעת הראב"ה הנ"ל,
אמנם בשינוי בסדר ויכר שהוא מתחילת ברייתן נראה דלכו"ע
כשרה, ולא מלינו בש"ס תמונה מיוחדת להדרא דכנתא ואלו
לא אמר בש"ס ה' חנוי חית לה לריאה הוי מכשרין בחסר ויתיר אונא אף
ואדרבה משם ראה להכשיר ובפרט לראב"ה ורש"ל דהקילו בכ"ג, וכ' והראיתי הדרא דכנתא זו לשו"ב מובהקים דפה ואמרו
שאין זה רק שינוי מועט ונמלא לפעמים שינויים גדולים מזה ונהגו להכשיר וע"פ רוב הוא הפ"מ והמורה חסה כו' ע"ש. וע'
בס' כנפי יונה אחר שהביא פלוגתא דרשב"א וראב"ה הנ"ל כ' דנ"ל להכריע דבמקום המסופק אם לא ילאו פעם אחת לחוך
חיישין ליה, אבל בצרור שלא ילאו בני מעיים לעולם אין לחוש לכך כי ימלאו כמה שינויים בצריאה באברי צע"ח כוונתם והיפוכין
וכבר יש מחמדי הטבע שאמרו שבעלי חיות יד הם מהופכים הכבד בשמאלם והטחול צמינס ויש שאמרו שמלאו כן צנסיין עכ"ד.
ובדע"ת סק"י האריך בזה והעלה לדינה כך דאם נתהפכו הצנ"מ ולא ילאו אם יכר ריעותא מחייב כגון שלא יכלה להטיל
גללים אין להקל אפילו בהפ"מ, אבל אם לא יכר שום ריעותא מחייב ונמלאו מהופכין לאח"ש ואפשר לתלות שנתהוה כן לאח"ש
בשעת פרכוס ע"י זינוק הבהמה ונענועה ומ"מ אין להקל רק בהפ"מ ושעה"ד ובלידוק דעת ראב"ה הנ"ל והיכי דנפלה אף
שהלכה ד"א ואח"כ נשחטה ונמלאו צנ"מ מהופכין אין להקל אף בשעה"ד, וכ"ז דוקא בנתהפכו לגמרי ואפילו רק חלק מהמעיים
נתהפך ממש עליון לתחתון או עגולה זו למעלה וזו למטה כמ"ש רש"י ור"ן ועו"פ, אבל בהיפוך קלת יש להקל, ובגידן שנשאל
מרב א' בהדרא דכנתא של בהמה שאינה מונחת בתמונת עגולה כפי הרגיל אלא בריבוע וכדומה ונראה שנבאר כן כ' דבזה
יש להקל בפשיטות כיון. ולא נזכר לזרתי בש"ס ע"ש עוד פ"ד:

[ה] מקירו הוא צאור זרוע סי' ת"ל בשם ראב"ה ור"ל ראיתי חני המחבר שהביאו לפני מורי ראב"ה ששטנו חוץ אחד
וכשקרעוהו מלאו מעיים שלו מונחים בין עור לבשר ושאל אם היה הולך בטוב סמוך לשחיטה דליכא למיחש לנפילה
[ולריסוק אברים, או"ה] וגם חקרו אם לא היה תפור במקום שקרעוהו, ונהגו שלא היה תפור וגם שהיה הולך בטוב והכשיר
את העוף עכ"ל או"ה, והביאו בהגשע"ד ובאו"ה כלל כ"ה דין ט' וסיים באו"ה ונסתמא אלו נתפר מקום הקריעה היו חוששין
שלא ילאו כבר לחוך ונתהפכו עכ"ל, והביאו הרמ"א בד"מ סק"ג וכ"כ בהג"ה, אך התצ"ס שם הקשה דהא דין זה דרמ"א
הוא מראב"ה וי"ל דאזיל לשיטתו דלא מטריף בנתהפכו כ"א כשילאו לחוך לכן כשאין שם הפירה שנראה מזה שמעולם לא ילאו
לחוך כו' כשרה, משא"כ לדין דקיי"ל כהרשב"א כנ"ל בס"ק הקודם דנתהפכו טרפה אפילו לא ילאו י"ל דחיישין לנתהפכו
כיון שיש ריעותא שנמלאו בין עור לבשר כו', והאריך ומסיק דבהפ"מ יש לסמוך אראב"ה דעבד זה עובדא ואסתמית רמ"א
ע"ש. וע' כו"פ סק"ז מה שכתב בזה. אבל במחבר"ר אות ט"ו השיג על התצ"ס שמחמיר באין הפ"מ דגם הרשב"א
לא אמר אלא כשמלאו בפנים מהופכין, אבל מלאו כסדרן אף דנמלאו בין עור לבשר אין לחוש דעיקר כדעת הרמ"א וסייעתו
וכל האחרונים והכי נקטיין עכ"ל. (א) כתב בדברי חמודות אות הע"ר מעשה בא לידי בתרנגול מסורס שלא היה ניכר בו
שום קרע ולא תפירה ובני מעיו היו מקלתן דבוקים בבשר וסמוכים לעור אמרתי שהוא בכלל הא דכתב הרמ"א שלא ילאו
ניכר בו שום ריעותא וכיון שיש כאן ריעותא זו הטרפתי ידיים מוכיחות שנקרע וסירוסו מוכיח ג"כ עליו שלא היו לו צילוי
ומדלא פירש [הרמ"א] שבדוקים אם נתהפכו משמע קלת דאין לסמוך על הבדיקה בזה עכ"ל הד"ח, והביאו הש"ך סק"י והשיגו
דמ"ש הרמ"א ולא היה ניכר בזה שום ריעותא אין ר"ל שלא ילאו ניכר שם ריעותא עכשיו שהרי אין לך ריעותא גדולה מזה
שנמלאו המעיים בין עור לבשר, ועוד דא"כ הול"ל ולא ילאו ניכר ריעותא [שהוא לשון הוה ומדכתב ולא היה ריעותא שהוא לשון
עבר, ודאי] ר"ל שלא היה ניכר ריעותא מחיים דהיינו שהלכה בטוב קודם שחיטה דליכא למיחש לנפילה ולריסוק אברים,
וכ"ה באו"ה להדיא שממנו מקור דיו"ז עכ"ל הש"ך, וכ"כ הפר"ח סק"ח והחגו"ש סק"י להכשיר צדן הד"ח הנ"ל דכיון שאין כאן שום
תפירה ולא ניכר שום קרע היכן הם הידים מוכיחות שנקרע [ואע"ג שבמסורס ודאי היה קריעה ותפירה י"ל כעין שכ' הדע"ק
סק"ט צד' הש"ך דקריעה ותפירה דסירוס הוא למטה אלל הביצים ואינו מגיע כלל להמעיים ורמ"א שכ' ולא היה תפירה
היינו תפירה מכוונת נגד המעיים ע"ש וע"ל אות ד'] והסירוס לא הוי ריעותא כלל כו' ע"ש. וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב
סי' ס"ח שנשאל בתרנגול מסורס והמעיים היו דבוקים וסרוכים בין עור לבשר וכ' להתיר כהש"ך ופר"ח ומה שנדקקו וגסרכו
יש לתלות שהוא מחמת מכה וכאז הסירוס ולא מחמת שילאו לחוך כיון שאין ריעותא מחיים ע"ש. אך התצ"ס סק"ו כ' דיש
להורות כהד"ח שאוסר והשיג על הפר"ח שכ' דהסירוס לא הוי ריעותא דמסתבר טפי לומר שבשעת הסירוס קלקל בידיו גם
המעיים והיפך בזה ובאו לתחת העור ע"ש באורך. וכ"ד הפר"ח סק"ה והכו"פ סק"ב והאורח מישור על ד"מ והבלי"ו ועו"ה
ועיקר הטעם דמה שהמעיים דבוקים בין עור לבשר זה מוכיח שהסירוס נעשה שלא באומנות וחיישין שהזין בידים והפכס
ע"ש. אך צם' מחבר"ר אות ט"ז האריך בסתירת דבריהם דמ"ש הבלי"ו בהשגתו על השב"י הנ"ל דהש"ך אינו חולק על הד"ח
רק בפירוש דברי הרמ"א שכ' ולא היה ניכר כו', אבל בעיקר הדין מודה להד"ח לאסור, זה אינו, דפשיטא שהש"ך חולק ומתיר
[וכ"כ הכו"פ והשפ"ד והדע"ק שם ועו"ה כהש"ך חולק על ד"ח] ומה שהקשה הבלי"ו על השב"י שכ' דיש לתלות שנדקקו מחמת
כאז הסירוס כנ"ל, למה אסר הרמ"א בנמלא תפירה וקרע, למה לא תליין בסירוס כו', אין זה קושיא כלל, דהרמ"א העתיק
מעשה דראב"ה ושם ודאי לא היה במסורס [דשם היה באו"ז כנ"ל שאין דרך לסרסם] גם מ"ש הבלי"ו דהכנה"ג כתב בשם כמה
פוסקים כו' ליתא, אלא דברי עצמו הם וגם זאת לא כ' רק צם' ד' ולא למסקנא, ואח"כ חזר והתיר [כדלהלן אות ד'] כו', וגם
מ"ש הכו"פ דיש לחוש לדברי הד"ח דבסירוס בקל יפול חתך או חתיכה המחט במעיים, ומשמע דבכל תרנגול מסורס יש לחוש
כן הא הד"ח לא אסר אלא מטעם שהמעיים היו דבוקים בין עור לבשר [וכן תמה בגדה"ק אות ב' עליו ועל החכם שהביא
הכנה"ג [יובא להלן אות ד'] שחש בתרנגולים מסורסים לנקיבת המעיים ע"י המחט דתפירה, שהרי האדם המחזיק המחט
בידו מכונן לתחוב המחט רק בתוך העור כי מחזיק גם העור בידיו והרי זה דומה להא דלעיל סי' כ"ג לתופס הקנה לצדו
בידו ושוחט דלא חיישין לנקיבת הוושט, ולכן שאר אחרונים לא הזכירו כלל בזה החשש דניקבו המעיים ע"י מחט רק מחשש
היפוך קאחו עלה ע"ש] הא לאו הכי אף שהוא מסורס כשר כו', וסיים ולענין הלכה בגלילות תורקיה ואיטליה שמהגין לאכול

למיחש לנפילה ולריסוק אברים (ש"ך סק"י ועו"ה) ובאורך
קלת מזה. ועוד פ"ד. וכידן תרנגולים זכרים שהגויס מסרסים
אותם כדי שיתפטמו [שקורין אותם קא"פ העגער] אם
יש בהם חשש ואיסור לאוכלם. ועוד פרטי דינים. הכל
מבואר ביסה"ב ס"ק [ה] :

מבואר ביסה"ב ס"ק [ה] :
לחומר בזה ה' חנוי חית לה לריאה הוי מכשרין בחסר ויתיר אונא אף
ואדרבה משם ראה להכשיר ובפרט לראב"ה ורש"ל דהקילו בכ"ג, וכ' והראיתי הדרא דכנתא זו לשו"ב מובהקים דפה ואמרו
שאין זה רק שינוי מועט ונמלא לפעמים שינויים גדולים מזה ונהגו להכשיר וע"פ רוב הוא הפ"מ והמורה חסה כו' ע"ש. וע'
בס' כנפי יונה אחר שהביא פלוגתא דרשב"א וראב"ה הנ"ל כ' דנ"ל להכריע דבמקום המסופק אם לא ילאו פעם אחת לחוך
חיישין ליה, אבל בצרור שלא ילאו בני מעיים לעולם אין לחוש לכך כי ימלאו כמה שינויים בצריאה באברי צע"ח כוונתם והיפוכין
וכבר יש מחמדי הטבע שאמרו שבעלי חיות יד הם מהופכים הכבד בשמאלם והטחול צמינס ויש שאמרו שמלאו כן צנסיין עכ"ד.
ובדע"ת סק"י האריך בזה והעלה לדינה כך דאם נתהפכו הצנ"מ ולא ילאו אם יכר ריעותא מחייב כגון שלא יכלה להטיל
גללים אין להקל אפילו בהפ"מ, אבל אם לא יכר שום ריעותא מחייב ונמלאו מהופכין לאח"ש ואפשר לתלות שנתהוה כן לאח"ש
בשעת פרכוס ע"י זינוק הבהמה ונענועה ומ"מ אין להקל רק בהפ"מ ושעה"ד ובלידוק דעת ראב"ה הנ"ל והיכי דנפלה אף
שהלכה ד"א ואח"כ נשחטה ונמלאו צנ"מ מהופכין אין להקל אף בשעה"ד, וכ"ז דוקא בנתהפכו לגמרי ואפילו רק חלק מהמעיים
נתהפך ממש עליון לתחתון או עגולה זו למעלה וזו למטה כמ"ש רש"י ור"ן ועו"פ, אבל בהיפוך קלת יש להקל, ובגידן שנשאל
מרב א' בהדרא דכנתא של בהמה שאינה מונחת בתמונת עגולה כפי הרגיל אלא בריבוע וכדומה ונראה שנבאר כן כ' דבזה
יש להקל בפשיטות כיון. ולא נזכר לזרתי בש"ס ע"ש עוד פ"ד:

תרגולים מסורסים יש להם על מה שיסמוכו דהם בקיאים שלא ליגע הבג"מ כו', ואם אירע בתרגול מסורס שבג"מ דבוקים מקלחן בבשר וסמוכים לעור יש להחיר כהוראת הש"ך ופר"ח ודעימייהו עכ"ל המחבר"ר ע"ש. וע' דע"ת סק"ג שהביא דבריו ודברי עו"פ והעלה לדינא דבתרגולים זכרים שמסרסין אותן האומנים יש להקל אפילו אם הבג"מ סרוכים ודבוקים שם בין עור לבשר וגם נמלא שם תפירה אבל בתרגולות נקיבה אם נמלא שם תפירה יש לאסור ואם לא נמלא תפירה, אלא אדמומית לחוד וגיפוח בבשר ואפשר שנעשה ע"י חולי יש להקל, אבל לריך לעיין היטב בכל דין מונחים בין עור לבשר אם המעיים מונחים

(י) הדרא דכנתא וכו'. ואיזה (י) הדרא דכנתא (פי' המעיים דקין שסובבין סביב לשיומן בין עול"ב ישר כדרך הנחתן פ"ד מזה מצואר ביסה"ב שלהם הנקרא אינטרילי"א) שניקב אחד לחבירו בשרה שחבירו מגין עליו אצל ואם ניקב לכנתא, שהכנתא ס"ק [ו]: חלב מהור הוא וסותם: מחמ

לחץ ודבוק בין עור לבשר בתרגול מסורס החמירו האחרונים מ"מ כששה יב"ח אחר הסירוס יש להקל בפשיטות דממנ"פ אי ילאו בשעת הסירוס מהני יב"ח לבירור שלא נהפכו, ואי אח"י ילאו הרי אין ריעותא דסירוס מלמרח כיון שלא ילאו אז הוי ממש כעוף שאינו מסורס עכ"ל. ובסמוך סוף אות ה' יתבאר סימן להכיר אם עבר עליו יב"ח אחר הסירוס ע"ש. (ב) כ' התורה זבח הספרדי סי' נו"ו סק"ג מעשה בא לידו צבהמה שהיה לה שברון בלידה למטה מן הללעות [צפאחווע] בליטה גדולה ושחמיה וראינו שהיה נקב בבשר ודרך אותו נקב נכנסו הדקין לשם בין עור לבשר והיו מסורכים בשומן הדקין מומן רב והעור היה שלם בלא נקב וקרע ותפירה כלל, וגם הדקין שנכנסו לשם היו שלמים ויפים והחיר ע"פ הוראת הרמ"א ואחרונים [הוצא בריש ס"ק זה] ואף שהבג"מ החמיר בזה באין הפ"מ כבר כ' מופת הדור בעל מחבר"ר דאין להחמיר כל שחמ"י היתה הולכת בטוב ואין שום ריעותא דמסתמא אינס מהופכים וכשרה ע"ש. וכ"כ בדע"ת שם להקל בזה בפשיטות ע"ש וה"פ ושכ"ח הוא צבהמות ואין בזה חשש וכבר כ' השפ"ד שם ועו"מ דמעיים בין עור לבשר לחוד גם הד"ח מודה דלא הוי ריעותא, וכ"ה צאנשים שיש להם שבר ל"ע וחיים שנים הרבה. (ג) בתו"ז שם כ' עוד מעשה בא לידו שהבני מעיים היו בין עור לבשר והעור היה שלם והבג"מ היו סרוכים ודבוקים שם וע"ג הבג"מ היה בשר נרקב ומופש ואחר שגררו הבשר נרקב בנחת נמלא שם ריעי ואחר טהרתו נראה שם נקב מפולש ועלה בו קרום כו' והטריף ע"ש. (ד) גידן תרגולים זכרים שנהגו הגוים לקרוע העור ולסרס צילוי ואח"כ תופר הקרע והם מתפטמים ע"י"ז אם יש חשש איסור לאכול התרגולים או לא. הכנה"ג בהגב"י אות ט' כתב שנשאל בזה שנהגו בקושט' לאוכלם באין פולה פה ומלפף וזה כט"ו שנים שהחכם מהר"י אבירבי נ"ע ערער על המנהג מטעם דיש לחוש לנקיבת בני מעיים. ובתשובתו לידד מתחילה להחיר מטעם ס"ס שמה עברו י"ב חדשים משנסתרס, ושמה לא ניקבו הבג"מ אך אח"כ חזר מזה וכ' דעיקר ההיתר בזה מטעם דהמתעסק בסירוס הוא אומן ובקי ואינו גוגע בבג"מ ואף אם בשעת קריעה ילאו בג"מ בין עור לבשר והוא מכניסם יודע להכניס באופן שאין נהפכין שהרי הוא מסרסו כדי להרויח ולמוכרו ביוקר ואין לא יזהר שלא לנקוב הבג"מ ושלא יהפכן הרי ימות בודאי כשינקבן או שיהפכן, וסיים שוב ראיתי בדמשק חליעור שהחיר בשופי מטעם זה עכ"ל, והביאו הבאה"ט סק"ח ושפ"ד ססק"ד וחכ"א כלל י"ט סע"ג ועו"מ וכתבו דמנהג העולם לאכול תרגולים מסורסים דאין חשש בדבר כיון דנעשה ע"י אומן ובקי וכן רואין דהמסורסים חיינ הרבה ומשתבחין ע"ש. וע' ביטעות יעקב סק"ה שכ' דראוי לכל בע"כ שלא לאוכלם אבל לאחרים אין להחמיר כיון דנעשה ע"י אומן יודע לאומן ידיו שלא להפכן ומאחר שכל ישראל נהגו היתר בדבר מי יאמר להם מה תעשי ע"ש. וע' מטה אפרים סי' תר"ה אות ד' שכ' דאף שכל השנה אוכלים תרגולים מסורסים מ"מ בערב יוה"כ יש למונע מלאכול אותם ע"ש. (ה) לעיל סוף סק"א הבאתי מהדע"ק דאם שהה יב"ח אחר הסירוס יש להקל ממנ"פ כו' ע"ש. וע' שפ"ד שם שכ' דא"ל להמתינ יב"ח, אבל המחבר"ר אות ל"ד ול"ה כ' דבעיר שרגילים לסרס תרגולים מהמתעסק בקי ואינו גוגע בבג"מ ומוותרין כמ"ס הכנה"ג הנ"ל, אבל בעיר שאין רגילים לסרס ואחד שאינו אומן סירס יש לחוש עד שיעבור עליו יב"ח ואם לא נודע שעברו עליו יב"ח אין להחיר מטעם ס"ס המזכר לעיל בשם הכנה"ג ע"ש, וע"י שו"ג סקי"ב. הוצא בריש דאין יודע שעברו עליו יב"ח יש סימן להכיר זאת דיודע דלכל תרגול זכר לאחר יב"ח יולא לו אלצע יתירה ברגל סמוך לאלצע יתירה שיש לכל עופות טהורים ואם יש לו אלצע זו אין כאן ספק שעברו עליו יב"ח משנסתרס דהסירוס עושין לו כשהוא קטן מבין חדש שעדיין העיר רך וטוב וקל להתרפאות הקריעה ע"ש. (ו) בשו"ת מהר"מ שיק סי' ס"א נשאל בתרגולות שהיה בטנה לבה וכששחטוה מלאו הבג"מ תחת העור והעלם שקורין צייל"ג היה עקום ונראה כנשבר ונחפא ונסתפק השואל במ"ס הרמ"א ולא היה ניכר שום ריעותא אי בכה"ג הוי ריעותא כיון שאין בו חשש ריסוק ומדברי הש"ך נראה דדוקא ריעותא שאינה יכולה להלך, או דיש לחוש לנקיבת הבג"מ ע"י שצירת הבייל"ג והשיב דודאי מה שנמלאו הבג"מ תחת העור אין חשש דאין שינוי מקום פוסל אלא בריאה ולא בבג"מ מ"מ הכא שהספק שנעשה בעלם הבייל"ג ע"י שצירה אינו רחב וע"י נדנדוד בכח באו הבג"מ תחת העור דרך סדק לר יש לחוש להיפך וגרע מילאו דרך נקב בית הרעי דשם דרך ללאת ע"י הטלת צינים לפעמים משא"כ בזה וגם יש לחוש שמה ניקבו הבג"מ כמו בנשבר הללע ויש עוקץ בשצירה ע"ש. והביאו הדע"ת סקל"ו וכ' דנראה שמיירי בגוונא שניכר במקום שנתרפא השבר שלא היה סדק רחב דאל"כ איכא למיתלי בהתירא שהיה בתחלה סדק רחב וגם נראה דדוקא בניכר שהיה עוקץ בהשבר דאל"כ יש להקל ע"ש. (ז) בס' זכור לאברהם [מהשו"ב דלוגדון] בקו"י אות י"א כ' מעשה בא לידו בכבש שכל הבג"מ לא נמלאו במקומן זילת החלחולת היה דבוק במקומו צפי העצמות ואח"כ כשפחתו את החלר הכבד לבדיקת הריאה ראה שכל הבג"מ מונחים על האומא הימנית ולא היה ניכר שום ריעותא לא בבג"מ ולא בהריאה רק שכל הריאה היתה קטנה לפי גודל הכבש ההיא לפי ערך שאר ריאות מכבשים שנשחטו אז הדומין לה בגדלן והכבשה ההיא היתה שמנה ובריאה ובחיים הלכה בטוב ולא היה ניכר בזה שום ריעותא אך לא ראו באיזה מקום היה ההילוך מהמעיים אל החלחולת כי המפשיט קרע החלחולת מהמעיים, ובדקו כל חלר הכבד ולא ראו בו שום נקב ורושם, אשפט באומד דעת שבדאי נכנסו הבג"מ למקום הריאה דרך הנקב שבאד השדרה שהושט הולך דרך שם מהלואר להכרם כי צסם בקל יכול לקרוע ולעבור דרך שם והסכימו עמו הבקיאים והטריף להכבש מטעם שנהפכו הבג"מ וא"א שיחזרו למקומם דרך נקב לר כזה ע"ש. והביאו הדרת"ש סקכ"ח ע"ש מ"ש בזה:

[ו] בגמרא שם (מ"ח:) א"ר נחמן האי הדורא דכנתא דאינקיב להדי חצריה מגין עליה. ופרש"י הדורא דכנתא, דקין הסובבים אותה

אוחו סביב העגולה. לחינקיב לחצריה, שניקב באוחו לך שבינו לחצירו שלא ניקב חילון שכולם עכ"ל. והביא הב"י וכו' ע"ז ודבר פשוט הוא דבניקב חילון שכולם נמי אינו אסור אלא כשניקב שלא כנגד חלב הכנתא, אבל אם חלב הכנתא סותם הנקב כשרה עכ"ל בפנים. ומ"ש ואל"ל אם ניקב לכנתא כו', כ"כ הטור ופי' הב"ח דכיון שחצירו מגין עליו דאינו אלא בשר א"כ אל"ל דכנתא שהוא שומן ומיהדק שהוא סותם כו' והיינו לפרש"י, אבל להתוספות - [הכ"ל סק"ב] אין הכנתא סותם אלא במקום שהוא שומן שלו ושוכב עליו תמיד ואדוק מאד ע"ס. וכ' בדע"ת בכוונת הב"ח דודאי במקום שדרך הדקין לנית סביב הכנתא סס הוא תולדתו וסותם לכו"ע רק אם איז המעי בחיי הבהמה למקום אחר אפילו בלא היפוך וניקב המעי לא מהני הסתימה כו' וסיים דלריך לדרקק ולהשגיח אם המעיים במקומן ע"ס. וע' כנה"ג אית י"ב שהאריך בזה. (א) כ' בס' בית יצחק ח"ג סק"ז דמלשון השו"ע משמע דשומן שעל הדקין הוא קרוי כנתא וספרי ניקור כתבו שהכד לבן המונח על הדקין [ע"ל סק"א אות ג' במוסגר] הוא קרוי כנתא וכו' דלענין סתימה אין כ"מ דהא קיי"ל דבשר ג"כ סותם ה"ה כד לבן כיון דדבוק בו בתולדתו ע"ס. וע"ל סק"ב אות ג' :

ד' מחט שנמצא בדרך טרפה (יא) דחיישינן שמא ניקב :

ה' תלחולית והוא מעי האחרון שהוא בלא עיקום והרעי יוצא ממנו (יב) אם ניקבה במשהו טרפה כמו

(וש"ך) ואם נמלא קורט דם מבחוץ יש להטריף בכ"ג (פר"ח סק"ט) ואם לא נמלא קו"ד רק בפנים אין להחמיר (משנ"ז סק"ד) ובאורך קלת. ועוד פ"ד מבואר ביסה"ב סק"ז :

(יב) אם ניקב וכו'. וחלב שלו אע"פ שהוא טהור אינו סותם כמ"ש בסעיף א' (ב"י וע"ז סק"ה) ובאורך קלת מבואר ביסה"ב סק"ח :

שניקב

[ז] מקור ד"ז הוה מהר"ן שכתב גבי קשייתא דאשתכח במרה. דמחט הנמלא בדקין חיישינן כדחיישינן במרה. מתוך שהולכין בהיקף וקרומן דק יש להוסיף שמה אוכלין ומשקין שהולכין בהן דחקוה וניקבה וננקב משהו אין להם דיקה עכ"ל הביאו הב"י. וכו' ע"ז הרמ"א דר"מ סק"ד ונראה דלמאן דמכשיר במרה כמ"ש לעיל סי' מ"ב מכשיר גם כאן והוה שכתב בהגהות שע"ד סי' ל"ב ובא"ה כלל נ"א דין כ"ב מעשה היה ונמלא מחט בדופן הדקין לארכן ולא ניקב לחץ והכשירוהו זקני הדור דאורחא הוא ליכנס דרך חלל הושט כו'. וכ"ז שלא כדברי הר"ן אמנם דברי אור"ה ל"ע דלגבי מרה כ' שנוהגין להטריף במחט כמשנ"ל וכאן מכשיר עכ"ל הד"מ. אמנם הב"ח סק"ז והש"ך סק"א והש"ז ומשנ"ז סק"ד כ' דאפילו מאן דאסור מחט במרה מתיר כאן דשאני מרה דלית לה דוכתא למיפק אלא מונחת במרה כל שעה חיישינן שמא ניקבה אותה והוגלד פי המכה, אבל בדקין תלינן דע"י אוכלין ומשקין נכנסת והולכת דרך הילובה ולא נגעה ולא פגעה בדקין כי לא נחה אלא הולכת תמיד ע"י אוכלין ומשקין וכתבו דהב"י שפסק בשו"ע להטריף כדעת הר"ן אין ספק שלא ראה דברי הממירים הגשע"ד בשם אור"ה ורוקח וסמ"ק שהרי לא הביאם בספרו הארוך, ולדינא העלו דאם המחט מונח בדקין ואינה תחובה כלל יש להטיר בהפ"מ, אבל אם נתחבה קלת יש לאסור אף בהפ"מ כיון דהר"ן אסור אף באינו תחוב ע"ס. והתב"ש האריך בזה וסיים ולענין דינא כבר הסכימו כל האחרונים להכשיר בנמלא בדקין ואינו תחוב כלל ואין נראה התחלת נקב ודוקא בהפ"מ. ומשמע נמי מדבריהם דדוקא ארכו של מחט לאורך הדקין, אבל בארכו לרוחב הדקין וכו' אם נדחק ללדדים יש להחמיר עכ"ל ע"ס. וע' דע"ת סקט"ו שמלדד גם בתחוב. וע' דרת"ס סק"ז שהשיג על הדע"ת. וע' מנח"י סקמ"א שדחה דברי הדרת"ס וכסברת הדע"ת מלא ביבין שמועה להרשב"ך ובחידושי מהר"א ל' לוכן ע"ש דברי באור. (א) כ' בשו"ת טטו"ד תגינא סי' קנ"ז דמה שהכשירו האחרונים בזה הוא רק בדקין של בהמה גסה או דקה דרחצים הם ולכך לא חיישינן לשמא ניקב, אבל בדקין של עוף שהם קלרים ובפרט במחט גדולה ודאי מסתברא כיון שהולכת מהלך רב כ"כ בהיקף במקום לר' דיש לחוש לשמא ניקבה ע"ס. והביאו דע"ת סקט"ו וכו' דמסתמימ דברי כל הפוסקים נראה דאין חילוק וכן בסלת למנחה שבמנחת יעקב בסופי מפורט דלשיטת הממירים יש להקל גם בעוף וכ"ל להדיא משו"ת שמש דקה ותשו' מהר"מ שיק ותשו' פנים מאירות ח"ג סי' ד' הוצא ציד אפרים סי' נ"א ע"כ יש להקל בהפ"מ ע"ס ול"ע. (ב) עוד בטו"ד שם מעשה בא לפני באשה שצאה לבדוק תרנגולת אם תטיל ביצים והרגישה מחט שם במעי האחרון סמוך למקום שהרעי יולא וכו' דלכאורה נראה דהיינו דינא דמחט שנמלא בדקין דבעוף טרפה כנ"ל אך יש ללדד בזה דבנמלא במעיים התפתונים י"ל דכותל [או בקרקע] נתחככה ומשם בא המחט ולא דרך הושט ולא הלכה המחט מהלך רב בהיקף כיון שנתחב מבחוץ וכשר גם להאוסרים מחט בדקין ודוקא בהפ"מ וכו' וכדומה חולת זה יש להחמיר, והביאו דע"ת סק"ח וכו' דלעיל היקל מחט במעים גם בעוף בהפ"מ ובזה נראה להקל גם בלא הפ"מ כיון דיש לתלות דכנס לשם דרך בית הרעי ע"ס. (ג) כ' בשו"ת מהר"מ שיק סי' פ"ח דאם נמלא מחט בדקין שקורין טרייפוי"י גידערי"ס [שהוא בעוף במקום סניא דיבי בבהמה, דע"ת סק"ז] יש לאסור גם בהפ"מ דבזה דמי למרה שבסוף סי' מ"ב דלפי מ"ש הב"ח והש"ך טעמא דבמרה מטרפין משום דל"ל דוכתא למיפק כנ"ל א"כ ה"כ בזה, והביאו דע"ת שם וכו' דנראה דדוקא אם המעי הנ"ל ריקנית או מלאה ליחה וליאה רבה דהוי דמיא דמרה שאין בתיבה אלא ליחה והמחט מתנענעת בתוכה ומגעית לקרום המרה, אבל כפי השגות במעי הנ"ל שע"פ רוב מלאה ליאה קשה ואין להמחט מקום לזוז כלל ומונחת בדחוק יש להקל ועכ"פ לריך לעיין בכל המעים אם אין שם נקב או ריעותא או סרכא וקו"ד מבחוץ ע"ס עוד פרטים בזה. וכ"כ הע"י לבונה וח"א כלל י"ד סס"ע י"ט דאם נמלא סרכא בדקין מבחוץ כנגד המקום שנמלא שם המחט טרפה ע"ס :

[ח] בגמרא שם (כ.). אמר זעירי תלחולת [היא כרכשא טבחיא. פרש"י] שניקבה כשרה הואיל וירכים מעמידות [סותמות. שם] אותה, וכמה [מקום בחלחולת מעמדין הירכים. ר"ן] ח"ר חילעי ח"ר יוחנן מקום הדבק ברובו [מקום שהיא דבוקה בירכים אפילו נקדר וניטל דופנה עליון או תחתין ברובו כשרה שאין דרך הרעי היולא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לחלל הגוף מפני שמקום דחוק הוא. פרש"י] שלא במקום הדבק במשהו, אמרוהו רבנן קמיה דרבא משמ"י דרב נחמן, אמר כו' הכי ח"ר נחמן מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה [אחיזת יד. שם] וכמה אמר אב"י כמלא בטדה בתורא [אלבנע אפילו בשור הגדול די צדק. שם, וע"ל אית ב' דעת שא"פ] עכ"ל הש"ס. ופסק הר"ף והרמב"ם פ"ו הלט"ז והרא"ש סי' ל"ב ושא"פ כרב נחמן דבמקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר כשנשתייר כדי תפיסה, דרבא ואב"י קיימי כותיה, ושלח במקום הדבק

(יג) שניקב לחלל הבטן. לאו דוקא אלא אפילו שלא ללד
חלל הבטן כל שאינו דבוק בירכיים מיקרי שלא במקום
הדבוק (ב"י ופר"ח ועו"ח) וביאור נכון ע"י מבואר ביס"ב
שם אות א' :

(יד) ובדקה וכו'. כתב ראב"ן
בדקה דהיינו לאן כשיעור
ב' אלצעות, וברוקח כ' דבשור
ד' אלצעות וב' לשה ואחד
לגדי ועלה (ט"ך סק"יג)
ואלצעות אלו הם רחצי אגודל
באדם ציטוני ובמקום הרחצ
שבו (הב"ש ססק"ט) :

(מ) י"א במשהו וכו'. באין הפסד מרובה יש לאסור במשהו
אם ניקב באותם ד' אלצעות כדיעה א' ובהפ"מ אין
לאסור אלא"כ ניקב או יטל עד רובו כדיעה ב' (ט"ך)
סק"ד ותב"ש סק"ט ועו"ח) והפירוש עד רובו. ואיזה
פרטי דינים מבואר ביס"ב שם מאות ג' ולהלן :

כשר

יש לסמוך על הב"פ ע"ש דבריהם באורך. (ב) והנה במעי זה ללד
ולא פירשו מה דינו, ומ"ש הב"י ופר"ח דכל שאינו דבוק לירכיים אפילו שלא ללד חלל הבטן טרפה במשהו, נראה דלא איתו לאתוי'
סוף מעי זה דהא לפי הטעם שפרש"י דבמקום הדבוק לא פסול מפני שמקום דחוק הוא ולא יפול הרעי לחלל הגוף כ"ש צסוף
המעי הזה דיש להתיר מטעם זה, וכן נראה מסתימת כל הפוסקים כו', כ"כ בס' זכור לאצרהם הספרדי בסימן זה הוצא דע"ת
סק"כ ועו"ח. (ג) ומ"ש והוא שישאר ד' אלצעות כו' רש"י פירש בטרא אלצע כנ"ל, וכן פירש ר"ג בגמרא שם, והר"ן כ'
ש"ס מפרשים ב' אלצעות והר"ף והר"ש שם כ' דאיכא מ"ד ד' אלצעות, וכ"כ התוספות שם (מ"ד). גבי תורבץ הושט, וכ"כ
הרמב"ם שם והרשב"א והטור, וכ' הב"י והכי נקטינן, וע"ל סימן כ"ו סק"ה. וכ' התב"ש ססק"ט דאין מקום לאותן ד' אלצעות
וכל מקום הדבוק בכלל כל היכא שנשאר אורך ד' אלצעות וכל העיגול שלם באורך זה כשר עכ"ל, ואם ניקב יתבאר באות הסמוך.
וע' ערוך השלחן סעי'ג שכ' דא"ח לכין במראות עין לאחר שחיטה המקום שהירכיים מעמידין אותה, דלאח"כ האצרים מתרפים
ונעתקים ממקומן ע"ש. וע' שו"ת שאל ונשיב קמא ח"ג סי' קי"ב שהעיר השואל דהיכא שאל להכיר המקום הדבוק
בין הירכיים דכשמציאין החלחולה להמורה כבר הוא מניחתה, דיש לבאר צפחות מחליו כיון דנקט הש"ס שנשתייר כו' דהוי פחות
מהליו כמ"ש הרשב"א גבי טחול [הוצא לעיל סי' מ"ג סק"ז ע"ש בהג"ה] והוא פקפק בזה ומ"מ סיים דאם א"ל לברר שיעורו
יש לסמוך ע"ז. והביאו דע"ת סקכ"א ע"ש. (ד) ומ"ש ואם באותם ד' ניקב יש אוסרים במשהו כו'. כ"ה דעת הרשב"א
במשמרת הבית (לח:) והי"א שהביא הרא"ש שם (*) וס"ל דבמקום התפיסה שהוא ד' אלצעות דינו שיה עס שלא במקום
הדבוק, וב' מקומות הם במקום הדבוק אף צניטל כולו כשר אם
נשתייר כדי תפיסה ובאותו כדי תפיסה שלא במקום הדבוק
במשהו, ויש מכשירים כו' הוא דעת הר' יונה ז"ל דמפרש
דר' נחמן אמלתא דר' יוחנן קאי דאמר מקום הדבוק צרובו
ובא ר"נ להקל דבמקום הדבוק אפילו יטל כולו כשר, ויש ממנו

הדבוק טרפה במשהו כו' יוחנן, דר"נ מודה לו בזה כמבואר בב"י
ע"ש. (א) ומ"ש בפנים בד"א שניקב לחלל הבטן כו', כ"ה לשון
הרמב"ם שם והטור, וכ' הב"י ומשמע מוסף לשונם דאפילו שלא
ללד חלל הבטן כל שאינו דבוק בירכיים מיקרי שלא במקום הדבוק
וכ"כ מדברי רי"ז עכ"ל הב"י, וכ"כ הפר"ח סק"י ועו"ח ע"ש.

וע' שו"ת בא"פ סי' כ"ז וביד
אפרים שנשאל בחלחולת שנמלח
בה רקצין בכל הקיפה כשיעור
ג' או ד' אלצעות צקלה הסמוך
לפי הטבעת, והשואל נסהפק
במ"ש דניקב במקום שהוא דבוק
בין הירכיים כשר אי דוקא במקום
שדבוקה בכל סביבה או אפילו
במקום שדבוקה רק להשדרה וכל
השני הסמוך לשלחופית אינה

דבוקה כלל וכן צפרה הוא מוצדל מהאם [והיינו דבתחילת כניסת
החלחולת בין הירכיים אינה נדבוקה כלל ואחר איזה משך נדבוקה
למעלה ללד השדרה, אבל צד השני אינה דבוקה כלל ואח"כ נדבוקה
בכל סביבה, גדה"ק סק"ג] וכתב דאף מקום הדבוק רק ללד
השדרה הוא בכלל דבוק בין הירכיים רק שלריך שיהא החלחולת
שלומה כשיעור כדי תפיסה המבואר בשו"ע ע"ש. ודע"ק סק"י
שכ' דמלשין רש"י משמע דדוקא במקום שמדבוקה בכל סביבה זהו
בכלל דבוק וכ"מ בב"י ע"ש. ובמק"מ סק"יז שכ' דבהפסד גדול
ללד פי הטבעת יש כשיעור ב' אלצעות שאינו דבוק בירכיים
ולא פירשו מה דינו, ומ"ש הב"י ופר"ח דכל שאינו דבוק לירכיים אפילו שלא ללד חלל הבטן טרפה במשהו, נראה דלא איתו לאתוי'
סוף מעי זה דהא לפי הטעם שפרש"י דבמקום הדבוק לא פסול מפני שמקום דחוק הוא ולא יפול הרעי לחלל הגוף כ"ש צסוף
המעי הזה דיש להתיר מטעם זה, וכן נראה מסתימת כל הפוסקים כו', כ"כ בס' זכור לאצרהם הספרדי בסימן זה הוצא דע"ת
סק"כ ועו"ח. (ג) ומ"ש והוא שישאר ד' אלצעות כו' רש"י פירש בטרא אלצע כנ"ל, וכן פירש ר"ג בגמרא שם, והר"ן כ'
ש"ס מפרשים ב' אלצעות והר"ף והר"ש שם כ' דאיכא מ"ד ד' אלצעות, וכ"כ התוספות שם (מ"ד). גבי תורבץ הושט, וכ"כ
הרמב"ם שם והרשב"א והטור, וכ' הב"י והכי נקטינן, וע"ל סימן כ"ו סק"ה. וכ' התב"ש ססק"ט דאין מקום לאותן ד' אלצעות
וכל מקום הדבוק בכלל כל היכא שנשאר אורך ד' אלצעות וכל העיגול שלם באורך זה כשר עכ"ל, ואם ניקב יתבאר באות הסמוך.
וע' ערוך השלחן סעי'ג שכ' דא"ח לכין במראות עין לאחר שחיטה המקום שהירכיים מעמידין אותה, דלאח"כ האצרים מתרפים
ונעתקים ממקומן ע"ש. וע' שו"ת שאל ונשיב קמא ח"ג סי' קי"ב שהעיר השואל דהיכא שאל להכיר המקום הדבוק
בין הירכיים דכשמציאין החלחולה להמורה כבר הוא מניחתה, דיש לבאר צפחות מחליו כיון דנקט הש"ס שנשתייר כו' דהוי פחות
מהליו כמ"ש הרשב"א גבי טחול [הוצא לעיל סי' מ"ג סק"ז ע"ש בהג"ה] והוא פקפק בזה ומ"מ סיים דאם א"ל לברר שיעורו
יש לסמוך ע"ז. והביאו דע"ת סקכ"א ע"ש. (ד) ומ"ש ואם באותם ד' ניקב יש אוסרים במשהו כו'. כ"ה דעת הרשב"א
במשמרת הבית (לח:) והי"א שהביא הרא"ש שם (*) וס"ל דבמקום התפיסה שהוא ד' אלצעות דינו שיה עס שלא במקום
הדבוק, וב' מקומות הם במקום הדבוק אף צניטל כולו כשר אם
נשתייר כדי תפיסה ובאותו כדי תפיסה שלא במקום הדבוק
במשהו, ויש מכשירים כו' הוא דעת הר' יונה ז"ל דמפרש
דר' נחמן אמלתא דר' יוחנן קאי דאמר מקום הדבוק צרובו
ובא ר"נ להקל דבמקום הדבוק אפילו יטל כולו כשר, ויש ממנו

הג"ה

(*) ומ"ש בס' אד"א במקו"ח סק"יח שכ"כ הרמב"ם וש"פ, ליתא דהרמב"ם
לא אמר לאסור במשהו אלא שלא במקום הדבוק וכן בש"פ ליתא
מזה וכפי הנראה נמשך בזה אחר באר הגולה ולא הרגיש שבבא"ה
ציון י"א נפל ט"ס דמוכח ע"ש ודוק :

צרובו כו' יוחנן והיינו כדי תפיסה, והביאו הרא"ש שם והסכים אליו, וכ"ד הרא"ה צדדה"ב שם, ורבינו ירוחם והטור, וג' מקומות
הם שלא במקום הדבוק במשהו, ובמקום הדבוק אף צניטל כולו כשר כשנשתייר כדי תפיסה ובאותו כדי תפיסה צרובו, והנה
הב"ח סעי'ז כ' להחמיר כדיעה הא', והרשב"ל ביש"ש שם סי' נ"ט ודברי חמודות אות קמ"ב כ' להקל כדיעה הב', והש"ך סק"ד
מכשיר בזה בהפ"מ והפר"ח סק"יג והחג"ש סקט"ז והב"י סק"ד השיגו על הש"ך ומחמירים גם בהפ"מ, אמנם התב"ש
שם האריך בזה ומסיק דבאין הפ"מ יש לאסור במשהו, אבל בהפ"מ כראי המקילים הנ"ל לסמוך עליהם ומסייע להם דעת רש"י
דס"ל דסגי באלצע וי"א ב' אלצעות ובמחמירים לא מלינו כ"א משמעות הרשב"א במשהו וי"א שהביא הרא"ש, ע"כ יש להקל
עכ"פ בהפ"מ ודלא בהפר"ח ע"ש. וכ"ד הפר"ח סק"ז והשפ"ד שם. (ה) לענין פירוש רוב רחצו. הטור צסם הר"י כתב עד
שינטל הרוב של הד' אלצעות ופירש הרשב"ל שם הביאו הט"ז סק"ו דר"ל שינטל רוב האורך ורוב הרחצ [עד"מ אם מקום
הדבוק רחצ ההיקף ג"כ ד' אלצעות אינו טרפה עד שינטל ב' אלצעות ומשהו באורך וב"א ומשהו צרוח, משב"ז שם] ואם
ינטל רוב האורך או רוב הרחצ כשרה ע"ש. אבל הש"ך סקט"ז וצנקה"פ השיג ע"ז והעלה לדינא דצרוב האורך או צרוב
הרחצ טרפה, וכ' התב"ש שם דיש להחמיר כהש"ך שאם נעשה סדק באותן ד' לא לרחצן צרוב אורך או לרחצן צרוב רחצ טרפה
אפילו בהפ"מ ע"ש. וע' ב"י מ"ש צסם מהריב"ח ובש"ך שם ועו"ח מה שהאריכו בפירוש דבריו, אך כאן העתקתי רק מ"ש לדינא
ובקלרה וכבר כ' החכ"א שם דדבר זה מלתא דלא שכיח ואין להאריך ע"ש. (ו) כרכשתא שנמלחת נקובה מצפנים והיה במקום
הנקב כמין חטוטרות יולא לחוץ והיה הנקב נפנס לחוץ אותו עובי, אבל לא היה מפולש כלל וגררר כי העור שהיה ללד חוץ היה
עיקר העור של הכרכשתא שהיה גונו כגוון העור ונקלקל כל השומן שעליו ולא היה שם רושם לנקב כלל, אלא העור שלם, והכשירו
הלכה

הלכה למעשה. כ"כ הפר"ח שם בשם תשובת רדב"ז כתב יד
ע"ש. וע' מחז"ר ר"ח מ' שכ' דקעת מדפסה תשובה זו בשו"ת
רדב"ז סי' תע"ז וכ' עוד שם חס המורסא היתה חזק מהעור
החזקה ואדוקה בכרכסתא ע"י ריר אינה סותמת חס ניקב העור
כולו ע"ש. (ז' כ' בדע"ק סק"י דבעוף נודע לי שאינו אדוק
מהחלחולית לבין הירכים רק
תחתיו ממש כחורך שטורה בערך
ולל"ע אי' שייך קולא זו, ובמק"מ
סקי"ז ובשו"ת טע"ד הניינא סי'
קנ"ז באמלע התשו' כ' דלא
מלינו באחד מהפוסקים שיאמר
כן בעוף ובפרט שכתנו בזה שיעור
בגסה ובדקה ולא נתנו שיעור

בעוף בע"כ דלא שייך דין זה ובעוף טרפה אף חס ניקב בתחתיו
ממש, וכ"כ הדע"ת סק"ג שבדק וראה שאין שם דבוקות אלא
בסופו ממש ע"ש מ"ש בזה. (ח' עוד בדע"ק שם בעובדא
שנמלא מכה ובים במיגלל במקום חלחולת דעוף וע"י משמוש
ציד בכח נקרט המעי ולא ניכר חס שלטה הריעותא במעי וגם
אין רושם צבים שהיה לבדוק למעי רק שהיה חלוק ועומד בפ"ע
ולידד להחיר מלד נשחטה הותרה, וגם שמה שייך גם בעוף
ירכים מעמידין, והביאו בדע"ת סק"ד וכ' דהגם מ"ש הדע"ק
נשחטה הותרה ל"ע דבגולד ריעותא מחיים לא סמכין על נשה"ת,
גם מ"ש שמה גם בעוף שייך ירכים מעמידין כבר כ' דאין
להקל מטעם זה כנ"ל באות הקודם, מ"מ חס נראה לעין המורה
שהכים של מכה הוא כים בפ"ע ונקלק מן המעי ואפשר שלא
התחיל מעשה הטורף במעי כלל ולא ניכר בהכים במקום דבוקה
למעי שיהיה עב יותר משאר מקומות שבו יש להקל ע"ש :

[ז] כתב הב"י וז"ל כ' בתרומת הדשן דסרכא היולא מהדקין
ונסרכה לדופן או למקום אחר ודקו המעיים מצפנים
ולא מלאו שום ריעותא הדבר נטפה לאיסור כו', אבל בא"ח
כ' דאין לך בטרפות אלא מה שנתן חכמים ולא אשכחן בועא
סרכא אלא בריאה בלבד עכ"ל, וכ"כ הב"י בסס"י ל"ז ובשו"ע

שם ע"ש. ולעיל סי' מ"ב סק"ג הוצא דיעות שאר פוסקים האוסרים סרכא בשאר אברים והמכשירים, וכתב הפרי מגדים ועו"ח
שרבו המכשירים ע"ש הטעם בזה. (א' ולענין אי' לריך דדיקה בזה. דעת הלבוש סס"י זה לריך דדיקה במעיים מצפנים חס
לא נמלא שם שום ריעותא, וכ"כ בנוב"י הניינא סי' כ"ב, ובשו"ת חוט השני סי' ס"ט כ' דנראה שסרכא בשאר אברים א"ל דדיקה כלל
דאל"כ למה השמיענו רמ"א דבגסרך הטרפס לבית הכסות דלריך לבדוק יותר משא"כ ע"ש. והפרי מגדים אף שצסס"י מ"א כ'
דסרכא בשא"כ א"ל דדיקה כלל, אבל במש"ז ריש סי' מ"ב ובסי' זה בשפ"ד סקט"ז כ' דלכתחלה יש לבדוק רק דיעבד חס לא
בדק אין לאסור רק בגסרך הטרפס לבית"כ שהוא מיעוט המלוי טרפה אף דיעבד חס לא בדק, ע"ש שהביא דברי שו"ת חוה"ע
הנ"ל וכ' עוד למדתי משם דקירט דם המזכר בכ"מ היינו ממשות דם או דם לרור בעובי הבשר, אבל האידם הבשר לחוד
אינו מזיק עכ"ל והוצא לעיל ריש סי' ל"ז בשמו. (ב' סרכא בשאר אברים יולאת מבועא וכדומה ל"ע אי' דנין דין תר"ל כמו
בריאה ומלשון המתירין סרכא בשא"כ דקיי"ל כותייהו משמע דאין חשש, אך בדע"ק סקי"א מסופק בזה, כ"כ המק"מ סק"ח,
אבל בדע"ת סק"ה העלה בפנים שלו עפ"ד רשד"ס ותשו' הר הכרמל בשם חו"י דסרכא בשא"כ אפילו יולאת מן הבועא שצמעי
חס כשר מלד הבועא אין הסרכא אוסרת וכ"ש חס יש מכה בחלל הגוף וסרכא דבוקה מן המעי למכה הנ"ל דכשר רק שלריך
בדיקה חס אין שם מחט מצפנים ובדיעבד אין הבדיקה מעכב כמ"ש בשפ"ד הנ"ל אות א' ובסרכא תלויה א"ל לבדוק, ואם
יש נפות בפנים המעיים וכדומה ונשאר שלם מבחון ויש מבחון סרכא תלויה אפילו חס גם בריאה כפתור יש להקל ע"ש. וע'
גדה"ק סי' ל"ז אות ב' שכ' דכ"פ נמלא בחלל הגוף כים מלא לרירות דם ומוגלא מעופסת ואינו לבוק לשום מקום ולית דחש
לה, הוצא לעיל סי' ל"ז ח"א סק"ב אות ג' ע"ש. וע' דרת"ש סק"ה שהביא בשם שו"ת חיים ציד בעובדא שנמלא בתרנגולת
צין קורקבן לחלל הגוף בועא אחת כמין בינה קטנה לבן ואינו דומה לשום אבר וגם לא היה מר לומר שהוא עוד מרה וכל האברים
היו שלמים ויפס והכשיר, וכן ראה בכ"י הגר"ל צרלין בגמלא צבטן עוף כחתיכה עגולה תלוי' במעי העוף ולא היה בתוכה
שום מחט וקוק והמעיים היו שלמים ויפס והכשיר וכ' דאפילו דדיקה א"ל בזה בשאר אברים ע"ש :

[י] מקור ענין זה הוא מהא"ה הארוך כלל כ"ה דין י' וז"ל קורקבן של תרנגולים והדקין לפעמים שיש בהן בועות כשר
רק שלא ניקב הקורקבן או הדקין, אבל חס הביעות כ"כ הרבה עד שנסתם המעי טרפה ויש לגסות ע"י קס או נולה
וגם עתה נוכל לבדוק זה מאחר שלא ניכר בו נקב מידי דהוי אבועות דריאה אע"ג דאין מלוי כ"כ כבועות דריאה עכ"ל או"ה.
ובהג"ה שם אות ג' כ' ע"ז ויש לחתוך הבועות ולראות שאם יש בהן ליחות או הוי לקותא וטרפה ובתרנגולית שישצין על
הצבים להזיז אפרוחין יש להחמיר יותר מבשאר עופות מכה חלישותן עכ"ל ההג"ה, כל זה העתיק הרמ"א ד"מ סק"ה
ובשו"ע לא הביא ההג"ה רק דברי האו"ה הנ"ל וכתב ה"י סק"ז דמ"ש בהג"ה שצאו"ה שאם יש בהן ליחות טרפה לא קיי"ל
כן שהרי פסק בשו"ע דאין בועא אלא בריאה ומשום הכי לא הביאו הרמ"א בשו"ע ע"ש. אבל הש"ך סקי"ז כ' דהג"ה שצאו"ה

(פז) כשר וכו'. ומ"מ דדיקה צעין בחלל הפנימי באות
אבר חס אין קוץ או מחט תחוב שם נגד הסרכא
(לביש ושו"ת נוב"י ת' סי' כ"ב) ומ"מ דיעבד חס לא
בדק באונס כשרה (שפ"ד סקט"ז) ועוד מזה. וקללת
פרטי דינים מבואר ביסה"כ
ס"ק [ז] :

(יז) בועות הרבה וכו'.
ר"ל שאין הרבה וסותמו
המעי וא"א להטיל רעי
וטרפה ע"כ יש לבדוק ע"י
קס או נולה חס נסתמו אן
בהמה

לא (מש"ז סק"ז ועו"ח). דבר המלוי ושכיח בבר אוזות
(שקורין בל"א עגלאל"ך או קאטשקט"ס) ולפעמים גם באוזות
ותרנגוליס שבדקין שלהם יש בועות קטנות (שקורין פאקי"ן)
ויש לחוש שמה ניקב בשר המעי שבמקום הבועא או
נתמסמם הבשר שם, הדדיקה בזה בתחילה מסירים המוגלא
והליחה שבחוך הבועא ע"י שדוחקים באמצעות הבועא
מבחון והליחה נדחקת לפנים המעי, או שחותכים המעי
לשנים רחוק קלת ממקום הבועא והופכים המעי וגוררים
הליחה שבבועא מצפנים בלפרניים צנחת ואח"כ רואין חס
העור שעל הבועא הוא עור המעי ממש והוא שלם ויפה
כשרה. כ"כ ספרי האחרונים ושכן נוהגין בעלי הוראה. ודבריהם
באורך. ואם לריך לבדוק כל הבועות או סגי בבדיקת ג'
מהם. ואם נאבדו בלא בדיקה כלל. וידין בועות קטנות
שבדקין בהמות. ואם לא ראו כלל שיש בועות בדקין חס
לריך לבדוק שמה יש בועות. ועוד פר"ד הכל מבואר ביסה"כ

ס"ק [י] :

שחי
ס"ק [י] :

מירי

מִיָּדֵי צַעֲרִין שֶׁהַבֶּשֶׂר שֶׁתַּחְתּוֹ רַע דְּהוּי כְּתֻמָּסָם כְּדִלְקָמָן סָס"י
 כ', אֲבָל כִּשְׁהַבֶּשֶׂר שֶׁתַּחְתּוֹ יִפָּה אֵין טַעַם כָּלֵל לֹאסוֹר, וְכ"כ מִדְּבָרֵי
 הַרֶש"ל צִו"ש [עֵינִין בְּאֵר הַגּוֹלָה אוֹת י"ג שֶׁהֵבִיא לִשְׁוֹן הַרֶש"ל,
 וְע' דַּע"ת סֶקֶכ"ז דִּהַרֶש"ל צִי"ש ס"י ל"ח פֶּסֶק דְּרַעַת ח"ח
 שֶׁהֵבִאתִי לַעֲמִיל רִישׁ סֶקֶכ"ט כו' ע"ש] לִהְיוֹת עִכ"ל הַש"ך. וְכ'
 הַשַּׁפ"ד סִק"י"ז שֶׁכֵּן הַמִּנְהָג דֹּאס הַבֶּשֶׂר שֶׁלֹּם תַּחַת הַבּוֹעָא אֲף
 שִׁישׁ לִיחֻת תּוֹךְ הַבּוֹעָא כִּשְׁרָה ע"ש. א) כ' הַחֲב"ש סָס"י זֶה וְז"ל
 וַעֲתָה בְּזַמְנֵינוּ לַפְעָמִים שִׁכִּית מִוְבָּא בְּבֵר אוֹחוֹת וְקָלָת אֲפִילוּ בְּאוֹחוֹת
 שִׁישׁ כְּעֵין אֲבַעְבוֹעוֹת לְבָנוֹת עַל הַדִּקְוִין מִבְּחוּךְ הֵן רַב אוֹ מַעַט
 וְיֵשׁ אוֹסְרוֹ לִהְחַלֵּט וְיֵשׁ מַחֲסִירִין, וּמִנְהֲגֵי לִהְפּוֹךְ וּלְרַחוֹת בְּפָנִים
 נֶגֶד אוֹתָן בּוֹעוֹת אִם אֵין שֶׁס אֲפִילוּ שִׁנּוּי מִרְאֶה כָּלֵל כֶּשֶׁר, וְאִם יֵשׁ
 שִׁנּוּי קָלָת יֵשׁ לְחוֹשׁ לְבַשֶּׁר שֶׁהַרּוּפָא גּוֹרְדוֹ בְּמַפּוֹלֵשׁ וְטִרְפָּה עִכ"ל,
 וּבִסּוּף ס"י ל"ז כ' דִּלְרִיךְ לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא אֲפִילוּ אֵין שֶׁס כ"א
 אֲחֵת וּלְבָדוֹק אִם הַבֶּשֶׂר תַּחְתּוֹ שֶׁלֹּם בָּלָא לְקוֹתָא אוֹ נֶקֶב כו',
 וּמ"מ כ"ל דֹּאִי לֹא פִתַּח וּבָדַק כִּשְׁרָה רַק אִי אִיבָא בּוֹעִית הַרְבֵּה
 תְּכּוּפִין, וְכֵן בְּדִקְוִין שֶׁל תִּרְנֻגוּלֵי הַיּוֹשָׁבִים עַל הַבִּיָּים לִהְיוֹת
 אֲפִרְחוֹתֵין שְׁחֻלוּשֵׁין מֵאֵד וּנְמָלָא בּוֹעָא, צִהָא יֵשׁ לִהְיוֹתֵיךְ בְּדִלָּא בָּדַק
 עִכ"ל. וְהַמַּשְׁבָּ"ז סִק"י"ז כ' וּבְבֵר אוֹחוֹת שִׁכִּיתִי מִוְבָּא בּוֹעִית יֵשׁ
 לְבָדוֹק כו' וּמִנְהֲגֵי תָמִיד לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא [וְע"ל אוֹת זֶה וּבִסּוּף אוֹת
 ג' שֶׁהִרְבֵּה עָשׂוּ כֵן וְלֹא עָלְתָה בִּידָם לְפִי שֶׁנִּחְתַּךְ הַמַּעֲיִין] וְלִהְפּוֹךְ
 בְּפָנִים וּלְרַחוֹת אִם הַבֶּשֶׂר שֶׁלֹּם כִּשְׁרָה, אֲמַנְס בִּימֻת הַקֵּץ שְׁמִינִיּוֹת
 בֵּר אוֹחוֹת מִתּוֹלְעִים שְׁבָמִים רִאֲשִׁיתִי כִּמָּה תּוֹלְעִים רִאֲשִׁיתִי תְּחֻבִּים
 תּוֹךְ הַדִּקְוִין בְּמִקְלָת כו' וְרִגִּיל הוּא נֶגֶד אוֹתָן תּוֹלְעִים יֵשׁ בְּחוּךְ
 בּוֹעָא אוֹ יֵבֶלֶת כְּעֵין וּוְאֲרִלֵּי"ן, נִוְכַח בְּבִירור שֶׁהַתּוֹלַע נִיָּקָב מַעַל"ע
 וְקָרוֹם עָלָה מִחַמַּת מִכָּה וְטִרְפָּה, וְכֵן בְּדִקְתִּי כ"פ וּמִלֵּאֲתִי כֵן כו',
 עִכ"ל. וּמִדְּרַבָּה וּמִנְהֲגֵי תָמִיד לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא וְלִהְפּוֹךְ בְּפָנִים כו'
 מִשְׁמַע דְּמִרְתִּי צַעֲרִין, לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא וּלְרַחוֹת אִם הַבֶּשֶׂר הַנֶּשְׁאָר שֶׁלֹּם,
 וְאִם כִּלְהַפּוֹךְ וּלְרַחוֹת גַּם מִבְּפָנִים, אֲבָל הַבֵּית אֲפִרְסִים צִו"ש הַחֲדָשׁוֹת
 ס"י י"ז הִוְכִיחַ מִדְּבָרֵי הַחֲב"ש שֶׁכ' בִּסָּס"י זֶה וּמִנְהֲגֵי לִהְפּוֹךְ
 וּלְרַחוֹת בְּפָנִים כו' וְלֹא הִזְכִּיר מִפְּתִיחַת הַבּוֹעָא כָּלֵל מִבּוֹאֵר דָּלָל
 שֶׁהַפּוֹךְ הַמַּעֲיִי מַעֲבֵר הַשְּׂנִי וְרוֹאֶה שֶׁהַבֶּשֶׂר שֶׁלֹּם וְיִפָּה דִּי בִּכָּךְ,
 וּמ"ש הַחֲב"ש בִּסָּס"י ל"ז דִּלְרִיךְ לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא כו' הֵיטָּו כִּשְׁאִינוּ
 רוֹאֶה לְטָרוּחַ לִהְפּוֹךְ לַעֲבֵר הַשְּׂנִי וְלַעֲיִין שֶׁס דֹּאִי יוֹכֵל לְבָדוֹק מֵאֵד
 זֶה שֶׁהַבּוֹעָא שֶׁס ע"י פְּתִיחַת הַבּוֹעָא וְגוֹרֵר שֶׁס הַמִּינְגָּלָא, וְאִם נֶשְׁאָר
 עוֹד אֲפִילוּ קָרוֹם דֶּק שֶׁהוּא שֶׁלֹּם וְיִפָּה אֵין חֲשַׁשׁ דֹּלָא מִלִּינוּ שִׁיעוֹר
 לַעֲוִי הַעוֹר, אֲבָל פְּשִׁיעָא שֶׁאִם הַפְּכָה לַעֲבֵר הַשְּׂנִי וּמִלָּא שֶׁהַבֶּשֶׂר
 שֶׁלֹּם וְיִפָּה דִּי בִּזָּה כו' וְהַאֲזִינָה לְנִפּוֹת בְּדִקְוִין לִידַע אִם אֵין בּוֹ
 נֶקֶב טוֹעָה הוּא דִּמָּה שֶׁנִּהְיָ מוֹרֵי הוֹרָאוֹת לְנִפּוֹת לְחוּךְ הַדִּקְוִין הוּא
 רַק לִדַּעַת אִם לוֹ נִסְתָּמוּ הַמַּעֲיִים מִחַמַּת הַבּוֹעִית, וְסִיִּים וְהָדִין דִּין
 אֲמַת דָּלָל שְׂרוּלִין מַעֲבֵר הַשְּׂנִי שֶׁהַבֶּשֶׂר שֶׁלֹּם וְיִפָּה דִּי בִּכָּךְ כו'
 עִכָּתִּיד, וְכ"כ בִּסְפָרוֹ רִאֵשׁ אֲפִרְסִים סָס"י ל"ז בְּפָנִים לִדְיָנָא כָּלִשׁוֹן
 הַחֲב"ש הַכ"ל, וְכ"ה צִו"ש סָס"י זֶה ע"ש. וּבְדַע"ת סֶקֶכ"ז כ"ז
 כ"ח הֶאֱרִיךְ בְּדִבְרֵי הַחֲב"ש וְעו"פ וְהַעֲלָה לִדְיָנָא כָךְ, דֹּאִם רֹאִין
 שֶׁהַחֲלָת הַבּוֹעָא הוּא מֵאֵד פָּנִים כְּגוֹן שֶׁיִּכָּר שֶׁס שִׁנּוּי בְּעוֹר הַמַּעֲיִי
 נֶגֶד מִקּוֹם הַבּוֹעָא, וְעוֹר הַחִלּוֹן שֶׁ"ג הַבּוֹעָא נִרְאֶה שֶׁהוּא עוֹר
 הַמַּעֲיִים עָלָמוֹ נִמְשָׁךְ מִגּוֹף הַמַּעֲיִי אֲף שְׂבֻלֵט צִגְוִה מ"מ יִכָּר
 לַעֲיִין שֶׁהוּא רַק ע"י דוֹחַק הַלֵּיחָה שֶׁבְּחוּךְ הַבּוֹעָא וְעו"פ נִמְתַּח עוֹר
 הַמַּעֲיִי וּבֻלֵט לְחוּךְ כְּמוֹ שֶׁמִּתְהוֹה בְּבֶשֶׂר אֲדָם מִכָּה בֻלְטָת וְהַעוֹר
 שֶׁ"ג הַמִּכָּה הוּא עוֹר צִבְרוֹ וְנִמְתַּח בְּטַעַם ע"י נִפּוֹת וְלִיחָה שֶׁבְּחוּכָה,
 וְאֲפִילוּ אִם מִרְאֶה הַעוֹר כְּמִרְאֶה הַלֵּיחָה שֶׁבְּחוּכָה כֵּיִן שֶׁהַעוֹר
 אֵינוֹ נִתְמַסָּם יֵשׁ לִהְקַל, וְח"ל בְּדִיקָה יוֹתֵר מְדִינָא, וְהַמַּחְמִיר
 לְבָדוֹק לְרִיךְ שִׁוְלִיָּא הַלֵּיחָה מֵאֵד פָּנִים וְיִרְאֶה אִם נֶשְׁאָר קָרוֹם
 הַעֲלִיִין שֶׁלֹּם, וְאֲפִילוּ אִם נֶקֶבָה עוֹר הַבּוֹעָא אוֹ סְבִיב אֵין חֲשַׁשׁ
 שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַבּוֹעָא לִהְקַמִּיט כו', וְכִמָּה פְּעָמִים נִמְלָאִים בּוֹעִית
 קְטָנוֹת בְּמַעֲיִים שֶׁל עוֹפּוֹת וּבְדִקְתִּי כ"פ בָּלָא מִסְפֵּר וְרִאֲשִׁיתִי
 בְּרוֹבִם כְּכֹלֵם שְׁבָפִים פִּתּוּחַ הַבּוֹעָא קָלָת אוֹ הַעוֹר מִקּוֹלֵקֶל
 בְּעֵין מַסָּמוֹם אוֹ שִׁנּוּי אֲחֵרֵת וְע"פ רֹב גַּם הַבּוֹעִית הַקְטָנוֹת

שְׂבֻעוֹת בּוֹלֵט וְגִבּוֹה מִבְּחוּךְ אִם נִרְאֶה לַעֲיִין שֶׁהַעֲוִיר הַחִילוּ
 שֶׁ"ג הַבּוֹעָא הוּא עוֹר הַמַּעֲיִי כְּכָה"ג רֹאִיו לְדוֹחַק בְּלִפְרִיִּים
 אֲחֵת הַבּוֹעָא מִסְבִּיב מֵאֵד חוּךְ עַד שֶׁהִלִּיחָה יוֹלָא לֵלֵד פָּנִים
 וְאִם הַעוֹר נֶשְׁאָר שֶׁלֹּם מִלְמַעְלָה כֶּשֶׁר, וְלַפְעָמִים נֶשְׁאָר הַעוֹר
 בְּמִרְאֶה עוֹר הַמַּעֲיִי וְע"פ רֹב נֶשְׁאָר מַעַט בְּשֶׁר הַבּוֹעָא דְּבֹק
 בְּעוֹר הַעֲלִיִין וְעו"פ מִרְאֶה עוֹר הַנֶּשְׁאָר הוּא ג"כ לְבָן
 כְּמִוְהוֹ וְאֵין בִּזָּה חֲשַׁשׁ כָּלֵל, וְאֲף שֶׁהַפֶּר"מ צִו"ש מ"ג הַמַּחְמִיר
 בְּכָה"ג כְּבֵר בְּאֲרֵתִי דְּבְּמִרְאֶה הַדּוּמָה לִלִּיחָה שֶׁתַּחְתּוֹ גַּם
 הוּא מוֹדָה לִהְקַל אֲף שֶׁלֹּא סָר הַמִּרְאֶה, אֲךָ אִם בָּלָד פָּנִים
 אֵין שִׁנּוּי בְּעוֹר הַמַּעֲיִי נֶגֶד מִקּוֹם הַבּוֹעָא וְיִכָּר שֶׁהַבּוֹעָא נִתְהוֹה
 מִבְּחוּךְ כְּגוֹן שֶׁהַבּוֹעָא גְּדוּלָה וְרַחְבָּה בְּרִאֲשִׁיתָה יוֹתֵר מִכָּפִי שֶׁהוּא
 בָּלָד הַסְמוּךְ לַמַּעֲיִי דְּבִסְמוּךְ לַמַּעֲיִי מִתְקַלֶּרֶת הַרְבֵּה וְגַם בְּבּוֹעִית
 קְטָנוֹת הַכ"ל נִמְלָא לַפְעָמִים כֵּן, שְׁמִזָּה נִרְאֶה שֶׁאֵין הַעוֹר שֶׁ"ג,
 עוֹר הַמַּעֲיִי, וְיֵשׁ לְחוֹשׁ שֶׁעָלָה קָרוֹם מִחַמַּת מִכָּה אִזּוֹ יֵשׁ לְדוֹחַק
 מִבְּפָנִים שֶׁתְּפִלִּיט הַלֵּיחָה לְחוּךְ וְלַפְעָמִים קוֹלְפִין הַבּוֹעָא מִבְּחוּךְ
 וְאִם נֶשְׁאָר תַּחְתּוֹ שֶׁלֹּם וְיִפָּה כֶּשֶׁר, וְאִם לֹא אִזּוֹ לְרִיךְ לַעֲיִין בָּלָד
 הַפְּנִימִי וְאִם הַעוֹר שֶׁלֹּם בָּלָא קִלְקִיל כֶּשֶׁר, וְאִם יֵשׁ בּוֹ אִזּוֹ
 שִׁנּוּי וְקִלְקוֹל טִרְפָּה, וּבְכָל זֶה אִם בְּחִילָה רֹאִין בְּבִירור בָּלָד
 הַפְּנִימִי שֶׁעוֹר הַמַּעֲיִי שֶׁלֹּם וְיִפָּה אֵין לְרִיךְ לְבָדוֹק יוֹתֵר כָּלֵל כְּמ"ש
 צִו"ש בִּצוֹר"פ וְיִא"פ הַכ"ל. וְכִתְבָּה עוֹד שֶׁס וְכִמָּה פְּעָמִים נִמְלָא
 בּוֹעִית ע"ג הַשּׁוּמָן וְהֵם כְּמוֹ עֲרִשִׁים שֶׁל שׁוּמָן אוֹ שְׁלֻחוֹפִית
 קְטָנוֹת שֶׁל מִים אוֹ סִירוֹן צִילִים קְטָנִים וְלַפְעָמִים דְּבֹקוֹת לַמַּעֲיִים
 וְע"פ רֹב נֶקֶלְפִין מִן הַמַּעֲיִים אוֹ שֶׁנִּפְתַּחֲתִין וְיִמְוָקִין ע"י מִירוֹם
 בְּאֲלָצָה וְנֶשְׁאָר תַּחְתּוֹ עוֹר הַמַּעֲיִי שֶׁלֹּם בָּלָא חֲשַׁשׁ מַסָּמוֹם אֲף
 שֶׁנִּרְאֶה עַב קָלָת בְּאִזָּה מִקּוֹם כְּעֵין נִפּוֹת מ"מ יֵשׁ לִהְקַל כו',
 גַּם שִׁכִּית בּוֹעִית לְבִימֻת בְּמַעֲיִים וְאֵין צָהֵן לִיחָה אֲלָא לִבּוֹן
 כְּשׁוּמָן קָרוֹם וְיִכָּר שֶׁהַעוֹר שְׁעָלִיהֵן הוּא מִגּוֹף הַמַּעֲיִים אֲף
 שְׂבֻלְטָת לְחוּךְ ח"ל בְּדִיקָה כָּלֵל כו', וְכֵן אִם נִמְלָא שִׁנּוּי
 בְּמַעֲיִים ח"ל בְּדִיקָה כְּמ"ש הַחֲב"ש ס"י ל"ז ס"ק קי"ג ע"ש
 בְּאֲוֹרֶךְ וְעוֹד קָלָת פ"ד. וְכ' שֶׁכֵּן הַשִּׁיב לְכִמָּה רַבִּים שֶׁשְׁאֵלוּ
 בְּגִידוֹן זֶה. וְכֵן הַרְבֵּה הַג' הַמַּחְבֵּר דְּבָרֵי אֲצִרָהָם עַל הַדַּע"ק
 סִקְמ"י כ' שֶׁזֶה שִׁנִּים רַבּוֹת נְבוֹכוֹתִי מֵאֵד דְּלִפִּי מ"ש הַחֲב"ש
 וּמַשְׁבָּ"ז הַכ"ל דִּלְרִיךְ לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא וּלְבָדוֹק אִם הַבֶּשֶׂר תַּחְתּוֹ
 שֶׁלֹּם בָּלָא לְקוֹתָא אוֹ נֶקֶב וְלִהְפּוֹךְ וּלְרַחוֹת גַּם מִבְּפָנִים וְנִסִּיתִי
 לְבָדוֹק כֵּן וְלֹא עָלְתָה בִּידִי, וְגַם לִפִּי מ"ש הַחֲב"ש [וְחַב"ש
 סָס"י זֶה הַכ"ל] דְּדִי לִהְפּוֹךְ וּלְבָדוֹק מִבְּפָנִים אִם אֵין שֶׁס אֲפִילוּ
 שִׁנּוּי מִרְאֶה וְח"ל לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא, וְכ"כ צִו"ש בֵּית שְׁלֵמָה, הֵא
 הַבּוֹעִית נִיכָרִים מִשְׁנֵי לְדִידִי הַמַּעֲיִי וְח"ל מִמִּילָא יֵשׁ שֶׁס שִׁנּוּי
 מִרְאֶה, וְכִתְבָּתִּי לְהַגְאֹן ר' שְׁלֹם מִרְדְּכִי ז"ל [צִעֲמַח"ס דַּעַת
 תּוֹרָה הַכ"ל] וְיִשְׁעֵן שְׂדֵבְרֵי תַּשְׁבּוּחוֹת נְכוּנִים מֵאֵד וּמוֹעִילִים לְכָל
 מוֹרָה אֲמִרְתִּי לִהְעִתִּיקוֹ וְהַמַּעֲיִין יִבְחֵן שְׁלִדְקוֹ דְּבָרֵיו וְז"ל בְּדִבְרֵי
 שְׁאֵלָתוֹ אֲוֹדוֹת הַפֶּאֱקִי"ן כו' אֵלֵּי מוֹהַג בְּבּוֹעִית קְטָנוֹת שֶׁבְּדִקְוִין
 שֶׁל עוֹפּוֹת לְדוֹחַק בְּאֲלָצָה וּלְפִתּוֹן אֲחֵת הַבּוֹעָא מִבְּחוּךְ וְהִלִּיחָה
 יוֹלָא לְפָנִים וְנֶשְׁאָר הַעוֹר שְׁלֵמָעְלָה שֶׁלֹּם וְיִפָּה כו' שֶׁנִּתְבָּרַר
 לִפִּי שֶׁהַבּוֹעָא צִהָא מִבְּפָנִים וְדוֹחַק הַעוֹר לְחוּךְ כו', וְגַם בִּזָּה
 סָגִי בְּבִדְיָקָה ג' מֵהֵם הַיּוֹתֵר גְּדוּלִים כִּי נִתְבָּרַר לִפְנֵי דְּרוֹבִם
 כְּכֹלֵם כִּשְׁרוֹת, זֹלָת בּוֹעִית גְּדוּלוֹת בְּעוֹפּוֹת נִטְרָפִין כְּמַעַט כּוֹלֵן
 וְרַק בְּקְטָנוֹת כִּרְאֵשׁ מַחֲט (שְׁפִילַק"ע) הֵם עוֹלִים בְּהַכֶּשֶׁר עִכ"ל
 הַחֲש"ן, וּמֵאִזּוֹ וְעַד עַתָּה מַעֲיִד גַּם אֲנִכִּי שֶׁאֲחֵר הַבְּדִיקָה שֶׁכ'
 הַגְאֹן הַכ"ל רַק מִיעוּבָטָא דְּמִיעוּבָטָא נִטְרָפִין ע"י שְׁקִרְעֵין בְּפִעַם
 בְּשַׁעַת הַבְּדִיקָה כו' עִכ"ל הַד"א הַכ"ל [וְע"ל סוּף אוֹת ה' מ"ש בְּשִׁמּוֹ
 בְּנִקְרַע ע"י בְּדִיקָה] וְכֵן אֲמַר לִי הַרְבֵּה ג' רִי"צ שְׁלִיט"א שו"ב
 מִירוֹשָׁלַיִם ת"ו שֶׁרִאֵה שֶׁבְּדִקְוִין בּוֹעִית שֶׁל תִּרְנֻגוּלִים בְּפָנִי
 הַגְאֹן אֲמִיתִי רִשְׁכִּבָּה"ג מִרְן ר' יוֹשֻׁעַ לִיב זִלְק"ל ע"י דְּחִיקָה
 בְּאֲלָצָה בְּהַבּוֹעָא מִבְּחוּךְ וְהִלִּיחָה נִדְחָקָה לְפָנִים וְיִאֲזוּ אִם
 נֶשְׁאָר הַעוֹר מִלְמַעְלָה שֶׁלֹּם וְיִפָּה הִיא מִכְשִׁיר, וְכֵן אֲמַר לִי
 מו"ר הַגְאֹן כו' ר' יוֹנָה שְׁלִיט"א מו"ל דַּפְעִיָּה"ק שֶׁכֵּן מוֹהַג
 הוּא

הוא וכל מו"ל דפה גם האידנא לבדוק כן, ואינם מנסים כלל להפוך המעי ללד פנים לראות אם שלם שם נגד מקום הצועא בלי שום שינוי, או לפתוח הצועא מבחוץ ולראות אם שלם תחתיו כי ברובם ככולם יש מצפנים נגד מקום הצועא איזה שינוי וקלקול וכיכר שמעם נחמה הצועא, והעור שע"ג הצועא מבחוץ הוא עור המעי עלמו, ואם יפתח הצועא מבחוץ ודאי יחתוך עור ויטרוף בחנם עכ"ד. וראיתי מורים שבדקים בזה שחיתים המעי לשנים רחוק קלת מהצועא והופכים המעי כו' כמ"ש בעמ"ס. (ב) אי לריך לבדוק כל הצועות דוקא או סגי לבדוק רק ג' מהם. בשו"ת חת"ס סי' מ"ט כ' לריך לבדוק כולם כיון שיש מכה לפנינו שיש לחוש שע"י רתיחת הליחה שבצועא נשקף הצער שתחתיו ונעשה כצער שרופא גירדו א"כ מה יעידו ג' על השאר אולי זה המקום לא נשקף וזה נשקף, והביא ראה לזה ע"ש. וכ"כ בס' יהושע סי' ל"ד דאין לסמוך על בדיקת ג' דאמו טבעיות של כל הצועות שוות יש מקולקלים ויש שאינם מקולקלים וכי צריכה שים עשרה סרכות נסיר רק ג' מהם כו' ע"ש. וכ"ד שו"ת בית שלמה שם ודע"ק סקי"ג והביא ג"כ ראה מסרכות דריאה כנ"ל ע"ש. אבל בשו"ת הר הכרמל סי' ה' כ' דאפילו לכתחלה א"ל לבדוק חל"ה ג' מהן ואם נמלא תחתיהן צער שלם ויפה סגי הוכחת בדיקה זו על כולן, וכמ"ס הר"ן בביעות דריאה ובדיקה אחת והיה מים זכים אמרינן גם השאר כן, וכן צנוורנא כו' ע"ש. וכ"כ בשו"ת טעו"ד תנינא סי' קנ"ט נידון הביעות קטנות שקורין פאקי"ן שנמלא במעיים של בהמה דדי בבדיקת ג' היותר גדולים וכיון דלא שלטה המכה מעבר לעבר הוחזקה לקותא זו שלא תשליט יותר כיון דהכל לקותא אחת כו', וכן שמעתי ממגידו אחת שהרב הגאון מו"ה מארדיש ז"ל שחיבר הגהות מהר"מ שיק אם כי היה מיראי הוראה היקל בזה בבדיקת שלשה, וכן נהגתי פה בראש צפני הגאון בעל בית אפרים ועוד גדולי הדור ולא מיחו ולא ערערו בדבר, ובתשובה שאח"ז סי' ק"ס הביא דברי החת"ס הנ"ל והשיגו וסתר ראיותיו ע"ש. וע' שו"ת ארי' דבי עילאי סי' ד' אף שפקפק קלת בבדיקת ג' בועות מ"מ סיים דכבר נהגו כן מורי הוראות ואין לסתור מנהגם ע"ש. וע' שו"ת ל"ל החדש סי' מ"ז סוף אות ד' שהסכים לתשו' הר הכרמל דבכל בועות סגי בבדיקת ג' מינייהו, וכן העלה בדע"ת סק"ח וכ' שהעור לפניו ממו"ל זקן שהיה רגיל בביתו של הגה"ל רא"ח ז"ל אבד"ק זלאטשוב בעמח"ס אורח לחיים שנהג כן תמיד, ובפרט שהגאון מהרש"ק ז"ל [בעמח"ס טעו"ד] נהג כן בבראש צפני הגאון בעל זא"פ ושאר גדולים כנ"ל, וכבר כתבו בשו"ת מהרי"ט ח"א סס"י ס"ח וסי' פ"ג דדבר הנעשה צפני גדולים ולא מיחו הוי כהסכמה, והביא מתוספות פסחים (כ"ה:) ועו"מ דהיכא דלא אפשר כדרכו חל"ה בטורח גדול מיתשב לא אפשר ובגד"ד דהוי טורח גדול לבדוק כולן סגי בבדיקת ג' ולא דמי לריאה דלא סגי בבדיקת מקלת שאני התם דהוי תקנת חכמים לבדוק גם במקום טירחא, משא"כ בזה, וכ' אף זהו בבהמות שעורות המעיים עבים, אבל בעופות הכל לפי ענין הצועות. ובתשובתו לבעל ד"א הנ"ל אות ה' כ' דגם בעופות סגי בבדיקת ג' היותר גדולות כנ"ל ע"ש. ובשו"ת דברי חיים [להגה"ק מלאנו ז"ל] ח"ב סי' ל"ד כ' ח"ל והנה לבדוק כולם זה דבר שא"א כלל והוי כדעבד וסגי בבדיקת איזה מהם והנה זאת אחת בבדיקת ג' אין מבוא לכאן אף דרכי מאז לבדוק הגדולים והגהות נפוח הרבה או קלת אדום ואשר כ' בשו"ת חת"ס לבדוק כולם הנה במדינתו לא היו שכיחי זה רק כתבו לו במקום אחר, אף אנו רואים כמעט בכל יום שכיחי בדקין של בהמות ועופות מלאים [בועות עם] מוגלא ואם באנו לבדוק כולם א"א כו' ולזה צודאי לכתחילה די בבדיקת הגרועים שבהם ומראם מלאים מוגלא ונפוחה הרבה עכ"ל ע"ש. ובס'

ערוך השולחן סעכ"ד כ' שמנהגינו לבדוק ג' בועות כו', מיהו אם רואים איזה בועא מקולקלת הרבה פשיטא שיש לבדוק בה ולא לסמוך על הג' שנבדקו ע"ש. וכן נהגין פעיה"ק ירושלים ת"ו לבדוק ג' בועות, אך אם רואין שיש עוד בועות מקולקלים ביותר שהם שלא כדרך הרגילין להיות אזי צודקים אותם ג"כ, כן אמר לי מו"ר הגאון מהר"י ה"י הנ"ל. (ג) ואם נאבדו המעיים בלא בדיקה כלל. לעיל אות א' הבאתי דברי התב"ש דאין הבדיקה מעכבת רק באיכא הרבה בועות תכופין או בתרגולת היושבים על צילים יש להטריף בלא צדק, אך בשו"ת הר הכרמל שם האריך להשיג על התב"ש בזה דכיון שכבר נבחן הרבה פעמים במעיים שנמלא בהם בועות ונדבקו ונמלא בשר תחתיו שלם ויפה שוב תלינן במלוי לומר מסתמא גם מעיים הללו שנאבדו היה נמלא כן. וכ' עוד שם דאחיון בועות הנמולאים בבהמות צדקין או במעי העצים אין לריך בדיקה כלל שאין בכלל בועות, חל"ה הם כמו שומן וכשנפתחין יולא מהן כמו לואת חוץ ואין בהן לחות כלל ולפעמים הם שחורות ואין גבוהות מבשר המעי ואין להוסיף על הטרפות כו', והיקל שם בעוצרת ידי' במעי בהמה שמלאה במילוי ונמלגה וגרורה בסכין לנקיתה ואח"כ מלאו שהיא מנוקבת אף שהיו הרבה בועות תכופות, דיש לתלות הנקבים במשמוש ידא דהמגרר ע"ש. וכיו"צ כ' בשו"ת דברי חיים שם בדקין של בהמה שהיה בהם בועות ונמלא נקב במקום צועא דבאם יש לתלות שהאשה ניקבה צודאי תולין שעשתה זאת מבלי בקיאות בגרידה ונקרעה בהסכין ע"ש. וכן בס' יהושע שם לידד להקל בהפ"מ בנאבדו בלא בדיקה ע"ש. ובשו"ת חת"ס סופר שם הסכים לסברת התב"ש דבתכופות יש להחמיר אף בהפ"מ אם נאבדו בל"ב. וכ"ד התו"ק שאם ראו צועא צדקין ונאבד בל"ב יש לחוש להטריפה, והביאו היד אפרים סס"י זה וכתב דהכל לפי הענין דאי במקום ההוא מלוי הרבה שנטרפים מחמת שבדקו ונמלא בשר רע תחתיו אז בנאבדה יש לחוש, אבל אם הרוב נכשרים אחר הבדיקה ומיעוטא שנמלא בשר רע שמטריפין נראה שאין להחמיר בנאבדה דהא בשר רע שמטריפין אינה טרפה ודאית רק לפי שאין בקיאים בצער שהרופא גורדו, לכן אם יש מקום שנהגו להשליך הדקין בלי בדיקה אפשר שכבר צדקו וניסו הרבה שהצועות הנמולאים אינם בועות המטריפות לפיכך לא חששו להם להלריך בדיקה אחריהם כו', ומו"מ פשוט דבמקום שאין מנהג כך אין להנהיג כן לכתחלה [אף] במקום שמולאים רוב כשרות, אך במקום שמולאים רוב טרפות פשיטא שלריך בדיקה בביעות טרפות שכיחי הוי כמו ריאה שנאבדה בל"ב וכ"ש בראו צועא ולא צדקו שיש לחוש לה, אבל במקום דלא שכיחי בועות המטריפין אף דשכיחי בועות יש להתיר בנאבדה וכ"ש בלא צדק אחר בועות דהא אפילו צריאה קי"ל דאין לריך בדיקה כמבואר ברס"י ל"ז כו' עכ"ל ע"ש. וע' טעו"ד תנינא סי' קנ"ח בטבח שמלא בועות קטנות על הדקין והשליכב למים ומכר הצער ונאכל ונשאל על השומן שיש בעין ועל הכלים וכ' דמלשון הרמ"א שכ' יש לבדוק כו' אז הוא טרפה משמע אם יודע צבירור שכן הוא, אז הוא טרפה, אבל מספק אינו טרפה אף בבועות גדולות שיש חשש סהימת המעיים וכ"ש בועות קטנות שכשרים דיעבד דבבהמה לא שכיח שיהיו נטרפות אף אחד ממאה מחמת שער הדקין עב ואין מעבד לעבר, ובפ"ק צודקין כל הפאקי"ן והרבה בועות כאלו היו לפני ואני מעיד שאין א' ממאה שתטרוף בהם וא"כ בנאבדו בל"ב כשר, וכ"מ מלשון התב"ש דאינו מחמיר דיעבד רק בהרבה תכופות ולא במפוזרות הנה הנה, ומו"מ יש לקטום להו"ל ולאסור השומן שהוא בעין לפי שהשליכב במזיד אבל בנאבדו באונס או בשוגג מותר וכ"ז בבהמה אבל בעוף שהיו בה פאקי"ן ונאבדו הדקין יש לאסור גם בהפ"מ ע"ש. [וע"ל אות ה' מ"ש בדין עופות]

וּבְסִי' ס"ב צְעוּבָדָא כֹּהֵה שְׁהִיָּה בְּזִהְמָה בּוֹעוֹת הַרְבֵּה מִצְחֹן
וְהָיוּ נוֹטִים לְמִרְאָה שְׁחֻרְרִית וְהָשׁוּ"ב אָמַר שְׁלִיחַ ש"ח וְהַטְבַּח
לֹא הִשְׁגִּיחַ וּמִכָּר הַבָּשָׂר בְּלֹא ש"ח וְהַעֲלָה דָאֵס הִיָּה נֶאֱבָדוּ
מִמִּילָא הִיָּה מוֹתֵר הַבָּשָׂר בְּהַפ"מ כו' וְסִיִּים דִּישׁ לְהוֹרוֹת כֵּן
בְּלִירוֹף מֵה שְׁאִי ת"ל מ"ה שְׁנֵה מוֹרָה הוֹרָאָה בִּישְׂרָאֵל וְלֹא
רִאִיתִי שִׁיָּה' נְטָרָף בְּהִמָּה מִחֲמַת בּוֹעוֹת בְּדִקִּין כִּי מִחֲמַת שְׁהַעוֹר
עַב לֹא שְׁכִיחַ שִׁיָּה' מַעֲלָ"ע לִכְךָ הוּא רֹבץ לְהַכְשִׁיר כו' ע"ש.
וְכֵן בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה ס'י' ל"ט כְּתִב ג"כ שֶׁהוּא רֹבץ בְּקִהְלָתוֹ
יֹתֵר מִל"ז שְׁנֵה וְלֹא נְטָרָף בְּהִמָּה ע"י בּוֹעוֹת בְּדִקִּין וְצְעוּבָדָא שְׁהָיוּ
בּוֹעוֹת בְּדִקִּין שֶׁל בְּהִמָּה וְהַמּוֹרָה לֹא הִיָּה בָּקִי בְּאֻפִּין בְּדִיקָתָם
וְרָלָה לַעֲשׂוֹת כְּמ"ש הַתּוֹכָחָה וּמִשְׁב"ז הַנ"ל אִתּוֹ א' לַפְתּוֹחַ הַבּוֹעָא
וְלִבְדּוֹק תַּחְתּוּיָו וְכֹאשֶׁר הַתַּחֲלִיל לַחֲתוֹךְ הַבּוֹעָא נִחְתָּךְ הַמַּעֲיָ, וְהֶאֱרִיךְ
שֶׁסּ וְסִיִּים וּז"ל אֲמַנְס מִטַּעַם אַחֵר יֵשׁ לִלְדָד לְהַקֵּל לְפִי עֲדוּתוֹ שֶׁל
הַגָּאוֹן מֵהַרְש"ק [בְּטַטו"ד הַנ"ל] וְכֵן הָאֲמַת שֶׁרְחוֹק הוּא שִׁימָלֵא
בּוֹעוֹת בְּדִקִּין שֶׁל בְּהִמָּה שֶׁהֵם עֲבִים, שֶׁהַבּוֹעוֹת יִלְקוּ הַבָּשָׂר
מַעֲלָ"ע וְא"כ כֹּל שֶׁנֶּאֱבָד בְּל"ב בְּכֵה"ג נִרְאִין דְּבָרֵי מֵהַר"ז וּז"ל
בְּסַפְרֵי יָד אִפְרַיִם [הַנ"ל] לְהַקֵּל בְּלֹא בְּדָק וּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו
דֹּאף בְּרָאוּ בּוֹעוֹת תְּכּוּפּוֹת וְנֶאֱבָד בְּל"ב דָּאֵס יָדוּעַ שֶׁהָרֹבץ נִכְשָׁרִים
אַחֵר הַבְּדִיקָה דִּישׁ לְהַקֵּל בְּדִיעֵבַד כו' עכ"ל, וְכ"ד עוֹא"ח ע"ל
אוֹת ו'. ד) לְעִיל ס'י' מ"א סְק"ה סוּף אוֹת ב' הַבְּחִי מִדְּבַר
הַמַּלְוִי כְּשִׁישׁ בּוֹעוֹת וְכַדּוּמָה בְּכַבֵּד ע"פ רֹבץ יֵשׁ בּוֹעוֹת ג"כ
בְּבִי מַעֲיִים וְלִכֵּן לָרִיךְ לִבְדּוֹק הַבְּנִי"מ, וְאִם יֵשׁ בּוֹעוֹת בְּכַבֵּד
וְנֶאֱבָדוּ הַבְּנִי"מ, דְּעַת"ס סְק"ל א' הִבִּיֹא בְּשֶׁסּ גָּאוֹן א' שְׁפַסֵּק
לְאַסּוֹר אִם יֵשׁ בּוֹעוֹת גְּדוּלוֹת בְּכַבֵּד, אֵךְ הוּא כ' דְּלִפִּי מ"ש [הוֹבָא
לְעִיל אוֹת א'] דְּרֹבץ בּוֹעוֹת בְּבִי"מ כְּשֵׁרוֹת הֵן כִּי רֹבֵץ כְּכֹלָם
הֵם בָּאוֹת מִצְפִּינִים וְעוֹר הַעֲלִיּוֹן שֶׁע"ג הַבּוֹעָא הוּא עוֹר הַמַּעֲיָ,
לִכֵּן נִרְאֶה לְהַקֵּל בְּנֶאֱבָדוֹ הַבְּנִי"מ גַּם בְּנִמְלֵא בּוֹעוֹת גְּדוּלוֹת הַרְבֵּה
בְּכַבֵּד ע"ש וְכ"כ בְּעַת"ס שֶׁסּ דֹּאפְשֶׁר לְהַקֵּל בֹּהַ ע"ש. ה) לְעִינִין
מֵה שֶׁסּ מִקּוֹמוֹת שֶׁמִּשְׁלִיכִין הַדִּקִּין בְּלֹא בְּדִיקָה. הַמִּשְׁב"ז שֶׁסּ
אַחֵר שֶׁהִבִּיֹא דְבָרָיו הַנ"ל אוֹת א' כְּתִב מֵה שְׁנוֹהֲגִין הָעוֹלָם
לְהַשְׁלִיךְ הַדִּקִּין בְּלִי בְּדִיקָה לֹא נִכּוֹן הוּא כִּי מִיַּעוֹט הַמַּלְוִי הוּא
בִּימּוֹת הַקֵּץ וְשִׁכְחִין יוֹתֵר מִסִּירָכּוֹת הַרִיָּאָה ע"כ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ
יִרְחַק מֵהֵן עכ"ל, וְכ' ע"ז הַדְּע"ק סְק"ב ד"ה לֹא מִלֵּא, פְּשׁוּט
שֶׁאִין זֶה רֵק בְּבִר אֲוֹחוֹת מֵלֵד שְׁמַלְוִי בֵּהֵן הַרְבֵּה בִּימֵי הַקֵּץ,
מִשְׁא"כ בְּתַרְנֻגּוּלִים אִין מַלְוִי כ"כ וְא"ל לִבְדּוֹק אַחֵר בּוֹעִי וְאֵף
שֶׁסּ קָלָה רִגִּילוֹת בְּתַרְנֻגּוּלֹת שִׁוְשַׁת אֲבִיָּים כְּמ"ש הַתּוֹכָחָה הַנ"ל
שֶׁסּ כו' מ"מ נוֹטָה הַרְבֵּה שְׁאִינְס מַעֲלָ"ע כו' שֶׁאִין גַּם א' מִלֵּאָף
שִׁיָּהִי טְרַפְתּוֹ בְּבִירוֹר בְּקִין יוֹתֵר מִצְחֻרָף וְרֵק בְּבִר אֲוֹחוֹת
הַעִיד הַפְּהַ"מ שֶׁסּ בְּהֵם חוֹלְעִים מִשְׁא"כ בְּתַרְנֻגּוּלִים אִין שׁוֹס
מִדַּת חֲסִידוֹת לִבְדּוֹק זֶה כֹּלָל גַּם בְּקִין עכ"ל, וְכ"כ הַמַּק"מ
סְק"ג שֶׁכְּבִר הַסִּכִּימוֹ הַאֲחֻרָיוֹס שֶׁא"ל לְחוֹשׁ וְלִבְדּוֹק שְׁמֵא יִמְלֵא
בּוֹעוֹת וְלִכֵּן תִּיקֵנוּ בְּקִהְלוֹת קְדוּשׁוֹת לְהַשְׁלִיךְ הַדִּקִּין אוֹ לְמִכּוֹר
לְגוֹי, וְכְמ"ש הַדְּע"ק וס' יְהוֹשֻׁעַ, אֲבָל בְּבִר אֲוֹחוֹת לָרִיךְ לְחוֹשׁ וְלִבְדּוֹק
כְּמ"ש הַמִּשְׁב"ז וּמִצְחֻרָף שֶׁסּ דְּגַם בְּתַרְנֻגּוּלִים אִם הַשְׁלִיכוֹ הַדִּקִּין
אַחֵר שֶׁרָאוּ בְּהֵם בּוֹעָא הו"ל כְּמִשְׁלִיךְ רִיָּאָה בְּלֹא בְּדִיקָה ע"ש.
וְכֵן דֹּא"ב הַנ"ל סְק"מ ו' שֶׁכ' דֹּאף שֶׁהַפְּר"מ כ' בְּבִר אֲוֹחוֹת
מַלְוִי בּוֹעוֹת וּבְתוֹכָם חוֹלְעִים רֵק בִּימֵי הַקֵּץ, אֲבָל אִנִּי רִאִיתִי
גַּם בִּימֵי הַחֻרָף שִׁכְחִים הֵם וְשִׁכ"כ הַטְּעוֹ"ד ס'י' קַס"ד וְאַסּוֹר
לְהַשְׁלִיךְ הַדִּקִּין בְּלֹא בְּדִיקָה וְאֵף בְּנֶאֱבָדוֹ בְּשׁוֹגֵג אֲסוֹר, אֲבָל דִּקִּין
דְּשֶׁאֵר עוֹפּוֹת מוֹתֵר לְהַשְׁלִיכֵם קוֹדֵם שֶׁרָאוּ בְּהֵם בּוֹעוֹת דֹּא"ל
לִבְדּוֹק אוֹתָם אֵף לְתַחֲלָה אֲבָל אַחֵר שֶׁרָאוּ בְּהֵם בּוֹעוֹת אֲסוֹר
לְהַשְׁלִיכֵם בְּל"ב וְאִם נֶאֱבָדוּ בְּשׁוֹגֵג כְּשֶׁר.

וְאִם בְּדָק וְנִקְרַע ע"י מִשְׁמוֹשׁ הַיָּד תְּלוּי בְּרָאוֹת עֵינֵי הַמּוֹרָה
שֶׁאִם רָאָה שֶׁלֹּא הִיָּה בְּהַבּוֹעָא קִלְקוּל וְשִׁינִי מִבְּשֶׁאֵר בּוֹעוֹת
וְיֹדֵעַ שֶׁהִיָּה מִשְׁמוֹשׁ בְּכַח קָלָה שֶׁהִיָּה רָאוּי לְהַקְרַע דְּמִי לְנֶאֱבָדוֹ
וְכֵשֶׁר זֶה רֵק בְּשֶׁאֵר עוֹפּוֹת אֲבָל בְּבִר אֲוֹחוֹת לֹא עֲדִיף מִנֶּאֱבָדוֹ
לְטַרְפָּה ע"ש. וְצִרְעָה"ס סוֹס"י כ' דְּבִיעֵבַד אִם לֹא בְּדָק בְּבִר

אֲוֹחוֹת יֵשׁ לְהַכְשִׁיר מִטַּעַם דֶּהֱכִי רַבִּיתִּיהוּ ע"ש. וְע' פִּתְש"ז סוֹס"י זֶה
בְּשֶׁסּ ת"ל וְצִרְעָה"ס סְק"ב דֶּהֱיָתֵר זֶה דֶּהֱכִי רַבִּיתִּיהוּ לִיתָא כֹּלָל
מִכְמָה טַעֲמִים, וְע' תְּב"ש ס'י' ל' סְק"ח ע"ש. וְבְּשׁו"ת שְׁכִינֹת חֲמִדָּה
הַגְּדִמ"ח ס'י' ע"ז הִבִּיֹא שְׁבַעִיר אַחַת שְׁמִצִּיָּים אֲלֵיהָ בְּר אֲוֹחוֹת
מַגְלִילוֹת שׁוֹנוֹת וְהַבְּחִיֹּת מַגְלִיל א' יֵשׁ בְּהֵם בּוֹעוֹת וְחוֹלְעִים וּמַגְלִיל
אַחֵר אִין בְּהֵם, וְהַבְּקִיָּאִים בְּגִידוּלֵי בַּע"ח אֲוֹמְרִים שׁוֹה תְּלוּי בְּמִים
שֶׁל מִקּוֹס גִּידוּלָם וּמִסִּיבָה זֹאת יֵשׁ מִקּוֹמוֹת שְׁכִיחַ ג"כ מוֹרְנוֹת
בְּרִיָּאָה וּבְמִקּוֹמוֹת אַחֲרִים אִינְס כֹּלָל וְלִפִּי"ז יֵשׁ לִלְדָד לְהַקֵּל בְּלֹא
בְּדָקוֹ כֹּל שֶׁלֹּא נֹדַע שֶׁבִר אֲוֹחוֹת אֲלוֹ הַמָּה שֶׁבָּאוּ מֵהַגְלִיל שְׁכִיחַ
שֶׁסּ בּוֹעוֹת וְחוֹלְעִים כו' ע"ש וְל"ע. ו) וְצִרְעָה"ס בְּכֵה"ג.
הַדְּע"ק סְק"ג כ' וז"ל כְּעַת אִיתִי לְהַכְרִיז שִׁיְלִיכּוֹ הַמַּעֲיִים
קוֹדֵם רָאוֹת בְּהֵם שׁוֹס רִיעוּתָא, וְכֵן עוֹשִׂין בְּק' בּוֹטְשֶׁאֲטַט שְׁנוֹהֲגִין
לְהַשְׁלִיךְ הַמַּעֲיִים מִבְּהִמּוֹת אוֹ לְמִכּוֹר הַמַּעֲיִים לְגוֹי כו', וְלִרְכִיבִין
לִיזְהַר שֶׁלֹּא יֵאֱמָרוּ לְגוֹי שֶׁכְּשִׁירָאָה שִׁינִי לֹא יִגִּיד עכ"ל, וְכ"כ הַמַּק"מ
שֶׁסּ ע"ש. וְע' בְּס' דְּבָרֵי שְׁאוֹל וְיוֹס"ד בְּסִי' זֶה שֶׁנֶּשְׁאָל בְּעִיר
אַחַת שֶׁהִיָּה שְׁכִיחַ שֶׁסּ כְּמַעַט כֹּלָל הַבְּהִמּוֹת בּוֹעוֹת שְׁקוֹרִין פִּאֲקִי"ן
וְאַחֲרֵי הַבְּדִיקָה הִיָּה בְּהֵם שִׁינִי מִרְאָה מַעֲלָ"ע אִם יִכּוֹלִים לְהַשְׁלִיךְ
הַבְּנִי"מ קוֹדֵם שִׁירָאוּ אִם יֵשׁ בְּהֵם בּוֹעוֹת, וְהַשִּׁיב לְעִינִין מִים
בְּרָאָשׁ כ' הַרְמ"א בְּסִי' ל"א דִּיכּוֹל לְהַשְׁלִיךְ הַרְאָשׁ אוֹ לְמִכּוֹר
לְעַבְדִּים וְכ"ד דֹּאף כְּשִׁמּוּלָאִים פִּאֲקִי"ן לֹא הוּי טְרָפוֹת בְּרֹר כִּיוֹן
לֹא נֹדַע אִם הַבּוֹעוֹת הֵם מַעֲלָ"ע וְשִׁינִי מִרְאָה לֹא הוּי רֵק
מִחֲשֶׁשׁ שֶׁאִין בְּקִיָּאִים בְּבָשָׂר שֶׁהַרְפָּא גִירְדוֹ, לִכֵּן נִרְאֶה לְהַקֵּל
לְהַשְׁלִיכֵם לְנֶהַר אוֹ לְמִכּוֹר לְגוֹי ע"ש. וְע' שו"ת ל"ל הַחֲדָשׁוֹת ס'י'
מ"ז שֶׁנֶּשְׁאָל ג"כ צְעוּבָדָא כֹּהֵה שֶׁנֶּמְלֵא בְּעִיר א' פִּאֲקִי"ן בְּדִקִּין שֶׁל
שֶׁשֶׁה בְּהִמּוֹת רְלוּפּוֹת וְנִטְרָפוֹ שֶׁהִיָּה בְּהֵם מוֹגֵלָל וְלִקּוֹת בְּשֶׁר
מַעֲלָ"ע אִם לָרִיכִים לִבְדּוֹק הַדִּקִּין דְּכֹל הַבְּהִמּוֹת הַנִּשְׁחָטִים בְּעִיר
הַזֹּאת אוֹ רִשְׁאִים לְהַעֲלִים עֵינִי וְלְהַשְׁלִיךְ הַדִּקִּין, וְהֶאֱרִיךְ וּמִסִּיק
דֹּאף שֶׁבְּהִמּוֹת דְּרֹבץ הָעוֹלָם לֹא נִמְלֵא פִּאֲקִי"ן מ"מ כִּיוֹן שֶׁבְּעִיר
זוֹ נִמְלֵאוּ בְּשֶׁשֶׁה בְּהִמּוֹת רְלוּפּוֹת וְלֹא נִתְבָּרַר שֶׁנֶּגֶד זֶה יֵשׁ יוֹתֵר
בְּהִמּוֹת שֶׁלֹּא הִיָּה רִיעוּתָא זוֹ א"כ הוּא חוֹלִי הַמַּהֲלַכַת וּמִתְדַבֵּקָת
לֹא אֲזַלִּין בְּתֵר רֹבֵץ דְּעִלְמָא, וְלִכֵּן יֵשׁ לְחוֹשׁ וְלִבְדּוֹק כֹּל הַבְּהִמּוֹת
הַנִּשְׁחָטִים בְּעִיר זוֹ, וּמ"מ יֵשׁ לְהַקֵּל וְלִבְדּוֹק רֵק ג' פִּאֲקִי"ן כֹּלָל
בְּהִמָּה כְּמ"ש בְּתַשׁו"ר הַר הַכְּרַמֵּל ע"ש. וְע' שו"ת חוֹט הַמִּשְׁוֹלֵשׁ
[לְהַגָּאוֹן ר' אֲלֵיעֶזֶר יִלְחַק זל"ל מוֹוֹאֲלָאִין] ס'י' כ"ד וְכ"ה שֶׁנֶּשְׁאָל
מֵהַגָּאוֹן מֵהַר"ד זל"ל אֲבָד"ק נֶאֱוֹאֲרַעֲרֵדֵק בְּעַמּוּח"ס גִּלְיָא מִסַּכַּת
בְּעִיר א' נִמְלֵאוּ בּוֹעוֹת עַל בְּנִי"מ שֶׁל כְּמָה בְּהִמּוֹת וּמֵהֶם בְּדָקוֹ
וְנִמְלֵאוּ נִתְמַסְמֵם הַבָּשָׂר תַּחְתִּיהֶם וּמֵהֶם לֹא בְּדָקוֹ כֹּלָל, וְלִיָּה מוֹרָה
א' שִׁיבְדָקוֹ מִכָּאֵן וְהֶאֱלָה כֹל הַמַּעֲיִים שֶׁל כֹּל הַבְּהִמּוֹת, וְהַטְבַּחִים
לֹא שִׁמְעוּ לְקוֹלוֹ וְהַשְׁלִיכוֹ הַמַּעֲיִים בְּלֹא בְּדִיקָה הִכִּי דִינָא אִם
לְאַסּוֹר הַבְּהִמּוֹת אוֹ גַּם הַכֹּלִים שֶׁנִּתְבַּשַּׁל הַבָּשָׂר, וְהַשִּׁיב דְּבִיעֵבַד
אִין לְהַחֲמִיר אִם לֹא בְּדָק, דְּגוֹף דִּין בּוֹעוֹת בְּבִי"מ אִין לוֹ שׁוֹרֵשׁ
בְּש"ס וּפו"ר רֵק נֹבַע מֵהַאֲוִ"ה, וְהִבִּיֹא הַרְמ"א בְּד"מ וְנִרְאֶה
מִדְּבָרָיו שֶׁמִּדְּמָה מַעֲיִים לְרִיָּאָה [מִדְּכַתֵּב מִיָּדִי דֶּהֱוִי אֲבּוֹעוֹת דְּרִיָּאָה
כְּכ"ל רִישׁ ס"ק זֶה] וְאִין פִּסְקִין דֹּאף בְּרִיָּאָה לֹא צְעִינִין שׁוֹס
בְּדִיקָה בְּבּוֹעוֹת, וְקִרְבּוֹ לֹמַר שֶׁהַאֲוִ"ה קָאִי בְּשִׁיעַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ס
דְּס"ל דְּמִים עֲכוּרִים אוֹ סְרוּחִים פִּסְלִי אֵף בְּרִיָּאָה [וְכ"ל רִאִיָּה
לְדְּבָרָיו אֲלוֹ דֶּהַאֲוִ"ה כֹּלָל כ"ז דִּין י"ג הַעֲתִיק הַשְּׁבַעִים טְרָפוֹת
שְׁמֵנָה הַרְמַב"ס בְּפ"י וּבְתוֹכָם חֲשַׁב ג"כ מִים עֲכוּרִים וְסְרוּחִים
בְּרִיָּאָה וְלֹא הִזְכִּיר כֹּלָל שֶׁסּ חוֹלְקִים עֲלָיו בֹּהַ ש"מ דְּס"ל הַאֲוִ"ה
כֵּן לְהַלְכָה וְדוֹק] וְא"כ צְעִי בְּדִיקָה לִכֵּן פּוֹסֵק דְּגַם בְּבִי"מ הִדִּין
כֵּן, אֲבָל לְדִידִין דְּפִסְקִין כֶּהֱרָא"ש וְהַרְשֵׁב"א וְדַעֲיִמִּים שְׁחוֹלְקִים עַל
הַרִי"ף וְהַרְמַב"ס וְאֵף בְּרִיָּאָה כְּשֶׁר כֹּלָל הַבּוֹעוֹת בְּלֹא בְּדִיקָה [כֹּל
שְׁאִינִין סְמוּכּוֹת וְכִי"ב כְּמִשְׁתַּחֲלָ"ע רִישׁ סִימָן ל"ז בִּיסָה"ב סְק"א]
א"כ כ"ש בְּבִי מַעֲיִים, וְאֵף הַש"ךְ הַרְגִּישׁ זֹאת וְכ' דֹּלָא מִטְרִיף
הַגְּהוֹת אֲוִ"ה א"כ נִתְמַסְמֵם הַבָּשָׂר שֶׁתַּחְתּוּיָו וְא"כ מִנ"ל שְׁלִיחַ
בְּדִיקָה כֹּלָל מֵהוּ בְּחוֹךְ הַבּוֹעָא, וְגַם הַרְמ"א אֵף שֶׁבְּד"מ הִבִּיֹא דְּבָרֵי
הַגְּהוֹת אֲוִ"ה מ"מ בְּהַגְּהוֹת שו"ע לֹא הִבִּיֹא מִשְׁמַע לְדִידִין אִין לְחוֹשׁ
לִיָּה

לזה, ואף שהפרמ"ג כ' שנהג לפתוח הבית ולדקוק אפשר נהג זאת מטעם חומרא וגם הפרמ"ג לא כ' שלא ישליכו המעיים רק בצד חיונות בקיץ שאוכלים תולעים ומלא כ"פ תולעים כו' ע"ש באורך. וע' דע"ת סקכ"ו וכ"ו שכתב ג"כ שדעת האו"ה דבועות בצנ"מ דמי לריאה ולא עלה בדעתו להחמיר יותר מצריאה וזהו שכ' מ"ד חבועות דריאה, אלא די"ל דהאו"ה ס"ל דגם צריאה בועת במים עכו"ס טרפה משא"כ לידון, אך הוא כ' זאת רק ללירוף לסניף ע"ש. והנה הארכתיו טובא בענין זה להיותו דבר המלוי ושכיח הרבה, וכן' הקדמונים לא נחבאו מזה כל הלורך וראוי לדעת למי שזא לידו שאלה מענין זה לכן הבאתי ת"ד כמה גאוני בתראי מה שהורו הלכה למעשה. וכפי הגרסה לא כל המקומות שזים בזה יש מקומות שאין בהמות נטרפים כלל ע"י בועות בצנ"מ כמו שהעידו הגאונים בשו"ת

טטו"ד ובית שלמה הנ"ל אות ג', וכ"ה בתרגומים כמ"ס הדע"ק ועו"ה הנ"ל אות ה', ואף בצד חיונות לא כל הגלילות שוות כמ"ס בשו"ת שכות חמדה הנ"ל סס. ויש מקומות שגם בהמות נטרפים ע"י בועות ופאק"ן כמ"ס בשו"ת חו"מ המושלש הנ"ל, וא"כ הדבר מלוי בהמקומות אם שכיח שם טרפות עי"ז או לא ובהכרעת היד אפרים הנ"ל אות ג'. ואמר לי הרב הגאון ר' יוסף גרשון הורוויץ שליט"א מו"ל בירושלים ת"ז שכתב אינו מלוי כלל טרפות ע"י פאק"ן בבהמות. (ו' לענין הצדיקה אם נסתמו הדקין ע"י הבועות. בשו"ת חת"ס סס כ' ויש לדעת כי צ' מיני צדיקות הם, הרמ"א כ' לצדוק שלא נסתם הדקין ואין מקום לנזלה לעבור, והאו"ה והא"ח מיירי מצדיקת הבשר שתחתיו שלא נימוק מחמת הליחה וכ' דצדיקת הבשר אינו מחליט דלא יועיל עד שיצדוק כולם כמ"ס לעיל אות ב' בשמו, אבל בצדיקת הרמ"א שלא נסתם הדקין י"ל דסגי אם נצדקים ג' שלא נסתמו במקומן, אך מסוף דבריו מ' שגם בזה יצדוק הכל ע"ש, ועי' בס' זכ"ל א"ה הספרדי בסוף סי' זה שכ' ששמע מהשוחטים דעכשו כשצדקים אם לא נסתמו המעיים אף שלא עבר הקש או הנזלה אינם מטריפים מטעם דאפשר להסתימה היא מחמת לזאה שנתקשה בתוכה ע"כ כשאין הקש עובר מרככים תחילה אותו מקום באלבועותיהם ואח"כ נפתח המעיים וכשילא רוח מכשירים [וע"ל אות א' שהבאתי בשם שו"ת בא"פ שכן נוהגין מורי אורחות לצדוק בנפיהה אם לא נסתמו המעיים ע"ש] ע"ש מ"ס עוד בזה. וע' בס' שנות חיים סקכ"ב שכ' דצדיקה זו דקש ונזלה רק כשהבועות הם בפנים הדקין, אבל כשהם מבחוץ לא שייך צדיקה זו כלל ע"ש. וע' בס' יהושע רס"י כ"ח דמ"ס הרמ"א שלריך לצדוק בקש מיירי כשהבועות הם סביב כל המעי וטבט הבועות להיות קשה ונפוח לכן יש לחוש אולי סתם מצפנים, אבל אם הבועות רק מלד א' של המעי אפילו בולטות הרבה כיון שמלד הב' אין שם בועת כלל אין לחוש לסתימת המעי ומ"מ אם המורה מחמיר וצדוק בקש גם ככה"ג תע"ב ע"ש. והציאו בדע"ת סקל"ד להלכה. וכ' עוד בדע"ת סקל"ח דלפעמים מתקשה המאכל בהוך המעיים עד שסותם המעי לגמרי אם עור המעי שלם אחר שמוזז באלבוע בחוץ ותולש המאכל משם כשר כו'. ואם נאבדו בלא צדיקת קש או נזלה הדין כדלעיל אות ג' בנאבדו בלא צדיקת העור מנקב כו' ע"ש. (ח' לענין מראה על הבועת. כ' המשב"ז סוף סי' זה עובדא דא לדי צדקין שהיו בועות שחורות מצפנים ובחוץ ג"כ מראה שחור על הדקין וגררתי הבועת צפנים היטב שלא נשאר שום ליחה והמראה עדיין לא זה מבחוץ והטרפתי, דנהי דאין מראה פוסל בשאר אברים חדא דזה גופא לאו מוסכם, ולדידך דמכשירין הני מילי כשאין ריעותא צפנים משא"כ כשים מוגלא צפנים, המראה בחוץ מעידה שיש לקותא מאחר דלא הלכה אף לאחר גרירת כל המוגלא כ"ג לי וכבר כתבתי [במשב"ז בסימן מ"ג סק"ה] כה"ג צדקין בבהמה עכ"ל.

וכ"כ בשו"ת טוב"י קמח סי' י"ג ובס' יהושע סי' כ"ח ע"ש, וע' טטו"ד סי' קס"א צדקין שהיה בועת שהיה צדקין וכנגדו בחוץ היה מראה אדום קלת והסכים להרב השואל להכשיר בזה כיון דלא שלטה המראה מעבר לעבר ואין לגבב חומרות מדקדוק לשון התב"ש [הובא לעיל אות א' דמלריך שלא יהיה שינוי מראה כלל] דודאי כוונתו באופן ששלט המראה מעל"ע או בענין שא"ל לצדוק צפנים בלד השני של המראה אבל בלא"ה אין לחוש ע"ש. וע' דע"ת סקכ"ז שכ' דהיכי שהעור שע"ג הבועת דומה למראה המוגלא שתחתיו גם הפרמ"ג מודה דיש להקל אף שלא סר המראה אחר גרירת המוגלא [כנ"ל שם בשמו] ובמראה שחור שהחמיר הפרמ"ג היינו בשחור כדיו, אבל אם העור שע"ג הבועת אינו שחור כדיו ממש יש להקל ע"ש. (ט' כ' עוד בדע"ת סקל"ז דכמה פעמים מודמן שיש כמו בשר בלוי וקרום נרקב על מקום הבועות, אם הב"ב נקלף [בנחת ואין להב"ב צדיקות בעור הבועת כלל, דע"ת בתשו'] היטב ועור שע"ג הבועת נשאר שלם ולפי ראות העין הוא עור המעי יש להקל דהא אפילו בסרכא ע"ג בועת יש להקל בשאר אברים כמשנתל"ע סק"ט אות ב' והקליפה מעכבת אף בדיעבד, ודוקא היכי דהבועות נהוו מצפנים שהעור הפנימי מקולקל [ע"ל אות א'] וסומכין על עור החיטון שע"ג הבועת אז מעכב קליפת הב"ב שע"ג עור הבועת, אבל אם הבועת נחזה מלד חוץ ועור הפנימי הוא עור המעי הנשאר שלם א"כ א"ל לקלוק הב"ב כלל דלא גרע מניקב ונרקב עור החיטון לגמרי במקום הבועת [שנתל"ע שם עפ"ד הבא"פ] דכשר עכ"ל. (י' עוד בדע"ת סקל"ה היכי דמטריפין בועות מחשש מסמום וכדומה אם נראה לעין המורה שנתמסמם במשמוש היד הוי ודאי טרפה ואם אינו רואה מסמום אלא משום דאין לנו בקיאים בצער שרופא גורדו מחמירין הוי רק ספק טרפה ומלטרף לס"ס או לספיקא דרבנן בנחערב ברוב קודם שגורע וכדומה ע"ש:

[א] בגמרא שם (נ"ח:) העיד נתן בר שילא רב טבחא דלפורי לפני רבי על שני בני מעיים היוצאין בבהמה כחציה כחציה

סימן מז דין אם נמצא בנ"מ יתירים ובו ה' פעיפים:

א בהמה שנמצאו בה (א) שרתי מעיים טרפה. כגון שיש לה מעי יתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעיים זה בצד זה מתחלה ועד סוף (ב) כמעי העוף, או שהיה המעי יוצא כענף מן הבר והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה, אבל אם חזר ונתערב עם המעי, ונעשה אחד משני ראשיו והרי שניהם מובדלים באמצע הרי זה מותרת ואין כאן יתר, וי"א

שבשיוצא מהדקין מעי קטן כענף היוצא מן הבר אם בראש הקיבה מקום שהדקין יוצאין משם יש שם ברוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד וגם למטה לאחר שנתחבר עם שאר הדקין יש ברוחב אצבע שם (ג) כשרה ואם לאו שאין כאצבע שם למעלה ולמטה טרפה (וכן עיקר כ"י בשם הרשב"א ור"ן):

במה

(א) שתי מעיים טרפה. מטעם דהו"ל יתר וכל יתר כנטול דמי (ר"ף ורשב"א ועו"פ) ובאורך מכל מ"ס צפנים מבוחר ציסה"ב ס"ק [א]:

(ב) כמעי העוף. ע"ל ציסה"ב סק"ב וצמחה"ב סק"ו:

(ג) כשרה. במקום הפסד מרובה (תב"ש סק"ג ושפ"ד סק"א) ועיין יסה"ב שם. כ' הרוקח דה"ה צ' בית הכסות או צ' קיצות היוצאים במקום אחד והדרי ערבי כרוחב אצבע כשרה (ט"ך סק"ג):

כשרה

שבשיוצא מהדקין מעי קטן כענף היוצא מן הבר אם בראש הקיבה מקום שהדקין יוצאין משם יש שם ברוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד וגם למטה לאחר שנתחבר עם שאר הדקין יש ברוחב אצבע שם (ג) כשרה ואם לאו שאין כאצבע שם למעלה ולמטה טרפה (וכן עיקר כ"י בשם הרשב"א ור"ן):

במה

במה

במה

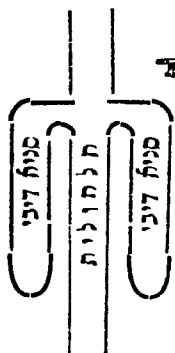
במה

מעי

להמס

הגר"א

(ה) להמסם בשרה וכו'. והמסם מבואר ב"ס"ק [ג] :
 (ו) תרי סניא דיבי טרפה. [בזהמה] ואין חילוק בין קרובים
 או רחוקים (שו"ת מב"ט ואחרונים). ודע שבכל העיפות
 יש תרי סניא דיבי משני לדדי המעי זה כנגד זה ושניהם שפכי
 אל המעי שביניהם והיינו
 רביתיהו, כ"כ בזהמה גור
 אריה וכתב בשם הרב הזקן
 מהר"ם אלחנן אמת שכך
 הוא המליחות אבל לא נמלא
 כן בשום פוסק עכ"ל
 המחזיק ברכה אות ה' ע"ש,
 ואולי משום רוב פשיטותו לא
 נמלא בשום פוסק, אבל זהו ודאי שכן הוא במליחות, ובדקתי
 כמה עופות וראיתי בכולם שסמוך לבוף המעי הארוך
 היינו החלחולית יולאים משני לדדיה שני
 דקים קטנים והם תלויים ללד חלל הגוף כזה

ובסופן הם סתומים כמו בסניא דיבי בזהמה
 וקורין אותן בל"א טרפינ"ע גידערי"ס או
 טרפינ"ע קישקעלא"ך ונוהגין לזרקן ואין
 אוכלין אותן כמ"ש קלת אחרונים. ובאור לשון
 סניא

הגר"א וכו' פ"ק סק"ג ועי' ח"כ דדברי הט"ז, והש"ך תירץ דבסעיף זה
 איירי שחזרים ומתערבים אל הדקין ובסעי' א' איירי שהם מובדלים,
 וכ"מ בלבוש וכו' עכ"ל הש"ך, וכ"כ הב"ח ופר"ח סק"א דבעינן
 שיהא חזרים ומתערבים אלא שאל"ל שיתערבו כרוחב אלבע כמו
 בזהמה רק משהו למעלה ומשהו למטה דלהרמב"ם אף בזהמה א"ל
 כרוחב אלבע לא למעלה ולא
 למטה ואפילו פחות מרוחב
 אלבע סגי שהרי כ' בסתם
 דבחור ונתערב כשר דאין כאן
 יתר ולהרא"ש עפ"ד הרי"ף לא
 בעינן כרוחב אלבע אלא בזהמה
 ע"ס. אמנם התב"ש סק"א
 הסכים לתירץ הט"ז והשיג ע"ד
 הש"ך והאריך בסתירת דברי
 הב"ח ופר"ח וכו' ולדינא העלה דבאין הפ"מ יש לחוש אפילו
 לפירוש ב' שדרש"י דאין חילוק בין עוף לבהמה רק בזה
 שדרכן להיות בכל העופות וכו' כנ"ל ויותר מזה דינו כמו בזהמה,
 אבל בהפ"מ כדאי הם הרשב"א ורי"ז והטור וכ"מ בראב"ן ובאור"ה
 ורמ"א וט"ז להכשיר בעוף בין ב' מעיים מתחלתן ועד סופן ובין
 כענף היולא מן הדד ואפילו כמה ענפים בין מעורבין מסופן ובין
 אינן מעורבין כלל רק שלא יהא פתוח בסופו לחלל הגוף דלזו הוה
 נקובת המעיים כמ"ש רמ"א בסוף הסימן עכ"ל וכ"ד עוא"ח ע"ש,
 וע"ל סק"ה אות ג' דיתרת כאורך אלבע לריך בדיקה אם אינו
 פתוח לחלל הגוף והבדיקה מעכבת גם בדיעבד ע"ש. (א) ויש
 מכשירים בעוף ככ"ע כהט"ז ועימייה. בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי'

ס"ט כ' דמסתברים דברי הט"ז וכן עיקר וכן נתפשט ההוראה, בס' פחד ילחק כ' שבעירו פירארא בשנת סע"ג הובא ובישיבה
 כללית יותר מן מ' עופות ביום א' גדולים וקטנים והיה בהם דק היולא מן הדקין כענף מן הדד ואינו חוזר ומתערב והיה בדעתם
 להטריף וקס א' מהמורים והעיד דהיינו רביתיהו בעופות ושכן ראה לזקנים שקדמו שהחירו ועמדו למיין ביום ההוא והכשירו וקצבו
 מסמרות נטופים הלכה לדורות כסדרת המקילים כיון דג"כ אכן סהדי דהיינו רביתיהו עכ"ל הובא בעיקרי הד"ט סי' ה' אות כ"א.
 בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תס"ט כ' דכ"פ נמלאים בתרנגולים מעי יתר סתום ולא היה אדם מפקפק בדבר ואין חילוק כלל בין שהוא
 כאלבע או יותר אפילו כשיעור אמה עכ"ל. בס' מחז"ר אות ד' אחר שכ' דיש להחמיר בעוף סיים וראיתי תשובה כ"י לחכמי רומה
 שכ' דמנהג קדום בעירם להכשיר בעוף כהוראת מרן בשו"ע. בשו"ת תפארת לבי סי' ו' דחה דברי הש"ך הנ"ל וסיים דאף שהתב"ש
 מחמיר בלא הפ"מ העיקר כהרמ"א להקל והביאם בדע"ת סק"ד ופסק דאם במעיים של עוף יולא מעי כענף מן הדד וסתום
 בסופו אפילו באינו חוזר ומתערב ואפילו ארוך כשיעור כמה אלבעות ויש בו רעי וכו' ואפילו כמה יתירות יולאים מן המעיים כענף
 מן הדד יש להקל גם בלא הפ"מ ומכ"ש בענפים קטנים משיעור רוחב אגודל דיש להקל ע"ש וכן מסיק בדע"ק סק"ג דמעי קטן היולא
 מן המעיים במקום מסוים בעיגול א' ללד חוץ כשר גם בלא הפ"מ ושכן הורה חותנו [הגאון בעל שו"ת נ"ש] להקל בפשיטות וכ"כ במק"מ
 סק"ז בשמו ע"ש. (ב) בשו"ת טטו"ד תניינא סי' קס"ד נשאל באוונות ועופות דשכית שמהבני מעיים יולא מעי קטן וכו' שת"ל
 יותר מארבעים שנה שהוא מורה הוראה ואלפי אלפים בנ"מ היה לפניו ותוכן הדין על בוריו א"ל להגיד ושורש הדבר תלוי במראית
 עין אם המעי הקטן הוא ארוך קלת ומשוך יותר מעוביו הוא דק היולא מן הדקין ורביתיהו בהכי אבל אם הוא אינו משוך רק עגול
 ועצ והקיפו כארכו וכ"ש יותר מארכו אז הוא ווארלי"ל וטרפה, אך בתרנגולים ואוונות א"ל לבדוק כלל אם יש שם ריטותא ואין
 לחוש בסתם, אבל בצבא אוונות הן בקיץ והן בחורף דשכית זהו ווארלי"ן לריך לבדוק כל הבג"מ וכן אני מורה תמיד וכו' עכ"ד,
 והביאו בדע"ת שם וכו' דפשוט דאם אין שום שינוי בבליטה במראה ובמישוש משאר בשר המעים אין לחוש ליבולת [שקורין ווארלי"ל]
 אפילו אין אדכו יותר מעביו והכל לפי ראות העין, ואם הבליטה נטה למראה יבולת דינו כקרום מחמת מכה ע"ש, ובחורף שיחה
 בענין זה עם מו"ר הגאון וכו' מהר"י שליט"א מו"ל דפעי"ה ק ירושלים ת"ו סיפר לי שעובדא כזה בא לפניו פ"א בנ"מ של עוף
 שילא מהם מעי קטן ובראשה היה מראה משונה כעין מראה גע"ל והכיר שאין זה מהבליטות הרגילים להיות בעופות והטריף.
 (ג) בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ס"ד נשאל באוונות שגמלא כמו מעי יתר בדקין וכו' דיש לאסור אם לא שהשומן נכנס ומכסה
 את היתר אע"פ שהשומן בא מחמת הפיטום כשר ובס' פ"ב העלה להכשיר בדק היולא מן הדקין כענף מן הדד כפסק השו"ע,
 והביאו ביד אפרים ע"ש, וע' דע"ק סק"ג בעובדא כזה באוונות שהיה כעין כפתור שומן ודק קטן יולא מהדקין ארוך כחלי אלבע
 היה שקיף בתוך השומן וכשהסיר השומן בלא כח גדול היה בדק קטן נקב גדול ועגול וילא הרעי והטריף מטעם דסתימת
 השומן ע"י פיטום אין להתיר אלא בהפ"מ וגם בדק היולא מן הדקין ג"כ אין להתיר אלא בהפ"מ כמ"ש התב"ש הובא לעיל
 ותרי קולא בהפ"מ לא מקלוק, והביאו בדע"ת שם וכו' דלפי מ"ש לעיל דיתרת בעוף פחות מכאלבע יש להקל גם בלא הפ"מ
 דהכי רביתיהו והיכי דהשומן מכסה את היתר כשר כמ"ש השב"י והיא"פ ואף שהיה נקוב בסופו מ"מ עכ"פ לא הוי בגדר
 ב' קולי דהא אם שומן ע"י פיטום סתם לא הוי ריעוהא גם מחמת היתרת ע"ש עוד פרטי דינים :

[ג] והוא מגמרא שם ההיא גובתא [כמו קנה בשר, פרש"י] דהוה נפקא מבי כסי להובלילא [מבית הכסות להמסם] סבר רב
 אשי למיטרפה א"ל רב הונא כל הני חייו ברייתא הכי אית להו. והוא גובתא דהוי מעברת מבי כסי לכרסא סבר מר
 בר"א לאכשורה [כדאכשרנא בגובתא דבי כסי להובלילא, פרש"י] א"ל רב אישעיא אטו כילהו בחדא מחיתא מחתינהו היכא דאחמר
 [חיוי ברייתא הכי אית להו, שם] אחמר, והיכא דלא אחמר לא אחמר עכ"ל הש"ס, ופרש"י והיכא דלא אחמר יתר הוא כו'

סניא דיני. ודין אם לא נמצא צעוף רק סניא דיני אחת. ועוד קלת פרטי דינים. הכל מצוה צ"ס"ק [ד]: (ז) בשורה. ויש חולקים על הוראה זו ומחמירים לכן אין להכשיר מעי יתר ואינו מעורב בסופו כ"א בהפ"מ, ודוקא יתר אחד ולא שנים (ש"ך סק"ז ועו"א"ח) וגם בתחילה יהא כחוד כרוחב אלצב ולא כיכר שם שום פירוד או סימן ברחבו שעתיד למפרד לשנים, ואין באורך היתר יתר מאורך אלצב אז כשר בהפ"מ דוקא, (תצ"ש סק"ד ועו"א"ח) וכ"ז במעי שיש בו רעיו חבל

ה' הדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתו יתרת שתלוי בדיקין כמו מעי קטן באורך אצבע (ז) בשורה: הג"ה וכל זה דהיתרת סתום בראשו ואין הרעיו יולא ממנו חבל אם הוא פתוח בראשו מרפה דהרעיו נופל לגוף (כ"מ ממדכי ס"פ א"ט וכ"ה בראש"ן סי' כ"א ובהג"ה שבוטף או"ה כלל נ"ה דין ו' וה"פ) ועוד דהוא נקיבה הדקין: קיבה

לשון [לנכד הגאון בעל נב"י] דפירוש השני שבערוך הוא עיקר ע"ש. ודבר נאה ומתקבל שמעתי בזה מהחכם הגדול ד"ר א"מ מציא נ"י כי ע"פ תורת החיים כליל המזון [שפאייז"ע בראיי"ע] כשהוא בדקין הוא במלכ נגיר [שיטע"ר בל"א] ויש שם גידים ידועים שיונקים תמלית המזון שיש שם עדיין ומשלחין אותו אל חברי הגוף לזון, אולם כשנכנס המזון אל הסניא דיני הנקראת בל"א בליגד"ע קישק"ע הוא נעשה סמך [גידים"ט] והוא פסולת ממש שנעשה מהמזון ולא יוללח עיד כלל והוא יולא החולה דרך פי הטבעת, ולשון סניא דיני הוא בדרך שלילה שגורא שהמזון שהיה בדקין במלכ נוזלי וניגר נסתקן במעי הזה ונעשה סמך ועצ וחז"ל בכתמס הנפלאה שכל רז לא חנם להו קראו מפני כך למעי הזה בשם סניא דיני לשון סינון ודיני לשון זיבה עכ"ד והיינו כפירוש ה' שבערוך. (א) בשו"ת המצ"ט ח"ב סי' קנ"ט נשאל בעובדא בזהמה שילא מן הדרא דכנתא מעי אחת דמותו כעין סניא דיני ממש ארכו חמה וחלי, אללא שלא היה כ"כ רחב כמו הס"ד והרבה מהמורים הכשירו עפ"ד הראש"ן ותשו' הרא"ש [יובא צ"ס"ק שאל"ז] וגם שלא היה במקום הס"ד, והוא השיב דתרי סניא דיני טרפה לא שגא אם היתה השניה במקום הנהוג ול"ש אם היתה בזהרר דכנתא כמו בשתי מרות וא"כ אם זה המעי היתה כלורת ס"ד האחרת ארוך ומלא פרש כמוהו והיה רחב מלמטה יותר מלמעלה כמו הס"ד הוי יתירה ומ"ש הראש"ן והרא"ש להכשיר מיירי במעי שילא מן הדקין כענף מן הצד שהענף דק מן הצד וגם היה קטן וחלי היה ריקן, חבל אם היה כדמות ס"ד היו מטרפיים משום יתרת ובגד"ד שהיה ארוך כמו חמה וחלי חלה שאינה רחב כ"כ חלי רואה לד היתר אל"כ היתה לרה וריקנית בלא פרש אע"פ שהיתה ארוכה עכ"ד, והביאו הכנה"ג חות ח' והפר"ח סק"ה ופ' ע"ז המצ"ז סק"ד וכן הוא האמת לפרש"י כל יתר כנטול דמי ואין חילוק בין קרובים או רחוקים ע"ש. אך הלבז"ש בחידושי דינים סק"ס כ' דאם אינו עומד במקום שראוי להיות האבר הרי הלכה רווחת דיתרת שלא במקום האבר מותר וסיים ולפי שאין ס' כנה"ג לפני חלי אומר לא איסור ולא היתר איברא דאין זה רק בהפ"מ חבל באין הפ"מ איסור ע"ש. וע' דע"ת סק"ה וסקי"ד שמלדד ג"כ להקל בזה, חבל לדינא כ' דאפילו אם השניה יולא מן המעיים שלא במקום הסניא דיני יש לאסור ומ"מ כנה"ג הוי רק ספק טרפה ואם יש עוד ספק יש ללרף להתיר ע"ש. (ב) בעמה"ב כתבתי בשם ג"א ומחז"ר דכל העופות יש תרי סניא דיני, ואם נמצא צעוף רק ס"ד אחת, בשו"ת חיים שאל סי' ט"ז וי"ז כ' שמעשה כזה בא לפני הרב הזקן מו"ה שבת חלחן ז"ל ופסק להטריף והסכים בעל גור ארי' בהגהותיו על שו"ע וכ' ע"ז בשו"ת חיים שאל הנ"ל דהגם ששתקו קמאי לית לאכשורי בטעמא קלישא עד שנדע בודאי דבמינים חלו עלמן דשכיחי-בערי איטליה חית להו חדא, והביאו בעיקרי הד"ט סי' ה' אות כ"א והשיג עליו וכ' דאין מקום להטריף ואדרבה הוכרחו למלא מקום להכשיר ב' סניא דיני מטעם דהכי רביתיהו והביא מס' פחד ילחק דבשנת תל"א נחלקו חכמי עירו בזה ושאלו לגשים רבות שע"י פתיחת העופות. ורובן אמרו שלא מלאו מעולם ב' סניא דיני וקלטן אמרו דלפעמים מלאו אחד לבדו ומעולם לא שמעו ולא ראו מי שאסר בו, וכ' והיינו רביתיהו דאמרינן ב' סניא דיני, להקל דוקא אמרינן ולא להחמיר, וכ"ה בשו"ת זרע אמת להכשיר בפשיטות מטעם דלהקל אמרינן היינו רביתיהו ולא להחמיר ואף שצורדא בריאה מחמירין בחסרה היינו משום דהוכר בש"ס משא"כ בהכ"ס"ד הגם דהחוש מעיד שכן הוא מ"מ אין להטריף גם בנמצא רק אחת דאין להוסיף על הטרפות שבש"ס ע"ש. וכ"ד שו"ת מהר"י אשכנזי ס"י י"ד להכשיר בנמצא רק א' או לא נמצאו כלל וכ' ואף שבס' בית ילחק וברם שלמה הניחו בל"ע אם לא נמצאו כלל בלא טעם כ"ל טעמא דהדרא דכנתא לא מלינו לו מספר ידוע כמה פעמים לריכין הדקין להקיף סביב אל"כ אין החיות תלוי בזה בין רב למעט כל שאין ריעותא בגופן ואם יש אותן הדקין הנ"ל נחשבים כענף מן הצד ואם אינם אין כאן חסרון בגוף המעיים ואין להוסיף על הטרפות, וכן הורו הצד"ל להכשיר ע"ש, ובשו"ת טעו"ד סי' קס"ו נשאל באווא שחסר לה א' מהדקין הנ"ל וכ' להטריף דודאי יש להם חיזה שימוש הלריך לעוף ולא לחנם נבראו בו' ואם חסר א' מהם ונמצא שם נקב פתוח אין לתלות שאחת נחלש ציד ונאצד אף שהיה שם חתול בו' ע"ש. חבל בדע"ת סק"ז כ' דכדאי כל הגדולים הנ"ל לסמוך עליהם ולהקל בין שחסר א' מהם ובין שחסרו שתיהן כל שאין שום נקב במעי במקומן, ומ"ש הטעו"ד דאם נמצא נקב פתוח אין לתלות בו' השיג עליו דכיון דקיי"ל נשחטה הותרה ותולין במשמוש יד הטבח וידוע דשכיח כמ"פ שהמתעסקת בעופות תולשת הסניא דיני ומשליכתן לפי שנהגו שלא לאוכלן, ע"כ אם יש חתול בבית שיש לתלות שאכלתן אף שהנקב עגול ושפה סביביו יש להקל דדרך נקב זה להיות עגול, וכמ"פ באו מעשים לירי שהיה שם נקב עגול ושפה סביב ואח"ז נמצא הסניא דיני שנתלשה משם, אך אם יש אודם או שחרורית סביב הנקב שמעיד שהנקב מחיים טרפה כמ"ס בשמ"ח סי' ל"ז ע"ש. וע' ב'ס' זי"ל סקי"ז שכ' בשם מהר"ם קרומי דלפעמים הוצא לפניו צנ"מ ונמצא בהן ב' נקבים גדולים במקום שראוי להיות הסניא דיני והס"ד נחסרו והכיר שנעשה לאחר שחיטה והכשיר וכ' דיש להמורה להשיג ע"ז עכ"ד. (ג) לפעמים נמצא בסניא דיני של עופות שהרעיו קשה כאבן ולרוב בעופות הפטומים שהמאלל נכנס לשם ואין לו יליאה משם אם יש להם מראה שאר דקין כשר, חבל אם הם אדומים כמראה דם יש לגרר מלמעלה, ואם הם במראה שאר דקין כשרה, ואם לאו

לֹא יֵשׁ לְהַטְרִיף דְּסוּפָם לְנִקְבֹּז וְכִי כְּשֶׁנִּחְלָה כְּמוֹ נִרְקֵב דְּדֹחֵי
מִרְפֶּה, כִּי כִּבְשׁ בִּינָה צִיָּה מִיָּו סָקָב בְּשֶׁם הָרֵב מִהֲרָמָל וְלֹ
דִּינָה דִּק' חֹבֵין יֵשׁ שִׁישׁ לוֹ בְּקִבְלָה מִחֲמֵי פִּרְחָג וְכִי בְּגִלּוֹן
מִהֲרָס קִיפָה. וְצִיָּקְרִי הַדִּיטָה שֶׁסָּה חֹת וְהַצִּיָּה בְּשֶׁם סוּפָה יֵשׁ
בְּסִינֵי דִיבִי מִלֵּאָה רַעִי שֶׁנִּחְקֶשָׁה וְנִסְתָּה בְּחִלְהָה וְקִלְהָה הַמַּעֲ
חֵלל בָּלָא רַעִי יֵשׁ לְהַכְשִׁיר, וְאִם נִשְׁתַּחֲוֶה מִרְחִיתָה וְיֵשׁ הִוְרָחָה שְׁלִקְחָה יֵשׁ לְמַעֲבָה. וְאִם לְבִמְנָתָה מִלֵּד אֵל לֵד וְאִם יוֹצֵקֵת הַעֲוֹר חִיגִילָה
בְּהַתָּחָה וְיֵשׁ לְהַטְרִיף, וְהַצִּיָּה בְּדַע"ת סָקָב וְכִי עִיז דִּכְבֵּר נִתְּבָחַר לְהַקֵּל כָּל שִׁינֵי מִרְחָה וּבְפִרְטָה בְּמִרְחָה אֲדוּם שְׁחִינֵי פִּסְלֵי דִק'
בְּקִירָט דִּם כְּמִי בְּתַשְׁבּוּת חוּט הַשֵּׁנִי יִשְׁפָּד סָס"י מִיָּו וְאִף שְׁחִרְעִי נִתְּקָה כִּבְשָׁן חִינֵי לְקוּחָהּ בְּגִיף הַמַּעֲ, וְלִכְן אֵלֶּה הַעֲוֹר
שֶׁלֹּם וְיִפָּה בְּמַשְׁמֹמֶם וְחִינֵי נִתְּמַסְמֶם בְּמַשְׁמֹמֶם הִיד יֵשׁ לְהַקֵּל וְאִף שִׁישׁ כִּי לִיחָה לֹא גִרַע מִבּוֹעָה דְּכֶשֶׁר וּבְפִרְטָה שְׁחִיחָה בְּחֹךְ חֵלֶל
הַמַּעֲשִׂים וְלֹא בְּחֹךְ עוֹר הַמַּעֲשִׂי וְכֵן אִם הִיוּ מִלֵּאָה לִיחָה וְרָשָׁן נִפּוֹחַ שְׁחִיחָה הַדַּע"ק בְּשֶׁם יֵשׁ מִשּׁוֹם גְּפוּחַ לְבָד, אֲבָל כְּבֵר נִתְּבָחַר
דִּלִּין כָּל נִפּוֹחַ שׁוֹה וְאִם חִינֵי בְּגִדֵּר נִתְּמַסְמֶם יֵשׁ לְהַקֵּל עִכָּד עִי"ש :

[ה] מִקּוֹר דִּין זֶה הוּא מִס' רֹאשׁוֹן סִי' יֵשׁ [וְמִה שֶׁרָשָׁם בְּשׁו"ע וּבִשְׁ"ךְ סִי' כִּי אֵל ט"ס הוּא] וְלֹא חִירַע מַעֲשֶׂה בְּמַגְלָל אֵל בִּימֵי
רְבוּתִי ר' יִקְלֻימִיּוֹס בִּרְיֵה וְר' אֲלִיקִיּוֹס בִּרְיֵה יוֹסֵף וְאִנִּי חֲלִיעֵזֶר בֶּן נֶתָן אֲחֵרִיהֶם וְשֹׁאֵר חֲכָמֵי הַקֹּהֵל וְהַבֹּחֵל לְפָנֵיהֶם דִּק'
קָטָן שֶׁל בְּשֶׁם כְּאוֹרֵךְ חֲלָצֵה שֶׁהִיָּה יוֹלָא מִן הַדִּקָּין וְהִיָּה אֲחוּתוֹ דִּק' קָטָן סָחֹס בְּסוּף וְרַעִי הִיָּה בָּא מִן הַדִּקָּין אֵל יוֹסֵף וְזִמְרִין שֶׁבָּא
כִּי יוֹלָא מִמֶּנּוּ סִרְעִי אֵל הַדִּקָּין, וְיִשְׁכּוּ וְדִינוּ בְּהִלְכָּה וְהַסְכִּימוּ כוֹלָם לְהִיתָר כִּי אֲמִידוֹ לֹא טָרְפוּ חֲכָמִים אֲלֵא ב' מַעֲשִׂים הַמִּלְאִים מִב' מְקוֹמוֹת
כְּעִין בְּעוּף שִׁינֵי אֲחִין מִן הַקּוֹרְקָבִין ב' דִּקָּין, א' הוֹלֵךְ אֵל הַזֶּפֶק וְהַשֵּׁנִי הֵם הַדִּקָּין, אֲבָל הַבָּא דִּק' יוֹלָא מִן הַדִּקָּין הוּא וְאִין זֶה בְּנִגְדֹן
בְּעוּף וְאִין לֵנו לְהוֹסִיף טְרִפּוֹת עַל מֵה שְׁמִי חֲכָמִים כו'. וּבְשֶׁנֶּת חֲתָק"ח הוֹבָא לְפָנֵי חֲנִי חֲלִיעֵזֶר דִּק' כְּמוֹהוּ מִכְּבֶשׂ וְהַכְשִׁירָתוֹ וְהִיָּה
ר' שְׁמוּאֵל חֲתָנִי דִּן לְפָנֵי בְּהִלְכָּה וְאִמֵּר לִי אִיֶּךְ יוֹכֵל לְלַמּוֹד מִהִלְכָּה זֶה לֹא אִיֶּסֶר וְלֹא הִיתָר, אִיֶּסֶר לֹא לְלַמֵּד מִשּׁוֹם שְׁחִירֵי ב' מַעֲשִׂים
הַיּוֹלָאִין מִב' מְקוֹמוֹת אֲסֻרוֹ וְהַכָּא מַעֲשִׂי א' הוּא גַם חִינֵי יוֹלָא מִן הַקִּיבָה כְּעִין בְּעוּף [שִׁינֵי מִן הַקּוֹרְקָבִין], וְהִיתָר לֹא לְלַמֵּד
שְׁחִירֵי אִין יוֹלָאִין מִמִּקּוֹם א' וְכֹלָה עַד כְּאֲלָצֵה שִׁיחֹר וְיִעֲרַב בְּרָשָׁיו הֵם בְּדִקָּין, וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הִיָּה ב' דִּקָּין יוֹלָאִין מִמִּקּוֹם א' אִם
הִיוּ לְרִיבִין לְחֹזֶר עַד כְּאֲלָצֵה זֶלְעָרֵב, אֲבָל בְּאֶחָד הַיּוֹלָא אֵל, וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ כִּיּוֹן שְׁפִירוֹת יוֹלָא מִב' מְקוֹמוֹת וּמִמִּקּוֹם א' הִיָּה בְּקִיבָה
וְהֵם הַאֲחָד דְּרִכּוֹ וְהַב' שְׁאִין דְּרִכּוֹ יִתִּיר הוּא יֵל דְּמֵן הַדִּקָּין אֲפִילוֹ א' יִתִּיר הוּא שְׁחִירֵי אִין דְּרִכּוֹ הוּא בְּעוּף וְהִרִי נִקְבּוֹ הַדִּקָּין,
וְאִמֵּרָתִי בְּלָבִי אֲפָשָׁר שְׁאִסּוֹר, וְרְבוּתִי יוֹרֵוּ בּוֹ הִיתָר הֵלָל אִין הַקִּבָּה מִבִּיחָה חֲקֵלָה עִי' לְדִיקָם, וּבְדִקָּתִי מִרְגִּילוֹת וְאֲחוּיָם וּמִלְאֵתִי
הֵאֵל כְּנִגְדֹן בְּעוּף דִּלָּא כְּפִירוֹת רְבוּתִי שְׁפִירוֹת עַל הַקּוֹרְקָבִין אֲלֵא ב' מַעֲשִׂים הַיּוֹלָאִין מִן הַמַּעֲשִׂי הָאֲחֵרִין [עִיין בְּלִיִּר שְׁבַעמֵה"ב סָק"ו]
וְעַתָּה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַהִלְכָה עַל בּוֹרִי וְלַהֲעֵמִיד ד' רְבוּתִי שְׁהַכְשִׁירוּ וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הִיָּה ב' מַעֲשִׂים הַיּוֹלָאִין כו' מִן הַמַּעֲשִׂי א' מִלֵּד זֶה וְא' מִלֵּד זֶה
שִׁישׁ לְעוּף טְרַפָּה הַבְּהֵמָה וּכְנִגְדֹן בְּעוּף יוֹלָאִין בּוֹ וְכֶשֶׁר הַעוּף בְּדִלָּא דְּבִבְהֵמָה טְרַפָּה כְּשִׁינֵי אֲחִין מִב' מְקוֹמוֹת א' מִלֵּד זֶה וְא' מִלֵּד זֶה
זֶה כְּעִין בְּעוּף סו', אֲבָל יוֹלָאִין מִמִּקּוֹם א' זֶה אֲלֵל זֶה וְכֵלִין עַד כְּאֲלָצֵה דְּהִדְרִי רִאשׁוֹן וּמַעֲרָבִי וְהִיָּה לְמַעֲשִׂי אֶחָד בְּשָׂרָה כו' וְטַעֲמָהּ
דְּטַרְפָּה בְּשִׁנֵּי הַיּוֹלָאִין מִב' מְקוֹמוֹת דְּהִיָּינוּ מִב' לְדִידִים וְאֲפִילוֹ דְּהִדְרִי עֲרָבִי אִו ב' מִלֵּד א' וְלֹא מַעֲרָבִי דְּכִיּוֹן דְּשִׁנֵּי הֵם הֵם הֵם
יִתִּיר וּכְנִטּוֹל דְּמִי, אֲבָל מַעֲרָבִי לֹא הוּא יִתִּיר וְכֶשֶׁר מְכַלֵּל דְּאֶחָד הַיּוֹלָא אֵל"ג דִּלָּא מַעֲרָבִי כֶּשֶׁר דִּלִּין כֹּאֵן יִתִּיר וְעַמְדוֹ דְּבִרֵי רְבוּתִי
שְׁהַכְשִׁירוּ לְמַעֲשִׂי א' כְּאֲלָצֵה הַיּוֹלָא, וְאֲחֵרִי חֲקִירָתִי בְּהַשְׁכֵּחַ וּמִלְאֵתִי כו' כו' מוֹכַח כְּהַפִּירוֹת שְׁפִירוֹתִי שְׁמִלְאֵתִי בְּעוֹפּוֹת וְאִין לְפַקְבֵּק וּלְקַנְתָּר
עַל מַעֲשִׂי א' כְּאוֹרֵךְ אֲלָצֵה הַנִּמְלָא כֹּהֵה שְׁפִירוֹתָיו כו' כֶּשֶׁר וּמוֹתָר הוּא עִכָּל [וְלִפִּי שְׁהוּא שִׁיבָה חֲדָשָׁה וְהוּא נִגְדֵּד הַר"ן הוֹבָא
לְעִיל סָק"א, ע"כ הִתְרַכְּתִי בְּהַבָּחָה דְּבִרִי וְטַעֲמִי, וְגַם יֵשׁ ט"ס בְּקִלְטָה מַעֲטִיקִי דְּבִרִי, וְהוּא ס' שְׁחִינֵי מִלֵּי כ"כ וְרִאשִׁיתוֹ רַק בְּאוֹרֵךְ
הַסְפָּרִים שֶׁהִנִּיחַ אֲחֵרֵי בְּרַכָּה הָרֵב הַגָּלוּן כו' ר' חִיִּים בְּרַלִּין זִלְל שׁוֹכֵה אֶת הָרִבִּים מִבְּנֵי יְרוּשָׁלַם ת"ו בְּכֹמֶה חֲלָפִים סְפָרִים
וְכֵהם יִקְרִי הַמִּלְאִוֹת יֵהָא זְכוֹת הָרִבִּים תִּלְוִי בּוֹ עַד דּוֹר דּוֹר], וְהַצִּיָּה הַמִּרְדִּכִי פִּחָ"ס סִי' תִּרְל"ז בְּקִלְטָה וְסִיִּים וְרַשְׁבָּ"ט [הוּא ר"ש
חֲתָנוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן הַבֵּל, כ"ה בְּדִרְשָׁה] נִחְלָק בְּדָבָר עִכָּל הַמִּרְדִּכִי דְּפּוֹס וְיִלְגָּא, אֲבָל בְּדָפּוֹס קִרְחָקָה כ' בְּסוּס דְּבִרֵי הַמִּרְדִּכִי
וְזִלְל וְלִעָד דְּפִירוֹשׁ הַאֲלָפִים זָפִי ר"ח חֲלוּקִים עַל הוֹרָחָה זֶה עִכָּל, וְגִיכְסָה זֶה הַצִּיָּה הַבִּי וְרַשְׁבָּ"ט שֶׁם וְהַדְרִישָׁה וְהַבִּי וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם
וְכֵה"ג חֹת י"ג, וּבְתַשְׁבּוּת הַרָא"שׁ כָּל כ' סִימָן י"א כ' זִלְל שְׁחֵלֶת עַל הַדְרָא דְּכִנְתָּה שְׁנִמְלָא בְּחִמְלֵיתָה יִתְרָת שְׁחִינֵי בְּדִקָּין
כְּמַעֲשִׂי קָטָן אֲרִכּוֹ אֲלָצֵה אִו פָּחוֹת אִו יִתִּיר אִי אֲמִידִין כָּל יִתִּיר כְּנִטּוֹל דְּמִי וְהו"ל כְּנִיקְבּוֹ הַדִּקָּין אִו לֹא, דַּע כִּי מַעֲשֶׂה כֹה בָּא לְפָנֵי
זְקֵנֵי רֹאשׁוֹן זִלְל וְהַכְשִׁירוּ מִטַּעַם כו' כְּכָל עִכָּל וְהַצִּיָּה הַעוֹר וְהַמַּחְבֵּר בְּשׁו"ע לְהִלְכָּה. וְהִנֵּה כָּל הַחֲרוּגִים הַרָשָׁל שֶׁם וְהַבִּי
וְהַדְרִישָׁה וְהַבִּי וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַקָּשׁוּ עַל הַעוֹר וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַעוֹר. בְּתַחֲלִית הַסִּימָן וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַעוֹר, אֲבָל לְהַטְרִיף
בְּדִק' הַיּוֹלָא מִן הַדִּקָּין כְּעָנָף מִן הַבֵּד בְּאִינֵן חוֹר וּמַעֲרָב, וְכִי הַרָשָׁל שֶׁם שְׁחִירָא חוֹר בּוֹ מִמִּי שֶׁ בְּתַשְׁבּוּת לְהַכְשִׁיר בּוֹה וְרַק
הַעֲיָקֵר כְּמִי בְּפִסְקוֹ וְהוֹבָא בְּשׁו"ע סְעִיף א' לְהַחְמִיר כִּינֵי חוֹר וּמַעֲרָב, וְכִי הַבִּי וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַעוֹר שֶׁם לְהַחְמִיר בְּדִין זֶה עִי"ש. אֲךָ הַשְׁכֵּחַ
שֶׁם וּבְסָק"א חִירֵךְ קוּשִׁיָּה זֶה דְּבִסְעִיף א' מִיִּירֵי דוּקָה בִּינָה אִו מִן הַקּוֹרְקָבִין וְנִגְבֵּר שְׁהוּא מַעֲשִׂי יִתִּיר שְׁדוּמָה לְשִׁנֵּי [כְּנִין
שֶׁם רַחֲבִים כְּשִׁנֵּי אִו שִׁישׁ שֶׁם שֶׁם וְנִיכָר שֶׁהֵם ב' בְּתַחֲלָתָן, תב"ש סָק"ד וּשְׁפָד סָק"א] טְרַפָּה, אֲבָל כֹּאֵן מִיִּירֵי שִׁינֵי מִהַקִּיבָה
רַק מַעֲשִׂי אֶחָד, רַק אֲחֵרִי רַחֲוֵךְ מִהַקִּיבָה יוֹלָא מַעֲשִׂי קָטָן מִן הַדִּקָּין א' כִּי דִק' הַיּוֹלָא מִן הַדִּקָּין הוּא וְלֹא חֲשִׁיב יִתְרָת אֲלֵא לְדוֹל בְּעִלְמָה
הוּא כְּדִמְרִינֵן לְקָמֵן סִי' כ"ה גְּבִי יִתְרָת רִגֵּל וְכִי לְהַדִּיא בְּחֶשֶׁר רֹאשׁוֹן דִּישׁ לְחֵלֶק בְּהִי וְהוֹ דַּע הַרָא"שׁ בְּתַשְׁבּוּת וְהַעוֹר,
וְלִדְנָה מִסִּיק דְּבִחִין הַפִּי"שׁ לְאִסּוֹר בְּדִק' הַיּוֹלָא מִן הַדִּקָּין בְּדַע"ת ר' שְׁמוּאֵל חֲתָנוֹ וְגַם בְּמִרְדִּכִי כ' שְׁפִי רִי"ף וְר"ח חֲלוּקִים עַל
הוֹרָחָה זֶה וְאִף לְרֹאשׁוֹן חִינֵי כְּבֵר, אֲבָל בְּדִק' אֶחָד הַיּוֹלָא מִן הַדִּקָּין וְלֹא שִׁנֵּי עִי"ש, וְכִי הַפִּי"שׁ סָק"ו דִּלִּין לְסַמֵּךְ עַל הַמַּחְבֵּר
אֲלֵא בְּהַפִּי"שׁ עִי"ש. וְכִי שֶׁם וּבְפִרְטָה סָק"ד מ"ש בִּישׁוֹב קוּשִׁיָּה זֶה, אֲמַנְס הַתב"ש שֶׁם דְּהִיָּה דְּבִרֵי הַשְׁכֵּחַ וּפִרְטָה וּכְתָב דְּדְּבִרֵי
הַפּוֹסְקִים לֹא סִתְרִי אֲהֲדוּי רַק דִּם לֹא מִקְרִי מַעֲשִׂי יִתִּיר רַק כְּשֶׁהוּא מַשְׁמַשׁ כְּנִיסָה וְיִלְיָה דְּהִיָּינוּ שְׁהוּא פָּחוֹת גַּם בְּסוּפּוֹ וְהַמִּלְאֵל
נִכְנֵם בּוֹ מִהַדִּקָּין וּבְסוּפּוֹ יוֹלָא הַרְעִי לְחוּץ בְּפָנֵי עֲלָמוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּל הַדִּקָּין מַשְׁמִשִּׁין, אֲבָל אִם הוּא מַשְׁמַשׁ כְּנִיסָה וְלֹא יִלְיָה דְּהִיָּינוּ
שְׁהוּא סָחֹס בְּסוּפּוֹ וְהַמִּלְאֵל שֶׁנִּכְנֵם בּוֹ חוֹר לְאֲחֻרָיו לְהַדִּקָּין דְּרַךְ כְּנִיסָתוֹ וְאִין לוֹ יִלְיָה בְּפָנֵי עֲלָמוֹ אִין זֶה מַעֲשִׂי כָּל [וּבְסִבָּה זֶה
הוֹזָכַר בְּדִרְשָׁה וּבְשׁו"ת רַדְבָּ"ז וְעו"פ יוֹבָא לְקָמֵן חֹת א'] וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַעוֹר וְהַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַעוֹר, אֲבָל לְהַטְרִיף אִם חִינֵי חוֹר וּמַעֲרָב וּבְסְעִיף א' מִיִּירֵי שְׁהוּא סָחֹס בְּסוּפּוֹ [וְכִי בְּתַשְׁבּוּת הַרָאשׁוֹן
לְהַדִּיא בְּעוֹבְדָה שֶׁלֹּה שֶׁהִיָּה סָחֹס בְּסוּפּוֹ כְּכָל סָחֹס הַדִּין שְׁבַע"ע סְעִיף זֶה] וּמַשְׁמַשׁ רַק כְּנִיסָה וְלֹא יִלְיָה בּוֹה מַכְשִׁיר הַרָאשׁוֹן
בְּתַשְׁבּוּת וְכִי הַעוֹר וְשׁו"ע וּמ"מ סִיִּים לְדִינָה דִּלִּין לְהַכְשִׁיר כו' [כְּמִי בְּעַמְה"ב בְּשִׁמּוֹ] וּבְהַפִּי"שׁ דוּקָה כְּמִי"ש הַשְׁכֵּחַ לוֹ חֵם הַעוֹר וּבְחִינֵי הַפִּי"שׁ
יֵשׁ לְהַטְרִיף בְּכָל עִכָּד עִי"ש, וּבְשְׁפָד סָק"א כ' דְּבִחִין הַפִּי"שׁ לְרִיךְ ג' חֲנִאִים דְּמַתְחֵלָה הֵם אֶחָד בְּאוֹרֵךְ אֲלָצֵה, וְלַבְּסוּף ג' כֵּלִין כְּאֶחָד

באורך אלבע. וכל ארבע של יתר דק אלבע אז כשר ולא בע"א וס"כ הפר"ח ע"ס. (א) לענין יתרת ארוך יותר מאורך אלבע. כשנמצא רחב"ן כ' באורך אלבע, ובתשו' הרא"ש כ' ארבע אלבע או פחות או יותר וכ"כ הש"ך סק"ח ובפר"ח סק"ז ע"ד השו"ע שם. באורך אלבע דה"ה יתרת מאלבע בתשו' הרא"ש, ובתנ"ך ובהשפ"ד שם כ' דוקא באורך אלבע ולא יותר כמ"ס צעמ"ב צעמ"ב וכו"כ הכו"פ סק"ד דדוקא באלבע מלומס שהוא דרך העגפים וכן ראוי להורות, ובפר"ח סק"ד ב' דלאו דוקא באלבע מלומס וביקל חף בקלס יתרת מבאלע ובתנאי שלא יהיה גדול הרבה שהוא בגדר מעי ע"ס. אך בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תס"ט נשאל בעובדא בכשם שלא ענף מן הדרא דכנתא באורך חמה ורחבו

כשיעור אלבע וחלי. והאריך בדברי הפוסקים ובסתירת דברי תשובת הרא"ש לפסקיו והעלה דדוקא אם יש להיתרת ב' פיות שיכנס הרעי מלד זה וילא מלד אחר בזה צעין הדרי וערבי, אבל באין לו רק פה אחד שבו נכנס הרעי ובסופו הוא סתום לא מיקרי מעי יתר כלל [והוא

סימן מח דיני טרפות בקיבה ובכרם ובר"ב מעיפים:
א קיבה (קיבה הוא בים שבמעי הצהמה. שהמכל נכנס לכרם ובסוף הכרם שקרין פא"ך עשוי ככובע וקרוי בית הכסות והמכל נכנס מבית הצומות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין) שניקבה מרפה. ואם החלב שעל היתר סיתם הנקב (א) כשרה. אבל שעל הקשת אינו סותם :
 ברם

(א) פשרה. ולריך המורה לעיין כשנמצא לפניו קיבה שניקבה וחלב היתר סותמו אם איתו מקום סותם לכו"ע (תב"ש סק"א) ובאורך קלס. ודברי פוא"ח בזה מצוה ציסה"ב סק"א [א] :
 טרפה

ממס. בד' התב"ש הכ"ל [כו' וכו' דהמסיר צהמה אין ראוי לעונש ובפרט שהוא באשכנו שנהגין בד' הרא"ש ע"ס. וע' צס' מחצ"ר בסוף סי' זה שם דבשפ"מ או שמחת יו"ט אפשר להקל חף באורך יותר מאלבע ע"ס. וע' דע"ת סק"ב מ"ס בזה ע"ס וחין להאריך. (ב) בשו"ת חוט השני סי' ה' נשאל צמעשה בקיבה שלא מונה ג' עגפים באורך חלי אלבע ויותר כעין חתיכת מעיים והיה סתום בסופו אך הכשר היה מעין בשר הקיבה בלי שינוי כלל וכשיצ דמלד הדין היה נראה להטריף דאפילו להמכסרים דק היולא מן הדקין וסתום בסופו היינו דוקא. בדקין דאורחי' בך משא"כ בקיבה כו' וסיים דכ"ז ל"ל להלכה עד שהעידו הרבה שצהמות השמיניות רגיל להמלא כן כי השומן דוחק ח"ע לפנים ולכן הגשרנוה ע"ס. והביאו הצאה"ט סי' מ"ח סק"א ובי"ל סס"י זה וכ' הבי"ל דלריך בזה דקדוק גדול אם בלתי מוקם רגיל להמלא כן וע"י בקיאים ובלירוף מורה גדול ואם לאו יש להטריף מב' טעמים ח' כיון שילא מהקיבה גופי' ותו דאף אם ילאו מהמעיים אין להכשיר בפשיטות כיון שהיו ג' עגפי והש"ך מטריף צב' יתרת וכ"ס ג' ע"ס וע' דע"ת סק"ג מ"ס בזה. (ג) לענין מ"ס הרמ"א בהג"ה וב"ז מיירי דהיתרת סתום בראשו כו' בשו"ת חבני דק סי' י"ב נשאל דק היולא כענף מהבד ולא דקו אם סתום בראשו ח' כשר והשיב דאסור מספק וכמ"ס התב"ש צס"י כ"ט גבי מים בראש דכל שילא מרוב כשרות ע"י ריעותא אין אומרים צו נשחטה הותרה, וכן נשאל בזה דע"ת סק"ט וכ' דגם צפוף אם היתרת ארוך באלבע הוי ריעותא ולריך דדיקה אם אינו פתוח לחלל הגוף והדיקה מעכצת גם צדיעבד אך צים לתלות במשמוש יד בחזקת יד להקל וכמ"ס הר"ן פ"ק דחולין צים דבר לתלות צו גם בגולד ריעותא מחיים חולין. וכ"כ בשו"ת שבסוף ס' משנה דברי עקיבה דחולין הנקב שציתרת במשמוש דע"פ רוב זה בא ע"י גרירת הסכין בשומן שעל הדקין ויש להמורה לחקור בכל פעם שאירע לו ענין בזה ואם נראה להמורה שיש מקום לתלות אז יש להתיר כמו בריאה דחולין במשמוש יד"ט והכל לפי ראות עיני המורה וסיים דע"ת ונראה דצבליקות קטנות בעופות שנתל"ע סק"ב אות ח' דהבי רבייהו אינו בגדר ריעותא כלל ואין הדיקה מעכצת ע"ס. (ד) לענין מ"ס צעמ"ב צסס הפר"ח וכו"ז צמעי שיש צו רעי כו' ורמז למ"ס הצ"י צסס הכ"ב וכו"ל הב"י כתב הכל צו מ"כ שצא מטעה צעיר צדר"ס שנמלא יתר צמעי היולא מהקיבה אחר שנמשך המעי זרת או זרתים והתירוה ע"פ חכמים ואמרו שצכל הצהמות יש שם וריד אחד מחובר בצכד ראשו ח' [וראשו הצ' מחובר דקין כו' והוריד הוא חלול ונכנס לתוך המעי היולא מן הקיבה ופעמים נשאר כל הוריד בצכד כשחיתין הככד מהגוף כו' ופעמים שאין מלמלין לחתכן שישאר כל הוריד בצכד נשאר הוריד מחובר צמעי פעמים באורך ג' אלבעות או יותר ונראה שהוא יתר ואינו כן כו' וכו"ז העידו שהתירו ג"כ חכמי לוי"ל עכ"ל הב"י. וכ' ע"ז התב"ש שם צסס יס"ס דלריך דקדוק גדול בקיבון טבחים ויודעים להצין הענין על צוריו אם הוא צדומה ממס לדבריהם עכ"ל ע"ס. וע"ל סי' מ"ז סק"א אות ג' מ"ס צסס תשו' הראש"א ע"ס. (ה) מטעה צא לידי צתרנגולת שהיו לה שני נקבים מאחוריה שצבם הימה מוליאה הרעי ופתחה וראיתי שכל המעי שצנף הוא אחד אלס שפי המעי נחפצט לשני מקומות והכשרנוה לפי שלא היה צה שום יתרון ואמרתי הסיבה לדבר זה שאולי חיזה פעם מחמת חולי היה הרעי חס ביותר ומחמת חמו לא הפסיק להוליא הרעי צמקס קיבותו ונקב צמקס אחר כדי ללאת צמהרה ונשאר. השני נקבים פתוחים, ב"כ הכנה"ג סס"י זה צסס תשו' מהר"ש הלוי והביאו הפר"ח סק"ד וצאה"ט ושפ"ד סס"י זה ועוא"ח :

[א] צמשה שם (מ"ב). אלו טרפות צהמה כו' ניקבה הקיבה. הקיבה עשויה כמין קשת וחלב שעליה מצחון נקרא דחקשתא מלשון קשת וחלב שצפנים לעיגול נקרא דאיתרתא מלשון יתר פי' חבל שהוא מתוח כמין חבל (מפרש"י) ושני חלבים הללו נקראו ג"כ אחד חימלא וא' צר חימלא. ובגמרא שם (מ"ט:) אמר רבא שמעית מיני' דרב נחמן תרתי חימלא וצר חימלא וצר חימלא [אם ניקבה הקיבה] וחד לא סתים ולא ידענא הי מנייהו. רב הונא אמר צר חימלא סתים חימלא לא סתים הי חימלא והי צר חימלא ת"ש דא"ר נחמן אינהו מיכל אכלי ולדין מסתם גמי לא סתים [צתמיה אינהו צני ח"י מיכל אכלי דקסברי חלב טהור הוא ולדין צני צכל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהו מחזיקין ליה צחלב טהור להיות סותם, ש"מ ההיא דפליגי צני ח"י ובני צכל קרי רב נחמן צר חימלא והיינו דאיתרתא. פרש"י] דחקשתא כולי עלמא לא פליגי [דצין לבני צכל ובין לבני ח"י שם] דאסור, כי פליגי דאיתרתא, ח"ד דאיתרתא כ"ע לא פליגי דשרי, כי פליגי דחקשתא עכ"ל הש"ס. ופסק רש"י והרא"ש סי' ל' כלישנא קמא וכ' הצ"י דכ"ד הרמב"ט והרי"ף הילכך דאיתרתא סתים ח"ע"ג דלא אכלין ליה ודחקשתא לא סתום וכ"פ צס"ע וכ"כ הט"ז סק"א ושא"ח ועיין צדרישה ותב"ש סק"ב מ"ס ע"ד הצ"י שצכאן ושצסימן ס"ד, ומה שיש כ"מ בזה ע"ס. (א) והנה הצ"י סי' ס"ד אחר שהביא פרש"י הכ"ל דאיתרתא חבל כ' אצל הרמב"ס פי' דאיתרתא הוא חוט משוך כמו יתר עכ"ל הצ"י ודייק התב"ש סק"א מדכתב הצ"י לשון חבל, משמע קלס שיש חיזה חילוק ציניהם ע"כ לריך המורה לעיין כשנמצא לפניו כו' כמ"ס צסמו צעמ"ב וכתב ע"ז המשצ"ז סק"א דלפי"ז נפל האי היתרא צצירה דמאן הוא היודע היום חיזה חוט היתר המשוך ול"ע ע"ס. וע' כנה"ג הגצ"י ריש סי' זה שתמה על הצ"י והנמשכים אחריו שצסי' ס"ד משמע מדבריו דרש"י והרמב"ס פליגי ע"ס. וע' מחצ"ר אות י' שם דמסתמת הפוסקים נראה דאין כאן מחלוקת והביא דברי הכנה"ג ותב"ש ומשצ"ז וכ' ונראה דבשפ"מ

(ב) טרפה. אפילו נקב משהו (טור) ובאורך קלת מזה. ויודון בהמה שחלה ע"י ריבוי אכילה ורפואתה שדוקרין במרע וכדומה בין הללעות לתוך חלל הגוף שיואל האויר ונקבים גם הכרס ומוליאין פרס. אם יש בזה לך היתר ע"י שחיתה אח"כ י"צ חודש או שילדה. ועוד פרטים הכל מבואר ביס"ב ס"ק [ב] : (ג) שיסתום אותו. ואפילו ניקב הכרס במקום שהטחול דבוק בו אין הטחול סותם הנקב כיון שיש על הטחול קרום שאסור משום חלב כדלקמן סימן ס"ד סעי' וחלב טמא אינו סותם (ט"ז סק"ג) ועוד מזה. מבואר ביס"ב ס"ק [ב] : שם אות ז' :

(ד) תולעים שנמצאו בכרס. פי' מונחים בפנים. ואם יולאים לחוץ ואין ידוע אם ילאו קודם שחיטה או אח"כ נראה דדינם כמו זריאה סימן ל"ו סעי' (ט"ז) וס"ד) ודעתם להקל אף שנמלא הכרס נקוב דתליין שאחר בחיטה פירשו וניקבו כמו זריאה, ודעת הב"ח והב"ש להחמיר (משב"ז סק"ג) ודבריהם באורך קלת ודברי עוא"ח בזה. מבואר ביס"ב ס"ק [ב] : שם אות ח' :

בשר

והשיב דהמעין בדברי הפר"ח בשם שפ"פ יראה דמיירי שהיה תחוב מחט בקיבה וע"ג היה יבלת ולא נשאר בשר שלם בינתיים אלא היבל לבדו לזה כ' להטריף [לולי שחלב שכל הכרס מחמ"כ אבל היכי דנשאר בשר שלם בינתיים י"ל דמורה השפ"פ דיש להקל ובפרט בנ"ד שלא היה מחט ויש לתלות שפ"פ חולי נעשה דיש להקל ע"כ יפה הורה ע"ש : [ב] במשנה שם אלו טרפות בבהמה כו' הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החילונה. ובגמרא שם (כ) : אפילו מהו כרס הפנימית, נתן בר"ש העיד לפני רבי משום ר' נתן דהוא סניא דיבי וכן אמר ר' יהושע סניא דיבי ר' ישמעאל אמר איסתומכא דכרסא כו' אמר שמואל מקום שאין בו מילת כו' ומסיק אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר חנינא כל הכרס כולו הוא כרס הפנימית [ונידון בנקב משהו, פרש"י] ואיזהו כרס החילונה בשר החופה את רוב הכרס, רבה בר רב הונא אמר מפרעתא כו' היכי דפרעי טבחי [לד הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין בהמה להוליח המעיים (פרש"י) ולפי"ז אותו חלק מן הכרס הרואה את הקרקע דהיינו כנגד מפרעתא הוי נקובתו במשהו, אבל שאר הכרס שהוא כנגד הללעות והשדרה ברובו דהיינו כרס החילונה (ר"ן בשם הרשב"א)] בנהרדעא עבדי כרבה בר"ה א"ל רב אשי לאמימר כל הני שמעתתא מאי א"ל כולהו שייכן בדרכה בר"ה כו' עכ"ל הש"ס, ופרש"י כולהו שייכן בדרכה סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו לך עומדים או למעלה או למטה וכי טרפת לה לכל אותו לך בנקב במשהו מקיימת להו לכולהו עכ"ל רש"י, נמלא דלר' יוסי ב"ח מטרף נקב משהו בכל הכרס, ולרבה בר"ה מטרף נקב משהו רק במקום מפרעתא היינו בלד הרואה את הקרקע אבל במקום שהכרס הוא תחת הללעות אינו מטרף אלא ברובו או טפח כדין כרס החילונה שית"ל סק"ג. ולדינא רש"י כ' כיון דלא אפשר הלכתא כמאן, עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס בנקב במשהו כר' יוסי ב"ח, ובעל העיטור [הביאו הרשב"א בתוה"א דף ל"ח :] פסק כרבה בר"ה, והרא"ש שם סימן ל"ב הביא השני דיעות היינו הך כרבה בר"ה ודריב"ח וכו' וז"ל איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר"ה ואיכא מ"ד הלכה כריב"ח [וכ"כ הרי"ף ולא הכריע, רש"א שם] ורש"י פסק לחומרא כריב"ח וכן עמא דבר עכ"ל הרא"ש, וכ"כ המרדכי שם סי' תרכ"ו בשם תשובת הגאונים ור"ח ורי"ף [ע"ל אות ה' מ"ש בשם ד"י ודע"ת] וכו"ד הרמב"ם פ"ו הי"א וכו"פ הרשב"א בתוה"ק, והטור הביאו השני דיעות וכו' דעיקר כדיעה הב' דכל כרס הוא כרס הפנימי לאסור בנקב משהו וכן סתם המחבר בשו"ע. (א) ואי נקב משהו בכרס שהוא תחת הללעות הוי ודאי טרפה או ספק. בשפ"ד סק"ד כ' דכל הפוסקים פסקו כריב"ח וליכא ספיקא עכ"ל וכו"מ בעוא"ח יובא להלן, אך הפרי תואר סק"ב כ' כיון דבש"ס לא איתמר בהדיא הלכתא כמאן, ובה"ג ורי"ף הביאו דברי רבה בר"ה וריב"ח ולא הכריעו וגם הרא"ש כ' איכא מ"ד כו' ורש"י פסק לחומרא כו' אמת דיש להחמיר בדאורייתא, אבל לא ודאי טרפה אלא ספק טרפה רק מדברי הרמב"ם משמע דהוי ודאי טרפה ולא ידענא מ"ל כיון דמהש"ס לא מוכח מידי והגאונים ורי"ף רבו לא הכריעו ואדרבה בש"ס אמרו בנהרדעא עבדי כרבה בר"ה [וראיה זו הביא הרשב"א שם בשם רבו וכו' דהוא מעשה רב] וגם מדאמר אממר כולהו שייכן בדרכה בר"ה ולא אמר כולהו שייכן בדריב"ח משמע קלת דס"ל דהכי הלכתא ויש לדחוק דגם הרמב"ם משום ספק נגע בה, וסיים וז"ל ולענין הלכה כיון דרוב ראשונים ואחרונים לא פסקו הלכה כריב"ח לת מורינן בה הלכתא לאיסור [ודאי, אלא] ספיקא הוי, ודוקא במקום דאיכא פלוגתא בין ריב"ח ורבה בר"ה, אבל במפרעתא דשום בה הרי זו טרפה ודאי עכ"ל ע"ש. וכ"כ החכ"א כלל כ' סעי"ב ומק"מ ודע"ת סק"ג וערה"ש סעי"ד ואד"א סק"ב ופוא"ח דבמקום שהוא תחת הללעות הוי ספק טרפה ע"ש. והנ"מ בין ודאי לספק יתבאר להלן. (ב) בטור נדפס הג"ה מהמגיה ששמע ממגיד אמת שבארלות המערב בימי אדר שהעשבים גדולים והשור אוכל מהם זריבוי וממלא כריסו הרבה וכדי שלא ימות קורעין אותו ע"ג בין הללעות וקורעין הכרס ומוליאין פרס הרבה וחוזר ומתרפא ובה ניול מן המיתה וכן עושים לגמלים בזמן הזה והחוש והנשיון לא יכויבו אדם ולדקו הדיעה הא' שבטור שהוא כרבה בר"ה שאמר מפרעתא, וכ' ע"ז הב"ח

כל שהחלב מצפנים סותם יש להקל עכ"ל, וכ"כ המק"מ סק"א ועוד קלת אחרונים ושכ"מ מהפר"ח בשם שפ"פ שצאות שאחר זה ע"ש. (ב) כ' בתשו' שער אפרים סי' ס"ב. בעובדא שנשאל בגמלא מחט תחוב בסוף הקיבה של בהמה ולא ניקב מעצר לעצר אלא שיבלת קשה עומדת על הקיבה נגד מקום שהמחט תחוב מצפנים, והשיב שהיבלת הוי הוכחה שניקב מעל"ע והו"ל קרום שכלה מחמת מכה שאינו קרום כו' אלא שיש להחמיר לפי שהיבלת היה מכוסה בחלב שכל היתר והגם שנמלא בחלב כחם

שחור במקום שהיה דבוק להיבלת ומזה נראה שניקב גם את החלב אבל היה עליו ג"כ חלב עב, ומבחוץ לא ראו שום כחם שחור וא"כ אין זה קו"ד מבחוץ ולא ניקב מעל"ע עכ"ת, והביאו הפר"ח בקו"א לסי' זה וכו' שדבריו נכונים וברורים וזאת במ"ש שיש להחמיר בנתחב בדופן הקיבה [אף שלא ניקב מעל"ע אם לא היה החלב מכסה] הא ודאי ליתא דאף לרש"י שאסור בהמסם בגמלא תחוב אף בלא נקב מפולש מודה בכרס, והקיבה עורו עב וטפי איכא לדמוי' לכרס מלדמוי' להמסם וא"כ אפילו נמלא המחט תחוב בקיבה אם נשאר מעט מהעור שלא ניקב מעל"ע יש להכשיר לכו"ע ע"ש. וע' בדע"ת סקמ"ד שנשאל בקיבה שהיה בה יבלת צפנים ואחר כלות היבלת היה מקום קשה קלת במשמוש ואח"כ נשאר בשר שלם ויפה וכנגדו מבחוץ היה סרכא והמורה היקל עפ"י דהלכו"ש בחידושי דינים סקס"ג שהתיר בגמלא מחט בכרס נגד מקום קשה כאגוז והיה בשר יפה בינתיים,

והשיב דהמעין בדברי הפר"ח בשם שפ"פ יראה דמיירי שהיה תחוב מחט בקיבה וע"ג היה יבלת ולא נשאר בשר שלם בינתיים אלא היבל לבדו לזה כ' להטריף [לולי שחלב שכל הכרס מחמ"כ אבל היכי דנשאר בשר שלם בינתיים י"ל דמורה השפ"פ דיש להקל ובפרט בנ"ד שלא היה מחט ויש לתלות שפ"פ חולי נעשה דיש להקל ע"כ יפה הורה ע"ש : [ב] במשנה שם אלו טרפות בבהמה כו' הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החילונה. ובגמרא שם (כ) : אפילו מהו כרס הפנימית, נתן בר"ש העיד לפני רבי משום ר' נתן דהוא סניא דיבי וכן אמר ר' יהושע סניא דיבי ר' ישמעאל אמר איסתומכא דכרסא כו' אמר שמואל מקום שאין בו מילת כו' ומסיק אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר חנינא כל הכרס כולו הוא כרס הפנימית [ונידון בנקב משהו, פרש"י] ואיזהו כרס החילונה בשר החופה את רוב הכרס, רבה בר רב הונא אמר מפרעתא כו' היכי דפרעי טבחי [לד הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין בהמה להוליח המעיים (פרש"י) ולפי"ז אותו חלק מן הכרס הרואה את הקרקע דהיינו כנגד מפרעתא הוי נקובתו במשהו, אבל שאר הכרס שהוא כנגד הללעות והשדרה ברובו דהיינו כרס החילונה (ר"ן בשם הרשב"א)] בנהרדעא עבדי כרבה בר"ה א"ל רב אשי לאמימר כל הני שמעתתא מאי א"ל כולהו שייכן בדרכה בר"ה כו' עכ"ל הש"ס, ופרש"י כולהו שייכן בדרכה סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו לך עומדים או למעלה או למטה וכי טרפת לה לכל אותו לך בנקב במשהו מקיימת להו לכולהו עכ"ל רש"י, נמלא דלר' יוסי ב"ח מטרף נקב משהו בכל הכרס, ולרבה בר"ה מטרף נקב משהו רק במקום מפרעתא היינו בלד הרואה את הקרקע אבל במקום שהכרס הוא תחת הללעות אינו מטרף אלא ברובו או טפח כדין כרס החילונה שית"ל סק"ג. ולדינא רש"י כ' כיון דלא אפשר הלכתא כמאן, עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס בנקב במשהו כר' יוסי ב"ח, ובעל העיטור [הביאו הרשב"א בתוה"א דף ל"ח :] פסק כרבה בר"ה, והרא"ש שם סימן ל"ב הביא השני דיעות היינו הך כרבה בר"ה ודריב"ח וכו' וז"ל איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר"ה ואיכא מ"ד הלכה כריב"ח [וכ"כ הרי"ף ולא הכריע, רש"א שם] ורש"י פסק לחומרא כריב"ח וכן עמא דבר עכ"ל הרא"ש, וכ"כ המרדכי שם סי' תרכ"ו בשם תשובת הגאונים ור"ח ורי"ף [ע"ל אות ה' מ"ש בשם ד"י ודע"ת] וכו"ד הרמב"ם פ"ו הי"א וכו"פ הרשב"א בתוה"ק, והטור הביאו השני דיעות וכו' דעיקר כדיעה הב' דכל כרס הוא כרס הפנימי לאסור בנקב משהו וכן סתם המחבר בשו"ע. (א) ואי נקב משהו בכרס שהוא תחת הללעות הוי ודאי טרפה או ספק. בשפ"ד סק"ד כ' דכל הפוסקים פסקו כריב"ח וליכא ספיקא עכ"ל וכו"מ בעוא"ח יובא להלן, אך הפרי תואר סק"ב כ' כיון דבש"ס לא איתמר בהדיא הלכתא כמאן, ובה"ג ורי"ף הביאו דברי רבה בר"ה וריב"ח ולא הכריעו וגם הרא"ש כ' איכא מ"ד כו' ורש"י פסק לחומרא כו' אמת דיש להחמיר בדאורייתא, אבל לא ודאי טרפה אלא ספק טרפה רק מדברי הרמב"ם משמע דהוי ודאי טרפה ולא ידענא מ"ל כיון דמהש"ס לא מוכח מידי והגאונים ורי"ף רבו לא הכריעו ואדרבה בש"ס אמרו בנהרדעא עבדי כרבה בר"ה [וראיה זו הביא הרשב"א שם בשם רבו וכו' דהוא מעשה רב] וגם מדאמר אממר כולהו שייכן בדרכה בר"ה ולא אמר כולהו שייכן בדריב"ח משמע קלת דס"ל דהכי הלכתא ויש לדחוק דגם הרמב"ם משום ספק נגע בה, וסיים וז"ל ולענין הלכה כיון דרוב ראשונים ואחרונים לא פסקו הלכה כריב"ח לת מורינן בה הלכתא לאיסור [ודאי, אלא] ספיקא הוי, ודוקא במקום דאיכא פלוגתא בין ריב"ח ורבה בר"ה, אבל במפרעתא דשום בה הרי זו טרפה ודאי עכ"ל ע"ש. וכ"כ החכ"א כלל כ' סעי"ב ומק"מ ודע"ת סק"ג וערה"ש סעי"ד ואד"א סק"ב ופוא"ח דבמקום שהוא תחת הללעות הוי ספק טרפה ע"ש. והנ"מ בין ודאי לספק יתבאר להלן. (ב) בטור נדפס הג"ה מהמגיה ששמע ממגיד אמת שבארלות המערב בימי אדר שהעשבים גדולים והשור אוכל מהם זריבוי וממלא כריסו הרבה וכדי שלא ימות קורעין אותו ע"ג בין הללעות וקורעין הכרס ומוליאין פרס הרבה וחוזר ומתרפא ובה ניול מן המיתה וכן עושים לגמלים בזמן הזה והחוש והנשיון לא יכויבו אדם ולדקו הדיעה הא' שבטור שהוא כרבה בר"ה שאמר מפרעתא, וכ' ע"ז הב"ח

הב"ח דאין זה כדאי לסתור דברי ריב"ח וכבר כתב הרשב"א
 בתשובה סי' נ"ח דכל מריפות שמו חכמים אפילו הן מחקיימות
 הרבה מרפה היא ושאי להו מרייהו להמדפיסים שהכניסו הגהה
 זו בספר דלא כהלכתא ע"ש והביא זה הרשב"א סק"ג. ג) צבינת
 אדם שער אור"ה אות כ"ז הביא שאלה בעו שדקרוה בין הללעות
 סמוך לבטן וילא הפרש והורו שימיתנה וימכרנה לנכרי כדון,
 ובעל העו עבר ע"ד המורה בראותו שנתרפא בתוך חייה
 ימים ונידלה ונתעברה וילדה וכבר עבר עליה יותר מי"ב חדש,
 וכ' דלכאורה כיון שילא פרש בודאי ניקב הכרס וא"כ היו ודאי
 מרפה דלא מהני י"ב חדש כמ"ש הרשב"א בתשובה שם וה"ה
 לידה לא מהני לודאי מרפה, אך אחר העיון נראה דלא הוי אלא
 ספק מרפה דהטור הביא בדיעה הראשונה דכרס הפנימי הוא
 מפרעתא דהיינו למטה הרואה את הקרקע אבל למעלה ממנו
 תחת הללעות אינו מטרפת אלא ברובו או בטפח והיו דעת
 בעל העיטור, אך דעת רוב הפוסקים דכ"מ שניקב הכרס
 מרפה במשהו, והמגיה בטור כ' שהחוש והנסיון מעיד בדיעה
 הראשונה שצטור ולפי"ז הוי ספק דפלוגתא ומהני יב"ח ולידה
 כמ"ש הש"ך בסימן נ"ז סקמ"ח בשם רש"ל, ומ"מ יש לקנסו
 כדון מצטל איסור לכחלה עכ"ד. ד) והנה כמעט כל הבאים
 אחריו האריכו בדבריו, מהם שחילקים עליו בהוראה זו ומהם
 שהסכימו לדבריו, הפתחי תשובה סק"ב כ' דלכאורה היתר זה
 ל"ע כיון דבעלמו כ' שדעת רוב"פ להטריף בכ"מ במשהו א"כ
 הרי כתב הפר"מ צ"ח פ"א סק"ה דספק פליגתא דרבים אוסרים
 אף חי י"ב חדש אין להתיר, ומה שהביא דברי המגיה שצטור
 הנ"ל בלוח הקודם מהתימה שלא זכר דברי הב"ח הנ"ל שם,
 אך בל"ה היה יכול להוכיח דהוי רק ספק מרפה דנראה שגם
 רוב הפוסקים המטריפים בכ"מ במשהו לא מודאי מטריפים
 דפשיטא להו דהלכה כריב"ח אלא משום דמספקא להו הלכתא
 כמאן עבדין לחומרא כמ"ש רש"י והרא"ש הנ"ל, ומסתמא
 גם דעת הטור ושאר פוסקים כ"ה, וא"כ הוי רק ספק מרפה
 ומהני שהיה יב"ח או לידה לפי הנחה הנ"ל, דספק דפלוגתא
 מהני יב"ח להכשיר. אמנם בעיקר הנחה אף שכ"כ הש"ך שם
 שכ"מ ברש"ל וכן הסכים הפר"מ שם סק"ג והפר"מ שם ולבושי
 שרד וזכרון יוסף ועוד כמה אחרונים, מ"מ הדבר ל"ע כמ"ש
 צ"ח עמק הלכה סי"ח דאם מהני יב"ח לספיקא דדינא, נידון
 מיניה על הכלל שכל שאירע ספק מריפות כזו כשר כו', ומסיק
 לדינא דלא כהרשב"ל דלא דמי לספק בגוף המעשה [כגון ספק
 דרוסה או נפולה וכיו"ב. עיין פרש"י בגמרא שם נ"ח ד"ה
 והלכתא] דבזה מהני יב"ח דנתברר שלא נעשה מעשה מרפה
 משא"כ בספיקא דדינא ע"ש. וכן צ"ח עמודי אור תמה על
 הצינ"א בעובדא דעו ע"פ סברא הנ"ל דא"כ העו היה חסירה
 לנו נקיבת הכרס בין הללעות כו' ע"ש. ובאמת תמיהה זו
 לא על צינ"א תסוב רק על הרשב"ל והש"ך והאחרונים שנמשכו
 אחרי' גם מדברי הב"ח בהשגתו על המגיה בטור הנ"ל משמע
 דלא ס"ל כהרשב"ל עכ"ד הפתח"ן, וכן במק"מ סק"ג השיג על
 צינ"א ע"ש. ובדבריו בגדה"ק סימן ל"ה אות כ"ה שהאריך
 והעלה דספק דפלוגתא לא מהני יב"ח, וכן בדע"ק סק"א כ'
 דמה שי"א שדוק להם כשהבמה שותה בראע"ה יותר מדאי והיא
 מסוכנת נוקצים בכריסה ויולא הפרש וחיה דאין לסמוך ע"ז
 כלל להתיר כו' ע"ש. ובסימן ל"ה סקל"א שכתב ג"כ כסדרת
 עמק הלכה ועמודי אור הנ"ל וע' בדברי אברהם שעל הדע"ק
 ש' דס"ל שנקב משהו בכ"מ שכתב הוי ודאי מרפה ובמ"ש
 הפר"מ הנ"ל, וכ"ה בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ק', וכן בשו"ת
 מהר"י אסאד ח"ב סי' ס' נשאל מרז א' בבהמה שנתנפחה
 מרוב אכילה או שתיה ועשו לה התקנה הידוע לסכנה זו ע"פ
 רופא אומן שדקרוה במרגע בצטנה להוליא הרוח עד מקום
 הפרש אלא שעשה הנקב בשיפוע באופן שנתרפאת בנקל באיזה

ימים והבהמה חיתה אח"כ ב' שנים וילדה והשואל לידד להיתר
 מטעם ספק שמא כהעיטור שפסק כרבה בר"ה, ועוד ספק שמא
 כהרשב"א צבדה"ב דחון מישט וריאה מהני קרום שעלה מחמת
 מכה, ובכאן בודאי עלה קרום במקום הדקירה והו"ל רק ספק
 ומהני שהיה ולידה, וגם כיון שעושים הדקירה בשיפוע בכרס
 ועי"ז הקרעים שוככים זע"ז והו"ל כמו סתימה דמעיקרא וי"ל
 דקרום מחמ"כ כזה כו"ע מודים להרשב"א דהוי קרום, ועוד ספק
 שמא לא ניקב כרס הפנימי רק החליץ עכ"ד השואל, והוא דמה
 דבריו דמ"ש ספק שמא כהעיטור ליחא דבשו"ע לא הביא כלל
 דיעה זו והפר"מ סק"ד כ' דכל הפוסקים פסקו כריב"ח וליכא
 ספיקא, ומ"ש עוד ספק שמא כהרשב"א כו' ואני מלאתי חצר
 להרשב"א בזה בתורת חיים חולין מ"ג שהראב"ן ס"ל כהרשב"א
 כו' אבל דיעה זו נדחה מכה"פ כמ"ש הרשב"א במשה"ב, ומ"ש
 שעושים הדקירה בשיפוע כו' דברי טעם הם כו' אך בהדיא
 כ' הרשב"א בתשו' סי' שפ"ג [הובא לעיל סי' מ"ו סק"א אות
 ג' ע"ש.] כל שניקבו הדקין בין נקב שיה בין נקב משופע מרפה,
 ומ"ש ספק שמא לא ניקב כרס הפנימי וכ"כ בשו"ת חסד
 לאברהם סי' כ"ה להתיר בזה מטעם חזקה דאומנים בקיאים
 הם ולא מרעי אומנותיהו וה"נ מתוך שחושש שמא יקלקל
 מדקדק שלא לנקב לתוך הכרס ויש בזה ס"ס שמא לא ניקב
 הכרס ושמא הלכה כהעיטור כו', וזה אינו כי ידוע לנו מפי
 האומנים נכרים ולהבדיל מפי יהודים הרבה סוחרי בהמות כי
 אופן הרפואה להוליא האויר והרוח מצטן המלאה לא סגי בל"ה
 אלא בנקיבה הכרס דוקא בדקירת הסכין המתוקן לזה (אינסטרומנט)
 עם חיק הסכין כעין שפופרת ומניחין אותו תוך הכרס שעה
 א' או ב' כפי הצורך להוליא הרוח, אבל התחיבה בין הללעות
 נגד הכרס לבד אינו מעלה ארוכה כלל, א"כ ודאי גמור הוא
 שניקב הכרס, ואינו דומה לתרגוליס מסורסים דמהני חזקה
 אומן שלא קלקל אומנתו להטריפו דהתם הוי לתיקון בעלמא
 משא"כ בזה דהתיקון הוא שלא תמות הבהמה לחלחר אף שגעשית
 מרפה עי"ז אינו מקלקל אומנתו צדק, וא"כ הוי ודאי מרפה
 ולא מהני שהיה ולידה וילא כהצינת אדם, ונידון השאלה הנ"ל
 בהמה זו חסורה היא וחלבה, וגם חסורה למוכרה לנכרי שמא
 ימכרנה לישראל אלא ימיתנה תחילה וימכרנה לנכרי כבשו"ע
 סי' נ"ז ע"ש באורך. ה) ואלו הן שהסכימו לדעת הצינ"א
 הנ"ל צ"ח דברי שאל יוס"ד [להגאון רי"ס ז"ל מלבוב] בהשמות
 לסימן זה כ' וז"ל ומ"ש צבינת אדם דהמגיה בטור דמה
 הדיעה השניה ח"ו לסמוך ע"ז שהב"ח דחה זאת, ועיין הב"ש,
 אך לפענ"ד בל"ה יש ספק דאף אם נפסוק כריב"ח כפי
 הנראה בש"ס גם ריב"ח לא פסק כן כ"א שעי"ז ילא כל
 הספיקות אבל מ"מ ספק הוא ומכלל ספק לא ילא ובפרט
 כפמ"ש י"ל דהחלב עכ"פ כוחס כו' ועכ"פ מידי ספק לא ילא
 עכ"ל, וכן בספרו שו"מ קמא ח"ב סי' פ"ב וח"ג סי' פ"א
 הסכים להצינ"א ומתוך הקושיות שהקשה השואל עליו והעלה
 להלכה דמהני שהיה יב"ח ע"ש. וכן צ"ח דברי יוסף הביא
 דברי שו"ת מהר"י אסאד הנ"ל וכ' דהאי פסקא ל"ע במ"ש
 דרוב הפוסקים פסקו כריב"ח, דמהכ"ת הלכה כריב"ח נגד כל
 האמוראים שפירשו רוב החלונות בכרס גופא ובחידושי הרשב"א
 בשם מורו והעיטור פסקו כרבה בר"ה ולא כריב"ח חדא דהא
 בנהרדעא כותיה עבדי ואמימר נמי הכי ס"ל, וזה הראיה הביא
 ג"כ בתוה"א והאריך לחזק ד' המקילים וכ' דלפ"ז י"ל די"ב
 חדש מהני עכ"פ כיון דיש ספק בדריב"ח גופא דמטעם ספק
 קאמר [והוא כמ"ש הדברי שאל הנ"ל] ובשלטי הגבורים כ'
 דגם הרמב"ם ס"ל כרבה בר"ה והאריך בישוב ד' הרמב"ם
 שהביא הב"ח, וכ' דהשו"ע והפוסקים לא היה לפנייהם ס' אור
 זרוע ועכשיו שנדפס הרי כתב שם [סס"י תי"ד] בשם ר"ח דהלכה
 כאמימר [שאמר כרבה] משום דבתרא הוא בלי שום חולק ומשמע

דס"ל כן ותמה על המרדכי ש' בשם ר"ח להיפך, והאריך עוד וסיים דבחי יב"ח בודאי הבהמה מותרת והמחיר בהפ"מ גם החלב לא הפסיד וכ"ס דמותר למכור הבהמה לנכרי, וכמ"ס הש"ך בסי' כ"ז דזאיבא כמה לדרים להחיר ל"ח שימכרנו לישראל ע"ש, וכן העלה בס' ערוך השולחן סעי' ד דבבהמת גוי שתחובה בין הללעות בתוך הכרם עד שילא הפרש ושהתה י"ב חדש מותרת ובהמת ישראל חסור לעשות כן לכתחלה, ואם חירע שעשה כן יש להחיר לשהותה יב"ח, אך לענין החלב בתוך יב"ח הניח בל"ע פ"ט. וכן בשו"ת טטו"ד תניינא סי' קע"ב להחיר ע"י שיהיו יב"ח ומה שהפר"מ מסתפק היכי שרבו האוסרים אם מהני יב"ח, לדעתי פשוט דמהני, דמה צרך דרוב אוסרים, זה נמי הוי עכ"פ רוב דרוב טרפות חיון חיות יב"ח ורוב זה עדיף טפי ואליס יותר דלמא יש פוסקים המכשירים ואנו חין יודעים מהם, גם י"ל בזה נשחטה הותרה כו' ע"ס. ובס' דע"ת סק"ג וד' האריך בתשובה להרצנים ששאלו אותו דין זה והציאו דברי הציגת אדם הנ"ל שהחיר העו ותמחו עליו מדברי הפר"מ הנ"ל דברוב אוסרים לא מהני י"ב חדש ובפרט שד' המקילים לא הוצא בשו"ע ואין ללרף דיעה זו כלל, והשיב דהב"י הביא רק בשם העיטור שפסק כרבה בר"ה אבל רש"י והרמב"ם והרשב"א והרא"ש והמרדכי בשם ר"ח ותשובת הגאונים פסקו לחסור ולכן השמיט דעת המקילים ולא הביא בשו"ע, אבל באמת לע"ג שהרי הרי"ף הביא ב' הדיעות ולא הכריע והרשב"א בחידושו לחולין שם הביא בסתם בשם הרמב"ן [דמ"ס הרשב"א שם ובתוה"א שם מורי הרב הוא הרמב"ן שהיה רבו של הרשב"א כמ"ס הפר"מ בהקדמתו אות י"א] שפסק ג"כ כהעיטור והביא כמה ראיות דהלכה כרבה בר"ה ובתוה"א כ' דראוי לחוש למחמירים דבשל תורה ראוי לילך לחומרא, והביא דברי האשכול להראב"ד סס"י י"ז שחזק דעת המקילים בראיות, והן הן הראיות שהביא הרמב"ן אלא שסיים דהלכה כרבי"ח ברוב קרוע, אבל בסיומן כ' שם פסק דכל הכרם נקרא פנימי לדין דמחמירין כו' וכ"כ הרוקח כו' הרי מוכח דמשום ספק מחמירים, ומ"ס המרדכי בשם רי"ף ור"ח שפסקו להחמיר, ברי"ף לא נמלא שום הכרעה, וגם מ"ס בשם ר"ח הרי באו"ז כ' דר"ח פסק כאמימר [כנ"ל בשם ס' דברי יוסף] וארא"ה בצדה"ב [דף מ'::] כ' דלית הלכתא כרבי"ח וזהו כדעת העיטור ורמב"ן הרי מבואר שדעת העיטור לאו יחידאה הוא שגם דעת רמב"ן ורא"ה כן וכ"פ ר"ח וגם רוב הפוסקים המחמירים הוא רק משום ספיקא וכמ"ס הפר"מ ודלא כהשפ"ד [הוצא לעיל אות א'] וכבר נתבאר דבכל ספיקא דפלוגתא מהני יב"ח, והביא תשובת מהר"י אסאד הנ"ל שדחה ד' השואל להחיר מטעם שעושים הנקב בשיפוע וכן דחה סברא זו בכו"ז מה"ת סי' י"ח, והוא מלא בתשו' רדב"ז ח"ד סי' כ"ח שכן נקב באלכסון כשרה שאחד מגין על חבירו וסיים דאע"פ שכן קלת מדברי המפרשים והוא מלתא דמסתברא מ"מ איני סומך ע"ז אלא לעשותו סניף עכ"ל, ואח"כ הביא ד' הפלתי סי' ל"א סק"א והגהות מנ"א על ס' הארוך מש"ך שכתבו כן בפשיטות נקב בשיפוע הוי כניקב זה שלכ"נ זה וכשר, וע"פ כל זה העלה לדינא דאם חיתה י"ב חדש ועלה על הנקב קרום יש להקל דזהו מעיד שהיה הנקב באלכסון אבל שאר בהמות שנעשה בהם הדקירה הנ"ל שלא שהו יב"ח אסורות, דשמא לא עשה הנקב באלכסון דאין הכל בקיאים לעשות הנקב באלכסון ושמא לא יעלה קרום על הנקב [ובזה סר חמיתה עמק הלכה ועמודי אור על זיג"א הנ"ל חות ד'] ומ"מ אין להשהות הבהמה לכתחלה יב"ח מחשש חקלה זולת באופן שימ"ל סי' כ"ז אבל מותר למכור בהמה זו לנכרי עכ"ד ע"ש בארוך, והארכתי קלה בהבאת דברי האחרונים להיות ענין זה רגיל ושכיח וכדי לעורר לב המעיין והבוחר יבחר. (י) גידון הקזה שעושים בלואר הבהמות לרפואה פ"י אומן בקי צרך אם

יש בזה חשש ניקצת הסימנים אי לא, בשו"ת ברית אברהם סי' כ"ב החיר בזה מכמה טעמים הוצא בפתש"ו בסי' כ"ג סק"ג וב"כ בשו"ת חתם סופר סי' כ"א מטעם דאומן באומנתו בקי ולא פגע ולא נגע בסימנים כמ"ס הפר"מ בסי' מ"ו בהחיר הסירוס, וק"ו הוא אם בסירוס שהוא מסור לכל כפרי כך מכ"ס להקזה דלריך רופא אומן, וכיון דרוב בהמות מאות שמקוין הם חיים ש"מ דהאומנים בקיאים הם והציא ראייה לזה כו' ע"ש. וב"כ בשו"ת חסד לאברהם סי' כ"ה ושם חרי' סי' כ"ו ועוא"ח וב"כ בשו"ת טטו"ד קמא סי' כ"ז להחיר בזה, אך בגידון שנשאל מאמעריקא שנהגו להקין דם לעגלים איזה שעות קודם השחיטה ע"י אומנים כדי שיהא הבשר לבן ולא זמרים בקורנם כלי ברזל חד על הלואר במקום הורידין מול הושט ומניחים לזוב דם הרבה ואח"כ סוחמין הנקב בדבק והוא נחלשת עי"ז עד שכמעט אינה יכולה לילך ואינה אוכלת עוד, וכ' בטטו"ד מהד"ג הן אמת שבחיבורי טטו"ד קמא התרתי הבהמות הנעשה בהם הקזה אבל בזה אין שום דבר היתר והוי ספק נבלה ע"ש. והציאו הדע"ת סי' כ"ג סק"מ ע"ש מ"ס בזה, וגידון אווזות שדרך הא"י לתחוב במחט תחת הכנף כדי שתפוח ותתראה שמינה אם יש בזה חשש נקיבת הריאה יתבלק סי' ג"ג סק"י אות ה'. (ז) מ"ס בפנים ואין דבר שיסתום אותן שהרי החלב שעלו חסור, כ"ה לשון הרמב"ם שם. וחלב הדבוק לכרם שתחת הפריסה המבואר בשו"ע סימן ס"ד כתב הד"מ כאן סק"א בשם או"ה שכן מהאו"ז דאע"ג דבמקלט מקומות נהגו בו היתר [כרבינו יואל] מ"מ אותן שנהגו בו חיסור [כרבינו אפרים] יש להחמיר דאפילו אינו כותם, וכ"כ הרש"ל ביש"ש סי' כ"ד דכ"ד הרמב"ם מדרבנן ואין דבר שיסתום כו', וכ"כ הט"ו סי' ס"ד סק"ח דכיון דלרבינו אפרים חסור מה"ת ועטש כרת ע"כ אינו כותם, וכ' המשב"ז כאן סק"א דלא דמי לחלב שעל היתר שנתל"ע דסוחס, דהתם גם להאוסרים לא הוי אלא דרבנן משא"כ בחלב זה דיש בו ספק תורה לא שייך סברא אינהו מיכל אכלי כו' ומ"מ לא הוי אלא ספק טרפה דשמא כר"י שהחירו כו' ע"ש. וכ"ד עוא"ח וע' כו"פ סק"ג מ"ס בזה. (ח) וגידון חולעים בכרם כ' בהגהת שפרי דורא סימן מ"ז וז"ל פעם אחת נמלאת חולעת בכרם של בהמה והסכמנו להחיר הבהמה משום דאמרינן מן הפרש נתגדלו או הבהמה אכלה אותן. ע"ס העשבים עכ"ל, וכ' ע"ז הב"ח דלכאורה נראה שהיה ניקב הכרם ואפ"ה הסכימו להחיר משום דתלינן דלאחר שחיטה פריש כמו דתלינן במורנא בריאה דפשיטא דלאו דוקא ריאה דה"ה שאר בני מעיים, וכ"ה בהג"א פא"ט בחולעים בקורקבן, אבל לעיל סי' ל"ו כ' ע"ד הגשע"ד הנ"ל דנראה דמייירי שלא היה ניקב הכרם רק שהיו חוששין שמא החולעים באו מן החוץ וניקבו הכרם ונכנסו לתוכו ולא ניכר הנקב והסכימו להחיר דתלינן דמהפרש נתגדלו או הבהמה אכלתן ולא מחזיקין ריעותא דילמא מבחוץ באו מחיים וניקבו כיון שאין שום נקב לפנינו, ומ"ס בהג"א בעוף הנקרא פלומי"ל שהקורקבן היה נקוב לפנינו. והבשירו התם ידעינן דהחולעים גדלים בקורקבן ולא מבחוץ באו ואמרינן לאח"כ פריש, כו' אבל חולעים שבכרם דידעינן דלא גדלו בחוץ אלא מבחוץ באו אם הכרם נקוב לפנינו טרפה מספק דילמא מבחוץ באו מחיים עכ"ד הב"ח, אבל הש"ך כאן סק"ג רמז למ"ס בסימן ל"ו סק"י ושם כתב ע"ד הב"ח הנ"ל דבה"ג וראב"ן סי' רמ"ו והא"ה כלל כ"א דין ב' כ' דבכל האברים שהנקב פוסל בהן נמי אמרינן הכי [דהחולע לאח"כ פריש וניקב כמו בריאה] וכ"מ בשאר פוסקים לבר במוח, והביא הד"מ לפסק הלכה עכ"ל, וכ"ד הט"ו והפר"ח סק"ג דדינא כמו בריאה וסתר הפר"ח בסיומן ל"א סק"ח את ד' הב"ח הנ"ל, ומ"ס הב"ח אבל חולעים שבכרם דידעינן דלא גדלו בחוץ כו' גם זה אינו, דבעלמא הביא מהגשע"ד הנ"ל שהחירו הבהמה משום דאמרינן מן הפרש נתגדלו

נחגלו כו' והביא כמה פוסקים דכרם ודקין נמי תלין דלח"ס פריש ונקב מטעם - [הא' שכ' הכלבו הוצא לעיל בסימן ל"ז ח"צ סק"ה] דמסתמא כשהרגיש החולע שאפס חיס הטבעי צמות הבהמה דחקה ללחץ לבקש חמימות וניקבה משא"כ בחיי הבהמה לפיכך בכל האברים תלין לקולא ע"ש באורך. אכן התב"ש סק"ד

דחה דברי המקילים הנ"ל דאין לדמות למורכא בריאה דיש לחלק כמ"ס הדרישה דדוקא בריאה שמרפפת בחייה תמיד ח"א להחלוע ללחץ [כטעם הכ' שכ' הכלבו הוצא לעיל שם עיין בתב"ש שם סק"ו שכ' בעלמו טעם הא' הוא עיקר כו' ע"ש] ובקורקבן מחמת שהעורות עבים לא חיישין אצל בעירות רבות יש לחוש והאריך ומסיק דעיקר לדינא כמשמעות הכ"ח ודרישה

דאם נמלא הכרם או הדקין או שא"כ נקובים ע"י תולעים אין להכשיר כלל, ועוד נ"ל להחמיר כהב"ח בסי' ל"א דבנמלא תולעים בכרם וכדומה אף באיני נקוב רק שיש שם קו"ד או שאר ריעותא יש להחמיר מדכ' בהגשט"ד שהכשירו בחולעים שבהרם משום דתלין במלוי ובדאיכא ריעותא איתרע האי מלוי עכ"ל, ובשפ"ד סי' ל"ו סק"ז כ' דמהב"ח נראה דאין להתיר גם בקורקבן ומתב"ש משמע דמתיר בקורקבן מטעם דעורותיו קשים וסיים ומ"מ לדינא להתיר בקורקבן וכרם ודקין אין לעשות מעשה עכ"ל, וכ"כ בעיקרי הד"ט סי' ה' אות ח' בשם ז"א דבדקין אין תולין דלח"ס פריש כמו דתולין בריאה ובקורקבן, וכן הדע"ק ריש סימן מ"ו הביא שמו"ח היה מורה להקל בזה עפ"ד הראב"ן הנ"ל והוא כ' דל"ע יאס יש להקל בכה"ג אף אם מתחלה ראו בפנים הבהמה היה נקי מפרש וכשהוליו הדקין לאור זב מהם ליחה ופרש ורואין יליחת תולעים לחוץ כשהרגישו אפיסת החום ולא נראה בהדקין שום מכה ושינוי מראה אז יש להקל לכו"ע

רק לכחלה יש לראות אחר תולע אף אם לא מלא תולע אין להחמיר ע"ש. אצל הכו"פ כאן סק"ו הסכים לדעת הש"ך ופר"ח ודעימם המכשירים בזה וכו' דלח"ס פ"פ ובלי"י סק"ה וכו' פ"פ בחכ"א כלל כ' סע"ד וכ"כ במחז"ר אות י"ב להקל בזה בהפ"מ, וכן בס' דע"ת סק"ה האריך בזה וכו' דבאשכול להראב"ד מפירש להקל גם בכרם ובשו"ת יד יוסף השיג על התב"ש הנ"ל והביא בשם י"ג פוסקים דס"ל להקל בזה, וכ"פ בס' יהושע דהמיקל כהש"ך לא הפסיד, וכן מלא בדמש"א פא"ט סי' כ"ד שהביא ד' האו"ה הנ"ל וכו' דמשמע דס"ל דכל התולעים שבהמה ובעוף בכל מקום שהן אמר שאחר שחיטה פריש ודלח"ס כהב"ח שפירש דעובדא הנ"ל מיירי שלא היה ניקב הכרם דלטעם הא' דבקשת חמימות שייך בכ"מ הבהמה והעוף רק לטעם הב' דמרפפת לא שייך אלא בריאה ומבואר דסמכין על טעם הא' כו' והאריך עוד והעלה בפנים שלו לדינא דתולעים שנמלאו בכרם או במעיים ומקלתן ילאו לחוץ ונקבו הכרם או המעיים תלין דלח"ס פירשו וילאו לחוץ ויש להקל גם בלא הפ"מ, ואם יש חודם בהנקבים אין להקל אלא בהפ"מ ואם המראה הוא בלא"ה או שחור הרבה יש לחסור גם בהפ"מ כו' ע"ש עוד פרטי דינים מזה: [ג] במשנה שם (מ"ב.) אלו מרפות צבהמה כו' כרם הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החילונה, ובגמרא שם (נ:) אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר חנינא כל הכרם כולו זו היא כרם הפנימי ואיזהו כרם החילון בשר החופה את רוב הכרם. ופרש"י בשר החופה זהו קרום עב העובר על כל החלל [והוא הבשר הנקרא פלאח"ק בל"א, או"ה כלל כ"א דין ל"א] וישנו מן החזה ועד ירכים והכרם הקרוי פלג"א [והקלבים בפולין קורין אותו וואמ"פ, אמרי ברוך] מיעוטו נחבא בללעות החזה ורובו תחת אותו קרום, ורוב החילונה דקאמר מתניתין רואין כמה יש מן אותו הקרום כנגד אותו רוב הכרם ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד אותו רוב טרפה ואם ממקום שהכרם כלה ולמטה נקרע אותו הקרום כשרה והיינו דאמרין בגמרא רובא ולא הוי טפה כו' ואי כולו קרום משערינן אין לך בהמה קטנה שאין ברוב שלה טפה עכ"ל רש"י. והנה בלשון השו"ע שהוא לשון הרמב"ם מבואר דס"ל דאפילו באינו מפולש טרפה, [עיין תוה"א להרשב"א (מ"ה.) וב"י וב"ח ותב"ש סק"ה וכו"פ סק"ד שהאריך כל אחד מאין ילא להרמב"ם חומרא זו ע"ש]. והש"ך סק"ד הביא שדעת רש"י [עיין פרש"י דף מ"ב סוף ע"ב] והרשב"א והר"ן ורבינו ירוחם דלא מיטרפא אלא בנקרע או ניטל [פי' ניטל ממקומו שיש בו חסרון, ש"ך סק"ה, ונקרע אין בו חסרון אלא מדק פרישה] מפולש עד שגראה כרם הפנימי, וכ"פ מהר"מ אלשקר בתשו' סי' מ"ז והרש"ל שם סי' ס' וכ"מ צה"ג הביאו המרדכי בשם ראבי"ה כו' ע"ש. וכ"כ בציאור הגר"א סק"ה דכל הפוס' חולקים על הרמב"ם וכו' דדוקא מפולש בעינן, ופסק הב"ח והט"ז והפר"ת סק"ה להחמיר כיון דבשו"ע סתם בהרמב"ם, אמנם בציאור מהש"ך ופר"ח סק"ו ותב"ש שם וכו"פ וחגור"ש סק"ח והשפ"ד סק"ד ומחז"ר אות י"ג והחכ"א כלל כ' סע"ה כהבו כולם דבאין הפ"מ יש להחמיר אף באינו מפולש דיש לחוש לד' הרמב"ם ובדאיכא הפ"מ יש להקל כד' הפוסקים שהביא הש"ך. ודוקא כשיש בהקרע כשיעור המבואר בשו"ע בבהמה גדולה טפה ובקטנה רובה, אצל פחות משיעור זה כשר אפילו מפולש ואין הפ"מ אם נעשה ע"י חולי, רק אם

(ה) בשר החופה וכו'. הוא קרום עב העובר על כל החלל וישנו מן החזה ועד הירכים כו' (ש"ך סק"ג בשם רש"י וטור) ובאורך קלת מזה. מבואר ביסה"כ ס"ק [ג]: (ו) אם נקרע וכו'. כו' מיירי שנעשה הקרע ע"י חולי אצל אם

נעשה ע"י קוץ טרפה בלאו הכי במפולש אפילו צפחות מטפח דחיישין שמה ניקבו המעיים כמ"ס הרשב"א וכ"פ האו"ה וד"מ לדין שאין בקיאין צדיקה (ט"ז סק"ד ועוה"ח) ועיין יסה"כ שם. ובאות צ' זאת נכרח כך: (ז) רוב עובי וכו'. כ"ה דעת הרמב"ם פ"ט הל"ה

דניקרע או ניטל רוב עובי הבשר אע"פ שאינו מפולש מעבר לעבר טרפה אצל יש כמה פוסקים ראשונים הביאם הש"ך סק"ד שמוכשירים באינו מפולש והסכים באורך מהש"ך ופר"ח סק"ו ותב"ש סק"ה ועוה"ח להקל בהפ"מ. וכ' הדע"ק סק"ד ועוה"ח דכן נוהגין, וידן נקרע בשר החופה ע"י גניחת בהמה והעור שט"ג שלם. ואם הבשר שבין הללעות הוא בכלל בשר החופה או לא. ולענין החלב מבהמות אלו ועוד פרטי דינים הכל מבואר בס"ד ביסה"כ שם מאות ג' ולהלן:

(ח) רוב אורך וכו'. צב"י וד"מ וש"א"ח כ' דה"ה רוב רחבו ומשמע מדבריהם דה"ה צבהמה גדולה ששעורה צטפה אין חילוק בין ארבה לרחה (ש"ך סק"ו ועוה"ח): אין

נעשה ע"י קין או סבין טרפה אפילו במשהו דחיישינן שמה ניקב
 חזרים הפנימים וכ"ד הט"ז שם ועו"א ע"ש. וע"ל סי' מ'
 סק"ג אות א' ולקמן סי' מ"ט סק"ה באם שיש ספק אם נעשה
 ע"י חולי או קין ומחט ע"ש. (א) כתב בתש' מהר"מ אלשקר
 שם וז"ל וגרסא לי דקרט זה לריך שיהיה באותו עור שכנגד
 הכרס דוקא כשהזהמה הולכת או עומדת, אבל למטה מזה ללד
 הירכים כשרה וזה ידויק בדברי המפרשים והרמב"ם שכ' בשר
 החופה והוא המקום מן הבטן שאם יקרט ילא הכרס, נראה דלמטה
 מזה במקום שאם יקרט שם לא ילא הכרס כשרה, וכ"כ רש"י
 כו' עכ"ל, ועי' דע"ק סק"ב שכ' לפני לשון השו"ע [שהוא לשון
 הרמב"ם] היה מקום חשש גם באינו מכיון ממש נגד כרס פנימי
 כל שאלו נקרט שם היו המעיים יולאין והיו מושכין כל דבר מהכרס
 הפנימי עמם י"ל דטרפה ולפי לשון רש"י משמע דקיל ותשו' ר"מ
 אלשקר אין לפני ע"ש עוד פ"ד. ועי' מק"מ סק"ו שהביא לשון
 תשו' ר"מ אלשקר הנ"ל שהבין מלשון הרמב"ם ושו"ע ג"כ כדש"י
 ללא כהדע"ק וגם דנפק מיני' קילא דלא יטרף ברוב ממה
 שמכיון נגד הכרס ע"י שיהיה רוב גם ממה שלמטה קלת וזה אינו,
 גם מה שמחמיר הדע"ק אם הוא במקום שכשהזהמה שוכבת מגיע
 לשם כרס הפנימי, ל"ע כי מחשו' ר"מ אלשקר הנ"ל לא משמע כן
 ע"ע. וע"ל אות ה' עוד בכעין זה. (ב) כ' במק"מ סק"ז דבנכר
 כן פתוח בשר זה או נכר נטול נראה להכשיר בחי' י"ב חודש
 או לידה וע"ש בגדה"ק אות ב' באריך מזה. וע"ל ה"ק אות ה'.
 (ג) כתב הב"ח דטרפות דבשר החופה את רוב הכרס אינו
 אלא מטעם דסופו של הכרס לינקב וזהו שדקדק הרמב"ם
 ותלמו צנראית הכרס כו' ולפי"ז היכא דנמלא נקב בבשר החופה
 והעור קיים לגמרי וידוע שזה הגיע מנגיחות הבהמות בקרניהם
 דאין להחמיר דדוקא כשבא הקרע מבחוץ שנקרע העור ורוב
 עובי הבשר דודאי שסוף הבשר ליקרע כולו והכרס לניקב הוא
 דטרפה, אבל לא כשהעור קיים אלא שהבשר נקרט תחת העור
 ע"י נגיחה דהדרא בריא וכשרה עכ"ל והביאו הט"ז בדף
 האחרון וכ' דאין לסמוך ע"ז שאין לו שום מקור דודאי העור
 אינו מעלה או מוריד, גם מה שחלה הטרפות של בשר החופה
 משום סוף הפנימי לינקב אין רמז בזה ואדרבה מוכח במהגיתין
 דהטרפות מחמת עלמו הוא מדחשיבין לתרתי ניקב כרס הפנימי
 או שניקרע רוב החלונה עכ"ל, אך הפר"ח והחכ"א שם הביאו
 דברי הב"ח להלכה, וכן הביאו המשב"ז סק"ה אלא ששייך דלא
 ידענא מהיבן לגוד הב"ח ד"ז דכרס החלונה משום פנימי, ובס'
 לב ארי' על חילין (נ"ב :) הביא סמך ור"ה מש"ס לד' הב"ח
 דטרפות בשר החופה הוא משום שיגיע לקיחת להכרס וסתר
 דברי חכם א' שהשיג על הב"ח דאי טרפות בשר החופה אינו
 נולד עלמו לא הו"ל לחשבו בהדי י"ח טרפות כמ"ס התוספ'
 שם (מ"ב :) ד"ה אמר ר"י דלכך לא מנה חסרין הגולגולת
 דאינו טרפות מל"ע [ועי' דע"ת סק"ו מ"ש, ע"ד תשו' ב"ע
 ודע"ק שכ' ג"כ ר"ה וז' מתוספ' דלא כהב"ח דאין משם ר"ה
 ע"ש] והאריך ומסיק דאם נעשה ע"י נגיחת השוורים והעור
 קיים מבחוץ כיון שאינו יוכל להגיע מזק לכרס מלד חוץ חו' לא
 חיישינן שתפסע לקיחת מלד פנים אל הכרס דהא אין כאן
 לקיחת כלל מלד עלמור רק שנעשה ע"י נגיחת קרן עכ"ל, ומביאר
 בדבריו דהב"ח לא היקל רק בנעשה הקרע ע"י נגיחה ולא
 ע"י חלי וכו' בשו"ת טעו"ד תניינא סי' קע"ה ושו"ת קמא
 ח"ב סי' פ' שנשאלו בעובדא בזהמה שאחר הפשטת העור
 דאז שנקרע הבשר החופה בעיגול מעל"ע כרוחב ב' אלבעות
 והעור היה שלם והמורה סמך ע"ד הב"ח והכשיר הבהמה
 וקמו מערערים על הוראה זו ואמרו דגם הב"ח לא התיר רק
 בידוע שנעשה ע"י נגיחה ולא באפשר שנעשה ע"י חולי והו"ל
 להטריף מספק והסכימו להחמיר כדעת השואל והרעישו על
 המורה הנ"ל שהכשיר עפ"ד הב"ח והלכינו להגעיל הכלים

שנכשול בהם הבשר מזהמה זו ע"ש. ועי' שו"ת דברי חיים
 סי' כ' שנשאל ג"כ בעובדא הנ"ל וכ' דלהב"ח אין חילוק בין
 נקרט ע"י נגיחה או ע"י חולי ודלא כאיזה לומדים שמחלקים
 בזה דהא כ' הב"ח הטעם דבעור קיים הדרא בריא א"כ אין
 לומר כלל דבנקרט ע"י חוץ הנגיחה הדרא בריא וע"י חולי
 לא הד"כ ודודאי החוש יכחש לזה רק בגוף ד' הב"ח שכ' הטעם
 משום דסוף הכרס לינקב תמה ע"ז. דאינו אלא דברי גביאות
 כו' ולדינא כ' כיון דאיכא פלוגתא מהו כרס החילון ע"כ אם
 יש ספק אם יש בהקרט כשיעור טפח יש להקל מטעם ס"ס
 ע"ש וכ"כ בשו"ת בנין עולם סי' כ"ח, ועי' שו"ת חסד לאברהם
 סי' כ"ב שנשאל ג"כ בעובדא הנ"ל מאחד מהמערערים והאריך
 ומסיק כיון דדברי הב"ח חידוש הוא אין לנו בו אלא חידוש
 דדוקא בנקרט שאין בו חסרון דכנה"ג מיירי הב"ח הוא דכשר
 במעבר לעבר, אבל צניטל שיש חסרון חלילה להקל כ"א כשאינו
 מעל"ע רק שניטל רוב עובי הבשר שהסכימו האחרונים להקל
 בהפ"מ כהפוס' החולקים על הרמב"ם הנ"ל ולכן כשהעור
 קיים כשר אף בלא הפ"מ ע"ש. ועי' בס' אד"א סק"ו שהגאון
 מהר"י ז"ל אבד"ק סלולק הראה לו בשו"ת השב"ץ ח"ד סי'
 מ"ח שכ' היפוך מדברי הב"ח וז"ל אם נקרט בשר החופה
 לדעת ר' יוסי צ"ח דכרס החלונה דקאמרה מחמתין דטרפתה
 ברובה כו' הגם שהעור קיים הבהמה טרפה מחמת הקרע
 עלמו שבמקום ההוא ולא מחמת חששא שמה ניקבו המעיים
 כו' עכ"ל וזה נעלם מהב"ח וכ' דבן הורה הגאון הנ"ל הלכה
 למעשה וכ"כ לדינא דבמפולש אין להקל בעור קיים אף בהפ"מ
 רק באינו מפולש יש להקל בעור קיים אף באין הפ"מ וכעין
 שכ' בשו"ת חסל"א הנ"ל ע"ש. ועי' כנה"ג אות י"ט שהביא ג"כ
 דברי הב"ח וסיים וכ' ע"ז דמשק אליעזר וכן ראיתי לפסוק
 הלכה למעשה ואני אחריהם ודוקא כשנשאר קלת בשר ללד
 העור אע"פ שהוא מפולש, אבל כשלא נשאר שום בשר אע"פ
 שהעור קיים אני נוהג להטריף כו' עכ"ל, וכן בס' דע"ת
 סק"ו האריך והעלה דבין בנקרט ובין צניטל אפילו בידוע שנעשה
 ע"י נגיחה וכ"ש ע"י חולי דאין שום לך להתיר בעור שלם כ"א
 כשנשאר תחת העור על כל שטח הקרע מעט בשר שלם אפילו
 קרום דק של בשר יש להקל ע"ש, וכ"כ במק"מ שם בשם ס'
 תפארת למושה ודע"ק סק"ד כ' דאפילו נשאר מעט בשר שלם
 ללד הכרס ולא ללד העור כשר ע"ש, וכ"כ בתו"ז הספרדי סי'
 ס"ד סע"ח דבנשאר מעט בשר סמוך לעור והעור קיים אין
 שום חשש, ורוב בשר שאמרו היינו מלד חוץ וגם שנקרע העור
 הוא דטרפה ופשוט. (ד) וכ' עוד הדע"ת שם דאם כבר נחקך
 וא"א לברר אם נשאר מעט מהבשר או שהוא ספק אם הקרע
 כשיעור טפח יש להקל מטעם ס"ס דלדיעות הסוברים כרבה
 ברה"ה [שנחל"ע סק"ב] ליכא טרפות דבשר החופה כלל ע"ש עוד
 פ"ד. והוא עולה כד' שו"ת דברי חיים ובנין עולם הנ"ל וכ"ד
 עו"א ת. (ה) אם הבשר שבין הללעות במקום שמגיע שם הכרס
 הפנימי הוא בכלל בשר החופה את רוב הכרס ואם נקרט או
 ניטל שם טרפה או לא יש בזה ג"כ חילוקי דיעות, דע"ק שם
 הביא בשם חותנו [הגאון בעל שו"ת נט"ש] שבין הללעות אין שום
 חשש בשר החופה אך הוא כ' דגם שם הוא בגדר בשר החופה
 וכ"כ במק"מ סק"ו ע"ש. ועי' שו"ת חסד לאברהם שם שמגקר
 א' אמר שהבשר שבין ללע י"ב ללע י"ג אינו בכלל בשר החופה
 והוא ליה להשו"ב דקהלתו לעיין היטב בזהמה וראו שהכרס
 מכיון כנגד הללעות כנ"ל בסופן רק למעלה הם כנגד חלר הכבד
 שכנגד הריאה א"כ אין לדין אלא מה שענינו רוחות שאם הנקב
 בין הללעות הנ"ל מכיון כנגד הכרס פשיטא. דהוי בכלל בשר
 החופה ע"ש. וכ"כ בשו"ת טעו"ד שם שהשו"ב שלו אמרו שהבשר
 שבין ללע י"ב ללע י"ג הוי בכלל החופה רוב הכרס, ועי' שו"ת שו"מ
 שם סי' פ"א שנשאל ג"כ בזה והרב השואל כ' שהשו"ב דקהלתו

השבו שהבשר שבין ללע י"ב ל"ג שייך להבשר החופה, ופ' להגאון מהרש"ק ז"ל מברא"ד והשיב שהוא חינו יודע, אך ששאל להשו"ב שלו וחקרו אח"ז ואמרו דגם בשר זה שייך לבשר החופה, אבל השו"ב דק' סטרי"א אמרו שבשר זה אינו בכלל בשר החופה, והרב הגאון שבסע עשה מעשה ע"י והכשיר הבהמה וע"ז סמך גם הוא והכשיר, ושאל את חו"ד בזה, והשיב דלא יפה הורה אחרי שהשו"ב דקהלנו וקהלת ברא"ד הגידו דבשר זה שייך לבשר החופה איך יכריעו השו"ב דק' סטרי"א, ותמה ג"כ על הרב הג' דשם איך היקל בזה אחרי שאינו בקי בבהמה רק בדינים איך עשה מעשה נגד השו"ב הג"ל הבקיאים בחיתוך הבהמה ואומרים שהוא שייך לבשר החופה, וכ"כ לדינא שהוא טרפה גמורה, והסכים עמו הרה"ג מהר"א אבד"ק סטריז' ע"ש. אך צ"ב דברי אברהם סק"ד ה' ו' תמה ע"ד הדע"ק שכתב דגם בין הללויות הוא בגדר בשר החופה כנ"ל, שהרי רש"י (מ"ב:) כ' בפירוש דמשום הכי קאמר הש"ס בשר החופה רוב הכרם ולא קאמר בשר החופה הכרם כדי למעוטי הכרם שבין הללויות כו', וכן מוכח בש"ס, וכ"ה לשון הרמב"ם והשו"ע שכ' והוא המקום מן הבטן שאם יקרע ילא הכרם, גם בשו"ת בית שלמה סי' ק"ג כ' בשם התשב"ץ שאין חשש בשר החופה בבשר שבין הללויות וכדברי חותנו של הדע"ק הג"ל עכ"ל, ובס' דעת תורה סק"ז העתיק כל לשון התשב"ץ שם שכתב וז"ל והנה זה ידענו כי בין הללויות אינו נקרא כרם החילונה לכי"ע שגם לדעת רבה בר"ה מה שהוא בין הללויות אינו בכלל בשר החופה את רוב הכרם וכפרש"י דהוא קרום עד העובר מן החזה עד הירכיים כו', ולכן מאחר שהעור קיים הגם שהבשר ההוא שבין הללויות נקרע קרע גדול הבהמה מותרת כו' עכ"ל, וכ' דבשו"ת טטו"ד ושו"מ וחסל"א הג"ל לא ידעו מזה והביא ג"כ דברי שו"ת פני דגראה מדבריו דס"ל דבבשר שבין הללויות אין חשש משום בשר החופה, וכן העמיד בפנים שלו שם להלכה ע"ש. וע' דרכי תשובה סקמ"ז שהביא דברי הבית שלמה והדע"ת בשם התשב"ץ וכתב ע"ז דלמעשה ל"ע אם יש לסמוך ע"ז להקל כיון שהעידו הגאונים סג"ל בשם שו"ב מובהקים שגם כנגד הללויות מגיע הכרם והבשר שבין הללויות הוא חופה את הכרם, א"כ החוש מצידי להיפוך מדברי התשב"ץ הג"ל ע"ש. וע' מנח"י סק"ג שכ' מזה להמחבר דע"ת, והשיב לו בזה"ל מ"ש דבעל דרש"ש פקפק דכיון דשו"ב העידו שהכרם מגיע לשם א"כ הוא נגד החוש, מלבד דבשו"ת טטו"ד ושו"מ הביאו בשם שו"ב פעם אמרו כה ופעם אמרו כה, ולכן ד' התשב"ץ מכריעין, אבל לפענ"ד הרי התשב"ץ מודה שהכרם מגיע מיעוטו תחת הללויות, שהרי מפורש בן ברש"י דהכרם הנקרא פגל"א מיעוטו נחבא בללויות אלא דכיון דהש"ס נקט בשר החופה רוב הכרם הכוונה שאין להבשר דין כרם חילונה אלא מה שחופה רוב הכרם הפנימי והוא מה שאחר הללויות, אבל בשר שבין הללויות הגם שיש תחתיו קלת מכרם הפנימי אין זה הבשר בכלל כרם החילונה, וא"כ אין סתירה כלל לזה מעדות השו"ב שהם ראו מיעוט הכרם המגיע תחת הללויות, אבל הבשר שעל גביו אינו בכלל בשר החופה וזה ברור ופשוט לפענ"ד עכ"ל. והנה ע"פ רוב הנקבים שבבשר שבין הללויות נעשה ע"י נגיחות הבהמות זא"ז, ובמ"ש הדע"ת סק"ז והדע"ק בסי' מ"ב סק"ב, אך לפעמים נמלא שחם קלת בשר בין ללע לללע וגדמה כעין קרע או ניטל ואומרים הבקיאים שבהמה שללעותי רחבים ביותר רגיל להיות כן ולא בא מחמת נגיחה רק מפלמו נעשה או מחולדה ולא ניכר שם שום מראה או קלקילו וע"פ רוב נמלא זה בבהמות זקנות כידוע לבקיאים, וע"ל אות ב'. (ז) לענין החלב מבהמות אלו כ' בשו"ת בית יעקב סי' י"ג בהמה שנגחה חברתה בקרן במקום כרם החילונה וניכר שנעשה המקום גבוה במקום הנגיחה עד שנראה שניקב הבשר והעור שלם אם ידוע שניקב בשר החופה כשיעור טפח חלבה אסור כבשו"ע סי' פ"א, אך

מאחר שאין ידוע אם הוא כשיעור אורך טפח חלבה מותר, ואם לא נמלא אחר שחיטתה כשיעור טפח מ"מ יש לבדוק באזכרים הפנימיים שנקוצתם במשהו עכ"ל, והביאו הבאה"ט סק"ג ובל"י סק"ז וכ"כ בשו"ע מרב בשו"ת שכתבו סי' ט"ז דבספק אם הוא כשיעור טפח יש להחיר החלב כמ"ש הב"י בשם בי"ע, אך להקל לגמרי כשהעור שלם אין לסמוך על הב"ח ע"ש. וע' שו"ת צנין עולם שם שנשאל בפרות שיש להם בועות בבשר החופה כנגד הבני מעיים, ויש שידוע שצא מנגיחת השוורים, ויש שאינו ידוע הסיבה, ויש בקיאים שמעידים שהם ע"י חולי מה דין החלב בחייהם, ואם נשחטו אי לריכים בדיקה נגד אזכרים הפנימיים, והאריך והעלה דאם עור הבהמה שלם מבחוץ בלא ריעותא הגם שכתבתי שאין דברי הב"ח מוכרחים, מ"מ כיון שהפר"ח והכנה"ג ודמש"א הביאו דבריו להלכה וגם יש בזה כמה ספיקות יש להחיר החלב בחייהם בהפ"מ וכ"ש, ואם שהחה יב"ח יש להחיר בלא שום פקפוק ע"ש. וע' מק"מ סק"ט בטעם הדבר שהקילו בהחלב בספק אי יש כשיעור טפח וכ' דאף בודאי יש כשיעור טפח רק שיש ספק שמה נשאר מעט בשר שלם תחת העור אף דשכיח טפי לפלג ע"י נגיחה מ"מ בשהה יב"ח או היה עיבור ולידה אח"כ ברור להחיר החלב, ואף אי נשחטה אח"כ ולא נבדק גם הבשר מותר, ואפשר אף לבחילה א"ל בדיקה כי השהייה יב"ח או לידה מחיר אפילו בספק טרפות שעל שם סיפי כו' ובחנם החמיר הדע"ק דלא יועיל יב"ח אלא כשיעור החילון שלם כו', אלא אפילו עור החילון מנוקב כל שיש ספק שמה נשאר מעט בשר בפנים שלם או כדומה איזה ספק להקל מהני יב"ח או לידה עכ"ל ע"ש באורך. (ז) לענין מ"ש הבית יעקב הג"ל יש לבדוק באזכרים הפנימיים, הנה בשו"ת פרי תבואה סי' מ' נשאל בבהמה שע"י נגיחה נגד בני מעיים נראה במקום הנגיחה בליטה מהעור שנתנפח ובולט כעין הפוח גדול וכ' להחמיר בזה אף כשהעור שלם מחשש נקיבת אזכרים הפנימיים וגם בדיקה לא מהני דחיישינן שנתרפא ע"ש. אמנם כל הבאים אחריו השיגוהו בזה, דהא הבית יעקב שעליו בנה הפר"ח הג"ל יסוד דין זה כ' דיש לבדוק כו' כנ"ל וא"כ מהני עכ"פ בדיקה, וכ"כ בשו"ת פני סי' י"ב הביאו היד אפרים בנקב עגיל שנמלא בין הללויות כו' דפעמים רבות בא לפני והגידו לי שהוא מנגיחת קרן והכשרתו בבדיקה ע"ש. ובסימן נ"א כ' היד אפרים להדיא דדברי הפר"ח לא נהירין דע"י חוזק הנגיחה בשרה יבאז וגורם לתפיחה באותו מקום וכי בשביל זה נחזיק ריעותא באזכרים הפנימיים דהא קמן שהעור שלם ולא ניקב ע"י נגיחה ומכ"ש כשנראה מצפנים במקום הזה כלפי אזכרים הפנימיים שאין שום רוחם לקותא בללויות פשיטא דאין לחוש כלל ע"ש. וע' שו"ת צנין עולם שם שהאריך בסתירת דברי הפר"ח וע' דע"ק סימן מ"ב סק"ב [הובא לעיל שם סק"ג אות א'] דבעור שלם אין שום חשש לאזכרים הפנימיים כי הם אינם מתוחים כ"כ כמו שבשר החופה מתוח והם נדחים ונכפפים לפנים ואין בכח הקרן לנקבם, והביאו המק"מ כאן סק"א לדינא ע"ש. וע' בס' דע"ת סק"ז שכ' ע"ד הבית יעקב הג"ל שכ' דיש לבדוק כו' שנראה פשוט דבדיעבד אין הבדיקה מעכב וי"ג מד' התשב"ץ דבעור שלם אין לחוש לאזכרים הפנימיים, וכ"כ הדע"ק כו' כנ"ל, אך אם אין העור שלם ויודע שנעשה ע"י נגיחה קרן הבדיקה באזכרים הפנימיים מעכבת אבל מהני בדיקה, ואם לא נודע ממה נעשה יש לחוש שנעשה ע"י קרן ע"ל סי' מ"ט ע"ש. וע' שו"ת טטו"ד חנינא סי' קע"ד בעובדא בבהמה שנמלא נקב בכרם החילונה ולא היה כשיעור טפח ובעור מבחוץ היה שריטה דקה ותחת השריטה היה כמו נקב מלא מוגלל וקורט דם רק ללד הבשר היה נשאר עור דק שאין בו שום ריעותא וכ' דכשר צלי חשש ופקפוק דהא יש מקילים בספק חולי ספק קרן מכח ס"ס, ולדידו

היה מותר אף בלא נשאר עור דק, אך גם להמטרפים היינו בידוע שניקב לגמרי אבל בנשאר עור דק שלם אין בזה חשש כלל ללא חיישין שמא הוא קרום מחמת מכה רק ביושט דשם היו ספק בשחיטה והיו חז"ל והוא טרפות מחמת עלמו אבל כאן אף אם היה נקב מעל"ע אינו טרפה רק מחשש שמא ניקבו אברים הפנימיים והרי בהם לא ראינו ריעותא כלל, לכן לא מחזיקין ריעותא לומר דהוי קרום מחמת"כ, גם לא שייך קרום מחמת"כ רק בבשר דרכיך ולא בעור שהוא קשה ע"כ נראה דהוא כשר בלי חשש ופקפוק ע"ש. (ח) קרע בבשר החופה ועלה בו סתימה אי מהני או לא, בשו"ת בית יעקב שם כ' דלא מהני אפילו

(מ) או באורך וכו'. פי' אם נקדרה דהיינו שחסרה במפולש באורך וכשתעשה מן האורך עיגול יהיה כסלע וכו' (ט"ז) וכן באורך קלת ועוד פרטי דינים מצוה ציסה"ב ס"ק [ד] :

(י) שנשתנה מראית הבשר

ד אם נקדר הבשר הזה בעיגול (מ) או באורך אם היה יתר מכסלע והוא כדי שיכנסו בו ג' גרעיני תמרה זו בצד זו ברוחק אם יש בה אוכל הנשאר סביבותיה בשאובלים אותה או בריוח כשאין בהם שום אוכל כלל הרי זה טרפה שאם ימתח קרע זה יעמוד על מפתח :

ה אם נתמסמם בשר זה עד שרופא גורדו חשוב בנימל : הג"ה ואין חני בקיחין בבשר שרופא גורדו ולכן כל מקום (י) שנשתנה מראית הבשר דינו כנימל (מרדכי וכו' בשם הגמ"י) :

מחמת עלה ארוכה מעלמו בדבר הלך שיעור לנקיבתו לא מהני סתימה כמ"ס הט"ז והט"ז גבי טחול [ע"ל סי' מ"ז סק"ב אות ב'] ע"ש. אבל בשו"ת מהר"י הלוי [אחי הט"ז] סי' כ"ז כתב דבהעלה ארוכה מעלמו מהני, והסכים לזה בשו"ת וכו' מ"דברי הדע"ק סק"ז דמהני רק בחלב טמא כ' דאינו סותם, וכ"כ המק"מ סק"י דדוקא לענין סתימה משומן או בשר של אבר אחר שייך הלא סברא דבדבר הלך שיעור לנקיבתו ל"מ סתימה, אבל מה שאותו אבר עלמו העלה ארוכה אף דהוי סתימה דסלקא לאחר זמן י"ל שפיר דמהני ל"מ לדעת הב"ח דטרפות בשר החופה אינו מחמת עלמו פשיטא דמהני וכמו בטרפא הכבד דמהני סתימה מהאי טעמא כמשנתל"ע סי' מ"א סע"ח אלא בלא"ה נמי דעת מהר"י הלוי והשבו"י דמהני ע"ש. (ט) ודע דבעוף אין לו כרס הפנימי ולא כרס החילונה ויתבאר לקמן בסימן מ"ט לענין אם נחלק הבשר שעל העלם שקורין בייל"ג כשר, עכ"ל השפ"ד סק"ג, וע"ל סי' מ"ט סק"ה אות ה' ובסי' נ' סק"ג אות ב' עוד מזה. (י) לענין מ"ס בפנים וכמה שיעור הקרע כו' במשנה שם הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החילונה ר' יהודה אומר הגדולה טפח והקטנה ברובא, ובגמרא שם א"ר בנימין בר"י א"ר אלעזר לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא זו היא ששנינו בגדולה טפח, רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו בקטנה ברובא כו' עכ"ל הש"ס, וכל היכא דמשתכחא [שנקרע] או טפח או רובא טרפה (פרש"י שם) וקו"ל הכי דכיון דשקלין וטריקן אמילתיה דר' יהודה הלכתא כוותי', ועוד שאפשר שלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים, והוא דעת הר"ק והרמב"ם שם (ר"ן וכו') וכ"ד כל הפוסקים :

[ד] בגמרא שם אמר גביא א"ר חסי נקדרה כסלע [נקדרה כמין ארוכה עגולה ורוחב הקדירה כסלע מטבע רחב הוא, פרש"י] טרפה שאם תמתח תעמוד על הטפח א"ר חייא לדידי מפרשא מיניה דגביא כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה וכמה יתר מכסלע א"ר יוסף כגון דעיילן תלת קשייתא בליפא [ג' גרעיני תמרה עם האוכל הנשאר סביבותיה, שם] בדוחקא, בלא ליפא ברווחא עכ"ל הש"ס, והפירוש שאם תמתח פרש"י אי הוי מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב [ר"ל] אם תמשוך ראשי הקדירה לכאן ולכאן עד שיתקרבו השני שפתי הקדירה זו לזו ויתסוה מהעיגול אורך או רוחב [תמלא בו טפח באותה הקדירה עכ"ל רש"י, והתוספות שם פירשו כשתקוף הסלע בחוט וימתח החוט יהיה בארכו טפח, וכ"כ הרא"ש שם סי' ל"ג וסיים נמלא רוחב הסלע שליש טפח עכ"ל, והיינו דכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג' טפחים עיין מעדיו"ט אות ל' מ"ס בזה. ומלשון הרמב"ם ושו"ע שכ' שאם ימתח קרע זה כו' מצוה כפרש"י וכ"מ בעו"פ, ועי' בב"מ וזכר"מ סק"ח מ"ס בזה. ופסק הר"ק והרמב"ם פ"ט הל"ז והרא"ש ורי"ז וטושו"ע והלבוש כ"ר חייא דכסלע כשרה ויתר מכסלע טרפה, אך הראש"ל בזה"ל (מ"ה) כ' דבתוספות (נ"ד) : נראה שפוסקים להחמיר, דהם פירשו הא דא"ר נחמן [בגמרא שם] כסלע כיתר מכסלע קאי אנקדר כסלע ופליג על ר' חייא ולא הכריע הראש"ל, והראש"ל ב"ש"ס סי' ס' לידד להחמיר בכסלע כ"ד התוספות וסיים אבל מה אעשה שכל המחברים פסקו כ"ר חייא דכסלע כשרה ויתר מכסלע טרפה ע"ש. (א) מ"ס בשו"ע אם נקדר בעיגול או באורך כו' כ"ה לשון הרמב"ם שם והטור ורבים נתקשו בלשון או באורך שכ' כאן להטריף בכסלע שהוא שליש טפח הא בסעיף הקודם אינו מטריף בנקרע או ניטל כ"א באורך טפח ונוטל יש בו חסרון כמו בנקדר, וכ' הדרישה בשם רנ"ש דהאי באורך שכ' כאן הוא ט"ס, אך הוא האריך ליישבו. וכן הד"מ סק"ג והב"ח תירלו באופנים שונים, אבל הש"ך סק"ז כ' שדבריהם דחוקים ע"כ כתב הוא דכאן מיירי שנחסר במפולש באורך וכשתעשה מן האורך עיגול יהיה כסלע [שהוא שליש טפח] ובסעיף ג' מיירי אפילו שהרלוועה אינה רחבה בענין שאם תעשה ממנה עיגול לא יהיה שליש טפח ואפ"ה כיון שארכה טפח טרפה כנ"ל ברור כו' עכ"ל, והסכים אליו הפר"ח סק"ט והחגו"ש סק"י ושו"א"ח ע"ש, וע' שפ"ד סק"ז מ"ס בזה. והט"ז סק"ז תירץ דמי ודבר מפרש דבסעיף ג' כ' דרך כלל שיש טרפות בנקרע ובניטל ואח"כ מפרש תחלה דין שיעור הקרע עד סוף הסעיף, ובסעיף זה מפרש דין ניטל דהיינו נקדר בעיגול או באורך ע"ש, וכ"מ קלת בב"י ובדרישה ע"ש מ"ס הדרישה ע"ז שלעיל נקט לשון ניטל וכאן נקט לשון נקדר. (ב) כ' הפר"ח סק"ז דבבהמה קטנה ששיעורה ברוב אם נקדר ממנה שיעור שאם ימתח העיגול יהיה רוב הגם דאין בו טפח טרפה דדין טפח בגדולה ודין רוב בקטנה שיש הם עכ"ל, אבל דעת התב"ש סק"ז וכו' פ"ס סק"ה אינו כן רק בקטנה בעין דוקא רוב ואם נקדר בעיגול ותשים חוט על ההיקף ואחר שחפשטנו יהיה אורך החוט רוב האורך ולא יהיה ארכו טפח כשר דבגמרא ופוסק' לא כ' דין לירוק ומיתוח כ"א להעמיד על טפח כו' ע"ש. וע' משב"ז סק"ח שכ' דלדינא יש להחמיר בהפר"ח ע"ש. וע' לב"ש בחו"ד סקס"א שהאריך בזה והעלה דבאין הפ"מ יש להחמיר בהפר"ח, ובהפ"מ יש להקל כדעת התב"ש וכו' פ"ס ע"ש. וכ"כ במק"מ סק"ד ע"ש מ"ס ע"ד המשב"ז הג"ל. (ג) כ' במק"מ סקט"ז בשם הדע"ק דקרע שנמלא בבהמות מנגיחת חברתה שקורין דור"ך שלא"ק אף שהנקב עגול ונראה כחסרון יתר מכסלע אין לאסור כי באמת אינו חסרון רק קרע ומחמת מתיחת הבשר מתעגל הנקב ונראה כחסר לכן יש לשער ע"י שימתח הקרע בכפל [פי' שימתח בראשי הקרע כנ"ל] ויראה אי יש או רוב או טפח טרפה ואם חסר רק מעט עכ"פ ואח"כ נתעגל לטפי מכסלע ל"ע ע"ש :

ב"ק"ד כתב דדוקא בשינוי בשר טרפה אבל בשינוי מראה
לחוד כשרה וב"ד רש"ל וצ"ח. ובאורך קלת מזה מבואר
ביס"ה"ז ס"ק [ה] :

(יא) דינו במחט שנמצא בבית"כ. שיתבאר לקמן סע"ח.
ועוד פרטים בזה מבואר

ביס"ה"ז ס"ק [ו] :

(יב) במקום חיבורו כו' בשרה.
דהא בלא"ה נמי הם
שופכים זה לזה, וה"ה אם ניקב
אחד מהם במקום חיבורן כשרה
דהיבור סותמן, ודוקא במקום
חיבורן שאין שם ציניהם שומן
אבל אם ניקבו במקום חיבורן
שיש ציניהם שומן שהוא חלב
טמא אינו סתם (צ"ח וס"ך
ועא"ח) ובאורך מכל זה מבואר
ביס"ה"ז ס"ק [ז] :

(יג) ויש איכרין בדרכם וכו'. דע דבבית הכסות יש ג"כ
מקום בעורו דק ואם ניקב באותו מקום הדק דינו
בהמסס ויש לאסור באין הפ"מ אפילו אין קורט דם מבחוץ.
וכ"ז בניקב ע"י מהט וכיו"צ, אבל אם ניכר שניקב ע"י הולי
כשר באינו מפולש אפילו בלא הפ"מ (ס"ך וע"ז ועוא"ח)
ובאורך מכ"ז. ועוד פ"ד מבואר ביס"ה"ז שם מאות צ'
ולעיל :

באחד

[ה] בגמרא שם (נ"ג:) ח"ר יהודה אמר רב כו' נתמסמם
הבשר רואין אותו כאלו אינו, ה"ד נתמסמם ח"ר הוגא
בדר"י כל שהרופא [הבא לרפאותו] גורדו ומעמידו על בשר חי.
וכתב הרא"ש שם סי' מ"ג והרשב"א שרצונו אפרים פירש דלענין
בשר החופה את רוב הכרם קאמר דאם נתמסמם אותו בשר
רואין אותו כאלו נוטל וטרפה,

והביאם הב"י וכ' בשם המרדכי
והגמ"י דלא בקיאינן בשיעור
נתמסמם. וע"פ זה כ' הרמ"א
בהג"ה כאן ולכן כל מקום
שנשחטה מראית הבשר דינו
כנוטל וכלשון זה כ' ג"כ לקמן
סס"י ב' ומשמע מזה דשינוי
מראה לחוד פוסל בשאר אברים,
אבל לעיל סי' מ"ג סע"ז כ'
לקחה בשינוי בשר כו' ופירשו
הב"ח והש"ך ועוא"ח שהבשר
לקוי מחמת השינוי דחשצין ליה
כאלו נתמסמם, אבל שינוי מראה
לחוד אינו פוסל בשאר אברים

אם

וזהו כוונת הש"ך במ"ש כאן לעיין בסי' מ"ג, אך התב"ש כאן
סק"ח כ' ג"כ לעיין בסי' מ"ג ור"ל דשם כ' להחמיר שינוי
מראה לחוד ומשמע דס"ל דה"ה בזה וא"כ מ"ש הדע"ק סק"ח
ומק"מ סק"ז דשינוי מראה לחוד בבשר החופה קיל אפילו
להתב"ש ל"ע וכבר נתבאר בסי' מ"ג סק"ד ועו"מ דעת האחרונים
בדין שינוי מראה בשאר אברים. (א) בשו"ת שו"מ תניינא
ח"ד סס"י ל"ו וחסל"א סי' כ"ד נשאלו צעודא בהמסס שהיה
נפוח הרבה מלד החילון ונשחטה הבשר ומלד השני לא היה הבשר
לקוי רק שהיה מראה גרי"ן וגם אחר שגררו הבשר המקולקל מלד
החילון לא סר המראה מלד השני והמורה העריך הבהמה וכו' דיפה הורה דכל שהבשר לקוי מלד אחד לריך שלא יהיה בלד השני אפילו
שינוי מראה וצנ"ד שהיה שינוי מראה הוי ספק טרפה ע"ש באורך :

[ו] הב"י הביא בשם הר"ן להתיר מחט בחלל הקיבה או הכרם ואינו תחוב והוא כ' להתיר אף בתחוב אם אין קו"ד בלד
השני כמו במהט צדיה"כ ושכ"כ הרשב"א בהשואה סי' כ"ג וכן סתם בשו"ע, ועי' דע"ת סק"ז מ"ש בזה. (א) בשו"ת
רדב"ז סי' רכ"ז הביא עובדא בכרם שהיה מחט תחוב בו ואין המחט נראה כלל ובמקום המחט היה הכרם כפול ומדבק בדיבוק
חזק ע"י שומן וריר וקרע הדיבוק צסכין ונתרחצ הכפל שצכרם ונראה ראש המחט, ויש שרלו להכשיר דדמי לעובי ציה"כ והוא
דחה זה דציה"כ הם צ' דפנות מצרייתן, אבל זה הכפל אינו אלא מלד איזה סיבה שנתיסב ועמיד הדיבוק להתפרק ולהתרחצ ויהיה
הנקב מפולש ובודאי קודם שנכפל נכנס שם המחט וניקב במפולש ואין להלות דלאחר שהיטה דחק ונכנס דכין שהוא צחך
הכפל אין דבר שידחק אותו שנלמד דללח"ש דחק ונכנס במפולש מכה"ד, והביאו בדע"ת סק"ג לדינא ע"ש :

[ז] במשנה שם (מ"צ.) חנן אלו טרפות כו' המסס וצית הכוסות בניקבו לחון. ופרש"י שם וצפ"מ בש"ס צית הכוסות
סוף הכרם שקורין פל"א עשוי ככובע וכעין כוס וקרוי צית הכוסות [ובלשוננו טשעפלי"ך] והמסס [לפי שמעלת המאכל
נקרא המסס כמו והיה כמסוס נוסם שבישעיה י'. תויו"ט במשנה שם בשם העריך, ויש קורין אותו קני"ע או סידר לפי ששני
צפנים דפין דפין כמו צסידר] מחובר בו ומסביב לחיבורן כשאתה מצדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמלע הם שופכין זה לחוך זה
והמאכל נכנס מצית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין. שניקבו לחון. פרש"י שהנקב נראה מבחוץ וכגון שנקבו שלא במקום
חיבורן לאפוקי ניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה [ובהדיא שינוי (כ"ד.) אלו כשרות כו' המסס
וציה"כ שניקבו זה לחוך זה] ואם חזרו וניקבו במקום אדרכת דופנותיה אין הנקב נראה לחון אלא זה לחוך זה כשרה דהא להדדי
נמי שפכי עכ"ל רש"י. (א) לענין מ"ש צעמ"צ ודוקא במקום חיבורן שאין ציניהם שומן כו' ביאור הענין ע"פ מה שבדקתי וראיתי
כך הוא שסביב להנקב הרחב שדרך בו הם שופכים היינו שהמאכל הולך מצית הכוסות להמסס יש דופן לזה ודופן לזה כמ"ש
רש"י הנ"ל והדפנות הללו הם מחוברים ודיבוקים זה בזה בדיבוק גמור ואין ציניהם שומן כלל ואח"כ הם ג"כ מחוברים אלא
שציניהם יש שומן המחוברים זה בזה ואותו שומן הוא חלב טמא כמבואר בשו"ע סימן ס"ד סע"ח, ואם ניקב אחד מהם במקום
שהם דיבוקים ואין ציניהם שומן כשר לפי שהדופן ההמסס ביחס לנקב של ציה"כ ודופן הציה"כ סתם לנקב של המסס כמ"ש הראב"ן
סימן רמ"ח והרע"ב בפירוש המשניות שם הביאם הפר"ח סק"ז והב"ש סק"י והיו סתימה יפה ואינו מניח להרעי ללאת
דרך בין הדפנות לחון רק חוזרת ללאת דרך נקב הרחב שנצרה לכך. ואפילו ניקבו שם במפולש זה לחוך זה וסד"א דהוי שינוי
כוונות. שנצראו להיות שופכים במקום א' ועכשיו הם שופכים בצ' מקומות מ"מ כשרה כיון דבלא"ה הם שופכים זה לזה ומה
לי במקום א' ומ"ל בצ' מקומות, וזה ניחא לשון הטור והשו"ע שכ' אפילו הנקב מפולש כמ"ש הב"ש שם. והפר"ח שם ועוא"ח
נדחקו בלשון אפילו שכ' הטושו"ע. וכ"ז בניקבו במקום בדיבוקים ואין ציניהם שומן אבל בניקבו במקום שיש ציניהם שומן כ' הב"ח
סע"ה והמשב"ט ב"ק"ט דמלשון רש"י שכ' שהנקב נראה מבחוץ לאפוקי נקבו במקום חיבורן כו' משמע בכל מקום חיבורן כשרה
אפילו במקום שהשומן ציניהם, אבל בחוספות שם (נ:) ד"ה מחט משמע דאף במקום חיבורן כל שיש שומן ציניהם טרפה דחלב
טמא

טמא הוא ואינו סותם וכ"פ הכ"ח לדינא והסכים אליו הש"ך סק"ח וכו' פ' התב"ש סק"ח דנמקום שיש שומן אף שמחזירים הם אם נקב ח' מהם טרפה דשומן זה חלב טמא הוא ואינו סותם וה"ה אם ניקב שניהם זה לחוד זה טרפה דחלב טמא ביניהם לא מיהדק והו"ל כניקבו לחוד ע"ש. וכ"ד ש"ח וכו' ובעמ"כ ודע מ"ש הכ"ח שם ש"אנו כשר כ"ח במקום שמדובקים ממש שאין להם אלא עור אחד כו' וכן העתיק המשב"ט שם בשמו ר"ל שמדובקים ממש ואין שומן ביניהם דאז הו"ל כעין עור ח' אצל לדינא ס"ל ג"כ דנמקום שמדובקים ואין ביניהם שומן אף שיש לכל ח' עור בפני עצמו כשר רק הלשון אינו מדקדק כמ"ש התב"ש שם דאלת"ה אלא עור אחד

ממש קאמר ח"כ יהיו דבריו **ח** אם נמצא (יד) באחד מהם מחט או קוץ ולא ניקב (יד) באחד מהם. כלומר גם נגד החוש דודאי בכל משך מעבר לעבר הופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ **אם** דיבוקם זכ"י יש לכל ח' עור בפ"ע כידוע לבקיאם, שו"ר

במנח"י סק"ח בהג"ה שהעיר ג"כ ע"ד הכ"ח כעין זה ע"ש. (ב) לענין מ"ש בהג"ה וי"א בהמסס אפילו בלא נקב מפולש, בגמרא שם (נ:) ובשבת (ל"ו.) איתא ת"ר מחט שנמלאת בעובי בית הכיסות מלד אחד כשרה משני לרדים טרפה. ופרש"י בשבת שם דדוקא בבית"כ הוא דאיכא לפלוגי בין לר' ח' לשני לרדים דדופנו עב אצל בהמסס אפילו ניקב מלד ח' טרפה דדופנו דק מלד, וכתבו התוספות והרא"ש שם סי' ל"ד דאפילו חת"ל דאין סברא שיהא טרפה בניקב חלי העור, ונלינו למימר דחיישינן שח' ניקב כולו והבירא דחיישינן בריש פא"ט (מ"ג:) ביטב לו קוץ בושט למחן דחייש לספק דרוסה, והא דתנן המסס וביה"כ שניקבו לחוד דמשמע דגם בהמסס בעינן נקב מפולש לאו דוקא לחוד שיהא מפולש כו' ע"ש. וע' ר"ן מ"ש בזה וע' ב"ח מ"ש ע"ד התוספות בזה. וכ"ז לשיטת רש"י אצל בשם ר"ת כ' התוספות והרא"ש שם דבהמסס ננוי מלד ח' כשרה דלא חיישינן לשמא הבירא אלא בושט כו', והסכימו הרשב"א והר"ן והמרדכי בשם ראב"ה והטור לר' ר"ת, וכן סתם המחבר, אף הרמ"ח חשש בחין הפ"מ לר' רש"י הו"ל שבתרומת הדשן סי' קס"ה כ' להחמיר כרש"י והא"ה כלל כ"ח דין י"א כ' דכ"פ ר"י כרש"י והכי נהגין, רק בהפ"מ יש לסמוך על המכשירים, וכ"כ הלבוש סע"ז וכו' הסכמת האחרונים ודלא כהב"ח שאוסר בזה במחט אף בהפ"מ כמ"ש הש"ך סקט"ו, וגם לא כהפ"ח סקט"ז שמתיר בזה אף בחין הפ"מ כמ"ש התב"ש סק"י ע"ש. וע' בל"י סקט"ז דבמדינת פולין בזהמה גסה ודאי יש הפ"מ וכ"כ השב"י וכ"ש בימי עיניים שלהם שאינם אוכלים בשר ע"ש. (ג) לענין מ"ש בעמ"כ סק"י דבבית"כ יש ג"כ מקום שעורו דק כו', הרמ"ח בם' תו"ח כלל ז"ה אחר שהביא ד' רש"י וטעמו הנ"ל בזה הקודם כ' ולפי זה חיישינן בכל דבר שיש לו עור דק עכ"ל, וכ' הש"ך סק"י ג' בשם רבינו ירוחם ואז"ה ומשמעות הר"ן וסמ"ק דבבית"כ יש מקום דק ואין שם אלא עור אחד ולדעת רש"י אם ניקב שם דינו כהמסס ומ"ש הדרישה שכל ביה"כ דינו שיהא, דכילו כפול ועב כו' הכחיש הידוע והפוסקים ע"ש. וכ' השפ"ד שם דמדברי הש"ך משמע דשאר הכרם דינו כהמסס רק בקיבה דהוא קלת עב י"ל דהוא דומה לבית"כ במקום העב, והתב"ש סק"ט האריך בזה והעלה להחמיר בחין הפ"מ בכרם וה"ה בקיבה אם המקום דק דינו כהמסס ע"ש. אף הפ"ח סקט"ו כ' וז"ל ויש מי שרלה לומר שאף בכרם לר' רש"י טרפה ח"ע"פ שלא ילא המחט לחוד ואין זה עיקר כמ"ש בהשו' רדב"ז סי' קי"ג עכ"ל הפ"ח, וז"ל כנה"ג אות ל"ג כ' הרדב"ז דמדברי הסמ"ק יש מקום לומר לכאורה דלרש"י אם נמלאת בכרם טרפה, וליחא שאנחנו בדקנו בכרם ואין בכרם מקום שעורו דק. אלא בהמסס ובסוף ביה"כ עכ"ל, ובס' שער המים הספרדי אות י"ט הביא דברי התב"ש הנ"ל וכ' דאשתמיטתיה ד' הרדב"ז הנ"ל וכ' דגם הוא ראה כ"פ שמלבד אלו הב' מקומות [המסס וסוף ביה"כ] הכל הוא עב ויש לו ב' עורות וזה ניכר לכל לכשיפרק האדם העורות בידיים ולא בסכין כו' וסיים דהעיקר דאין להחמיר כרש"י אלא צמה שהזכיר בדבריו ע"ש. וכ"כ בדעת סק"י לדינא דבית"כ במקום הדק שבי דינו כהמסס אצל הכרם והקיבה דינא כבית"כ במקום העב, ומ"ש בתו"ח דחיישינן בכל דבר שיש לו אדק י"ל דר"ל בבית"כ במקום הדק שבו וע"ש סק"ח שהביא מס' שבילי אמונה נ"ד דהקיבה יש בה ג' עורות האחד הולכין חוטיו בחורק, והשני הולכין חוטיו שתי וערב, והג' חוטיו בחלקסון, ובא"ה שם כ' שיש להם ב' עורות ע"ש, והחוש יעיד כשבילי אמונה. (ד) כ' הש"ך סק"י דלהטעם שנתל"ע אות ב' דבהמסס חיישינן שמא ניקב כולי והבירא משמע דאפילו בדיקה לראות אם ניקבה לחוד לא מהני דשמא הבירא כ"כ עד שאינו ניכר וכ"ה בהר"ן וכ"מ בהרשב"א ויתוספות, וכ' עוד הש"ך שם ומשמע דבהמסס אפילו ליכא קו"ד מבחוץ וכ"כ הלבוש דאי באיכא קו"ד מבחוץ אפילו בבית"כ טרפה כדבסמוך סע"ח, מיהו נראה דבעינן קו"ד מצפנים דאל"כ נמא דלח"ס נחמד דאי קודם שחיטה נחבז הו"ל למיסרך [פי' הו"ל ליבדק הדם במחט ע' ס"ק שאל"ז] עכ"ל הש"ך. והגה התב"ש סק"י ב' חולק על הש"ך ומחמיר בחין הפ"מ אף בחין קו"ד בפנים דחיישינן שמא היה קו"ד ואוכלין ומשקין שטפוהו ע"ש, אמנם השפ"ד שם הסכים להש"ך וכ' דאף דחיישינן שמא אוכלין ומשקין שטפוהו הוי ס"ס שמא לח"ס נחבז ושמא לא ניקב מעל"ע כו' ע"ש. וכ"ד הפ"ח סקט"ו והכו"פ סק"י ומנחה יעקב סק"ג וחכ"א כלל כ' סע"ט כדעת הש"ך דבעינן קו"ד בפנים ובלא קו"ד אף בחין הפ"מ כשר ע"ש. (ה) לענין מ"ש בעמ"כ שם אצל אם ניכר שניקב ע"י חולי כשר. כ' הט"ז סק"י דלטעם רש"י שאוסר בהמסס בניקב מלד ח' לפי שדופנו דק אפילו אם רואין שהנקב נעשה ע"י חולי ולא שלט החולי רק עד שמגיע הנקב אפ"ה טרפה דאין כאן סתימה, אצל לפי מ"ש התוספות לדעת רש"י דהטעם דחיישינן שמא ניקב כולי והבירא [כנ"ל אות ב'] דוקא בניקב ע"י מחט או קוץ הוא דחיישינן להבירא אפילו אף מחט לפנינו, אצל אם ניכר להדיא שהנקב נעשה ע"י חולי [וכ"מ ברא"ש שם סימן ד' ובכ"ן דע"י חולי ל"ח להבירא] ולא שלט החולי רק במקלע העור כשר כו' והכי קי"ל כו' ואפילו בלא הפ"מ יוותר בזה עכ"ל הט"ז, וכ"כ הש"ך סק"י ב' בשם כמה פוסקים דגם רש"י לא אוסר אלא ע"י מחט אצל ע"י חולי כשר א"כ כשר בזה אף בלא הפ"מ ודלא כהב"ח [וכו"פ סקט"ז] שכ' דרש"י אוסר גם ע"י חולי ופסק כן שלא בהפ"מ, וכ"ד הפ"ח שם וכתב"ש סק"י ב' והרמ"ג שם ובלח"י סקט"ו וחנ"י סק"י וחכ"א שם דע"י חולי כשר אף בלא הפ"מ בד' הט"ז והש"ך. (ו) בשו"ח בית ישראל סי' ס"ב נשאל בעובדא בבית הכיסות שניקב מעל"ע והיה מהודק וסבוכך לקיבה במקום שסוככים הם מחולדה אי מהני סתימת הקיבה לבית"כ כיון דהסתימה היא מאבר אחר ופלפל בזה והעלה להטריף בפשיטות, הביאו בדת"ש ומנח"י סקט"ו וכ' דשאלה כזו נשאל ג"כ בם' יד מאיז והעלה לאסור מכמה טעמים דבקיבה איכא חלב טמא וגם הרמב"ם דס"ל דבשר סתם [ע"ל סי' מ"ז סק"ב אות ג'] מודה בזה דאינו סותם דהקיבה הוא רק עור לבד ע"ש:

[ח] בגמרא שם (ג:) ח"ר מחט שנמלח בצווי בית הכסות מלד אחד כשרה משני לדידים טרפה נמלח עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה [נעשה וטרפה. פרש"י] לא נמלח עליה קו"ד בידוע שלאחר שחיטה, ופריך מ"ש מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דם טריף מר, ומשני התם ליכא מידי למיסרך [כשנקוב בלא מחט הדם כשילא מהקנח בהבשר לפי שאין לו במה לידבק. שם] הכא כיון דליכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מוסרך הוה סריך [הדם במחט. שם] א"ל רב ספרא לאביי כו' מעשה בא לפני רבי מחט שנמלח בצווי ביה"כ מלד אחד והפכה רבי ומלח עליה קו"ד וטרפה ואמר אם אין מכה קו"ד מנין [מלד אחד מבפנים שלא היתה נראית מבחוץ והפכה רבי

בהמסס או בבית הכסות (ש"ך סק"ז) ובאורך קלח ועוד פ"ד מבואר ביה"כ ס"ק [ח]: (פז) עליי וכו'. אבל אם נמלח קורט דם סביבות הנקב כשרה עד שנמלח קו"ד כנגד פי המחט (ש"ך סק"ז) בשם פוסק) וע"ל סק"ח. ועוד מזה מבואר ביה"כ שם אות ג' ע"ש: (פז) כשרה. משמע אפילו בהמסס לדעת המחבר וסייעתו. וכבר נתבאר דיש חולקים בהמסס ושנוהגין להטריף באין הפ"מ ויש קו"ד בפנים (ש"ך ועו"ח) ועיין יסוה"כ שם אות ה':

לביה"כ ללד החיזון ומלח על המחט כנגד פיה מבחוץ קו"ד ואמר אם אין מכה זו יולדת לחץ דם זה מנין כאן. שם] א"ל טרחו טריח להווא גברא מחניפין היא המסס וביה"כ שניקבו לחוץ עכ"ל הש"ס ופרש"י. וכחז הרשב"א בתוה"א (ל"ט.) והר"ן דממעשה שבא לפני רבי שלא היה המחט אלא מלד אחד ואפ"ה הפכה כו' מוכח דאף מלד א' לריכה בדיקה, וכ"כ בתוה"ק נמלח בו מחט מלד א' הופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ כו' עכ"ל, וכ"כ הטור והמחבר בשו"ע וע"ל אות ג' וסק"ט ובהג"ה וסק"י ע"ש. א) בתוספות שם (ג"א.) ד"ה כיון דליכא מחט מבואר דמחט לאו דוקא אלא ה"ה קוץ ושאר דבר הנוקב בעיני קו"ד דשייך בו נמי טעמא דמיסרך סריך, וזהו שכ' בשו"ע מחט או קוץ, ועי' פר"ת סק"א שכ' דמדברי הרשב"א והר"ן משמע כהתוספ' אלא מדברי בה"ג משמע דדוקא מחט ע"ש. וע' דע"ה סק"ח שמלח בס' המרומה ושע"ד ואו"ה כלל ג"א דין כ"א מפורש להקל ומבואר שם דגם דין חלודה דלקמן סע"ט שייך גם בקוץ וכל דבר הנוקב, וב"ה בדמש"א ע"ש. ב) קורט דם המזכר בכ"מ היינו ממשות דם או דם לרור בצווי הבשר, אבל האדים הבשר לחוד אינו מוסיף, כ"כ השפ"ד בס' מ"ו סקט"ז בשם שו"ת חוט השני הובא לעיל ריש סי' ל"ו. ובמשב"ז כאן סק"ג סיים בזה והכל לפי ראות עיני המורה ע"ש. וע' מק"מ סק"ז שכ' וכן שאר שינוי מראה בחוץ נגד פי המחט כשר, אבל אם השינוי מראה או האודם בפילוס עד פי המחט טרפה כמ"ש השפ"ד בס' מ"ט סק"ב. יבלת שקורין ווארלי"ל הוי כקו"ד כמ"ש השפ"ד שם, אבל נפוח ועצ קלח מבחוץ ואין שינוי בבשר לריעותא אינו כקו"ד דזה בא מחמת כאב תחבת המחט בפנים כמ"ש בשו"ת שבו"י ח"ב סי' ס"ד הובא ביה"פ ע"ש. סרכל מבחוץ נגד מחט שפנים הוי כקו"ד כמ"ש בשו"ת ל"ל הביאו במשב"ז כאן סק"ד ובאה"ט ססק"ג ע"ש מ"ש בזה וכבר נתבאר לעיל סי' מ"א סק"ג באריכות. כל פרטי הדינים מזה. ג) לענין מ"ש בעמה"כ סקט"ז

(יז) אם לא ניקב מעל"ע וכו'. פי' שדק וראה שלא ניקב מעל"ע רק שלא דק מבחוץ אחר קורט דם הוא דיש להקל בהפ"מ אבל אם לא דק וראה שלא ניקב מעל"ע טרפה

אבל אם נמלח (פז) עליו קורט דם בידוע שניקב בורלו וטרפה ואם לאו (פז) כשרה (תוספ' והגמ"י בשם סמ"ג ועי"פ) (אפילו לא נשאר רק מעט מעור החלון שלא ניקב) והוא ישרא מלחו ולא הדיתו ואפילו ראש העב שרלו לצד חוץ: הג"ה ויש מקילין להטיר (יז) אם לא ניקב מעבר לעבר והודם וגמלח או שנאכל ולא דק מבחוץ אם היה עליו קורט דם (כ"מ בהגהות סמ"ק ודמ"ס ורא"ש ועי"פ) ויש לסמוך עליהו במקום הפ"מ. ואם

שחורה הוא ללד חלל ביה"כ וראשה העצ ללד חוץ דככה"ג גבי כדר טרפה אף כזה"מ (פר"ח ותב"ש ופר"מ ועו"א"ח) ודיעות שאר אחרונים בזה ועוד פרטי דינים מצוה"כ ס"ק [ט] :

(י"ח) קורט דם סביב וכו'. ואם הוא רחוק קלת מן הנקב כרוחב קש נמי טרפה (ש"ך סקכ"ז בשם הגאון"ה) ואפילו לא נמלא קו"ד רק

ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו רחוב בו בורקין אותו ואם נמצא (י"ח) קורט דם סביב המחט (וכ"ש עליו) (מרדכי ועו"פ) בידוע שקורט שחיטה ניקב (וכ"ש עליו) (מרדכי ועו"פ) בידוע שקורט שחיטה ניקב

[ט] הרמ"ח בד"מ סק"ה ובתו"ח שם כ' ו"ל אמנם בהגהת סמ"ק משמע קלת כו' אם ניקב רק מלד ח' אפשר דכשר אפילו הדיחו או מלחו וכ"ש להרמז"ס והרא"ש דלא מלריכין בדיקה כלל בניקב מלד

ח' ומ"מ יש להחמיר אם לא בשעת הדחק או הפ"מ עכ"ל בתו"ח ועפ"י כ' כאן ובהג"ה שניה ויש מקילין כו' ויש לסמוך עליהו כהפ"מ, אך הט"ז סקי"ז חלק עליו והביא ראיה מש"ס מעובדא שזא לפני רבי [הג"ל בס"ק הקודם] שהפכה כו' דגם בניקב מלד ח' לריך בדיקה ושגם הרמז"ס והרא"ש ס"ל כן. והבדיקה מעכב אף בדיעבד כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' תש"ס כל מקום שלריך בדיקה אם ח' לבדוק טרפה ע"ש שמבואר בדבריו דאף שידוע שלא ניקב לחוץ כל שלא בדק אחר קו"ד טרפה אף כהפ"מ, אבל הש"ך בנקב"כ ומה דבריו דמש"ס אין ראיה*) דהא הכ"י מפרש הא דהפכה רבי הוא במקרה כו' והרמז"ס לא הזכיר כלל דין מלד ח'.

הג"ה

(*) הבי"ה הביא לשון הרמב"ם פ"ו ה"ב ולשון הרא"ש שם סי' ל"ב וכתב דמשמע מלשונם דבמצד א' בשרה בלא שום בדיקה וקשה ע"ז מהא דרבי שהפכה ובדקה. ואפשר י"ל דבשהפכה רבי לאו משום דצריך לבדקה כך אלא שקרה והפכה וכו' עכ"ל הבי"ה אבל יש מקשים על סברא זו, הרש"ל ביש"ש סי' ס"א אחר שהביא סברא זו כ' ול"ז דלישנא והפכה כפשוטו שבדק והפכה לראות אם נקוב במפולש וממילא יראה נמי אם יש שם קו"ד וכו' ע"ש. וכן הבי"ה סע"ח תמה ע"ד הבי"ה יעלה עה"ד דבנמצא מחט תחוב שלא יהא צריך בדיקה אם ניקב נקב מפולש כיון דאיכא ריעותא לפנינו וכו' ע"ש מ"ש בדברי הרמב"ם והרא"ש, וכן תמה התב"ש סקי"ד ע"ד הבי"ה דרבי במקרה הפכה, דלמה היה לו להפכה להפסיד טמון ישראל כיון שהדבר יצא בהיתר שראה המחט רק מצד א' ע"כ פירש פירוש אחר בזה ע"ש, ובן הפ"ת סקי"א ומשב"ז סקי"ב פסקו ע"ד הבי"ה וא"כ צ"ע על נקב"כ שדחה דברי הט"ז בזה :

גם מתשובת הרשב"א אין ראיה ד"ל דמיירי בניקב מב' לדין, אבל מלד ח' ס"ל דא"ל בדיקה, וכד' הרש"ל ותשו' בן לב. ובש"ך סקכ"ג כ' דבמלחו או הדיחו גם הרשב"א מודה דכשר דוקא בניטלה המחט ומפני דקוטה לא ניכר מקום נקיבתה וא"ל לבדוק אם ניקבה לחוץ הוא דכ' הרשב"א דטרפה משום דבחזקת איסור עומדת כל זמן שלא בדקה להוליא מחזקת איסור, אבל כשידוע שלא ניקבה לחוץ דבחזקת היתר עומדת והבדיקה אחר קו"ד היא להוליא מחזקת היתר וא"כ כל שאין שם קו"ד בבירור כשר, ובש"ך סקכ"ה כ' דמדברי הרמ"א בהג"ה ש"כ ויש מקילין אם לא ניקב מעל"ע וגאבד כו' נראה לכאורה דמיירי שהיה ידוע שלא ניקב לחוץ, אבל באינו ידוע שלא ניקב לחוץ וגאבד טרפה אף כהפ"מ, אבל בתו"ח שם ובסימנים מ' דמכשיר אף באינו ידוע שלא ניקב לחוץ [אם לפי אומדן הדעת לא היה ניקב לחוץ, כ"מ

בש"ך סקכ"ז וכ"כ השפ"ד שם בבאור דברי הש"ך] וכ"כ הרש"ל והרא"ש ע"ש סקכ"ט ול"ז, וכ"ד הפ"ת סקי"א אות ב' וחכ"א כלל כ' סעי' ושי"ת טטו"ד תנינא סי' קס"ח וקס"ט כד' הש"ך, אמנם דעת רוב האחרונים הב"ח סעי' והלבוש סעי' ט ובתו"ח אות ט"ז בשם כמה גאוניס ופר"ח סקכ"א וכו"פ סקי"ז וחגו"ש סקכ"ז דאם נמלא מחט תחוב מצפנים ואינו ידוע אם ניקב גם לחוץ או לא וגאבד טרפה בכ"ע דשמא היה נקוב גם לחוץ [דחזקת מחט או קון שנקבו נקב מפולש, לבוש סעי' א'] אך אם היה ידוע שלא היה נקוב לחוץ רק שלא בדק אחר קו"ד בחוץ [וכגון שחתך מצפנים עד סוף תחיבת המחט וראה שאין עוד שום נקב וקלקול בבשר, אבל אם הפכו וראה מבחוץ שלא ניקב ממילא ראה אם יש קו"ד שם או לא] יש להחמיר כהפ"מ ע"ש. וכן בתב"ש סקי"ד האריך בסתימת דברי הש"ך שהיקל באינו ידוע אם ניקב לחוץ וכ' ישקע הדבר ולא יאמר היתר זה, ולדינא העלה בתב"ש סקי"ג והפ"מ במשכ"ז ושפ"ד שם דאף שידוע באומדן הדעת שלא ניקב לחוץ כל שלא בדק בדיקה מיוחדת שלא ניקב לחוץ טרפה אף כהפ"מ, אך אם לא בדק אחר קו"ד מבחוץ כגון שנאבד או מלחו או הדיחו יש להכשיר כהפ"מ בפסק הכמ"א בהג"ה, ודלא כהט"ז שמחמיר אף בלא בדק אחר קו"ד ודלא כהש"ך שמיקל אף בלא בדק אם ניקב לחוץ ע"ש. וע' דגול מרדכי"מ"ש להשוות דעת הפוסקים. וע' גדה"ק אות ה' שהשיג עליו. וע' דת"ת סקכ"ג שהאריך בזה והעלה כמה חילוקי דינים ע"ש, ואני לקצר לריך. (א) בם' תוספות ירושלים נסתפק בדין המסס שנמלא בו מחט מלד ח' ולא בדק אחר קו"ד מבחוץ כיון דאף בלא קו"ד לא התירו בהמסס אלא כהפ"מ כ"ל בסעיף הקודם ובלא בדק אחר קו"ד ג"כ לא התירו אלא כהפ"מ, וא"כ הוי תרי קולי כהפ"מ דלא מקילין והניח בל"ע, אבל במק"מ סקכ"ט כ' דמרמ"א וכל האחרונים משמע דגם בהמסס כשר כהפ"מ, ולא הוי ב' קולי כהפ"מ דהכל הוא חדא חששא שמא ניקב לחוץ והביר"ה ע"ש. וע"ל סי' מ"ה סק"א אות ה' מ"ש בשם הד"ע"ק כעין זה, וכ"כ בשו"ת בשמים ראש סי' ל"ז דכיון דב' הספיקות הם רק אם לא ניקב מעל"ע לא הוי ב' קולי כהפ"מ והביאו דעת סקכ"ד וכ' שכן מלא בם' תפ"מ וכ"כ הוא לדינא דמחט תחוב מלד ח' בהמסס או במקום הדק שבציה"כ ובדקו וראו שלא ניקב מעל"ע ולא בדקו אחר קו"ד מבחוץ וגם לא בפנים יש להקל כהפ"מ, אבל אם נמלא קו"ד בבשר בפנים או במחט יש לאסור גם כהפ"מ ע"ש. (ב) בתב"ש סקי"ז הביא דברי הרשב"א והר"ן בטעמא דלא חיישינן בהמסס וביה"כ שמא הבירא משום דאם היה ניקב ונחפא מהראוי שיהא ניכר שם ללקת ושינוי בבשר, ולכן פסק התב"ש דגם בבדקו ולא ראו נקב מבחוץ לריך לבדוק אם אין שם שינוי בבשר וגם בדיקה זו מעכבה ע"ש. וע' תו"ק סק"ד שהשיג על התב"ש בזה והעלה דאם ראו שלא ניקב לחוץ אף שלא בדקו אם אין שם שינוי בבשר יש להקל והביא דעת סקכ"ה ד' התו"ק להלכה דאם לא בדקו אחר שינוי בבשר יש להקל אך אם ראו איזה קמט וללקת בבשר נגד פי המחט אסור גם בציה"כ אפילו כהפ"מ דשמא הבירא ע"ש :

[י] לעיל סק"ח אות ג' הבאתי בשם אור"ז ומרדכי בשם ראבי"ה ועו"פ דהחילוק בין ניקב מלד ח' לניקב מב' לדין דמלד ח' צעין דוקא שיהא קו"ד מבחוץ נגד פי המחט ומב' לדין אפילו קו"ד סביב הנקב טרפה, והרש"ל ביש"ש שם והב"ח סעי' והדרישה והט"ז סקי"ג כ' עוד חילוק דלד ח' דוקא כשהקו"ד הוא מבחוץ דאז מוכח שניקב גם עור השני, אבל אם הוא רק

רק מצפנים חינו מטריף כיון דעכ"פ לא ניקב אלא פער ח' וצניקב מצ' לדין אפילו הקו"ד רק מצפנים טרפה, כיון דיש הוכחה דמחיים נעשה, וכ"כ הש"ך סק"ו ועו"א"ח להלכה ע"ס. (א) והנה בהגהת שצסוף חו"ה צסימן כ"א סעכ"א אחר שהציא דברי המרדכי דצניקב משני לדין אפילו קו"ד סביב הנקב טרפה

כתב וז"ל ומסתמא אם הדם קלה רחוק מהנקב כריחב קש וכה"ג דלי סביבות הנקב ממש מאחר שניקב הב' לדין פשיטא דאפילו סביבות הנקב, דהא לא יתכן למלא נגד פי המחט ממש עכ"ל, והציאו בקלרה הב"ח והש"ך שם להלכה, וכ"כ השפ"ד שם דברחוק כרוחב קש טרפה וברחוק יותר מרוחב קש תולין במדי אחרינא ע"ס. אך בדע"ת סק"ו הציא בשם דמש"א שב' דלשיטת רש"י ורי"ו צניקב מצ' לדין צעין שיחא הקו"ד על המחט או סביבו וגאחו צמחט דוקא והוא כ' דגס לשיטת ראבי"ה ושא"פ דס"ל דקו"ד סביב המחט ג"כ טרפה י"ל דהיינו שמגיע מסביב עד המחט, ומ"ס הב"ח והש"ך בשם הגה'

חו"ה דגס דרחוק כרוחב קש נמי טרפה הוא המיה דהוא נגד סברת הש"ס וכל הפוסק' שכ' בדאיכא מחט הדם מיסרך סריך צע"כ שדוקא אם המחט סמוך לדם שסביבו על הצער, דלי ברחיק קלת צ"ס הפרש כ"ס איך שייך סברת מיסרך סריך כו' וביים וגרסה דגס הגהת חו"ה והש"ך לא החמירו אלא כשהקורט דם סובב העיגול כל סביבות הנקב דיש הוכחה שע"י הנקב נעשה לכן ס"ל דגס צ"ס הפסק קלת טרפה דשמא התחיל להתרפא וכן העלה לדינא דאם הקו"ד סובב צעיגול סביב המחט או א"ס רחוק עד רוחב קש יש לאסור, אבל אם רחוק יותר מזה או שהקו"ד חינו סובב צעיגול סביב כל המחט רק מלד ח' ויש הפסק בצר כ"ס נקי בלא שום שינוי צין המחט וצין הקו"ד יש להקל בהפ"מ להמקילים בצדיקה בזמן הזה ע"ס וע"ל אות ח'. (ב) מ"ס צפנים וא"ס לאו אחר שחיטה דחק ועצר כו'. כ"ס לשון הטור והוא מצרייחא שם לא נמלא עליה קו"ד בידוע שלח"ס כו' כיון דאיכא מחט חי חיתא דקודם שחיטה מיסרך הוה סריך [הדם צמחט, רש"י], ומלשון בידוע שלח"ס מ' דודאי הוא שלח"ס אך הב"י העתיק לשון הרמב"ם שח"ס אמוס ברמב"ם שלפנינו עס פי' הכ"מ פ"ו ה"ב כ' וז"ל אבל אם חין דם במקום הנקב מותר שודאי ח"ס דחקה המחט ונקבה עכ"ל, וכ"כ הכנה"ג אות כ"ד ושכ"כ הדמש"א והציאם השפ"ד סק"ו וז"ל ולהלכה קיי"ל דודאי לח"ס ולא ספק כמשמעות לשון הגמרא ויש נ"מ לדינא צין ודאי לספק ע"ס. (ג) התב"ס סקי"ד אחר שהציא ד' הי"ס דא"ס יש כעין שזיל כו' הוצא בעמה"ב סקי"ט כ' בשם דודו צתו"ח דהא דחמרו בידוע שלח"ס דדוקא כשמלאו הנקבים לאחר זמן יום או חלי יום, ואיכא לספוקי שמא נעשה ע"י שמשמש בהם, אבל אם מיד שהוליו מן הצהמה מלאוהו כך אין להכשיר דודאי נעשה קודם שחיטה, ומצואר בדברי התב"ס שם דגס להמקילים בצדיקה בהפ"מ גס בזמן הזה וא"ס חין קו"ד מכשירים [כמו שית"ל אות ח'] מ"מ אם הצער נירקב כעין שזיל עד לחוץ או מיד שהוליו מן הצהמה מלאו הנקב יש להחמיר כד' הי"ס והתו"ח אף בהפ"מ ע"ס. וכ"כ צסו"ת תו"ל סי' ה' הציאו הפתש"ו סק"י, אך יש מפקפקים ע"ד התו"ח צמק"מ

אם

כולו וטרפה (י"ט) ואם לאו אחר שחיטה דחק ועבר ובשרה (כ) אם לא מלחו ולא הדיחו דכיון שהמחט עורנו שם אילו עבר מחיים היה הדם סביבו אבל כשאין המחט לפנינו אסור בשניקב כולו אפילו אין בו קורט דם:

צמק"מ

(י"ט) ואם לאו וכו'. פי' וא"ס ליכא קו"ד לא צמחט ולא סביב הנקב כשרה (פר"ת סקי"ד) ומ"מ אם יש כעין שזיל שניקב הצער סביב המחט כעין שזיל הניכר עד לחוץ טרפה דנראה מזה דמחיים נעשה (תב"ס סקי"ד צ"ס י"ט) ועיין יסה"ב שם אות ב' ג' ד' ה' עוד מכ"ז וכמה פר"ד ע"ס:

(כ) אם לא מלחו וכו'. אבל אם מלחו או הדיחו אפילו אין שם קו"ד אסור דחיישינן שמא עבר ע"י מליחה והדחה (טור צ"ס הר"פ) ועוד מזה. ומ"ס צפנים אבל כשאין מחט כו' מצואר ציסה"ב שם אות ו' ז' ע"ס:

(כא) מאחר שניקב מב' צדדין. אבל צניקב מלד ח' יש לבדוק אחר קו"ד אפילו בזמן הזה (ד"מ סק"ה) וה"ה בהמסס צניקב מלד ח' ואין שם קו"ד גס מצפנים חין להחמיר

כלל ולומר דא"א צקיחין בצדיקה כו' דגס צניקב מצ' לדין כ' הצ"ח להכשיר בהפ"מ [ע"י צדיקה אחר קו"ד גס] בזמן הזה וכן ראוי להורות (ש"ך סק"ל ועו"א"ח) ודעת התב"ס סקט"ו להחמיר כפסק הרמ"א. ועוד מזה ידובר ציסה"ב שם אות ח':

(כב) וא"צ שום בדיקה. נראה דא"ס יש קו"ד מצחון אפילו לא נתחב המחט כלל טרפה (ש"ך סקל"א וע"ז סקי"ד) ובהפ"מ יש להקל בזה (תב"ס סקי"ז ועו"א"ח) ועיין יסה"ב שם אות ט':

(כג) ויש מקילין וכו'. ד"ז כבר כ' הרמ"א בהג"ה הא', ולעיל ציסה"ב סקט"ע מצואר כל החלוקי דיעות והכרעת אחרונים בזה לדינא ומ"ס זה הרמ"א כאן עוד פעם. ועוד פ"ד מצואר ציסה"ב שם אות י' י"א ע"ס:

(כד) וא"א לבדוק וכו'. אבל היכא דצדק וליכא קו"ד מצחון כשר אף שלא בהפ"מ, ודוקא צביה"כ אבל בהמסס אף דליכא קו"ד מצחון אלא מצפנים טרפה שלא במקום הפ"מ כשנת"ל סקט"ו (ש"ך סקל"ד):

וראיתי לנכון להעתיק כאן פסקי הדינים שצטטוף הארוך הזה בקלרה. (א) אם נמלא צבית הכיסות או בהמסס מחט או קון תחוב מלד פנים דהיינו לד שהפרש שם [וכ"ה על פי רוב] הופכין אותו וצודקין מלד חוץ וא"ס לא ניקב מעבר לעבר ואין קורט דם נגד פי המחט מצחון אף שיש קו"ד מצפנים כשר צביה"כ בכל ענין ובהמסס בהפ"מ עיין יסה"ב סק"ה אות ה'. (ב) ואם נאבד קודם שצדק אחר נקב מצחון טרפה אף בהפ"מ אך אם צדק ונראה שלא ניקב לחוץ ואח"כ נאבד או נמלח או הודח ולא צדק אחר קו"ד מצחון יש להקל בהפ"מ עיין יסה"ב

במק"מ סקל"ח כ' דבס' חסיפת זקנים לכתובות (דף ע"ו)
הוצא פרש"י מהר"ק שפירש בידוע שלאחר שחיטה, שהמחט
מונחת היטה צביה"כ ובפשוט יד הטבח בחזקה ניקבה משני לדין
עכ"ל, הרי דתלין דבשעת נטילת ציה"כ ממקומו להוליאו נעשה
כן, וא"כ אפילו מלאו נקב תיקף כשהוליאו אמרין כן ע"ש. וכן בס'
ערוה"ש סענ"ז הביא ד' התב"ש
בס' תו"ח וכו' דיש לתלות
במשמוש יד הטבח בעת שעוסק
בה להוליאו מן הבטן או לתלות
בבעת הפירכוס לאחר"ש דחקה
האוכלין לחץ והזכור הוא ע"י

אם נמצא עליה (בה) חלודה דינה בנמצא עליה

קורט דם:

הג"ה. וכן אם נמצא חלודה מבחוץ נגד המחט אם ניקב מזד
אחד טרפה כאילו נמצא שם קירט דם (צ"י):
זה

יסה"צ סק"ט. ג) אם נמצא מחט או קץ צביה"כ או
בהמסס בחללו ולא נתחב בהן כלל כשר צכ"ע וא"ל שום
בדיקה ומ"מ אם בדק וראה שנמצא שם קו"ד אין להקל כ"א
בהפ"מ עיין יסה"צ סק"י אות ט'. ד) וב"ז בניקב מזד
א' חבל בניקב מב' לדין
וגמלא קו"ד על המחט או על
הבשר סביב הנקב מבחוץ או
מבפנים טרפה ואם לא נמצא
שם קו"ד כלל ולא נמלח
ולא הודח והמחט עודנו שם,

המחבר מחיר והרמ"א חוסר והאחרונים מקילים בזה בהפ"מ,
עיין יסה"צ ס' אות ח'. אבל כשאין המחט שם גם המחבר
חוסר אפילו אין שם קו"ד. ע' יסה"צ ס' אות ו' הטעם
בזה. ה) אם נקב הבשר סביב המחט כעין שזיל הניכר
עד לחץ טרפה אפילו אין שם קו"ד או חלודה עיין
ביסה"צ ס' אות ג':

(בה) חלודה דינה וכו'. וכן אם נמצא חלודה מבחוץ כו'.
והרש"ל

שאין שם קו"ד דאלת"ה קשה למה לא הזכירו הפוסקים מזה דבר
ופשטא ליטנא דברייתא משמע שנמלחת מיד אחר השחיטה והניח
צ"ע, אולם בדע"ת סקל"ח הביא ג"כ ס' חסו"ק הנ"ל וכו'
לדינא דגם אם תיקף אחר הולאת הכרס מן הבהמה מלאו נקב
מב' לדין ואין שום קו"ד יש להקל, אבל אם נמצא כן בעיד
הכרס בפנים ולא משמש הטבח בידו בדחיקת הכרס וכדומה דאין
לתלות דע"ז נכנס המחט בדופני צביה"כ אז יש לאסור גם
בהפ"מ ע"ש. ד) בשו"ת עמודי אור סי' מ"ה נשאל בדין מחט
שנמצא בהחטם תחובה מעל"ע ולא נודע אם ילצה לחץ מחיים
או ע"י משמוש ועסק שעסקה האשה בניקור, והיה חילוק בגב"ע
עד אחד אמר שהיה שחור מבפנים במקום תחיבת המחט, וא"כ

אף אם נחלה יליחת המחט ע"י משמוש שכן מסתבר מ"מ הרי חסר הבדיקה ולדעת כמה אחרונים הבדיקה מעכבת בדיעבד,
ועד אחד אמר שלא היה שינוי מראה לא במקום המחט ולא מבפנים וכו' דהדבר פשוט להתיר ולתלות יליחת המחט לחץ במשמוש
סיד, וכו' שכן הסכים עמו הגאון אבד"ק סוויסלאן [הרש"א ז"ל בעל תוספאה] ואף אם היה שחור מבפנים יש להתיר ולסמוך על
הפוסקים דחסרון הבדיקה אינו מעכב בדיעבד וכו' שאמר לו הגאון הנ"ל שכן ראה הלכה למעשה אלל גיסו הגאון המובהק מ'
בנימין ז"ל [ראב"ד מהיראדנא] וכו"ש נגד"ד שיש הכחשה בזה דודאי יש להתיר, והביאו המנח"י סקנ"ו והמה ע"ז שלא נחית
לתק בין המסס לציה"כ והעובדא מהיראדנא היה צביה"כ ולא ירפה אלא לסניף ע"ש. וע' מק"מ סקל"ה צנמצא קו"ד מחוץ
ומחט תחוב בפנים והיה משמוש יד הטבח לתלות שעי"ז נתחב וכו' דקו"ד המכין נגד תחיבת המחט מעיד שמחיים פילש ואין תילין
במשמוש ע"ש. ד) בשו"ת חינוך צ"י סי' מ' נשאל בעובדא באשה שגררה בסכין הפרש מכרס לנקיטו ראתה שמעצרת גם
מחט עם הפרש ולא ידעה אם היטה מונחת בחלל הכרס או תחוב, מתחילה לידד להקל מטעם ס"ס שמה היטה מינחה ולא
תחוב, ואח"ל תחוב שמה לאחר"ש ניתחב, אך אח"כ חסר משום דכבר שטפו הכרס צמים ולא ילצה המחט רגלים לדבר שהי' תחוב
דאי היטה מונחת הי' עובר בהשטיפה, והביאו הב"י סימן מ"ט סק"ג והשינו דזה אינו ראיה כלל מדלא עבר בשטיפה דאנו
רואים ששטיפים בני מעיים צמים כ"פ וליאזה הרבה עדיין נדבקה בהם וא"כ שפיר י"ל ס"ס כנ"ל ואם נאסור הוי כמאבד
ממון ישראל חנם ע"ש והוצא באחרונים. ו) לענין מ"ש בפנים אם לא מלחו ולא הדיחו. בגמרא ע"ז (ל"ב:) גבי עורות
לבוזין אמרו אם יש עליו קו"ד חסיר אין עליו קו"ד מותר, א"ר הונא ל"ש אלא שלא מלחו אבל מלחו חסור אימא מלחו העבירו
עכ"ל, ומבואר בסמ"ק ותשו' הרשב"א סי' רס"ז הביאם הב"י דה"ה הדיחי חיישינן שעבר הדם ע"י הדחה וכו"כ הטור וש"פ. וכו'
הש"ך סקל"ח דבזה כו"ע מודים דכיון דניקב משני לדין הרי הוא בחזקת איסור והבדיקה היא כדי להגשיר להוליאה מחזקת איסור
וכל כמה דאין ידוע שאין שם קו"ד באיסורו הוא עומד עכ"ל, וב' השפ"ד שם דאפילו בהפ"מ חסור ע"ש. וע' לב ארי' על חולין
(כ"א.) מ"ש ע"ד הש"ך. ז) ומ"ש שם אבל כשאין מחט לפנינו חסיר כו'. כ"כ הטור וב"י בשם תשובת הרשב"א דנמצא עליה
קו"ד דברייתא, עליה על המחט קאמר שהיא לשון נקיבה, ע"כ דוקא כשהמחט לפנינו ולא נמצא עליה קו"ד כשרה מטעם דאי'
סחיים ניקב מיסרך היה סריך הדם במחט, אבל כשאין המחט לפנינו בחזקת איסור עומדת עד שתבדק כיון שניקב מב' לדין ע"ש.
(ח) לפנין מ"ש בהג"ה וי"א דבזמן הזה כו'. באו"ה כלל נ"א דין כ"א כתב אם ניקבה המחט משני לדין כ' באו"ז דהאידנא
טרפה אפילו המחט יפה שלא עלתה חלודה ואין עליה או סביב הנקב קו"ד ואפילו לא נמלח הבשר ולא הודח דאין חסור אנו בקיחין
עכ"ל, ובהגהות שצטופו שם כ' ונהנין להחמיר באי"ז והביאו הרמ"א בד"מ סק"ה וב' דוקא מב' לדין שצריך לבדוק כל אורך
המחט מסביב אם נמצא קו"ד הוא דא"א בקיחין, אבל מזד א' יש לבדוק אף צוה"ז דאין זו בקיחית גדול לראית אם יש קו"ד נגד
המחט, ותו דהרי הרמב"ם והרא"ש ס"ל דמזד א' לא בעי בדיקה כלל עכ"ל דה"מ, וע"ל סק"ט מזה, והנה הב"ח סע"ח הביא ג"כ
דברי האו"ה אלו והקשה דהא הטור והמרדכי והאגודה שהיו אחר האו"ז ולא פ' חומרא זו אלמא דס"ל דלא נהנין בחומרא זו
לפיכך נראה דאין להחמיר כלל בהפ"מ ודלא כרמ"א שבי' בהגהת שו"ע על חומרא זו והכי נהוג, ולא כ' להקל בהפ"מ עכ"ל
הב"ח, וכו' ע"ז הש"ך סק"ל דכן ראוי להירות דהרש"ל ושאר אחרונים לא כ' כלל חומרא זו וגם הלבוש השמיטה ע"ש. וכו'
הפר"ת סק"י אות ו' ומנחת יעקב שם סק"ו ומנו"ש סקנ"ז כד' הב"ח והש"ך, אך התב"ש סקט"ו כ' דאין לסתור המנהג
שהעידו הקדמונים וגם הרמ"א דכתרא הוא ולא יהא אלא כדברים המיתרים ונהגו כו' ע"ש. אבל בשפ"ד שם משמע שנוטה
לד' הש"ך, והדע"ת סקל"ח כ' דמה שהביא האו"ה ד"ז בשם או"ז אבל באי"ז שלפנינו סימן חס"ו לא נמצא ד"ז ואדרבא באו"ז
שם ובסימן חס"ו והג"א שברא"ש סי' ל"ד מיכה דלא ס"ל כלל חומרא זו, והביא מדמ"א ומאחרונים הנ"ל שהסכימו להב"ח
ומ"ש התב"ש ולא יהא אלא כדברים המותרים כו'. האריך בס"ל ל"ה מתחיבת מהרשד"ם דאין לחוש לזה כשרוב הפוסקים מתירים
ע"כ העלה לדינא דגם בזמן הזה יש לסמוך בהפ"מ על הבדיקה, אם אין שם קו"ד גם בניקב מב' לדין וגם בהמסס אם
לא נמצא קו"ד גם בפנים יש לסמוך על הבדיקה, ואם לא בדק בפנים אחר קו"ד אזי צביה"כ במקום העצ יש להקל, אבל בהמסס
ובציה"כ

ובניה"כ במקום הדק אין להקל ע"ש. (ט) לענין מ"ש בעמה"כ סקכ"כ בשם הט"ז והש"ך דאם נמלא קו"ד מבחוץ אפילו לא נחבז המחט טרפה דאם אין מכה קו"ד מנין והיינו דמפרשי מ"ש הרמ"א דאין לריך שום דיקה היינו דא"ל לבדוק אחר קו"ד ודייקי הא אם נמלא קו"ד טרפה כמ"ש הרמ"א בסי' ל"ג סע"ט גבי וושט, אמנם בתשובת ל"ל סי' מ"ט ופר"ח סקכ"כ חולקים עליהם דהא רוב הפוסקים כ' בשם ראב"ה הביאם הב"י והרמ"א גופא בתו"ח והש"ך [הוצא לעיל סק"ח אות ג'] דבניקב מלד א' צעיקן שיהא קו"ד מבחוץ נגד פי המחט אבל סביב הנקב כשר וא"כ בנמלא מחט ואינו תחוב מה"ס לומר דהקו"ד והרש"ל כתב דבניקב מלד י זה שאמרנו מצד אחד כשרה היינו מבפנים בלפי הוא נגד פי המחט כו' ולא דמי לושט דאכלי ופטיא ביה כו' הוא דחיישינן שהחזירו המחט, לאחוריה

מוריד וגם כ' בשם מהר"מ מ"ץ דבחלודה באמלע המחט כשר, והב"ח מטריף בכ"ע (ס"ך סקל"ה). ועוד מזה, ובאם שנאצדה קודם שנצדקה מצוחר ביסה"כ ס"ק [יא] : טרפה

סקי"ז ומשכ"ז סקי"ד ושפ"ד סקל"א דעכ"פ יש להקל בנמלא מחט ואינו תחוב במקום הפ"מ ע"ש. וכ"ד עוא"ח ועיין בדע"ת סקל"כ שראה תשובה מהגאון אבד"ק דובנא אחיו של רא"פ הג"ל שדחה כל דברי רא"פ והעיד שהמנהג להקל בנמלא מחט צפנים גם בדאיכא קו"ד בחוץ, רק אם נמלא שם קו"ד כנגדו גם צפנים יש לאסור, וכ' דכדאי הם המקילים לסמוך עליהם ולהקל עכ"פ בהפ"מ ע"ש. (י) מ"ש בהג"ה כאן ויש מקילים כו' ויש לסמוך עלייהו כו' תמה ע"ז הט"ז שם הא כבר כ' זה לעיל [ועיין בב"ח סע"ח מה שהוסיף להקשות ע"ד רמ"א] ותירץ דהרמ"א כאן בא לתרץ למה מקילים בנמלא חי הודח או נאבד הא כ' בתחלת הג"ה כ"מ שרריך בדיקה אם לא בדקוהו כו' טרפה ע"כ כ' דניקב מלד א' כיון דיש מקילים שאל"ל בדיקה כלל ע"כ יש לסמוך עלייהו עכ"פ בהפ"מ היכא שאל"ל לבדוק כגון שנמלא או הודח או נאבד, וכ"ה דבריו בד"מ ע"ש. וכעין זה תירץ הש"ך סקל"ג ע"ש. ודעמס להלכה כבר נתל"ע סק"ט. (יא) כתב בהגהות שערי דורא סי' ל"ד ובאו"ה שם מעשה היה שנמלא מחט בדופני הדקין ולא נקבו נקב מפולש אלא תחובה באורך הדופן והכשירו זקני הדור דאורחיה הוא ליכנס דרך חלל הישט כו', ונראה דאם נמלא כעין זה בדופני ביה"כ באורך הדופן שאין יכולין להבין באיזה לך פונה הקופא טרפה כיון דחללה רחב אי דרך הושט עי"ל על הפרש איבעי לאשתכוחי אלא נקבה ואחי [מבחוץ] כו' עכ"ל, וכ' ע"ז הרש"ל ביש"ש שם שדברים של טעם הם ואין להקל, והביאם הט"ז שם וכ' דאין להקל אפילו מלד א' ומצפנים ולפי"ז אין היתר במלד א' אלא כשהמחט מונח בחלל ביה"כ דוקא כדרך המאכל לא תחוב באורך הדופן גם בד"מ סי' מ"ז הביא הג"ה זאת ולא ידעתי למה לא הביאו בשו"ע עכ"ל הט"ז, והפר"ח סקכ"ג כ' ע"ז דאין זה עיקר לדינא ומיהו אם הוא תחוב מלד א' מבחוץ לאורך דופן ביה"כ [ר"ל אם תחוב בחלי עובי הדופן שלד חוץ לאורך הדופן וכולה נבלע בעובי הבשר ולא ניכר שום נקב לא מלד פנים ולא מלד חוץ, פתחי תשובה סקי"ב] יש להטריף ע"כ, וכתב המשכ"ז סקט"ו דמדברי הט"ז משמע דדוקא תחוב, אבל מונח לאורך הדופן אין להחמיר, והת"כ סקי"ז החמיר אפילו במונח, ודי להחמיר בנתחב כיון דהפר"ח מיקל בכ"ע ע"ש. וע' פתש"ו שם בשם תו"ל שהביא ראיה לדעת הפר"ח והעלה להקל בהפ"מ אך אם נמלא ג"כ שנסרך ביה"כ להטריף אין להקל אף בהפ"מ ע"ש מ"ש בשם נוב"י. וע"ל סי' מ"א סקי"ג מ"ש מדין נסרך ביה"כ לטרפס באורך ע"ש. וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ד שנשאל בעובדא כזו שהיה מחט תחוב באורך דופן ביה"כ והמורה הטריף מיד *) בלי עיון בספר דאף שהיה פשוט בעיניו מ"מ התורה חסה על ממונם ש"י והיה מן הראוי להיות מתון בהוראה וכבר אמרו חז"ל אסור לתלמיד להורות במקום רבו אא"כ רחוק ממנו ג' פרסאות ומכ"ש שרבינו הן הן הספרים שנתפשטו בקרב ישראל ראוי לכל מי שהגיע להוראה שלא יורה שום הוראה בלתי עיין תחלה בהפ"ר, וכן קבלתי מרבתי ג"ג הגאונים ז"ל וביחוד שמעתי בן ממו"ה הגאון המפורסם מהר"ש זצ"ל שהיה זקן וישוב בשיבה על כסא הוראה בק"ק פראג זה ארבעים שנה ואעפ"כ לא הורה בלתי עיון בספר מהאי טעמא וסמך לדבר אז לא אבוש בהביטו וגו', ובר מן דין ראוי לעשות כן, במקום שאינם בני תורה שלא יחשדו ע"ה שמחמירין עליהם שלא כדיון מפני הסידות וכה"ג ואינו חושש להפסד ממונם שהרי הורה כן מבלי עיון בספר ודין גרמא שחשדו לו שהפסיד ממונם שלא כדיון רק מצד חומרא ושלחו השאלה אל מורה אחר, ואילו היה מתון בדין לפנייהם באלו מצער על הפסד ממונם אזי שוב לא היו בודקים ממנו למעלה כו' ואין בזה משום גונב דעת הבריות אלא משום והייתם נקיים מדי ומישראל וכה"ג מצינו בש"ס [סנהדרין דף ק"ג.] חזו דקשרינא לבו עורבא כו' ע"ש. וזה הובא ביד אפרים ומנ"י כי הוא כלל גדול למורים וכו' ע"ש :

חג"ה *) ע"ש שכתב תוכחת מגולה להמורה שלא טוב עשה שהטריף מיד בלי עיון בספר דאף שהיה פשוט בעיניו מ"מ התורה חסה על ממונם ש"י והיה מן הראוי להיות מתון בהוראה וכבר אמרו חז"ל אסור לתלמיד להורות במקום רבו אא"כ רחוק ממנו ג' פרסאות ומכ"ש שרבינו הן הן הספרים שנתפשטו בקרב ישראל ראוי לכל מי שהגיע להוראה שלא יורה שום הוראה בלתי עיין תחלה בהפ"ר, וכן קבלתי מרבתי ג"ג הגאונים ז"ל וביחוד שמעתי בן ממו"ה הגאון המפורסם מהר"ש זצ"ל שהיה זקן וישוב בשיבה על כסא הוראה בק"ק פראג זה ארבעים שנה ואעפ"כ לא הורה בלתי עיון בספר מהאי טעמא וסמך לדבר אז לא אבוש בהביטו וגו', ובר מן דין ראוי לעשות כן, במקום שאינם בני תורה שלא יחשדו ע"ה שמחמירין עליהם שלא כדיון מפני הסידות וכה"ג ואינו חושש להפסד ממונם שהרי הורה כן מבלי עיון בספר ודין גרמא שחשדו לו שהפסיד ממונם שלא כדיון רק מצד חומרא ושלחו השאלה אל מורה אחר, ואילו היה מתון בדין לפנייהם באלו מצער על הפסד ממונם אזי שוב לא היו בודקים ממנו למעלה כו' ואין בזה משום גונב דעת הבריות אלא משום והייתם נקיים מדי ומישראל וכה"ג מצינו בש"ס [סנהדרין דף ק"ג.] חזו דקשרינא לבו עורבא כו' ע"ש. וזה הובא ביד אפרים ומנ"י כי הוא כלל גדול למורים וכו' ע"ש :

כן צביה"כ ומונח לאורך בשה אין להקל גם בהפ"מ רק אם יש קו"ד או רקבון מלד פנים, או המחט מונח בשיפוע והלכסון קלה וסובב מלד פנים ללד חוץ ונקוב מצפנים יש להקל, וגם אם לא ניכר נקב ולא קו"ד לא מצפנים ולא מבחוץ אם המחט מונח באלכסון וסיבוב הילוך האלכסון מלד פנים ללד חוץ ולד פנים של האלכסון גבוה מלד חוץ יש להקל גם בלא הפ"מ עכ"ל ע"ש טעמיו בכ"ז :

[יא] די"ז הוא מרבינו ירוחם נתיב ט"ו דין י' וז"ל דכי מטרפינן בנמלא עליה קורט דס ה"ה בנמלא עליה חלודה כו' עכ"ל, וכ"כ בס' שערי דורא סי' ל"ד, וביאר הב"י טעם הדבר דכשנמלא מלד אחד ודאי יש הוכחה שניקב המחט נקב מפולש וחזר לאחוריו דאל"כ חלודה זו על לך החילון דביה"כ מנין, וכן כשניקבה שני לדין כיון שהעלתה חלודה יש הוכחה דזה ימים עברה

עברה שני הלדין והילכך טרפה וא"ג דאיכא למיתלי שמה המחט
היה מלא חלודה קודם שנכנס ואחר שחיטה הוא שגמר לנקוב
ב' לדין מ"מ כיון שאנו רואין ב' לדין נקובים בקלת הוכחה
סגי לומר דמחיים ניקבה. א"נ האי חלודה היינו אם נמלאת
סביבות פי הנקב ואילו לא בזה החלודה מחמת מכה מחיים לא

(כו) טרפה. מטעם שמה ניקב אחד מאזרים הפנימים
כדלקמן סימן נ"א (ש"ך ושפ"ד סקל"ו) ועוד מזה.
מבואר ביס"ב ס"ק [יב]:

(כז) תולין להקל בו ויש מחמירין וכו'. והטעמים של

המקילים והמחמירים. והכרעת
הרמ"א להקל בהפ"מ מבואר
ביס"ב ס"ק [יג]:

(כח) ואם אין עליו קו"ד
וכו'. ואם יש עליו קו"ד

[או שיש שזיל מעבר לעבר.

בל"י סק"ה, וע"ל סק"ט]

טרפה ולריך בדיקה מבחון

אם אין שם קו"ד (ד"מ סק"ו

ואחרונים) ואם נאבד בלא

בדיקה. ועוד כמה פרטי דינים

דשכיח מבואר ביס"ב שם מאות ב' ולהלן. ועיקר דיני קורקבן

יתבאר בס"ד בסימן שא"ח: ולאסור

דבריו משמע דלדינא מודה להב"י דגם בניקב מל"א' יש חלודה על הבשר מבחון דיש לאסור, וכמ"ס הכנה"ג בהגב"י אות ס'

ע"ס. וכ"מ מדברי הש"ך סקל"ה ופר"ח סק"ג שכ' והב"ח מטריף בכ"ע וכ"פ בארוך מש"ך שלו, וכ"מ מדברי הלבוש וחגו"ש

סק"ה וד"ח אות קנ"ג וחכ"א כלל כ' סעי"ד כמ"ס הב"י והרמ"א, אך הפר"ח סק"ז כ' שמדברי רי"ו נראה שלא אמר חלודה

הוי כקו"ד אלא בניקבה המחט מב' לדין ומדברי הב"י משמע דגם בניקבה מל"א', אין סכרה לדבריו ואין להחמיר ע"ס.

וע' פתש"ו סק"ג שכ' דבתשובת שבו"י ח"ב סי' ס"ד הורה להקל בזה בהפ"מ או לכבוד שבת. וכ"כ הדע"ת סקל"ו ע"ס דברי

כל או"א בארוך ול"ע להקל נגד בעלי השו"ע וסייעתם המחמירים. (א) ואם נאבדה המחט קודם שנבדקה אם העלתה חלודה

או לא. הכנה"ג שם האריך בזה ומסיק לדינא דאף להמחמירים בניקב מל"א' ונאבד קודם הבדיקה אחר קו"ד מ"מ זכאן יש

להקל, דבשלמא התם אם נמלא קו"ד טרפה לכו"ע אפילו בניקב מל"א' נשח"כ הכא יש חולקים וסוברים בניקב מל"א' חלודה לא

מעלה ולא מוריד והו"ל ס"ס המחפך כ' ע"ס. והביאו הב"י וצאה"ט ועו"א"ח, וע' מנח"י סק"נ ול"ל הספרדי אות ע' בשם

ס' עיני הכהן שכ' דמ"ס הכנה"ג נאבדה המחט ט"ס הוא ול"ל נאבד הביה"כ ע"ס:

[יב] כ"כ התוספות שם (נ): ד"ה מחט, והר"ן ומרדכי' ועו"פ הביאם הב"י דכי אמרינן מל"א' כשרה היינו כשניקב מצפנים

כלפי הרעי דאי ניקב מל"א' חוץ כלפי חלל הגוף טרפה דאי מגוואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרוס, ואי

מאבראי התא חיישינן שמה נקב א' מאזרים הפנימים במשהו וא"א לעמוד על ספיקן בבדיקה מאחר שאין מקום ספק הנקי

ידוע בו ומלשון הרמב"ם פ"ו הלי"ב משמע דמל"א' היינו מל"א' חוץ כו' ואפשר דטעמו משום דס"ל דמחט בחלל הגוף מהני

בדיקה באזרים הפנימים כמ"ס פפי"א הל"ד משח"כ לדין כדלקמן סי' נ"א ע"ס:

[יג] כ"כ הרשב"א בתשובה סי' שע"ד, וכ' הטעם דתולין להקל לפי שדרך הושט לבלוע ודרך שם נכנס עם האוכלים אלא

שנסתם הנקב טע"כ א' מהנקבים נסתם וא"כ תולין במה שדרכו [פי' כיון שאינו ניכר שום נקב לא בפנים ולא בחוץ

ע"כ א' מהנקבים נסתם תולין להקל שמצפנים נכנס ונסתם הנקב לפי שדרך הושט לבלוע] ועוד העמידנו על חזקתו דעוף זה

בחזקת כשרות לגבי נקבים אלו עומד עכ"ל, הובא בב"י ובאחרונים ע"ס. וע' ט"ז סק"ח מ"ס בזה וע"ל אות ג'. ובהגהות

שע"ד סי' ל"ב ובאו"ה שם דין כ"ב כתבו דבתשובת מהר"מ אוסר אף בכה"ג וכ' האו"ה שם דטעמו מאחר שהמחט אינה ניכרת

מצפנים כמו שאינה ניכרת מבחון איכא למיתלי ולומר שבאחה מבחון ונקבה הושט או הדקין וכן כל כיוולא בזה עכ"ל. והרש"ל

בהגשע"ד כ' הטעם דעיר הקורקבן מבחון הוא רך וראוי להתרשאות והעור שבפנים הוא קשה קלת ויש לחוש שבאחה מבחון

ונתרפא, הביאו הבאה"ג ע"ס. ופסק הרמ"א פאן וצ"ד מ"מ סק"ו דבאין הפ"מ יש לחוש לד' המחמירין, אך בהפ"מ יש להקל כד'

הרשב"א שטעמו ונימוקו עמו, וכ"כ הלבוש ס"י זה ואחרונים. וכ' עוד צ"ד מ"מ שם ומ"מ לריך בדיקה מבחון אם אין על המחט

קו"ד לדברי המלריכים בדיקה בניקב מל"א' אחד. וע' ש"ך סק"מ מ"ס עוד מזה. (א) ואם נמלא קו"ד מבחון טרפה

ממנ"פ אי מבחון בזה יש לחוש לנקיבת אזרים הפנימים ואי מצפנים בזה ע"כ ניקבה לחוץ דאם אין מכה קו"ד מנין (ש"ך

ושפ"ד סקל"ט ושח"ח) ואם יש היכר שהמחט בזה מצפנים כגון שיש שזיל או קו"ד מצפנים ולא מבחון כשר אף בלא הפ"מ

(ש"ך סק"מ וא"ש סק"ח. ב) ואם נאבד או נמלא או הודח ולא בדק אחר קו"ד אין להתיר אלא בהפ"מ ואם לא בדק אם

ניקב גם ללד השני הדין כמו בבית הכסות דלעיל סק"ט, ודלא כהרש"ל ביש"ש שם שדעתו להקל בקורקבן אף בלא בדק אי ניקב

ללד הב' מפני שעורו עב מהמסס וביה"כ הוי בחזקת שלא ניקב ללד הב' (ש"ך ושפ"ד סקל"ח וסק"מ ועו"א"ח) ע"ס. וע'

חידושו בית מאיר שכ' דמסתבר ד' הרש"ל כי רוב ריעותות דמחט בקורקבן יולאין בהכשר מפני שלא ניקבו ב' העורות ע"כ

היקל בתערובות ולא נודע הריעותא עד אחר התערובות ע"ס וע"ל אות ד'. (ג) כ' הט"ז סק"ח זכ"ל ענין שיש ספק אם

ניקב הקורקבן גם מל"א' חוץ וא"א לבדוק כגון שנאבד אחר שנמלא המחט או שנחתך יש לאסור מספק כיון שלריך בדיקה וא"א

לבדוק ולא אמרינן העמידנו על חזקתו, ואף שבתשו' מהר"מ מינץ סי' ס"ו משמע שדעתו להקל בענין כזה מטעם נשחטה הותרה

לא ללע"ד לסמוך ע"ז, וכ"כ אחי מהר"י ז"ל בתשו' בענין שתינוק הרגיש בפיו בשעת אכילתו שיש מחט בקורקבן ולעק וראו

במקיס נשיכת השן בקורקבן ילא המחט משם חלק ממנו ואסר הכל אפילו התערובות, מטעם שהתרגולת היא חסיכה הראויה

להתכבד אפילו היא כחושה והדין עמו כו' עכת"ד הט"ז ע"ס. וע"ל מאות ד' ולהלן מ"ס עוד בזה. (ד) והנה בשו"ת שבות יעקב

ח"ב

ח"צ סי' ס"ד כ' שאל לפניו כמעשה דהט"ז בשם אחיו הג"ל והכשיר בהפ"מ כדעת הרמ"א דתלין שמצפנים זה כיון שלא ראה בשעת מליחה והדחה ריעותא מבחון מסתמא לא ניקב מבחון וכ"כ בנקה"כ שאין דברי הט"ז מוכרחים עכ"ל, והביאו הב"י בסי' מ"ט סק"ד והשיגו והביא כמה אחרונים שאסרו כד' הט"ז בשם אחיו ע"ש, והביאם הפתחי תשובה סקט"ז וז' דבשו"ת חו"ל סי' ה' העלה להקל בזה בהפ"מ לסמוך על השב"י ועל תשו' מהר"מ מינץ שכתב הט"ז שדעתו נופה להקל בענין כזה מטעם נשחטה הותרה ופשיטא דאין לאסור בענין כזה התערבות ע"ש. וע' בינת אדם אות כ"ז שכ' בעובדא כזה דבהפסד

(במ) ולאסור על פיו. דכל יב קטן שמצא מחט רחוב בכרם יש להחמיר
שנמלא המחט רגלים (במ) ולאסור על פיו אם הוא חריף לידע ולכוין
לדבר בדברים אלו: הקורקבן שהרמ"א כתב חוה"מ ל"מ כש"ס

אף באינו ידוע שלא ניקב לחוץ אך לבסוף כ' דמעשה כזה בא לפניו בחג השבועות והורה דהעוף טרפה והנמלח עמו לציץ קלופה והכלים יהיו מעל"פ ע"ש. וכן בשו"ת מ"ס חיים סי' כ"א נשאל בעובדא כזו שהרגישה במאכלה מחט בחמולע הכשר והאשה שתקנה האויות אמרה שמנהגה תמיד לראות הקורקבן מצפנים ומבחון אולי יש חיה שאלה, וכן בזה השגיחה היטב בתוך הקורקבן מצפנים ומבחון וכן בחתיכת הקורקבן ולא ראתה בו שום דבר והיה תערובות משומן מהותך מתשפה אויות, והשיב דאין להעמיד על ראיתה דלא השגיחה לראות אם יש בו נקב דק כיון שלא ידעה שיש מחט שם והיו מלתא דלא רמיא עלי' דאינש כו' ואסר הכל רק הכלים יש להקל אחר מעל"ע ע"ש באורך. אך בשו"ת טעו"ד תניינא סי' קס"ח נשאל ג"כ בעובדא כזו שנמלא מחט בקורקבן בעת האכילה ולא היה ניכר שום ריעותא מבחון וכבר נאכל בו וא"א להקיר אם היה בו שביב או רושם, והשיב דלרמ"א דמתיר בהפ"מ מסברת הרשב"א דתלין דבא מצפנים מטעם זה יש להקל בהפ"מ גם אם לא יודע שלא ניקב לחוץ כמ"ש הש"ך סק"ה בשם התו"ח להחיר אף בביה"כ בלא דק אם ניקב לחוץ [כנ"ל סק"ט], גם בסק"ה כ' בשם רש"ל דגבי קורקבן יש להקל יותר דעורו עב ונהי דהש"ך אינו מסכים לו היינו לפי שהיקל גם בלא הפ"מ, אבל בהפ"מ מודה הש"ך דיש להקל דלא גרע מביה"כ, ואף דהתב"ש חולק על הש"ך, וכן הפר"מ ביאר ד' הש"ך דדוקא כשיש אומר דעת שלא ניקב לחוץ זהו דוקא בביה"כ, אבל בקורקבן דהרש"ל מיקל אף הש"ך דכתב ע"ד רש"ל אין זה ברור היינו דוקא בלא הפ"מ, אבל בהפ"מ ודאי הוי בקורקבן בלא דק אם ניקב לחוץ כמו בביה"כ אם לא בדק אחר קו"ד וכדאי הרש"ל לסמוך עליו בהפ"מ, מיהו כיון דהרמ"א היקל כאן רק בהפ"מ ולסמוך על המתירים בלא בדק מבחון הוא ג"כ בהפ"מ ח"כ הוי ב' קולי בהפ"מ דלא מקילין לכן אין להקל בנד"ד רק בהפ"מ וגם סעודת מילה או לכבוד שבת ואז מקילין חרתי נגד חרתי עכ"ד שם, ובקו"א סי' י"ד נשאל עוד בעובדא שראו בחתיכת קורקבן מבוסל לרורות דם ופשפש ומלא שם מחט בחני עובי החילון והמחט לא הגיע עד לחוץ והבשר מבחון היה צריא ושלם וחלק הפנימי כבר נאכל והאשה שנתעסקה עם הקורקבן לנקותו אמרה שלא ראתה בלד הפנים שום היכר אלא הכל היה שלם ויפה והכשיר המורה והשיב דיפה הורה להכשיר כו', ועוד דמה שאמרה האשה שהיה שלם ויפה מהני ואף דק"ל דמלתא דלא רמיא על אינש לאו אדעתא היינו היכי דלא רמיא עליו כלל, אבל היכי דרמיא עליו לדבר אחר אף דלא נתכוין לדבר זה שאנו דנין עליו מהני אמירתו, וה"ל כיון דדרך הנשים קודם הבישול לנקות הקורקבן מצפנים ומבחון מהעורות ראתה אם יש שם קו"ד או לא נאמנת שהיה שלם ויפה ע"ש. וע' דע"ת סק"ח שהעלה לדינא דאם ניכר בחתיכת הקורקבן שהמחט תחובה בה שלא ניקב שם בלד חוץ יש להקל גם בגאבד שאר הקורקבן או נאכל ואין להחזיק ריעותא שמה בחתיכה אחרת הוה ריעותא ואם נראה שהיה המחט תחוב לחוץ אם האשה המתעסקת בקיאה בעופות וחרידה לשאול על כל שינוי ואומרת ברי שלא ראתה שום שינוי יש להקל בהפ"מ, דהוי כשיח טפי להחמיר דתלין דלאחר שחיטה נתחב לחוץ ודוקא אם אין שום ריעותא לפנינו בהקורקבן בלד חוץ, ואם יש לתלות שגפל המחט לשם לאח"ש וע"י דוחק הבשר שבקדירה נתחב לשם בשעת בישול ואין שום ריעותא בבשר הקורקבן יש להקל בהפ"מ, גם באין להמוך על האשה המתעסקת וכן אם המחט בחתיכת קורקבן שניכר שהוא מחלק העצ שבקורקבן [ד"ש בו ג"כ קלת מקום דק. כנפ"י] ג"כ יש להקל בהפ"מ בלי סמיכה על האשה אם אין ריעותא מלד חוץ, ואם נמלא חתיכת עלם עצ מלד א' ויש לתלות שנתחב לאח"ש יש להקל יותר ע"ש באורך. וע' בסי' שאל"ז סק"ג אות יוד. (ה) ובשו"ת נוב"י קמא סי' ל"ג הביא מעשה אירע בסעודת פדיון הבן שנמלחו יחד י"א ענגילש"י הענ"ר וג' ענגיין זה אלל זה ואח"כ בשלו הקורקבנין וגמלא בקורקבן א' שני נקבים ודם לרור ונרקב בהם באופן שאין לספק בלאחר שחיטה והנקבים מגיעים פנימה, אבל חלק החילון נחתך באופן שאין לידע אם היה מגיע לחוץ, וב' דאף דמטעם נשחטה הותרה אין להחמיר וכמ"ש הט"ז ושיש לאסור גם התערבות בחתיכה הראויה להתכבד מ"מ כיון דמדברי רש"ל מ' דקורקבן שטורו עב מאד ולא שכיח שיהיה נקוב משי' לדדים תולין להקל, ואף שקשה לסמוך עליו נגד המחמירים עכ"פ נוכל לסמוך על המחבר בסי' ק"א סע"ג דבאינה מבוסלת לא הוי חתיכה הראויה להתכבד וכן אם היא גדולה יותר מדאי, והורה למכור א' מהם לנכרי מחשש גוף האיסור, והחיר האחרים לבשל בשתי קדירות ע"ש. (ו) בפתש"ו סק"ד כ' בשם שו"ת מעיל דקה שנשאל במחט שנמלא מובלע בקורקבן ולא היה נקוב לא לחוץ ולא לפנים אלא שהיה המחט קרוב יותר ללד חוץ מללד פנים ושום ריעותא בשום ל' אינו נראה אם יש להקל גם בזה או שיש להחמיר מטעם כיון שקרוב ללד חוץ חיה לן למיזל בשר קורבא ומסתמא מבחון בזה, והשיב שאין שום ריעותא בזה שקרוב יותר ללד חוץ ואין ראיה ממה שהולכין אחר הקרוב שלא על קירוב זה כיוונו, וכ"ש בזה שיש רוב נגד הקרוב דעל הרוב דרך וטו אחי כו'. אכן בשו"ת חו"ל כ' דאם המחט נכנס בבשרו יותר ללד חוץ מללד פנים יש להטריף אף בהפ"מ עכ"ל הפתש"ו ע"ש. אמנם בכנה"ג אות ס"ה ומחז"ר אות ע"ז ושו"ת טעו"ד בקו"א סי' י"ד והגהת לבי ללדיק על יו"ד דפוס ווילנא וערה"ש סע"ס וז"ל הספרדי אות ע"ה דעת כולם להקל כשו"ת מע"ג הנ"ל דהמעין בגוף תשו' הרשב"א במ"ש וגשאר כחלי אלצע גם מלד חוץ הם רק דברי השואל דמעשה היה כך אבל בהשבתו לא משמע כן רק מטעם שדרכו לבא מן הושט וכחלי אלצע לאו דוקא אלא אפילו פחות ע"ש. ובדע"ת סק"ט האריך בזה והעלה לדינא דגם בקרוב יותר ללד חוץ יש להקל אם עכ"פ נשאר מלד חוץ מעט בשר עב אבל אם המחט תחובה סמוך ממש ללד חוץ עד שנשאר שלם רק קרום דק ובלד פנים נשאר שלם בשר עב יש לאסור, ואם המחט עבה מלד א' כגרעין של חמרה ותחובה בלד העצ ללד פנים יש להקל בכ"ג, וכן אם ניכר העילוך המחט ע"י אלכסון של הנקב שנכנסה מלד פנים יש להקל גם במחט דקה ע"ש:

[יד] ד"ז הוא ג"כ מהרש"א בחשבה סי' ר"ד הובא בב"י
 וכ' בטעמו כיון שנמלא המחט רגלים לדבר וכעין גילוי
 מלתא בעלמא הוא ואפילו להוליא ממון האמינוהו לקטן בגילוי
 מלתא כדחנן בכתובות (כ"ח.) אלו נאמנים להעיד בגדולן כו'
 ומיהו יש לחלק ואינו אומר שיהיה זה כזה אלא זכר לדבר להחמיר
 בדבר הניכר שקטן זה יודע לכיון
 עכ"ל הרשב"א. (א) כתב
 בדע"ת סק"מ הא דקטן שמלא
 מחט נאמן לאסור גם אם אמר
 סימן מט דיני טרפות בקורקבן וכו' ה' סעיפים:
א הקורקבן יש לו (א) שני עורות ניקב זה בלא זה
 בשרה
 ועוד מזה. וקלת פ"ד מצואר
 ביסה"ז סק"א [א]:
 זה

כן אחר שגמר העסק בכרם [והשיג על הל"ב שבי"ד סקס"ג שהיכח דגם קטן אינו נאמן אלא בעת שהוא עסק בדבר ההוא ע"ס] ודוקא
 בקטן שהגיע לעונת הפעוטות [ועד כמה עונות הפעוטות עיין גיטין (כ"ט.) וש"ך בחו"מ סי' רל"ה סק"א], אבל בפחות מכן אינו נאמן
 אפילו בצעלים שותקים לא הוי שתיקה כהודאה דדילמא משום דמילי דקטן לית בהו ממשא להכי שתק, אבל בחינו הודה אינו נאמן אלא
 בעת שפוסק במלכתו ואי מהימן לו אסור כ"ג ע"ש. (ב) לענין אינו יהודי. בשו"ת מהר"מ לובלין סי' ס"ו נשאל בא"י שהיה משרת
 ליהודים במקולין להפשיט הבהמיה ולהוליא הפרש מן הכרם ופעם א' בא היהודי אללו בעוד שמתעסק בהולאת הפרש ואמר לו הא"י
 ראה מסמך זה של ברזל מלאתיו תחוב בכרם ואמר לו היהודי הראני איך היה תחוב בכרם והראה לו שהיה תחוב לאורך
 הכרם העשוי כמין שערות וקליפות בענין שלא היתה טרפה אם היה כך, אם יש לסמוך על דברי הא"י או לא, ופסק לאסור
 מספק דאין לסמוך על דבריו להתיר אלא לאסור כו' וטעמו יתבאר בסמוך. והט"ז חילק עליו דאם אין אהה מאמינו על
 מקום תחיבת המסמך אף לא תאמין לו במליאת המסמך לגמרי דהפה שאמר הוא הפה שהתיר כו' וכיון שהיה תחוב בהקמטים
 באופן שאין חוד המחט מול עובי הדופן אין לאסור אפילו מהימן לו הא"י ואפילו בישראל אם אומר שמלא כן ואין הכרם
 לפנינו לא נאסר מספק רק אם הכרם לפנינו לכתחלה יבדוק במקום שאפשר עכ"ל, אך בנקה"כ דחה דברי הט"ז והביא לשון
 תשו' מהר"נו סיים בטעמו הואיל שבא הישראל בעוד שהיה הא"י מתעסק בהולאת הפרש מהכרם ומלא בידו המסמך הוי
 כעין רגלים לדבר ודברי הא"י אינם אלא כגילוי מלתא בעלמא, אבל אם לאחר שפסק הא"י מלהתעסק בהולאת הפרש
 וכבר ילא מתח"י הכרם ובא אלל הישראל עם מסמך ואומר שמלאו תחוב בכרם אין לריך להאמינו ואין בידו לאסור עכ"ל מהר"מ,
 וא"כ כל מה שהביא הט"ז לסתור דברי מהר"מ אין ענין לכאן דהא דנאמן במליאת המסמך לאו מזהם דסמכין אדיבורו אלא
 משום דהוי רק גילוי מלתא בעלמא, אבל מה שאומר שהיה תחוב באופן שאינו מטריף דלריכס לסמוך רק אדיבורו לא סמכין ע"ש.
 והסכים הפר"ח סק"ז לד' מהר"מ ונקה"כ וכ"ד התב"ש סקי"ט ומחז"ר אות י"ז וחכ"א כלל כ' סע"כ ע"ש. אך הב"י סק"ז
 הקשה על הנקה"כ דהא בש"ך סי' ג' סק"ג כ' דכל היכי דאיכא למתלי להיתר ולאסור, בהפ"נו חלין לקולא וחולק על מהר"מ
 אלא ודאי שבנקה"כ כוונתו רק לדחות סברת הט"ז, אבל לדינא פשיטא שיש להקל בדינו דמהר"מ, וכ"ד מגיני זהב וכנה"ג ע"ש.
 ובמשב"ז סקי"ט כ' לדינא ל"ע בזה ואין בידו להכריע. ובשו"ע ל"ל החדש סק"ל כ' דבאמת אין טענת הנקה"כ ודעיימי' על
 הט"ז מדרעת כ"כ דמ"מ כיון שכלא דיבורו לא היינו אוסרין א"כ האיסור על פיו בא ולמה לא נאמר הפה שאמר הוא הפה
 שהתיר כו', והביא ראה להט"ז ע"ש. והפר"ת סקי"ט כ' דאם הביא הא"י המסמך ואמר שמלאו במקום פלוני והוא מקום שאינו
 מטריף כשרה כד' הט"ז דהו"ל כאלו אמר שלא מלאו בכרם או ברגל הבהמה אבל אם אמר בדיבור ראשון שמלאו
 תחוב בכרם ואח"כ בשאלה ב' אמר שמלאו במקום שאינו מטריף יש להטריף, כיון דדיבור הא' הוזהק בהמה באיסור שרגלים
 לדבר וכי הדר אמר שמלאו במקום שאינו מטריף לא מהימן דדיבורו כד' מהר"מ עכ"ל, וב"ל החדש שם הניח בל"ע כמה שמחמיר
 בב' דיבורים ע"ש. אך בדע"ת סקמ"א העמיד דברי הפר"ת אלו בפנים שלו להלכה ע"ש עוד פ"ד בענין זה. וע"ל סק"י אות
 ה'. (ג) מעשה בא"י אחת שרחלה אלל הנהר חתיכה כרם שקירין הוי"ב ובאה ואמרה שמלאה מחט תחובה אם חוט א' של פשתן
 וראיתי המחט שהיתה מלוטשת כעין חדשה והחוט היה ג"כ כחדש והתירתי דמראין הדברים ששקר ענתה גם לא היתה משרתת אלל
 הטבח רק בעה"ב אחת אמרה לה לרחוק וכיון שילא הכרם בהיתר מתחלה לא מחזיקין ריעותא ולא דמי לגדון דמהר"מ הנ"ל
 (משב"ז שס):

[א] בגמרא שם (מ"ג.) א"ר יוחנן ניקב הקורקבן והכים שלו קיים כשר אצטוי להו ניקב הכים והקורקבן
 קיים מאי, ת"ש דא"ר. נחמן ניקב זה בלא זה כשר עכ"ל הש"ס, ופרש"י שם ואור זרוע ריש ה"ט והכים שלו קיים דהיינו
 קליפה הפנימית, וכ"כ הר"ן, והרמב"ם בפהמ"ש וה"ט בעוף ניקב הקורקבן כ' וז"ל קורקבן ענינו ידוע שיש בחובו כים מקיף
 על המאכל הבא אליו וזה הנקב לריך שיהא עובר בצשרו ובכים שבתוכו זה כנגד זה עד שיגיע הנקב למאכל שבתוכו עכ"ל,
 וז"ל הרשב"א בתוה"ק קורקבן זה יש בו כים שנקלק ממנו ואם ניקב הוא וכיסו קיים או שניקב כיסו והוא קיים
 כשר עכ"ל, וכ"כ עו"פ וכ"מ מדברי הט"ז שהבאתי בעמה"ב, וכ"כ הכו"פ סק"א וז"ל שני עורות אחד הוא הכים שצפנים
 שקילפין אותו מן הקורקבן ונשלך ואחד הוא כל עובי צשר קורקבן עכ"ל, וזה עולה כדברי הרשב"א הנ"ל שכ' כים שניקלק ממנו
 וכ"כ עו"א, אך בשו"ת שתי הלחם למהר"מ חאגיז סי' ל"ט נראה מדבריו שלא הבין כן בפירוש השני עורות, והביאו בשו"ת חת"ס
 סי' ג' ובעיקרי הד"ט סי' אות י"ב ומחז"ר רס"י זה והשיגו עליו, וכ' המחז"ר דדברי הכו"פ הם פשוטים ומצוארים בש"ס ופוסקים ע"ש.
 וע' משב"ז סק"א שכ' דאזוזא אין לה כים שיהא נקלק בפ"ע אלא נגרר ונקלק בצמין ונשאר עור לבן וחלק וקשה קלת ואח"כ
 צשר ארום, ובתרגומות יש כמין כים צפנים בידים כמו בתרגומות ע"ש. וע' דרת"ש סק"ב ומנח"י סק"א דבמקומות אלו הוא כמ"ש
 המשב"ז הנ"ל דאזוזא וב"א אינו נקלק צבת אחת רק בדרך גרירת מעט מעט רק בתרגומות הכים שלם ונקלק צב"א ע"ש
 באורך מ"ש בזה. (א) בדע"ת סק"ג נשאל בעוף שהקורקבן היה לו ג' עורות ונסתפק השואל אי נימא יתר כנטול כל העורות
 או כנטול רק עור א' והוי כנשאר עור א' דכשר, והשיב דלא אמרינן בזה יתכ"כ וכ"כ צפנים דקורקבן שיש עליו קרום נוסף
 דהיינו שיש על כל סביבותיו ג' קרומים ויש להקל ע"ש סברתו בזה. (ב) כ' בשו"ת נוב"י קמא סי' י"ח דמ"ש ניקב זה
 בלא זה כשרה לאו דוקא ניקב אלא ה"ה ניטל או נרקב עור אחד לגמרי נמי כשר ודלא כחכם א' שרלה לאסור בזה ואמר הטעם
 שאין דומה נרקב לניקב כי מחמת הרקבון סוף שיתקלקל גם עור השני, דעורות הקורקבן הם בריחים וחזקים וקשים ואין א'
 מתקלקל

(ב) זה שלא כניז בשרה. מיהו לריך שלא יהיו הנקבים סמוכים כ"כ שלא יהא מפולש (שפ"ד סק"א). ונ"ל דאם מנוקב בשיפוע דינו כניקב זה כנגד זה. ואם ניקב שלא כנגד החלל רק בעובי הבשר ע"י חולי אע"פ שהוא מעבר לעבר כשר כדלעיל סימן מ' סק"ג גבי לב (חכ"א) כלל' סעכ"ז ועו"א"ח) ובאורך קלח מכ"ז מבוחר ביסה"ז ס"ק [ב] :

(ג) ושומן שעליו ובו. ואפילו המחט תחוב עדיין בנקב ושומן שעליו סותם כשר (ש"ך ושפ"ד סק"ז). ועוד מזה ואדות שלפעמים נמלא יבלת שקורין ווארלי"ל או שזיל לבן ושינוי מראה עד לחוץ נגד פי המחט. ואם המחט ניקב גם בהשומן שעליו. ואם השומן הוא ע"י פיתוס אי סותם או לא. ועוד פרטי דינים הכל מבוחר ביסה"ז ס"ק [ג] :

(ד) רק מעט ובו. אפילו מאן דאוסר בהמסס בניקב מלד אחד הא בבית הכוסות וכ"ס בקורקבן דעורו עז מודה דכשר אף באין הפ"מ (ש"ך ושפ"ד סק"ג) וע"ל סימן מ"ח ביסה"ז סק"ח אות ה' הטעם בזה, ע"ס מ"ס דלריך לדקדק שמעט עור הנשאר יהיה מגוף עור הבזה"כ, פשוט דה"ה בקורקבן לריך ג"כ לדקדק כן :

מצפנים

מתקלקל בקלקולו של חבירו, ואפילו נרקב הכיס כולו וגם הבשר נרקב ע"פ כולו ברוב עוביו ונשאר קלת מהבשר כלל החילון ע"פ כולו יכול להתקיים לפי שגם אותו קלת עובי הבשר חזק בטבעו, והביאו בי"א ע"ש. וע' מק"מ סק"ז שכ' ע"ד הנוב"י אלו דל"ע בניטל הקורקבן ונשאר רק הכיס, וע' טטו"ד תניינא סי' קע"ט שכ' מעשה בא לידי שהיה תלוי במעי שבין הזפק לקורקבן רק פיס הפנימי של הקורקבן שהמאכל בו וכן היה יולא מהכיס מעי המחבר אל המעיין ודרך כל קורקבן, אבל היה חסר כל בשר העור החילון ולא נמלא בו שום רושם וסימן אם

רקבון כלל, ואורה להיתר דהנוב"י הנ"ל התיר בניטל עור א' וכ"ס בנ"ד דאפשר דנברא כך וזה קיל יותר מניטל ע"י חולי די"ל דהחולי יזיק גם להשני, והסכים עמו הגאון בעל בית אפרים להכשיר בזה ע"ש. וכ' בדע"ת סק"ד דלדינא לדקו ד' הטטו"ד דיש להקל ע"ש. וכן דעת עוד אחרונים כהנוב"י. (ג) כ' בס' ימין משה סק"א בשם מהריק"ש מעשה בא לידי קורקבן שנחמסמו ב' עורותיו עד שאם היו מושכים קלת היו נחתכים והטרפתי העוף עכ"ל ע"ש, דמשמע בנחמסמו עור א' אין איסור וכ"ד הנוב"י הנ"ל, וכ"כ עוד מחברים :

[ב] כ"ה המסקנא בגמרא שם דדוקא ניקבו שני העורות זה שלא כנגד זה בושט דאכלה ופעיא ביה גמרא ופשטא לי' זמנין מתרמי דמכווני הנקבים אהדדי טרפה, אבל בקורקבן דמינח נייח וכדקאי קאי כשרה ע"כ וכ"ד בה"פ, וכ' הש"ך דלפי"ז ה"ה בית הכוסות שניקבו השני העורות זה שלא כנגד זה דכשר, וכ"כ הפ"ח בסימן הקודם סק"ב, והתב"ש סק"א אף שפקפק עליו ובלבד שלא יהיה הנקבים סמוכים כ"כ שלא יהא מפולש ע"ש.

(א) ואם הוא מפולש והפילוס הולך בשיפוע ובאלכסון. בתשו' הרדב"ז ח"ד סי' נ"ח כ' דניקב באלכסון כשרה שהרי האחד מגין על חבירו כו' מ"מ אינו סומך ע"ז אלא לעשותו סניף עכ"ל, ואכו"פ ובהגהת מנחת אהרן על ארוך מהש"ך ריש סימן ל"א כ' בפשיטות דנקב בשיפוע הוי כניקב זה שלא כנגד זה וכשר [הובא בסימן שלפני זה סק"ז אות ה'] ע"ש, אולם בשו"ת נוב"י תניינא סי' ח' אות ה' רלה השאל לומר כן והוא דחה דבריו וכ' דניקבו באלכסון מקרי זה כנגד זה ע"ש, וכ"מ מלשון השפ"ד הנ"ל שכ' שלא יהא מפולש, וכן בשו"ת טטו"ד תניינא סי' קע"ח נשאל בקורקבן שניקב מעל"ע באלכסון אי נימא כיון דקיי"ל דהגנה מהני דאפילו שומן שעליו סותמו כשר א"כ ה"נ נקב עור הפנימי, עור החילון מכסה עליו ומגין ונגד נקב עור החילון במקומו הוי הפנימי שלם ומגין עליו והדרא ברירא ולכאורה נראה דכשר, אך נראה להביא ראיה מפרש"י דטרפה דבס"ד שבש"ס שם להטריף בקורקבן בניקבו זה שלכ"ז פרש"י משום דהמאכל מתאסף ומחלחלו ונכנס בנקב זה וילא דרך נקב השני, וא"כ נהי דמסיק שם ניקבו זה [שלא כנ"ז] כשר דלא אמרינן סברא במחלחלתו זהו דוקא במדובקין זה בזה באמלע ואין המאכל יולא לחלל הגוף, אבל כשניקב באלכסון שהמאכל יש לו דרך ללאת מזה לזה ודאי טרפה דהמאכל יולא לחלל הגוף עכ"ד, וכ"כ החכ"א שם ועו"א"ח וכן סתמתי בעמ"ב, ומ"ש שם בשם החכ"א ואם ניקב שלא כנגד החלל כו' זה פשוט וכמבואר בש"ך סי' מ' סק"ג בשם הב"ח וכ"כ עו"א"ח ע"ש :

[ג] כ"כ בתוספות שם (מ"ט) : ד"ה חלב חיה מאי וז"ל נשאל לר"י על מחט שנמלא בקורקבן וניקב הכיס שלו וגם בשרו, רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מצעי לן אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא, אבל בחלב טהור בעוף שלא מלינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמהידק שפיר עכ"ל, וכ"כ הרא"ש שם סימן כ"ט והרשב"א ורי"ז ועו"פ והש"ך סק"ז הראה מקום לסימן מ"ו ושם סק"ז כ' דמדברי התוספות והפוסקים הנ"ל מבוחר דאפילו מחט תחוב בנקב וחלב טהור שעליו סותם כשר, וכ' ע"ז המנחת יעקב כלל ל"ה סק"ה דהוא פשוט דלא כתשו' באר עשק סי' ס"א שכתב דדוקא כשהנקב בלי מחט נוכל לומר שהשומן סותם, אבל אם המחט על עמוד עומד ותמיד נוקב קשה הדבר להאמין כי יסופר שהשומן ימנע המחט מללאת עכ"ל. ובדאי אלו ראה דברי התוספות והפוסקים שכתבו כן בפשיטות לא היה הדבר קשה עליו כל כך עכ"ל המנח"י ע, וכ"כ השפ"ד סק"ז ובסי' מ"ז סק"ז דאין מי שיחלוק דשומן סותם וזלת הרש"ל ביש"ש סי' נ"ב מפקפק על היתר זה דשומן העוף כך הוא ולא הוי סתימה ואם בא לידי לא היה אובלו אבל חלילה להחמיר לאחרים, וסיים בשפ"ד והמנהג הפשוט כדעת המחבר שהוא דעת התוספות דשומן העוף סותם ע"ש. וע' כ"פ ריש סי' מ"ו דיש להמורה לפיין היטב בסתימת השומן אם לא ניקב והברירא ע"ש, וע"ל סי' מ' סק"ז מ"ש עוד בשמו. (א) כ' בשפ"ד שם לריך המורה להיזהר לפעמים יש ווארלי"ל מבחין נראה דקרום מחמת מכה הוא עיין שער אפרים בקיבה שהיה יבלת מבחין [הובא בריש סי' מ"ח] גם אם יש שזיל לבן עד לחוץ נגד פי המחט או לבן והבשר קשה הר' אין אנו בקיאים בבשר שהריפא גורדו וכ"ס שיש מחט דאין לך ריעותא גדולה מזו ומש"ה כל שנשתנה מראית הבשר לחיד [היינו שהיטוי מראה הוא בפילוס מלד חוץ עד פי המחט ובלא"ה אינו אוסר. מק"מ סי' מ"ח סק"ז ע"ש וע"ל סי' נ' עמ"ב יס"ז] אף דבעלמא כשרה, כאן דאיכא מחט טרפה עכ"ל השפ"ד. (ב) וכ' עוד שם עובדא בא לידי בקורקבן שהיה מחט נקבנה בבשר כההיא דסי' מ"ח סעי"א אלא שבפנים היה כעין שזיל עד שלש עוביו ואח"כ לא

יִכָּר שׁוֹם שָׂבִיל עַד מְקוֹם הַמַּחֲטָה וּמִמְקוֹם הַמַּחֲטָה הִיָּה שָׂבִיל לְבָן
 עַד סִמּוֹן לַחֹץ וּבְחֹץ הִיָּה מִזְהִיר כַּעֲשֵׂן זִכְרִית אֲלֵא כְּשֶׁהִסְתִּיתִי
 הַמַּחֲטָה הָיָה מִזְהִיר וְהַבְּשָׁר הִיָּה בְּחֹץ בְּרִיאָה וְהַכְּשֶׁרְתִּיו אֲחָף בָּלֵא
 הַפִּי"מ כִּיּוֹן דְּבַפְנִים הִיָּה שָׂבִיל אֲחָף שֶׁאֲחָ"כ נִפְסַק מֵהַ בְּכָךְ מִ"מ
 מִרְאִין הַלְּבָרִים דְּמַבְּפִינִים הִיָּה הַנֶּקֶב כֹּ' עַכ"ל הַשֵּׁפ"ד. (ג) נִדָּן
 אֲסִי יֵלֵא הַמַּחֲטָה מִבְּשָׁר הַקּוֹרְקֵן וְנֶקֶב קֶלֶת בְּהַשְׁמָן שְׁעָלִיו. הַפִּרְ"ת
 סָק"צ כ' דִּמְסַתְּבָרָא דְּמִרְפָּה דִּהַשְׁמָן רַךְ הוּא וּבְכָל דְּהוּ מִיֶּנְקֵב
 וְלֹא מִיֶּנְקֵב וְצִמְ"ש בְּגִמְרָא שֶׁס (נ"ו). בְּקָרוֹם מוֹחַ שֶׁל עוֹף מִטַּעַם
 דֶּרֶךְ הוּא מִסְתַּמָּא נִיקֵב כֹּ' וְסִיִּים וְאִין לְדִין אֲלֵא מֵהַ דְּמוֹכָח
 מִלְּתֵא לְפִי רִחוּת עֵינֵיו כֹּ' ע"ש. וְהַפְתַּחְתִּי תְּשׁוּבָה סָק"ג הִבִּיא
 בְּשֵׁם תְּשׁוּ' תו"ל דֵּאֵם הַמַּחֲטָה נִכְנָם קֶלֶת לַחֹץ הַשְׁמָן אֲחָף שִׁישׁ
 הַרְבֵּה שׁוּמָן עַל חוּד הַמַּחֲטָה יֵשׁ לְחַסּוֹר וְכ' דִּרְאוּ לְדָרוֹשׁ דִּין זֶה
 בְּרָבִים דְּכִמָּה בְּעָלֵי הוֹרָאָה טַעַם בִּזָּה ע"ש. אֲבָל הַבֵּית אֲפִרִּים
 בְּרָא"פ סִי' ל"ו סָק"ו וּבְתַשְׁבּוּתֵיו סִי' כ"ג הֶאֱרִיךְ בִּזָּה וְהַשִּׁיג
 עַל בָּאֵר עֲשָׂק הַנֶּ"ל רִישׁ סָק"ו זֶה וְכ' דִּמְלִשׁוֹן הַתּוֹסֵפּוֹת וְשֶׁאֲ"פ
 הַנֶּ"ל שֶׁס מִשְׁמַע דְּבִפְנֵי"ג מוֹעִיל סְתִימָה בֵּין שְׁהַמַּחֲטָה לֹא נִיקֵב
 לְהַשְׁמָן וּבֵין שְׁנִיקֵב לְהַשְׁמָן, וְכִיד אֲפִרִּים רִישׁ סִימֵן מִ"ו כ' ו"ל
 וְהִנֵּה הַשֵּׁפ"ד כ' דְּסְתִימָת שׁוּמָן מֵהֵנִי אֲחָף שְׁהַמַּחֲטָה תְּחֻבָּה שֶׁס
 וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ שֶׁלֹּא הַתְּחִיל לְתַחֲבֹב בְּשׁוּמָן כִּלְלִי, אֲחָף נִרְאָה שֶׁאִין זֶה
 כּוֹנֵנֶת הַשֵּׁפ"ד וְהוֹכַחְתִּי שֶׁאִין לְחַלֵּק בְּכָךְ וְלִדְיָנָא נִרְאָה בְּמִקּוֹם הַפִּסְדָּה
 לְהַקֵּל בִּזָּה וְאִין לְחֹשׁ שֶׁמָּא נִיקֵבָה לַחֹץ וְחִזְרָה לְאַחֲרִיָּה כְּשֶׁרֹאִין
 הַשְׁמָן שֶׁלֹּם מִבְּחֹץ וְאִין שׁוֹם רוֹשֶׁם יִכָּר אִין לְהַחְזִיק רִיעוּתֵא
 עַכ"ל, וְהִבִּיא הַמַּקֵּ"מ בְּסִי' מִ"ו סָק"ב וְתִמָּה עָלָיו שֶׁלֹּא נִסְתַּיֵּעַ
 מִדְּבָרֵי הַשֵּׁעַר אֲפִרִּים וְהַפִּרְ"ח [הוֹבָא לְעִיל רִישׁ סִי' מ"ח חוֹת
 א'] בְּמַחֲטָה תְּחֻבָּה בְּקִיבָה אֲחָף שְׁנִיקֵב גַּם הַחֲלָב מִשְׁטַח מִ"מ כִּיּוֹן
 שְׁהַעֲלִינִיתִי שֶׁל הַחֲלָב שֶׁלֹּם, סוֹתָם שְׁפִיר, וְע"ד הַפְתַּח"ו בְּשֵׁם
 תו"ל שֶׁכ' דְּכִמָּה בְּעָלֵי הוֹרָאָה טַעַם בִּזָּה כ' בְּמַקֵּ"מ דֵּהוּא הוּא
 הַמּוֹרָה שְׁטַעֲפָה דְּפִשּׁוּט לְהַחֲזִיר בְּהַפִּי"מ עַכ"פ וְכ"מ בְּמַגְדֵּל עוֹן
 כֹּ' ע"ש. וְכֵל"ל הַחֲדָשׁ סִימֵן זֶה סָק"ב פִּקְפֵק בְּרִאִיִּית הַפִּרְ"ת
 מִקְרוֹם מוֹחַ הַנֶּ"ל וְהַעֲלָה לְדִינָא דֵּאִין לְהַחֲמִיר גַּם בִּיּוֹלָא הַמַּחֲטָה
 קֶלֶת מִבְּשָׁר הַקּוֹרְקֵן וְשׁוּמָן סוֹתָמוֹ מִמַּעַל וּמִהַלְלָדִים ע"ש. וְכֵן
 בְּדַע"ת סִי' מִ"ו סָק"ד הֶאֱרִיךְ בִּזָּה וְסִיִּים דֵּאֵם אִין רוֹשֶׁם וְשִׁינֵי
 בְּשׁוּמָן בְּמִקּוֹם שֶׁנִּכְנָם הַמַּחֲטָה לְתוֹכוֹ י"ל דֵּאֲחַר שְׁחִימָה נִכְנָם לִשֶׁם
 ע"י טַלְטוּל וְכִדּוּמָה וְאֵם יֵשׁ רוֹשֶׁם וְהַשְׁמָן הַנִּשְׁאָר אִין בּוֹ רוֹשֶׁם
 יֵשׁ לְהַקֵּל כִּמְ"ש הַשֵּׁעַר הַנֶּ"ל, אֲבָל אֵם יֵשׁ רוֹשֶׁם וְשִׁינֵי בְּמִקּוֹם
 כְּנִיסַת הַמַּחֲטָה וְגַם לְהַלָּאָה יֵשׁ רוֹשֶׁם בִּזָּה אֲלֵא שֶׁאֲחָ"כ נִפְסַק
 הַרוֹשֶׁם וְנִשְׁאָר הַשְׁמָן שֶׁלֹּם וְיִפָּה אִין לְהַקֵּל כִּיּוֹן שְׁרֹאִין שְׁהַמַּחֲטָה
 נִכְנָם לְהַלָּאָה וְחִזְרָה לְאַחֲרִיָּה אֲוִלִי נִקֵּבָה מִעַל"ע וְחִזְרָה וְנִתְרַפָּא
 עַכ"ל ע"ש. (ד) וְנִדָּן אֲסִי שׁוּמָן ע"י פִּיטוּס סוֹתָם הַנֶּקֶב אִי
 מֵהֵנִי אֲוִלִי לֹא. בְּתַשׁוּ' בָּאֵר עֲשָׂק שֶׁס כ' דֵּאִינוּ סוֹתָם שְׁחִיתוּ הַשְׁמָן
 לֹאֻ מִתּוֹלְדָה הוּא שֶׁאֵם תְּכַחַשׁ יוֹסֵר מִשֶׁם הַשְׁמָן, וְהִבִּיא הַתְּב"ש
 סָק"צ וְכ' דִּלְרִיךְ הַמּוֹרָה לְהַזְהִיר בִּזָּה דְּדָבָרֵי טַעַם הֵם ע"ש,
 וְע"ל סִי' מ' סָק"ב מ"ש בְּשֵׁם הַכּו"פ כַּעֲשֵׂן זֶה וְע"י בְּחִגּוּרָה
 שְׁמוּאֵל סִי' מִ"ו סָק"ו שֶׁכ' בִּזָּה דִּלְ"ע לְדִינָא וְהִיּוֹדַע יֵצֵן וְיִשְׁכִּיל
 בְּדִין זֶה וְיִזְכָּר עַכ"ל, וְכ' הַמַּחֲזָ"ר בְּסִי' מִ"ו חוֹת ז' דִּישׁ לְהַחֲמִיר
 עַד חִיקוֹר בְּמִלְּחֻמֹּת אֲוִזֵי דְּפִטְמִי וּמִקּוּמָן וְשַׁעֲתָן עַל דֶּרֶךְ שֶׁכ'
 הַחֲגוּ"ש הַנֶּ"ל ע"ש. אֲמָנָם הַמַּנְחָה יַעֲקֹב כִּלְלִי ל"ו סָק"א הִבִּיא
 דְּבָרֵי הַבָּאֵר עֲשָׂק הַנֶּ"ל וְכ' שְׁדָּבָרֵיו הֵם נִגְדַּת סְתִימָת לִשׁוֹן הַפִּסְקִים
 שֶׁכ' דְּשׁוּמָן סוֹתָם וְהִבִּיא הַמַּשְׁבָּ"ז סִי' זֶה, וְכֵן בְּס' כִּנְפֵי יוֹנָה
 רִישׁ סִי' זֶה הַשִּׁיג עַל תְּשׁוּ' בָּאֵר הַנֶּ"ל דֵּלֵא מַחְזִיקִין רִיעוּתֵא
 שְׁיִכְחָם אֲחָ"כ וּפִסַּק דְּשׁוּמָן ע"י פִּיטוּס סוֹתָם וְכֵן הַעֲלָה בְּדַע"ת
 סִי' מִ"ו סָק"ג ע"ש. וְע"י חֲכ"א שֶׁס סַעֲכָ"ג שֶׁכ' וְשׁוּמָן שֶׁל אֲוִזוֹת
 שְׁמַלְעִיטִין י"א דֵּלֵא הוּי סְתִימָה כִּיּוֹן שֶׁאִינוּ מִתּוֹלְדָה וְאִין כּוֹהֲגִין
 כֵּן וְהַרְוֵלָה יַחֲמִיר עַל עֲלָמוֹ עַכ"ל, וְכ"כ בְּעִירוֹךְ הַשְּׁלַחַן סַע"ו
 דְּכָל בְּעָלֵי הוֹרָאָה כּוֹהֲגִין דְּכָל מִין שׁוּמָן בְּעוֹף סוֹתָם עַכ"ל, וְכֵן
 שְׁעָרֵי דִיעָה כ' עַל דְּבָרֵי בָּאֵר הַנֶּ"ל דֵּהַחֹשׁ מַעֲזִיר דְּכָל עוֹפּוֹת
 כְּשֶׁנּוֹלָדִים אִין בְּהֵם שׁוֹם שׁוּמָן רַק אֲחָ"כ כְּשֶׁמַּחֲגִדִּים מַעֲלִים שׁוּמָן

אֲסִי מַחֲמַת פִּיטוּס אֲסִי מַחֲמַת אֲכִילַת דְּבָרִים הַמִּרְבִּים שׁוּמָן, וְגַם
 בְּבִהּמוֹת בְּעִגְלִים הַרְכִּים לֹא נִמְלָא שׁוּמָן בְּמִקּוּמוֹת הַנִּמְלָאִים
 בְּגִדּוּלִים, וְלֹא יִדְעָתִי שׁוֹם סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין ע"י פִּיטוּס אֲוִי ע"י
 אֲכִילַת דְּבָרִים הַמִּרְבִּים שׁוּמָן כֹּ', וְאַחֲרֵי דְּמוֹכָה מִשִּׁישׁ וּפּוֹסְקִים
 דְּשׁוּמָן סוֹתָם אִין לֹא לְהַמְלִיא חוֹמְרָא חֲדָשָׁה אֲשֶׁר לֹא שְׁעָרוֹם
 אֲבִיחֵינוּ כֹּ' ע"ש. וְע"י דַּע"ק סִי' מ"ו סָק"ד שֶׁכ' דְּגַם הַחֹשֶׁשׁ
 בְּסְתִימָה דְּשׁוּמָן עוֹף ע"י פִּיטוּס הִיִּינוּ בְּפִיטוּס דִּהַלְעָטָה שְׁחֻחֲבִין
 הַמַּחֲכָל לְפָה מִשֶּׁאֲ"כ שׁוּמָן שְׁע"י פִּיטוּס בְּלִיל הו"ל כְּמִתּוֹלְדָה וְסוֹתָם
 לְכו"ע ע"ש. (ה) כ' עוֹד הַדַּע"ק סִי' זֶה סָק"ג וּמַקֵּ"מ סָק"ד
 דְּשׁוּמָן הַקּוֹרְקֵן הֵם כְּרִלּוּעוֹת לְבָנוֹת כַּעֲשֵׂן גִּידִין רַחֲבִים וּבְאַחֲמֵלֵם
 הֵם נִפְרָדִים דְּבְּמִקּוֹם פִּירוּדָם אִינֵם סוֹתָמִים וּבְמִקּוֹם שְׁמֻחֲזָרִים
 סוֹתָמִים. עוֹד כ' דֵּהִכְבֵּד בְּמִקּוֹם דִּיבּוּקָה לְקוֹרְקֵן סוֹתָם כְּשֶׁמְהוֹדֵק
 יִפָּה בָּאִין שׁוֹם הַפִּסַּק אֲחָף כְּשֶׁמִּפְסִיק מוֹגֵלָא וְכִים קָרוֹם מַחֲמָ"כ
 אִין זֶה סְתִימָה ע"ש. (ו) כ' הַתְּב"ש שֶׁס בְּשֵׁם תְּשׁוּ' בָּאֵר עֲשָׂק
 שֶׁכ' בְּשֵׁם מוֹרֵוֹ שֶׁאֵם נִמְלָאֵת הַשְׁמָן עַל חוּדָה שֶׁל הַמַּחֲטָה אֲוִי הַקּוֹן
 מִמַּשׁ מִלְּבַד מֵהַ שְׁסָבִיבוּ בִּידוּעַ שֶׁלֹּא יֵלֵא, וְהַשְׁמָן סוֹתָמוֹ וְכִשֶּׁר
 אֲבָל אֲסִי תִרְאָה הַשְׁמָן סְבִיב הַמַּחֲטָה לְבַד וְלֹא עַל חוּדָה בִּידוּעַ
 שִׁילָא חוּץ לְב' הַעֲוִרוֹת וְטִרְפָּה, וְכ' הַתְּב"ש דְּמִשְׁמַע כּוֹנֵנֶתוֹ דֵּאֲפִילוּ
 נִשְׁאָר מִהַעֲוֹר הַחִילּוֹן שֶׁלֹּם קֶלֶת שֶׁלֹּא נִיקֵב רַק שֶׁאִין שׁוּמָן כִּנְגֵד
 הַמַּחֲטָה וְיֵשׁ סְבִיבוּ מִזָּה נִרְאָה שְׁנֶקֶב וְחִזְרָה וְקָרוֹם הוּא שְׁעָלָה
 מַחֲמָ"כ וְגַם זֶה דְּבָרִים שֶׁל טַעַם אֲסִי נִשְׁתַּנָּה מִשְׁאָר קוֹרְקֵבִים
 שֶׁאִין בְּמִקּוֹם זֶה הַפִּסַּק בְּשׁוּמָן וְכֵאֵן יֵשׁ הַפִּסַּק נִגַּד הַמַּחֲטָה הו"ל
 כְּקו"ד מִבְּחֹץ וְטִרְפָּה עַכ"ל, וְכ"כ בְּשֵׁפ"ד [הוֹבָא לְעִיל סִי' מ"ו
 סָק"ב חוֹת א'] וְהַחֲכ"א שֶׁס לְדִינָא ע"ש. אֲבָל בְּס' כִּנְפֵי יוֹנָה
 שֶׁס הַשִּׁיג עַל תְּשׁוּבָה בָּאֵר עֲשָׂק גַּם בְּדִין זֶה וְכ' ו"ל וְנִרְאָה
 לִי שֶׁשְׁמַע הַשְׁמָנִי זֶה הַכִּלְל וְקִבְלָה הַזֹּאת לְהוֹלִיא מַחֲשָׁה הַזֶּה אֲוִלִי
 נִתְפַּטֵּם אַחֲרֵי שְׁעָבָרָה הַמַּחֲטָה מִעֲבָרָה לְעֲבָרָה וְאִמְרוּ בְּנִסּוּן שֶׁלֹּא
 הִיָּה כֵּן וּבְעַל בָּאֵר הַבֵּין כּוֹנֵנֶת אַחֲרָת [ר"ל דִּזָּה הִיא קִבְלָה
 שֶׁאֵם יֵשׁ נִגַּד פִּי הַמַּחֲטָה שׁוּמָן זֶהוּ סִימֵן שֶׁבָּא הַשְׁמָן קוֹדֵם שְׁנִיקֵבָה
 הַמַּחֲטָה מִעַל"ע דֵּאֵם אֲחָ"כ לֹא יִבּוֹא שׁוּמָן נִגַּד פִּי הַמַּחֲטָה וְהַבָּאֵר הַשֵּׁפ"ד
 הִבִּין הַכּוֹנֵנֶת בִּזָּה דֵּאֲפִילוּ נִשְׁאָר מִבְּשָׁר גּוֹפֵא לֹא יוֹעִיל אֲסִי אִין
 שׁוּמָן נִגַּד פִּי הַמַּחֲטָה, מִנַּח"י] וְכֵן בָּא מַעֲשֵׂה לִידִי וְהַכְּשֶׁרְתִּי עַכ"ל,
 וְהַעֲתִיק: בְּדַע"ת שֶׁס דְּבָרֵי הַכִּנְפֵי יוֹנָה לְדִינָא דֵּאֵם עוֹר הַחִילּוֹן
 שֶׁלֹּם אֲחָף שֶׁאִין שֶׁס שׁוּמָן נִגַּד פִּי הַמַּחֲטָה רַק סְבִיבוּ יֵשׁ לְהַקֵּל ע"ש.
 וְע"י מַקֵּ"מ סִי' מ"ו סָק"ג אַחֲרֵי שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנֶּ"ל
 בְּקִלְרָה פִּיִּים וּמִ"מ אִין לְהַקֵּל נִגַּד הַתְּב"ש אֲלֵא בְּהַפִּי"מ וְשַׁע"ד
 גְּדוֹל ע"ש. (ז) כ' הַמַּנְחָה יַעֲקֹב כִּלְלִי ל"ה סָק"ד בְּשֵׁם תְּשׁוּ'
 בָּאֵר עֲשָׂק דֵּאֵם הַמַּחֲטָה לֹא נִיקֵבָה לַחֹץ אֲלֵא בְּבְּמִקּוֹם הַמַּחֲטָה
 יֵשׁ בּוֹעָא הַיּוֹלָאֵת לַחֹץ וְסְבִיבוּ הַבּוֹעָא מִלֵּא שׁוּמָן כְּדֶרֶךְ אֲוִזוֹת
 מִפּוֹטְמוֹת דִּישׁ לְהַטְרִיף כִּיּוֹן שִׁישׁ בּוֹעָא אֲרוּכָה שְׁבּוּלְטָת לַחֹץ בּוֹדֵאִי
 שְׁכָבֵר יֵלֵא הַמַּחֲטָה לַחֹץ דֵּאֲלוּ עוֹר הַחִילּוֹן לֹא נִיקֵב לֹא נִהִיִּיתָה
 שֶׁס בּוֹעָא כֹּ' עַכ"ל, וְכ"כ הַחֲכ"א שֶׁס לְדִינָא ע"ש. וְע"י דַּע"ק
 סָק"א בְּעוֹבְדָא שֶׁהִיָּה בּוֹעוֹת בְּקוֹרְקֵן אֲוִזוּ וְעוֹר הַדֵּק הִיָּה שֶׁלֹּם
 עַל כִּמָּה מֵהֵם רַק אַחַת מֵהֵם נִימוֹחַ הַעוֹר בִּיד מַחֲמַת דְּקוּמָה,
 וְנוֹטָה שֶׁלֹּא הִיָּה פִּילּוֹשׁ וּבְחֹץ אִין רוֹשֶׁם מִבְּבּוֹעָא וּבְחֻלִי לֹא
 חִיִּישִׁין לְפִילּוֹשׁ וְהַשְׁמָן נִתְעַרֵב א' בְּב' בְּהִיחּוֹךְ וְלֹא נוֹדַע עַד
 אַחֲרֵי הַתְּעַרְבוּת בְּרֹב וְהִיקֵל בְּהַפִּי"מ לְכַבּוֹד שֶׁבֶשׁ ע"ש מ"ש עוֹד
 פ"ד. (ח) אֲסִי קִלְפוֹ הַשְׁמָן וְאַחָ"כ נִמְלָא נֶקֶב. בְּטוֹר"ד ת'
 סִי' קס"ח וְעו"מ נִשְׁאָל בְּעוֹבְדָא שְׁלִקְחוּ הַשְׁמָן מִהַקּוֹרְקֵן
 וְאַחָ"כ מִלְּאוּ עָלָיו מַחֲטָה יּוֹלָא לַחֹץ וְיִבְלַת עָלָיו וְיֵשׁ שָׂבִיל
 דְּהוּי הוֹכַחָה שֶׁבָּא מִבְּפִנִּים, אֲחָף כִּבֵּר הִיָּה נִתְרַפָּא עוֹר הַפְּנִימִי
 וְכ' דִּישׁ לְהַחֲזִיר מִכָּה סִי' שֶׁמָּא בְּפִנִּים נִתְרַפָּא תְּחִלָּה קוֹדֵם
 שִׁילָא הַמַּחֲטָה לַחֹץ [כִּמְ"ש סְבָרָא זֶה הַפִּרְ"מ כֵּאֵן בְּשֵׁפ"ד סָק"ב
 וּבְסִימֵן מ"ח בְּמַשְׁבָּ"ז סָק"ח] וְשֶׁמָּא הִיָּה שׁוּמָן עַל הַיִּבְלַת
 וְסוֹתָם מִבְּחֹץ כִּמְ"ש הַמַּשְׁבָּ"ז בְּסִי' מ"ח סָק"א דְּשׁוּמָן עַל
 הַיִּבְלַת סוֹתָם כֹּ' וְסִיִּים וְכֵן פִּסְקָתִי הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְכַבּוֹד שֶׁבֶת
 וְיו"ט מִיָּהוּ הִיִּינוּ דוֹקָא בְּמִקּוֹם דֵּאִיכָא לְסַפּוֹקִי שֶׁהִיָּה שֶׁס שׁוּמָן
 הֶרְאוּ

(ה) מבפנים דינו כדין מחט וכו'. ודוקא ניקב מלד פנים לחוד דינו כדין המסס וביה"כ [שנתבאר לעיל בסי' הקודם דאם נמלא קורט דם או חלודה נגד פי המחט טרפה ואם לאו כשרה] אבל ניקב מב' לרדים אין דינו כדין המסס וביה"כ, דבקורקבן אפילו לא נמלא קו"ד סביב מרפה, כ"כ בד"מ סק"ג והסכים אליו הט"ז ועו"א"ת. והש"ך חולק עליו והביא מכמה פוסקים דם"ל דגם בניקב מב' לרדים דין קורקבן כדין המסס וביה"כ, והטעם בזה. ודעת שאר אחרונים. ואופן הדדיקה בקורקבן שנמלא בו נקב מבפנים. ועוד פרטי דינים הכל מבואר ביסה"כ סק"ק [ד] :

הראוי להיות בסתם עופות, אבל בלח"ה אינו סותם ע"ש. אך בדע"ק סי' מ"ו סק"ג כ' דספק שלא ניקב מפולש וספק שהשומן סותם לא הוי ס"ס דהו"ל רשם חונס חד הוא דכל הספק שמא אין הנקב מפולש והביחו הדע"ת סי' מ"ו סק"ה וכ"כ בדע"ת סי' זה סק"ח לדינא בעובדא שנשאל שנמלחו ה' חויות ואחר המליחה והדחה נתעברו וכבר בשלו ג' מהם וגאלו ואח"כ נמלא על קורקבן של ה' מהם קודם הבישול סמוך למקום העצ בעין כפתור פתוח למעלה כמו יבלת באורך רביע חלצט וכנגדו צבצר שצד פנים היה ניקב ולא מעל"ע אלא יש ציל לצן וקשה במשמוש והכים הפנימי ניקלף קודם מליחה כנהוג ולא נודע אם גם הכים היה מנוקב או לא וגם היה ספק חלוי היה שומן ע"ג היבלת מבחוץ וכ' דמכח ס"ס אין להחיר משום דהוי משם אחד כנ"ל מהדע"ק, וגם אין לנרף הספק שמא היה שנתעברו רק כנ"ל שנתעברה החוץ ברוב חויות אחרות ולא נודע עד אחר שנתעברו יש להקל בכל גוונא כיון שהיה ספק שמא הכים הפנימי שלם ובפרט מה שנתבשל ופירש מן הרוב קודם שנודע האיסור פשיטא דיש להחיר, וכ' עוד שם שצדק בכמה חויות מפוטמות קלת לרחות המקום דשכיח שומן דבוק בקורקבן עלמנו ונמלא דכפי שהחוץ הולכת בחייה צלד שמאל של הקורקבן וגם מלד השדרה דהיינו צגצ הקורקבן הסמוך לשדרה אין שם שומן דבוק כלל לקורקבן וגם אם יש שומן מונה בחלל הגוף סביבות המקום ההוא אינו דבוק ממש בקורקבן ורק צלד ימין של הקורקבן בערך חלק רבוע משמח הקורקבן יש שומן דבוק ברוב המקום ההוא ואולי אין כל המדינות והמקומות שוים בזה. ולריך המורה שיחקור ויברר במקומו איך הרגילות שם ואז ידע אם לנרף ספק דשמא שומן סותם ע"ג הנקב דספק שאינו מלוי אינו מלטרף עכ"ל ע"ש.

פוסקים דם"ל דגם בניקב מב' לרדים דין קורקבן כדין המסס וביה"כ, והטעם בזה. ודעת שאר אחרונים. ואופן הדדיקה בקורקבן שנמלא בו נקב מבפנים. ועוד פרטי דינים הכל מבואר ביסה"כ סק"ק [ד] :

שומן סותם אלא במקום דשכיח שומן דבוק בקורקבן עלמנו רק כנ"ל שנתעברה החוץ ברוב חויות אחרות ולא נודע עד אחר שנתעברו יש להקל בכל גוונא כיון שהיה ספק שמא הכים הפנימי שלם ובפרט מה שנתבשל ופירש מן הרוב קודם שנודע האיסור פשיטא דיש להחיר, וכ' עוד שם שצדק בכמה חויות מפוטמות קלת לרחות המקום דשכיח שומן דבוק בקורקבן עלמנו ונמלא דכפי שהחוץ הולכת בחייה צלד שמאל של הקורקבן וגם מלד השדרה דהיינו צגצ הקורקבן הסמוך לשדרה אין שם שומן דבוק כלל לקורקבן וגם אם יש שומן מונה בחלל הגוף סביבות המקום ההוא אינו דבוק ממש בקורקבן ורק צלד ימין של הקורקבן בערך חלק רבוע משמח הקורקבן יש שומן דבוק ברוב המקום ההוא ואולי אין כל המדינות והמקומות שוים בזה. ולריך המורה שיחקור ויברר במקומו איך הרגילות שם ואז ידע אם לנרף ספק דשמא שומן סותם ע"ג הנקב דספק שאינו מלוי אינו מלטרף עכ"ל ע"ש.

(ז) כ' בדע"ק סק"ד דאם נמלא כנגד פי המחט מבחוץ שהצטרף ג' חויות ובילט כגבשושית אף שאין שם שום שינוי בחוץ דל"ע אם להקל מחשש הצריח ונתרפא כיון שהמחט שלט שם צבצר לדוחקו למעלה כו' וכ' ע"ז במק"מ סק"ה דבסימן מ"ח סק"ז מובא שאין הגבירות מטריף עכ"ל, ור"ל דשם הביא בשם הש"ס וי"א"פ דגיפות ועצ קלת מבחוץ אין להחמיר דזה בא מחמת כאב תחיבת המחט שבפנים, ובס' מזמיר לדוד רס"י זה בעובדא שבא לפניו קורקבן שהיה פתוח בחיב צו עלם דק ובילט לחץ קלת ועליו היה מכסה קרום עצ אדוק צו מאד והטריף אע"פ שלא היה צו קו"ד דמהבליטה נראה דמחיים ילא ניקב לחוץ ועלה צו קרום זה והו"ל קרום מחמת מכה ע"ש הובא בד"ת. אמנם בשו"ת בנין עולם סי' כ"ג נשאל ג"כ בעובדא כעין זה שהיה בקורקבן עלם חד מובלט בפנימיותו ודחק את הצטרף לחוץ וגם היה שומן סביב הבליטה אם נאמר דלא ניקב לחוץ אלא שהצטרף החיטין נדחק או נאמר שניקב לחוץ רק שעלה עליו קרום והוי קרום מחמ"כ והשיב דנראה פשוט להחיר וכן מעשים בכל יום דמנין לו לתלות ריעותא מספק כו' למה נתלה בליטת הצטרף לחוץ בקרום שעלה מחמ"כ ויותר שכיח שהמחט דחק את הצטרף לחוץ כו' וגם י"ל דהשומן סותם על הבליטה ויכר שלא היה ניקב לחוץ דאפילו ניקב לחוץ העיר הפרמ"ג שהמנהג להחיר דשומן סותם, ומלבד זה נראה דניכר היטב לבקיאים אם מסירים העלם נשתווה עור החיטין או ודאי הוא מעור הקורקבן ומצטרו ממש ובכה"ג אפילו לא היה ניכר נקב מבפנים נראה להחיר בהפ"מ לפי מאי דקיי"ל להחיר דדינו דהרשב"א [הובא לעיל סי' מ"ח סק"ג] וגם המחמירים שם יודו כאלו דיש ראייה דמבפנים בא ודחק הצטרף לחוץ לכן בולט שם דאי מבחוץ בא איך נדחק הצטרף לחוץ אבל אם מסירים העלם נשאר בולט הרבה או יש לחוש וכ' שיש ג"כ היכר במישוש ובמרחה של עור החיטין שקרום העולה מחמת מכה ניכר הוא ולכן אם במרחה הוא דומה לצטרף קורקבן ואין שם כדמות ללקת וכדומה נראה להחיר אפילו נשאר שם בולט עכ"ל. (י) כ' בדע"ת סק"ט שנשאל בקורקבן של חוץ שהיה נקוב מבפנים לחוץ צשני מקומות וע"י שנחתך לא ניכר אם נשאר קרום דק בחוץ שלם במרחה קורקבן או לא וקודם שנודע האיסור נתעברה החוץ צשני חויות אחרות ואח"כ נודע בעודן בחיים [ר"ל קודם שצטלו חותם] והשיב דיש להחיר התעורבות גם בלא הפ"מ וגם אין לריך להשליך אחת מהן ונכון הדבר לחתוך לחתיכות קטנות שלא תהיה חתיכה הראויה להתכבד ולהוסיף ולבטל צששים קודם ביטול ע"ש :

[ד] די"ז הוא מהתוספות שם (מ"ח) : ד"ה אי קופא, וכן אם נמלאת בחוץ הקורקבן כשר שדרך הושט בא מחט כו' עכ"ל וכ"כ בהגמ"ר והג"א וסה"ת הביאם הצ"י וכ' המור ואם נמלא מחט תחוב צו צפנים ולא ניקב כולו דינו כדין מחט שנמלא בהמסס וביה"כ עכ"ל, ודייק הרמ"א בד"מ סק"ג מלשון הטור שכ' ולא ניקב כולו דדוקא לענין ניקב צפנים ולא ניקב כולו דינו כהמסס וביה"כ, אבל אם ניקב כולו אין דינו כהמסס וביה"כ דאפילו לא נמלא קו"ד סביב טרפה וטעמא דהמסס וביה"כ שערור דק אפשר למיתלי דילמא ניקב דבר מועט כזה לאחר שחיטה, אבל בשר קורקבן הוא עצ אין חומרים שמא ניקב בשעה מועטת כזו לאח"כ ולא חליקין דילמא ניקב מחיים הרוב והמועט ניקב לאח"כ כו' אלא אמרינן דהכל נעשה מחיים כו' עכ"ל, ומה שהשמיט זה הרמ"א כאן כ' הש"ך סק"ד משום דכבר כ' בסי' מ"ח סע"ח בהג"ה גם בציה"כ להטריף בניקבו מב' לרדים אפילו אין קו"ד דאין אנו בקיאים בצדיקה ע"ש. והנה הט"ז בסי' מ"ח סק"ז הסכים לד' הד"מ וכ' כן המנהג בכל יום להטריף בניקב מב' לרדים בקורקבן אף באין קו"ד, ותמה על הב"ח דמיקל בזה, והש"ך כאן סק"ד בנקה"כ בסי' מ"ח השיג על הד"מ והט"ז והביא דברי הרבה פוסק' הגהמ"י והגהמ"ר וסמ"ק ואו"ה וסה"ת וב"ח דכולהו ס"ל דגם בקורקבן אין להטריף בניקב מב' לרדים אלא צנמלא שם קו"ד כמו בציה"כ ויש דברי הטור שכ' ולא ניקב כולו באופן שאין ממנו שום ראייה לרבריו ע"ש. וכ"ד הפר"ח סק"ג ושכ"כ הרדב"ז והריב"ל ע"ש. וכ"כ הכו"פ סק"ו והפר"ת סק"ג והחגו"ש סק"ז והדע"ת סק"ח להקל כד' הש"ך, והמנחת יעקב כלל ל"ד סק"ג היקל בזה רק בהפ"מ ע"ש. אמנם התב"ש סק"ג האריך בסמירת דברי הש"ך והעלה דעיקר לדינא כמ"ס הד"מ ע"ש באורך. וכ"כ הצ"ח סק"ז ושפ"ד כאן סק"ד ובסי' מ"ח סק"ל ומשצ"ז שם סק"ז, ואף שכ' הרמ"א דלדין גם בציה"כ טרפה בניקב מב' לרדים אפילו אין קו"ד מ"מ יש ג"מ דבציה"כ מכשירין בהפ"מ כמ"ס הש"ך בסי' מ"ח סק"ל בשם הב"ח, ובקורקבן אפילו בהפ"מ

זהפ"מ חסור וסיים במשכ"ז וכן המנהג ומעשים בכ"י להטריף
 חף זהפ"מ ע"ש. וכ"כ בערה"ש סע"ח כיון דהרמ"א פסק כן
 גם בהמסס וביה"כ ע"ש וע"ל סי' מ"ח סק"י אות ח'. (א) כ'
 הט"ז סק"ז א"ס ניקב הקורקבן מצפנים לחוד פשוט שיש לעיין
 א"ס יש קו"ד מצחון כנגדו חסור וה"ה אפילו רק מונח המחט
 בתוכו כמ"ש בס' מ"ח [הוצא לעיל שם סק"י אות ט' בשמו
 ורבים חולקים עליו בזה] אלא שא"ל לזדוק מצחון אחר
 קו"ד משא"כ בנהג צפנים ע"ש וע' בס' בית ילחק סע"ג שכ'
 דבין שניקב צפנים ע"י מחט ובין ע"י חולי לריך בדקה לכתחלה
 לראות מצחון א"ס אין שם קו"ד או יבלת שקירין ווארלי"ל

ד זה שהבשרנו בניקב עור החיצון לבדו דוקא בניקב
 מעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ או מחט טרפה
 דחיישינן שמא ניקב אחד מהאברים הפנימיים שנקובתן
 במשחה. ואם לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או
 אם הוא מחמת חולי (ו) תולין להקל (ד"ע ואלה מועד):
 (ז) אם תולעים יוצאים מהקורקבן בשרה דלאחר
 שחיטה פריש:

כ

(ו) תולין להקל. דהוי ס"ס ספק שמא ניקב ע"י חולי
 ואח"ל ע"י מחט או קוץ שמא לא ניקב אחד מאברים
 הפנימיים, כ"כ הש"ך סק"ה בשם הב"י ואו"מ. והט"ז סק"ז
 כ' דלא הוי ס"ס ואין להקל בזה אלא בידוע שהנקב נעשה
 ע"י חולי ולא בספק, ולדינא העלו התצ"ס ופרמ"ג דא"ס עור
 החיצון שלם אין לריך לס"ס רק בספק אחד א"ס נעשה
 ע"י חולי או ע"י מחט יש להחיר דכיון שעור החיצון
 שלם עפ"י יש לתלות בחולי מצמחט, וא"ס עור החיצון נקוב
 לא מהני ס"ס ואסור [אף

זהפ"מ. משכ"ז] דעפי יש לתלות במחט בחולי רק א"ס עור
 החיצון אינו לפנינו ולא ידעין א"ס היה נקוב או לא אז יש
 להקל מעט ס"ס לפסק השו"ע. ובאורך קלת. ודעת עוד
 אחרונים. ואיזה פרטי דינים מצוהר ביסה"כ ס"ק [ה]:
 (ז) אם תולעים יצאו. ודיעות האחרונים בזה מצוהר ביסה"כ
 סימן מ"ח סק"ז אות ח', ומשם תדרשנו ע"ש:

בטבח

הרבה דליכא לספוקי שילא לאח"ש והטריף את העוף והיו שם עופות הרבה באופן שלא היו מכירין את העוף
 הנטרף ואמר כיון שהמחט יולא כ"כ א"א שלא עשה רושם בחלל התרנגולת שם וצדקו את העופות ומלאו באחת מהן רושם
 שחור ובשאר עופות לא היה רושם כלל והחיר את שאר העופות דמסתמא הרושם הוא מחמת המחט וזו היא הטריפה והביא
 ראיה מהא דלקמן סימן ק"א סע"ח שמדמין השומן ועוד ראיות, והביאו הפ"ח שם ואף שפקפק ע"ד דלא דמי להחם שהיה
 השומן מתאימות זה עם זה אבל הכא י"ל דהרושם הוא מחמת הכאה שהכו אותה ע"ג ודרך המכה להשחיר ולא מחמת המחט
 מ"מ לדינא הסכים עמו כיון דאיכא מחט טפי תלין ב' מלתות במכה דלא חזין וכו' דגם אותו העוף יש להחיר כיון שלא
 נמלא שם קו"ד ע"ש, ולשיטתו אזיל דגם בניקב מצ' לדדים בעינן קו"ד כדעת הש"ך הנ"ל, וכו' התצ"ס שם ע"ד רדב"ז דאין ליתן
 גבול בזה ואין לדין אלא מה שעינינו רואות וע"ד הפ"ח השיב בזה שמחיר גם אותו העוף אלא העיקר כהד"מ הנ"ל דיש
 להחמיר גם באין קו"ד ע"ש. וע' חגור"ש סק"ח ותו"ז הספרדי סי' פ"ו בשם שעה"מ שהשיגו ג"כ על הפ"ח בזה, וע' במחבר"ר אות
 ט"ז שיסב דברי הפ"ח וע' בדעת סק"י שהאריך בדבריהם והעלה דהפ"ח ולורך שבת יש להקל כ"ד הפ"ח ע"ש דברי
 כל א' באורך. (ג) עוד נשאל רדב"ז בתשו' סי' נ"ח על מחט בקורקבן של אווזא ועבר מעל"ע כשיעור חלי אלצע ולא היה
 ניכר אלא לאחר הבישול ובשעת מליחה להדחה לא היה ניכר כלל ולא הרגישו במחט והשיב דמעיך הדין שריא דתלין שלאחר
 שחיטה נפל המחט ונתחב שם והאריך בטעמים להיתר ולבסוף כ' דלמעשה יש להחמיר, והביאו הפ"ח שם וכו' ולדידי הוי חומרא
 יתירא כיון שהמחט היה ארוך כ"כ שעבר מעל"ע כחלי אלצע דבר רחוק הוא שא"ס היה שם קודם הבישול שלא ירגישו בו ולפיכך
 אף למעשה מורין בה לקולא כו' ע"ש. והנה התצ"ס שם רמז למ"ש בס' מ"ח סק"י [הוצא דבריו בס' מ"ח סק"י
 אות ג' ע"ש]. והמשכ"ז סק"ז כ' ע"ז ולא ידענא דהתם במעשה דהל"ל היתה טמונה כולה בבשר והפ"ח החמיר שם משא"כ
 כאן דמסתברא דאי היתה קודם השחיטה איך לא הרגישו בשעת הדחה וסיים ולמעשה ל"ע, והחגור"ש שם השיג על הפ"ח
 גם בזה די"ל אחר הבישול יולא כ"כ לחון ולא קודם הבישול ומש"ה לא הרגישו ובאמת איכא למיחש שמא מחיים בזה לא וילא
 לחון וטרפה ע"ש. אמנם במחבר"ר אות י"ז דחה דברי החגור"ש דהמעין בתשו' רדב"ז יראה דרחוק לומר דמחיים בזה המחט
 שהרי צדקו הקורקבן וחטכוהו ונקוהו כמנהג והדיחו ומלחו ושטפו אותו ואיך לא הרגישו בעת שנתעסקו בכל זה, ולכן נראה להחיר
 כהפ"ח, הגם שהמשכ"ז כ' דלמעשה ל"ע דגם הרדב"ז לא היה לו שום פקפוק מלד הדין אלא שכתב שאינו רואה להחיר לפני
 עם הארץ דמדמו מלתא למלתא כו' ולכן במקום שהמנהג שכל שינוי שימלאו יביאו להמורה ואינם שומכים על דעתם כלל יש
 להחיר בצדון כזה בלי פקפוק כד' הרדב"ז ופר"ח עכ"ד, וכן החכ"א שם סעכ"ו הביא דברי הפ"ח להלכה ע"ש. וכו' במנה"ג
 הגב"י אות י' ע"ש. וע"ל סי' מ"ח סק"י אות ג' וד' מדברי אחרונים בכעין זה. (ד) כ' בס' בית הלל במחט שנמלא תחוב
 בקורקבן אחר הבישול ואסר המאכל וכו' דא"ס היה ספק שמא נפל המחט אחר השחיטה דהיינו שהיה מונח על הקורקבן ואינו
 תחוב ואין שום חלודה על המחט כשר מס"ס שמא נפל המחט אח"ש ושמא לא ניקב רק עור הפנימי, והביאו הפ"ח בקו"א וכו'
 דבתחוב ואינו נקוב לחון [ור"ל שצדקו וראו שאינו נקוב לחון כנראה מלשנו שכ' כיון שאינו נקוב לפנינו דבדאי לא נעלם מהפ"ח
 דברי עלמו שכ' בס' מ"ח סק"א הוצא לעיל שם סק"ט דהבדיקה א"ס לא ניקב לחון מעכב ע"ש ודוק, ובזה סר חמיהת המנח"י
 סק"ח אות ב' והניח דברי הפ"ח בל"ע] יש להחיר זהפ"מ וא"ס נקוב לחון טרפה אף זהפ"מ ובאינו תחוב רק מונח יש
 להקל אף שיש חלודה במחט דתלין דחלודה מעלמא אחיא עכ"ד בשינוי לשון קלת. (ה) כ' בתו"ז הספרדי שם אות כ"ח מעשה
 בקורקבן שנמלא בתוכו ט"ו פהוטות של כסף שצלען התרנגול והכשרתיו עכ"ל:

[ז] כ"כ הר"ן אהא דא"ר יוחנן [שם (מ"ג). הוצא דרי"ף גבי א"ט בעוף] קורקבן שניקב וכיון קיים כשר וכתב הר"ן דוקא

שניקב

שניקב מעלמו מחמת חולי דאי מחמת קץ וכיו"צ טרפה דאי מבחון בא הרי ניקב לחלל וחיישין שמא ניקב אחד מאברים הפנימים ואי דרך הושט בא ע"כ כיון דקורקבן דמבחון אינקוב, כים שלו שהוא פנימי נמי אינקוב אלא דלא מינכר, א"נ קרום עלה בו ואינו קרום עכ"ל, וכ"כ הרשב"א ועו"פ, וכ' באהול מועד אס לא היה מכיר אס הנקב הוא מחמת קץ או מחמת חולי יש מתירין מחמת ס"ס ספק מחמת חולי ואח"ל מחמת קץ שמא לא ניקב מאברים הפנימים, ויש מחמירים גם בזה א"כ ניכר שאין הנקב מחמת קץ עכ"ל, והביאו הב"י וכ' וסברא ראשונה עיקר, וכן סתם בשו"ע וכ"כ הרמ"א בסימן נ"א סע"א והלבוש כאן סע"ג להחיר מטעם

סימן נ דינים כלליים בנקיבת האברים ובו ג' סעיפים :
 א כל אלו הנקבים אם יש בהם במה לתלות כמו
 (א) במבט או בזאב שנמצא תולין בהם, ואם אין דבר
 לתלות בו וספק אם ניקב מחיים או לא נוקבין נקב
 אצל
 (א) במבט וכו', באורך
 קלת מכל מ"ס בסעיף זה
 מבואר ביסה"כ ס"ק [א] :
 ועיין

אלא שאין החכם שבא לפניו בקי לראות אס ע"י קץ או ע"י חולי זה לא מקרי ספק כלל והוי רק ספק אחד וטרפה עכ"ל.
 (א) והנה הט"ז סק"ג חולק על השו"ע ודעימיה שמקילים בזה מטעם ס"ס דלא אמרינן כאן ס"ס משום דאינו יכול להתהפך דכשאתה אומר ספק ניקב אחד מאברים הפנימים ספק לא ניקב ואח"ל ניקב, שוב אין לך ספק להקל, והביא עוד ראיות ומסיק דיש להחמיר בזה כה"ש מחמירים שהביא או"מ הנ"ל ע"ש. ובנקה"כ השיג עליו ורמז למ"ס בש"ך סימן ק"י בכללי ס"ס אזה ט"ז ושם כ' דלא צענין כאן מתהפך דמתחלה לריך אזה לדון אס הנקב הוא ע"י מחט או ע"י חולי ושפיר הוי ס"ס ע"ש. והפר"ח סק"ד השיג ג"כ על הט"ז כעין דברי הנקה"כ וסיים ומסתברא לי דהא דתלינן הכא להקל היינו כשהנקב באברים הפנימים לחודיהו, אצל אס היה נקוב מלד חוץ [ר"ל שהיה נקוב עור החילון שע"ג הבהמה או העוף] טפי איכא למחלי בקיץ מע"י חולי, וכ"כ בסימן מ"ב סק"ג ועו"מ ע"ש. והתב"ש סק"ד האריך בדבריהם והעלה לדינא כמ"ס בעמיה"ב בשמו, אך הכו"פ סק"ז והח"א שם סע"ז כ' להקל כפסק השו"ע, וכ"כ בחגו"ש סק"ו דאין לזוז מפסק המחבר ורמ"א ע"ש. אצל הפר"מ כאן בשפ"ד סק"ה ובסימן נ"א במשכ"ז סק"ב אף שתמה על הפר"ח ותב"ש איך החליטו לאסור בניקב העור מבחין ולא הזכירו דעת הרמ"א בסימן נ"א סע"א דמכשיר בצירור אף שניקב העור והבשר מבחון מ"מ לדינא הסכים לר' התב"ש ופר"ח דאס העור נקוב מבחון יש לאסור אף בהפ"מ ע"ש. וע' דעת סק"י שהעלה להקל בהפ"מ אף שאין העור שלם מבחון ודוקא כשעור הפנימי של הקורקבן שלם ע"ש באורך. וע' לב"ש בחי"ד סק"ט שהכריע כדעת המחמירים בספק חולי וספק במחט ואסר בזה. וע' טעו"ד תניינא סי' ק"פ שדחה דבריו והיקל בזה בהפ"מ ע"ש. (ב) הא שהקילו בניקב ספק מחולי וספק במחט אס עור החילון שלם היינו דוקא כשלא נמלא מחט כלל, אצל אס נמלא מחט או קץ בחלל הגוף אס עור החילון שלם בבהמה הוי ודאי טרפה כי בודאי ניקב הושט וילא לחלל הגוף כשיטת רש"י (שם מ"ח:) ואס עור החילון והבשר נקוב הוי רק ספק טרפה דשמא מבחון באה ולא נקבה א' מאברים הפנימים, ולפי זה צעוף שיש לה זפק הוי ג"כ ספק טרפה דנהי דרוב הנבלעים דרך הושט מ"מ שמא דרך הזפק ילאה במקום שאין עושה טרפה, ומיהו אף אס הזפק נקוב ומולאין מחט בחלל הגוף אין להכשיר ולתלות שמופק ילאה, ואף אס המחט תחובה בזפק וילאה לחוץ קלת יש להטריף כדעת הר"ן (שפ"ד שם ומשכ"ז בסימן מ"א סק"ה). (ג) ודע דאזווא ובר אזווא שאין להם זפק לריך המורה להזהר בקון שתחוב בו עד היכן מגיע הושט שס נקובתו מלד אחד טרפה ובקורקבן צענין מעל"ע וסימן כל שכלו שני העורות ונשאר רק עור א' הוא קורקבן (שפ"ד שם). (ד) שאלה, בר אזווא שנמלא בזה מחט בחלל הגוף ובשור לא היה שום ריעותא ונמלחה עם בשר הרבה ולא היה ס' נגדה. ועוד שאלה כזה ממש היה בתרנגולת. תשובה, כבר כ' לעיל אזה ב' דאס עור החילון שלם ליכא ס"ס כלל דודאי ניקבה הושט וא"כ בשאלה דבר אזווא שידוע דאין לה זפק הוי ודאי טרפה דרוב הנבלעים דרך הושט ולא דרך הקנה הלכך הבשר שנמלח עמה טרפה. כיון דלא היה ס' נגד הב"א, אצל בהשאלה דתרנגולת שיש לה זפק הוי רק ספק טרפה כנ"ל שם, וא"כ לענין הבשר שנמלח עמה יש עוד ספק אי הלכה בם' או כדי קליפה וכמ"ס השבות יעקב ח"ב סי' ק"ט בעגל שנמלא בו קץ בחלל הגוף ונמלח עם שאר בשר ולא היה ס' נגדו והכשיר שאר הבשר בהפ"מ וסעודת מילה מה"ס שמא לא ניקב א' מהאברים ושמא הלכה כראציה וסייעתו דס"ל דכל מליחה סגי בקליפה, וה"נ בד"ד דהוי ס"ס בתרנגולת ולא כבר אזווא, ומעשה דהשבו"י אפשר מיירי בנקוב לחוץ או שאין העור לפניו, כ"כ בשפ"ד שם ובסי' ק"ה סקל"ד ע"ש. וע' שו"ת מוצ"י קמא סי' כ' שהשיג על השבו"י הנ"ל, וע' שו"ת חת"ס סי' ל"ג שהאריך בדברי השבו"י ומוצי' וסיים דכעובדא דהשבו"י יש להקל בהפ"מ ושעה"ד בלא פקפוק ע"ש. וכ"ד בינ"א שער או"ה סי' מ' ע"ש. (ה) כ' הטור רס"י זה דכל הטרפות שבבהמה טרפות גם צעוף באברים הנמלאים בו אלא שאין לעוף לא כרס ולא המסס וביה"כ ויש כנגדן זפק וקורקבן. וכ' הד"מ שם דגם טחול וכליות אין לעוף בו' ע"ש, ור"ל דין טחול וכליות אין לעוף ע"ל סוף סימן מ"ג וסס"י מ"ד. ולענין אי יש צעוף דין כרס החילונה או לא, הט"ז שם כ' דלא שייך צעוף דין זה והביא ראיה ממ"ס הד"מ סי' נ"א ססק"ב מעשה באזווא שהיה לה מכה בצטנה כמין שני ציזים גדולים ופתחו צטנה וראו שהדקים שלימים והכשירוהו אע"ג שנקרע העור עכ"ל, וסיים הט"ז ומ"מ נ"ל דיש כאן חשש שנחוש כמו בושט שבסי' ל"ג ביש חשש שניקב בקון עכ"ל, והפר"ח בסי' מ"ח סק"ז כ' ע"ד הד"מ אלו דמיירי בשניכר שהוא מחמת חולי הא בלא"ה יש לחוש לקון, וכ"מ במשכ"ז שם שהשיג על דמ"ש"א הוצא בכנה"ג הגה"ט אות ג' שכ' דעוף יש לו דין כרס החילונה ברובו כבהמה קטנה דלא קיי"ל כן ושכ"כ הל"ל סי' ע"ז [ויבא לקמן סי' נ' סק"ג] באזווא שהיה הבול"ג נחלק לשתיים והעור שלם והכשיר, והבול"ג הוא במקום כרס החילון ולא שייך בו טרפות וכמעשה דהד"מ בו' ע"ש. וע' חכ"א שם סע"ז שסתם לדינא כד' הט"ז ופר"ח דאס ניכר הדבר שנעשה ע"י חולי ולא ע"י קץ כשר, וכ"כ בבי"ל ועוד מחברים, וע"ל אות א' וב' מ"ס בספק חולי או קץ, וע' פר"ח שם ובסימן כ' סק"ב ובמשכ"ז שם :

[א] מ"ס בפנים אס יש במה לתלות כמו בטבח כו', כ"ה מסקנת הגמרא שם (מ"ט). הוצא לעיל סי' ל"ו ח"ב סק"ב. ומ"ס נוקבין כו' ומדמין זל"ז הוא מימרא דרב שימי ב"ח שם (ג.) מקיפים בבני מעיים, ופרש"י אס נמלאו נקובים ואין יודעין אס קודם שחיטה או אח"ש, נוקבין נקב צלדו ורואין אס מראיהו שוים כשרה דבידוע דלאח"ש היה ע"כ. וכ' הב"י בשם רוקח דנקב שקודם שחיטה פתוח ושללחר שחיטה אינו פתוח ע"ש. וע"ל שם סק"ג כמה פ"ד משנין זה. ומ"ס ואפילו אין דומים אס

(ב) ועיין לעיל סי' ל"ז סעי' וכו'. דעם כתבאר דאין
אנו בקיאים בהקפה (ס"ך סק"א) ועיין יסה"צ שם
אות ד'. ומ"ש כל מקום שאין וכו' מלתא באפיה נפשה היא
ועיין בלבוש שערבב הדברים (ס"ך סק"ב) :

(ג) וליא נשחטה הותרה אלא

וכו'. ודוקא כשיש הפסד
מרוצה אבל באין הפ"מ אפילו
בדבר שכולל לומר שנעשה
הריעותא לאחר שחיטה לא
אמרינן נשחטה הותרה אלא כ'
שיש קלף רגלים לדבר שנעשה
לאח"כ כמו צבא זאב ונטל בני
מעיים (ס"ך סק"ג). ועוד בזה
ודעת שאר אחרונים מבואר
ביסה"צ ס"ק [ב] :

כל

אצלו ומדמין זה לזה. ואפילו אין דומים אם משמשו
בירים בנקב הספק ימשמשו גם בנקב שעושין לדמותו
בו ואם דומים לאחר משמוש בשרה. ואין מדמין אלא
בברם ודקין אב"א ב"ב ומחול וקורקבן :

הג"ה (ב) ועיין לעיל סימן ל"ז כולד מהגין. כל מקום שאין
יכולים לתלות שנעשה לאחר שחיטה אע"פ שהוא טרפות
שיש לו בדיקה אם לא בדקוהו או שאין יכולין לבדוק הרי הוא
כספק טרפה ואוסרין אותו (ג) ולא אמרינן נשחטה הותרה
אלא בדבר שכולל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיטה ולא
ילאמה מחזקה מחיים :

ב"ר

אם משמשו כו' ימשמשו כו' הוא ג"כ בגמרא שם הנהו בני מעיים
דאחו לקמי' דרבא אקפיהו ולא חידמו אחא רב משרשיא
בריה משמש זהו וחידמו אמרי ליה אבא מנא לך הא ח"ל [רב
משרשיא מעלמי הבינוני. פרש"י] כמה ידי ממשמשי זהני מקמי'
ליתי לקמיה דמר אמר רבא חכים ברי בטרפית כו' יוחנן
עכ"ל הש"ס. (א) כ' הב"י

דמלשון הטור שכ' אם משמשו
בירים בנקב הספק ימשמשו כו'
משמע דאין ברי לן שלא משמשו
בנקב הספק אין ממשמשי בנקב
השני, וכ' הפרישה, אבל בסתמא
תלין דמשמשו כדמשמע בגמרא
הנ"ל, וכ"כ בדברי חמודות אות
קל"ג ע"ס. (ב) ומ"ש ואין
מדמין אלא בברם ודקין כו'
הרא"ש שם סי' ל"א והר"ן כ'
דבעל העיטור כ' דמקיפין בלב
וקורקבן וכד' דאיהו נמי בני
מעיים חיקרו כדאמרינן (שם)

כ"ו) גבי נחמרו בני מעיים ל"ש אלא לב וקורקבן וכד', אבל רצונו יונה כ' שאע"פ שבלשון החנאים הכל בכלל בני"מ בלשון
האמוראים אין בכלל בני"מ אלא כרם ודקין, אבל לב וקורקבן וכד', והביא ראיות לזה והסכימו לדעת זו הרא"ש והרשב"א
והר"ן ורי"ו והטור וכן פסק בשו"ע, אך הפר"ת סק"ב הכריע בקורקבן כבעל העיטור ושכ"מ דעת רש"י דבקורקבן מקיפין
משום דהוי בכלל בני"מ כיון שהפרש עובר בו וטחול ולב הוי ספיקא ומורקף לס"ס ע"ס. (ג) הרמ"א בהג"ה הראה מקום לסימן
ל"ז ושם סעי' כ' בשם הכל בו ועו"פ דזמן הזה אין אנו בקיאים ואין לסמוך אהקפה להכשיר ע"ס. וכ"כ הרש"ל ב"ש"ס סי'
נ"ח רק היכא שנתערב טרפה עם כשרות פמכין אהקפה וכהא [שכשו"ע סימן ק"א סעי' ת] שנמלא קורקבן נקוב ונתערבה
התרגולת עם אחרות ודימו שומן שבקורקבן לשומן של תרגולת במקום חיבור הקורקבן וחידמו לגמרי והכשירו את האחרות
ע"ס. וע"ל סי' מ"ט סק"ד אות ב' מ"ש בשם הרדב"ז בענין הקפה, ועיין בשו"ת מ"ס חיים סי' ט"ז שנשאל בעובדא שהשליכו
הדקין של בהמה בכח על השלחן מחמת כיבד המשא של הדקין שהיה מצהמה גדולה ואח"כ ראו שיש נקב בהדקין והמורה עשה
עוד נקב והקיף וחידמו ולידד להקל מטעם דאיכא למחלי הנקב בהשלכה בכח ובלידדו שהוקפו וחידמו והוא השיב דיש לאסור בזה
גם בהפ"מ דאהקפה אין אנו סומכין וגם על השלכה בכח אין לסמוך כמ"ש הפר"מ, אך אם כבר עשה מעשה והתיר בהפ"מ
מה שעשוי עשוי דיעבד ע"ס באורך. והביאו המח"י סק"ה וכ' דבס' עלי' לבונה כאן ובס"י נ"ג סק"ד כ' כדעת המורה הנ"ל
דביש לתלות קודם שחיטה ולח"ש אמרינן נשחטה הותרה בהפ"מ ע"ס. וע"ל סי' ל"ז שם דכל נקב שהוא אדום וקשה קלף
או שחור סביב הנקב וכיו"צ אין תולין בשום דבר דזה מורה דמחיים נעשה, וע"ס סק"ד מ"ש באם שיש צמה לתלות הנקב
כגון ביד הטבח וכיו"צ דא"ל הקפה, ואם אירע שהקיפו ולא חידמו ע"ס, וע' מחז"ר כאן אות ה' מה שהאריך בזה ואקלר :
[ב] כ' הרמ"א בד"מ סימן ל"א סק"א וז"ל מעשה בא לידי פה קראקא בראש בהמה שהיה בו מים וקודם שידעו הדבר חתכו
הגולגולת לשנים ומקלח מן המוח עם הגולגולת, ולא היה נודע אם המוח הקיפן או לא ואסרנוהו ויש שרלו להכשיר מהא
דחניא נשחטה הותרה עד שידע לך צמה נטרפה, ולא דמי דהואיל דהיה כאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה,
וכ"מ בתוספות פרק ד' אחים (ל) : עכ"ל, ועפ"י כתב כאן ההג"ה כמ"ש הש"ך סק"ג וס"ל הרמ"א דכל שידוע בודאי שהריעותא
נעשה מחיים אף שאין בה איסור ברור כמו בעובדא שבא לידו הנ"ל ש"ל שהמוח היה מקיף את המים ואין כאן איסור מ"מ
כיון שנחתך וא"א לברר ע"י בדיקה וכן בכל הדומה לזה הרי זו ספק טרפה ואסורה ולא אמרינן נשחטה בחזקה היתר עומדת
כיון דילאמה מחזקה [פי' מחזקה הבא מכח רובה דרוב בהמות כשרות דרוב בהמות אין להם מים בראש וזו שיש לה ילאמה
מחזקה, תב"ש ריש סי' כ"ט] מחיים, אבל בריעותא שיש לתלות שנעשה לאחר שחיטה אף שיש להספק ג"כ שנעשה מחיים
[כגון שנמלא עלם שבור במקום שעושה טרפה ואותה העוף וכדומה נדרסה ברגל או שרללה בכותל ש"ל שנשבר מחיים וי"ל
לאחר שחיטה, ע"ל סס"י כ"ה] דהוי ספק השקול דהאיסור וההיתר שוים ולא נודע מהריעותא כ"א לח"ש וא"א לברר ע"י
בדיקה בכה"ג אמרינן נשחטה בחזקה היתר עומדת כיון דלא ילאמה מחזקה מחיים כן נראה ברור בד' הרמ"א ודוק. (א) אך
מהר"מ לובלין בתשובה סי' ס"ו הקשה עליו דהתוספות שם דמו חילוק זה דריעותא מחיים ומסקנתם דאפילו בריעותא מחיים
אמרינן נשחטה הותרה והא דחוששין בספק דרוסה משום דדרוסה שכיח [ר"ל כיון דידעינן שנכנס ארי בין השוורים שכיח הוא
דדרסה, מהר"מ שם] וכן בישיב קוץ ציוט נמי שכיח דמנקב לחוץ וה"ה מחט בהמסס וביה"כ שכיח דמנקב לחוץ וכן במים
בראש דאסרינן משום דמלוי הוא שאין המוח מקיף אותו [עיין תב"ש שם שדחה טעם זה וכ' הטעם כמ"ש לעיל בשמן] אבל
באינו שכיח לאיסור טפי מלהיתר אמרינן נשחטה הותרה אפילו בריעותא מחיים ע"ס. והביאו הש"ך שם וישב קושייתו על הרמ"א
מדברי התוספות וכ' דמרבנו יונה ורשב"א ור"ן ועו"פ מוכח דאפילו היכא שיש לתלות שנעשה לח"ש לא אמרינן נשחטה הותרה,
אלא היכא שיש קלף רגלים לדבר שנעשה לח"ש כמו צבא זאב ונטל בני מעיים, אבל באין רגלים לדבר כלל רק האיסור
וההיתר שוים תלין לחומרא ולדינא מסיק הש"ך דבאין הפ"מ יש להחמיר כד' רבינו יונה וסייעתו, אבל בהפ"מ יש לסמוך על
הפוסקים דס"ל דגם בספק השקול דהאיסור וההיתר שוים תלין לקולא, אך אם הספק תלוי בחסרון חכמה זה לא הוי ספק כלל
והיכא שההיתר שכיח טפי מהאיסור אז אפילו בריעותא מחיים תלין לקולא [אפילו באין הפ"מ, שפ"ד שם] כדמוכח [בגמרא
שם נ"א]. מההיא דשיגרוגא עכ"ד הש"ך ע"ס. (ב) והנה הכו"פ ריש סימן זה כ' שהוא מפסיק עם הרמ"א מבלי לנקוט
מדבריו ימין ושמאל דבספק השקול אמרינן להקל רק היכא שרגלים לדבר שנעשה מחיים יש להחמיר ושכ"ד הרמב"ם והשיג על
האחרונים

האחרונים שאין דעתם כן ע"ש. אבל הפר"ח ריש סימן כ"ט כ' אף שדעת המוספות כדעת מהר"מ לזבלין להקל בספק השקול גם בריעותא מחיים, אמנם דעת רבינו יונה ורשב"א ור"ן דספק השקול הוי ספיקא דאורייתא לחומרא ושב"ד דה"ג ומרדכי וסמ"ג ואו"ה והאריך מאד וסיים וז"ל והזקקתי להאריך בפרט זה לפי שהוא יסוד גדול וכולל לכל הערפות למען יזהרו המורים שלא להקל בערפות בשום מין ספק שקול ואף בהפ"מ זולת היכא דאיכא למתלי לקולא טפי עכ"ל, וכן התב"ש ריש סי' כ"ט האריך מוצא בזה וסיים לדינא ג"כ דאין להתיר שום ספק כ"א בדאיכא למתלי בהתירא טפי מאיסורא ח"נ בדליכא ריעותא ברורה והספק שקול ולכן אין לשום מורה להקל

ב (ד) כל אבר שאמרנו שאם ניקב במשהו מרפה כך אם נימל כולו מרפה בין שנימל בחולי או ביד בין שנברא חסר. וכן אם נברא בשני אברים מאותו אבר מרפה שכל היתר כנטול חשוב (חוץ מטחול שנימל כשר וניקב בסומכי' מרפה, טור). וכ"ל שאמרנו בו אם נברא חסר מרפה כ"ש אם נימל ביד. וכל שאמרנו בו אם נימל מרפה הוא הדין לנברא חסר ויש מכשירין בזה. (ה) (בהפסד מרובה יש לסמוך אמכשירין) (ד"ע):

ב"ר

פ"ד שהכריע דכל היכא דשכיח ריעותא מחיים כגון אם אירע ריעותא בלילה דשכיח שיפסקו הגידין או צוקא דאטמא דשף מוכתא דשכיח שיהא עיכול ניבוי וכן עלם שנשבר שכיח שילא לחוך וכן כל כה"ג בעינן שיהא רגלים לדבר שנעשה אחר שחיטה, אבל היכא דלא שכיח ריעותא מחיים אפילו אין רגל"ד רק שהוא ספק השקול אמרינן נשחטה הותרה אפילו בדבר שיש לתלות שנעשה מחיים, ואם הוא דבר השכיח לאיסור אז אם יש רגל"ד שנעשה אח"כ אמרינן נשחטה הותרה ואם אין רגל"ד שנעשה אח"כ לא מרינן נשה"ת כו', וכ' דבזה השוה דעת כל הפוסקים כדעת המוספות ע"ש באורך הובא בס' בי"ל ובעו"ח, ועי' מק"מ סק"א ובגדה"ק סס"י ל"ט שהעלה דאם הבע"ח שנמלא בו הריעותא היה טפי מכן י"ב חודש או מענה והטילה ביצים יש להקל בשעה"ד גדול בלירוף איזה סניף, ועי' בפתיחה להפר"ח רס"י כ"ט ובבי"א שער רוב וחזקה מס' י"ד עד סכ"ז ובדע"ת בפתיחה לה"ט ז"חות ה' עד אות י"ח שהאריכו מאד בענין זה שהוא יסוד גדול המסתעפים ממנו הרבה דינים כנ"ל בשם הפר"ח, ויען שהעסקתי בזה רק ת"ד הפוסקים בתלית הקיטור ע"כ למעשה יש לעיין בגוף הספרים עד שיתלכזו הדברים והשי"ת יולינו משגגים:

[ג] מ"ש כל אבר שאמרנו כו' כו' כ"ה לשון הרמב"ם שם פ"ו ה"כ, וכ"כ המוספות והרא"ש והר"ן ריש פרק ח"ט דכל הנקובים מרפה כ"ש צניטל ואע"ג דניקב הטחול מרפה וניטל כשר שאני טחול שאין נקובתו כשאר הנקובים דמפלגינן בין ניקב בקולש' ובין ניקב בסומכי', ואם נשתייר בו כעובי דינר זהב כשר ע"כ וע"ל סימן מ"ג סק"א וסק"ב ע"ש. ועי' ט"ז ומשכ"ז כאן מ"ש בזה. ומ"ש וכן אם נברא בשני אברים כו' זהו ג"כ מהפוסקים הנ"ל מגמרא שם (נ"ח): הובא לעיל סוף סימן מ"א ע"ש מ"ש בביאור השיטות של כל יתר כנטול דמי. (א) ומ"ש וכל שאמרנו בו אם ניטל מרפה ה"ה לנברא חסר, כ"ה דעת הרשב"א ומ"ש ויש מכשירין כ"ה דעת הרמב"ם שם פ"ח הכ"ד שכל דאבר שנאמר בו אם ניטל מרפה כו', אבל בנברא חסר אותו האבר ה"ז מותרת דאלת"ה נמלאת חסירה ונטולה אחת [ולמה מנו אותם בגמרא שם (מ"ג) בשתים] והביאו הרשב"א בתוה"א (מ"ה). וחלק עליו וס"ל דגם בנברא חסר מרפה והא דמנו אותם בשתים הוא כדי ללמד דבין ניטל ביד ובין חסר מחולדה מרפה ואלו נאמר חסר מרפה הייתי אומר חסר מחולדה הוא מרפה, אבל ניטל ביד כשרה וכן בהיפך עכ"ל, והביאם הב"י וכ' ולענין מעשה כיון דפלוגתא דתרי רברי הוא ואין מכריע ביניהם נקטינן לחומרא עכ"ל [וכ"מ דעתו בשו"ע מדרסחם תחלה להחמיר. פר"ח סק"ד] והרמ"א בד"מ סק"ב הביא דהא"ה כלל נ' דין ג' כתב דק"ל בהרמב"ם, וכ"מ בתה"ד סי' קע"ז ועל פי זה כ' בהג"ה דבהפ"מ יש לסמוך אמכשירין וכ"כ הלבוש סע"ב, אך הב"ח ציטט כ"ד השיג על הרמ"א דמזה"ג ורא"ש ועו"פ שפסקו דב' כבדים מרפה משמע דאין חילוק בין חסר לנטול וכ"ד הרשב"א ולא בהרמב"ם לכן פסקו דחסר מחולדה מרפה גם בהפ"מ ע"ש. וכ"כ הפר"ח שם ותב"ש סק"ג, וכ"ד הפר"ח סק"ג אלא שכל דזה מרפה מספק וכל ספק דהוי בזה אזלינן לקולא משום דהוי ס"ס ע"ש, והכו"פ סק"ב האריך בסתירת דברי הב"ח ופר"ח והעלה דעיקר כד' הרמ"א וכ"כ החגו"ש סק"א דאין לזוז מפסק הרמ"א ע"ש. אך במחז"ר אות י"ד האריך מאד בענין זה ומסיק לדינא בהרשב"א והר"ן דכל מקום שאמרנו ניטל מרפה ה"ה נברא חסר מרפה אף בהפ"מ ושכ"כ האגור, זולת במקומות שנהגו כהרמ"א ופשטה ההוראה להקל בהפ"מ דאי נהוג נהוג ויש להם על מה שיסמכו, והביאו בדע"ת סק"ג וכ' בפנים שלו דבמדינתנו שנהגו כהרמ"א יש להקל בהפ"מ ע"ש. (ב) כ' בתשו' ל"ז סי' ע"ו באותה שיהיה נראה בזה גומא עמוקה כרוחב שתי אלצעות באמצע הבטן על פני ארכה והיה ניכר שיש שם חסרון מצפנים תחת העור והעור היה שלם מבחוץ והפשיטו העור וגמלא שהעלם האמצעי הכולט באמצע כמו קרש דק שהבשר משני לדיו [שקורין בי"ל ג' ע"ל סס"י מ"ט] היה נסדק ונחלק ע"פ כל ארכי באמצעו ממש ובאותו הסדק שהיה ציניהם היה נראה מבחוץ הלב והכבד כאשר הם שוכבים בחלל הגוף והיה נראה שנעשה כך מחולדה והעלה להכשיר, והביאו הפר"ח סק"ב וכ' דנראה מדבריו שאף אם העור היה נקוב מבחוץ הו"ל כספק ניקב ע"י חולי או ע"י קוץ דתלינן להקל כדלעיל סי' מ"ט סע"ד והשיג עליו בזה דכל שנקוב מבחוץ מסתמא נעשה ע"י קוץ ולא ע"י חולי ויש להטריף רק כשהעור שלם מבחוץ טפי איכא למתלי שנעשה ע"י חולי או מחולדה ויש להכשיר מטעם ס"ס שמא ע"י חולי ושמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ע"ש. ועי' דע"ת סי' מ"ט סקט"ו שהעלה בזה דבספק שנעשה ע"י חולי או שהוא כן מחולדה או ע"י מכת חרב יש להקל אף באין העור שלם מבחוץ, אבל לריך צדיקה מצפנים במעיים שכנגד הנקב לבד גם אם העור שלם מבחוץ ואם נאבד בלא צדיקה יש להקל אם העור שלם מבחוץ ע"ש. ועי' פתחי תשובה סק"ב מ"ש בשם שו"ת שבו"י בשאלה הדומה לזה והכשיר ג"כ ע"ש. (ג) אם נשחטה לורת האבר כגון טחול שדרכה להיות ארוכה וגמלאת עגולה או מרובעת וכיו"צ וכן כל שאר אברים כשר כיון שאין בהם שום לקימא כ"כ בחכ"א כלל י"ד סע"ל ובבי"א שער או"ה אות י"א הובא לעיל סי' מ"ג סק"ז אות ד' ע"ש. ועי' בי"א סק"ד בכבד של כבש שלא היה כהרגילו אלא היה עגול ועצ כמו לב משוך ולא היה בו ריעותא אחרת והכשיר, וע"ל סי' מ"ו סק"ד אות א' מ"ש בהדרגא דכנתא

שנשחטה

(ו) כל אבר וכו'. ובאורך קלת מזה מבואר ציסה"צ ס"ק [ד]:

(ז) כל שנשתנה וכו'. כתב הט"ז סק"ד בשם רש"ל ודוקא שנשתנה הבשר ממראיתו [שם איזה לקוח צנשר.

מכ"ז שם] אבל כשאין רואין שינוי צנשר אין לחוש אפילו נקרע הבשר לומר שמה נתמסמם והוי כניטל אלא לא מחזקין ריעותא עכ"ל והכו"פ

סק"ז כ' וז"ל לריך להיות שינוי גמור ויכר קלת רקבון אבל בשינוי מראה במקלת ודאי אין לחוש גם לריך להיות השינוי מעבר לעבר דאל"כ לו דהוי כנתמסמם קלת מ"מ אינו

מטריף ופשוט והתורה חסה על ממון ישראל וח"ו להחמיר במקום דליכא פקפוק עכ"ל, ועוד מזה. וממ"ש הט"ז אפילו נקרע הבשר וכו' מבואר ציסה"צ שם אות א':

(א) שניקב לחלל וכו'. כ"ה לשון הטור, והרש"ל כתב שניתח לחלל וכו', והלבוש כ' שנמלא בחלל וכו' ולדינא אין שום נ"מ מלשונות הללו (חגו"ש סק"א). ועוד בזה ואם נמלא בחלל הגוף עלם. או נולות בעוף. או גרעין של תבואה. או אברים. הכל מבואר ציסה"צ ס"ק [א]:

וטובה וטובה

(א) שניקב לחלל וכו'. כ"ה לשון הטור, והרש"ל כתב שניתח לחלל וכו', והלבוש כ' שנמלא בחלל וכו' ולדינא אין שום נ"מ מלשונות הללו (חגו"ש סק"א). ועוד בזה ואם נמלא בחלל הגוף עלם. או נולות בעוף. או גרעין של תבואה. או אברים. הכל מבואר ציסה"צ ס"ק [א]:

וטובה

דמי ושינה טרפה, ואח"כ כ' דיש להמורה לעיין עוד שאם הם דבוקים זה בזה במקום שאם נפרד שם החיבור לא הי' ניטריף יש להכשיר שניהם, אך אם הם דבוקים זכ"ל במקום שאם נפרד החיבור יטריף כגון שדבוקים במקום לוח"ג שאם ינטל יחתוך בלוח"ג של חבירו טרפה זכ"ל אם לא ימות הב' בשחיטת הא', אבל אם דבוקים זכ"ל באופן שיכול ליטול א' בלא קלקול חבירו בלוח"ג יש להכשיר עכ"ל והוא ע"פ שיטת הפוסק' שנתל"ע סס"י מ"א בפירוש יתכ"כ ע"ש. (ה) בשו"ת בית ילחק סימן ע"ו חקר אם משכחת נכרה חסר בני מעיים וכו' שאירע בעוף שלו שהמשרתת שפתחה העוף אמרה שלא היה לו דקין ולא היה חתול בבית ליתלות בו וגם חפשו בביתו בחורין ובסדקין ולא מלאו כלל והעוף היה מלא שומן ולא ניכר בו שום חולי רק היה שינוי שהיה דק קלת במקום שלל של צילם והאשה שמכרה העוף אמרה שהעוף היה אללה פמונה ימים והיה אוכל ככל העופות ולא ניכר בה שום דבר והטריף דאף דקשה להאמין שכן הוא כדברי המשרתת שניטלו הדקין דאך אפשר שתאכל אח"כ ותחיה ואולי כזבה המשרתת וכעין שכ' בתשו' ח"ל [הוצא לעיל סי' מ' סק"ו אות א'] אפ"ה לא רלה לסמוך להקל ע"ש הוצא בד"ת:

[ד] כ"ה באור זרוע סימן תכ"ז ובהג"א פא"ט סי' מ"ה בשם ראב"י"ה שאמר לו הר"א ממין בשם ר"ת דכ"מ שהוא טרפה ע"י נקב שאפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא טרפה [הוצא לעיל פי' מ"ג סק"ה] וכ"כ הרשב"א בתוה"א והוא מגמרא שם (כ"ג): נתמסמם הבשר רואין אותו כאילו אינו כו' וע"ל סי' מ"ח סק"ה ע"ש. (א) ולענין מ"ש בהג"ה ואין שאל"א בקיאות כל שנשתנה מראית הבשר כו', ז"ל הב"י כ' הגמ"י דאין לא בקיאות בשיעור נתמסמם הילכך כל שהבשר רע מטריפין לה וגם המרדכי כ' שאל"א בקיאות בגרייה שהרופאים גוררים לכך ראוי להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממוריני ממין שאל"א ר"ת מפה אל פה עכ"ל הב"י. ומ"ש בעמה"צ סק"ז דלריך להיות שינוי גמור כו' ע"ל סימן מ"ג סק"ד שכ"ד כל האחרונים דנשתנה מראית הבשר היינו שהבשר לקוי מחמת השינוי, אבל שינוי מראה לחוד אינו פוסל ולא כד' התב"ש דשינוי מראה לחוד נמי פוסל ע"ש בהג"ה מ"ש בדברי הב"א פ"ו וכו' וכו'. ומ"ש בעמה"צ שם בשם הט"ז אפילו נקרע הבשר כו' ר"ל נקרע הבשר לאחר שחיטה לא חיישינן שמה קרע זה מחמת מסמום הוא בא דאלת"ה אין לזה הבנה דהא אם נקרע בלוח"ה טרפה, כ"כ בס' שנות חיים סק"ח הוצא בד"ת. (ב) נידון מ"ש הב"ח בתשובה עובדא בתרנגולת שצטנה לבה וכשפתחה לאח"ש זכ ממנה מים הרבה. ונידון מה שהביא הפר"ח והתב"ש ר"ש סימן זה עובדא בבהמה דכשפתחו הטרפם לבדוק קפץ עליהם קילוח גדול של מים עכורים כל זה נתבאר לעיל סימן מ"ה סק"ז אות ד' ע"ש. וכן מ"ש הפר"ח ותב"ש כאן בסק"ד דין תרנגולת שיש חטוטרת בגלגלתה וטולה גבוה ויש חסרון בעלם הגולגולת כבר נתב"ל ע"סוף הלכות שחיטה אות ב' ע"ש:

[א] הוא מימרא דרב נחמן שם (כ"ג): בקץ עד שתנקב לחלל. ופרש"י דבהגיע לחלל יש לחוש שמה ניקבו הדקין ובדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהן עכ"ל, ובה"ג כ' בקץ ומחט בודקין אם נקב אחד מאברים שנקובו במשהו. והביאם הרא"ש שם סי' מ"ב והטור, וכ' הב"י דדעת הרמב"ם פ"א כדעת בה"ג דמהני בדיקה בזה, ודעת הרשב"א בתוה"א כדעת רש"י דלא מהני בדיקה בזה, וכ"כ דעת הראב"ד [ור"ן ורי"ז] והכי נקטינן דרבים נינהו ולחומר, וכן סתם בשו"ע. והפרישה והב"ח רס"י זה כ' דאף בה"ג לא קאמר אלא בנודע שהקן ומחט ניקב לחלל סמוך לשחיטה דאל"כ איכא למיחש שמה ניקב ועלה

שנשתנה סדר סיבובה מדרך הרגילות, ועיין בינ"א שם מ"ש באם לא נמלא האבר במקום שרגיל להיות והאריך בזה ולדינא הניח בל"ע ע"ש. וע' שו"ת מהר"מ שיק סי' ס"א שכ' בפשיטות דדוקא בריאה אומר שינתה מקומה דהוי חליף, אבל בשאר אברים כל שינוי מקום כשר לכל הטרפות הם הלממ"ס ואין להוסיף על

הטרפות ע"ש. וע"ל סי' מ"ב סק"ה מ"ש במרה שלא נמלא במקומה ע"ש שהארכתי בזה.

(ד) כ' בשו"ת דברי מרדכי [כ"י מהגאון מ' מרדכי הענא ז"ל מהאמצורג הוצא בד"ת] סי' ק"ו שנשאל בעובדא שאירע שגולד שני אפרוחים שהיו דבוקים מן

הלד והי' ממש ב' תרנגולות שהי' להם ב' ראשים וב' לוחאים וד' רגלים וכל אחד אכל בפיו מאכל שנחתו לו רק שהיו דבוקים

בלדם זה לזה והיו לבשר אחד וגשאל אם יש לאסור מטעם יתר כנטול דמי ולתלות הדבר בשיטות הפוסקים דדין יתר כנטול וכתב שהדבר תלוי בראות עיני המורה שאם נראה שהם ב' בריות צפ"ע רק שנדבקו בלדם אין סברא שיהי' לו דין יתר כנטול, דיתכ"כ לא שייך רק אם יש בצריה א' יתרת אבר משא"כ בזה דע"י החיבור אין טעם להטריפו וכ' מבחן לזה אם הם ב' בריות. רק שנדבקו זל"ז או ברי' א', שישחטו מקודם א' מהם ואם יראו שהשני ישאר חי ולא ימות בשחיטת הראשון אזי יוכל לשחוט אח"כ גם השני ושיניהם כשרים כי נראה בעליל שהם ב' נבראים, אך אם לאחר שנשחט הראשון מת השני נראה מזה שיש להם חיות א' והוא ברי' א' אז חוזר לדינא דכל יתכ"כ

דמי ושינה טרפה, ואח"כ כ' דיש להמורה לעיין עוד שאם הם דבוקים זה בזה במקום שאם נפרד שם החיבור לא הי' ניטריף יש להכשיר שניהם, אך אם הם דבוקים זכ"ל במקום שאם נפרד החיבור יטריף כגון שדבוקים במקום לוח"ג שאם ינטל יחתוך בלוח"ג של חבירו טרפה זכ"ל אם לא ימות הב' בשחיטת הא', אבל אם דבוקים זכ"ל באופן שיכול ליטול א' בלא קלקול חבירו בלוח"ג יש להכשיר עכ"ל והוא ע"פ שיטת הפוסק' שנתל"ע סס"י מ"א בפירוש יתכ"כ ע"ש. (ה) בשו"ת בית ילחק סימן ע"ו חקר אם משכחת נכרה חסר בני מעיים וכו' שאירע בעוף שלו שהמשרתת שפתחה העוף אמרה שלא היה לו דקין ולא היה חתול בבית ליתלות בו וגם חפשו בביתו בחורין ובסדקין ולא מלאו כלל והעוף היה מלא שומן ולא ניכר בו שום חולי רק היה שינוי שהיה דק קלת במקום שלל של צילם והאשה שמכרה העוף אמרה שהעוף היה אללה פמונה ימים והיה אוכל ככל העופות ולא ניכר בה שום דבר והטריף דאף דקשה להאמין שכן הוא כדברי המשרתת שניטלו הדקין דאך אפשר שתאכל אח"כ ותחיה ואולי כזבה המשרתת וכעין שכ' בתשו' ח"ל [הוצא לעיל סי' מ' סק"ו אות א'] אפ"ה לא רלה לסמוך להקל ע"ש הוצא בד"ת:

[ד] כ"ה באור זרוע סימן תכ"ז ובהג"א פא"ט סי' מ"ה בשם ראב"י"ה שאמר לו הר"א ממין בשם ר"ת דכ"מ שהוא טרפה ע"י נקב שאפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא טרפה [הוצא לעיל פי' מ"ג סק"ה] וכ"כ הרשב"א בתוה"א והוא מגמרא שם (כ"ג): נתמסמם הבשר רואין אותו כאילו אינו כו' וע"ל סי' מ"ח סק"ה ע"ש. (א) ולענין מ"ש בהג"ה ואין שאל"א בקיאות כל שנשתנה מראית הבשר כו', ז"ל הב"י כ' הגמ"י דאין לא בקיאות בשיעור נתמסמם הילכך כל שהבשר רע מטריפין לה וגם המרדכי כ' שאל"א בקיאות בגרייה שהרופאים גוררים לכך ראוי להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממוריני ממין שאל"א ר"ת מפה אל פה עכ"ל הב"י. ומ"ש בעמה"צ סק"ז דלריך להיות שינוי גמור כו' ע"ל סימן מ"ג סק"ד שכ"ד כל האחרונים דנשתנה מראית הבשר היינו שהבשר לקוי מחמת השינוי, אבל שינוי מראה לחוד אינו פוסל ולא כד' התב"ש דשינוי מראה לחוד נמי פוסל ע"ש בהג"ה מ"ש בדברי הב"א פ"ו וכו' וכו'. ומ"ש בעמה"צ שם בשם הט"ז אפילו נקרע הבשר כו' ר"ל נקרע הבשר לאחר שחיטה לא חיישינן שמה קרע זה מחמת מסמום הוא בא דאלת"ה אין לזה הבנה דהא אם נקרע בלוח"ה טרפה, כ"כ בס' שנות חיים סק"ח הוצא בד"ת. (ב) נידון מ"ש הב"ח בתשובה עובדא בתרנגולת שצטנה לבה וכשפתחה לאח"ש זכ ממנה מים הרבה. ונידון מה שהביא הפר"ח והתב"ש ר"ש סימן זה עובדא בבהמה דכשפתחו הטרפם לבדוק קפץ עליהם קילוח גדול של מים עכורים כל זה נתבאר לעיל סימן מ"ה סק"ז אות ד' ע"ש. וכן מ"ש הפר"ח ותב"ש כאן בסק"ד דין תרנגולת שיש חטוטרת בגלגלתה וטולה גבוה ויש חסרון בעלם הגולגולת כבר נתב"ל ע"סוף הלכות שחיטה אות ב' ע"ש:

[א] הוא מימרא דרב נחמן שם (כ"ג): בקץ עד שתנקב לחלל. ופרש"י דבהגיע לחלל יש לחוש שמה ניקבו הדקין ובדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהן עכ"ל, ובה"ג כ' בקץ ומחט בודקין אם נקב אחד מאברים שנקובו במשהו. והביאם הרא"ש שם סי' מ"ב והטור, וכ' הב"י דדעת הרמב"ם פ"א כדעת בה"ג דמהני בדיקה בזה, ודעת הרשב"א בתוה"א כדעת רש"י דלא מהני בדיקה בזה, וכ"כ דעת הראב"ד [ור"ן ורי"ז] והכי נקטינן דרבים נינהו ולחומר, וכן סתם בשו"ע. והפרישה והב"ח רס"י זה כ' דאף בה"ג לא קאמר אלא בנודע שהקן ומחט ניקב לחלל סמוך לשחיטה דאל"כ איכא למיחש שמה ניקב ועלה

[א] הוא מימרא דרב נחמן שם (כ"ג): בקץ עד שתנקב לחלל. ופרש"י דבהגיע לחלל יש לחוש שמה ניקבו הדקין ובדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהן עכ"ל, ובה"ג כ' בקץ ומחט בודקין אם נקב אחד מאברים שנקובו במשהו. והביאם הרא"ש שם סי' מ"ב והטור, וכ' הב"י דדעת הרמב"ם פ"א כדעת בה"ג דמהני בדיקה בזה, ודעת הרשב"א בתוה"א כדעת רש"י דלא מהני בדיקה בזה, וכ"כ דעת הראב"ד [ור"ן ורי"ז] והכי נקטינן דרבים נינהו ולחומר, וכן סתם בשו"ע. והפרישה והב"ח רס"י זה כ' דאף בה"ג לא קאמר אלא בנודע שהקן ומחט ניקב לחלל סמוך לשחיטה דאל"כ איכא למיחש שמה ניקב ועלה

ועלה בו קרום ואינו ניכר ע"ש. ומ"ש בפנים לפיכך כו' אם הוא מחמת מחט או קוץ טרפה כ"כ הרשב"א שם ריש ה"ט והטעם דאי מצפנים בא ודאי ניקב הושט או הדקין ולא לחלל הגוף, ואי מבחון בא חיישינן שמא ניקב אחד מאזורים הפנימיים וטרפה מספק ע"ל סימן מ"א סע"ט ולקמן אות י' (א) כ' התב"ש סק"א לא מצביא אם נמלא קוץ או מחט בחלל הגוף ואינו ניכר שום ריעותא צעיר ובשר דטרפה דמסתמא דרך הושט בא אלא אפילו שידוע שבא מבחון דרך העור והבשר נמי טרפה כ"מ מדברי רוב פו"ר. וכ' עוד דמשו"ע משמע דאפילו נמלא תחוב צעור ובשר וחוד המחט שיה צפנים להבשר ואינו בולט לפנים טרפה דחיישינן שנקב וחזר ע"י נענוע הבהמה כו' ע"ש, וע' בס' דרך חיים שכ' ע"ד התב"ש שצטטו דאינו מוכרח דאחזקין ריעותא לא מפזיקין דספק על וספק לא על אימור לא על כלל בפנים ע"ש. וכ"מ בפר"ת ססק"ו, וכ"כ בטור"ד קמא סי' ע"ה ובתניינא סי' קס"ב, ובדע"ת סק"ד הביא שכ' אליו חכם א' ג"כ להשיג ע"ד התב"ש בזה דהר"ן פא"ט צטטו דמחט בכבד כי דאין לחוש שמא ע"י נענוע חזר המחט לאחוריו וה"נ בזה וכ"כ הדע"ת שם לדינא דבשזה המחט עם הדופן בלמזים ולא נכנס לחלל כלל יש להקל בהפ"מ ע"ש. (ב) כ' הכו"פ סק"א ע"ד השו"ע שניקב לחלל דוקא ודאי אכל אי ספק הו"ל ס"ס ומוחר עכ"ל ור"ל דוקא ודאי שניקב לחלל אכל ספק אם ניקב לחלל מותר מטעם ס"ס שמא לא ניקב לחלל ואח"ל שניקב לחלל שמא לא נקב מאזורים הפנימיים וזה דומה ממש לספק על ארי שבש"ך סי' נ"ו סקל"ב כן פירש כוונת הכו"פ צבינת אדם שער חו"ה סי' כ"ה. וצטטו דאם שגאל צעו שגאל מן השדה ומצטבע דם מהדדים ונמלא בו נקב גדול וספק אם נכנס לפנים לחלל והיה הפ"מ ופסק כיון דאנו מסופקים אם הגיע הנקב לחלל או לא כשר מטעם ס"ס כמ"ש הכו"פ הנ"ל ע"ש. (ג) ולענין החלב. הבינ"א שם הביא ראיות להחיר וסיים והדבר לריך תלמוד ע"ש. והביאו בשו"ת בית שלמה סי' ק"ה וכ' ע"ד דלא ראה תשו' גבעת שאול סי' ו' שהורה לענין החלב בכיו"ב להחיר מטעם ס"ס ע"ש. וע' בטור"ד שם סי' קפ"ג שגאל צעורא צפרה שראו ששותת ממנה דם הרבה ממקום קרע שבצטן כרוחב ב' אלצעות וקראו לאיש בקי לתפור הקרע והכנים התופר ידו לתוך הקרע ואמר שאינו מגיע להחלל ובעל הפרה חושד לשכינו שעשה כן בסכין צכוונה להטריפה וגם ילדה קטנה אמרה כן במסל"ת והשיב דהפרה וחלצה כשרה דבספק אם הגיע לחלל גם ה"ז דמחמיר בספק חולי וספק קוץ בזה מודה דכשר אף בידאי בקוץ דהוי כספק על וספק לא על, ועוד התופר נאמן להעיד דלא הגיע לחלל וגם דהוי ספק חולי ואין מסל"ת נאמן להחמיר ובפרט קטנה ע"ש, והביאו בדע"ת סק"ג והאריך בזה והעלה דבדליכא שיעור קרע הפוסל בכרם החילון והתופר אמר שלא הגיע לחלל יש להקל גם אם התופר אומן אינו יהודי ע"ש. וע' פתש"ו סק"א מ"ש בשם חב"י מדין נקב בבשר שבין ללע ללע הנעשה ע"י גניחה ע"ש. וע"ל סימן מ"ח סק"ב וסק"ג באריכות מדברי אחרונים מזה ומדין נקב העושים לרפואה ע"י דקירה בכלי ברזל בצטן הבהמה. וידין הקזה שעושים בלואר הבהמה לרפואה. ומדין חולעים בכרם ובג"מ. וע"ל סי' מ"ג סק"ב אות ז' מדין נקב שעושים בדופן הבהמה ובטחול לרפואה וע' פתש"ו סק"ו מזה. (ד) נידן עלם בחלל הגוף. כ' המשב"ז סימן ל"ט סק"ג דאם יש לתלות שמללעות הוא, נראה דלא דמי למחט בחלל הגוף דהתם חיישינן שמא דרך הושט באה דרוב הגבלעים כן משא"כ בזה ולא חיישינן שמא ניקב באזורים הפנימיים דמ"ש מנשבר הללע דלא חיישינן לזה ודוחק לחלק בין שבר שבמקום אחד עומד לנמלא בחלל הגוף כו' ומ"מ כ"ל דוקא בהפ"מ ודוקא ביש לתלות שמללעות הוא הא ניכר שממקום אחר הוא כמו עלם של דגים ודאי לא גרע ממחט בחלל הגוף

עכ"ל, והנה בחידושי רעק"א שם והבית אפרים סי' ל"ט סקקל"ג השיגו עליו בזה ואוסרים אף ביש לתלות שנפרד מהללעות אם הוא עלם חד שנקב דיש לחוש שע"י נענוע הבהמה בחייה נקב א' מאזורים הפנימיים ע"ש. והובא דבריהם לעיל סי' ל"ט ח"ו סק"ו אות ז', וכן הדע"ק כאן סק"א החמיר טובא בזה, ובשו"ת יד מאיר סי' י"ח דחה דברי הב"פ והעלה דעיקר כד' המשב"ז להכשיר בהפ"מ, ובדע"ת סק"ז האריך בדבריהם והעלה לדינא דאם נמלא עלם שיש לו עוקץ מונח בחלל הגוף וניכר שנשבר הללע וגחסר ממנו ויש לתלות שזה העלם בא משם אם לא התחיל לנקוב שום דבר ומונח למטה על בשר הבטן או שנסרך לשומן שבגוף ולא תחוב בחובו כלל ואין העוקץ בולט לחלל יש להקל בהפ"מ ע"י דייקא אברים הפנימיים, אכל אם התחיל לנקב איזה דבר אפילו רק השומן וכדומה או שהעוקץ בולט מהסרכא לחלל יש לאסור גם בהפ"מ, אך אם העלם רחב מכל לדדיו בלא עוקץ גם בנמלא תחוב בשומן וכדומה יש להקל ע"י דייקא בפנים, ואם נסרך העלם למעיים אפילו יש בו עוקץ אם המעי מונח סמוך ממש למקום שנשבר מן הללע יש להחיר בהפ"מ ואם אין מקום הנחת המעי סמוך למקום הללע גם בעלם רחב אין להקל אפילו בהפ"מ כיון דאיכא נמי ריעותא דסרכא כו' עכ"ל וע"ש עוד פ"ד מזה. (ה) ביד אפרים הביא משו"ת אור נעלם סי' ט"ז עובדא באווחא שנמלא בתוך השומן הסמוך לללעות שקורין לינד"ן שמאל"ץ כמין מוגלא וכעין חוטין ושערות מנוולות ובחובו עלם קטן ראשו אחד חד וניכר שהוא מעלם ללע שבסוף הללעות ששם השומן הנ"ל מחובר וא"כ י"ל שנשבר משם ונדבק בשומן הסמוך לו ומה שנראה כמין מוגלא אפשר שצטעת שצירה היה מעורה עדיין צמט צער שבשם ונראה כמוגלא ואין חוששין שבלעה עלם ותלין בהחירא וגם מלינו שהעלם בא מבחון לפנים שהאוחות השמנות יושבות ואפשר שמכובד ישיבתה נכנס דרך עור הצטן מבחון לפנים ועמד במקומו ולא ניקב באזורים הפנימיים וא"כ יש כאן ס"ס להחיר ע"ש. וע' בדע"ת שם מ"ש ע"ד גדינא הסכים עמו להקל בזה ע"ש. (ו) בס' פחד יצחק באמלע ד"ה נוטות הביא מחשו' עפר יעקב עובדא באווחא שמה שנמלא בשומן הדקין כמין שני צילים ארוכים ועגולים מהשומן עלמו וחתכו אותם ומלאו מלאים נוטות תחובות כסדרן זו לזו כדרך גידולן ואח"כ מלאו עלם אחד חד בראשו ארוך כשלא אלצעות תחוב וטמון באווחו השומן והיה נראה מעט בחלל הגוף, ובדקנו הושט והדקין ולא מלאנו שום נקב ורופא אינו יהודי אמר שצטבע יוכל להיות שהעלם והנוטות נבראו שם [וכן אמר לי הרופא מומחה ד"ר א"מ מויא כ"י שחקמי הנתיח המפורסמים בעולם צמדע הרפואה מונים בין הגידולים המתהוים בחלל הגוף ובאזורים שונים גם גידולי עלם (אסטעאמ"ע) המחוברים ע"פ רוב לעלמות הגוף ויש שנמלאים ברקמות הגוף רחוק מהעלמות, הקצוות וכפי הנראה מתהוים ע"י גירוי מתמיד ונקראים גידולי עלם נבדלים ונמלאים בשרירים ובמתחים וגם בריאה ובחלר הכבד ובקרומי המוח וכדומה. ואם נוטות ג"כ מתהוים בחלל הגוף מזה אינו יודע עכ"ל וע"ל אות ט' מזה] מ"מ אסרנו כי ידעתי לא כן ידמה וגם לו יהא כדבריו, מ"מ יש לחוש שמא נקב העלם א' מאזורים הפנימיים הואיל שחודו היה בחלל הגוף עכ"ל ד' העפר יעקב, וכ' עוד בפתי"ל שם דבשנת התק"ו יוס' א' פ' בשלח הביאו לפני אווחא פטומא שנמלא בחתיכת שומן סמוכה מלד ימין למקום יליאת הרעי מהגוף נוטות קטנות חסופות כסדרן זל"ג, וגם מלאתי עלם דק אחד בראשו רחב כשני אלצעות כולו טמון בתוך השומן ולא ילא כלל מהשומן לחלל הגוף והכשרתו וכדומה לי שהעפר יעקב הנ"ל אילו לא ראה חידוד העלם וילא מהשומן לחלל הגוף לא היה אושר עכ"ל הפתי"ל, והביאו בעיקרי הד"ט סי' ה' אות א' והשיגו וכ' דגם בלא נראה חידוד העלם

הגוף. כ' הכ"ח סע"ג וז"ל מעשה אירע כ"פ בחזונו פטומות שנמלא בתוך השומן סמוך לבג"מ נולות ארוכות הרבה סמוכים ומדובקים ביחד ונפרדים אחד אחד והכשרתי דאין לנו להוסיף על הטורפות והדעת מכרעת שמחוך שנתרבה השומן לא היה כח בטבע האוואז להוליד גידול הנולות לחוך וגדלו בפנים, וכן הכשיר הר"א אשכנזי ואע"פ שהר"ר יוסף בתשובתי [שארית יוסף סימן כ"ג] נוטה לאיסור לסוף נחמתי ולא אמר בה לא איסור ולא היתר וכך הדבר פשוט דלא חיישין שמא יקב ע"י קוץ מבחון וע"י כך נכנסו הנולות לחוך דלחזוקי ריעותא לא מחזיקין ואפילו את"ל דיקב ע"י קוץ מבחון דלמא קנה רחב היה, שוב שמעתי מהרבה בני אשכנזי שדבר זה שכיח טובא במדינות אשכנז ואין פולה פה לאסורן והכי נקטינן להיתר עכ"ל, והביאו הע"ז סוף סי' זה וכן הביאו הש"ך באורח שלו וכו' דדבר זה כביעמא דביתא דאין כאן איסור דיש הרבה ספיקות כו' הילכך אין צוה גמורה כלל לאסור עכ"ל הש"ך באורח. וכ"כ הפר"ח סק"ד ותשו' משאת בנימין סי' ל"ח ול"ז סי' מ"ח ואמונת שמואל סי' י"ג וחגו"ש סק"ו להכשיר דטבע האוואזות כך והכי רביתיהו ודלא כשארית יוסף הג"ל ע"ש. אך בשו"ת פנים מאירות ח"ג סי' י"ד חמה על המכשירים מטעם שגדלו הנולות בפנים, דאיפכא מסתברא שגדלו הנולות דה מלי שהאוואז מנקרים בנולות ובולעים אותם וסוף הנולות חדים כמו קוץ וניקבו הבג"מ וילאו לחלל. ודינא כדן קוץ הנמלא בחלל הגוף, אך אם מונחים בתוך הבג"מ ולא ילאו לחלל הגוף צוה יש להכשיר כו' פכ"ד בקלרה, וכ"כ השאילת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ו באוואז פטומה שנמלא בועא בין עור הוואר והלשון ופתחוה ונמלא מלאה נולות ואסרה בפשיטות ע"ש, וכ"ד החינוך ב"י סי' מ"ד ושכן הורו כמה גדולים, וכ' במשכ"ז סק"ד דרבו צוה הדיעות באחרונים והכל לפי ראות עיני המורה אם מונחים כסדר נולות שיש להם קנים אמרינן בטבע נתגדלו ואם הם בלויים ומלא מוגלא מבחון בלו ויש לחוש לנקיבת אברים הפנימיים [וכ"כ הב"י סק"ה] ובשפ"ד סק"ב כ' בשם כנה"ג דיש לעיין בכל המקומות אם לא ניקב א' מהם או כשר ע"י בדיקה דוקא עכ"ל ע"ש. וע' בס' פחד יצחק שם שכ' דהמנהג להכשיר, והמעין היטב בהחיות ב"י הג"ל יראה בכל הדרכים שהמליא אין ממשות כלל ע"ש, וכ"ד החכ"א שם סע"ח. וע' טטו"ד שם שכ' ע"ד המשכ"ז הג"ל שחולק על הט"ז ולית מאן דחש לדבריו ונהגו עלמא כהט"ז וכן אני מורה להתיר, וכ"ד הגאון בעל בית אפרים והכי רביתיהו שכולם מונחים עם עוקלם ללד השימן ודבוקים בראש השומן אולי תמוזים בו, ולפעמים מלאה ב' בורות מונחים לארכם מחמת שגדלו זמן רב כו' והכי רביתיהו והתירתי המיד ע"ש. וע' דע"ה סק"ג דאם הנולות הם כפי התמונה המליי בעופות גם אם נמלא ביניהם נולות מרוקבים יש להקל, אבל אם נמלאו הנולות בחלל הגוף ולא בתוך השומן יש לאסור בכ"ג ע"ש. (י' כ' במשכ"ז שם דלאו דוקא נולות אלא ה"ה אם נמלא בחלל הגוף שכולת שועל או אברים יש לחוש לנקיבת אברים הפנימיים ע"ש. וע' חכ"א שם סע"א וב' ובינת אדם שם אות י"ז שהאריך בשאלה שנמלא זרע פשתן דבוק בדקין של אוואז מבחון ועלה עלי' קרום שבדאי הוא מחיים והביא פלוגתא הפוסק' במחט בחלל הגוף שדעת הב"י עפ"ד הרשב"א בשם כה"ג דהוי רק ספק טרפה, וכ"כ בשו"ע סימן מ"א סע"ט וכ"מ בשו"ע סי' מ"ט סע"ד ובריש סימן זה שכ' חיישין שמא ניקב כו', וכ"ד עו"פ, ודעת רש"י וסוספ' ורא"ש וסמ"ג דהוי ודאי טרפה דרוב הנבלעים

יולא מהסומן לחלל הגוף י"ה לאסור דממנ"פ דמהיכן צא לשם העלם אם מבחון צא הו"ל קוץ בחלל הגוף ואם נכרה שם בטבע מאן מפיו שנכרה אחר שנשלמה חתיכת השומן סביבה כו' ע"ש. אמנם ברע"ת שם דחה דברי הד"ט דאי נימא שנכרה שם בטבע ואין העלם יולא לחלל אחרי נחזיק ריעותא שנתהוה העלם קודם שנשלמה השומן סביבה אדרבה נימא נשחטה הותרה ונתהוה העלם אחר שנשלמה השומן סביבה ומעולם לא יולא לחלל הגוף והו"ל כספק על כו' וכיון דהנולות נתגדלו שם בטבע ואין בהם ליחה ורקבון זה מעיד דגם העלם נתגדל בטבע ויגיד עליו ריעו והביא ראיות דוגמא לזה מוזכרים (ע"ד). ויו"ד סי' ק"י סע"ז והעלה מחוך כך לדינא דאם נמלא בשומן כעין בילה ארוכה (*) מלאה נולות ובתוכם מונח עלם חד בראשו טמון בשומן ולא נראה ממנו בחלל כלל ויש לחלל שנתהוה שם בטבע יש להקל, אבל אם בולט מעט לחלל טרפה עכ"ל והוא כהכרעת הפח"ל הג"ל. (ז) וע' עיקרי הד"ט סי' ד' אות ט' שהביא בשם ס' פרי האדמה מעשה שהיה בשנת התק"י שנמלא בין השומן הכרכשתא עלם דק כלורת אדם ראש ארוך וב' זרועות וב' רגלים ארוכות כרוך בטייל"א [בקרום] ולא נודע מהיכן נחתה יש אמרו שנכנס לה מלמטה שיטבה על חיזה מקום שהיה מונח שם העלם וברוב הימים נתפשט בפנים ע"י חוס הטבעי ונעשה שם לורה הזאת וי"א כיון שהיתה נקיבה נעשה בתוך אם הולד בריה משונה וכיון שהיה לה חיות ילדה לחוך ונכנסה מחוך הטייל"א וברוב הימים נהקשה כעלם ובין הכי ובין הכי הכשיר, ותמה ע"ז הד"ט הא אם מבחון צא שניקב הדופן למטה ונכנס ח"כ הו"ל עלם בחלל הגוף ורק בנמלא בתוך הכרכשתא אז יש להכשיר ע"ש. והביאו דע"ת שם והאריך בדבריו ולדינא העלה להקל כדעת פרה"א הג"ל דרחוק שיכנס מבחון בצורה כזו וטפי יש לחלל שנתהוה בפנים בטבע וכנ"ל בשם פח"ל ע"ש. (ח) וע' טטו"ד תניינא סי' ק"ז שנשאל באוואז שנמלא בתוך השומן שעל העור מבחון נגד המעיים חתיכה אחת ובתוכה עלם עגול והשיב להתיר דאין להחזיק ריעותא שמא היה בפנים ועוד דתלינן שבא מחוך כשיטבה על הארץ וע"י חיכוך נדבק בצשרה ואח"כ עלה עלי' שומן מבחון וכמו מחט בירך דתלינן להקל שצאה מבחון ע"י חיכוך, ועוד דבר עגול כזה אף אם היה בפנים אין חשש דיתכן שנקלק מעלם הבילי"ג. וכ' שבא לפניו עוד מעשה שהיה בפנים חתיכה שומן ובתוכה עלם דק עגול והיו מדובקים שנים יחד וקלפו זמ"ז והיו דומין כעין קשקשת מדגים שקורין קארפי"ן והעלה להתיר כיון באין צו עוקץ. והביאו ברע"ת שם וכ' דאם נמלא העלם בפנים אין להתיר רק כשנמלא קלת חסרון מעלם הבילי"ג יש לחלל שנקלק ממנו כהפנית כזה, אבל אם ניכר שלא נחסר מעלם הבילי"ג או שהוא ממש כעין קשקשת דגים אין להתיר דרוב הנבלעים הוא דרך הושט ואף שהוא דבר עגול ואין לחוש שניקב ונתרפא מ"מ הרי בע"כ נכנס מבחון ונתרפא הנקב במקום שנכנס ויש לחוש לנקיבת הושט או המעיים דלתלת שנתהוה בטבע אין לסמוך על סברא זו להקל בעלם כזה שיש לחוש בו שנכנס מבחון ע"י שבלעה קשקשת דגים [והוא כמ"ש המשכ"ז הג"ל אות ד'] וכ' עוד שם מעשה צא לידו שנמלא בשומן שחלל הגוף עלם רחב ועגל כעין קערה וכלורת חלי גלגולת של עוף ואסר, ועוד צא לידו עלם עגול כזה והיה שם ג"כ נולות קטנות בלא שום ליחה ורקבון והכשיר כיון שהיה שם ג"כ נולות אמרינן דכמו שהנולות נתגדלו בטבע כן העלם ג"כ נתגדל בטבע כנ"ל סוף אות ו' בשמו ע"ש. (ט) נידון נולות בחלל

הג"ה

(*) ומה שמקמק המנחת יוסף סק"ג אות ח' ע"ד הדעת' אלו דמשמע דוקא כשהעצם מונח בתוך הנולות הוא דיש להקל מסברא טרנוצות נתגדל כטבע גם העצם נתגדל כטבע הא לא"ה לא, והרואה' בלשון עיקרי הד"ט יראה דהעובדא דעפר יעקב היה שהעצם היה בשומן שבמקום אחר ולא בתוך הנולות ע"ש מ"ש עפ"י לדינא, ונראה לי שכ"כ משום דלא ראה דברי עפר יעקב בס' פחד יצחק גופה שמבואר שם דהעצם היה בתוך הנולות כנ"ל אלא ראה רק כפי שהעתיק דבריו בעיקרי הד"ט ולא הרגיש שבעיקרי הד"ט נשמט תיבות תחוב וטמון באותו השומן היינו באותו השומן שהנולות שם נמצא עצם ע"ש ודוק:

הם דרך הושט וא"כ ודאי ניקבה הושט או הדקין וילא לחלל הגוף, וכ"ז הוא במחט ש"ל שחט מבחוץ בזה דרך הדופן, אבל אם נמצא בחלל הגוף גרעין של תבואה או שאר זרעונים או אבן נראה דהוי טרפה ודאית לכו"ע שהרי ח"א לומר בזה שנכנס מבחוץ ואפילו בעוף שיש זפק לא חליקין שניקב הזפק וילא דאמרינן כאן נמצא ופאן היה ועוד שדרך הזפק ח"א ליכנס לחלל הגוף וכמ"ש הפר"ח בסיומן ל"ג סק"ה דלכן ניקב הזפק כשר שהמקום שם לא ודחוק ואף אם ניקב שם אין המאכל יורד לחלל, וכן נראה כמעט לחוש העין וא"כ בלא"ה טרפה דליכא למיתלי בזפק כלל ע"ש. אך בשפ"ד סי' מ"ט סק"ה כ' דעוף שיש לו זפק הוי ספק טרפה והוצא לעיל שם סק"ה אות ב' ע"ש. וע' דע"ת סי' ל"ג סק"ה ח"א שכ' דדק וראה שכל הזפק מונח בחוץ ודופן העוף צעלם וכשר חולץ צינו וצין החלל, ע"כ אין שום דל לחלות בזפק אך אם יש מכה בדופן החולץ צין הזפק להחלל ונרקב כל עובי הדופן מעל"ע במקום המכה ונמצא בהמכה גרעין של תבואה וכדומה וניקב הזפק בנקב שאפשר שלא הגרעין דרך שם יש לחלות שפול לשם המאכל מן הזפק וכשר ע"ש. (יא) עוד בחכ"א שם דהא דמטריפין בכל זה היינו דוקא שהוא צענין שא"א לומר שלאחר שחיטה נפל כו' ע"ש. וע' דע"ק סק"ג ומק"מ פק"ד דהא דמטריפין בחצנים היינו דוקא

במשהו (ב) וטרפה. לפיכך כל האברים ששנינו בהם שאם ניקב מצד אחד בשר, בלב, ועובי בית הכוסות, וקורקבן, אם הנקב מצד אחד דוקא בשניקב מחמת חולי אבר אם הוא מחמת מחט או קוץ טרפה : הג"ה ואם הוא ספק אם נעשה ע"י חולי או קוץ ומחט כשר (ב"י בשם אה"מ) (ג) ועיין לעיל סי' מ"ט (ד) וכ"ש שיש להכשיר כה"ג בניקב העור והבשר עד החלל ומיהו (ה) אם ניקב הקוץ לפנינו ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפנינו בדופן הבהמה לאחר האברים נראים הדברים שלא ניקב במקום אחר לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו לא ניקב לבית חללו כשרה :

ב הא דמטריפין [דוקא] בקוץ או מחט שהם דקים (ואי אפשר לדקוק אחר נקב משהו) אבל בקנה וכיוצא בו (ו) כשר ע"י בדיקת האברים שנקובתן במשהו :

אם

החולץ צין הזפק להחלל ונרקב כל עובי הדופן מעל"ע במקום המכה ונמצא בהמכה גרעין של תבואה וכדומה וניקב הזפק בנקב שאפשר שלא הגרעין דרך שם יש לחלות שפול לשם המאכל מן הזפק וכשר ע"ש. (יא) עוד בחכ"א שם דהא דמטריפין בכל זה היינו דוקא שהוא צענין שא"א לומר שלאחר שחיטה נפל כו' ע"ש. וע' דע"ק סק"ג ומק"מ פק"ד דהא דמטריפין בחצנים היינו דוקא בחצנים ממש, אבל אם יש לחלות שממולא נחשקה כטיגרי וכאזן כשר אחר הבדיקה באברים הפנימים דשם ע"ש. (יב) כ' דע"ק עוד שם שנמצא בעוף אלל הדקין כפתור והיה בו כמין גייר דק מאד אין לומר שזהו קרום דק שחתח קליפה הקשה דהצילה שהתחילה להתרסק ונתקלקלה כו' דאין רגילות ריקום צילה בתחילה בקרום ההוא וכיון שמהותו נטתה לגייר חיישין שבה דרך הושט כדרך כל הנצלעים ואין להקל כלל ע"ש. והביאו דע"ת סק"ז וכ' דכמה פעמים בא לפנינו צילים קרושים שאין בהם אלא קרומים דקים לצד ואמאי נחזיק ריעותא שניקב הושט וטפי יש לחלות שנתהוה בהם מצילים קרושים שנשחנו ע"י יוצא וכדומה ודומין לגייר או מהליחה שנתייבש מעט מעט ונעשה כעין גייר ע"כ יש להקל אם לא שניכר בבירור שהוא גייר הבא מעלמא אז יש לאסור ע"ש :

[ב] כ"כ הרשב"א בתוה"ק וז"ל ניקב הקוץ בפנינו ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב מדופן הבהמה לאחר מהאברים נראין הדברים שלא נגע במקום אחר ולפיכך אם פגע בלב וכיו"צ ולא ניקב לבית חללו כשרה עכ"ל יד' דיעות יש בזה הב"י בארוך שלו כ' עפ"ד הרשב"א בתוה"א ובתשובה דלא מכשיר אלא בניקב בפנינו וראינו שלא נתחב אלא בלב [וח"ת איך אפשר לראות מחיים שלא נתחב אלא בלב י"ל פשוט שניקב הקוץ נקב גדול שיכולים לראות שנתחב בלב, תב"ש סק"צ ע"ש. וע' ב"ח סע"ג] וכשנשחטה נמצא ג"כ תבואה בלב ולא ניקב לחללו כו' ע"ש. והרמ"א בד"מ סק"צ חולק עליו וכ' דאפילו לא ראינו להיכן ניקב אלא כל שראינו שנכנס המחט מבחוץ נגד הלב ותבואה עתה בלב חליקין דלא ניקבה רק ללב ולא במקום אחר וכשרה. והמרדכי סי' תרכ"ז כתב בשם ראב"ה דאפילו לא ראינו שנכנס המחט מבחוץ נגד הלב אלא שנמצאת תקועה בלב ויש היכר בדופן הללעות שבה מבחוץ והיא עדיין תקועה בדופן כשר, וטעם הדבר ביאר הב"ח שם ע"ש. ובשערי דורא סס"י ל"ד מיקל אפילו דליכא ריעותא בדופן לחוד או שהיה התבואה בדופן עדיין. והביא הש"ך סק"ג ד' שע"ד וכ' שכ"כ מהרי"ל ומהר"א ווא"ה, ומ"מ לדינא הסכים הש"ך לד' המרדכי בשם ראב"ה וכן דעת הרש"ל ב"ש"ס סי' ע"ז והב"ח שם והט"ז ופר"ח סק"ג וכו"פ סק"ה ובל"י סק"ג וחגו"ש סק"ד ע"ש. אך התב"ש שם האריך בזה ומסיק דאין להקל אלא בנתחב לפנינו ונשחטה מיד ונמצא תחוב ממקום הנקב לתוך הלב ולא לחללו ע"ש. והסכים אליו המחבר"ר אות ו', אך בשפ"ד סק"ג כ' לדינא כהש"ך ודעימיה ולא הביא דברי התב"ש ע"ש. וע' דע"ת סק"ח שהעלה דבאין הפ"מ יש להחמיר כהתב"ש ע"ש. וכ' עוד הש"ך שם דמבואר במרדכי דאין חילוק בזה בין קופא לבד או לגו ובין קטינתא לאלומתא ע"ש. וע' פר"ת סק"ד מ"ש צענין זה דלפירושו שפיר יש חילוק בזה ע"ש. ואקלר דכל ענין זה אינו מלוי כלל. (א) ועיין בפתחי תשובה סק"ד שהביא בשם ס' פתח הבית שחקר צדין אם נתחב קוץ בפנינו ומיד ילא כגון שנכנס קוץ מן חילין לתוך דופן הבהמה בחוץ ומיד הרחיקה עלמה ונשאר הקוץ על החילין אם נומר כיון דהוא יודעים שהיה נגד הלב ואחר שחיטה נמצא ריעותא בלב ולא נכנסה לחלל ח"כ תו לא חיישין שחט ניקב אחד משאר אברים ונהי דהב"ח והט"ז והש"ך הלריכו שיהא הקוץ תחוב כו' היינו שלא יהיה תחוב בלב לחוד או בדופן לחוד, אבל בכבר ילא הקוץ כשר או דילמא לא שגא והניח בל"ע והביאו דע"ת סק"ז וכ' דלפי מ"ש הרש"ל סי' ע"ה לחלק בין תחוב או לא דדוקא בתחוב הוא דחיישין לכל האברים כו' ואף דהב"ח חולק עליו מ"מ בכה"ג שנמצא ג"כ נקב בלב שאינו מפולש דהמרדכי לפי גירסת מהר"א ושא"פ מקילים לגמרי ח"כ עכ"פ בכה"ג יש ללרף דעתם ולהקל ע"ש :

[ג] כ"כ הרא"ש הוצא לעיל ריש סק"א דעל מה שפרש"י ובדיקה ח"א מפני שאין נקב ניכר בהן כ' ע"ז הרא"ש וספק קניא דלעיל

(ב) וטרפה. ולא מהני בדיקה דא"א לדקוק כל אברים הפנימים ולהכיר נקב דק (רש"י ועו"פ) ודוקא קוץ או מחט שהם דקים אבל קנה וכיו"צ שהם עצים קלת יתבאר לקמן סע"ב דמהני בדיקה, ועיין יסה"ב שם :

(ג) וע"ל סי' פ"ט. ור"ל דשם סע"ד פסק המחבר דספק ע"י חולי או קוץ ומחט כשר. וע"ל שם סק"ה החלוקי דיעות בזה וטעמיהם, והכרעת האחרונים ע"ש :

(ד) וב"ש שיש להבשיר וכו'. ומ"מ לריך בדיקה נגד הנקב [ממש ולא בכל האברים. שפ"ד סק"ב] כיון דליכא ריעותא לפנינו (ש"ך סק"ב בשם רש"ל) :

(ה) אם ניקב וכו'. ודברי שאר פוסקים בזה מבואר ביסה"ב ס"ק [ב] :

(ו) כשר ע"י בדיקה וכו'. ואין להתיר ע"י בדיקה אלא בידוע שנעשה סמוך לשחיטה ובאין ידוע אין להקל כ"א ללריך גדול ובעיון רב ע"י צודק ירא ה' מרבים (תב"ש סק"ב) ודעת שאר אחרונים בזה וקלת פ"ד מבואר ביסה"ב ס"ק [ג] :

הכשר

יסוד הבית סימן נא דיני מחט או קוי שנמצא בבהמה או בעוף דוד עמודי הבית

דלעיל דאית לה צדיקה, קנה הוא גדול מקון עכ"ל, וכ"כ הטור ועו"פ סתמא דצקנה מהני צדיקה, אך התב"ש שם ומשכ"ז סק"ג כ' דדוקא בידוע שנעשה סמוך לשחיטה דאל"כ יש לחוש שניקב אחד מאזרים הפנימים ונתרפא והו"ל קרום שעלה מחמת מכה ואינו ניכר וכמ"ש הפרישה והב"ח לדעת בה"ג והרמב"ם בקין ומחט הובא דבריהם לעיל שם, וכ' עוד התב"ש שם ואע"ג דאפשר לחלק דדוקא בנקב משהו שנתרפא א"ל להכיר בו, אבל נקב הגעשה ע"י קנה שהוא גדול ניכר הוא כשנתרפא מ"מ כיון שצ"ל קשה לסמוך בדורות הללו על שום צדיקה וכ"ש בה"ג דמריחא מלתא טובא לעיין בכל חלקי אבר וכל הדקין בו, והעלה לדינא כמ"ש בעמ"ב צשמו, אכן בחכ"א שם סע"ט כ' דצקנה או בחתיכת עץ וברזל עד כשר ע"י צדיקה אברים צב"ע דאי ניקב היה ניכר ואפילו לדין שא"ל בקיחין בצדיקה נוכל לסמוך על צדיקתו דלזה א"ל בקיחות, כן משמע מדל"א הגיה הרמ"א וכ"כ הש"ך בסימן נ"ז סק"ג להדיא עכ"ל ע"ש. וע' תשו' שער המים אות ז' שהשיג על התב"ש וכ' דצקנה גדול שהרמ"א כ' דמהני צדיקה לדברי הכל א"כ גם להעלות קרום חין לחוש דניכר צמיני מקום הנקב שעלה קרום מאחר דהנקב הוא רחב ומיהו לריך בקיאות גדול ע"ש. וע' פתחי תשובה סק"ז שהביא צשם תשו' שב יעקב סי' כ"ה ופתח הבית סי' י"א דבמקום הפ"מ יש להקל בקנה רחב ע"י צדיקה ד"ל דוקא בקון חיישינן שמא הבריא, אבל בדבר רחב לא חיישינן להצריא ע"ש. וב"ד המחכ"ר אות ז', וכן בדע"ת סק"ט האריך בזה והביא לשון הרמב"ן חולין (כ"ג :) שכ' בקון צחלל דא"ל בצדיקה כו' ולא דמי לנפולה דמהני צדיקה דהתם מיקרע קרע וטפי - ממהוה הוי כו' הרי מצוה דס"ל דכל דהוי טפי ממהוה מהני צדיקה ואין לחוש שמא קרום עלה בנקב וכ"ה ברש"י א"ל צשמו כו' ועכ"פ מצוה דלשיטת המקילים גם בלא נודע מתי נעשה ושמא עבר זמן רב יש להקל ולא חיישינן שמא נתרפא ודלא כתב"ש וכ' לדינא דצקנה רחב גם בנשתהה יותר מג' ימים קודם שחיטה יש להקל ע"י צדיקה אברים הפנימים, אך צעין שילך ד' אמות הילוך יפה קודם שחיטה מחשש ריסוק ע"ש. (א) בשו"ת טעו"ד תניינא סי' קס"ב שנשאל בעובדא צבהמה שנכנסה לגינה מוקפת בגדר מעלים זקופים ורחשם חד כעו"ב אלצע וכשהצריחו הבהמה מהגינה עברה על הגדר ונתקע יתד אחד בצטנה וניקב העור והצער עד החלל והרצ הכשיר ומורה אחד הטריף והשיב דיפה הכשיר הרצ, אך לא מטעמו דאף שהוא דבר רחב מ"מ כיון שניקב צכח יש לחוש גם בדבר רחב לנקב משהו דאין לו צדיקה, אך הבהמה מותרת מטעם ס"ס ספק שמא לא נכנס לחלל רק היה שזה לדופן והוי כספק לא על ואח"ל על שמא לא ניקב באזרים הפנימים ע"ש. והביאו בדע"ת שם ודחה דבריו דמ"ש ספק שמה היה שזה לדופן כיון דא"ל ללמס חין ללרפו לס"ס, אבל גם מ"ש דצניק צכח גם בדבר רחב לא מהני צדיקה ליתא כדמוכח מדברי הרמב"ן הנ"ל דנפולה מהני צדיקה משום דהקרע יותר ממהוה והתם הוי צכח והעלה לדינא דאם היתד עד צראשו כעו"ב אלצע יש להקל ע"י צדיקה באזרים הפנימים אם הלכה ד"ל קודם השחיטה הילוך יפה כנ"ל צשמו, וכ' עוד צשם הפר"ת דאם הקנה הרחב יש בו קסמין דקין ע"י שהוא מרוץ קלת בלדדיו דינו כקון ומחט גדיס ע"ש. (ב) וע' פתחי תשובה סק"ה שכ' צשם תשו' שב יעקב דאם נמלא עגולים של עופרת שקורין שריו"ט דינס כקון או מחט, אך אם הם גדולים כמו קטניות דינס כקנה רחב ויש להקל בהפ"מ ע"י צדיקה אברים שנקובתן במשהו ע"ש, ובתשו' חת"ס סימן נ"ב וג"ג מענין זה באורך, וע' עיקרי הד"ט סי' ה' אות ט' שכ' צשם זר"א דעופות שגלדו צקנה שרפה [צ"ק"ס] כדוריים קטנים של עופות אסור לאכלם דלפעמים נכנס א' מהם תוך הגוף וגסתם הנקב באופן שאינו ניכר ושמא ניקב א' מאזרים הפנימים ושכן המנהג ע"ש מ"ש הד"ט ע"ז. (ג) וע' דע"ת סק"ד צמעשה שנשכו עופות צפיהם עוף א' וניקבו עד לחלל והיה הנקב צקלה הגוף סמוך לנקב הרעי במקום שצפנים מונח השלל של צינים ונקב הנשיכה היה קטן מאד עד שלא היה באפשר שיכנס כל פי העוף לחלל בעומק רק מקלחו צקלה של פיו וצדק השלל והיה שלם בלא נקב והכשיר גם בלא הפ"מ דאף דפיהם של תרנגולים דומה לקון ומחט מ"מ כיון דבמקום ההוא מונח רק השלל של צינים ולשיטת כמ"פ גם צניקב כשר כנ"ל סי' מ"ה הכא דספק שמא לא ניקב וצפרט שצדק והיה שלם כשר צכ"ע :

[ד] הרא"ש שם סי' כ"ז אהא דאיתא בגמרא שם (מ"ט :) ההיא מחטא דאשתכח בחתיכה דכבדא סבר מר בריה דר"י למיטרפה א"ל רב אשי חילו אשתכח בצשרא כה"ג הוה טריף מר אלא א"ר אשי חזינא חי קופא לבר כו', וכ' ע"ז הרא"ש דלכאורה משמע דאף בצשרא אי משתכח כה"ג מחט בירך [או צשרה, ע"ל אות ג'] הבהמה וקופא ללד חלל הבהמה טרפה דאמרינן דמן הדקין צאתה ודרך חודה נכנסה בירך דאי מבחון צאתה היאך ניקבה צקופא כל עובי הירך כו' מיהו חומרא גדולה היא זאת אע"ג דמסתבר ומיהו אין ראיה לאסור מסוגיא דשמעתין דאיכא לפרושי כו' ובצשרא בין קופא לגיו בין קופא לבר כשרה והכי נהוג עלמא לפי שהבהמות מתחככות צכחלים ואפילו נכנסה דרך קופא דוחק ועובר בעומק הירך עכ"ל הרא"ש. זכ"כ הטור ועו"פ. (א) והנה הב"ח סע"א כ' דמלשון הרא"ש והטור שלא הזכירו צדין זה אלא בהמה יש לדייק דדוקא בהמה שדרכה להתחכך הוא דכשרה, אבל בעוף שאין דרכה להתחכך טרפה, והביאו הש"ך שם להלכה, אך הט"ז שם חלק על הב"ח זכ"כ דאין לאסור דמלינו גם בעוף שלפעמים נכנס במקום לר כשרולים לתפסו או שער סיבות ואפשר שעי"כ נכנס הקון או המחט אפילו הקופא ללד חלל וגם הרמ"ל לא הזכיר צדין זה בהמה, וצנקה"כ דחה דברי הט"ז, וכן הפר"ח סק"ד השיג על הט"ז דאטו משום דלפעמים נכנס במקום לר דהוי מלתא דלא שכיח נתיר איסור דאורייתא, והפר"ת סק"ו דחה ד' הפר"ח ולקיים ד' הט"ז דזימנא טובא חזינא דמתחכך ומתעפר בארץ ובפרט התרנגולים דספני מארעא, וכ"כ צס' שלחן גבוה סי' נ"א מ"ח ב' דמסתבר כהט"ז דגם עוף מתחכך בגומות ויותר מלוי בעוף מבהמה כדאמרו צפ"ק דבילה דספני מארעא ובפרט באשפה שהוא עפר תיחוח ומלוי שם יותר קון ומחט מציתה, ובשו"ת שצו"י ח"ב סי' ס"ז הכריע דכל מיני עופות ציתיות כאוויזים ותרנגולים שדרכם להתחמם באשפות יש להקל והמחמיר בזה הוא אינו אלא מהמתמיהים, אבל בעוף אשר תעוף בשמים אין להקל כלל, ובלי סק"ה דחה דברי השצו"י ומסיק להטריף כדעת הב"ח וש"ך ופר"ח בכל עיף, והביאו המחכ"ר אות ט', וכ' אכן ראיתי מי שהסכים עם הט"ז הלכך נקטינן בהצו"י, וכן מ"ש הכו"פ לחלק בין עוף גדול שקורין אינדי"ק ויש לו כח לשאר עופות שאין להם

(ח) קורט של חלחית וביו"ב וכו'. בהמות שנמלא צבני מעיים בהמות מלד שאוכלות עשב שקורין בערבי כל"ך יש להכשיר בהמות ישראל ללא דמי לחלחית (ט"ז) סק"ה בשם מבי"ט) ואין להקל בזה כ"א כשהרושם אינו אלא מלד פנים ולא מעבר לעבר וזה דוקא בהפ"מ (תכ"ט) ושפ"ד סק"ה ועו"א (ח) ובאורך מכל זה וכמה פרטי דינים מבוחר ביסוד"ז ס"ק [ה] :

המחט טמונה כולה בבשר, וכ"כ המחב"ר שם בשמו, וכ"כ המחב"ר כלל כ"א חות ז' ואות י"ח דדוקא שראשה העב הוא עב כגרעין של תמרה, אבל פחותה מזה אפילו מחטין שחופרים בהן שקים נקרא קלישתא דיכולה לנקוב חף בלד העב שלה. וכ"כ הדע"ת סק"ה ע"ס. וע"ל סי' מ"א סע"ו. ג) כ' באו"ה הארוך כלל כ"א דין כ' וז"ל כתב הרא"ש מחט שנמלא בבשר בהמה כגון בירך או בשדרה וכו' ג' כשר ואפילו באלימחא וקופא ללד חלל כו' עכ"ל. וכ' בשם שו"ג שכן הורה הרב כרם שלמה וצית דינו במחט שנמלא בצבני בשר הללעות, והביאו המחב"ר אות ח' ע"ס. וע' שו"ת שם ארי' בהוספות סי' ט"ז שנשאל בעובדא באשה שלקחה בשר מן הללעות של בהמה ואחר הבישול צעת אכילה מלאה בהבשר מחט מלא חלודה ודבוק בבשר מאד באופן שבדאי מחיים בא והשאל לידד להטריף דשמא מצפנים בא דרוב הנבלעים הם דרך הושט והוא השיב להתיר דכאן לא הוחל מעשה הטורף והיו כספק לא על ואמרין נשחטה הותרה, ועוד דשכיה טפי להתירא דמתחככת בכתלים ע"ס מה שילד צעוף כה"ג. וע' שו"ת עדות ביהוסוף סי' י"א שהיקל בכה"ג גם צעוף הגם דא"א לברר באיזה לך הוה תחוב מושם דהוי ס"ס ע"ס באורך הובא דעת"ס.

(ד) כ' בשו"ת יד אליהו סי' ס' בעובדא באווא שצבירה העב שקורין צילי"ג או ברוס"ט נמלא קוץ ארבו כורת מונח בשפוע קלת ולא היה ניכר שום נקב מצפנים ומצחון והתיר בפשיטות דגם הב"ח ודעימ' לא החמירו אלא אם הקופא ללד חלל, אבל בדלית ל' קופא כלל מודים כולם דמותה, והביאו המחב"ר אות י"א ופתש"ו סק"ד ע"ס. וכ"כ בדע"ת שם וכ' עוד שם סק"ז דאם נמלא קוץ או מחט בבשר הירך וכדומה ואין שום היכר וריעותא לא מצפנים ולא מצחון יש להתיר גם בלא הפ"מ, ואם יש איזה ריעותא מצפנים ולא מצחון יש לאסור גם בהפ"מ דודאי דרך הושט בא ואם יש ריעותא משני הצדדים יש להקל בהפ"מ ד"ל שלא נכנס לחלל אלא שנתקלקל ע"י תחיבת המחט שכן הוא בטבע שנתפחה ונקבב סביב המחט שהמחט אוכלת הבשר כמ"ס רש"י שם (מח:) ד"ה חסב"פ והר"ן ע"ס :

[ה] בגמרא שם (נח:) אמר שמואל הלעיטה חלחית טרפה מ"ט דמינקבה למעיניה, ואותיבנא עליה מדתניא הלעיטה חלחית כשרה ואוקימנא ברייתא בעלין ודשמואל בקרעין [דחד הוא ומוקב לבני מעיים, רש"י שם] וכ"פ הטור וש"פ דהלעיטה קורט של חלחית טרפה [בבהמה וכ"ס צעוף, או"ה כלל כ"ה דין י"ב] אבל אכלה עליון שלי כשרה, וכן דייק בשו"ע שז' כגון קורט של חלחית לאפוקי עליון, וכ' הפר"ח סק"ה ע"ד השו"ע קורט של חלחית, אבל השורש אינו מוקב כמבואר בתשו' המבי"ט ח"א סי' קנ"ו עכ"ל. ור"ל דבתשו' שם משה השורש לעלין ע"ל אות ב', אך התב"ש סק"ה השיג עליהם וכ' דבהשורש אין לנו ראייה כלל להתיר ע"ס. וע' מחב"ר אות ט"ו שהאריך בדבריהם והעלה דעיקר כד' המבי"ט ופר"ח דשורש של חלחית אין להחמיר ע"ס באורך. וכ' עוד הפר"ח שם ומסתברא לי שאף אם שחטה תכף ומיד אחר שאכלה הקורט של חלחית טרפה מושם דכיון שסופה לינקב כנקב דמי, ואף שלפי הגירסא שצדמב"ט שהביא הטור לא משמע כן, מ"מ לדינא נקטינן לאיסור והסכימו אליו לחה"פ ובל"י סק"ו ומחב"ר אות ט"ז ע"ס. (א) ומה הוא חלחית. רש"י שם ובעו"מ כתב שהוא לזר"א בלע"ז, וכ"כ הערוך והמתרגם שהוא לאזערקרוי"ט טייפעלסקווי"ט. והרא"ש פ"ב דע"ז סי' ל"ח כ' דחלחית הוא בלזור"י וכ"כ הפר"ח שם בשם רי"ו, אך כ' דהענין עלמו הוא פלא דבין שחלחית הוא לזר"א בפרס"י ורוב המפרשים, ובין שהוא בלזור"י כפירוש רי"ו הדבר ידוע שאין בו סכנת נפשות דהרבה פעמים מלעיטין זה הצלדור לחרנגולת מפני שמועיל לזכירה לאוכל ממנה [וה"פ שם] הקנה חוזר חוזר ואל תלמדך בלזור"י, דע"ת] וכ"מ בגמרא שם (כ"ט.) האי מאן דאכל חלחית תקלי חלחית אליבא ריקנא משחלת משכיה הא לאו הכי לא, וכ"מ בע"ז שם דחלחית אין בו סכ"כ ע"ס. וע' פר"ת סק"ז שהשיג עליו דאמת שאינו ממית אלא לבהמה ולא לאדם ומה שמלעיטים לחרנגולת חלחית מלעיטים ולא קורט ואה"כ אם מלעיטים לה קורט טרפה כדקאמר בש"ס, ובס' כנפי יונה כ' דבלזור"י הוא בל' לטיין אכ"א קרדינ"א, והביא מס' אולר חיים דחלחית הוא קאו"י וכ' דהחוש אינו כן דקאו"י אין בו חמימות כלל ומ"מ יש לחוש לד' אולר חיים שהיה חכם בדורו ובפרט בחכמת הרפואה ע"ס. ושאלתי מזה את החכם הצלשן ד"ר א"מ מו"א נ"י וא"ל שחלחית הוא לאזערקרוי"ט וגם נקרא טייפעלסקווי"ט מלד ריחו המשוה ורע ובלשון לטיין נקרא אז"א פעטוד"ע והוא גוש מהרבה גרעינים המדובקים יחד והוא שרף הנוטף וזב מאילן הנקרא בערבי חלחית ובל"א פערול"א ומקום גדולו הוא בארנות המזרח ערב ופרס עכ"ד. (ב) לענין מ"ס בפנים ואם הוא דבר שספק מוקב בו. דדבר שספק מוקב ספק אינו מוקב כדדק, וכ' ע"ז הב"י דלטעמו חזיל דסובר ככה"ג דיש בדיקה לבני מעיים [כמשנל"ע סק"ה] אבל לדעת רש"י אין להם בדיקה כו' עכ"ל, אך הדרישה חולק עליו בזה דע"כ לא קאמר רש"י דאין בדיקה לבני"מ אלא בקוץ או מחט דהנקב הוא דק מאד ואינו ניכר וגם איכא למיחש שמה נסהם משא"כ בזה הוא ניכר שמקום הנקב נשרף וגשחת מהחמימות, ונקב כזה יש לו בדיקה אליבא דכו"ע ע"ס. וכן השיג עליו הפר"ח סק"ח דדוקא קוץ או מחט דודאי טבעו לנקוב, אבל בדבר שהוא ספק דלמא לא מוקב כלל יודה רש"י דיש להם בדיקה ודלא כהב"י וא"ל אם תכף שאכלתו שחטה דודאי כשרה ע"י בדיקה ואם בדקו ונמלא שנשחטה מראית הבשר לריעותא הוי ספק טרפה דא"א בקיאים בנתחמסם כו' ע"ל אות ד' מ"ס בשמו עוד בזה. (ג) ולענין מ"ס בעמה"ב בהמות שנמלא בבני"מ בהמות אדומות כ' נחלקו בזה המבי"ט והב"י, המבי"ט בשו"ת שלו ח"א סי' קנ"ו וח"ב סי' קל"ד מתיר בהמות ישראל וכ' הגם שקלת מתות באכלם העשב כל"ך מ"מ הוי רק סם המות דבהמה שהוא כשרה ואין זה חלחית דאמר שמואל טרפה דחלחית הוא הנוטף מן העץ שקורין לו בערבי חלחית ועשב זה קורין בערבי כל"ך, ואפילו חלחית אינו אוסר כ"א הקורט ולא העלין ולא השורש כו' וכפי שאומרים

להם כח השיג עליו המחב"ר אות יוד דלא בכח לצד תליא מלחא אלא באם דרכם להתחכך תלוי הדבר ע"ס. וע' שו"ת דברי מנחם סי' ד' שהביא ראיות לד' הט"ז שאין לחלק בזה בין בהמה לעוף וכ' דאף מי שלבו ניקפו להקל בענין זה אין להתמיר צעוף אלא כחידו ללד חוץ וקופא לפנים, אבל קופא ללד חוץ והדור לפנים יש להכשיר לכו"ע בלי שום פקפוק ע"ס הובא דעת"ס. (ב) כ' הפר"ח מ"ס צעוף דבמשנל"ע שם דכ"ז במחט אלימחא, אבל בקלישתא כעין שלנו ודאי יש להתיר בכ"ע חף צעוף אם עוף

יסוד הבית בית כימן נב דיני עוף שנפל לאור ושינוי מראה באברים דוד עמודי הבית

כי רק בקלת זמן החורף כשאוכלים מעט כל"ך מתות קלתם אח"כ אוכלים וליגס מוקים וכ"ז צבהמות הצלות מתחום אחר, אבל הצבהמות מתחום זה [לפת ת"ו, שהמצי"ט והב"י דרו שם ובזמן אחד] אינם מוקים כלל וכלל הגם שנמלא ברובן כמו נקודות במעיהם אין זה לקות שנאמר שהוא כניקב דאין במקום האדום שום לקות ומסמום אלא הוא בריא כשאר בנ"מ ואינו כבשר שרופא גורדו שאמר החכם נ"י כו' ואפשר לבדוק אפילו בזה"ל כי ידוע מקומו שהוא במקום הרושם של דם ומקומו בריא וחזק עכ"ל. ומרן הב"י בספרו אבקת רוכל סי' רי"ג חלק עליו ואוסר וכ' שהעידו לפניו שני יהודים כשרים שהעשז כל"ך נקרא ג"כ חלתית [ובל"א נקרא פערול"א קאמוני"ם והוא מין שיח וניטף ממנו שקף, ד"ר הג"ל, ואע"ג דתניא הלעיטה חלתית כשרה ואוקימנא בעלין התם מיירי כשראינו שלא חללה אלא העלין, אבל בנ"ד מי מפים שאינו אוכלת אלא עלין לבד ואדרבא דרך הוא שאוכלת גם העיקר שבו העלין ובאותו העיקר כח החלתית וחריפותו ואפילו אם הוא עשז אחר שפשה פעולה כמו קורט של חלתית דינו כמוהו שלא הזכירו חלתית בגמרא אלא לדוגמא, והו' הטעם שכ' הרמב"ם וכיוצא בו ואפילו עשז שהוא ספק אם נוקב שכ' הרמב"ם חזק וזהו שהוא כדעת בה"ג, אבל רש"י כ' דאין בדיקה לבנ"מ [ע"ל צלות הקודם מ"ש בזה] ואפילו לר' דה"ג דיש בדיקה לבנ"מ היינו כשאירע פ"א במקרה, אבל בנ"ד שנמלא לקויים צמיעה ד' או ה' בכל יום ולפעמים ברוב הנשחטים או בכלם מי יסמוך ע"ע לבדוקם ועיד בזה"ל ח"א בקיאים בבדיקה ועוד שהם לקויים ונוטים לשחרות הוי בכלל בשר שרופא גורדו, שוב העיד לפני ח' מהשוחטים המוצהקים בלקות כשממשמשין בו מתמסמם ונמלא המעי נקוב ע"כ כל לקות בבנ"מ כזה בין שהוא מאכילת עשז בין מחמת סבה אחרת הוי כנקוב וטרפה, ואח"כ כראות הקלצים שיש מי שמתיר לא נתקבלו דברי והאכילו מבהמות המוכר ויד ה' היתה בעם וחלו כמה וכמה מהאוכלי מבהמות ההם מחלי עלמו שהיה לבהמות כי היה להם שלשול דם ומתו צעורה עשרה נפשות והנשחטים הגיעו לנקודת המות וכראות החכם הג"ל כי כן, חזר והודה לדברי והסכמנו לאסור כל בהמה שנמלא לקות צמיעה כ"ש, וכן פשט המנהג כמה שנים ובתבתי זה להיות מזכרת לדורות, נאם יוסף קארו, ואח"כ הביא דברי הרדב"ז וגדול ח' שכ' ג"כ דאיכא בזה איסורא סכנא ח' כו' עכ"ל רבינו הב"י ע"ש. ובתשו' מבי"ט ח"צ שם באריכות והוצא ביא"פ ע"ש מ"ש בזה. (ד) והנה הש"ך ופר"ח שם הסכימו לר' המבי"ט להכשיר בבהמות ישראל ככ"ע וכ"ד הפר"ח שם וכ' דדוקא שינוי מראה כמין לקות, אבל צהרות אדומות או לבנות דע"י אכילה שטבעה ומזגה חס יעלה בזהק ויתבה צהרות בבשר לפי שעה לא מקרי לקות כל שהעור חזק ובריא כו' וכל כה"ג אין למורה אלא כפי ראות שכלו והתבוננותו בדבר ולריך המורה שיהיה מושכל ובקי צעיני הטבע מעט שלא להכשיר האסור וגם שלא לילך בדרך החומרא למיעוט ידיעתו ויפסיד מ"י שגם יכול לסמוך בכל כה"ג עפ"י הבקיאים כשאינם נוגעים בדבר עכ"ל, וכ"כ תו"ז הספרדי סי' מ"ה סעי"ח ע"ש. אך התב"ש שם האריך בזה והעלה כמ"ש צמעה"ב צממו והסכימו אליו בשפ"ד סק"ה ומחבר"ר חות י"ח ועו"ח ח' שחולקים עליו בשאר שינוי מראה כמשנ"ל סי' מ"ג סק"ד ע"ש. וע' יא"פ שכ' דיש לגרר הרושם ואם ישאר עוד מהעור שהוא שלם ויפה יש להחיר בהפ"מ ע"ש. (ה) כ' בשו"ת ברכה יוסף סי' כ"ד בעובדא שנשאל בדקין של בהמה דלאחר שמלאו אותן בקמח ונחלטו ברותחין וניקו בסכין ראו בה נקבים ובדקו שאר הדקין של בהמה זו וראו בהם כתמים אדומים וניכר שהוא מחמת עשז שאכלה, אך המראה לא היה מעל"ע ונר החיטין היה בריא וחזק בלא שינוי מראה רק בלד פנימי היה המראה ונחסר חלי עור מפנים והיה הפ"מ והעלה להכשיר כיון שבכל הדקין של בהמה זו לא היה המראה מעל"ע שהתב"ש ופרמ"ג מכשירים בזה בהפ"מ והנקבים הג"ל יש לתלות שנתהוה ע"י גרירת הכבין ע"ש הוצא צד"ש ומנח"י. (ו) כ' בשו"ת שערי דעה סי' רי"ד בעובדא שנשאל שנתנו לבהמה לאכול סובין (קלאיי"ן) ואכלה ותקף נתוודע שבאותו היום נשפך להסובין ללוית וייטריאל"ל וידוע שייטריאל"ל הוא דבר השורף בכל מה שניגע ודעת הרב השואל לדמותו לאכלה קורט של חלתית דטרפה והוא השיב דלא דמי רק לאכלה סם המות דכשרה דשאי קורט של חלתית שהיא חד ונוקב הבנ"מ בפועל ממש משא"כ שאר דבר המזיק כו' ע"ש הוצא ג"כ צד"ש ומנח"י. (ז) כ' בש"י שירי ברכה סי' ס' בשם גור ארי' דאם אכלה הבהמה דברים שסופן לנקוב לבנ"מ כגון זכוכית כתוש טרפה והרד"ך כ' דאם שחטה מיד יש להקל ובשו"ב הג"ל חולק עליו דזכוכית כתוש ודאי נוקב בחלתית ויש לאסור אף שחטה מיד והביאו צד"ש ס"י זה והשיגו דשאי קורט חלתית שהארס והחיס שורף בטבעו ואין שיעור לדבר לכן טרפה גם בשחטה מיד, אבל באכלה זכוכית לא גרע מזלעה מחט או מחטין הרבה דכל שלא נתחבו בשום מקום אין נוקבין וה"נ כח הדוחה והמטעל שטבע כל בע"ח דוחה לחוץ שיצא טם הפרש וכמ"פ נמלא בקורקבן של עוף חתיכות זכוכית שבור וכתוש והמנהג להחיר גם בלא יודע אימתו בלעה וגם י"ל דמסתמא לא שהה הרבה דל"כ היו מתעכלין דאפילו ברזל נתעכל במשך הזמן כמ"ש בטעו"ד קמא סי' ע"ז שראה צעיניו עוף שבלעה טבעת שלם וכששחטה אחר יום ויומים חסר ממנו מקלתו ע"י העיכול ע"ש. וכ"ש זכוכית דכל שאין ריעותא בפנים כשר ע"ש. (ח) כ' בשו"ת שו"מ קמא ח"ג סי' נ"ז שנשאל בבהמה שמתה מאלי' בלא שום ריעותא רק שידעיים שאכלה עלה המזיק לה ועי"ז מתה מהו דין החלב שנחלב ממנה בתוך ג' ימים והעלה דאין להחמיר לענין החלב, ומשמע מדבריו דאף מה שנחלב ממנה לאחר שאכלה העלה המזיק לה מותר ע"ש מדת"ש סקל"ו. ומ"ש בשפ"ד שם ועו"ח מכתשים שיש בהן מין חולי שרגילים למות מהן כבר נתל"ע סימן י"א סק"ג מזה והדומה לזה ע"ש.

(א) עוף (א) שנפל לאור ושינוי מראה באברים ובו סימן נב דיני עוף שנפל לאור ושינוי מראה באברים ובו סי' סעיפים :

(ב) אדומים והוסיפו צלמימות, אדומים והוסיפו צלמימות, וכן המעיים שדרכם להיות ירוקים והוסיפו צירקות כשר (ע"ך סק"א צ"ש הר"ן) : ככרתי

סי' רי"ג חלק עליו ואוסר וכ' שהעידו לפניו שני יהודים כשרים שהעשז כל"ך נקרא ג"כ חלתית [ובל"א נקרא פערול"א קאמוני"ם והוא מין שיח וניטף ממנו שקף, ד"ר הג"ל, ואע"ג דתניא הלעיטה חלתית כשרה ואוקימנא בעלין התם מיירי כשראינו שלא חללה אלא העלין, אבל בנ"ד מי מפים שאינו אוכלת אלא עלין לבד ואדרבא דרך הוא שאוכלת גם העיקר שבו העלין ובאותו העיקר כח החלתית וחריפותו ואפילו אם הוא עשז אחר שפשה פעולה כמו קורט של חלתית דינו כמוהו שלא הזכירו חלתית בגמרא אלא לדוגמא, והו' הטעם שכ' הרמב"ם וכיוצא בו ואפילו עשז שהוא ספק אם נוקב שכ' הרמב"ם חזק וזהו שהוא כדעת בה"ג, אבל רש"י כ' דאין בדיקה לבנ"מ [ע"ל צלות הקודם מ"ש בזה] ואפילו לר' דה"ג דיש בדיקה לבנ"מ היינו כשאירע פ"א במקרה, אבל בנ"ד שנמלא לקויים צמיעה ד' או ה' בכל יום ולפעמים ברוב הנשחטים או בכלם מי יסמוך ע"ע לבדוקם ועיד בזה"ל ח"א בקיאים בבדיקה ועוד שהם לקויים ונוטים לשחרות הוי בכלל בשר שרופא גורדו, שוב העיד לפני ח' מהשוחטים המוצהקים בלקות כשממשמשין בו מתמסמם ונמלא המעי נקוב ע"כ כל לקות בבנ"מ כזה בין שהוא מאכילת עשז בין מחמת סבה אחרת הוי כנקוב וטרפה, ואח"כ כראות הקלצים שיש מי שמתיר לא נתקבלו דברי והאכילו מבהמות המוכר ויד ה' היתה בעם וחלו כמה וכמה מהאוכלי מבהמות ההם מחלי עלמו שהיה לבהמות כי היה להם שלשול דם ומתו צעורה עשרה נפשות והנשחטים הגיעו לנקודת המות וכראות החכם הג"ל כי כן, חזר והודה לדברי והסכמנו לאסור כל בהמה שנמלא לקות צמיעה כ"ש, וכן פשט המנהג כמה שנים ובתבתי זה להיות מזכרת לדורות, נאם יוסף קארו, ואח"כ הביא דברי הרדב"ז וגדול ח' שכ' ג"כ דאיכא בזה איסורא סכנא ח' כו' עכ"ל רבינו הב"י ע"ש. ובתשו' מבי"ט ח"צ שם באריכות והוצא ביא"פ ע"ש מ"ש בזה. (ד) והנה הש"ך ופר"ח שם הסכימו לר' המבי"ט להכשיר בבהמות ישראל ככ"ע וכ"ד הפר"ח שם וכ' דדוקא שינוי מראה כמין לקות, אבל צהרות אדומות או לבנות דע"י אכילה שטבעה ומזגה חס יעלה בזהק ויתבה צהרות בבשר לפי שעה לא מקרי לקות כל שהעור חזק ובריא כו' וכל כה"ג אין למורה אלא כפי ראות שכלו והתבוננותו בדבר ולריך המורה שיהיה מושכל ובקי צעיני הטבע מעט שלא להכשיר האסור וגם שלא לילך בדרך החומרא למיעוט ידיעתו ויפסיד מ"י שגם יכול לסמוך בכל כה"ג עפ"י הבקיאים כשאינם נוגעים בדבר עכ"ל, וכ"כ תו"ז הספרדי סי' מ"ה סעי"ח ע"ש. אך התב"ש שם האריך בזה והעלה כמ"ש צמעה"ב צממו והסכימו אליו בשפ"ד סק"ה ומחבר"ר חות י"ח ועו"ח ח' שחולקים עליו בשאר שינוי מראה כמשנ"ל סי' מ"ג סק"ד ע"ש. וע' יא"פ שכ' דיש לגרר הרושם ואם ישאר עוד מהעור שהוא שלם ויפה יש להחיר בהפ"מ ע"ש. (ה) כ' בשו"ת ברכה יוסף סי' כ"ד בעובדא שנשאל בדקין של בהמה דלאחר שמלאו אותן בקמח ונחלטו ברותחין וניקו בסכין ראו בה נקבים ובדקו שאר הדקין של בהמה זו וראו בהם כתמים אדומים וניכר שהוא מחמת עשז שאכלה, אך המראה לא היה מעל"ע ונר החיטין היה בריא וחזק בלא שינוי מראה רק בלד פנימי היה המראה ונחסר חלי עור מפנים והיה הפ"מ והעלה להכשיר כיון שבכל הדקין של בהמה זו לא היה המראה מעל"ע שהתב"ש ופרמ"ג מכשירים בזה בהפ"מ והנקבים הג"ל יש לתלות שנתהוה ע"י גרירת הכבין ע"ש הוצא צד"ש ומנח"י. (ו) כ' בשו"ת שערי דעה סי' רי"ד בעובדא שנשאל שנתנו לבהמה לאכול סובין (קלאיי"ן) ואכלה ותקף נתוודע שבאותו היום נשפך להסובין ללוית וייטריאל"ל וידוע שייטריאל"ל הוא דבר השורף בכל מה שניגע ודעת הרב השואל לדמותו לאכלה קורט של חלתית דטרפה והוא השיב דלא דמי רק לאכלה סם המות דכשרה דשאי קורט של חלתית שהיא חד ונוקב הבנ"מ בפועל ממש משא"כ שאר דבר המזיק כו' ע"ש הוצא ג"כ צד"ש ומנח"י. (ז) כ' בש"י שירי ברכה סי' ס' בשם גור ארי' דאם אכלה הבהמה דברים שסופן לנקוב לבנ"מ כגון זכוכית כתוש טרפה והרד"ך כ' דאם שחטה מיד יש להקל ובשו"ב הג"ל חולק עליו דזכוכית כתוש ודאי נוקב בחלתית ויש לאסור אף שחטה מיד והביאו צד"ש ס"י זה והשיגו דשאי קורט חלתית שהארס והחיס שורף בטבעו ואין שיעור לדבר לכן טרפה גם בשחטה מיד, אבל באכלה זכוכית לא גרע מזלעה מחט או מחטין הרבה דכל שלא נתחבו בשום מקום אין נוקבין וה"נ כח הדוחה והמטעל שטבע כל בע"ח דוחה לחוץ שיצא טם הפרש וכמ"פ נמלא בקורקבן של עוף חתיכות זכוכית שבור וכתוש והמנהג להחיר גם בלא יודע אימתו בלעה וגם י"ל דמסתמא לא שהה הרבה דל"כ היו מתעכלין דאפילו ברזל נתעכל במשך הזמן כמ"ש בטעו"ד קמא סי' ע"ז שראה צעיניו עוף שבלעה טבעת שלם וכששחטה אחר יום ויומים חסר ממנו מקלתו ע"י העיכול ע"ש. וכ"ש זכוכית דכל שאין ריעותא בפנים כשר ע"ש. (ח) כ' בשו"ת שו"מ קמא ח"ג סי' נ"ז שנשאל בבהמה שמתה מאלי' בלא שום ריעותא רק שידעיים שאכלה עלה המזיק לה ועי"ז מתה מהו דין החלב שנחלב ממנה בתוך ג' ימים והעלה דאין להחמיר לענין החלב, ומשמע מדבריו דאף מה שנחלב ממנה לאחר שאכלה העלה המזיק לה מותר ע"ש מדת"ש סקל"ו. ומ"ש בשפ"ד שם ועו"ח מכתשים שיש בהן מין חולי שרגילים למות מהן כבר נתל"ע סימן י"א סק"ג מזה והדומה לזה ע"ש.

[א] במשנה שם (נ"ו). ואלו טרפות בעוף כו' נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולים אם אדומים כשרים. ומפרשים בגמרא שם דכי תנן ירוקים פסולים היינו אצרים שדרכם להיות אדומים כגון לב וקורקבן וכדו' אם נשתנו מחמת האור וגעשו ירוקים פסולים ואם נשארו ירוקים כשרים. ואצרים שדרכם להיות ירוקים כגון דקין וכיו"צ הוי איפכא אם נשתנו וגעשו אדומים פסולים ואם נשארו ירוקים כשרים עיין בב"י הארוך. (א) והפירוש דנחמרו בנ"מ. רש"י ור"ן ורע"ב צפהמ"ש מפרשים נחמרו כוולו מחמת האור ונפשו מראיתן מלשון מעי נחמרו. והרמב"ם צפהמ"ש מפרש נחמרו נשרפו כדאמרו במחוייב שרפה וחומרת בני מעיו. והמרדכי שם סי' תרל"א כ' וי"א שהוא לשון חמימות ע"ש. ולדינא אין נ"מ בין הפרושים דגם לפרש"י כוול לחוד

לחוד או הוריקן לחוד טרפה ואורחא דמלתא נקט שדרך להכווץ
ע"י אור כמבואר ביש"ס שם סי' ל"ב ומשכ"ז ומחבר"ר ריש סי'
זה ע"ש וע' כנה"ג הגה"ט רס"י זה באורך. (ב) לענין נפל
למים רותחים. ז"ל הרוקח סס"י ת"ו אלו כשרות בעוף כו' נפלה
לאור או במים רותחים והלכך והכבד והריאה אדומים כו' כשרה
עכ"ל. ומזה למד התב"ש
והשפ"ד סק"א דנפל למים
רותחים דינו כנפל לאור ולריכה
בדיקה וכ"כ עוא"ת, אך בשו"ת
גור ארי' יהודה סי' כ"ד השיג
על התב"ש ואחר שהביא דיוקים

מכמה פוסקים דלא ס"ל כהרוקח כתב דהרבה תמיהות יש בו,
חדא למה לא הביא דין זה לעיל סי' ת"ב גבי טרפות

שכ' שם דין נפלה לאור זה"ל למימר שם או במים רותחים, ולמה הביא די' גבי כשרות בעוף, ועוד דהול"ל או למים רותחים דומיא
דנפלה לאור ולמה כ' נפלה לאור או במים רותחים ע"כ כ' דט"ס הוא ברוקח שהיה כ' נפלה לאור ובמים רותחים כו' ור"ל
נפלה לאור בעינין שישלקו מעט במים רותחים לראות אם הלכך והכבד והריאה אדומים או כשרה, והמדפיס טעה והדפיס או במים
במקום ובמים, וגם בלא"ה יש שם ע"ס במ"ש והכבד והריאה דהא בריאה לא חיישינן לנחמרו דהללעות מגינות עליה רק ל"ל
והכבד נגד הריאה כו' ולדינא מסיק דבלא בדיקה אין להקל, אבל ע"י בדיקה אף שדעת האו"ה דא"א בקיאים בבדיקה מ"מ ככה"ג
יש להקל עכ"ד, וכ"ד עוא"ת, וע' כנפי יונה רס"י זה שנסתפק בזה די"ל דוקא בנפלה לאור אסור שישלט גם בפנימיות החלל,
אבל בנכיות בחמי חמים אף ששורפים מבחוץ מ"מ מלד טבע קור המים אינם שולטים לשרוף הבנ"מ וסיים ומ"מ נראה להחמיר
רק בנאצדה בלא בדיקה אף דנפלה לאור יש להחמיר בחמי חמים יש להקל וכן בבהמה ע"ש. וע"ל אות ד'. (ג) ואם
נפלה למים רותחים שכלי ראשון שהעבירו מע"ג האש. בטמו"ד תניינא בס"י קפ"ד נסתפק בזה והניח בל"ע. ובדע"ק ומק"מ
סק"א כ' להקל רק ברותחים שכלי שני ואין צו דבר גוש ע"ש. ובס' ערוגת הבושם נשאל בעוף שנפלה לקערה גדולה מלאה
רותחים והכשיר כיון שהיא כלי שני וכ' דאפילו עירר עליה רותחים יש להקל כיון דאינו מבשל רק כדי קליפה א"כ אינו שולט בבנ"מ
דהבטן של עוף מעור ובשר הוא הרבה יותר מכדי קליפה ע"ש. אבל בשו"ת מהרי"א סי' ע"ח כ' ע"ד התב"ש דנפלה לרותחים
אסור דוקא שהמים עדיין על האש, אבל כשהעבירו מע"ג האש דפליגי בה ר"י ורובן בשבת (מ"ב:) י"ל דלא דמי לאור ליחמור.
והביאו בדע"ת סק"א ע"ש מ"ש בזה. (ד) כ' בשו"ת חת"ס סי' נ"ד על דבר השוורים שנתפטמו מפסולת ביטול י"ש [בראה"ע]
שהם מים חמים ולפעמים הם רותחים וכבר רבים שתו ומתו אם יש לחוש בסתם אותם השוורים לנחמרו בנ"מ מרתיחת המים,
וכ' לא מלאתי בשום מקום נחמרו בנ"מ אלא ע"י האש כלשון המשנה ח"ט בעוף נפל לאור ונחמרו בנ"מ ולא תנן סתם נחמרו
בנ"מ כו' אע"כ דליהא משום נחמרו אלא באור דוקא ומה שמתו משתיית הרותחים אי דדרי לה סמא הוי חיי [או י"ל דאלו
שמתו הוא מחמת ששהו יותר מדי ע"ל סי' מ"ח סק"ב אית ב' ג'] וכי להסיף על הטרפות יש ובידאי אי מלינו שינוי באברים
הפנימיים דמטרפי דהו וקודם הביטול כו' דאנו חוששים לבשר שרופא גורדו ומטריפין בלא"ה, אך אם האברים יפוס או שלא
בדקו כלל ולאחר הביטול מלאנו שינוי אין לתלות בנחמרו כלל עכ"ל. אך יש מפקפקים ע"ד ותמו על מ"ש שלא נמלא בשום מקום
נחמרו בנ"מ אלא ע"י האש ולא זכר כלל דברי התב"ש מהרוקח, ובנו הגאון בעמח"ס כתב סופר סי' כ"ד יש קצת דברי' ודייק
ג"כ במ"ש הרוקח דין זה גבי דיני כשרות בעוף ולא גבי טרפות כמו שדייק הגוא"י הנ"ל אות ב' ומתוך כך כ' דכוונת הרוקח לא
כמ"ש התב"ש אלא דפשיטא ליה להרוקח דאין בכח מים רותחים לשקרוף ולשנות המראה מירוק. לאדום או מאדום לירוק אלא יש
בכחו להאדים את האדום יותר וכן בירוק, וביון שהאדומים שהאדימו יותר כשר אפילו בנפלה לאור כמ"ש הר"ן [הובא בעמח"ב
סק"ב] כ"ש בנפלה למים רותחים ולזה כ' הרוקח הך דינא דמ"ר גבי דיני כשרות בעוף ולא גבי טרפות כו', וכן בשטה מ"ר ע"ש
באורך. אבל דעת שא"ת להחמיר בנפלה למ"ר כדעת התב"ש ובעינין בדיקת הבנ"מ ובה יש לסמוך על הבדיקה אף בזה"ז, ואם
נאבדו בלא בדיקה אין להחמיר ובשוורים שנתפטמו הנ"ל כ' בפשיטות דאין בהם חשש נחמרו ולא נטעמו אלא מטעמים אחרים
או משום דמסתמא אומה נפשה שלא ישרוף ויחמור וכדאמרו בגמרא שם (נ"א.) גבי נפלה, או משום שהבנ"מ מרגיש בפיו ואם
רותחים כ"כ עד ששורפים פולט מיד מפיו, או משום דהבהמות אינם שותים מהכלי שנתבשל בו הי"ש אלא ע"י לינור נשפך לכלי
אחרת ומשם שותים והוי כלי שני. כ"ה בשו"ת מהרי"א שם בשם הגאון ר"י בנעט ובשו"ת מהר"מ שיק סי' ע"א הובא בדע"ת
שם ע"ש מ"ש בזה. (ה) מ"ש הלכך וקורקבן וכבד דרכם להיות אדומים היינו בעופות הנמלאים חללינו והם תרנגולים ותורים
ובנ"י וכן חוזות ואינדי"ק, אבל בעופות המים שאלו האברים בטבע ירוק ועל הרוב הקורקבן ואם נמלא אדום טרפה וכן
בעופות שיש לחוש שהם מעופות המים ומוכללם גם בר' אוחא כשנפלו לאור לא יקיל בהם רק כשיעריך אצריהם ונגד אצרי עוף
אחר ממין זה וכשנפלה יעריף. כ"כ בתב"ש סק"ג ושפ"ד סק"א ע"ש באורך ועוד פ"ד בזה. (ו) למ"ש בעמח"ב סק"ג דבעוף
כחוש אסור כ' הש"ך שם דמקור שם הרשב"א משמע לכאורה דאפילו בעוף כחוש כשר וכ"כ מדברי המחבר, אבל הרשב"ל כ'
דבעוף כחוש אסור, ונראה עוד מדברי המחבר דה"ה בלב וקורקבן לא מיטרף אלא בירוק ככרתי וכמ"ש ב"י בשם הר"ן והרא"ה
אבל הרשב"א בתוה"א כ' דבלב וקורקבן אפילו כמראה הבינה טרפה וכ"פ הרשב"ל והב"ח עכ"ל. ודקין שדרך להיות ככרתי ונעשו
כבינה התב"ש סק"ב נסתפק בזה וסיים מיהו לדינא קשה להקל בדאורייתא בנשטנו מירוק לירוק ואדומים שנשטנו למראה ירוק
בלא"ה יש להטריף ע"ש, וכ"כ המשכ"ז סק"ב דכרתי היינו בין מראה גרי"ן בין מראה בלא"ה. וכ' עוד בססק"ד דאם הוריק הלכך
למטה מחללו אינו אסור דהא אפילו ניקב מעל"ע שם אינו מטרף כמ"ש הב"ח בסיומן מ' ע"ש. וע"ל סי' מ' בעמח"ב סק"ג. (ז) למ"ש
בפנים אפילו במשהו ואפילו לא הגיע לחלל כו', בגמרא שם א"ר יוחנן שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן
במשהו. וכ' הר"ן יש מי שכתב דכיון דשיעור נקובתן כשיעור ירוקתן אין ירקות פוסל בלבד עד שמוריק עד חללו, ובקורקבן עד
שיהא מוריק הוא וכיסו, אבל מוריק למעלה בלבד כשר כשם שהוא כשר בנקב, ואחרים אמרו דכל שהוריק משהו למעלה טרפה דודאי
יעבור לחללן כדאמרו בארם בדרוסה עכ"ל, וכ"כ הרשב"א בתוה"א ובקלר והרא"ה שם סי' מ"ט וכ"פ הטור ושו"ע דאפילו לא

(ג) בכרתי. שני מיני ירקות יש. א' ירוק ככרתי שהוא
לבע גרי"ן, ב' ירוק כחלמון בינה שהוא גע"ל, ומסתברא
דירקות הפוסל בכבד הוא ככרתי אבל כחלמון בינה כשר
שהכבד הוא ירוק כבינה אם הוא עוף שמן, ודעת הרשב"ל
בעוף דכחוש אסור (ש"ך וע"ז)
סק"ב) ואם נשטנו למראה
אחרת חוץ מאלו כגון ללובן
וכיוצא כשרה (תב"ש סק"ב)
ועוד פ"ד מזה. ומ"ש בפנים

ואפילו במשהו כו' מבואר ביסה"ב שם אות ה' ו' ז':
נשטנו

יסוד הבית בית סימן נב דיני עוף שנפל לאור ושינוי מראה באברים דוד עמודי הבית

הגיע לחלל. וז' עיד הר"ה שס והר"ן דלאו לגמרי שזה לדרוסה דדרוסה הארס מתפשט בשלו ומכוחו חש חינו מתפשט רק כנגדו מעל"ע ולא בלדדן ע"ש. ראיתם לזה נוס"ם והביאם הב"י וז' ולאפוקי מהמדרבי והג"א דס"ל שהוא שזה לגמרי לדרוסה ע"ש. וע' יש"ס סי' ל"ד וע"ז ותב"ס סק"ד שהאריכו בביאור ד' המדרבי ע"ש. ואקלר כיון שגוף כל ענין הזה אינו מ"זי כ"כ :

[ב] בגמרא שס בעא מיניה רב יוסף מריב"ל הוריקה כבד כנגד בנ"מ מהו ח"ל טרפה, [ופריך] ולא יהא חלל נטלה [וכיטל הכבד כשר. פרש"י] אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בנ"מ בידוע שנפלה לאור ונחמרו בנ"מ וטרפה כו' עכ"ל הש"ס,

וכ' הרשב"א בתוס"ק שאפילו הכי נ"מ לפניו ולא ניכר בהם שום ירקות דכל שהוריקה הכבד בידוע ששלט האור בבנ"מ חלל שאין ירקותו ניכרת בהן כו' ואיזהו כנגד בנ"מ ראשו של כבד תלוי כנגד בנ"מ והוא הראש הדק שבה וראשו האחר למעלה שלא כנגד הבנ"מ והוא הראש הגס שבה, מקום שהוא תלוי ב' וכן הלך החילון שלה החלק שהוא כלפי הללעות הוא שלא כנגד בנ"מ ואפילו נמלאת ירקות בזהו לך בראש הדק. כשרה עכ"ל, וכ"פ הטור ושו"ע, ומ"ס וכן הלך החילון כו' כ' הפרישה דר"ל נמלאת ירקה בלד הדק שלה שבין הללעות חף שהוא כלפי פנים נגד הבנ"מ כשרה כו', וכ"מ ברשב"א והביאו הב"י עכ"ל, אבל השפ"ד סק"ד

כ' לך החילון היינו אותו חלק שאין מכון נגד הבנ"מ חף שהוריק בלד החילון אמרין כבד שלטא מעל"ע חלל דלא גלי כו' עכ"ל. וע' משב"ז סק"ד שהאריך בזה ומ"ס עוד בזה. (א) למ"ס חלל בריאה אין חוששין לה כו' בגמרא שס (נ"ו). אמר חזקיה אין ריאה לעוף כו' והא קחוינא דאית ליה כו' חלל אין לו לא לינפל ולא ליחמר [בנפלה לאור שבדקים המעיים שמה הוריקו ח"ל לבדוק הריאה. פרש"י] מ"ט ח"ר חנה הואיל ורוב ללעותיה מגינות עליה [שהללעות אין שוככות על רחבן חלל על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם. שס] כו' עכ"ל הש"ס ופרש"י. וכ' הרשב"א בתוס"א (כ"ד). ובקלר והר"ן דיש מפרשים הא דאמרו אין ריאה לעוף לא ליחמר שאפילו נפלה לאור וראינו שנחמרה כשרה מדלא מנו ריאה בהדי לב וקורקבן וכבד דטרפה בהוריקו, ולא מחזור דהא טעמא קאמר הואיל ללעותיה מגינות, ואם רואין שנחמרה חזין שלא הגינו ללעותיה חלל ודאי הא דאמרו אין ריאה לעוף ליחמר היינו שא"ל בדיקה שמה נחמרה, אבל אם רואין שנחמרה הריאה ודאי טרפה [וכן פרש"י הג"ל. ב"י] והא דלא מנו ריאה בהדי לב וקורקבן וכבד משום דאינו שכיח ליחמר כו' עכ"ל. ודעת הר"ה שס כדעת הי"מ הג"ל דאפילו ידעין שנפלה לאור. ונשתנית הריאה כשרה דכיון שללעותיה מגינות עליה תלין השינוי בדבר אחר ולא בנפילת האור. והשינוי דיעות הובא בטור וכ' הב"י דדעת הרמב"ם והמרדכי כהר"ה ש, ומשמע שסתם כן בשו"ע, וכ"כ הלבוש להדיא ע"ש. וע' דברי חמודות סי' רס"ג ושפ"ד סק"ז. והנה הב"ח סע"ד כ' כיון דהרשב"א והר"ן מחמירים באם ראינו שנשתנית הריאה יש להחמיר חף בהפ"מ וכ' ע"ז הש"ך סק"ז דלא נהירא ואולי ט"ס יש בדברי הב"ח ע"ש. אמנם הפ"ח סק"ז האריך בזה והעלה לדינא דיש לחוש להמחמירים, אבל בהפ"מ יש לסמוך על הרמב"ם ורא"ש המכשירים והיינו בהוריקה ככרתי שהוא מראה גרין או בלא"ה, אבל הוריקה כבילה היינו מראה גע"ל טרפה לבו"ע דגע"ל מראה טרפה בריאה בלא"ה והשיג על נקט"כ שכ' דלהר"ה שס גם מראה גע"ל כשר ע"ש. אך התב"ס סק"ה כ' דהדין עם הב"ח ויש להחמיר חף בהפ"מ בין כחלמון בילה ובין ככרתי בין בעוף בין בבהמה רק בעוף ח"ל בדיקה ע"ש. אבל דעת הכו"פ סק"ג וחגו"ש סק"ח ומחז"ר חות"ל"ב ובית אפרים סי' ל"ח סק"ג ודע"ת סק"ז דעיקר לדינא כהפ"ח הג"ל ע"ש. וע' ט"ז סק"ה ובנקט"כ שפלפלו טובא בענין זה. (ב) למ"ס הרמ"א בהג"ה וטחול שהוריקה כו' ז"ל הרשב"א בתוס"א שס וכן הדין בטחול של בהמה כשהורק בסומכיה טרפה והביאו הב"י וכ' דמסתומת לשונו משמע דחף שנשאר כעובי דינר זהב בלי ירקות טרפה דחשבינן לו כאלו ניקב בטומק כמו בכבד נגד המרה עכ"ל, ופ"כ התב"ס ומשב"ז סק"ו ע"ש, וכ' הש"ך סק"ט דהו בבהמה, חלל בעוף כשר כמ"ס הרשב"א והמחבר לעיל סס"י מ"ג דאין נקב פוסל בטחול של עוף ולזה השמיט המחבר כאן דין זה משום דכ' לקמן סע"ז דאין טרפות דנפלה לאור שייך בבהמה ע"ש. והרמ"א שכ' כאן ד"ז אויל לשיטתו דלקמן שס. וכ' השפ"ד שס דמאן דפוסל לעיל שס נקב בטחול עוף ה"ה בזה, וכוליא של בהמה חס הוריק או האדים חף דבניקב ע"י חולי טרפה לשיטת או"ה מ"מ בזה יש להכשיר כיון דיש מחמירים בזה בבהמה כדלקמן שס. (ג) ואם נשתנו הסימנים דהיינו הושט שהוא אדום והוריק והקנה שהוא לבן והאדים או הוריק, השפ"ד סק"ה נסתפק בזה ותמה שלא כ' הפוסקים מזה וסיים דהדבר לדין תלמודי, והב"י סק"א כ' בשם בית הלל דאם נעשה ריעותא במקום לוח"ג או בסימנים סמוך למקום שמונה הריאה יש להטריף. והביאו הדע"ק סק"ד והסכים לזה. והמק"מ סק"ד כ' דלרשב"א ור"ן דדרוסה כשר כשלא האדמו הסימנים בפילוס דקשים הם כ"ש כאן דיכשירו שינוי בסימנים דהא כ' הפוסקים דדרוסה חמיר טפי ממכות חס להתפשט אפילו ללדדן ע"ש. וכ"כ בס' ערוה"ב להכשיר בזה, ובדע"ת סק"ז נשאל מרז א' שבא לידו שאלה כזו וכ' דאם נמלא שינוי מראה בקנה ובושט או בלוח"ג כל שאינו פוסל מלד עלמו אין לאסור מחשש נפילה לאור כו' ע"ש ע"ל סק"ח חות"ד :

(ד) נשתנו כנגד המעיים אפילו בכל שהוא ודאי לקו גם הבני מעיים, ואפילו הן לפניו ואין רואין בהם שום ריעותא טרפה. (ט"ז סק"ג בשם הטור) והטעם בזה. ומ"ס דהיינו בראש הדק כו' מבואר ביסה"ב סק"ב [ב] :

(ה) כנגד המרה. שאנו חושבים כח האש ששלט והוריק כאלו ניקב המרה (ט"ז סק"ה בשם רשב"א) ומ"ס או כנגד כ"מ חיותה, היינו שהוריק סמוך למקום חיותה, שאם ינטל מקום הירקות לא ישאר במקום חיותה כזית (ט"ז סק"ו משם ר"ן) :

(ו) הריאה אין חוששין לה וכו'. ויש מחמירים בנשתנית במראה בנפילת האור (ט"ז סק"ז) ובאורך קלת. ומסקנות אחרונים בזה מבואר ביסה"ב שם חות"א :

(ז) טרפה. הבהמה חלל בעוף כשר דאין נקב פוסל בטחול של עוף (ט"ז סק"ט ועו"א"ח) ועוד מזה וקלת פר"ד מבואר ביסה"ב שם חות"ב ג' :

אחר

[ג] כגמרא שם ח"ר שמואל בר"ח ח"ר מני ארומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה מ"ט קוטרא [עשן] ע"ל בזה [מעיקרא, ועכשיו הלך מחמת המים הרוחחין. פרש"י] ח"ר נחמן חף חן נאמר ארומין שלא הוריקו ושלקו והוריקו טרפה מ"ט חגלאי בהתייהו [חרפתן דודאי נחמרו. שם] ח"ר חצי הלכך לא ליכול

חינש [עוף שנפל לאור. שם] אלא בשלקא, ולא היא, חזוני ריעותא לא מחזיקין [והיכא דלא מיגבר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה ח"ל כ"כ מפרש דשליק לה וחזי ריעותא. שם] עכ"ל הש"ס שלפנינו. ודרי"ף הוא הגירסא ח"ר שמואל ירוקן שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה, ועפ"י כ' הרשב"א דדוקא

ירוקין שהאדימו מהני חזרה למרחיתן ע"י שליטה, אבל ארומין שהוריקו לא מהני, והרא"ש שם מכשיר בשתייהן שחזרו למרחיתן ע"י שליטה ע"ס. והביאם הטור, וכ' הב"י דדעת הרמב"ם כהרא"ש והכי נקטינן וכ"פ בשו"ע. (א) והרמב"ם פ"ז הל"כ כ' והוא שיעמדו במראה זה אחר שלקו חותן מעט וממרסין בהן עכ"ל, והביאו הב"ח סע"ו וכ' נראה דס"ל דמבוסלים הרבה כסתם שליטה בתלמוד חין השינוי ראיה לאיסור ולא החזרה למרחיתן ראיה להיתר דשם ע"י רוב שליטה נשתנו ממה שהיו מקידם אלא בשליטה מעט

איכא ראיה כו' עכ"ל, וכ' ע"ז הש"ך ו"ע חס יש לסמוך ע"ז לקולא כו' כמ"ס בעמח"ב בשמו. וב' התב"ש סק"ז ע"ז וח"כ נפל התירא דשליטה בבירא דודאי חן לא בקיחין חזרה נקרא שליטה מועט ואיזה מרובה כו' ע"ס. ובעין זה כ' השפ"ד סק"י וסיים ומהו כ"מ לדין בלא ידוע שנפלה לאור ונשתנו והוחזרו ע"י שליטה יש להחזיר חף באין הפ"מ, וכן בבהמה יש ללדד דהוי כעין ס"ס ע"ס. אבל המחז"ר אות ל"ו השיג על התב"ש כמ"ס דאין לא בקיחין בשליטה מועט או מרובה וכ' דהא דח"א בקיחין הוא רק בשליטה מרובה טפי מביטול, אבל בשליטה מועטת דהיינו שאינו מבוסל יפה דבסול ולא בשול ודאי חנו בקיחין דניכר לכל שאינו מבוסל יפה ואם שלקן מעט וחזרו למרחיתן הכל מודים דיש להכשיר כהרמב"ם דהא חזין שתיבה הלך השינוי ולא היה מחמת האש רק קוטרא ע"ל זהו כו' ע"ס באור. ומ"ס בדברי הש"ך הנ"ל, וכן בדעת סק"י האריך בזה והעלה דאם שלקן מעט ומרס בידים או גם בלא מירוס חזרו למרחיתן כשר ע"ס עוד קלת פ"ד. (ב) הו' בעין שיחזרו ע"י שליטה למרחיתן ממש אי לא. בשו"ת רדב"ז ה"א סי' רל"א כ' דאפילו לא חזרו למרחיתן ממש כשר, דאם חיתא שהוא מחמת האש ע"י שליטה היה מוסף בשינוי המראה כו' ע"ס. וב' כ' המחז"ר אות י"ד. ובדעת סק"י הביא ד' רדב"ז והאריך והעלה דאם לא חזרו למרחיתן הקודמת ממש יש להקל דוקא בהפ"מ ע"ס. (ג) מעשה בכבד שהיה ירוק ככרתו ושלקוהו וחזר למרחיתו מבחין, אבל מבפנים עדיין הוא בשינוי' והכשירוהו כיון דלא נפל לאור לפניו וחזר עזרו למרחית הכבד חגלאי מלחא דמחמת חולי הוריק ולפיכך מבפנים עמד בשינוי שאלו היה מחמת האור עיקר האש ושלטתו הוא מבחין. כ"כ הפר"ח סק"ח בשם הרי"ב, וכ' ע"ז השפ"ד סק"י ט' דלדין דבלא ראיו שנפלה לאור שרי בהפ"מ ח"כ כשנשתנה ע"י שליטה מבחין שרי גם בלא הפ"מ ע"ס. וכ"ז בלא ראיו שנפלה לאור, אבל היכא דודאי נפלה לאור חין להתיר כמ"ס השאלת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ע הביאו המחז"ר אות ל"ח ופתש"ו סק"א, וכ"כ בדעת סק"י דיש לאסור בזה חף בהפ"מ ע"ס. (ד) כ' הריק"ש חשה מלאה ירקות בכבד ולא ידעה חס היה נוטה לאודם גם לא ידעה חס הוריק במקום הפוסל גם לא שלקתו וגאבד הכבד והכשיר העוף מדין ס"ס, ועיד דבחוקת היתר עומדת כל שלא נודע הטריפות, והביאו הפר"ח סק"י והשיגו וכ' דאין לסמוך על ס"ס בזה להכשיר כו' ע"ס. וכ"ד הכל"י סק"י ח' וחגו"ש סק"י ב' ובאש"ט סק"ח ע"ס. אך בשפ"ד שם כ' ע"ז דלדין בלא ראיו שנפלה לאור יש להתיר בפשיטות חף בלא הפ"מ עכ"ל, והסכים אליו המחז"ר אות ל"ט ע"ס, וע' דעת סקט"ז מ"ס בזה:

[ד] הוא ממימרא דרב נחמן וממסקנת הש"ס ופרש"י הנ"ל ריש ס"ק הקודם דמיירי בידוע שנפלה לאור ודקו הבג"מ ולא נראה בזה שום שינוי מראה ח"ל לשלקן ומוסר לאכול גלוין ולא חיישינן שמא חס היו משלקן היו משתנים דלא מחזיקין ריעותא רק חס חיתרמי שלקן וחזי ריעותא טרפה דחגלאי בהתייהו וכ"ד רוב הפוסקים, ומה שהקשה הד"ח שם סי' רס"ז ע"ד המחז"ר שכן כאן כיון שנפלה לאור שזה סותר למ"ס לקמן סע"ו דאף שאין ידוע שנפלה לאור טרפה ע"ס כבר תירץ הש"ך סק"י ב' דשאני הכא כיון שהשינוי לא נראה רק ע"י שליטה וכן מחלק בחידושי הרשב"א וב"מ ב"ב ע"ס. וב"כ הפר"ח שם ועו"ח: [ה] כ"כ הרשב"א בזה"ל שם ובקלר שאין ירקות פוסל בכבד של עוף בייתי שיש במינו מדברי לפי שכל מדבריים כבדים ירוק ככרתו בחולדתו כו' אפשר שימלא גם בייתי לעתים ירוק וכענין שהתירו יתרת [ורדא] בריאה מפני שיש לעזים מדבריות כן עכ"ל חוה"ק. והביאו הטור ופסק כן בשו"ע. ומה שהקשה הט"ז סק"ט על פסק זה כבר תירץ בנקט"ב ועו"ח. והנה הפרישה מפרש ד' הרשב"א הנ"ל דהיינו דוקא באין ידוע שנפל לאור, אבל נפל לאור חלוק באור כו' עכ"ל, והב"ח סע"ח מפרש דאפילו בידוע שנפל לאור כשרה והסכים אליו הש"ך, אבל הפר"ח סק"י ח' הסכים לדינא כהפרישה, וכ"ד התב"ש סק"ח ופר"ח וכו' פ"ב סק"ט וחגו"ש סק"י ג' וכל"י סק"י ב' ע"ס. אך המחז"ר אות מ"ח ודעת סקט"ז כ' דכדאי הם הב"ח והש"ך לסמוך עליהם בהפ"מ ע"ס דברי כל אחד ואחד באור. (א) וכ"ז דוקא בכבד, אבל לא בלבד וקורקבן דלעולם ארומים הן אפילו בחזיו ברייתא (ב"ח ופר"ח שם וט"ז סק"ח). (ב) עוף בייתי שיש במינו מדברי הוא חוואה ובר חוואה, אבל לא חרגולים וחורים ובג"י (דעת שם בשם מחז"ר וב"ד) ע"ס:

(ח) אחר ששלקן. מעט וממרסין בזה, עכ"ל הרמב"ם ספ"ז כו', ו"ע חס יש לסמוך ע"ז לקולא כיון דכל הפוסקים לא חילקו בכך וכ"ס לדין דלא בקיחין בין שלקן למבוסל (ש"ך סק"י ועו"ח) ובאורך קלת. ועוד פ"ד מבואר ביסה"ב ס"ק [ג]:

(מ) ואירע ששלקן. פי' דמן הדין ח"ל לשלקן כדי להטריף חס ימלא שינוי דלא מחזיקין ריעותא כיון שאין לפנינו ריעותא עכשיו ע"כ יכול לאוכלן גלוין (ט"ז סק"י) וש"ך סק"י ועו"ח, ועוד בזה מבואר ביסה"ב ס"ק [ד]:

(י) אין ירקות פוסל וכו'. כתב הפרישה דקאי דוקא באין ידוע שנפלה לאור. והב"ח מכשיר בכל ענין וכן נראה (ש"ך סק"י ג') והפר"ח ותב"ש ועו"ח כ' לדינא כהפרישה. ועוד מזה וקלת פ"ד מבואר ביסה"ב ס"ק [ה]: ואי

ח"כ ראיה כו' עכ"ל, וכ' ע"ז הש"ך ו"ע חס יש לסמוך ע"ז לקולא כו' כמ"ס בעמח"ב בשמו. וב' התב"ש סק"ז ע"ז וח"כ נפל התירא דשליטה בבירא דודאי חן לא בקיחין חזרה נקרא שליטה מועט ואיזה מרובה כו' ע"ס. ובעין זה כ' השפ"ד סק"י וסיים ומהו כ"מ לדין בלא ידוע שנפלה לאור ונשתנו והוחזרו ע"י שליטה יש להחזיר חף באין הפ"מ, וכן בבהמה יש ללדד דהוי כעין ס"ס ע"ס. אבל המחז"ר אות ל"ו השיג על התב"ש כמ"ס דאין לא בקיחין בשליטה מועט או מרובה וכ' דהא דח"א בקיחין הוא רק בשליטה מרובה טפי מביטול, אבל בשליטה מועטת דהיינו שאינו מבוסל יפה דבסול ולא בשול ודאי חנו בקיחין דניכר לכל שאינו מבוסל יפה ואם שלקן מעט וחזרו למרחיתן הכל מודים דיש להכשיר כהרמב"ם דהא חזין שתיבה הלך השינוי ולא היה מחמת האש רק קוטרא ע"ל זהו כו' ע"ס באור. ומ"ס בדברי הש"ך הנ"ל, וכן בדעת סק"י האריך בזה והעלה דאם שלקן מעט ומרס בידים או גם בלא מירוס חזרו למרחיתן כשר ע"ס עוד קלת פ"ד. (ב) הו' בעין שיחזרו ע"י שליטה למרחיתן ממש אי לא. בשו"ת רדב"ז ה"א סי' רל"א כ' דאפילו לא חזרו למרחיתן ממש כשר, דאם חיתא שהוא מחמת האש ע"י שליטה היה מוסף בשינוי המראה כו' ע"ס. וב' כ' המחז"ר אות י"ד. ובדעת סק"י הביא ד' רדב"ז והאריך והעלה דאם לא חזרו למרחיתן הקודמת ממש יש להקל דוקא בהפ"מ ע"ס. (ג) מעשה בכבד שהיה ירוק ככרתו ושלקוהו וחזר למרחיתו מבחין, אבל מבפנים עדיין הוא בשינוי' והכשירוהו כיון דלא נפל לאור לפניו וחזר עזרו למרחית הכבד חגלאי מלחא דמחמת חולי הוריק ולפיכך מבפנים עמד בשינוי שאלו היה מחמת האור עיקר האש ושלטתו הוא מבחין. כ"כ הפר"ח סק"ח בשם הרי"ב, וכ' ע"ז השפ"ד סק"י ט' דלדין דבלא ראיו שנפלה לאור שרי בהפ"מ ח"כ כשנשתנה ע"י שליטה מבחין שרי גם בלא הפ"מ ע"ס. וכ"ז בלא ראיו שנפלה לאור, אבל היכא דודאי נפלה לאור חין להתיר כמ"ס השאלת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ע הביאו המחז"ר אות ל"ח ופתש"ו סק"א, וכ"כ בדעת סק"י דיש לאסור בזה חף בהפ"מ ע"ס. (ד) כ' הריק"ש חשה מלאה ירקות בכבד ולא ידעה חס היה נוטה לאודם גם לא ידעה חס הוריק במקום הפוסל גם לא שלקתו וגאבד הכבד והכשיר העוף מדין ס"ס, ועיד דבחוקת היתר עומדת כל שלא נודע הטריפות, והביאו הפר"ח סק"י והשיגו וכ' דאין לסמוך על ס"ס בזה להכשיר כו' ע"ס. וכ"ד הכל"י סק"י ח' וחגו"ש סק"י ב' ובאש"ט סק"ח ע"ס. אך בשפ"ד שם כ' ע"ז דלדין בלא ראיו שנפלה לאור יש להתיר בפשיטות חף בלא הפ"מ עכ"ל, והסכים אליו המחז"ר אות ל"ט ע"ס, וע' דעת סקט"ז מ"ס בזה:

[ד] הוא ממימרא דרב נחמן וממסקנת הש"ס ופרש"י הנ"ל ריש ס"ק הקודם דמיירי בידוע שנפלה לאור ודקו הבג"מ ולא נראה בזה שום שינוי מראה ח"ל לשלקן ומוסר לאכול גלוין ולא חיישינן שמא חס היו משלקן היו משתנים דלא מחזיקין ריעותא רק חס חיתרמי שלקן וחזי ריעותא טרפה דחגלאי בהתייהו וכ"ד רוב הפוסקים, ומה שהקשה הד"ח שם סי' רס"ז ע"ד המחז"ר שכן כאן כיון שנפלה לאור שזה סותר למ"ס לקמן סע"ו דאף שאין ידוע שנפלה לאור טרפה ע"ס כבר תירץ הש"ך סק"י ב' דשאני הכא כיון שהשינוי לא נראה רק ע"י שליטה וכן מחלק בחידושי הרשב"א וב"מ ב"ב ע"ס. וב"כ הפר"ח שם ועו"ח: [ה] כ"כ הרשב"א בזה"ל שם ובקלר שאין ירקות פוסל בכבד של עוף בייתי שיש במינו מדברי לפי שכל מדבריים כבדים ירוק ככרתו בחולדתו כו' אפשר שימלא גם בייתי לעתים ירוק וכענין שהתירו יתרת [ורדא] בריאה מפני שיש לעזים מדבריות כן עכ"ל חוה"ק. והביאו הטור ופסק כן בשו"ע. ומה שהקשה הט"ז סק"ט על פסק זה כבר תירץ בנקט"ב ועו"ח. והנה הפרישה מפרש ד' הרשב"א הנ"ל דהיינו דוקא באין ידוע שנפל לאור, אבל נפל לאור חלוק באור כו' עכ"ל, והב"ח סע"ח מפרש דאפילו בידוע שנפל לאור כשרה והסכים אליו הש"ך, אבל הפר"ח סק"י ח' הסכים לדינא כהפרישה, וכ"ד התב"ש סק"ח ופר"ח וכו' פ"ב סק"ט וחגו"ש סק"י ג' וכל"י סק"י ב' ע"ס. אך המחז"ר אות מ"ח ודעת סקט"ז כ' דכדאי הם הב"ח והש"ך לסמוך עליהם בהפ"מ ע"ס דברי כל אחד ואחד באור. (א) וכ"ז דוקא בכבד, אבל לא בלבד וקורקבן דלעולם ארומים הן אפילו בחזיו ברייתא (ב"ח ופר"ח שם וט"ז סק"ח). (ב) עוף בייתי שיש במינו מדברי הוא חוואה ובר חוואה, אבל לא חרגולים וחורים ובג"י (דעת שם בשם מחז"ר וב"ד) ע"ס:

יסוד הבית בית סימן נב דיני עוף שנפל לאור ושינוי מראה באברים דוד עמודי הבית

[ו] כ"כ הר"ן במשנה שם אם נפלה לאור ולא ידעין אם נחמרו בנ"מ אם לאו לריכה בדיקה ואי ליחא קמן מסתמה אסורה, והביא רמיה מגמרא שם [כ"ל סק"ב אות א'] אין ריאה לעוף ליחמרו, והביא ודאי מסתמה קאמר כו' אם נפלה לאור ולא ידעין אם נחמרו דמסתמה אינה לריכה בדיקה ודוקא ריאה דעוף שללעותיה מניכות עליה הא שאר בנ"מ דעוף דליכא מאן דמגין עלייהו לריכה בדיקה. והביאו הב"י וכו' ולהרא"ש דסבר דאין ריאה לעוף אפילו נפלה לאור וגשתנית, אין ריאה מכאן ומ"מ למעשה יש להחמיר בדברי הר"ן עכ"ל, וכ"פ בשו"ע וכ"כ הט"ז מסבירא שהבאתי בעמה"כ בשמו והשיג על הרש"ל שחלק על הר"ן

ה נפלה לאור ואין ידוע אם נחמרו בני מעיה צריכה בדיקה (יא) ואי ליחא קמן למברקה אסורה:

ו נמצא שינוי באחד מאברים אלו אע"פ שאין ידוע לנו שנפלה לאור (יב) מרפה:

הג"ה ויש מכשירים כל זמן דלא ידעין שנפלה לאור אלא תלין השינוי בדבר אחר (ר"ן ומרדכי בשם ראב"ה ומהרא"י ורא"ש ועו"פ) ויש לסמוך עליהו:

אין

כז' ויש לסמוך עליהו. במקום הפסד מרובה (ט"ז סקט"ו ועו"א"ח) ובאורך קלת וטוב פר"ד מבואר ביססה"כ אכל ס"ק [ז]:

בזה ע"ש. וכ"כ הפר"ח סק"י"ב דכל מידי דבעי בדיקה מחמת חיזה מקרה ולא הספיקה לבדוק טרפה מספק כמ"ש הרשב"א וכ"כ הלבוש וחגו"ש סק"י"א וכו"פ סק"ו ומשכ"ז סק"מ ועו"א"ח. (א) אם נפלה לאור ואחזק אבר אחד ושאר אברים לפנינו

ולא נשתנו. דעת הנקדה"כ להקל בזה והתב"ש סק"ח השיג עליו ומטריף והסכימו אליו המשכ"ז סק"ט ומחז"ר אות נ'. וכ"ד הכו"פ שם, אך בם' כנפי יונה העלה להקל כל שרובן או חליין לפנינו ולא נשתנו אין חוששין לאותן שנאכדו, והביאו הדע"ת סקט"ז ע"ש מ"ש בזה. וע' דרת"ש סקמ"ה ומנח"י סקל"ג שכו' דל"ע להקל נגד התב"ש ודעימיה, וכ' משו"ת שצמח"ס' קרני ראש שנשאל באוזן שנפלה למים רותחים והכבד נאכד בלא בדיקה ושאר בנ"מ נבדקו ונמלאו יפים והכשיר דאף שהתב"ש החמיר בנאכד אבר א' בלא בדיקה מ"מ בנ"ד שנפלה רק במים רותחים דיש הרבה דיעות להקל בלא"ה כנ"ל סק"א אות ב' יש לסמוך על כנפי יונה להקל ע"ש. (ב) ואם לא שהיה כשיעור ונמלא שינוי בבנ"מ. הב"ח ריש סימן זה כ' וז"ל אם נפלה לאור בענין שאפשר שנחממו או כוולו באש זה הוא דכי נשתנו טרפה הא לא"ה אפילו נשתנו כשר עכ"ל, ובמשכ"ז סק"א כ' ע"ד הט"ז דאם סלקוהו מיד אין סברא לחסור היינו דא"ל בדיקה, אכל בראינו שינוי טרפה. אמנם הב"ח כ' אם א"א שנחממו באש בזה גם בנשתנו כשרה עכ"ל, ובסק"י נסתפק בזה והניח בל"ע ע"ש. אכל במק"מ סק"ב כ' דבהפ"מ יש לסמוך שפיר על הב"ח וכ"מ בט"ז גופא כו' ע"ש, ובדע"ת שם האריך בזה והביא דברי הרא"ש שצ"ק שח"ז והעלה לדינא דכל מה שאוסרים בנפלה לאור דוקא בשהיה בתוך האש עד שנחמרו טולותיה, וגם בנחמרו הטולות אם ראו רגע נפילתה ותיקף פרחת משם יש להקל גם בנמלא שינוי בפנים ע"ש. ומ"ש המחז"ר בקילורי דינים אות י"א בלא שהיה שיעור כווליה ונשתנו טרפה, וכן העתיקו תו"ז הספרדי וט"ל ועוד ס' ספרדים ע"ש. אמנם המנח"י סקל"ח כ' דברור שט"ס הוא ול"ל כשרה וכמ"ש המחז"ר בעלמו באות א' ד"ה ועמו דבלא שהיה שיעור כווליה ונשתנו גם הרש"ל מודה להב"ח דכשרה ותמה על ס' ספרדים שהעתיקו כן ולא הרגישו דהוא ט"ס ע"ש ויפה כתב וכן אמר הרב הגאון מהר"י שליט"א מו"ל דפה שהוא ט"ס דמוכת. (ג) בשו"ת טטו"ד הגייגא ס' קפ"ה נשאל באוזן שנתחללה במים והעמידה המשרתת על תנור של ברזל [איינגילש"ע קי"ד] לייבש טולתה ולא היה תחתיו אש והגחלים כבר עממו וכבר רק שהברזל היה חם עד שהיד סולדת בו ושהיתה שם לערך עשרה מינוטין ואח"כ שחטוה ומלאו על מקלת הכרס נלרר הדם והיתה מצובה בין הלומדים וכ' דנפלה לאור משמע דהאור סובב מכל לך בכולו משא"כ בזה ואף דתתאה גבר מ"מ י"ל דאינו גורם שיחמרו בנ"מ בפנים ובפרט בנ"ד שהיתה לחה במים לונגים וגם אין שיעור חימום בזמן עשרה מינוטין ועכ"פ מהני בדיקה גם בזה"ז והביא דע"ת שם וכ' דמ"ש אין שיעור חימום בזמן עשרה מינוטין אינו נראה כלל אכל בגוף הדין נראה כדבריו דכבר נתבאר דבולגה"ג אין חשש והכבד ובנ"מ עלם הבילי"ג מפסיק למטה ואף דלד מטה סמוך לזנב ליכא עלם מ"מ הטולות חוללים שלא נחמרו כלל ואם היתה נכית היתה יולאת משם ולא היתה עומדת על התנור ולכן יש להקל ע"ש:

[ז] בבאור ענין זה בקלרה קך הוא לעיל סק"ב הבאתי בעיא דרב יוסף הוריקה כבד כנגד בנ"מ מהו כו' אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בנ"מ בידוע שנפלה לאור ונחמרו בנ"מ, וכ' הר"ן דזו היא גירסת הגאונים והרי"ף ולפי גירסא זו משמע דכל שהוריקה הכבד אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כודאי נפלה משוין ליה, וכ"כ הרמב"ם פ"ז, וזה מן התימה שהרי הירקות מליי הוא המיד בכבד מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלין בואב כו' אלא הכי גרסינן כל שהוריקה כבד כנגד בנ"מ בידוע שנחמרו וטרפה ואפילו לפי גירסת הרי"ף י"ל דהכי קאמר בידוע שכשנפלה לאור נחמרו בנ"מ ובנפלה לאור ודאי קאמר, אכל לא נפלה תלין בחולי כו' וכ"ד הרמב"ן והרא"ה תלמידו, אכל הרשב"א מחמיר כדברי הרמב"ם עכ"ל, הר"ן, וכ"כ הרא"ש שם דלא מסתבר כלל להטריף בלא ידיעת נפילה לאור וגרסינן בידוע שנחמרו ולא כגירסת הרי"ף ואף לאותה גירסא יש לפרש בידוע שכיון שנפלה לאור נחמרו בנ"מ ואין לאכד ממנום של ישראל ולתלות שינוי מעיים בנפילת האור דמלתא דלא שכיחא היא כי מיד שתפול לאור תפרח ותלא ואם נשרפו כנפיה שלא תוכל לפרוח תשרף במקומה כו' עכ"ל, וכ' המרדכי שכן הורו הלכה למעשה ראב"י ורבינו שמחה והרא"ה ממדינא, והביאם הב"י וכ' כיון שלגירסת הרי"ף אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור חוששין לה והסכימו לדעתו הרמב"ם והרשב"א ועוד דלחומרא הוא הכי נקטינן וכ"פ בשו"ע. אכל הרמ"א בד"מ סק"א השיג על הב"י חדא דהרי כל בתראי הרא"ש והר"ן והמרדכי הסכימו להתיר ופירשו דעת הרי"ף לדעתן, ותו דמעשה רב שעשו הגאונים שכ' המרדכי בשמן להכשיר וכ"פ מהרא"י בשעריו כו' עכ"ל, וכ' כאן בהג"ה ויש לסמוך עליהו. (א) והנה הב"ח סעי' כ' להחמיר בהמחבר ודלא ברמ"א בהג"ה, והש"ך סקט"ו כ' ע"ד הרמ"א ויש לסמוך עליהו, היינו בהפ"מ, והשפ"ד שם כ' לא ידענא מהיכן הוליא הש"ך דדוקא בהפ"מ ומהט"ז סק"ט משמע אף באין הפ"מ כו' ע"ש. וכ"כ החגו"ש סקט"ו כהט"ז. אמנם הפר"ח סק"י"ג ובלי"י סק"י"ד ומחז"ר אות נ"ב וחכ"א כלל כ"ב אות ז' ועו"א"ח כ' דעיקר כהש"ך וגם דעת השפ"ד לדינא כן ע"ש. וע'

(יג) אבל בבהמה וכו'. ויש חוסרין גם בבהמה. ודבריהם
באור קל מבוחר ביסוד ס"ק [ח]:
(יד) בידוע שנפלה וכו'. אבל באינו ידוע שנפלה כשרה
בבהמה אפילו שלא במקום הפ"מ (ס"ך סקי"ז ועו"ח)
ואף שנמלא שינוי באחד
מאבריה (פר"ח סקט"ו) וכן
גמי בידוע שנפלה לאור ונאבדו
מעיה בלא בדיקה פשוטה, ומיהו
לכתחלה לריך בדיקה בבהמה
היבא דאיתא קמן (ס"ך סקי"ח
פר"ח שם ועו"ח) ועיין
יסוד"ב שם אות א':

דע"ס סקי"ז שהאריך בזה והעלה כמה חלוקי דינים וע"ל סק"א
סוף אות ז'. (ב) בשו"ת מטה יוסף ח"ב סי' ו' כ' בעובדא
שכבד עוף היה ירוק כולו ככרתי והיה ניכר שנשפך המרה. שלא
היתה המרה מלאה כדרכה והכשירה רצ אחד באמרו שחולין
הירקות מחמת שנשפכה המרה לחוכו כיון שלא ראינו שנפלה לאור
כו', והביאו המחבר"ר אות מ"ג
והשיגו דלא נמלא בשום פוסק
לתלות בזה דאם הוא מחמת
שפיכת המרה בהדחה בעלמא
היה הולך הירקות דאינו נעשה
ירוק בעלם כו' ע"ש. אבל
במה"ש הספרדי סי' ג' תמה
עליו הא בלא ראינו שנפלה לאור
נשמעו

בלא"ה אנו מתירים בהפ"מ וכמ"ש הוא בעלמא הובא בל"ח הקידוש
ע"ש. ובדע"ק סי' נ"א סק"ו ומק"מ שם סקי"ג שכ' דירקות בכבד
יש לתלות ע"י שהמרה מונחת עליו כמה שעות אחר שחיטה שדרכו
להוריק מזה ע"ש. ובדע"ת סקי"ח הביא מס' אשכול שכ' דאפשר
לתלות במרה וכ"כ לדינא דאם נשתהה הכבד אח"ש כמה שעות
ואח"כ מלאו שהוריק אפילו כולו או שרואים שנשפך המרה אפילו
לא נשתהה יש להתיר בלא נודע שנפלה לאור אפילו בלא הפ"מ
אבל אם ידוע שנפלה לאור ובדקו בשאר אברים ונמלאו יפים
והכבד הוא ירוק ל"ע אם להקל גם בכה"ג ע"ש:

[ח] הרא"ש שם סי' מ"ו כתב דטרפות דנפילת אש לא שייך בבהמה לפי שהטור ועובי הללעות והבשר מגין עליה וגם בני
מעיה קשין ליחמר כי טרם יחמרו מנפילת האש ישרוף עורה ובשרה כו' אלא ודאי דלא שייך בבהמה דאל"כ היה לו לשנותו
אלל טרפות דבהמה כו' עכ"ל, וכ' הר"ן שכ"ד הרמב"ם פ"י הי"א והרמב"ן ולא מחזור דא"כ כי היכי דאמרו כל טרפות שמנו
חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם העוף נשבר העלם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח, הכי נמי הול"ל יתר עליהם עוף
נפלה לאור כו', א"י דבהמה נמי טרפה והא דנקטו בעוף משום דשכיח בעוף שהוא מלוי בבית תדיר ודרכו ליפול על האש
יותר מבהמה כו' עכ"ל, וכ"ד הרשב"א והמרדכי והג"א שם בשם ראב"ה ור"י ורשב"ס ורשב"ט דבין בעוף ובין בבהמה שנפלו
לאור לריכס בדיקה. ובעל העיטור כ' בדרך פשרה דעוף שטורה רך לריכס בדיקה ובהמה שטורה קשה א"ל בדיקה אבל אם
ראינו שנחמרו גם בהמה טרפה, והביאו הרשב"א והרא"ש שם והר"ן ודחו דבריו ע"ש. והנה הב"י תירץ קובית הר"ן הנ"ל וכ' להלכה
כיון שהרמב"ם והרא"ש והרמב"ן הסכימו לדעת אחת להתיר בבהמה הכי נקטינן וכ"פ בשו"ע, אבל הרמ"א בד"מ סק"ב ובאין
בהג"ה פסק להחמיר כרשב"א ור"ן וסייעתם הרבים מן המקילים ע"ש. (א) כ' הש"ך ע"ד הרמ"א שכ' בהג"ה ויש חוסרים גם
בבהמה בידוע שנפלה לאור ונשתנו מעיה ולא כ' בקיור וי"א גם בבהמה משום דאיתא לאשמועינן דדוקא בנשתנו לפנינו יש לנהוג
איסור בבהמה, אבל בנפלה לאור וליחא קמן [כגון שנאבדו הבג"מ] לא מחזיקין איסורא וכן עיקר כו' עכ"ל, וכ"כ הפר"ח שם
וכו"פ סקי"ז ופ"ד שם וכו"ה ג' הג"י אות מ' ומחבר"ר אות נ"ו ועו"ח דלכתחילה לריך בדיקת הבג"מ ואם נאבדו בלא בדיקה
כשר בבהמה. ומ"ש הש"ך ע"ד רמ"א והכי נהוג היינו שלא במקום הפ"מ ושכ"כ הלבוש, אך התב"ש סקי"י כ' דאין להשיג ע"י
להקל כלל [היינו בלא בדיקה, ע"י אות שאח"ז] והביא לשון הד"מ שם דמוכח שדעתו להחמיר אף בהפ"מ ע"ש. וע' מחבר"ר אות
נ"ז שהאריך בזה וסיים ולענין דינא כדאי הם הרמב"ם והרא"ש והב"י לסמוך עליהם ולהקל בהפ"מ ומה גם דהלבוש וש"ך ופר"ח
מסכימים כן. וכ' עוד דמ"ש השפ"ד שם דהפר"ח מחמיר בזה ליתא דבהדיא כ' הפר"ח כהלבוש והש"ך ע"ש. שוב ראיתי שהוא
בעלמא כ' במשכ"ז סקי"א דהפר"ח מתיר בזה בהפ"מ ע"ש. וע' בס' בה"י שהקשה במ"ש רמ"א והכי נהוג הא נפילת בהמה לאור
לא שכיח ובדבר שאינו שכיח לא שייך לומר הכי נהוג ע"ש. וע' יד אברהם על יו"ד ד"ו שחידן קושיתו בעוב טעם ע"ש. (ב) לענין
אם אנו בקיאים בזה בבדיקה. הש"ך סקי"ט כ' דבא"ה כלל נ"ז דין י"ג משמע דאין אנו בקיאים בבדיקת נפלה לאור ול"ע שלא
כתבו האחרונים מזה ואולי הוא בכלל נפולה עכ"ל, ור"ל בכלל נפולה שבסימן נ"ח שמבואר שם דא"א בקיאים בבדיקת כל האברים,
אמנם התב"ש סקי"א כ' ע"ד הש"ך דאם היה כוונת האחרונים להחמיר בזה הו"ל לפרושי כדפירשו גבי נפולה ואין ללמדה מבדיקת
נפולה דבעי בדיקה מכל י"ח טרפות, אבל גם באו"ה נראה דלא קאי התם כ"א אשאר בדיקות, אבל בדיקה זו דלשיטת הרא"ש
וסייעתו ליכא הוכחה כלל דבעינן בדיקה כמ"ש הב"י, רק שכ' הב"י וד"מ להחמיר למעשה כהר"ן ולכן די להחמיר בלא בדק ואפילו
לפמ"ש לעיל להחמיר כהר"ן אף בהפ"מ מ"מ נסמוך על החולקים בזה שנסמוך על בדיקתו עכ"ל, והשפ"ד שם פקפק עליו בזה
וסיים ומיהו בבהמה יש לסמוך אבדיקה אף בזה"ז ובאין הפ"מ, ומדברי הט"ז סק"ט משמע דאף בזה"ז יש לסמוך אבדיקתו כו'
עכ"ל השפ"ד, והיינו אפילו בעוף דבו מיירי הט"ז שם ע"ש. אבל המחבר"ר אות נ"ח כ' דמה שפקפק השפ"ד אין לחוש ועיקר
לדינא כהתב"ש ושכ"ד האחרונים והיקל שם גם בעוף ע"ש. והביאו תו"ז הספרדי סס"י ע"ה ועוד ס' ספרדים, וכ"כ הדע"ת סוף
סק"א וז"ל והכי שידוע שנפלה לאור ונשרף העור מעל"ע מהני בדיקה באברים גם בזה"ז וגם בעוף ע"ש, וע"ל אות ד'. (ג) ולענין
אופן הבדיקה בזה. כ' הדע"ק סוף סקי"ד דלא ראיתי מפורש אם לבדוק הלכך רק בחוץ או לפתוח ולבדוק החללים גם בפנים
ובדיקת המעיין שאין פותחין משמע שכ"ה בכל אברים הפנימיים וכן הסביר נוסח שהבדיקה רק מבחוץ כיון שהאש הוא מבחוץ ואם
אין שינוי מבחוץ שוב אין חוששין שט"י גיד נכנס לפנים דאם באנו לחוש כן היה הבדיקה נמנע לגמרי דא"א לפרר האברים לפיכך
ע"ש. (ד) כ' בס' בית הלל מעשה בא לפני בתרנגולת שנכנס לחמם אלל האור ונשרפה בעור ובשר אלל הללעות בין הגוף
ועלם הקולית ונראה רשם אדום בעור עגול כמו ב' אלבנות וחתכו בסכין וגמלא שהדס נלרר בהוכו והטרפתי מאחר שזה לריך
בדיקה בבג"מ וא"א בקיאים עכשיו בבדיקה וכ"ש אם נעשה ריעותא בזה"ג או בסימנים או סמוך. למקום שמונחת הריאה שיש
להטריף.

(א) ידי הבהמה וכו'. היינו רגלים שלפניהם ללד הראש ואין לחוש לנקיבת הריאה, והטעם מבואר ב"ס"ק [א] :
 (ב) ג' ידים בשורה. וה"ל בעוף שיש לה גף יתר או חסר גף מתולדה כשרה (ב"ה וט"ז סק"א ועו"א"ח) ועוד מזה ואם חסר גף וספק אם הוא מתולדה או נחסר אח"כ ואיזה עובדות מזה מבואר ב"ס"ק ב"שס אות ב' ג' ד' ע"ש :
 העצם עכ

להטריף, והביאו הבאה"ט סק"א ולח"פ ובל"י סק"א ועו"א"ח וכו' הכל"י דאין יודע מקום לטרפות זה שלא נזכר בגמרא רק נחמרו ב"מ, אבל אם נשרף הבשר ולא הגיע לב"מ למה לנו לאסרה חנם כשאין אנו רואין שום ריעותא בחלל, ובשו"ת סוף ספרו תשו' א' הביא שאלה בעוף שיצבה על הכירה ונכיה רגלי' למטה במקו' דריסת הרגל ואינה יכולה לילך ושחטוה ומלחיה עם בשר חי חיישינן לנחמרו ב"מ ולאסור גם הבשר שנמלח עמה וכו' דלפי ד' הב"ה הכ"ל כ"ס בזה דטרפה כיון שאינה יכולה לילך י"ל שנחמרו ב"מ אך הביא ראיה דגם אנו בקיאים בדריקה נפלה לאור כו' ואם אין שם ריעותא לא מחזיקין איסורא ע"כ הבשר שנמלח ודאי מותר והתרנגולת בהפ"מ יש להקל ובאין הפ"מ יש לחוש לד' הב"ה ע"ש. והביאו המחז"ר שם והשיג עליו במ"ש ובאין הפ"מ יש לחוש לדברי הב"ה דנקטינן כהפ"מ היבא לעיל אות ב' והכל מותר ע"ש. וכו' בדע"ת סק"ז להקל בדיו' דהב"ה, וכן בעובדא שנשאל בעוף שנפלה לאור ונשתנה הקנה והושט וליה"ג והאריך והעלה דכל שאין בהם פסול מלד עלמו אין לאסור מחשש נפילה לאור ע"ש באורך וע"ל סק"ב אות ג'. (ה) בשו"ת שם ארי' בהוספות סי' י"ז נשאל בעובדא שבהמות היו ברפת בשעת שריפה וכמה מהם נשרפו וכמה מהם ברחו לחוץ ונחרך שערס ונשרף עורם בכמה מקומות ויש ספק שמא ע"י שנפלו עליהם גחלים בוערות נהרסו כן והעלה דדוקא בנפלה כולה לאור יש שיעור שיחמרו ב"מ משא"כ בנדר"ד דשמא נשרף רק ע"י גחלים שנפלו עליהם ואף שהיו קשורים באבנים ויש לחוש שמא לא נתקו ונשרפו עליהם עד שבה האש סביבותיהם מ"מ כיון שברחו אולי התיר מי מותרותיהם או נתקו מהליהם והו"ל כספק נפלו לאור דיש להתיר בבהמה כיון דבלח"ה כמה פוסקים מקילים לגמרי בבהמה, לכן אף שיש שינוי באברים הפנימיים יש להקל ע"ש. והביאו הדע"ת סק"א שנשאל ג"כ בעובדא כעין זה בהמות שעמדו ברפת והחזו אש בגג וניהרו אגסים וחתכו קישוריהם והבהמות ברחו לחוץ ובשעת יליהם נפלו לפידי אש על כמה בהמות ונשרף קצת מעורם, אבל לא נשרף העור מעל"ע ולא הגיע עד הבשר ושחטו השורים ובדקו כל האברים ונמלאו יפים, ואחר גליית הכבד ראו שהוריקה כולה ושהתה מעל"ע בין שחיטה ללוי' וכו' שיש להתירם בפשיטות, ואם נמלא שינוי באברים יש לאסור גם בהפ"מ והמיקל בשעה"ד יש לו ע"מ לסמוך, אבל אם נשרף העור מעל"ע והגיע עד הבשר או שנשאר רק קרום דק שלם גם בשעה"ד יש לאסור, אבל אם לא נחרך שער עורה כלל אפילו נפלו עלי' לפידי אש וגפלו ממנה לארץ מיד כיון שלא שהתה כלל באש יש להתיר בפשיטות גם בנמלא שינוי באברים הפנימיים. וכו' עוד שם סק"ג בהמה שנפלה לאור אש נשרף עורה מעל"ע והגיע עד הבשר ונאבדו האברים הפנימיים בלא בדיקה יש לאסור וכן אסור לאכול החלב בחי'י, אבל אם לא נשרף צעור מעל"ע ונשאר עוד מעט עור יותר משיעור קרום דק יש להתיר גם החלב בחי'י ע"ש באורך מכ"ז. (ו) ובס' משמרת שלום נשאל ג"כ בכעין זה באחד שנשרף ביתו ורכושו ולא נשאר לו רק שני בהמות חולבות לפרנסתו ונחרבו השערות וגם העור נשרף באיזה מקומות אש להתיר להשקות אותם לחליבה וכו' דלכאורה לריך בדיקה לבד כו' וא"כ אסור החלב כדן ספק טרפה, אך יש לדון להתיר החלב מטעם ס"ס ספק שמא כהמחזר דבשר בבהמה גם בנשנתו ב"מ כש"ך סק"ז וצירוף ד' הלבוש שבש"ך סק"ז דבהפ"מ מודה הרמ"א וספק שמא לא נשנתו ב"מ כו' ושלח דבריו להגאון מהר"א אייטענער אבד"ק לבוב והשיב שמסכים להתיר דיש בזה עוד ספק שמא לא שהתה בחיך האור שיעור שיחמרו ב"מ, וא"ל בזה מתהפך דמתחלה לריך לדון אם יש איסור נפילה ולא שהתה כשיעור אין איסור כלל כו', ולפ"ד הש"ך סק"ז דבהמה א"ל בדיקה וכו' האחרונים, ואף שכ' בשם הב"ה דהיינו בנאבדו הב"מ ולא לכתחלה בדאיתא קמן נראה ברור דהיינו בכבד נשחטה הבהמה, אבל לענין החלב דאם נאמר דאסורה יהיה לו הפסד, זה חשב כדיעבד והוכיח מש"ס ופוסקים דבחיי הבהמה הוי כליטניהו קמן וכיון דנאבדו הב"מ מותר גם להש"ך בשם הב"ה גם החלב בחי'י הבהמה מותר דהוי כליטניהו קמן, והביא במנח"י סס"י זה ע"ש באורך :

[א] בגמרא שם (נ"ז.) אר"י אמר רב שמיטת יד בבהמה [במקום דבוקין בגוף, רש"י ור"ן] כשרה עכ"ל, וכו' הרמב"ם בפרק י' הלכה ד' נשחטה היד מעיקרה מותרת, ובפרק ח' הל' י"א כ' נחתך היד בבהמה מותרת, וכו' התוספות שם ד"ה שמוטת יד בבהמה כשרה וה"ל נחתכו דדוקא נחתכו רגליה טרפה [כדחתן שם (ע"ז.)] אבל ידיה כשרה ולקמן (כ"ח :) נמי אמרינן בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלשה הרי זה מוש. וא"ר הוגא לא שנו. [דהוי רק מוש לגביה הא להדיט שרי. פרש"י] אלא שחסר יותר ביד כו' עכ"ל התוספות. וכן נשתברו ואין עור ובשר חופין דין נחתכו להם כבגמרא שם (ע"ז :) (ביאור הגר"א סק"ב) וכו' פ' הטעם ע"כ וכו' רוב פוסקים כמ"ס מהרי"ק יוצא לקמן סק"ה והרמ"א צו"ח סי' פ"ז סעי' ג' ואחרונים. וד' המחמירים בזה יוצא להלן סק"ב. (א) והא דלא חיישינן בבהמה לנקיבת הריאה ע"ז כדחיישינן לקמן סע"ב בעוף, המרדכי סימן תרל"ד כ' הטעם, דבהמה מחיך עובי הכתף ורוחבו לא ניקבה הריאה. וברש"י ור"ן נראה הטעם דבעוף הריאה שלה נחבאת בין הללעות וקרום הבשר כך ודק בין ללע ללע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף משא"כ בבהמה שאין הריאה נחבאת בין הללעות, והרמ"א צו"ח סי' פ"ו סוף דין י"ב כ' משום דבהמה יש לה ללעות עצמות המגיות על הריאה ע"ש, וע"י ש"ך ושפ"ד סק"א מ"ש בזה. (ב) לענין מ"ש בעמה"ב סק"ב וה"ל בעוף כו' הפרישה כ' דלהרשב"א דס"ל כל יתר כנטל עכשיו דמי י"ל דיתר גף בעוף אסור כמו נשחטה ע"ש. אבל הב"ה וט"ז סק"א השיגו עליו דשמיטת גף דאסור הוא מטעם נקיבת הריאה וזה לא שייך בחסר ויתר ובדאי אין שום טרפות בזה לד"ה, והסכימו לזה הפ"מ סק"ח והכנה"ג הג"ט אות ה' והכו"פ סק"ג וחגו"ש סק"ב, וט"ז המשב"ז שם דבחסר גף מתולדה כשר לכ"ע וביתר גף ל"ע לדינא השיג עליו המחז"ר אות ה' והעלה דעיקר לדינא כהב"ה וט"ז ע"ש. וכו' המח"א כלל כ"ג סעי' ובל"י סק"א ועו"א"ח להכשיר בין בחסר גף מתולדה ובין ביתר גף ע"ש. (ג) כ' הכנה"ג שם אות ב' מטעם בל לידו שטוף שחסרה גף אחת וגסתפק אם הוא מתולדה או ניטל ביד וליה למוכרה לגוי, וכו' ע"ז המשב"ז שם לא ידענא אם היה המעשה שחסר הזכנא דהוי כנשחטה ומש"ה לא היקל הא אש הזכנא קיים יש להקל מטעם ס"ס או שיש לחלק בספיקות כו' ע"ש. אבל הלכ"ש שם סע"ב סק"ט כ' בפשיטות דהכנה"ג מיירי באין הזכנא קיים אבל אם הזכנא קיים והשאר נחסר דאז מיקרי רק נשבר סמוך לגוף דרוב פוסקים מתירים לגמרי בזה וכיון דיש נמי ספיקא שמא הוא מתולדה יש להכשיר ע"ש. והמחז"ר

י"ל שנחמרו ב"מ אך הביא ראיה דגם אנו בקיאים בדריקה נפלה לאור כו' ואם אין שם ריעותא לא מחזיקין איסורא ע"כ הבשר שנמלח ודאי מותר והתרנגולת בהפ"מ יש להקל ובאין הפ"מ יש לחוש לד' הב"ה ע"ש. והביאו המחז"ר שם והשיג עליו במ"ש ובאין הפ"מ יש לחוש לדברי הב"ה דנקטינן כהפ"מ היבא לעיל אות ב' והכל מותר ע"ש. וכו' בדע"ת סק"ז להקל בדיו' דהב"ה, וכן בעובדא שנשאל בעוף שנפלה לאור ונשתנה הקנה והושט וליה"ג והאריך והעלה דכל שאין בהם פסול מלד עלמו אין לאסור מחשש נפילה לאור ע"ש באורך וע"ל סק"ב אות ג'. (ה) בשו"ת שם ארי' בהוספות סי' י"ז נשאל בעובדא שבהמות היו ברפת בשעת שריפה וכמה מהם נשרפו וכמה מהם ברחו לחוץ ונחרך שערס ונשרף עורם בכמה מקומות ויש ספק שמא ע"י שנפלו עליהם גחלים בוערות נהרסו כן והעלה דדוקא בנפלה כולה לאור יש שיעור שיחמרו ב"מ משא"כ בנדר"ד דשמא נשרף רק ע"י גחלים שנפלו עליהם ואף שהיו קשורים באבנים ויש לחוש שמא לא נתקו ונשרפו עליהם עד שבה האש סביבותיהם מ"מ כיון שברחו אולי התיר מי מותרותיהם או נתקו מהליהם והו"ל כספק נפלו לאור דיש להתיר בבהמה כיון דבלח"ה כמה פוסקים מקילים לגמרי בבהמה, לכן אף שיש שינוי באברים הפנימיים יש להקל ע"ש. והביאו הדע"ת סק"א שנשאל ג"כ בעובדא כעין זה בהמות שעמדו ברפת והחזו אש בגג וניהרו אגסים וחתכו קישוריהם והבהמות ברחו לחוץ ובשעת יליהם נפלו לפידי אש על כמה בהמות ונשרף קצת מעורם, אבל לא נשרף העור מעל"ע ולא הגיע עד הבשר ושחטו השורים ובדקו כל האברים ונמלאו יפים, ואחר גליית הכבד ראו שהוריקה כולה ושהתה מעל"ע בין שחיטה ללוי' וכו' שיש להתירם בפשיטות, ואם נמלא שינוי באברים יש לאסור גם בהפ"מ והמיקל בשעה"ד יש לו ע"מ לסמוך, אבל אם נשרף העור מעל"ע והגיע עד הבשר או שנשאר רק קרום דק שלם גם בשעה"ד יש לאסור, אבל אם לא נחרך שער עורה כלל אפילו נפלו עלי' לפידי אש וגפלו ממנה לארץ מיד כיון שלא שהתה כלל באש יש להתיר בפשיטות גם בנמלא שינוי באברים הפנימיים. וכו' עוד שם סק"ג בהמה שנפלה לאור אש נשרף עורה מעל"ע והגיע עד הבשר ונאבדו האברים הפנימיים בלא בדיקה יש לאסור וכן אסור לאכול החלב בחי'י, אבל אם לא נשרף צעור מעל"ע ונשאר עוד מעט עור יותר משיעור קרום דק יש להתיר גם החלב בחי'י ע"ש באורך מכ"ז. (ו) ובס' משמרת שלום נשאל ג"כ בכעין זה באחד שנשרף ביתו ורכושו ולא נשאר לו רק שני בהמות חולבות לפרנסתו ונחרבו השערות וגם העור נשרף באיזה מקומות אש להתיר להשקות אותם לחליבה וכו' דלכאורה לריך בדיקה לבד כו' וא"כ אסור החלב כדן ספק טרפה, אך יש לדון להתיר החלב מטעם ס"ס ספק שמא כהמחזר דבשר בבהמה גם בנשנתו ב"מ כש"ך סק"ז וצירוף ד' הלבוש שבש"ך סק"ז דבהפ"מ מודה הרמ"א וספק שמא לא נשנתו ב"מ כו' ושלח דבריו להגאון מהר"א אייטענער אבד"ק לבוב והשיב שמסכים להתיר דיש בזה עוד ספק שמא לא שהתה בחיך האור שיעור שיחמרו ב"מ, וא"ל בזה מתהפך דמתחלה לריך לדון אם יש איסור נפילה ולא שהתה כשיעור אין איסור כלל כו', ולפ"ד הש"ך סק"ז דבהמה א"ל בדיקה וכו' האחרונים, ואף שכ' בשם הב"ה דהיינו בנאבדו הב"מ ולא לכתחלה בדאיתא קמן נראה ברור דהיינו בכבד נשחטה הבהמה, אבל לענין החלב דאם נאמר דאסורה יהיה לו הפסד, זה חשב כדיעבד והוכיח מש"ס ופוסקים דבחיי הבהמה הוי כליטניהו קמן וכיון דנאבדו הב"מ מותר גם להש"ך בשם הב"ה גם החלב בחי'י הבהמה מותר דהוי כליטניהו קמן, והביא במנח"י סס"י זה ע"ש באורך :

(ג) אם מעט למעלה וכו'. היינו כשנשאר עדיין מחובר במקום השצירה לריך לחתוך מעט למעלה ממקום השצירה משום דא"ל ללמס אכל אם נפרד לגמרי מאבר המדולדל אין לריך לחתוך למעלה ממקום השצירה כלום (ש"ך ופר"ח ועו"ח) וי"א שריך לחתוך כל הפרק שבו השבר ולהשליך ועוד מדברי האחרונים בזה. מבוחר ביס"ב שם אות ה' ע"ש:

(ד) שנצטרך הדם וכו'. דאז יש לחוש לנקיבת הריאה (או"ה שם וע"ז סק"ב) ומ"מ בהפ"מ מיתכשר ע"י בדיקה

צריחה דהיינו שניחנה כולה או אותה עדונה שכלד השצירה צמים פושרין וינפה היטב עד שיעלה כולה צנפיהה ואם אינו מצלצץ כשר. והיינו דוקא כשנשט או נשבר סמוך לגוף אכל כשבר רחוק מהגוף אפילו רואין שגלרר הדם מעבר לללעות כשר וא"ל בדיקה צריחה כלל. כ"כ הלבושי שרד צדיני טרפות העלמות סימן ז' סע"א, וכ"ד עו"ח. ובאורך מזה. ודין שחטו הבהמה זמן רב אחר השמוטה או השצירה אי מהני בדיקה צריחה או לא. ושיעור סמוך ורחוק מהגוף שהוזכר בפוסקים. הכל מבוחר ביס"ב ס"ק [ב] :

כשרה

וגסתייע מלשון התו"ח הנ"ל ש"ל להשליך האבר ע"ש. וכ"כ בשמו הב"י ובא"ט סק"ב שאלו נוהגין שחוטכין (*) כל האבר השבור ע"ש. אכל המנחת יעקב צו"ח שם סק"ד כ' לדונא כד' הש"ך ופר"ח הנ"ל ובקו"א סולת למנחה השיג על הב"י הנ"ל, וכ' דמנהגינו פשוט לחתוך רק מה שמדולדל ומעט למעלה ומ"ס התו"ח להשליך האבר לאו דוקא כל האבר רק למדולדל קרי הכי על שם אבר המדולדל ע"ש, וכ"כ השפ"ד שם דמ"ס הבה"י דנוהגין להשליך כל האבר לא ראינו נוהגין כן אלא מעט למעלה ממקום השצירה, אך בסימן נ"ה סק"ב כתב השפ"ד בדבר מועט יש להשליך כל האבר אכל בדבר חשוב אין להשליך כל האבר ע"ש, וכ"כ הלבושי שם סי' ז' סק"א ע"ש ובמחז"ר חית ז' הביא דברי הבה"י ומנחי"ע ופ"ד הנ"ל, וכ' דנהרא גהרא ופסטיה דראצ"ן כ' להשליך האבר כולו, ובדע"ת סי' נ"ה סק"מ האריך בזה וכ' מאחר שהשפ"ד [ומנחי"ע] העיד שצמדינתו מקילים בזה אין להחמיר גם בדבר מועט וא"ל להשליך כל האבר אלא במקום שידוע המנהג

והמחז"ר חות ו' כ' בשם שו"ג שהסיר בזה מטעם ס"ס דגס הבנה"ג רק מלד חומרא לזה למכור לגוי ומדינא שרי ע"ש. וע' דע"ת סק"ו דבהפ"מ דעחו להקל בזה בכה"ג ע"ש. (ד) כ' בש"ת חז"י סי' נ"ג מעשה בל לפניו צתרנגולת שהיה בלד אחד גף שהיה בה רק פרק הסמוך לגוף והשאר היה נחמר כולו וכן היה בלד השני וגם הפרק הסמוך לגוף היה רק חלי אורך הרגול להיות והכשיר. והביא שם עוד מעשה צתרנגולת שנבראת רק בנק אחת וגף השני היה חסר מעיקרו והכשיר. וכ' עוד שהוצא לפניו דבר חידוש כבש שנברא חסר צרגלים האחרונים כל הפרק התחתון רק חתיכה קטנה היה מחובר לפרק האמצעי וקביע בו פרסות והיה הכבש הולך עליהם כעל רגלים גמורות והכשיר ע"ש. והוצא זה ציד אפרים ותו"ז הספרדי ובעו"ח. ת. (ה) למ"ס צפנים אכל העלם הנשבר עם מעט למעלה כו'. כ"ה צאור זרוע סי' תמ"ב בשם ראב"ה הוצא בהג"א פ' המקשה סי' ז' דהיכא שהבהמה מותרת והאבר חסור לריך לשייר מעט מן המותר עם האבר האסור כשחוטך אותו עכ"ל, וכ"כ הרשב"א בחידושו והר"ן ורי"ז ועו"פ, וכ' הרמ"א צו"ח שם דיש להשליך האבר ככ"ע אף אם עור ובשר חופין את רובו מאחר שא"ל בקיאות חז"ה מיקרי חיפוי צשר. והש"ך סק"ב הראה מקום למ"ס צפ"י נ"ה סק"ב ושם מבוחר כמ"ס צעמ"ב סק"ג בשמו, וכ"כ הפר"ח צפ"י נ"ה סק"י והשפ"ד שם וכתן סק"ב, אך הבה"י סי' נ"ה סק"ה כ' עכשיו נהגו כל מורי הוראה לחתוך כל האבר עד הפרק ולהשליך, עכשיו נהגו כל מורי הוראה לחתוך כל האבר עד הפרק ולהשליך, הג"ה

(*) ונראה פשוט דמ"ש כל האבר ר"ל עד הפרק וכמ"ש חבה"י גופא שפמנו העתיקו דין זה דוראי עד הפרק מיקרי אבר כדתנן באהלות פ"א משנה ז' האברים אין להם שיעור ושם משנה ח' רמ"ח אברים באדם שלשים במסת הרגל עשה בכל אצבע הרי כל פרק אפילו קטן ביותר מיקרי אבר וכן בנמרא שם (קכח) דארכובה הנמכרת עם הראש הוא אבר, וכן בכ"ד בש"ס ופוסקים והוא פשוט כ"כ עד שלא היה מהצורך לבאר לולא שראיתי בספר א' שנדמ"ח שנתן מקום לשעות בזה:

לאסור וכדעת המחז"ר הנ"ל ע"ש. ואם נתבשל האבר עם עוד צשר יתבאר אי"ה לקמן סי' נ"ה:

[ב] בדין זה יש ד' חילוקי דיעות, א' דעת הרמב"ם וסויעתו הוצא צס"ק הקודם דציד בהמה אין בו שום טרפות היינו לנקיבת הריאה לא חיישי מטעם שצובי הכתף ורחבו מגין עליה כנ"ל צס"ק הקודם אות א' בשם מרדכי, ובגמרא שם לא אמרו תבדק הריאה אלא צטוף. ומשום עיכול ניציה לא חיישי ללא הוזכר צס"ס טרפות דעיכול ניצ' בהמה אלא צרגלים האחרונים בוקא דאטמא דשף מדוכתי' כו', אכל צידים היינו צרגלים שלפניה לא אמרו. ב' דעת או"ז והג"א שם בשם ראב"ה דנחתך או נשבר יד בהמה אם רואין שגלרר הדם בללעות בלד פנים חלל הגוף חיישינן לנקיבת הריאה, והא דאמרו תבדק הריאה רק צטוף ולא בהמה היינו צסתמא צדליכא ריעותא כמ"ס צביאור הגר"א סק"ג, אכל צדליכא ריעותא דגלירות דס כיון דחזינן שהיה צכח השצירה לשלוט בללעות שצלד פנים חיישינן ששלטה גם צריאה הסמוכה להללעות וכ"ז צנחתך או נשבר, אכל צנשט כשר ולא חיישינן לזה. ג' דעת או"ה שם דגם צנשט אם נלרר הדם בללעות מצפנים חיישינן לנקיבת הריאה, אכל לעיכול ניציה לא חיישינן. ד' דעת שטרי דורא סוס"י פ"ז דנשט יד מהגוף טרפה דחיישינן לעיכול ניציה. וכ' הב"ח סע"ז ש"כ הסמ"ק (***) כתיבת יד

הג"ה

(**) בסמ"ק הגרסם סימן ר"א כתוב וז"ל שמוטת יד בבהמה דהיינו שמוטת רגל שלפניה כשרה עכ"ל, והב"ח שם כ' שמצא בסמ"ק כתיבת יד שבי' בזה"ל שמוטת יד בבהמה כשרה נשטט ממקום חיבורו בכתף טרפה שמא איעכול ניציה עכ"ל, וכ' המחז"ר רס"י זה שראה בחיבור ישן שחיבר הרב"י בשנת ה' אלפים ק"ל שהביא לשון הסמ"ק בנוסח שנדרסם הנ"ל ובודאי העתיק לשונו מכתב יד דבוטנו לא היה עדיין דפוס וע"כ דגם בסמ"ק כ"י יש נוסחאות שונות ע"ש. וע' בס' בנפיו יונה שבי' דבלי ספק מ"ס הוא בכ"י הסמ"ק שראה הב"ח שהרי הא"ה כ' בשם הסמ"ק להיפוך מזה ושכן הוא בסמ"ק הגרסם והזכיה מכ"ס דלא ס"ל בן רק השעיר כו' ומ"ש הש"ך שמצא בתשב"ץ שבי' בהסמ"ק שהביא הב"ח אלא שיש שם מ"ס כו' כ' ע"ז כיון שיש שם מ"ס לא נשטע משם מידו כו' ומ"ש דאין כתף לעוף לא קשה מידו כו' ע"ש באורך. וע' בס' מול"ד הביאו המנחי" סק"ח שבי' ע"ד הש"ך הנ"ל שלא מצא שום רמז בתשב"ץ מזה ואדרבה מצא ביבין שמועה לרשב"ץ דאין שמוטה ושבורה ביד בהמה ואפילו כ' בתשובה להיפוך ע"ז יש לסמוך שהוא אחרון עכ"ל ע"ש. ויש לצרף דבריהם לענין להחמיר בזה ע"י בדיקה בריאה שיתבאר לקמן אות א' :

יד, ו' ע"ז הס"ך סק"ד דלפי"ז אפילו לא נלרר הדם מעבר לללעות טרפה, וכן מ"כ בתשכ"ז שמיטת גף בעוף במקום חיבורו בגוף טרפה והוא דעכיל ניביה עכ"ל, וע"כ ט"ס הוא ול"ל שמוטת יד בבהמה במקום חיבורו כו' עכ"ל הס"ך, והרש"ל ז"ס"ס ס' ל"ט כ' ו"ל שמוטת יד שכ' בשע"ד שטרפה לא קי"ל הכי דהוא נגד הגמרא, וכ"כ מהר"י שזאבצב מקומות כ' בשע"ד נגד הגמרא וזו אחת מהן, אבל מ"ס נשבר בגוף הבהמה טרפה אינו נגד הגמרא כו', די"ל דגרע יותר נשבר משמט כו', לכן אין להקל ע"ס. אמנם הרמ"א בתו"ח ס' פ"ז סעי"ב הכריע בדעת האו"ה וכ' והכי יש לנהוג בין בשבורה בין בשמוטה אם נלרר הדם מעבר לללעות שרואין שטרפה המכה תוך הגוף יש להטריף כו', וכ"כ כאן בהג"ה. והב"ח פסק בדעת השע"ד, והפ"ח סק"ד כ' דבהמה ישא"ל יש להטריף כפסק המחבר דאפילו נלרר הדם בללעות אין חשש, והסכים הלוי המחבר"ר אה"ר, והכו"פ סק"ב כ' שח"ח יחזיר לעלמו ויקיל לאחרים, והפ"ח סק"ב כ' דפסק המחבר עיקר ואם נלרר הדם מעבר לללעות דקדין לריאה בדחיתא קמן וחי ליתא קמן כשרה, ויש עוד דעות להקל ולהחמיר, אבל החכ"א כלל כ"ג סעי"ז כ' דאנו נוטין ע"פ רמ"א דק בחין הפ"מ יש להחמיר בשמטת אפילו לא נלרר הדם ורמז לדבר. הס"ך הג"ל שכ' בשם שע"ד וז"ל להטריף מחשש עיכול ניביה ע"ס. וכ"ד עו"ח. ח. א) לענין אם נלרר הדם בללעות אי מהני בדקה בריאה. המשכ"ז סק"ב נסתפק בזה אם נאמר דח"א בקיחין בדדיקה מאחר שהב"י מכשיר אף בנלרר הדם, אמנם הב"ח כ' אם רואין שנלרר הדם בללעות מטרפין לה משמט דלא מהני בדקה ע"ס. אבל הל"ב שם סק"א האריך והביא כמה ראיות דמהני בדקה אפילו לדין ומסיק לדינא כמ"ס בעמ"ק כ' בשמו ע"ס עוד כמה פ"ד בענין זה. וכ"כ בערוה"ש סעי"ו דבהפ"מ יש להקל ע"י בדקה בריאה להניחה במים ולנפחה כו' ולא דמי לשמוטת גף בעוף דמדינא דגמרא חסורה עד שתבדק הריאה שפיר י"ל דח"א בקיחין בדדיקה משא"כ בבהמה דלרוב הפוסקים כשר וח"ל בדקה כלל נהי דחיישין לדעת קלם מחמירים בזה אבל אין לחוש כ"כ ולומר דגם בדדיקה ח"א בקיחין והרי סרבות בריאה שטרפתו מדינא דגמרא מ"מ כיון שאינה טרפה ודאית אלו סומכין על דיוקנתו כ"ס דין זה ע"ס. וכ"כ הו"ז הכפרדי ס' ל"ט דין ט"ז וטו"ל פ"ג וטאר ס' ספרדים דנשמט ונשבר יד בהמה נהגין לבדוק בריאה אם היא שלימה ויפה וליכא שום אורס ולא סרכל תלויה בנגדה מכשירין בפשוט אפילו נלרר הדם בללעות מבפנים ואם האדומה הריאה נגד מכה או נגע שדופן או ס"ת מטרפין כמשנתל"פ בדיוני ריאה ע"ס. ב) כ' הל"ב שם דבדיקה זו להניח הריאה בפושטין לא נאמר אלא שנשמט מיד אחר השמוטה או השבורה, אבל אם שיה זמן רב שלפי ראיות עיני המירה היה אפשר להריאה להתרפאות לא מהני בדקה בריאה כשיש ריעותא בללעות דחיישין שמה נתרפא ע"ס. ובמק"מ סק"ה השיג עליו בזה מדברי התכ"ס ס' ל"ג סק"י שכ' דדרך הנקב בריאה כשנחרפה יתהוה סרכל וח"כ אף כאן א"ל החשש דנחרפה, אך יש חשש דמשכ"ז דח"א בקיחין בדדיקה והאריך ומסיק דמ"מ בהפ"מ ושע"ד גדול יש לסמוך אבדיקה דהל"ב ע"ס. ובדע"ת סק"ה הכריע דאם אין עוקץ בשבירה יש להקל בהפ"מ ע"י בדקה בריאה גם אם נעשה השבר זמן רב קודם השמיטה, אבל אם יש עוקץ בשבירה אם נעשה השבר תוך ג' ימים לשמיטה יש להחיר בהפ"מ, ואם נעשה השבר קודם ג' ימים להחיר אף בהפ"מ ע"ס. ובדע"ת סק"ה דברי כל ח"א באורך. ג) ושיעור סמוך לגוף שהזכר בפוסקים. השפ"ד סק"ד הביא ד' השע"ד והב"ח הג"ל דהחשש בזה הוא משום עיכול ניביה וכ' דהיינו סמוך כרוחב אגודל חיישין לעי"ז הא רחוק מאגודל לא חיישין כו' ואין להחמיר עכ"ל. וחידושי רעק"א תמה עליו מהא דלקמן ס' נ"ה סעי"ב דהשיעור בזה הוא ד' אללעות בגסה וב' בדקה וה"ל בנשבר יד בהמה ע"ס. וכן תמה עליו הל"ב שם סק"ז וכ' לדינא דמחשש עיכול ניבי' שיעור סמוך לגוף הוא ד' אגודל בגסה וב' בדקה. כמו בסי' נ"ה דין בוקא דאטמא, אך ברואין שנלרר הדם מעבר לללעות דחיישין לנקיבת הריאה כ' שם בסק"ג דבזה שיעור סמוך לגוף מקרי עד חלי עלם הראשון המחובר לגוף, אבל אם נשבר למטה מחלי העלם אפילו רואין שנלרר הדם כשר וח"ל בדקה בריאה כלל כיון שהשבר רחוק מהגוף ח"א שיקב להללעות ותלין להריעותא במידי אחרינא ע"ס. וע' בס' דברי יוסף הובא במנח"י סקט"ז שכ' דהשפ"ד גופא הרגיש בזה דהא כ' ועיין בסימן נ"ה ונ"ז בבוקא דאטמא, והיינו דבסי' נ"ה סעי"ב כ' רמ"א וטוב להחמיר בחין הפ"מ וח"כ כיון דביד מן הדין אין לאסור כשע"ד ואפילו דנהמיר די לכל היותר כשיעור אגודל כו', וכן מ"ס הל"ב שנלרר הדם בללעות דבהמה דאסור עד חלי עלם כ' דס"ל השפ"ד כיון דרוב הפוסקים לא חילקו בזה ומכשירי אפילו בלרירת דם די להחמיר ברחוק אגודל ע"ס. ובדע"ק סק"א כ' בפשיטות דלכו"פ ברחיק אגודל אין חשש אף בבהמה גדולה ע"ס. ובדע"ת סק"ג כ' דבאין הפ"מ דחיישין לדעת השע"ד שאוסר מטעם עיכול ניביה יש לשער דב' אגודל בגסה וב' בדקה, אך בהפ"מ שנתל"ע להקל מחשש ניבין ונשאר רק חשש נקיבת הריאה ולזה סגי בשיעור אגודל ע"ס באורך :

[ג] במשנה שם (כ"ו:) ואלו כשרות בעוף כו' נשתברו גפיה. וכ' הרש"ב"א בתוה"ק ח"ל בעוף אם נשתברו אגפיו אפילו נשבר העלם העליון הסמוך לגוף [כשרה], ושמעתי משם אחד מהגדולים [רש"י, שם בתוה"א] שאם נשבר העלם המחובר לגוף ונשבר סמוך לגוף ממש חוששין שמה נדחק וניקב את הריאה ואסור עד שתבדוק הריאה, ואין דברים אלו מחורין בעיני שהרי נשתברו מיפוט ללעותיה כשרה ואין חוששין שמה ניקב אחד מהשברים ח' מאברים שנקיבתן במשהו ואינו דומה לקון שניקב לחלל, שהקון נוקב ונכנס דוחק עכ"ל, וכ' הב"י שכ"כ הר"ש בתשובה וגם הר"ן כ' שאם נשבר גפה אפילו בעלם הג' כשרה ח"כ שיש מי שמחמיר בדבר אין לחוש לדבריו, וכ' רבינו ירוחם שכן עיקר וכ"נ דעת הרמב"ם שסתם וכ' בפ"ח הל"כ עוף שנשתברו אגפיו מותר בבהמה שנחתכו ידיה עכ"ל. וסיים הב"י ולענין הלכה נקטינן כהמכשירים ואפילו נשבר סמוך לגוף ממש ואפילו נלרר דם בללעות והוא שיהא מקום חיבורו בגוף שהוא כבוכנא באסיתא קיים דאל"כ הו"ל כנשמט [שיתל"ק סעי"ג] ומ"מ לריך לדקוק ששבר העלם החילוק לא יהא בו עיקן דאם היה בו עוקץ תבדק הריאה כמ"ס הרא"ש בתשובה עכ"ל הב"י וכ"פ בשו"ע ועיין ס"ק שאח"ז. א) וכ' השפ"ד סק"ה דאף לדין דאסרינן בנשבר סמוך לגוף יש נ"מ בזה לענין ספק אם נשבר מחיים או לאחר ששהרמ"א לקמן סעי"ד מכשיר בזה בנשבר ולא בנשמט ה"ה באין הבוכנא קיים דהוי נשמט אין להכשיר ע"ס. ב) פירוש בוכנא באסיתא שהזכר בכמ"ק, בוכנא הו' כמו עלי במכתשת במשלי כ"ז אם תכתוש אויל במכתשת בצלי וגו' פרש"י בעלי הוא בוכנא, ובגמרא שם (נב.) גבי נעקרה ללע וחוליה החס בוכנא בלא אסיתא הכא בוכנא ואסיתא, ונקראו קד מפני שהללעות נכנסים

ב וכן בעוף אם נחתכו או נשברו אגפיו (ה) כשרה (ה) כשרה אפילו נשברו סמוך לחיבורו לגוף, והוא ששבר וכו'. והוא שיהיה מקום חיבורו בגוף שהוא כבוכנא העצם

באסיתא קיים דאל"כ הו"ל כנשמט (ז"י וש"ך סק"ה ועו"ח) ובאורך קלם מבואר ביסה"כ ס"ק [ג] :

ו"א

קמן וחי ליתא קמן כשרה, ויש עוד דעות להקל ולהחמיר, אבל החכ"א כלל כ"ג סעי"ז כ' דאנו נוטין ע"פ רמ"א דק בחין הפ"מ יש להחמיר בשמטת אפילו לא נלרר הדם ורמז לדבר. הס"ך הג"ל שכ' בשם שע"ד וז"ל להטריף מחשש עיכול ניביה ע"ס. וכ"ד עו"ח. ח. א) לענין אם נלרר הדם בללעות אי מהני בדקה בריאה. המשכ"ז סק"ב נסתפק בזה אם נאמר דח"א בקיחין בדדיקה מאחר שהב"י מכשיר אף בנלרר הדם, אמנם הב"ח כ' אם רואין שנלרר הדם בללעות מטרפין לה משמט דלא מהני בדקה ע"ס. אבל הל"ב שם סק"א האריך והביא כמה ראיות דמהני בדקה אפילו לדין ומסיק לדינא כמ"ס בעמ"ק כ' בשמו ע"ס עוד כמה פ"ד בענין זה. וכ"כ בערוה"ש סעי"ו דבהפ"מ יש להקל ע"י בדקה בריאה להניחה במים ולנפחה כו' ולא דמי לשמוטת גף בעוף דמדינא דגמרא חסורה עד שתבדק הריאה שפיר י"ל דח"א בקיחין בדדיקה משא"כ בבהמה דלרוב הפוסקים כשר וח"ל בדקה כלל נהי דחיישין לדעת קלם מחמירים בזה אבל אין לחוש כ"כ ולומר דגם בדדיקה ח"א בקיחין והרי סרבות בריאה שטרפתו מדינא דגמרא מ"מ כיון שאינה טרפה ודאית אלו סומכין על דיוקנתו כ"ס דין זה ע"ס. וכ"כ הו"ז הכפרדי ס' ל"ט דין ט"ז וטו"ל פ"ג וטאר ס' ספרדים דנשמט ונשבר יד בהמה נהגין לבדוק בריאה אם היא שלימה ויפה וליכא שום אורס ולא סרכל תלויה בנגדה מכשירין בפשוט אפילו נלרר הדם בללעות מבפנים ואם האדומה הריאה נגד מכה או נגע שדופן או ס"ת מטרפין כמשנתל"פ בדיוני ריאה ע"ס. ב) כ' הל"ב שם דבדיקה זו להניח הריאה בפושטין לא נאמר אלא שנשמט מיד אחר השמוטה או השבורה, אבל אם שיה זמן רב שלפי ראיות עיני המירה היה אפשר להריאה להתרפאות לא מהני בדקה בריאה כשיש ריעותא בללעות דחיישין שמה נתרפא ע"ס. ובמק"מ סק"ה השיג עליו בזה מדברי התכ"ס ס' ל"ג סק"י שכ' דדרך הנקב בריאה כשנחרפה יתהוה סרכל וח"כ אף כאן א"ל החשש דנחרפה, אך יש חשש דמשכ"ז דח"א בקיחין בדדיקה והאריך ומסיק דמ"מ בהפ"מ ושע"ד גדול יש לסמוך אבדיקה דהל"ב ע"ס. ובדע"ת סק"ה הכריע דאם אין עוקץ בשבירה יש להקל בהפ"מ ע"י בדקה בריאה גם אם נעשה השבר זמן רב קודם השמיטה, אבל אם יש עוקץ בשבירה אם נעשה השבר תוך ג' ימים לשמיטה יש להחיר בהפ"מ, ואם נעשה השבר קודם ג' ימים להחיר אף בהפ"מ ע"ס. ובדע"ת סק"ה דברי כל ח"א באורך. ג) ושיעור סמוך לגוף שהזכר בפוסקים. השפ"ד סק"ד הביא ד' השע"ד והב"ח הג"ל דהחשש בזה הוא משום עיכול ניביה וכ' דהיינו סמוך כרוחב אגודל חיישין לעי"ז הא רחוק מאגודל לא חיישין כו' ואין להחמיר עכ"ל. וחידושי רעק"א תמה עליו מהא דלקמן ס' נ"ה סעי"ב דהשיעור בזה הוא ד' אללעות בגסה וב' בדקה וה"ל בנשבר יד בהמה ע"ס. וכן תמה עליו הל"ב שם סק"ז וכ' לדינא דמחשש עיכול ניבי' שיעור סמוך לגוף הוא ד' אגודל בגסה וב' בדקה. כמו בסי' נ"ה דין בוקא דאטמא, אך ברואין שנלרר הדם מעבר לללעות דחיישין לנקיבת הריאה כ' שם בסק"ג דבזה שיעור סמוך לגוף מקרי עד חלי עלם הראשון המחובר לגוף, אבל אם נשבר למטה מחלי העלם אפילו רואין שנלרר הדם כשר וח"ל בדקה בריאה כלל כיון שהשבר רחוק מהגוף ח"א שיקב להללעות ותלין להריעותא במידי אחרינא ע"ס. וע' בס' דברי יוסף הובא במנח"י סקט"ז שכ' דהשפ"ד גופא הרגיש בזה דהא כ' ועיין בסימן נ"ה ונ"ז בבוקא דאטמא, והיינו דבסי' נ"ה סעי"ב כ' רמ"א וטוב להחמיר בחין הפ"מ וח"כ כיון דביד מן הדין אין לאסור כשע"ד ואפילו דנהמיר די לכל היותר כשיעור אגודל כו', וכן מ"ס הל"ב שנלרר הדם בללעות דבהמה דאסור עד חלי עלם כ' דס"ל השפ"ד כיון דרוב הפוסקים לא חילקו בזה ומכשירי אפילו בלרירת דם די להחמיר ברחוק אגודל ע"ס. ובדע"ק סק"א כ' בפשיטות דלכו"פ ברחיק אגודל אין חשש אף בבהמה גדולה ע"ס. ובדע"ת סק"ג כ' דבאין הפ"מ דחיישין לדעת השע"ד שאוסר מטעם עיכול ניביה יש לשער דב' אגודל בגסה וב' בדקה, אך בהפ"מ שנתל"ע להקל מחשש ניבין ונשאר רק חשש נקיבת הריאה ולזה סגי בשיעור אגודל ע"ס באורך :

[ג] במשנה שם (כ"ו:) ואלו כשרות בעוף כו' נשתברו גפיה. וכ' הרש"ב"א בתוה"ק ח"ל בעוף אם נשתברו אגפיו אפילו נשבר העלם העליון הסמוך לגוף [כשרה], ושמעתי משם אחד מהגדולים [רש"י, שם בתוה"א] שאם נשבר העלם המחובר לגוף ונשבר סמוך לגוף ממש חוששין שמה נדחק וניקב את הריאה ואסור עד שתבדוק הריאה, ואין דברים אלו מחורין בעיני שהרי נשתברו מיפוט ללעותיה כשרה ואין חוששין שמה ניקב אחד מהשברים ח' מאברים שנקיבתן במשהו ואינו דומה לקון שניקב לחלל, שהקון נוקב ונכנס דוחק עכ"ל, וכ' הב"י שכ"כ הר"ש בתשובה וגם הר"ן כ' שאם נשבר גפה אפילו בעלם הג' כשרה ח"כ שיש מי שמחמיר בדבר אין לחוש לדבריו, וכ' רבינו ירוחם שכן עיקר וכ"נ דעת הרמב"ם שסתם וכ' בפ"ח הל"כ עוף שנשתברו אגפיו מותר בבהמה שנחתכו ידיה עכ"ל. וסיים הב"י ולענין הלכה נקטינן כהמכשירים ואפילו נשבר סמוך לגוף ממש ואפילו נלרר דם בללעות והוא שיהא מקום חיבורו בגוף שהוא כבוכנא באסיתא קיים דאל"כ הו"ל כנשמט [שיתל"ק סעי"ג] ומ"מ לריך לדקוק ששבר העלם החילוק לא יהא בו עיקן דאם היה בו עוקץ תבדק הריאה כמ"ס הרא"ש בתשובה עכ"ל הב"י וכ"פ בשו"ע ועיין ס"ק שאח"ז. א) וכ' השפ"ד סק"ה דאף לדין דאסרינן בנשבר סמוך לגוף יש נ"מ בזה לענין ספק אם נשבר מחיים או לאחר ששהרמ"א לקמן סעי"ד מכשיר בזה בנשבר ולא בנשמט ה"ה באין הבוכנא קיים דהוי נשמט אין להכשיר ע"ס. ב) פירוש בוכנא באסיתא שהזכר בכמ"ק, בוכנא הו' כמו עלי במכתשת במשלי כ"ז אם תכתוש אויל במכתשת בצלי וגו' פרש"י בעלי הוא בוכנא, ובגמרא שם (נב.) גבי נעקרה ללע וחוליה החס בוכנא בלא אסיתא הכא בוכנא ואסיתא, ונקראו קד מפני שהללעות נכנסים

קלת צראשם לחוך חוליות השדרה כמו העלי נכנס לתוך המכתשת, וכן היא צפרקי רגלי הבהמה וידיה וצפרקי רגלי העוף והאפיה, ובזכנא דאיריין הכא היינו עלם הגף הסמוך לגוף שצראשו יולא בליטה קטנה של עלם [ע"ל סק"ה אות ב'] ובליטה קטנה זו נקרא בזכנא ונכנסת לתוך עלם העשוי משני עלמות היוצאים מהגוף ונתדבקו שם ויש שם כמין גומא קטנה וזהו נקרא חסיחא, וע"ל סק"ז אות ד' מ"ש עוד במהות החסיחא:

[ד] (א) מ"ש בהג"ה ו"ש חוסרין בו ז"ל האור

זרוע שם כ' מורי ראבי"ה כו' אם צפרק הג' נשבר אם רחוק מעט מחיבורו בדופן כבזכנא באסיחא שאין לחוש לריאה דינו שיהי פרכים הראשונים וכ"מ מתשובת רש"י ורבינו זקני [הוא ראב"ן] ובהגהת מרדכי סימן תשל"ט איתא להדיא שכ' ראבי"ה וראב"ן זקני כו' ובשלשלת הקבלה ובסה"ד כ' שראבי"ה היה בן בתו של ראב"ן כתב אם נשבר רחוק מחיבורו שיש לעיין בללעות ואם נלדר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה ולריך לבדקה כו' ויש גאונים שאמרו שאפילו סמוך לגוף אין לחוש לריאה אם נשבר, אבל אם נשמת או לריך לבדוק הריאה ונראה לי דיש לחוש ולבדוק בנשבר סמוך לגוף בחיבורו כו' עכ"ל החו"ז, וכ"כ בהגמ"י פ"ח והמרדכי סי' תרל"ד והג"ה והגהות שם דנשבר סמוך לגוף לריך לבדוק הריאה דהיינו לנתח העוף מלפניו ומניח הריאה בדוקה בללעות כתולדתה ומכנים שפופרת בקנה של הריאה ומנפת וישים רוק על הריאה ואם עולה בנפיתה [ואינו מבלבד] כשרה ע"ש. אבל החו"ה סימן כ' דין זה כתב ע"ז דעתה א"ל בקיאין בצדיקה, וכ"כ הב"י מהאגור"ר בשם אביו וכ"פ הרמ"ה בתו"ח שם פשי"ג וכן בהג"ה, והטעם כ' הרש"ל הובא בעמח"ב סק"י, וכ"ז בנשבר הגף סמוך לגוף, אבל רחוק מהגוף והשיעור בזה יתל"ק סק"ה. (ב) ומ"ש בעמח"ב ואם חוזר ונקשר בו וז"ל מהרי"ק שורש ל"ח אות ג' ואשר שאלתם היאך נוהגין נראה פשוט כו' בנשבר חגפי העוף וחוזר השבר ונתקשר ונתרפא יפה דודאי מותר מאחר שכך פסק ר"ח, ור"י מציאו הלכה למעשה כו' ודוקא כשחוזר למקומו הראשון ונתחבר שבר על שבר יחדיו ידבקו הוא דאיכא למימר או ילא לחוך לא היה חוזר ונתקשר כמ"ש הפוסקים פעמא דר"ח, אבל אם לא חוזר השבר למקומו הראשון אלא שני שברי העלם שוכבים זה על זה, זה נמשך למעלה וזה למטה כו' חסור עכ"ל, והגהת הב"ח הבין שמהרי"ק מכשיר העוף עלמו בנקשר שאש"י והרש"ל ביש"ש פרק המקשה סס"י ט"ז כתב ע"ד מהרי"ק וז"ל ומ"מ נראה בשבירת הגף סמוך לגוף דאלו נוהגין להטריף משום חשש נקיבת הריאה כל היכא שנתרפא ונדבקו השברים ואין ניכר ריעותא בללעות כשרה דא"ל שבתוך אותו הזמן שנקשרו ונתרפא שלא יהא נרגש מזה ושינוי מראה בללעות כי בקל ניכר בפרט בנקיבת הריאה עכ"ל, והש"ך סק"ו השיג על הב"ח דמהרי"ק מיירי לענין האבר כגון שנשבר במקום שעושה טרפה [ט"ס הוא ול"ל במקום שאין עושה טרפה וכ"ה בשפ"ד סק"ו] והאבר חסור משום אבר המדולדל ובחזר ונקשר שאש"י כשר כדלקמן סי' נ"ה סעיף ה' וי"ב, אבל בנשבר הגף סמוך לגוף דמטרפינן מחשש נקיבת הריאה מה בכך שנתרפא שאש"י, וכ' שהלע זה לפני אבין הגאון וכמה גדולי הוראה והסכימו עמו [וכן הסכים הפר"ח סק"ו וכ"ד הט"ז צס"י נ"ה סק"י] ובלגיון זהב מזוקק ע"ש. וסיים הש"ך וז"ל ומ"מ אפשר ללדד ולהקל הו"ל שכלא"ה רוב הפוסקים מכשירין בנשבר סמוך לגוף כו' עכ"ל, וכ' ע"ז השפ"ד שם והיינו באין עוקץ וגם הבזכנא קיים [כל"ל כמ"ש הלכ"ה שם פשי"ג סק"ו ע"ש]. דכלא"ה ר"פ מסריפין, וכ' עוד ולענין דינא המנחת יעקב שם סק"י לא העתיק [רק סיום] דברי הש"ך משמע דלעת העורך יש להקל, אמנם הכו"פ סק"ב [אף שחירן קושית הש"ך על הב"ח ורש"ל הנ"ל מ"מ כ' חלילה להתיר, וסיים השפ"ד ואם היה בא לפני מעשה כזה לא אומר לא חסור ולא היתר עכ"ל, אך יש אחרונים שכ' בהצגת הב"ח הנ"ל דמהרי"ק מיירי לענין הכשר העוף עלמו בנקשר שאש"י ומ"ש הש"ך דלא מהני קשירת העלם לחשש נקיבת הריאה כחבו דסברת מהרי"ק הוא דאלו ילא העלם חוץ למקומו עד שהגיע להריאה לא היה חוזר בלמנוס למקומו הראשון ממש להיות מדובק שאש"י, כ"ה באמרי צדק ובס' כנפי יונה ובשו"ת גור ארי' יהודא סי' ס"ו ובס' הלכות קטנות ח"א סי' רל"ג הביאו הלכ"ה שם ופקפק עליו ע"ש. ולדינא העלה הלכ"ה שם ומחז"ר אות י"ג וחכ"ה כלל כ"ג סע"ב ועי"ה ח"א כמ"ש בעמח"ב בשמו, ועיין לב"ש שם שכ' דלריך ג"כ שלא יהיה נשתנה מראית הבשר שעל השבר ע"ש. ובדע"ה סק"ז האריך טובא בזה והעלה לדיכא כך אם נשבר גף העוף סמוך לגוף תוך אגודל וחזר ונקשר שאש"י אם אין עוקץ חד בנשבר בעלם החיטין יש להקל גם בלא הפ"מ, ואם יש עוקץ חד בנשבר בעלם החיטין ואינו תחוב בדופן כלל אפילו נשתנה מראה הבשר שפ"ג השבר כל שלא נלדר הדם בללעות יש להקל בהפ"מ, אבל בלא הפ"מ אין להתיר, ואם יש עוקץ חד בנשבר ותחוב קלת בדופן או נלדר הדם מעבר לללעות אין להתיר כלל, ואם נשבר הבזכנא לשנים וחזר ונתרפא שאש"י אם לא נפסקו ולא נתעכלו הניבין כלל יש להקל עכ"ל ע"ש. (ג) וכ"ז בחזר ונקשר שבר אל שבר אבל בחזר ונקשר שבר על שבר, הלכ"ה שם סק"ז כ' דאין בזה היתר בשום אופן ע"ש. אך בדע"ה שם הביא דברי הי"ש שכתב בסתם כל היכי שנתרפא ונתדבקו השברים ואין ניכר ריעותא בללעות כשרה ולא הזכיר שאש"י כנ"ל, וכן העתיק דבריו הדמש"ה להלכה ע"כ העלה לדינא דבהפ"מ ולו"ש או שעה"ד ותערובות יש להקל גם בנקשר שבר על שבר וכדאי הי"ש ודמש"ה לסמוך עליהם בשעה"ד בדבר שרוב פוסקים מכשירים לגמרי והיינו באין עוקץ חד תחוב בדופן ולא נלדר הדם מעבר לללעות כמ"ש לעיל בשמו גם בשאש"י ע"ש. וע' טעו"ד תניינא סי' קפ"ח שנשאל בזה והשיב דאם הבזכנא קיים ואין עוקץ ודאי מי שמורה להקל בהפ"מ וכב"ש אין מוחיחין אותו ואף אם יש עוקץ נהי דלכתחלה אין להורות היתר מ"מ בדיעבד אם הורה א' להיתר לא מהדרינן עובדא ע"ש. וע' שו"ת אורי וישעי סי' כ"ה בגף אוחא שנמלא שבר סמוך לגוף וגם הבזכנא נפרד קלת וגם יש עוקץ בעלם החיטין וחזר ונתקשר שבר על שבר ונתערב שומן אוחא זו ע"ס שאר שומן אם יש להתיר התערובות כיון דלא נודע עד אחר שנתערב ונעשה ספק דרבנן ולסמוך על קשירה זו להתיר עכ"פ התערובות והכלים, והעלה כיון שנתקשר שלא במקומו וגם יש עוקץ בשבירה וגם רואין שנשבר קלת מהבזכנא אין שום לך להתיר וכל הפוסק והכלים אסורים ע"ש הובא בד"ת. (ד) כ' בשו"ת זרעי אמת סי' כ"ז שנשאל בנשבר הגף סמוך לגוף וחזר ונקשר שאש"י וגם היה בלוח העוף נשבר ללע א' במקום הריאה וחזר ונקשר, והשיב דאם היה רק ריעותא א' נשבר הגף או נשבר הללע היה אפשר להקל בהפ"מ כיון דאין עוקץ בנשבר ונקשר היטב, אך בנ"ד שיש ב' ריעותות וכל א' אינו כשר אלא בהפ"מ וקיי"ל

(ו) וי"א אם נשבר סמוך לגוף וכו'. ואם חוזר ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידבקו והבזכנא קיים ואין עוקץ בהשבר ולא ריעותא מעבר לללעות יש להתיר בהפ"מ כן הכריעו הלכ"ה וחכ"ה ומחז"ר ועי"ה. ובאורך קלת מדברי הפוסקים ודין אם חוזר ונקשר שבר על שבר. ואם נמלא נשבר הגף לאחר הביטול. ועוד קלת פ"ד הכל מבואר ביסה"ב סק"ד:] ברוחב

זרוע שם כ' מורי ראבי"ה כו' אם צפרק הג' נשבר אם רחוק מעט מחיבורו בדופן כבזכנא באסיחא שאין לחוש לריאה דינו שיהי פרכים הראשונים וכ"מ מתשובת רש"י ורבינו זקני [הוא ראב"ן] ובהגהת מרדכי סימן תשל"ט איתא להדיא שכ' ראבי"ה וראב"ן זקני כו' ובשלשלת הקבלה ובסה"ד כ' שראבי"ה היה בן בתו של ראב"ן כתב אם נשבר רחוק מחיבורו שיש לעיין בללעות ואם נלדר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה ולריך לבדקה כו' ויש גאונים שאמרו שאפילו סמוך לגוף אין לחוש לריאה אם נשבר, אבל אם נשמת או לריך לבדוק הריאה ונראה לי דיש לחוש ולבדוק בנשבר סמוך לגוף בחיבורו כו' עכ"ל החו"ז, וכ"כ בהגמ"י פ"ח והמרדכי סי' תרל"ד והג"ה והגהות שם דנשבר סמוך לגוף לריך לבדוק הריאה דהיינו לנתח העוף מלפניו ומניח הריאה בדוקה בללעות כתולדתה ומכנים שפופרת בקנה של הריאה ומנפת וישים רוק על הריאה ואם עולה בנפיתה [ואינו מבלבד] כשרה ע"ש. אבל החו"ה סימן כ' דין זה כתב ע"ז דעתה א"ל בקיאין בצדיקה, וכ"כ הב"י מהאגור"ר בשם אביו וכ"פ הרמ"ה בתו"ח שם פשי"ג וכן בהג"ה, והטעם כ' הרש"ל הובא בעמח"ב סק"י, וכ"ז בנשבר הגף סמוך לגוף, אבל רחוק מהגוף והשיעור בזה יתל"ק סק"ה. (ב) ומ"ש בעמח"ב ואם חוזר ונקשר בו וז"ל מהרי"ק שורש ל"ח אות ג' ואשר שאלתם היאך נוהגין נראה פשוט כו' בנשבר חגפי העוף וחוזר השבר ונתקשר ונתרפא יפה דודאי מותר מאחר שכך פסק ר"ח, ור"י מציאו הלכה למעשה כו' ודוקא כשחוזר למקומו הראשון ונתחבר שבר על שבר יחדיו ידבקו הוא דאיכא למימר או ילא לחוך לא היה חוזר ונתקשר כמ"ש הפוסקים פעמא דר"ח, אבל אם לא חוזר השבר למקומו הראשון אלא שני שברי העלם שוכבים זה על זה, זה נמשך למעלה וזה למטה כו' חסור עכ"ל, והגהת הב"ח הבין שמהרי"ק מכשיר העוף עלמו בנקשר שאש"י והרש"ל ביש"ש פרק המקשה סס"י ט"ז כתב ע"ד מהרי"ק וז"ל ומ"מ נראה בשבירת הגף סמוך לגוף דאלו נוהגין להטריף משום חשש נקיבת הריאה כל היכא שנתרפא ונדבקו השברים ואין ניכר ריעותא בללעות כשרה דא"ל שבתוך אותו הזמן שנקשרו ונתרפא שלא יהא נרגש מזה ושינוי מראה בללעות כי בקל ניכר בפרט בנקיבת הריאה עכ"ל, והש"ך סק"ו השיג על הב"ח דמהרי"ק מיירי לענין האבר כגון שנשבר במקום שעושה טרפה [ט"ס הוא ול"ל במקום שאין עושה טרפה וכ"ה בשפ"ד סק"ו] והאבר חסור משום אבר המדולדל ובחזר ונקשר שאש"י כשר כדלקמן סי' נ"ה סעיף ה' וי"ב, אבל בנשבר הגף סמוך לגוף דמטרפינן מחשש נקיבת הריאה מה בכך שנתרפא שאש"י, וכ' שהלע זה לפני אבין הגאון וכמה גדולי הוראה והסכימו עמו [וכן הסכים הפר"ח סק"ו וכ"ד הט"ז צס"י נ"ה סק"י] ובלגיון זהב מזוקק ע"ש. וסיים הש"ך וז"ל ומ"מ אפשר ללדד ולהקל הו"ל שכלא"ה רוב הפוסקים מכשירין בנשבר סמוך לגוף כו' עכ"ל, וכ' ע"ז השפ"ד שם והיינו באין עוקץ וגם הבזכנא קיים [כל"ל כמ"ש הלכ"ה שם פשי"ג סק"ו ע"ש]. דכלא"ה ר"פ מסריפין, וכ' עוד ולענין דינא המנחת יעקב שם סק"י לא העתיק [רק סיום] דברי הש"ך משמע דלעת העורך יש להקל, אמנם הכו"פ סק"ב [אף שחירן קושית הש"ך על הב"ח ורש"ל הנ"ל מ"מ כ' חלילה להתיר, וסיים השפ"ד ואם היה בא לפני מעשה כזה לא אומר לא חסור ולא היתר עכ"ל, אך יש אחרונים שכ' בהצגת הב"ח הנ"ל דמהרי"ק מיירי לענין הכשר העוף עלמו בנקשר שאש"י ומ"ש הש"ך דלא מהני קשירת העלם לחשש נקיבת הריאה כחבו דסברת מהרי"ק הוא דאלו ילא העלם חוץ למקומו עד שהגיע להריאה לא היה חוזר בלמנוס למקומו הראשון ממש להיות מדובק שאש"י, כ"ה באמרי צדק ובס' כנפי יונה ובשו"ת גור ארי' יהודא סי' ס"ו ובס' הלכות קטנות ח"א סי' רל"ג הביאו הלכ"ה שם ופקפק עליו ע"ש. ולדינא העלה הלכ"ה שם ומחז"ר אות י"ג וחכ"ה כלל כ"ג סע"ב ועי"ה ח"א כמ"ש בעמח"ב בשמו, ועיין לב"ש שם שכ' דלריך ג"כ שלא יהיה נשתנה מראית הבשר שעל השבר ע"ש. ובדע"ה סק"ז האריך טובא בזה והעלה לדיכא כך אם נשבר גף העוף סמוך לגוף תוך אגודל וחזר ונקשר שאש"י אם אין עוקץ חד בנשבר בעלם החיטין יש להקל גם בלא הפ"מ, ואם יש עוקץ חד בנשבר בעלם החיטין ואינו תחוב בדופן כלל אפילו נשתנה מראה הבשר שפ"ג השבר כל שלא נלדר הדם בללעות יש להקל בהפ"מ, אבל בלא הפ"מ אין להתיר, ואם יש עוקץ חד בנשבר ותחוב קלת בדופן או נלדר הדם מעבר לללעות אין להתיר כלל, ואם נשבר הבזכנא לשנים וחזר ונתרפא שאש"י אם לא נפסקו ולא נתעכלו הניבין כלל יש להקל עכ"ל ע"ש. (ג) וכ"ז בחזר ונקשר שבר אל שבר אבל בחזר ונקשר שבר על שבר, הלכ"ה שם סק"ז כ' דאין בזה היתר בשום אופן ע"ש. אך בדע"ה שם הביא דברי הי"ש שכתב בסתם כל היכי שנתרפא ונתדבקו השברים ואין ניכר ריעותא בללעות כשרה ולא הזכיר שאש"י כנ"ל, וכן העתיק דבריו הדמש"ה להלכה ע"כ העלה לדינא דבהפ"מ ולו"ש או שעה"ד ותערובות יש להקל גם בנקשר שבר על שבר וכדאי הי"ש ודמש"ה לסמוך עליהם בשעה"ד בדבר שרוב פוסקים מכשירים לגמרי והיינו באין עוקץ חד תחוב בדופן ולא נלדר הדם מעבר לללעות כמ"ש לעיל בשמו גם בשאש"י ע"ש. וע' טעו"ד תניינא סי' קפ"ח שנשאל בזה והשיב דאם הבזכנא קיים ואין עוקץ ודאי מי שמורה להקל בהפ"מ וכב"ש אין מוחיחין אותו ואף אם יש עוקץ נהי דלכתחלה אין להורות היתר מ"מ בדיעבד אם הורה א' להיתר לא מהדרינן עובדא ע"ש. וע' שו"ת אורי וישעי סי' כ"ה בגף אוחא שנמלא שבר סמוך לגוף וגם הבזכנא נפרד קלת וגם יש עוקץ בעלם החיטין וחזר ונתקשר שבר על שבר ונתערב שומן אוחא זו ע"ס שאר שומן אם יש להתיר התערובות כיון דלא נודע עד אחר שנתערב ונעשה ספק דרבנן ולסמוך על קשירה זו להתיר עכ"פ התערובות והכלים, והעלה כיון שנתקשר שלא במקומו וגם יש עוקץ בשבירה וגם רואין שנשבר קלת מהבזכנא אין שום לך להתיר וכל הפוסק והכלים אסורים ע"ש הובא בד"ת. (ד) כ' בשו"ת זרעי אמת סי' כ"ז שנשאל בנשבר הגף סמוך לגוף וחזר ונקשר שאש"י וגם היה בלוח העוף נשבר ללע א' במקום הריאה וחזר ונקשר, והשיב דאם היה רק ריעותא א' נשבר הגף או נשבר הללע היה אפשר להקל בהפ"מ כיון דאין עוקץ בנשבר ונקשר היטב, אך בנ"ד שיש ב' ריעותות וכל א' אינו כשר אלא בהפ"מ וקיי"ל

וקיי"ל דחרי קולי בהפ"מ לא מקילין, אך בהפ"מ וגם לורך
שבת יש להתיר אם אין בהם עוקלין אבל ביום עוקלין אין להקל
כלל ע"ש. (ה) אם נמלא נשבר הגף סמוך לגוף לאחר הכישול
כ' הלכ"ס שם דאם חזר ונקשר שאשי"י ואין עוקן בשבירה
והבוכנא קיים יש להתיר בהפ"מ ולא חיישין שמה היה ריעותא
מעבר לללעות או נשתנה מראות
הנשר תחלה דכל שרוחין שנקשר
יפה שאשי"י בחזק לא מחזיקין
ריעותא ע"ש. וע' שו"ת מהר"י

כשמוט (הגמ"י) והמנהג הפשוט שנהגו לשער (ז) ברוחב
אגודל אפילו בלמלס כשר (אגור ואגודה וכ"כ בש"ג שכן נוהגין)
אם

(ז) ברוחב אגודל, ומודדין בפרק הראשון של אגודל במקום
הרחב שבו (ערוה"ש סע"ט) ומשערין באגודל מלבד מה
שחקוע בגוף כבוכנא באסיתא שאינה מלטרף (ש"ך סק"ט
ועו"א"ח) ובעוף קטן שאין בכל העלם שלו שיעור אגודל
משערין בחלי העלם אם
השבר ובחליו שללד הגוף
טרפה ובחליו שללד ממה
כשרה (כנה"ג הגב"י אות"י ג)

ועו"א"ח) ועוד מזה. וקלת פ"ד. מצוהר ביה"ב ס"ק [ה] :
אין

אסאד סי' ע"ו שנשאל בעובדא שבשעת אכילה מלאו עלם
הגף שבור סמוך לגוף וחזר ונקשר שאשי"י והיה צו עוקן ואמר
התבטיל, והכלים שהיו מלופים בהיותו [גשמעל"ט] לבן ושוט

שהחת"ס סי' קי"ג פסק דלא סגי להו בהגעה אלא לריכס ליבן קל מ"מ בנ"ד שהטרפית אין לה שורש בש"ס ורו"פ מכשירים
בכל ענין יש להקל ע"י הגעה לאחר שנעשו אינו בנ"י והביאו הדע"ת שם וכ' דבהפ"מ יש להתיר גם התבטיל ע"ש. (ו) וכ' עוד
בדע"ת סק"ג שנשאל בעובדא שמלחו יחד ב' אוזות והתיכו השומן שלהם ושפכוהו לתוך שומן של ב' אוזות אחרים וגם לקחו
ב' אגפים מאוזת א' עם עוד גף א' שלקחו מבית שכן ובשלם יחד ובחור האכילה נמלא גף שבור סמוך לגוף ויען שכבר נאכל
מקום האסיתא והבוכנא, לא נודע אם היה סמוך ממש חור אגודל, ואם היה עוקן ואם היה הבוכנא באסיתא שלם, וכ' דיש ללד
להתיר השומן בהפ"מ ול"ע ועכ"פ בדליכא עוקן בשבר יש להקל לענין השומן שנחבר בדרב, וכן לענין האוזות אם לא נודע
מאיז אוזת הוא, ואם נתבטלו יחד ג' אגפים של ב' בני אדם ונמלא אח"כ גף שבור ולא נודע אם היה חור אגודל אף שיש ספק
אולי היה גם עוקן או חסרון מהבוכנא יש להתיר לשהיה כיון שלא באו לשלול צבת אחת ואיכא כמה ספיקות ע"ש באורך :

[ה] מענין שיעור אגודל, בשו"ת מהרי"ק שם אות ב' כתב וז"ל מ"ס בענין שצורת הגף בעוף בפרק הסמוך לגוף שנאמר לך
שטא קבלה דברוח אגודל אין נקרא סמוך לגוף וכשרה, הנה אחת שכך שמעתי משערים אמנם הייתי רגיל כו' שלא
להכשיר אח"כ כשבר מחלי הפרק לחון וטעמא דידו כדי להשוות המדה בין עוף הגם בין עוף הדק שהרי יש כמה עופות שאין
פרקן מוגיע לשתי אלבעות, אמנם אח"כ עייניתי בם' אגודה שכ' וז"ל והא דאמר נשתברו גפיה כשרה מיירי רחוק מהפרק
יותר מאלבע כו' עכ"ל. והרי לך דמשער כאלבע וגם בראשונה בקושי הייתי אוסר לאחרים יותר מכדי אלבע מ"מ נראה
מדבריו שאין להתיר אח"כ רחוק מעט יותר מאלבע כדי להתרחק מעבירה, אבל יותר מכדי אלבע כ"ש מודה אני שראוי לסמוך
עליו שהרי גם בסמוך ממש הדעת מכרעת להתיר שהרי רוב הפוסקים והאחרונים לא הביאו כו' רק טרפות דשמוטה שהוא
בגמרא ולא נמלא טרפות דשצורת הגף אלא במרדכי בשם ראב"ן וראב"ה, וכן בם' אגודה כנ"ל ורבו החולקים עליהם ראשונים
ואחרונים וכמעט שאומר שכולם חולקים עליהם ומ"מ מאחר שנהגו צו איסור, חלילה לפרון גדר ולא יהא אלא דברים המותרים
ואחרים נהגו צו איסור ומ"מ פשיטא דראוי לסמוך לכה"פ ע"ד ס' אגודה המסכים לקבלתם עכ"ל מהרי"ק. הרי דס"ל
דהשיעור הוא כרוחב אגודל ומעט יותר, וכ"מ באו"ה הארוך סי' נ' דין ז' שכ' כשבר הגף אלל הגוף בסמוך רוחב אגודל טרפה
עכ"ל. משמע דבעי יותר מאגודל חולס האגור סי' אלף קנ"א הביאו הב"י כ' שראה לאביו שהיה מטריף אם היה פחות
מרוחב אגודל [ונו"ס אדרת אליהו במק"ח סק"ח שהב"י כ' זה בשם ראב"ן שראה לאביו כו' ליתא דבראב"ן לא הוזכר כלל
שיעור אגודל ע"ל סק"ד] וכ"כ בשלטי הגיבורים דכן נוהגין עתה להטריף כשבר הגף סמוך לגוף פחות מרוחב אגודל עכ"ל.
ומוכח דדוקא פחות מרוחב אגודל הא כרוחב אגודל שרי ומהרא"י בתה"ד סי' ק"פ מכשיר גם ברוחב אגודל מלמלס וכ' וכן
קבלתי שיעור זה ואין להקפיד אם השיעור בלמלס כיון דיש גאונים המתירים לגמרי כשבר כו' עכ"ל, וכ' הרש"ל ביש"ס שם
דאנו נוהגין כקבלת מהרא"י וכ"פ הרמ"א בתו"ח שם סעי"ג וכתב בהג"ה והלבוש סע"ג והב"ח דאפילו אגודל בלמלס כשר ע"ש
בב"ח שהביא סמוך לשיעור אגודל, וע' ש"ך סק"ז שרמז לריש סי' רע"ב ושם כ' בשם הרמב"ם פ"י מהלכות ס"ת דשיעור
רוחב אגודל הוא כרוחב ז' שורות צינוריות זו בלד זו בדוחק והן באורך ב' שורות צינוריות ע"ש. ובכו"פ סק"ז כ' דסתם אלבע
הוא באדם צינור ואין להחמיר בשיעורים הללו הואיל דכלא"ה הוא חומרא ואין לו כמעט שורש בגמרא עכ"ל. (א) לענין מ"ס
הש"ך דמשערין באגודל מלבד מה שהבוכנא תקוע באסיתא ושכ"מ לשון הרמ"א וש"ח"ח, והביאו הכנה"ג אות כ"ה והפר"ח סק"ז
וכו"פ סק"ו ועו"א"ח להלכה, אך בשו"ת נחלת שבעה סס"י ס"ג הסתפק בזה ושאל להגאון מהר"מ ז"ל אבד"ק פרנקפורט והשיבו
בזה"ל דדבר שנסתפק בו' ראיתי בספר חדש שמו ש"ך דהבוכנא אינו מלטרף דכ"מ לשון הרב ואחרונים ואני לא ידעתי איזה
לשון מלא דמשמע מיניה דהבוכנא אינו מלטרף ונהפוך הוא כי נ"ל מסברא ומלשון הפוסקים שיש למדוד מן הבוכנא כו' ובמקורו
האגודה כ' בלשנו רחוק מהפרק כו' וכ"ה בנזהרי"ק ולשון רחוק מהפרק אין לו פירוש אחר כ"א ראש העלם התקוע באסיתא
כו' ואני הכרעתי דכשמודדין מן הבוכנא יש למדוד באלבע שוחק מרווח דמשמע באגודה כו' כנ"ל וכשמודדין ממקום חיבורו לגוף
מבחוץ יש למדוד באלבע מלמלס כמ"ס מהרא"י ואידי ואידי חד שיעורא וכן אני מורה הלכה למעשה עכ"ל, אמנם במהב"ר אות
ט"ז האריך בסתירת דבריו והביא לשון כמה פוסקים דמנכח כהש"ך וסיים ולדינא אין נ"מ דהש"ך קאי ע"ד רמ"א שכ' אפילו
בלמלס כשר ובה גס הרב הנ"ל מודה דלריך לשער חור מהבוכנא וכמ"ס הש"ך ע"ש. (ב) כתב בדע"ק סק"ז וז"ל כל הבוכנא
נכללת באגודל רק משהו התקוע ונכנס ממש לאסיתא [ע"ל סק"ג אות א'] הוא מלבד אגודל כו' מו"ח אמר לי בשם שו"ת אמינת
שמואל לשער אגודל עם הבוכנא לא מבלעדה וקיל לורך שבת ובאין עוקן י"ל שכולה נכלל היטב עכ"ל, וכ"כ בדע"ת סק"ג
ע"ש. וע' שו"ת זרע אמת ח"ב סי' י"ד בעובדא שבטלו עופות ובעת אכילה מלאו שבר בגף א' סמוך לגוף שחזר נקשר עם
עוקן ולא היה רחוק אגודל רק בהלטרף הבוכנא התקוע בהגוף והיה הפ"מ וכ' שהעוף עלמו יש לאסור כיון שלא היה כשיעור
לבד הבוכנא, אבל שאר העופות יש להתיר כיון דכל מה שהחמיר הש"ך שלריך להיות אגודל מלבד הבוכנא הוא חומרא בעלמא
א"כ די לנו לאסור העוף שבו השבר ולא לאסור גם התערובות ע"ש הובא בד"ת. (ג) אם נשבר עלם הגף בפרק הסמוך
לגוף ולא הספיקו לראות אם יש שם כרוחב אגודל כ' המשב"ז סס"י זה שעובדא כזה בא לידו והיה לורך שבת והתיר העוף מחמת
ס"ס שמה היה אגודל ושמה הלכה כהמחבר דאין נשבר הגף טרפה ושמה לא ניקבה הריאה והכלים התיר לאחר מעל"ע ע"ש.

(ח) אין חוששין בו ואין חילוק אם יש עוקץ וכו'. וכל להלכה שאם יש עוקץ בשבר העלם החילוק אז ראוי וחיוב לעיין בללעות (ט"ז סק"ג). ואני ראיתי מגדולי בעלי הוראה שנהגין כרמ"א דאפילו יש בו עוקץ אין מהדרין לראות בללעות (כל"י סק"ו) וד' שאר אחרונים בזה. מבואר ביסה"ב ס"ק [ו']:

(ז) מאחר שרחוק מן הגוף. ואם בשבר העלם באלכסון לריך שיהא כרוחב אגודל ממקום שהתחיל השבר ללך הגוף (ט"ז סק"ד ועו"א"ח) ועוד מזה. ועובדא דהש"ס"י שהביא הפתש"ו סק"ג. ודין בינה שילדה אחר השבירה והחלב מזהמה. הכל מבואר ביסה"ב שם מאות ג' ולהלן:

(ו) ולא מהני בדיקת הריאה. והטעם כ' הרש"ל ביש"ס סו' ל"ט מפני שבדיקתה קשה שבזוקה בללעות ואינה דומה לבדיקת ריאה של בהמה שהיא כולה לפנינו בגלוי עכ"ל:

ויקב"ה

וע' מחז"ר אות י"ט שכ' ע"ז דיש להסיר בשני ספיקות שמה היה אגודל ושמה הלכה דאין שבורת הגוף טרפה כלי לירוף עוד סניפים, ומהיות טוב יש לשהות הכלים מעל"ע אם לא לעני ולכב"ש שאין לו כלים שונים ע"ש. וע' כו"פ סק"ח וחכ"א שם סע"א דאם יש עוד לך להסיר יש להקל ע"ש. וע' עיקרי הד"ט סי' ו' אות י"ב בשם מכתם לדוד בעובדא כזו והיה הפ"מ וסעו"מ והכשיר ע"ש. (ד' וכו"ז) בשבר ממש, אבל אם עלם הגוף רק עב ונפוח כשר לכו"ע (דע"ק ומק"מ סק"ח) עוף שהיה בגפו כעין חתך הנראה שנעשה ע"י קשירה חזקה בחבל ועברה המכה את השבר וכנסה תוך קלת העלם בלדו האחד שללד הגוף שמה ניכר שבאה המכה מהחבל שכן דרך לקשור ב' אגפיה יחד כשמציאין לשוק למכור ולכן מהלך הפניה לחוף היה שלם בעור ובשר ועלם מפני שאין החבל נוגע שם והסיר העוף כו', וגם הגוף הסיר מהמכה ולחוף שאין בו מלות פרוש כיון שלא היה האבר חתוך לגמרי רק היה פגום קלת (שאלת יעב"ץ ח"א סי' י"א הובא בעיקרי הד"ט ובמחז"ר אות י"א). (ה) אם בשבר רק חלי רוחב העלם אין חשש שיגיע העוקץ אל הריאה אף בפחות מעט מאגודל ומ"מ לריך להיות אימדנא ברורה שא"א שיגיע קלה העלם להריאה ובאין עוקץ קיל היטב (דע"ק

סק"ח). (ו) גף שבור לג' חתיכות אף ששבר הסמוך לגוף היה תוך אגודל י"ל דקיל כיון דהחש בזה שט"י נדנד הכנף תנקב הריאה וכיון שהגוף נשבר לג' חלקים אף שיתנדנד הכנף מ"מ חלק האמצעי לא יתנדנד עמו דפרוד הוא מהכנף. ואם בשבר הגוף ברחוק אגודל מהגוף רק שהלך הסדק תוך אגודל קיל היטב (דע"ק סק"ד ודברי אברהם סק"י"ג):

[ו] מהר"א בזה"ד סי' ק"פ כתב עפ"ד הפוסקים הנ"ל סק"ד דבין כך ובין כך [ר"ל בין נשמת בין נשבר] לריך לעיין בללעות אם נלרר הדם שם מצפנים והביאו הרש"ל פא"ט סי' ל"ט להלכה, והרמ"א בזה"ח שם ובד"מ סק"ב הביא ג"כ ד' מהר"א וכו' וז"ל ולי נראה דודאי אין לחוש לעיין אם נלרר הדם בללעות ברחוק אגודל מאחר שרוב הפוסקים מכשירין בכל ענין, אמנם אם רואה שגלרר הדם יש לחוש לד' מהר"א כו', ודלא כהכ"י דמכשיר אפילו בכה"ג כו', ועו"א דאין חילוק בין יש עוקץ בהשבר בין אין עוקץ עכ"ל בזה"ח, ובד"מ שם כ' בזה"ל ולא ראיתי שחששו לעיין אם נלרר הדם כו', וכו' הש"ך סק"ח דמדברי הד"מ נמשנע שכן המנהג וכו' הב"ח

הג"ה

(*) ורבים תמהו עליו במ"ש בשם הב"ח בפחות מרחב אגודל יחמיר לעצמו לעיין בצלעות הא פחות מרחב אגודל טרפה לדודן אף שאין ריעותא בצלעות, וגם הב"ח כ' רק דברוחב אגודל יחמיר לעצמו כו' ע"ש. וע' שפ"ד סק"ח וחידושי רעק"א שהגיהו בדברי הש"ך דצ"ל רוחב אגודל בצמצום ור"ל אגודל דמכשירין ברוחב אגודל בצמצום יש להחמיר לעצמן לעיין בצלעות ותע"ב ע"ש. ובחכ"א שם העתיק לשון הש"ך ולא הזכיר מב"ז כלום, וצ"ע:

אף ברחוק אגודל ואין עוקץ יש להטריף ולא מהני בדיקה בריאה דא"א בקיאיין בבדיקה מטעם שכ' הרש"ל הובא בעמה"ב סק"י ע"ש. וכו"כ הלכ"ש שם סע"ג, אך הכל"י סק"ז כ' ואני ראיתי מגדולי בעלי הוראה שנהגין כרמ"א שאפילו יש בו עוקץ אין מהדרין לראות בללעות עכ"ל, וכו"כ המחז"ר אות כ"ח ודלא כהט"ז, ושכן השיג עליו המגן אברהם הביאו חתנו בלחם הפנים ע"ש. ובדע"ק בהשמות הובא במנח"ס סק"ח כ' שלא ראה לחותמו הגאון"ל שיבדוק לפנים מללעות בשבר גף עם עוקץ רחוק אגודל כו' וכשאין עוקץ מזכיר רק בחלק של לך הגוף ג"כ קיל משום דכלא"ה דרך להיות נלרר דם בריאה בעוף גופא וקשה להבחין אי נלרר מחמת עוקץ אי נלרר כהרגילות ע"כ אין להחמיר ע"ש, ובדע"ת סק"ט שכ' ע"ד כל"י הנ"ל ומ"מ אם העוקץ נחבז קלת בדופן לכו"ע לריך לבדוק צפנים אם לא נלרר הדם ע"ש. (ב) לעיל נתבאר דאם רואין שגלרר הדם בללעות טרפה אף שהשבר רחוק אגודל מהגוף, עד כמה השיעור בזה כ' הלכ"ש שם שזה נוהג בכל עלם הגוף המחובר לגוף שכל מקום שנשבר אותו עלם ונלרר הדם טרפה מחשש נקיבת הריאה אבל בעלמות המחובר לעלם זה אם נשברו אפילו רואין שגלרר דם בללעות כשר ותליון לרירות דם במידי אחרינא ע"ש ובפתיחה שלו אות נ"א וכו"ג טעמו בזה. (ג) לענין מ"ש בעמה"ב סק"ט אם נשבר העלם באלכסון כו', הדרישה ס"י כ' וז"ל ופשוט דאם העוקץ נכנס בתוך אגודל סמוך לגוף אע"ג שהשבר רחוק יותר מאגודל מהגוף טרפה עכ"ל, ופירש הש"ך סק"ט דהיינו שנשבר העלם באלכסון וכשמודדין מאמלעית השבר הוא רחוק יותר מאגודל מ"מ כיון שהעוקץ נכנס בתוך אגודל טרפה, וכו"מ בלבז דבכה"ג לריך שיהא אגודל ממקום שהתחיל השבר ללך הגוף כו' אך אם נשאר בעלם השבר המחובר לגוף כשיעור אגודל אפילו אין מעלם החילון שנחבז עליו אגודל [כגון שקפץ עליו עלם החילון ונתחבר כן כזה] מ"מ כיון שהשבירה נעשה רחוק אגודל כשרה עכ"ל הש"ך, וכו"כ לדינא הלכ"ש שם סק"י"ג והחכ"א שם סע"א והחגו"ש סק"י"ד והמחז"ר אות י"ז ועו"א"ח והשיגו על הכו"פ סק"י שכ' בשבר באלכסון יש למדוד אגודל מאמלע השבירה אלא שלריך למדוד אגודל מהתחלת השבירה אף באין עוקץ בהשבירה ואם בעלם המחובר לגוף יש כשיעור אגודל אף שמעלם החילון שנחבז עליו אין אגודל כלור הנ"ל כשרה אף שיש עוקץ בעלם החילון ע"ש, וע' מחז"ר שם באורך מזה ומ"ש ע"ד תשו' מטה יוסף שהביאו הבאה"ט סק"ח. (ד) לענין מהות העוקץ כ' בשו"ר צרכה אות ד' דמתשובת הרא"ש כלל כ' סי' ט"ז משמע דבעינן שיהיה העוקץ חד כמחט וכנס לבין הללעות, אבל מדברי הב"י והש"ס ע

והשו"ע לא משמע כן כו' והביאו בדע"ת סק"ח וכו' דעכ"פ אם
העוקץ החד קלר מכדי עובי דופן הללעות ומשם והלאה העלם רחב
בגרעין של חמרה דינו כאין עוקץ כיון דכל החשש שמה נכנס לפנים
דרך הדופן ונקב הריאה, ובעוקץ קלר כזה אין חשש וכו"ס אם
בשבר של עלם החילון הפונה כלפי הגוף ליכא עוקץ אלא שבעלם
הנשאר סמוך לבוכנא יש עוקץ
הפונה כלפי הראש דדינו כליכא
עוקץ כלל בשבר ע"ס. (ה) כ'
בשו"ת שבות יעקב ח"ב סס"י ס"ו
ו"ל בא לפני גף עוף שנשבר
באלכסון והעוקץ המחובר לגוף

(יא) שמה ניקבה הריאה. לפי שהריאה נחצלת בין הללעות וקרום
הבשר כך ודק בין ללע וללע וכששומע גפה מתחלקת
הריאה עם הגף (ט"ז סק"ה וס"ך סק"י בשם רש"י) ובאורך
קלת. ופירושי דנשמטו אגפיו. ואם נשמטו והניבין קיימין.
ונידון העלמות קטנות דומים
לסכנים שצפנים במקום
הריאה אם נשמטו או נשברו.
ומהות עלמות האלו. ועוד
פרטי דינים הכל מצוהר

ביסמ"ב סק" [ז]:
(יב) לבדקה וכו'. ולדין שאין אלו בקיחין בבדיקה טרפה
(ט"ז סק"י וס"ך סק"א ועו"א"ח) ומ"מ אם הניבין לא
נחשכלו ולא נפסקו מלדד הכו"פ ועו"א"ח להקל בהפ"מ ולו"ס.
הוצא ביסמ"ב שם אות ב': טרפה

היה רוחב אגודל אבל מאמלעות השבר וכו"ס מן העוקץ עלם החילון
לא היה רוחב גודל, אך העוקץ מעלם החילון היה ללד חוץ ללד
הראש ולא ללד הגוף מוקם שסוכנת הריאה, ואלו היו מוודין
מן הגוף במקום הריאה עד עוקץ השבר של לד הראש היה רחוק
מהשיעור והכשרתי עכ"ל, והביאו הב"י סק"ח וכו' ול"נ שאין להקל
כ"כ בגד האחרונים ששוין דין זה שלריך למדוד מהתחלת השבר

ולא חילקו אם השבר [ר"ל העוקץ] הוא ללד הראש או ללד הריאה, והטעם כ"ל דהא כשנשבר העלם נופל העלם למטה אף שהשכירה
למעלה ומחורן שהעוף מונדנד הכנף הנה והנה וע"י כך נכנס לפנים כמ"ס הט"ז סק"ב טעם זה, וכ"מ מהרמ"א שם טרפה בכ"ע
משמע אף כידון זה ע"ס, ובפתח"י סק"ג העתיק דברי השב"י בסתם ולא הביא ד' הב"י שחולק עליו, ובדע"ת סק"י"ב האריך
בדבריהם והעלה לדינא כזה דאם אין עוקץ חד בהשבר יש להקל, וכ"נ מלשון ב"י שלא חלק עליו רק בים עוקץ דכזה אין להקל,
וכ' עוד בדע"ת כ"ל דאם עור ובשר שט"ג השבר שלם ודבוק לעלם יש להקל לדידון דהשב"י גם בים עוקץ דהא ככה"ג החשש הוא רק
שמה נכנס תחת העור למקום הריאה ולשיטת קלת פוסקים חיישינן שמה ניתק הריאה ע"י חוץ השכירה ח"כ אם בלד הגוף
השבר רחוק אגודל והעור ובשר דבוק שם לעלם אין לחוש שמה חלק העלם שללד הראש ניתק משם למטה ונכנס תחת העור
לגוף דהעור ובשר מסביב מחזיקו שלא יפול למטה, וכן אין לחוש לניתוק הריאה ע"י שבר שמלד הראש ונראה דגם אם יש שינוי
מראה ולרירות דם צבו"ב שכל השבר מ"מ כיון שאין בו מסומם הוי כשלם ואף שהלכ"ס מחמיר בשינוי מראה בבשר מ"מ הכא
דרבים מקילים בכל דין שבירת הגף יש להקל בזה, וכן אם התחיל העלם להתדבק ולהתקשר במקומו אף שעדיין לא נתקשר יפה
וחוזר ומתפרד במשמוש היר מ"מ יש להקל בזה"ג גם בים עוקץ דאם איחא שנפל למטה מי החזירו למקומו למעלה שיתחיל
להתדבק שם עכ"ד ע"ס. (ו) כ' הפר"ח סק"ז אם נשבר הגף סמוך לגוף בפניו ישבר הגף לגמרי כדי שלא לינקב הריאה ובהכי
כשרה לכו"ע אבל בשמוטה ליכא תקנתא וטרפה זולת צהיית י"ב חדש או בלידה עכ"ל, והביאו הב"י סק"ח והגו"ס סקט"ו
והמשב"י סק"ט להלכה וכו' המשב"י דאין בזה משום לער. בע"ח דכל דמתקן לאכילה ליכא לבט"ח דהותר לשחיט ואין לער גדול
ממריטת הנולות ע"ס. וכ"כ הלכ"ס שם ובמהד"ב דאם ראינו סיבת השכירה ויודע שלא נכנס השבר לפנים מהללעות ונקב הריאה
וחתך מיד כל האבר כשר אפילו בים עוקץ אכן לריך שיהא הבוכנא קיים ולא יהי' נראה ריעיחא צללעות, אך ח"ל לבדוק אחר
ריעותא צללעות ואם אחר שחתך חי יב"ח יש להקל אף שאין הבוכנא קיים וגם יש ריעותא צללעות ע"ס. וע' דע"ת סק"ד דהיכי
דחתך הגף הנשבר אפילו זמן רב אחר שנשבר מהני שהייה כ"א יום משעה שחתך הגף ע"ס. (ז) אם נשבר הגף רחוק מהגוף
דהעוף כשר והגף עלמזו אסור ומהגין להשליכו כ"ל סק"ה ולאחר שבירת הגף ילדה בילה אם יש לאסור הבילה מחמת שיש בזה
לד כח מאבר האסור אם יש לדמות למ"ס בשו"ע לעיל סימן י"ד סע"ה לאסור החלב מצהמה שעיבר שלה הוליא אבר מצטיא
שצ"ס [פ' המקשה סט.] שעתה בחיקו וכל תיקו לחומרא דבר זה נשאל הבית יעקב סי' י' והשיב להתיר הבילה ולא דמי להאצטיוא
שצ"ס דהוי ספיקא דאורייתא משום שבר בשדה טרפה וספד"ח לחומרא, משא"כ בנ"ד דהוי ספקא דרבנן משום מלות פרוש כמשנת"ל
סימן נ"ה סע"ה וספד"ר לקולא ע"ס. ובשו"ת שב"י ח"א סי' נ"ג נשאל כה"ג בצהמה שנשברה ידה באופן שאינו אסור אלא אותו
אבר חי חלבה מותר והביא דברי הבי"ע אלו וכו' דל"ע דלהרמז"ס אבר מדולדל הוי דאורייתא וגם יש גדולי הפוסק' דס"ל
דאצטיוא דעלתה בחיקו גם באיסורא דרבנן אזלינן לחומרא אך כ' להתיר מטעם אחר דלא דמי כלל להאצטיוא דס"ס דהתם האבר
אסור משום אבר מן החי ולא משום דחשבין ליה כחתוך משא"כ כאן באבר המדולדל דאסרינן ליה משום דהוי כחתוך, וא"כ איך
נאסר החלב בשביל אבר זה שכבר הוא חתוך, וכה"ג כ' הש"ך סי' נ"ה סק"י"ג לענין איסור דבוק דיש להתיר וסיים בזה"ל ופשוט
להתיר החלב וכן הבילה ע"ס. גם בס' באר יעקב סי' נ"ה נשאל בזה והביא דבריהם הג"ל וכו' שכוון לסברת השב"י מדעתו וישב
קושייתו מהרמז"ס, וכ' עוד לדדים להתירא דאבר הנחתך אינו נותן כח בחלב כיון שיש בו ריעותא ומטעם זה פסק הרמ"א סי' כ"ד
סעט"ו דחלבו ובידיו כשר כיון שנתעקר הסימן אין בו כח ע"ס. אך צם' ערה"ב סי' נ"ה אות ד' האריך בסתירת דבריהם ולדינא
הניח בל"ע אמנם בדגול מרובה תניינא בסוף השו"ע דפוס ויילנא לסימן נ"ה כתב בזה שהחלב מותר לכו"ע ע"ס באורך:

[ז] בגמרא שם (נז.) אר"י אמר רב שמוטת גף [פרק עליון המחובר בגבס. פרש"י] טרפה חיישינן שמה ניקבה הריאה ושמואל
אמר תבדק (ובילד בדיקה נתל"ע סק"ד) וכן א"ר יוחנן תבדק עכ"ל הש"ס שלפנינו, וכ"פ הרי"ף והרמז"ס פ"י ה"ד
כשמואל וכו' יוחנן דקאי כוותיה, וכ' הר"ן ויש מקלת כוסחאות דלא גרסי וכן א"ר יוחנן והו"ל רב ושמואל וקיי"ל כרב באיסורא,
וכ"כ בעל העיטור אבל על הרי"ף והרמז"ס ראוי לסמוך עכ"ל הר"ן, וכ"כ הרשב"א והרא"ש סי' נ"א וכ"פ הטור והמחבר, אבל
הרמ"א בתו"ח שם ובד"מ ססק"ב פסק כדעת האו"ה שם והאגור: בשם אביו ועו"פ דלא מהני בזה בדיקה דאין אין בקיחין בבדיקה
ומה שלא הגיה הרמ"א כאן מזה משום דסמך על מ"ס בצעיק הקודם גבי נשבר הגף וכ"ס בנשמט שהבדיקה הוזכרה צ"ס כמ"ס
בשפ"ד סק"א ע"ס, וע' פר"ח סק"ה ובדע"ת סקט"ו מ"ס בזה. (א) ופירוש שמוטת הגף כ' הרא"ה צבה"ב שהסכימו רובי
המפרשים דהיינו פרק המחובר לגוף ואחרים פירשו שאין כאן לחוש אלא"כ נשמט עלם אחד המחובר עם הגוף וראשו נוגע בריאה
ונראין הדברים עכ"ל, והביאו הפר"ח סק"ח וכו' דזו היא דעת מהרי"ח שהביא הש"ך לעיל סי' ל"ב סק"ט דשמוטת הגף היינו
העלמות

העלמות קטנות המונחים מפנים בנות ודומים לסכינים הם מנחים ממש על הריאה [וע"ל חות ד' עוד ממהות העלמות חלו ודינם כנשמתו או נשברו] וסיים הפר"ח ויש לסמוך ע"ז בהפ"מ ע"ס. ור"ל אם נשמת הגוף מבחן דהיינו הבוכנה מאסיתא יש לסמוך על פיהם זה דאין זה שמוטת הגוף ולהקל בהפ"מ, והעתיקי דברי הפר"ח בחג"ש סקי"א ולחש"פ סקי"ג וכל"י סקי"פ ע"ס. וע' דע"ת סקי"ז שהועד לפניו בשם הגה"ק מהרי"א ו"ל מקאמנא שקבלה ציט שהיה עובדא בבית מדרשו של הגה"ק מרן ר' בער ז"ל ממעורטם בעת שהיו תלמידיו גדולי ישראל שנשמת הגוף מבחן והמו"ל דשם סמוך על הפר"ח הכ"ל והכשיר העוף והגדולים הנ"ל

ערערו עליו ודבס הגה"ק החזיק
יד המו"ל וילא בהיתר ע"ס
ולקמן חות ד', אמנם במחז"ר
חות ל' וזר"א חות ר"מ הובא
הג"ח
נמצא הגוף שבור ואינו יורע אם קודם שחיטה נשבר
או אח"כ (יג) טרפה:
(יג) טרפה. אם יש עוקץ
בשצירה (ט"ז סקי"ז וש"ך
סקי"ז וש"ח"ת) ועוד מזה מבואר ביסה"ב סקי"ח [ח]:

בעיקרי הד"ט שם חות ח' חולקים על הפר"ח וכ' לדינא להחמיר
אף בהפ"מ כיון דרוב גדולי הפוסקים סברי דשמוטת הגוף הוא
שנשמת העלם שמבחוץ שהוא כבוכנא באסיתא נקטינן כרוה"פ אף בהפ"מ ע"ס. וכ"כ עוה"ת דאין לסמוך על דיעה זו להקל שדעת יחיד
הוא ולא הובא בשו"ע רק לסניף יש לנרפו, ע"י חות הכמון כבופו. (ב) ואם נשמת הגוף והניבים קיימין. מהריק"ש בהגהותיו דין זה כ'
ו"ל, התוספת שם כתבו דכולה שמוטה דשמעתין צעיקול ניביו חיירי, וגם הטור הביא ד' צעה"ת שכ' דודאי עיכול ניביו אע"פ שהבי'
חמה מה ענין עיכול ניביו. בשמוטת הגוף מ"מ ניכר לעין דכל דלא עיכול ניביו אין דרך להנקב הריאה בהיות היתרות האוחזות הגוף
אחוזות היטב במקומן ואולי מפני זה כ' נשמת מעיקרו ויש לסמוך ע"ז דיעבד עכ"ל, וכן הכו"פ ססק"א וסק"ט הביא ג"כ ראייה
מהחוס' והטור הנ"ל דשמוטת הגוף לריך להיות עכ"פ פסיקת ניבים ואם לא נפסקו יש ללדד ולהקל לעת הצורך ע"ס. וכ"ד החכ"א
שם סע"ג להקל בזה בהפ"מ או תערובות ע"ס. ובס' כפני יונה היקל בפשיטות וכ' בטעמו דכל שאין השמיטה בכח להפסיק
נביו אינו מנתק הריאה וכן מעשים בכל יום להתיר ע"ס. אך המחז"ר חות א' וחות ל"ג העתיק ד' מהריק"ש וכו"פ הנ"ל והאריך
מאד וסתר ראייתם דכיון שטעם דשמוטת הגוף שמנהקת הריאה אף בלא פסיקת נביו יש לחוש לזה, ע"כ כ' לדינא דגם בנביו
קיימין יש להחמיר אף בהפ"מ ע"ס. וע"י מק"מ סקי"ז שהביא דברי מהריק"ש וכו"פ ובנפ"י הנ"ל וכ' דמסתומת לשון הפוסקים לא
משמע כן, אך עכ"פ אם לא ילא הבוכנא מהחור רק ניזוז ומטה ללדין והניבין שלימים יפה התיר הדע"ק סקי"י והשיגו על הלצ"ש
שם סע"ב סקי"א שמחמיר אפילו בלא ילא מהחור רק שניזוז ממקומו ע"ס. ובדח"ב סקל"א, וע' דע"ת סקי"ז שהאריך והעלה לדינא
דאם נשמת סמוך לשחיטה ממש ודאי יש להקל בהפ"מ בלא נפסקו ניבין ובהפ"מ ולורך שבת יש להקל בכל נשמת בלא נפסקו ולא
נראה שום רקבון ועיכול בניבין וצירוף דעת המקילין הנ"ל באות הקודם ע"ס וע"ל סי' כ"ה בעמה"ב סקי"ב. (ג) נידון העלמות קטנות
שפנים הנ"ל חות א' כתב הכנה"ג בהג"ט חות ו' ונ"ל דאפילו להמפרשים דשמוטת הגוף הוא העלמות האלו אין לחסור אלא
בנשמתו אבל נשברו כשרה לכו"ע כו', וכמה פעמים בזה לדין עלמות הנקראים ח"כפאד"ק ה"כ"ה וצ"ר וההרה"ל למה עכ"ל,
והביאו הכל"י שם לדינא וכ"כ המחז"ר חות ל"א ול"ב לחסור בנשמתו ולהכשיר בנשבר ע"ס. וכן בטעמו"ד חנינא סי' קפ"ז נשאל
בעובדא שנשבר אחד מעלמות הנ"ל וכ' דכשר בלי ספק דהוי כנשבר הללע דכשרה ולא דמי לשצירת הגוף דע"י שמגדנא בהגף
אנה ואנה חיישינן לריאה כמ"ס הט"ז סקי"ב משא"כ בהני עלמות שמונחים בפנים ואינם זזים ממקומן ע"ס. ובדע"ק סקי"ט מתחילה
לידד להקל גם בים עוקץ בהשבר, דהעלמות האלו יש בינם לבין הריאה דופן העוף ואין הריאה מגעת לשם [ובעין זה כ' בשו"ת
בית שלמה סי' מ"ד דאף שהש"ך כ' דעלמות חלו מונחים על הריאה מ"מ אנו רואין צחש שאינו כן וכ"ה לשון הרא"ה ופר"ח
הנ"ל שם שרק עלם אחד בראשו ניגע לריאה ע"ס]. וכ"ש כשספק שנשבר לאחר שחיטה דיש להקל גם שלא בהפ"מ ואח"כ כ'
סברות להחמיר בזה בכ"ע, ומוסיק דבחור ונקשר שאשי"י יש להקל ע"ס. ובד"א ססק"ח, ובמק"מ סקי"י הביא ד' הדע"ק והכנה"ג
הנ"ל וכ' דאין להקל כ"א באין עוקץ בהשבר, וכן בשו"ת אמרי אש סי' ע"ג כ' בשצירת עלמות שקרין שווערדלי"ך לפי דעת
הג"א שצ"ק סי' ל"ב זה קרה בציתי וההמרתי לעלמי, אבל לאחרים אין להחמיר אם אין עוקץ ע"ס ובאות שאח"ז. (ד) ומהות
עלמות האלו כ' בס' זכור לאברהם הספרדי שהגף הוא הנכנס כבוכנא לתוך אסיתא ועלם האסיתא הם ב' עלמות מחוזרים בראש
האחד ובראשם השני פתחים והם כתצנית מספרים ובראשם הם מחוזרים יש כגומא והוא האסיתא לבוכנא כו', ואם נשברו
אלו העלמות מותר וכ' השו"ג דדוקא שנשברו שלא במקום חיבורם, אבל במקום חיבורם צידע שנשמת הגוף וטרפה דהנלט
האסיתא ישמת הבוכנא, והביאו דע"ת סקי"ח וכתב שהוא בדק וראה כי עלם האסיתא יפרד לשלשה ראשים כמו שנין האחד הוא
היותר סמוך ללד היותר וסובב למטה צעיקוס ללד ראש הבייל"ג וכן יולא עלם כזה מהגף השני ובסופן מחוזרים יחד וילא
בראשן בליטת עלם דק ורחב קלת והמונחם כמו מזלג בשני ראשין ויש הפסק בשר בין ראש העלמות הנ"ל ובין הבייל"ג,
העלם השני הוא האמלעי וסובב הולך ונדבק לראש עלם הבייל"ג בקלה האחד וכן הגוף השני ויש כמו גלי"ד ביניהם ואפשר
להפרידו בסכין מראש עלם הבייל"ג ואינו ניגע לללעות ולא לריאה ומ"מ הוא סמוך קלת למקום הריאה מלד קמא. ועלם השלישי
הוא ארוך יותר ודק ורחב כמו סכין ובסופו עוקץ ומונח ע"ג הללעות מבחוץ כנגד מקום שהריאה מונחת בפנים בתוך הללעות,
ולדינא העלה דאם נשברו אותן עלמות [היינו עלם השני והשלישי הנ"ל] הסמוכין לריאה ויש בהם עוקץ חד כמחט יש לחסור ואם
אין בהם עוקץ חד יש להקל, ואם נשמתו אותן הב' עלמות הסמוכין למקום הריאה ממקומן טרפה גם בהפ"מ, ואם נחלקו
ונתפרדו זה מזה במקום חיבורן שהוא מקום האסיתא וחסר ע"י זה מן האסיתא אם הניבין קיימין יש להקל ובהפ"מ יש להקל
גם אם אין הניבין קיימין אם הבוכנא עומד במקומה ולא ניזוזה כלל משם ע"ס באורך. (ה) גף העוף שנשמת אע"ג דשוב
חזר ונתרפא שרואין שנתדבק הבוכנא אל תוך האסיתא כדרך כל העופות אפ"ה טרפה כיון דהחשש הוא שמוא בשעה שנשמתה
נתקלקל הריאה. ואם נשמת הגוף וחיתה אח"כ י"ב חודש או כ"א יום והולידה ביצים כשרה כיון דחיתה יצ"ח ידעין מזה שלא
נתקלקל הריאה בשעה שנשמתה, כ"כ הלצ"ש שם סקי"ה וסק"ז ע"ס. (ו) וכ' עוד הלצ"ש שם סקי"ז עוף שנשמת גפה חסור
למכור לא"י דשמה יתרפא ואינו ניכר ויש לחוש שימכרו לישראל ע"ס. וע' דע"ת סקי"ט דלורך עני והפסד מותר למכור לא"י
ואם לא נפסקו ולא נתעכלו הניבין יש להקל למכור לא"י גם בלא הפסד כלל ע"ס. (ז) אם נמלא מחט בריאה של עוף אף
להש"ך שלידד בסס"י ל"ז להכשיר בהפ"מ מ"מ צעוף שהריאה דבוקה לללעות וקשה הבדיקה אין להכשיר אף בהפ"מ
(משב"ז סקי"ו) ע"ס:

[ח] מקור ד"ז היא בתשו' מהרי"ק סי' ל"ה שכתב אם נמלא הגוף שבור ואינו ידוע אם קודם שחיטה או אח"כ טרפה ולא
תלינן דע"י זריחה נמשה. והביאו הב"י ופסק כן בשו"ע, והקשו עליו האחרונים הא לטיל סע"ב צודאי נשבר מחיים פסק
להכשיר

להכשיר צאין עוקן, וביש עוקן חדרק הריאה, בשלמא על מהרי"ק ל"ק דאיהו ס"ל דנשבר הגף סמוך לגוף טרפה, אבל להשו"פ קשה וסירבו הט"ז והש"ך ושא"ח דכאן מיירי שיש עוקן בשצירה ואין הריאה לפנינו לדקדק: (א) ומ"ס צה"ג ויש מכשירין בו הרמ"א בתו"ת שם סעי' ג. וזכ"מ כאן סק"ז אחר שהעתיק דברי

(יד) להנשיר בנשבר. אם אין בו עוקן אצל ים בו עוקן דינו כנשמת (צ"ח וס"ך שם ועו"ח"ח) ואם נראה ריעותא מללעות או בריאה לא סמכין א"ס"ס ולא מהני בדיקה בריאה (ש"ך סק"ג צס"מ צ):

הג"ה ויש מכשירין מכה ס"ס. שמא נשבר אחר שחיטה ואח"ל קודם שחיטה שמא לא נקבה הריאה (או"ה) ויש לסמוך ע"ז (יד) להנשיר בנשבר דהא יש מכשירין בלא"ה (ד"ע) אבל כשנמלא שמוט ולא ידעין או קודם שחיטה או לאחר שחיטה (צ"ח וס"ך ופר"ח ועו"ח"ח) ואם (צ"ח) יש להחמיר ולאסור ועיין לקמן סס"י ב': עוף יש דבר לתלות בו שנטשה אחר

מהרי"ק ה"ל כ' ו"ל ואני אומר דהמיקל בגף שבור ולא ידעין אי קודם שחיטה או אח"כ לא הפסיד דהא הרבה גאונים מכשירים בנשבר בודאי קודם שחיטה וכן פסק הצ"י הלכתא

שאף שנוהגין להחמיר היינו בודאי, אבל בספק יש להקל, ותו דהוי ס"ס כמ"ס האו"ה [כלל כ"ז דין ג'] שמא נשבר אח"כ ואח"ל קודם שחיטה שמא לא נקבה הריאה] מיהו בנשמת ולא ידעין אם קודם שחיטה או אח"כ אין להקל הו"ל שמהרי"ק לא ראה להקל מטעם ס"ס וגרסא דס"ל דאין זה ס"ס גמור דספק הב' שכ' האו"ה שמא לא נקבה הריאה הוא מחמת חסרון ידיעתו שא"א בקיחין בבדיקה ולקמן סי' נ"ז יתבאר שזה לא מיקרי ספק, אמנם לקמן סי' נ"ז יתבאר דלענין ס"ס לא צעין בדיקה א"כ חסרון ידיעתו אינו מוסיף לענין ס"ס כו' עכ"ל צד"מ. ובת"כ ע"ז הי"ח סוף סי' זה דאע"ג שהאו"ה מתיר בין בנשבר בין בנשמת הרמ"א הכריע לאסור בנשמת ולהתיר בנשבר ואע"ג שצו"ע סוף סי' ק"י כתב להתיר אף בנשמת מטעם ס"ס אין זה חזרה ממ"ס כאן שהרי כ' שם בסוף דבריו, וע"ל צס"י ג"ג וכאן כ' וע"ל סוף סי' ק"י אלמא תרומתו קושטא ניגהו וצ"י כ' להלכה דמדינא אף בנשמת שרי מכה ס"ס וכאן כ' דלמעשה יש להחמיר ולאסור בנשמת ונ"מ דבהפסד מרובה יש להורות כהלכה ולהתיר והכי נקטינן כו' ונשבר סמוך לגוף ויש לו עוקן אע"ג דמדינא כיון דאיכא ס"ס כשרה אפ"ה יש להחמיר ולאסור היכא דליכא הפ"מ כמו דמחמירין בנשמת והיכא דאיכא הפ"מ יש להורות כהלכה ולהתיר בין בנשמת ובין [בנשבר] ויש לו עוקן עכ"ל הצ"ח. (ב) והנה הט"ז סק"ח כ' ג"כ דרמ"א צ"ס ק"י שמתיר גם בנשמת מטעם ס"ס הוא מלך הדין וכאן הוא מלך חומרא, וע"ל אות ד' מ"ס בשמי, אבל הש"ך סקט"ו ופר"ח סק"י ועו"ח"ח כ' להקל בהפ"מ גם בנשמת כד' הצ"ח ה"ל, אך המנחת יעקב שם סקל"ג לירד להחמיר מטעם שכ' הלבוש סע"ד דבנשמת קרוב לודאי שניקבה ואין כאן אלא ספק א' שמא לאח"כ נשמת, ובשפ"ד בקט"ו הניח זה בל"ע וכ' הלצ"ש סי' ט' סע"ב סק"ג ע"ד המנחת"ע מאחר שהש"ך בעלמו הביא טעם הלבוש ואפ"ה מתיר בהפ"מ משמע דס"ל דלא הוי קרוב לודאי וכן החנו"ס סק"ח כ' דברי הש"ך ע"ד הלבוש וגם הלבוש עלמו כ' צס"י ק"י להתיר גם בנשמת לכן המיקל בהפ"מ צאין ריעותא בללעות וכו' צ"ח אין מוחיחין אותו ע"ס. וצ"ח צ"י קמא סי' נ"ז ד"ה מעתה יאל לנו, מתיר בזה אף צאין הפ"מ והביאו במק"מ סק"ב וכ' ומהניגו להתיר בזה רק בהפ"מ ע"ס ובסמוך אות ג' ד'. (ג) כ' הכו"פ סק"ז דאם רואה שצירה ולא נלרר הדם כלל צרור דלח"ה נעשה דאם קודם שחיטה לא ימלט שלא יהיה סביב וסמוך לצירה רושם ולרירת דם עכ"ל, והלצ"ש שם סע"א סק"ד כ' דאם במקום המכה שחור או שיש איזה רושם או לרירת דם במקום המכה לא מיקרי ספק כלל ותליין דודאי מחיים נעשה כמבואר בשו"ע סס"י נ"ה ולא מיקרי ספק אלא כשאין שם שום רושם והספק הוא שמא הבריא הבשר כמ"ס הט"ז שם סק"ז והשיג ע"ד הכו"פ ה"ל דלדבריו איך משכחת ספק דהא צ"ח רושם ודאי מחיים נעשה, ואם אין רושם ודאי לאח"כ נעשה אע"כ בדברי הט"ז ה"ל וחלילה לסמוך בשום אופן ע"ד הכו"פ הללו כו' עכ"ד, וגשאל בטמ"ד תגינא מרב אחד אם להורות בדברי הכו"פ או כד' הלצ"ש וכ' שם צס"י קל"ה וסי' ר"ז דלית מאן דחש לדברי הלצ"ש דתרי גוונא יש דאם במקום המכה שחור או מוכח דודאי מחיים נעשה, וצ"ח פסק בשו"ע סס"י נ"ה דטרפה, ואם אינו שחור רק אדום וזכ"מ דם יתכן דהוי מחיים ויתכן דלאחר שחיטה דמיד לאח"כ נמי נעשה אדום, בזה הוי ספק טרפה [ובזה סר תמיהת הלצ"ש על הכו"פ איך משכחת ספק] אבל צאין שום רושם אדום או דם או ודאי אח"כ נעשה ודברי הכו"פ נכונים דהחוש מעיד ע", וכן אני מורה תמיד ואין לומר דנתרפא כו' והט"ז ה"ל י"ל דמיירי צענין שאפשר שנעשה מזמן רב דיש לחוש שמא הבריא או בדאיכא עכ"פ איזה רושם ונפוח או אדום מעט, אבל צאין רושם כללי לית מאן דפליג דמותה, ועוד דהט"ז מיירי התם בטרפות שאם נעשה מחיים הוא ודאי טרפה לכן אף בספק יש לחוש שהבריא משא"כ צד"ד דאף אם הוא מחיים הוי רק ספק טרפה עכ"ד, וכ"כ בדע"ק סק"י וי"צ ומק"מ שם ודצ"א סקל"א ושו"ת שם ארי' סי' י"ג דאם יש רושם ולרירת דם הוי ספק דאם השבר או השחיטה נעשה מיד אח"כ צעור שהבע"ח חס נלרר הדם גם אח"כ [ע"ל סי' ל"ו ח"ב סק"ו אות א' מ"ס מזה] והוי ספק, אבל אם אין שום רושם אין להסתפק כלל שמא נעשה קודם שחיטה וכדעת הכו"פ ולא כהלצ"ש ע"ס. ובס' זכ"ל הספרדי צס"ג שו"ג כ' ו"ל ואני אומר דהכל תלוי במראית עין אם הושחר המכה בין בנשבר בין בנשמת אם שחור הרבה כדיו הוא קודם שחיטה ואם לאו הוא לאח"כ, והביאו בדע"ת סק"ד והאריך והעלה לדינא דאם מקום המכה שחור הרבה כדיו או שהוא ירוק גרין בלא"ה אי שפופ שם או שיש גלד קרוש הוי כדאי נעשה מחיים ואם יש לרירת דם נוטה לשחור או אדום מבחון או מצפנים במקום השבר הוי ספק ואם אין שם לא מבחון ולא מצפנים שום נפוח או לרירת דם ולא שום שינוי מראה יש להקל בין בנשבר ובין בנשמת ע"ס. (ד) כ' צד"מ שם בשם או"ה ו"ל ואפילו נשבר סמוך לגוף אם יודע בודאי שהעוף הובא שלם לשחוט והרגיש השוחט באלבנותיו שבשעת שחיטה נשבר גפו מחמת הפרכות כשר דאין לחוש בו לנקיבת הריאה דהא הרגיש ויודע סובת הצירה [שלא נשבר מזמן הרבה רק בעת שתפס הכנפים צידו ואז א"א להשבר ליכנס לפניו ולנקוב לריאה. כ"מ באחרונים שיתל"ק] ואם משום שמא נשמת קודם גמר השחיטה שמוטת גף כשר היכא דליכא למיחוש לנקיבת הריאה [ובזה סר תמיהות הכנה"ג בהג"י אות כ"ב על או"ה דהא שמוטת גף טרפה ע"ס. דנראה מדבריו שלא ראה דברי הד"מ שהוסיף ע"ד או"ה היכא דליכא כו'] ועוד דהו"ל ס"ס דהיתר שמא נשמת אח"כ ואח"ל קודם שחיטה שמא לא נקבה הריאה עכ"ל, והביא

הט"ז ויש להחמיר ולאסור ועיין לקמן סס"י ב': עוף יש דבר לתלות בו שנטשה אחר שחיטה כגון שדרם על הגף או פרכס ונלחץ אל הקיר וכיוצא בו פשיטא דכשר (רש"ל וט"ז סק"ט וס"ך סקט"ו ושא"ח) ובאורך קללת מזה. וידין נשבר או נשמת הגף בשעת שמעקמים הכנפים לשחיטה. או בשעת שחיטה ע"י נדנוד ופרכוס העוף. ואם יש לתלות בזריקה בכח אחר שחיטה ע"ג קרקע קשה או אצבים. ועוד פ"ד הכל מבואר ביס"ב צס"ס אות א' ולהלן: ולא

הט"ז ויש להחמיר ולאסור ועיין לקמן סס"י ב': עוף יש דבר לתלות בו שנטשה אחר שחיטה כגון שדרם על הגף או פרכס ונלחץ אל הקיר וכיוצא בו פשיטא דכשר (רש"ל וט"ז סק"ט וס"ך סקט"ו ושא"ח) ובאורך קללת מזה. וידין נשבר או נשמת הגף בשעת שמעקמים הכנפים לשחיטה. או בשעת שחיטה ע"י נדנוד ופרכוס העוף. ואם יש לתלות בזריקה בכח אחר שחיטה ע"ג קרקע קשה או אצבים. ועוד פ"ד הכל מבואר ביס"ב צס"ס אות א' ולהלן: ולא

(מז) ולא יצא הרוח ימלא בו. כלומר שלא נתגדל הנולד לא הוי צדיקה מעליה שהנקב הנעשה ע"י חולי אפשר להיות דק וקטן מאד עד שאין כח בהרוח לגדל הנולד, אבל יש בו כח לגדל המים ולצלצלם לכן צודקים במים (שו"ג סק"ה ועו"ס ספרדים). והחלוקין

הט"ז סק"ט רק דבריו שכתב שנשבר וסיים ודבר פשוט שאין זה מועיל כשנשמת הגוף מעיקרו דבזה ודאי חיישין שמה בלוחה רגע שנשמת ניתקה הריאה עמה וניקבה כדלעיל סע"ג עכ"ל, וכ"כ המשב"ז שם ע"ס. וע"ל אות א' ב' (ה) כ' הב"ח שם כל מה דמכשירין מטעם ס"ס היינו היכא דהאיסור וההיתר שוים אבל היכא דליכא למתלי באיסור

טפי מזהיתר תלין לחומרא, וכה"ג כ' הר"ן ריש חולין בשם הר"ם, ולפי"ז בהני אווזות שמוליכין לשוחט שמעקמין אגפיהם ע"ג להניח אותם מתחת רגלי האווז

ד' עוף שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה ושמו נוצה על המכה ונפתחו דרך הגרגרת בקש וינפח במקש דרך הגרגרת אם יבצבצו המים מרפה:

הבהמה

וקושרין הרגלים דמלוי הוא שנשבר הגוף ע"י כך מחיים תולין בו לאיסור דמחיים נעשה כיון דליכא מידי למתלי בו להיתר כגון שהשליכו בכה על קרקע קשה או על אבן כו', והביא זה הש"ך סק"ד בקלרה ורמזו למ"ס בסי' כ' סק"ג ע"ס. וכ' עוד הב"ח וכן בהרגולים שהשוחטים מעקמין אגפיהם בשעה שאוחזים לשוחטו מלוי הוא שבשעת התחלת שחיטה כשהוא מפרנס נשבר אגפו תלין לאיסורא דמחיים נעשה אע"ג דליכא ס"ס כיון דליכא מידי למתלי בו להיתר תלין לחומרא ואע"ג דאור"ה מיקל בזה כו' דאין לחוש לנקיבת הריאה דהא הרגיש וידע סיבת השבירה כו' [כג"ל אות ד'] לא נהירא, דמה בכך שיודע סיבת השבירה מ"מ כיון שנשבר סמוך לגוף חיישין דניקבה הריאה ע"י כח השבירה גהיתוק, ולא אשכחן דחילקו חכמים בין נשבר סמוך לשחיטה או זמן הרבה מקודם עכ"ל, וכן הכו"פ סק"ז כ' ע"ד הרמ"א בהג"ה ויש מכשירין, היינו שלא הרכיב האגפים [כל"ל ומ"ס הבהמה ט"ס הוא כמובן] זה על זה כשהוא קודם שחיטה, אבל אם הרכיב בכה תלין במידי דשכיח ואמרינן קודם השחיטה נעשה עכ"ל. (ו) והנה הפרי"ח סק"ז הביא הב"ד דיינס דהב"ח הג"ל והסכים לדיו הא' דאווזות דתולין לאיסור [והב"י סק"ט הביא הב"ד דיינס אלו וכ' בשניהם מהריק"ס כ' לאיסור והפרי"ח כ' להיתר, ואחריו נמשכו האור"ח ובא"ב ועוד מחזירים וזה ליתא כנראה להדיא לכל מעיין בפרי"ח, וגם מ"ס מהריק"ס כ' לאסור גם זה ליתא דהאיסור הוא הב"ח דבמהריק"ס לא נמלא זאת, שו"ר שהמחבר"ר אות מ"ז השיגו ג"כ בזה ע"ס]. אבל על דיו הב"ד דהב"ח דתרגולים חולק עליו וכ' דמידי ספיקא לא נפקא אס דתחלת שחיטה נשבר או בגמר שחיטה והא"ל קודם שחיטה שמה לא ניקבה הריאה וכמו שהיקל האור"ה הביאו הט"ז עכ"ד הפרי"ח, ופירש דבריו המק"מ סק"ח דבשלמא בדין הא' דאווזות שהקיסור היה בשעה שמוליכין לשוחט או ודאי מחיים הוא משא"כ בדין הב' דתרגולים דהחשש הוא אפרנס בשעת שחיטה יש לתלות בפרנס דאח"כ כמו בתחלת שחיטה, וגם כיון דבשעת פרנס אוחז השוחט הכנפים בידו [וכן בשחיטת אווזות או אינדי"ק כשאין כנפיהם קשורים נוהגין השוחטים להרכיב הכנפים זה ע"ג זה בזמירות שלא לשכרם ומניחים הכנפים בין רגליהם שאינם יכולים להזיז הכנפים אפילו זין כ"ש כידוע] ממילא לא יוכל העוף להחזיר השבר לתוך הגוף ולהגיע להריאה ושייך טעם ההיתר של האור"ה והט"ז כג"ל אות ד' ע"ס מ"ס ע"ד החכ"א. וכ"כ השפ"ד סק"ד ומשב"ז סק"ט ע"ד האור"ה והט"ז דכנפים קשורים או שהשוחט תופסם בידו ואינם מגדד חילך ואילך ליכא למיחש לנקיבת הריאה ע"ס. וכ"כ הלב"ש סי' ז' סע"ג דנשבר בשעת שחיטה אפילו קודם גמר שחיטה והכנפים קשורים או השוחט תופסם בידו [ולא הניחם בשום פעם מידי. דע"ת סק"א] כשר אפילו יש עוקץ בשבר אך שיהיה הבוכנא קיים ויכל נראה ריעותא בללעות, אבל א"ל לדבוק אחר ריעותא בללעות, והכל לפי ראות עיני המורה כל שמצין שבדאי לא נכנס השבר לתוך הללעות מותר גם בעוקץ ע"ס ובדע"ת שם מ"ס בזה. (ז) והשבות יעקב סס"י ס"ז כ' וז"ל גוף תרגולת שנשבר בשעת שחיטה נ"ל להכשיר כיון שהחליף הכנפים זה בזה כדי שלא יוכל לגדל הכנפים כדרך השוחטים וע"י שלחופי שהחליף הכנפים נשבר אזי אס שחט מיד ובדק שלא נלרר הדם מעבר לללעות יש להכשיר ולא חיישין שניקבה הריאה בשעה מועטת כזו, וכיון שעיני הטעם הוא כמ"ס הט"ז סק"ב שמגדל הכנף וזו לא יוכל לגדל וכ"כ האור"ה והט"ז סק"ט עכ"ל, והביאו המחבר"ר שם וכ' דהוא מיקל יותר מהפרי"ח דאלו הפרי"ח כ' מטעם ס"ס ולפי"ז אס ידוע שנשבר קודם שחיטה אף שחט מיד יש לאסור והשב"ז כ' דאס ע"י שטקס הכנפים נשבר אזי אס שחט מיד כו' יש להכשיר והיינו בידוע שנשבר קודם השחיטה אמת דטעמו ונימוקו עמו ע"פ מ"ס הט"ז שמגדל הכנף, אבל לפי מ"ס התו"ק ומוכח מפוסקים דנשבר ג"כ נוקבת הריאה מכה השבירה ולאו מכה נגד הכנף, א"כ דמי לנשמת שאסר הט"ז ע"כ החמיר בידוע שנשבר קודם התחלת השחיטה ע"ס מ"ס ע"ד בל"י. וע' מנח"י סקע"ה אות ג' שהניח זה בל"ע ע"ס באורך. (ח) לענין מ"ס בעמ"ב סקט"ז ואס יש דבר לתלות בו כו'. כתב הר"ן שם (ג). הלכך כל היכא שיש לפנינו דבר לתלות בו להיתר כגון שדרסו על העוף [ורש"ל העתיק על הגוף] או פרכס ונלחץ אל הקיר ואיכא אומדינא דאפשר שנשמתה גפו מחמת כך תלין לקולא דהא תלין בזאב וכ"פ הרר"י עכ"ל. והביאו הרש"ל ב"ש פא"ט סי' כ' וכ' דלאו דוקא דרסו או נלחץ לקיר אלא זו וכיוצא בזה והביאם הט"ז שם. ובתו"ח סס"י פ"ז וש"ך סקט"ז כ' סתמא ואס יש מקום לתלות בו השבירה או השמוטה פשיטא דמכשירין במשית"ל סס"י כ"ה לענין רגל שנשבר ע"ס. (ט) ואס יש לתלות בזריקה בכה שלאחר שחיטה כמו דתולין בדרסו או נלחץ בקיר. הרמ"א בתו"ח ובד"מ שם כ' בשם מהרי"ק דאין תולין בזריקה, ובשו"ת משאת בנימין סי' מ"א כ' בפשיטות דתולין בזריקה ומהרי"ק שם דאין תולין לא כ' אלא לענין שמוטת הסימנים משום דהוי ספק בשחיטה משא"כ בגוף וכ"מ מדברי הב"ח הכ"ל אות ה' דאס זרקו בכה ע"ג קרקע קשה או ע"ג אבן תולין, ובמשב"ז ושב"ד שם ומחבר"ר אות מ"ד כ' על שם מהרי"ק דאין תולין בזריקה בכה דאינו מלוי שיסבר ע"י ע"ס. ובדע"ת סק"ה כ' ג"כ דהמעין במהרי"ק יראה דקאי על דין שמוטת הסימן שנמלא לאחר שנחבט ע"ג קרקע ופרכסה דאין תולין שעי"ז נשמת הסימן לאח"כ שהסימן הוא רך ודבוק בשבר בפנים בחלל הנזאר וגם הסימנים קשים אלל נפילה כדלקמן סי' כ"ח סע"ג משא"כ בעלם הגוף והביא דברי המ"ב והב"ח הכ"ל והעלה לדינא דאס זרק בכה ע"ג קרקע קשה וכ"ס במקום אכנים [ואפשר שזהו כוונת הרש"ל שם] וכיוצא בזה הכ"ל [ונמלא שנשמת או נשבר הגוף וספק אס מחיים או לאח"כ יש להקל אף בלא הכ"מ ע"ס באורך. ונראה דהלוי באומדן הזריקה שבכה אס אפשר שיתהווה ע"י כ"ה בספרי שחי"ח, וע"ל סי' כ"ה סק"ג אות ב'. (י) שתי תרגולות שאחר שחיטה הללו באונקליות של ברזל בכנפיהם ואחר המריטה ומליחה כשזאלו לבשלם מלאו כנפיהם שמוטות מלד שנתלו באונקליות ולא היה בזה שום מכה וקורט דס והסכים להסיר ואן לחוש אפילו מלד חומרא דיש אומדינא דמוכח לאח"כ נשמתו כיון ששתי העופות היו שמוטות בלד שהיו תלויות כ"כ בשו"ת מ"ס רביס סי' א' ב' הוצא במחבר"ר אות מ"ה ובעיקרי הד"ט סי' ו' אות י"ג ע"ס:

[מ] דין זה הוא מס' שכלי הלקט הביאו הכ"י והעתיק לשונו בשו"ע, והרמ"א בתו"ח סוף סי' פ"ז הביאו ג"כ וכתב חת"כ ו"ל וכבר נתבאר דאין חנו בקיחין בבדיקה ובכ"מ שיש לחוש לנקיבת הריאה יש להטריף והכי נהוג עכ"ל. והא דלא הגיה כן בשו"ע כ' הדברי חמודות בפא"ט סי' רפ"ב מאוס דסמך על מ"ש כן לעיל סעיף ב', וכ"כ הש"ך סקי"ז אלא שסיים בזה"ל אבל הלבוש העתיק דברי המחבר בסתם וגראה דס"ל כיון דאין כאן ריעותא דנשבר או נשמט אין להחמיר כ"כ לומר דא"א בקיחין בבדיקה עכ"ל. ומשמע שכן גם דעתו כמבואר בשפ"ד שם ע"ש. וכ"כ הט"ז סקי"י להדיא דיש לסמוך אבדיקתו דע"י חולי לא חיישין ששלט המכה יותר והבדיקה בזה היא לחומרא ובהו חנו בקיחין, והסכים חלוי הפר"ח סקי"א וכו' דאפשר דחור בו הרמ"א מדבריו בתו"ח ולפיכך לא הגיה השו"ע כלום. [אך מ"ש הפר"ח ודלא כהב"ח ואחריו נמשך הב"י סקי"ד ועוד כמה מחברים והוא ט"ס, ו"ל ודלא כהד"ח חנ"ל, דהב"ח לא דיבר מזה כלל, מחז"ר. וכן מ"ש הבאה"ט סקי"ג דהפר"ח מחמיר בזה ליתא כמו שיראה הרואה] וכ"כ הפר"ח סקי"ט והב"י שם והחג"ש סקי"א כהט"ז ע"ש. אך הכו"פ סקי"ו כ' להחמיר כהתו"ח ואין שומעין להפר"ח שהיקל בזה, וכ"כ בס' בית הלל דנכון להחמיר, וכן חני נהוג ע"ש. אבל המחז"ר אוח כ"א הביא ד' הכ"פ ובה"י והאריך בזה וסיים ומ"מ נראה להקל כדעת הט"ז שהסכים עמו הפר"ח ועו"א לסמוך אבדיקתו, אך לריך המורה לבדוק בבדיקה מעליא יפה יפה ע"ש. וכ"פ החכ"א שם סעי' דבהפ"מ יש לסמוך אבדיקתו כהט"ז והש"ך ע"ש. ובס' טוב לישראל פ"ג סעי' ד' שם שו"ג דיש לסמוך אבדיקה גם בזה"ל, וכ"ז היינו כשניקב העור שחת המכה והבשר שחת העור נרקב אז לריך בבדיקה, ולריך להוליא כל הבשר שנקב קודם הבדיקה, דאם לא יגרר כל הבשר הנרקב לא יכלך, אבל אם הבשר שחת המכה צריא חולם אין לריך בבדיקה כלל, דודאי לא עברה המכה עד הריאה, וכשרה בלא בבדיקה עכ"ל. וכ"כ הדע"ק סקי"ו ומק"מ סקי"א מכה עמוקה וגשאר קרום שלם מפסיק בין המכה להריאה יש להקל ואין לחוש שמא נתרפא ע"ש עוד פ"ד, וע' דע"ת סקי"ח במ"ש כעין זה. [א] ואם נאבדה הריאה או נחתכה ולא נבדקה. הפר"ח שם כ' להחמיר כיון דאיכא מכה עמוקה כנגד הריאה, ריעותא הוי ובעי בבדיקה וכל דלא בדק אסורה ע"ש. אבל בטעו"ד תניינא סי' קל"ד כ' דזה תלוי בפלוגתא דהט"ז והש"ך דלהט"ז דס"ל דאין להחמיר ריעותא והבדיקה היא לחומרא, בנאבד מוקמין אדינא ומותר בלא בבדיקה, אבל להש"ך דס"ל דא"א בקיחין והבדיקה הוי לקולא, ראוי לאסור. ולדינא העלה דאם היא לפנינו ואפשר בבדיקה, יש לסמוך אבדיקתו לצורך שבת או הפ"מ, ואם נאבד ולא נבדק, אין להקל רק בזה יחד ולו"ש והפ"מ. וכדאי הט"ז ודעימיה לסמוך עליהם בכה"ג ע"ש. וכ"כ הדע"ה שם. (ב) בדע"ק שם הביא עובדא שהיה עור העליון שחת הגף מלא רוח וכולט לחץ כבים, וכשפתחו ילא הרוח ולא היה שום רשם חולי, ולידד לכאן ולכאן ע"ש. והביאו הדע"ת סקי"ל, וכ' דלדעתו אין שום חשש בזה ואין לריך בבדיקה כלל בפנים, דידוע שהדבר מלוי כמה פעמים שהעור נפוח באיזה מקום ותחתיו רוח ואין בו ריעותא כלל ע"ש. (ג) בעיקרי הד"ט סי' ג' אוח ט"ז הביא בשם תשובת זרע אמת בדין אווזא שנדחקה בעלים והוכחה ונלרר דמה תחת הכף כנגד הריאה, אך בפנים כללעות לא נראה מאומה, רק סמוך לריאה וחזה היה דם קפוי והריאה היתה ג"כ עבה ונפוחה והטריפה מהרי"ב. אבל הו"א השיג עליו, דלרירות דם לחוד ליכא מאן דמטריף. [וכ"כ הדע"ק שם] ואף שהיתה הריאה עבה ונפוחה אין להוסיף על הטרפות ע"ש סי' ו' אוח ו' עוד בזה והביאו בדע"ת סקי"ט וכ' דמה שהוכיח הרא"פ בס' ל"ו מהרמב"ם ועו"פ בריאה נפוחה אפילו מקלחת טרפה מספק, היינו שעומדת נפחה תמיד כמו שנתפחה ע"י אדם, אבל ריאה שהיא עבה כבשר נסוח ומ"מ נחה קודם הנפחה, וכשאדם מנפחה דרך הקנה ומכניס בה הרוח מתמלאת כשאר ריאות, ו"ל דכל שאין שינוי וחשש מסומם בבשר הריאה כשר. וזה נראה דעת הו"א הנ"ל ע"ש, ועי' בדברינו לעיל סי' ל"ו ח"ד סקי"ד אוח ב' ע"ש. (ד) בטעו"ד שם סי' ס"ז וס"ח נידון ששכית בועות קטנות הרבה על הללעות העוף מצפנים ולא נראה מהם על הריאה כלל, והשיב דכשר בלי ספק ופקפוק כלל, וא"ל בבדיקה בריאה, דזה לא דמי לדין מכה עמוקה תחת הכף דחזין ששלטה הרבה בבשר, לכן חיישין שילאה חוץ למחלתה, אבל בהני בועות קטנות דגם במקומו לא שלטה הרבה ואינו רק בין עור לבשר, אין להחמיר ריעותא ממקום למקום, אף שהריאה מונחת שם תמיד ע"ש. (ה) בשו"ת חתם סופר סי' קכ"ב, נשאל בדין אווזות הפטומות שדרך אינו יהודים לתחוב המחט כמה פעמים תחת הכף כדי להלכות מקומו שיתראה עבה מחמת שומן אם יש לחוש לכל האווזות שמא ניקבה הריאה, והשיב דאם ידוע שעשו כן לא מהני בבדיקה ואסורה, אבל בשתמא אין לחוש לזה דרובם אינם עושין כן והעושין כן רובם אינם נוגעים בריאה וכללעות רק תוחב בעליונה של עור לבד, ובחוקת היתר עומדת משולדה ומ"מ אם הוא מיפוט דשכית שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק עכ"פ כמו במכה תחת הכף ויכול לסמוך על בקיאותו בענין זה, אבל בלא בבדיקה לא יוכל היכי דשכית עכ"ל, ובשו"ת אמרי אש סי' כ"ד הביא בשם חכם א' להתיר גם בידוע שעשו כן דאומן באומנתו נזהר, כמ"ש הפוסקים גבי סירוס, [הובא לעיל סימן מ"ו סקי"ה אוח ד'] והוא דחה דבריו, דהתם רואה מקום המעיין וידוע שאם ינקבם תמות. אבל כאן שמא אין א"י יודע שהריאה מונחת שם, שהרי חזקיה לא היה בקי בדאיתא בחולין (כ"ז). מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרגומין, ואולי אין הא"י יודע דע"י נקב תמות, לכן אין להתיר רק בלא ניכר אם הלרירות דם נעשה ע"י מחט ואולי נעשה ביד, אז יש לבדוק, ואם לא נלרר הדם בדופן בעומק יש להקל ע"ש. ובשו"ת חסד לאברהם סי' כ"ה לידד להקל גם ביש לרירות דם בפנים, דמ"מ י"ל שמא לא עבר המחט מעל"פ והוי כספק על ושמא לא ניקב בפנים, והביאו בדע"ת סקי"א, וכ' דאין לסמוך ע"ז כלל, והעיקר כדעת האחרונים הנ"ל, רק בספק אף שמוא מיפוט דשכית יש להקל אחר בבדיקה אם אין לרירות דם בפנים ע"ש. שוב ראיתי בס' דלתי תשובה סס"י זה ששמע מהגאון א' ואח"כ מ"כ בס' ליוני, שבדק כמה אווזות פטומות, וראה שהנקבים הוא רק בעליונה של עור, ולפעמים נמלא על הבשר למעלה מעט לרירות דם, ובשחתך מעט הבשר הזה היה השאר נקי וצריא לגמרי והכשיר, ואמר שדי בבדיקה זו, אם לא שרואים שנלרר דם הרבה מעבר לללעות, אז ודאי דמי למכה עמוקה תחת הכף, אבל בספק אין לחוש ע"ש. דין נשבר הגף ונאבד בלא בבדיקה אגודל שהביא המשכנות סס"י זה נחל"ע סקי"ה אוח ג' :

הזה יש לסמוך על בבדיקה זו, מסקנת אחרונים. ואם נאבד בלא בבדיקה. ואיזה פרטי דינים הכל מבואר בסי' כ"ט [מ]: (א) כ"ב צלעות וכו'. לבד מאותן ב' ללעות קטנות הסמוכות ללואר הנחתכות עם החזה שנקראים חזה ולא ללעות (ש"ך סקי"א בשם ראב"ן) ואפילו נשתברו י"א מהללעות גדולות עם אותן ב' קטנות אין משלימן לרוב וכשרה

סימן נד דיני טרפות בצלעות וכו' ה' עיפיים :

א הבהמה יש לה (א) כ"ב צלעות גדולות שיש בהם מוח י"א מבאן וי"א מבאן וכל אחת תקוע בחוליא שלה

וכשרה

בבדיקה עכ"ל. ומשמע שכן גם דעתו כמבואר בשפ"ד שם ע"ש. וכ"כ הט"ז סקי"י להדיא דיש לסמוך אבדיקתו דע"י חולי לא חיישין ששלט המכה יותר והבדיקה בזה היא לחומרא ובהו חנו בקיחין, והסכים חלוי הפר"ח סקי"א וכו' דאפשר דחור בו הרמ"א מדבריו בתו"ח ולפיכך לא הגיה השו"ע כלום. [אך מ"ש הפר"ח ודלא כהב"ח ואחריו נמשך הב"י סקי"ד ועוד כמה מחברים והוא ט"ס, ו"ל ודלא כהד"ח חנ"ל, דהב"ח לא דיבר מזה כלל, מחז"ר. וכן מ"ש הבאה"ט סקי"ג דהפר"ח מחמיר בזה ליתא כמו שיראה הרואה] וכ"כ הפר"ח סקי"ט והב"י שם והחג"ש סקי"א כהט"ז ע"ש. אך הכו"פ סקי"ו כ' להחמיר כהתו"ח ואין שומעין להפר"ח שהיקל בזה, וכ"כ בס' בית הלל דנכון להחמיר, וכן חני נהוג ע"ש. אבל המחז"ר אוח כ"א הביא ד' הכ"פ ובה"י והאריך בזה וסיים ומ"מ נראה להקל כדעת הט"ז שהסכים עמו הפר"ח ועו"א לסמוך אבדיקתו, אך לריך המורה לבדוק בבדיקה מעליא יפה יפה ע"ש. וכ"פ החכ"א שם סעי' דבהפ"מ יש לסמוך אבדיקתו כהט"ז והש"ך ע"ש. ובס' טוב לישראל פ"ג סעי' ד' שם שו"ג דיש לסמוך אבדיקה גם בזה"ל, וכ"ז היינו כשניקב העור שחת המכה והבשר שחת העור נרקב אז לריך בבדיקה, ולריך להוליא כל הבשר שנקב קודם הבדיקה, דאם לא יגרר כל הבשר הנרקב לא יכלך, אבל אם הבשר שחת המכה צריא חולם אין לריך בבדיקה כלל, דודאי לא עברה המכה עד הריאה, וכשרה בלא בבדיקה עכ"ל. וכ"כ הדע"ק סקי"ו ומק"מ סקי"א מכה עמוקה וגשאר קרום שלם מפסיק בין המכה להריאה יש להקל ואין לחוש שמא נתרפא ע"ש עוד פ"ד, וע' דע"ת סקי"ח במ"ש כעין זה. [א] ואם נאבדה הריאה או נחתכה ולא נבדקה. הפר"ח שם כ' להחמיר כיון דאיכא מכה עמוקה כנגד הריאה, ריעותא הוי ובעי בבדיקה וכל דלא בדק אסורה ע"ש. אבל בטעו"ד תניינא סי' קל"ד כ' דזה תלוי בפלוגתא דהט"ז והש"ך דלהט"ז דס"ל דאין להחמיר ריעותא והבדיקה היא לחומרא, בנאבד מוקמין אדינא ומותר בלא בבדיקה, אבל להש"ך דס"ל דא"א בקיחין והבדיקה הוי לקולא, ראוי לאסור. ולדינא העלה דאם היא לפנינו ואפשר בבדיקה, יש לסמוך אבדיקתו לצורך שבת או הפ"מ, ואם נאבד ולא נבדק, אין להקל רק בזה יחד ולו"ש והפ"מ. וכדאי הט"ז ודעימיה לסמוך עליהם בכה"ג ע"ש. וכ"כ הדע"ה שם. (ב) בדע"ק שם הביא עובדא שהיה עור העליון שחת הגף מלא רוח וכולט לחץ כבים, וכשפתחו ילא הרוח ולא היה שום רשם חולי, ולידד לכאן ולכאן ע"ש. והביאו הדע"ת סקי"ל, וכ' דלדעתו אין שום חשש בזה ואין לריך בבדיקה כלל בפנים, דידוע שהדבר מלוי כמה פעמים שהעור נפוח באיזה מקום ותחתיו רוח ואין בו ריעותא כלל ע"ש. (ג) בעיקרי הד"ט סי' ג' אוח ט"ז הביא בשם תשובת זרע אמת בדין אווזא שנדחקה בעלים והוכחה ונלרר דמה תחת הכף כנגד הריאה, אך בפנים כללעות לא נראה מאומה, רק סמוך לריאה וחזה היה דם קפוי והריאה היתה ג"כ עבה ונפוחה והטריפה מהרי"ב. אבל הו"א השיג עליו, דלרירות דם לחוד ליכא מאן דמטריף. [וכ"כ הדע"ק שם] ואף שהיתה הריאה עבה ונפוחה אין להוסיף על הטרפות ע"ש סי' ו' אוח ו' עוד בזה והביאו בדע"ת סקי"ט וכ' דמה שהוכיח הרא"פ בס' ל"ו מהרמב"ם ועו"פ בריאה נפוחה אפילו מקלחת טרפה מספק, היינו שעומדת נפחה תמיד כמו שנתפחה ע"י אדם, אבל ריאה שהיא עבה כבשר נסוח ומ"מ נחה קודם הנפחה, וכשאדם מנפחה דרך הקנה ומכניס בה הרוח מתמלאת כשאר ריאות, ו"ל דכל שאין שינוי וחשש מסומם בבשר הריאה כשר. וזה נראה דעת הו"א הנ"ל ע"ש, ועי' בדברינו לעיל סי' ל"ו ח"ד סקי"ד אוח ב' ע"ש. (ד) בטעו"ד שם סי' ס"ז וס"ח נידון ששכית בועות קטנות הרבה על הללעות העוף מצפנים ולא נראה מהם על הריאה כלל, והשיב דכשר בלי ספק ופקפוק כלל, וא"ל בבדיקה בריאה, דזה לא דמי לדין מכה עמוקה תחת הכף דחזין ששלטה הרבה בבשר, לכן חיישין שילאה חוץ למחלתה, אבל בהני בועות קטנות דגם במקומו לא שלטה הרבה ואינו רק בין עור לבשר, אין להחמיר ריעותא ממקום למקום, אף שהריאה מונחת שם תמיד ע"ש. (ה) בשו"ת חתם סופר סי' קכ"ב, נשאל בדין אווזות הפטומות שדרך אינו יהודים לתחוב המחט כמה פעמים תחת הכף כדי להלכות מקומו שיתראה עבה מחמת שומן אם יש לחוש לכל האווזות שמא ניקבה הריאה, והשיב דאם ידוע שעשו כן לא מהני בבדיקה ואסורה, אבל בשתמא אין לחוש לזה דרובם אינם עושין כן והעושין כן רובם אינם נוגעים בריאה וכללעות רק תוחב בעליונה של עור לבד, ובחוקת היתר עומדת משולדה ומ"מ אם הוא מיפוט דשכית שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק עכ"פ כמו במכה תחת הכף ויכול לסמוך על בקיאותו בענין זה, אבל בלא בבדיקה לא יוכל היכי דשכית עכ"ל, ובשו"ת אמרי אש סי' כ"ד הביא בשם חכם א' להתיר גם בידוע שעשו כן דאומן באומנתו נזהר, כמ"ש הפוסקים גבי סירוס, [הובא לעיל סימן מ"ו סקי"ה אוח ד'] והוא דחה דבריו, דהתם רואה מקום המעיין וידוע שאם ינקבם תמות. אבל כאן שמא אין א"י יודע שהריאה מונחת שם, שהרי חזקיה לא היה בקי בדאיתא בחולין (כ"ז). מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרגומין, ואולי אין הא"י יודע דע"י נקב תמות, לכן אין להתיר רק בלא ניכר אם הלרירות דם נעשה ע"י מחט ואולי נעשה ביד, אז יש לבדוק, ואם לא נלרר הדם בדופן בעומק יש להקל ע"ש. ובשו"ת חסד לאברהם סי' כ"ה לידד להקל גם ביש לרירות דם בפנים, דמ"מ י"ל שמא לא עבר המחט מעל"פ והוי כספק על ושמא לא ניקב בפנים, והביאו בדע"ת סקי"א, וכ' דאין לסמוך ע"ז כלל, והעיקר כדעת האחרונים הנ"ל, רק בספק אף שמוא מיפוט דשכית יש להקל אחר בבדיקה אם אין לרירות דם בפנים ע"ש. שוב ראיתי בס' דלתי תשובה סס"י זה ששמע מהגאון א' ואח"כ מ"כ בס' ליוני, שבדק כמה אווזות פטומות, וראה שהנקבים הוא רק בעליונה של עור, ולפעמים נמלא על הבשר למעלה מעט לרירות דם, ובשחתך מעט הבשר הזה היה השאר נקי וצריא לגמרי והכשיר, ואמר שדי בבדיקה זו, אם לא שרואים שנלרר דם הרבה מעבר לללעות, אז ודאי דמי למכה עמוקה תחת הכף, אבל בספק אין לחוש ע"ש. דין נשבר הגף ונאבד בלא בבדיקה אגודל שהביא המשכנות סס"י זה נחל"ע סקי"ה אוח ג' :

[א] במשנה שם ר"פ אלו טרפות צבהמה וכו', נשתברו רוב ללעותיה. ובגמרא שם (נ"ב). ת"ר אלו הן רוב ללעות, שם מכאן ושם מכאן, או י"א מכאן ואחת מכאן. אמר זעירי ומחליין כלפי שדרה. [לפי ששם חיותה ולא מחליין וללד החזה, פירש"י] אמר רבנ"ח א"ר יוחנן ובללעות גדולות שיש בהן מוח, עכ"ל הש"ס.

ופרש"י כ"צ ללעות גדולות שיש בהן מוח יש לבהמה י"א מכאן, וי"א מכאן, ורוב שלהן כו' י"ב. עכ"ל. וכתב הראב"ן (דף קמ"ג): וז"ל ואנו רואין שהן י"ג מכאן וי"ג מכאן, ש"מ שאותן שתי

ללעות הסמוכות ללואר חיון מתחשבות עם י"א ללעות גדולות אלא עם החזה. דתניא (שם מ"ה). חיה חזה הרואה את הקרקע למטה עד הלאר, למעלה עד הכרס, חותך שתי ללעות משתי דפנות [ופרש"י חותך א' מכאן וא' מכאן. ותוספות בשם ר"ת פירשו ב' מכאן וב' מכאן] חילך וא' לך, וזהו חזה הניתן לכהנים, והני ב' ללעות חיון ממנין י"א ללעות וכו', ואם נשברו חיון הבהמה נטרפת בשבירתן עכ"ל. נמלא מבואר להדיא, דהראב"ן ס"ל כר"ת הנ"ל, דשתי ללעות החזה הן ב' מכאן וב' מכאן, דאי אחת מכאן וא' מכאן לא יהיה בכל לך עם הי"א ללעות גדולות רק י"ב ללעות ואנו רואין שיש בכל לך י"ג ללעות, וכ"מ בש"ך שהבאתי בעמ"פ ב' אלא שהביא דברי ראב"ן שכ' בדף כ' בקלרה ואינו מבואר להדיא כמו בדף קמ"ג הנ"ל, וכן הבין בעל אמרי ברוך בכוונת הש"ך בפשיטות ע"ס. ולפי"ז ל"ע על הלז"ס סי' י"ב סק"א שכ' דהראב"ן לא ס"ל כפירש ר"ת אלא כפרש"י וכ' לדינא

ללעות החזה הן א' מימין וא' משמאל וכ"ה בשפ"ד סק"א ע"ס בלז"ס שכ' שאין ס' הראב"ן לפני. שוב ראיתי בשו"ת בית שלמה קמח סי' מ"ה שכ' דמעודו חמה על השפ"ד ולז"ס שכ' דבר שהחוש מכחישו דרואין שהי"ג ללעות שכל לך הן רק עם הב' הקטנות וכ"מ במהרי"ל ומ"ב ובכל ספרי ניקור, וכ"כ בשו"ת שיבת ליון דיש י"ג בכל לך עם הב' שאלל החזה וגם רש"י לא אמר רק לענין חזה ושוק כו' ע"ס, ובסמוך אות א'. (א) לענין מ"ש הש"ך והחוליות הם י"ח, והוא ע"פ מה דאיתא בזהלות פ"א משנה ז' גבי אדם וס"ל דגם צבהמה כן, וכ' הלז"ס שם וכך הוא בדרך חוליה הראשונה הסמוכה למפרקת תקועים זה ב' ללעות א' מימין וא' משמאל כבוכנא באסיתא והם נקראים חזה, ואח"ז יש י"א חוליות ובהם תקועים כ"צ ללעות שיש בהם מוח י"א מימין וי"א משמאל והם הנקראים ללעות גדולות, ואח"ז יש ג' חוליות שאין בהם ששה ללעות שאין בהם מוח ג' מימין וג' משמאל והם הנקראים ללעות קטנות, ואח"ז יש ג' חוליות שאין בהם שום ללעות והם הנקראים בש"ס שילחי כפלי ע"ס. ולפי דבריו יש צבהמה י"ב ללעות א' של חזה וי"א הגדולות, אומנם בם' דע"ת כאן סק"א ובשו"ת שלו שבסוף ה"ש הנקרא דרכי שלום סי' י"ז הביא מכ"פ וגם הוא דק וראה שכל לך יש י"ג ללעות דהיינו סמוך ללואר יש ללע אחת קטנה ואח"ז יש ללע א' יותר גדולה קלת ואח"ז י"א ללעות גדולות ואח"ז יש ששה חוליות וכ' שלא מלא הפרש ניכר בין הללעות הקטנות ובין החוליות כי כל הששה הם רק חוליות ואולי הללעות הקטנות הם משהו ממש ע"ס. וגם אני והר"ר ברוך נ"י מנקר ראשי מירושלים ת"ו בדקנו בכמה בהמות אח"ז וראינו בכלם שהוא כמ"ס דע"ת ולפי"ז נמלא שיש צבהמה י"ט חוליות היינו י"ג שבהם תקועים הללעות ועוד ששה חוליות כנ"ל ומ"מ אין זה סתירה למשנה דאחלה גבי אדם הנ"ל דלא ילפינן בהמה מאדם כמ"ס בשו"ת ר"י מברונא סי' קל"ג הובא דע"ת שם ע"ס והחוש א"א להכחיש:

[ב] הב"י הביא דברי הר"ן בשם הראב"ן דהא נשתברו מיעוט ללעותיה כשרה ולא חוששין שמה ניקבו א' מאזכרים הפנימים כמו בקוק שניקב לחלל, דדוקא בקוק חיישינן להכי כיון שמנקב בכח מבחון ונכנס מדוחק, אבל בראשי הללעות דליכא למימר הכי לא חיישינן למידי הילכך בין שהשברים נטיים כלפי חוץ בין שנוטים לחלל הבהמה בין שקרום ובשר שעליהם קיים בין שאינו קיים כיון שלא נשתברו אלא מיעוט ללעותיה כשרה עכ"ל, והנה הש"ך סק"ג כ' דמדברי הראב"ן משמע דאפילו צבהמה טרפה אם יש עוקן בהשבר, ובס' בית הלל ובל"י סק"ב מכשרי צבהמה אף שיש עוקן והכו"פ סק"ב והחכ"א שם סעי"א כ' דהכל לפי ראות עיני המורה איך היה העוקן ואם בולט ללד פנים או לא, אבל הלז"ס שם האריך והעלה כמ"ס בעמ"פ כ' בשמו פ"ס. וע' דע"ת סק"ב שכ' דאם נשבר ללע א' צבהמה אף שיש עוקן להשבר ונכנס לפנים אם נודע סיבת השבר שלא נעשה ע"י נפילה או שחכה יש להקל ואם יש חשש נפילה או הכאה בעיני שיהיה הילוך יפה קודם שחיתה וגם. בדיקה באבר שכנגד השבר ע"ס. וע' מחבר"ר אות ז' שהביא מוס' תפארת למשה מנשה בא לפניו שנשבר ללע ונקשר והיה לו עוקן וניכר צריחה מקום הכח העוקן כמו גומא והכשיר ע"י בדיקת הריאה כו' ואף דאין לא בקיאות בכל מקום הליך בדיקה שאני הכא דהוי מקום ידוע, וכן הסכימו חכמי העיר להחיר עכ"ל, ופ"ל סי' ל"ו ח"א סק"ד. (א) לענין עוף. בפרש"י בינה (לד). ור"ן מבואר דגם בעוף יש לו דין נשתברו רוב ללעותיה, והובא באחרונים וכ' דאין לו מנין ידוע כמה ללעות וכמה חוליות נמלא בו ע"כ כתבו כל שנשתברו רוב הללעות שנמלאו בלוחו העוף טרפה. עיין משב"ז סק"א ושפ"ד סס"י זה ולז"ס סי' י"ג סק"א מזה. (ב) ואם נשתברו בעוף מיעוט ללעותיה. ב' הלבוש סע"ב לדידן דמחמירין בנשבר הגוף סמוך לגוף משום שמה ניקבה הריאה כ"ש שיש להחמיר בנשבר ללעותיה ואפילו ללע אחת שנשברה בעוף במקום שהריאה נחבאת שם שיש לחוש שמה ניקבה הריאה כו' עכ"ל, והביאו הש"ך סק"ג וכ' שכ"כ הנ"ח ונראה שהנ"ח מטרין בעוף אפילו בלא עוקן וסיים הש"ך ופ"מ ל"ע דדינים אלו מאמר שלא הזכירו הסוסקים מזה ונולס כ' סתמא נשתברו [מיעוט] ללעותיה כשרה עכ"ל, והט"ז סק"א השיג על הלבוש והב"ח וכ' דאין בזה איסור כלל

וכשרה (שפ"ד ולז"ס ועו"ח) ובאורך קלת. ואם אותן ב' קטנות הן א' מלד זה וא' מלד זה או ב' מלד זה וב' מלד זה מבואר ביס"ב ס"ק [א]:

(ב) צלעות קטנות. והן שלשה, והחוליות הן י"ח (ש"ך סק"ב בשם תה"ד) ועוד מזה. מבואר ביס"ב ס"ק אות א' ע"ס:

(ג) גשברו רובן וכו'. אבל נשברו מיעוטן כשרה

(ב"י בשם רש"א ור"ן) וא"ל בדיקה צריחה כלל ומ"מ אם השבר הוא נגד הריאה ויש בו עוקן שנטה כלפי פנים וניקב קרום בשר המכסה את הללע וזא לחלל הבהמה אזי אם הריאה לפנינו יש לבדקה דהיינו להניח הערוגה שללד השבר כולה לתוך מים פושרין ולנפח הריאה ולראות אם מבלבב, ובדיעבד אם לא נבדקה כשר אף בכה"ג (לז"ס סי' י"ב סע"ב) ובנוף אם השבר הוא נגד הריאה ויש בו עוקן ונכנס להחלל טרפה, ואם אין בו עוקן אפשר להקל בהפ"מ (פר"ח סק"ג ועו"ח) ועוד מדבריהם וד' שא"ת. וקלת פ"ד. מבואר ביס"ב ס"ק [ב]:

כאלו

כמשמעות דברי הטור וש"ע שכל להחזיר בנשכרו מיעוט ללעות
 אפילו לדין ולעיל סי' נ"ג סק"ב כ' לחלק בין נשכר הגף ללע
 דהגף כיון דהעוף מנדנד הגף והנה אפשר שעי"כ נכנס לפנים
 משא"כ כללע שהוא מונח במקום אחד לא מחזיקין בו ריעותא
 ע"ש. אבל הפר"ח סק"ג חלק על הש"ך והט"ז והסכים לדברי
 הלבוש והב"ח הג"ל ושכ"כ
 הרדב"ז בתשובה ומסיק ומ"מ
 כשאין עוקן כללע הנשכר אפשר
 להקל בהפ"מ עכ"ל, וכ"ד הכו"פ
 וחכ"א שם ותו"ק ומחז"ר אות
 ח' ע"ש. ובפר"ח סק"ב השיג
 ג"כ על הט"ז ודחה חילוקו הג"ל

מחציין ולמעלה ברפי השדרה בין ששה מצד זה
 וששה מצד זה או י"א מצד זה ואחת מצד השני טרפה.
 ואם נעקרו בהחוליא, והחוליא קיימת הוי (ד) כאלו
 נשתברו :

ג (ה) נשתברו צלעות הקטנות שאין בהם מוח בשרה :
 נעקר

(ד) כאלו נשתברו. ואינו מטריף אלא ברובן. וזה"ל מטריף
 בנעקרה ללע ח' חט"פ שכל החוליא קיימת יש לחוש
 לדבריו באין הפ"מ (ס"ך סק"ד) ועוד מזה וקל"ת פ"ד מבואר
 ביס"ב ס"ק [ג] :

(ה) נשתברו צלעות הקטנות
 וכו'. וה"ל נעקרו וכו"מ
 בש"ס ורשב"א וא"ה (ס"ך
 סק"ה) ועוד מזה מבואר
 ביס"ב ס"ק [ד] :
 ללע

וכ' ולדעתי חמיר עוקן כללע מעוקן בגף דבגף אין הריאה קרובה והללעות מנינות על הריאה, משא"כ כללע שהעוקן בפנים
 במקום שהריאה דבוקה בו ממע פשיטא דבשעת השכר הנה הריאה וא"ל בקיחין בדדיקה רק בספק אם נשכר מחיים או
 ח"ש מכשיר ע"י דדיקה בריאה ע"ש. ובס' דה"י ובלי"י שם מחמירים ביש עוקן אף שלא במקום הריאה ומחשש שמא
 יקבו חברים הפנימיים רק בספק אם היה עוקן הוי ס"ס וכשרה. והביאם השפ"ד סק"ג וכו' וז"ל ובהפ"מ וז"ל המיקל כללע
 שיש לו עוקן אין לגעור בו וזה דוקא כשאין בשר עליו שלם הא כשנשכר שלם ודאי כשר עכ"ל, והכריע הלבוש שם סק"ב
 דאם יש עוקן בהשכר והעוקן נכנס לפנים החלל דרך הבשר הפרוס על העלמות יש להטריף אף שהשכר הוא שלא במקום
 הריאה דחיישין לנקיבת שאר חברים וכד' בהפ"מ ובל"י הג"ל, ובהפ"מ וז"ל המיקל בזה אין לגעור בו כד' השפ"ד הג"ל. אבל
 אם הבשר הפרוס על העלמות כולו חופה על השכר ורואין שאין נקב בבשר ולא שום ריעותא ניכר בבשר עד שגבול לחוש שילא
 השכר פעם ח' דרך הבשר וחזר, אזי ודאי אין להחמיר, וכן כשאין עוקן אף שילא השכר דרך הבשר לתוך החלל כשר כו' ואיין
 ומ"מ ג"ל דבשכר נגד הריאה ויש בו עוקן וגם נכנס לתוך החלל אין להכשיר בשום אופן כיון דהריאה דבוקה בעוף בין הללעות
 עכ"ל, וכן בדע"ת שם כ' דעוקן כנגד הריאה ונכנס לחלל טרפה אף בהפ"מ ואם הוא למטה מן הריאה אלא כנגד שאר חברים
 יש להקל ומ"מ לכתחלה יש לבדוק בבני מעיים שמא נתמסמסו ואם נאצדו בלא דדיקה יש להקל, וכלא עוקן יש להקל גם כשהוא
 נגד הריאה, ואם יש קרום בשר ע"ג מקום השכר שכללע בפנים גם ביש עוקן והוא כנגד הריאה יש להקל, וכן בספק אם היה
 עוקן יש להקל גם בלא קרום בשר, וכ"ז דוקא בידוע שלא נעשה השכר ע"י נפילה או הכאה דאל"כ צעי הילוך וגם דדיקה
 בפנים כנגד מקום השכר ככ"ל צ"י בהמה, והיכי דמכשירין ע"י שיש קרום בשר ע"ג מקום השכר בפנים דוקא בדליכא שום ללקח
 וקמט או חשש מסמס על הקרום, אבל באין שם רק שינוי מראה לאחד יש להקל. ואם נשכר ללע וחזר ונקשר שאי"י הדין כמו
 בנשכר הגף שחל"ע סי' נ"ג סק"ד אות ב' ומשם תלמוד לכאן עכ"ל בפנים, ע"ש בביתארו באריכות מכ"ז. ג) נשכרו הללעות
 וספק אם מחיים או לאח"ש, הפר"ח שם מכשיר בזה רק אחר הדדיקה בריאה והיא שלימה ואם נאצדה הריאה בלא דדיקה חוכך
 להחמיר רק בעובדא בבר יונה שחטכה לב' מלך החזה חתכה בכח ובבר יונה הללעית רבים נשכרו כו' ובכל כה"ג אין לדין אלא כו' מה
 שעיניו רואות עכ"ל, והדע"ת סק"ד כ' דאם פתחו העוף בכח יש לתלות בכל העופות שנעשה השכר לאח"ש אף שהפר"ח כ' להחזיר
 רק בבר יונה כ"ל להקל בכל עופות כדמשמע בלבוש שכל הללעות הם דקים משמע בכל העופות כ"ה גם באוזו ואינד"ק וגדולה
 מזו מבואר בתוספות פסחים (ק"כ). ד"ה מפטירין דפסח בן שני רך וחיישין. לשבירת עלם כו' ע"ש. ד) כ' בהפ"מ הגב"י
 אות ד' בשם דמש"א וז"ל ראיתי כ"פ מרוב מורי הוראה בנותן ששכר או נתעסק העלם שקורין בילי"ק והכשירוהו כו', ולא הטריפו
 מטעם דהריאה נחבאת שם מבפנים עכ"ל. והביאו הבאה"ט סק"א, [מ"ש שם או נתעקר, ט"ס הוא, וז"ל נתעסק ככ"ל] ושפ"ד
 שם ועו"א. והלבוש שם סק"ג כ' בזה"ל עלם שקורין בילי"ג אם נשכר כשר ואין חוששין בו לנקיבת הריאה הוי שאר חברים
 אפילו ביש עוקן, ומ"מ הכל לפי ראות עיני המורה שידין אם קרוב לחשש לנקב אז יטריף עכ"ל ע"ש. וע"ל סי' כ' סק"ג אות
 ב' וסי' מ"ט סק"ה אות ה', ועו"מ מזה ועי' תו"ז הספרדי סי' מ"ה אות כ"ב, שמעשה בא לידו בעלם הבילי"ג במקום שהוא
 כך כחנך חזון והוא החוד שללד הזנב, נשכר ע"י הכאה ונקשר ללד פנים והיה חד אבל לא היה קשה כעוקן עלם אלא גיד
 קשה שאינו נוקב, וגאצדו המעיים בלא דדיקה והכשיר, מטעם דאפילו בנשכר העלם יש להקל אם נאצדו הדקין, וכ"ש בעוקן זה
 דאינו מעלם שנוקב כו', ע"ש עוד טעמים :

[ג] בגמרא שם אמר עולא, בן זכאי אמר נעקרו ברוב לך אחד, נשתברו ברוב שני לדין. ר' יוחנן אמר בין נעקרו בין נשתברו
 ברוב שני לדין. וכתב הרי"ף והרשב"א בתוה"א (מ"ט). והר"ן דקיי"ל כר' יוחנן מדפרכין עליה דרב מדר' יוחנן ולא
 מהדרינן דרב דאמר כבן זכאי ש"מ הלכה כר' יוחנן וכ"פ הרמב"ם פ"י ה"ב והר"ש שם סי' ל"ח דנעקר צעין רוב ללעות כמו
 בנשתברו וכ"פ הטור וש"ע, אך דעת דה"ג להטריף בנעקרה ללע ח' חט"פ שכל החוליא קיימת [והיינו דפוסק בשמואל שאמר
 נעקרה ללע מעיקרה טרפה וכפרש"י שם ללע בלא אסיתא אבל ר"ת בתוספ' והרשב"א שם ורש"י גופא רפא"ט מפרשים לדשמואל
 ללע עם אסיתא ובלא אסיתא עד דאיכא רוב ע"ש וב"ח סע"ב] והביאו הש"ך שם וכו' דיש לחוש לדבריו באין הפ"מ ותמה על
 הב"ח שכל דגם בהפ"מ ל"ע דהרי כל הפוסקים הם נגד דה"ג וכן בש"ס, והפר"ח סק"ד כ' דאף בהפסד מועט יש להקל, אך הכו"פ
 סק"ג כ' להחמיר כבה"ג אבל הפר"ח ושפ"ד וחגו"ש סק"ה ובל"י סק"ג וחכ"א שם סעי"ב ולב"ש סי' י"ב סע"ב הביאו ד' הש"ך
 ופר"ח להלכה וכ"ד עו"א. ח) א' כ' הלבוש שם הא דטרפה בנעקרו רוב ללעות ה"ה אם מקלהו נעקרו ומקלהו נשתברו כל שזין
 כולן יש רוב טרפה דהעקירה והשבירה מלטרפין לרוב ע"ש עוד כמה פר"ד בזה. ויען שגוף ענין נשתברו רוב ללעות בבהמה לא
 שכיח כלל, לכן ראיתי שלא להאריך עוד בחידושי דינים שלא יבואו ליד מעשה כלל :

[ד] דין זה הוא ממה שאמר ר' יוחנן הובא לעיל ריש סק"א ובללעות גדולות שיש בהן מוח, מכלל דבללעות קטנות שאין בהן מוח
 כשר, וכ"פ כל הפוסקים, וכ' הפרישה והט"ז סק"ב והש"ך סק"ו דאפילו נשתברו הללעות גדולות ואין בהם רוב אין הללעות
 קטנות משלימין לרוב וכשר דאל"כ פשיטא דכשר דהא אין בהם רוב ע"ש וע"ל בעמ"ב סק"א דגם השני ללעות קטנות הסמוכות
 לליאר אינן משלימין לרוב ע"ש :

[ה] בגמרא שם אמר רב נעקרה ללע וחוליא עמה טרפה ומסיק בגמרא דרב ללע וחלי חוליא קאמר כי עכ"ל, וכי הרי"ף נעקרה ללע וחלי חוליא שהוא בוכנא ואסיחא טרפה, וכי ה"ר"ש שם ופירש הר"ן קשר השדרה נקרא חוליא ויש בו בית קיבול שנגנב הללע לחוכו כבוכנא בחוד אסיחא וכיון שנגנב

אוחו בית קבול טרפה אפי"פ שגופו של קשר השדרה נשאר קיים עכ"ל, וכי ע"ז הפר"ח סק"ו דאפילו חלי מלומד טרפה ואין להכשיר אלא בילא ודאי מירי ספק חלי עכ"ל, ומשמע מדבריו דחלי חוליא דוקא בעיני והשיג עליו המשכ"ז סק"ג דמדברי

הר"ן מוכח דחלי חוליא לאו דוקא אלא כל שניטל האסיחא אף שקשר קיים טרפה ע"ש. והלב"ש סי' י"ב סע"ב העלה דאם נשבר האסיחא ולא הגיע שבר האסיחא עד מחצית החוליא הרי זו טרפה מספק אם הגיע השבר עד מחצית החוליא ה"ז ודאי טרפה ע"ש באור"ך ועוד כמה פ"ד בזה. ועי' מק"מ סק"ח שבי' דהעיקר תלוי

הר"ן מוכח דחלי חוליא לאו דוקא אלא כל שניטל האסיחא אף שקשר קיים טרפה ע"ש. והלב"ש סי' י"ב סע"ב העלה דאם נשבר האסיחא ולא הגיע שבר האסיחא עד מחצית החוליא הרי זו טרפה מספק אם הגיע השבר עד מחצית החוליא ה"ז ודאי טרפה ע"ש באור"ך ועוד כמה פ"ד בזה. ועי' מק"מ סק"ח שבי' דהעיקר תלוי

(ו) צלע וחצי חוליא. פי' נעקרה ללע עם הבית קיבול שהללע תקוע בו דהיינו האסיחא טרפה (ר"ן ואחרונים) ועוד מזה. ודין נעקרה מהללעות הקטנות מבוחר ביס"ב ס"ק [ה]:

ג נעקרה מהללעות הגדולות (ו) צלע וחצי חור"א עמה טרפה:

הג"ה ודוקא נעקרה חבל (ז) אם חירע כך חסירה כשר, וה"ה אם (ח) יחירה חוליא אחת אפילו עם ב' ללעות כגון שנמלאו י"ב ללעות גדולות שיש בהן מוח כשר (הה"ד סי' קע"ו) וכן אם נמלאו כל אחד ט"ו ללעות וכל אחד כחוקו (רשב"א סי' של"ו):

נעקרה (ז) אם אירע וכו'. פי' אם חירע ללע עם חלי חוליא או חוליא כולה חסרה מתחלת זרייתה כשר בהפ"מ (ט"ז) סק"ח ועו"ח"ח) ועי' יס"ב"ב שם חות ב' ובס"ק שאח"ז: (ח) יחירה כו' כשר. אפילו

כלא הפ"מ (שפ"ד סק"ט ועו"ח"ח) והפר"ח ועו"ח"ח מחמירים בחסירה או יחירה מתחלת זרייתה גם בהפ"מ. ומסקנת אחרונים, ועוד פר"ד מבוחר ביס"ב שם מחות ב' ולהלן:

נעקרה (ז) אם אירע וכו'. פי' אם חירע ללע עם חלי חוליא או חוליא כולה חסרה מתחלת זרייתה כשר בהפ"מ (ט"ז) סק"ח ועו"ח"ח) ועי' יס"ב"ב שם חות ב' ובס"ק שאח"ז: (ח) יחירה כו' כשר. אפילו

כ' דבשר שבין ללע י"א ללע י"ב יש בו חלב ובשר' שבת ליון מבני ביאר כונת אביו על הבשר שאחר כלות י"א ללעו גדולות כו', עי' פתש"ו סי' ס"ד סק"ג אבל החתם סופר סי' ס"ח הביא דברי הנוב"י וכ' ע"ז דלע י"ג אינו אלא חומר' כמ"ס המ"ב והבשר לריך קלת ניקור להפשיט הקרום דק שטליו שהוא קריב לחלב הכליות ובמקום מנקרים חלק החוריים אז הקלבים שלוקחים חלק הפנים אין מנקרים כלום לכן הזכ"ש שהיה במקום כזה לוות שלא יקחו ללע י"ב עם הבשר שבינה לבין ללע י"ג, אבל במקום שאין מנקרים חלק החוריים נהגו הקלבים לנקר הקרום שהוא ויש להחיר הבשר שבין ללע י"ב לי"ג ע"ש. ולפי"ז מ"ס הנוב"י בשר שבין ללע י"א

(מ) נעקרה חוליא וכו'.

ובאורך קלת ואיזה פ"ד

מבואר ביסה"ב ס"ק [ו] :

(י) אם נשברה השדרה וכו'.

משנה שם (כ"ד.) וע"ל

סוף ה"ש בקלת פ"ד דשכית

אות ה' מ"ש בענין זה:

ברגל

(מ) נעקרה חוליא אחת כולה אפילו מאותן שאין

בהם צלעות טרפה:

הג"ה ואפילו הוא למטה במקום שאין פסוקת חוט השדרה

פוסל שם (טור):

(י) אם נשברה השדרה ולא נפסק חוט השדרה

בשרה :

ש"ש

למחר שם] הוא מותר אלא שריך לנקר מעליו קרום דק כמ"ס החת"ס ומ"מ במקומות שנהגו בהם איסור כזה אין להחיר דאפשר שנהגו כן משום גדר וסייג דלפעמים מנקרים חלק החוריים והקלבים הנטלים חלק הפנים לא ינקרו גם את הקרום הנ"ל, אבל הוא חומר' בעלמא וצ"ב בית ילחק מעיד דברוב מקומות מקילין ואוכלין הבשר שבין ללע י"ב לי"ג ולכן אם הרב החיר אין לערער עליו וכבר כ' בשו"ת מהר"א סי' קט"ו דאין להתקוטט ולבנות ת"ח אם טעה בדרכן דכבוד ת"ח דאורייתא וחמיר מאיסור דרבנן וכ"ש בזה שיש לו על מי שישמוך עכ"ל הגאון בדע"ת ע"ש :

[ו] בגמרא שם כמה חסרון בשדרה צ"ע חומרים שתי חוליות וזה"ל חוליא אחת ואר"י חמר שמואל וכן לטרפה, ומפרש בגמרא דהיינו חוליא בלא ללע ומשכחת לה בשילהי כפלי [סוף הכסלים שקורין פלאנקע"ן] ופרש"י דעם יש חוליות הרבה בלא ללעו. ומ"ס בהג"ה אפילו הוא למטה כו' כ"כ בתוספות עירובין (ז.) סוף ד"ה כגון שדרה והביא בד"מ סי' ל"ב סק"ב. ומ"ס בד"ת שכל הרא"ש פא"ט אות קפ"א שחיפש בד"מ ולא מצא ול"ע מנין לו ד"ז עכ"ל, ונראה שחיפש רק בד"מ שצסימן זה ולא צסימן ל"ב וכן המליין כאן מולא לד"ז טור בודאי ג"כ לא ראה דברי הד"מ שם שכ' להדיא שהטור לא ס"ל הכי ע"ש. ואחר כתבי זאת ראיתי שידובר מזה בשפ"ד סימן ל"ב סקי"ב וכו' פ' כאן ובמנח"י. (א) לעיל בעמ"ב סק"ב כ' מהש"ך בשם תה"ד דהחוליות הם י"ח ועיין בנחל אשכול בביאור האשכול הלכות ק"ש סי' ט' מזכרות (כ"ח:) דאיכא י"ט חוליות והיינו עוד חוליא קטנה והביא מהערוך ערך לז דהחוליא קטנה הוא הלז שאינו נרקב ולכן אינו מטמא באהל ולא חשיב לה בפ"א דאהלות והביאו בדע"ת סק"ה וכ' דבס' מלות חינוך רס"י ג' העלה דגם בחוליא הקטנה איכא טרפות נעקרה ע"ש. (ב) כ' הלכ"ש שם דנעקרה חוליא שלימה אין חילוק בין שנעקרה לגמרי ונפלה לאחר והחוט קיים ובין שלא נעקרה לגמרי ונפלה רק שנפרדה מחיבורה משני קלוהיה וחלויה כל החוליא בחוט השדרה. הוי בכלל נעקרה וטרפה ע"ש כמה חילוקי דינים בזה, וע' בס' חס' לבינה שהשיג עליו וכ' דכל דבריו ל"ע והביאו בדע"ת סקט"ו וכ' דאם לא נפלה החוליא אלא שנפרדה משני קלוהיה וחלויה בחוט השדרה המיקל בהפ"מ לא הפסיד ע"ש. (ג) כ' בס' עלי לבונה סס"י זה שמעשה ב"א לידו בעוף שנקרע העור מגבו למטה סמוך להזנב והקרע נכנס בעומק והחוליא התחטטה הסמוכה לעלם התחתון ההולך בשיפוע שעליה מונח הזנב היא נפרדה מהחוליות שלפניה וניכר שנעשה ע"י שצירה והחוט הוא שלם והכשיר מטעם דאין נעקרה חוליא טרפה אלא כשנפרדה משני קלוהיה כמ"ס הלכ"ש וזו עדיין מחוברת בקלה האחד וגם אם היה נפסק החוט שם אין איסור דכבר הוא למטה משיעור המטריף, הביאו בדע"ת סקט"ו וכ' דבזה יש להקל גם בלא הפ"מ ע"ש. (ד) ללעו שנשברו בבהמה או בעוף באופן שאינו מטריף כגון דליכא רובא או שהשבר מחליין כלפי הקרקע אם יש איסור בעלם משום מלות פירוש או לא. בפתש"ו רס"י כ"ג כ' בשם מהר"ד ז"ל דאין בו איסור וכשר, והלכ"ש סי' י"ד כ' דאם ניקב השבר את העור וילא לחוץ אותו העלם אסור משום מלות פרוש כמו שנשבר היד דלעיל רס"י כ"ג ונשבר הרגל דלקמן סי' נ"ה סע"ה ואינו מותר אלא כחור ונקשר שאש"י ע"ש באורך וקלת פ"ד בזה, אבל בשו"ת טטו"ד תניינא סס"י קל"ג השיג עליו בזה דלא כ"כ בשום פוסק וגם אין טעם לדבר דבשלמא בנשבר היד או הרגל דאין העלם מחובר רק לבשר שלו וכיון דעיקר האבר הוא העלם וכיון שהעלם נפרש ואין לו התחברות לגוף הבהמה אף הבשר שלו הטפול להעלם נחשב כפרוש ועומד אבל בללע הנשבר הרי מחובר הוא בראשו השני ובלדדיו בגוף בשר הבהמה והחזה לכך נחשב עדיין מחובר ממש ומותר בלי פקפוק ע"ש והביאו בדע"ת סקי"ז וכ' דבמקום הפסד קלת יש לסמוך ע"ז ובפרט למכרו לא"י בכל גוונא שרי ע"ש :

(א) ברגל. צרגליה האחרונים (רש"י ור"ן) וכ"כ משום דרגליה הראשונים נקראים ידים ואם נחתכו כשרה כדלעיל רש"י כ"ג. וגם צעוף יש צרגליה ג' פרקים מלכד הכף שצמוד עליו, פרק א' הוא קנה של רגל שיש בו קשקשים דומין לקשקשי הדג, ופרק זה הוא כנגד ארכובה הנמכרת עם הראש צבהמה שאינו אוסר נחתך או נשבר. למעלה ממנו פרק אמצעי הנקרא שוק ונחתתיו לזה"ג. למעלה ממנו פרק שלישי המחובר לגוף הנקרא קולית או ירך, כ"ה צבה"ג הגה"ט ריש סי' זה צסס פוסקים ע"ס. וצאורך קלת מכל מ"ס צפנים מזכיר ציסה"צ ס"ק [א] :

(ב) נשבר העצם. ועיקר דיני נשבר העלם הוא לקמן בסעיף ה' :

(ג) בסוף הערכים כו'. ערקום הוא העלם קטן שבין פרק התחתון לפרק האמצעי וקורין אותו צל"א עש"ך שהתנוקות משחקין בו (רש"ל וע"ז סק"א ועו"פ). ואם נחתך בתוך הערקום הרש"ל והט"ז ועו"א מקילים, והש"ך והפר"ח והגר"א אוסרים, והכו"פ ומחז"ר ועו"א מקילים בהפ"מ. ועוף שאין לו ערקום, ועלם התחתון הוא סמוך ממנו לעלם האמצעי ושם הוא מה שקורין צל"א גל"ד ואם

נחתך צהגל"ד כ' הפר"ח והשפ"ד ועו"א"ח דטרפה כמו צבהמה שנחתך בין הערקום לשוק. וצאורך קלת מכל זה. וסימנים שיכולים להכיר אחר הביטול איזהו עלם השוק ואיזהו עלם הקולית דיש בזה כ"מ לדינא הכל מזכיר ציסה"צ שם מאות א' ולהלן :

צוקא

ושם בולט עלם צירך הגמל רב פפא מתני הכי אר"י אר"ר אר"ח למטה, למטה מן הארכובה ומלמטה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו צארכובה הנמכרת עם הראש. [ופרש"י למטה מן הארכובה דקתני מתניתין כשרה-למטה מיד קאמר וכן למעלה מארכובה דקתני מתניתין טרפה למעלה מיד דהיינו צלומת הגידין שהוא סמוך לה וכ"ס צגובה] עולא א"ר אשעיא כנגדו צגמל ניכר [ופרש"י ר"א קסבר ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה מן הארכובה. למטה מן הארכובה ומלמטה הגידין. למעלה מן הארכובה גופא כדעולא א"ר אשעיא. ומי איכא מידי דאלו מדלי פסיק לי' ומיה ומתני פסיק לי' ומתה א"ר אשי כו' אין אומרין בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה וחוטכ' מכאן ומתה עכ"ל הש"ס. ופרש"י כאן למטה דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דהא צארכובה עליונה מיירי ולמטה דידה דהיינו עלם האמצעי זינוגין דטרפה כגון צלזה"ג אלא ה"ק למטה מאותה ארכובה ומעלם אמצעי כולו דהיינו צעלם התחתון ודאי כשרה. למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ודאי טרפה בכל מקום שיחתך. ובעלם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון צלזה"ג ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצלומת. ארכובה גופא איזו היא כדעולא דהיינו עליונה. ופרכינן צלישנא דעולא ודרב פפא מי איכא מידי דכי פסיק למעלה מן צלזה"ג לעלם אמצעי כשרה וכשמפיל לחותכה צלזה"ג טרפה ומשני א"א בטרפות זו דומה לזו כו' ע"כ. נמצא העולה מסוגיית הש"ס דבעלם התחתון הנקרא ארכובה הנמכרת עם הראש [דצימיהם היה דרך הטבחים למוכרו יחד עם הראש. רש"ל ציס"ס שם סי' י"א] בכל מקום שיחתך בו כשרה לכו"ע, ובעלם העליון הנקרא קולית בכל מקום שיחתך בו טרפה לכו"ע. ובעלם האמצעי הנקרא שוק אש נחתך למעלה מלזה"ג ללישנא קמא דר"י אמר רב טרפה וללישנא בתרא דרב פפא אר"י א"ר וכן לעולא כשרה. ופסק

[ראיתי לנכון לבאר תחילה מהו הארכובה ואיה מקומה, בתשובת הרא"ש כלל ב' סימן ט"ז ב' בשם ראבי"ה וז"ל בין פרק התחתון לאמצעי יש עצם קטן המחברם ונקרא קפץ ובלשון המשנה בכורות (מ') : ערקום והיינו ארכובה. ובין פרק אמצעי לשלישי בחיבורו גם שם יש עצם קטן והיינו ארכובה עליונה ועליו אמרו חז"ל כנגדו בגמל ניכר ובלש"ע כ"ל ר אבי"ה. וז"ל הרא"ש שם דע לך בני כי עצם התחתון מהבהמה המחובר לפרסת הרגל אינו קרוי ארכובה אלא עצמות קטנות יש בין עצם התחתון לאמצעי כו' ובין אמצעי לשלישי הן נקראין ארכובה כי כל דבר הנכסף ונכרך קרוי ארכובה וברך, כמו ויברך הגמלים (בראשית כ"ד) שכפופה רגליהם [וע"י העצמות קטנות אלו הבהמה כופפת רגליה] וכן בלשון המשנה (כלאים פ"א מ"ה) המברך גפן כו' וארכובה עיבנפן. לפי שכופפין את הגפן ומטיבין אותו בארץ כאדם שכופע על ברכיו עכ"ל בקצרה, וכ"כ הרשב"א בתוה"א (נ.) [הדף מתוה"א המצויין בספרי זה הוא כפי שנדפס ביועפאף עם תוה"ק שהוא כב' או ג' דפין להלן משאר תוה"א שנדפסו בלא תוה"ק] והא"ה כלל נ' דין ב' דהעצם קטן שבין הפרקים הנקרא ערקום זהו הארכוב. ובהגהו' א"ה בסוף הספר כ' אך מהר"ש אמר שהארכובה הוא הגל"ד שבין העצמות והיינו בין בבהמה בין בעוף עכ"ל, והרא"ש בפסקיו פ' המקשה סי' ד' ב' שהארכובה הוא עצם התחתון הנקרא ארכובה הנמכרת עם הראש ע"כ וזהו סתירה למ"ש בתשובה הנ"ל וכבר האריכו בזה האחרונים ואני לקצר צריך וע' ס"ק שאח"ז אות א' :

סימן נה דיני טרפות ברגל ובפרקיו ובו י"ג סעיפים :

א שלשה פרקים יש (א) ברגל. פרק התחתון והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ונקראת ארכובה הנמכרת עם הראש. למעלה ממנו פרק שני והוא הנקרא שוק וצומת הגידים בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש. למעלה ממנו פרק שלישי והוא מחובר לגוף ונקרא קולית. בפרק התחתון בכל מקום שיחתך בה כשרה. עצם המחובר לגוף הנקרא קולית בכל מקום שיחתך טרפה. בעצם האמצעי אם נחתך שלא במקום צומת הגידים כשרה ואם נחתך במקום צומת הגידים טרפה. ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל במקום זה אלא מפני שנחתכו הגידים לפיכך אם (ב) נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו וברך בצומת הגידים ונמצאו קיימים כשרה. ויש אוסרים נחתך עצם האמצעי בכל מקום אפילו שלא במקום צומת הגידים. ולדעתם אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו אע"פ שבדק בצוה"ג ונמצאו קיימים טרפה. וכן אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש לשוק (ג) בסוף הערקום בין הערקום ובין השוק טרפה לדעת זה (צ"י צסס מהרי"ח), ואם נחתך בתוך הפרק במקום שמחובר עצם הקולית עם השוק טרפה :

הג"ה ונהגו בכל אשכנז ולרפת כסברא אחרונה (הרא"ש וטור ורי"ו) ואין לשנות ולכן בכל מקום שנחתך בין הערקום ולמעלה טרפה אע"פ שזה"ג קיימין :

עצם

[א] צמשנה שם (ע"ו). צבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טרפה וכן שניטל צומת הגידין [אפילו לא נחתך העלם, פרש"י, ודינס יצאחר צס"ד לקמן סי' נ"ו].

וצגמרא שם א"ר יהודה אמר רב א"ר חייא למטה, למטה מן הארכובה. למעלה, למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו צארכובה הנמכרת עם הראש. [ופרש"י למטה מן הארכובה דקתני מתניתין כשרה-למטה מיד קאמר וכן למעלה מארכובה דקתני מתניתין טרפה למעלה מיד דהיינו צלומת הגידין שהוא סמוך לה וכ"ס צגובה] עולא א"ר אשעיא כנגדו צגמל ניכר [ופרש"י ר"א קסבר ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה מן הארכובה. למטה מן הארכובה ומלמטה הגידין. למעלה מן הארכובה גופא כדעולא א"ר אשעיא. ומי איכא מידי דאלו מדלי פסיק לי' ומיה ומתני פסיק לי' ומתה א"ר אשי כו' אין אומרין בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה וחוטכ' מכאן ומתה עכ"ל הש"ס. ופרש"י כאן למטה דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דהא צארכובה עליונה מיירי ולמטה דידה דהיינו עלם האמצעי זינוגין דטרפה כגון צלזה"ג אלא ה"ק למטה מאותה ארכובה ומעלם אמצעי כולו דהיינו צעלם התחתון ודאי כשרה. למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ודאי טרפה בכל מקום שיחתך. ובעלם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון צלזה"ג ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצלומת. ארכובה גופא איזו היא כדעולא דהיינו עליונה. ופרכינן צלישנא דעולא ודרב פפא מי איכא מידי דכי פסיק למעלה מן צלזה"ג לעלם אמצעי כשרה וכשמפיל לחותכה צלזה"ג טרפה ומשני א"א בטרפות זו דומה לזו כו' ע"כ. נמצא העולה מסוגיית הש"ס דבעלם התחתון הנקרא ארכובה הנמכרת עם הראש [דצימיהם היה דרך הטבחים למוכרו יחד עם הראש. רש"ל ציס"ס שם סי' י"א] בכל מקום שיחתך בו כשרה לכו"ע, ובעלם העליון הנקרא קולית בכל מקום שיחתך בו טרפה לכו"ע. ובעלם האמצעי הנקרא שוק אש נחתך למעלה מלזה"ג ללישנא קמא דר"י אמר רב טרפה וללישנא בתרא דרב פפא אר"י א"ר וכן לעולא כשרה. ופסק

דש"י כלישנה קמח לחומר וכו' רבינו יונה וסה"ת ורש"א
 ור"א"ם בפסקו ובתשובה וכו' שכן נוהגין באשכנז ולרפת והציאו
 המור סם"ד"ו אך דעת הר"ף כלישנה בתרא וכו' פ' הרמב"ם
 פ"ח הל' א' ורמב"ן [אך מ"ם הרמב"ן דאם נחתך בלילה
 יש תקנה שחתך כל העלם למעלה מלילה"ג וחתכשר. דחו דברו
 הרש"א והר"ם שם והר"ן והגר"א סק"ג כיון דמיד כשנחתך
 בלילה"ג נטרפה איך תחזור להכשירה צ"ד אדם ולא דמי לריאה
 שניקבה וגסבך בבישרא דכשרה ש"ה דחזרה מעלמה ע"ס] וכו' הב"י
 ולענין הלכה נקטין כהר"ף והרמב"ם ועו"פ ובשו"ע הביא הב"י
 דיעות, אבל הרמ"א בד"מ סק"ד וכן בהג"ה הכריע דעיקר
 כד' רש"י וסיעתו, וכו' במשכ"ל סק"א שכן דעת רוב פוסקים
 ע"ס. וע' מחזיק ברכה אות ה' שכתב ע"ז דפוסקים הראשונים
 שפסקו כלישנה בתרא הם רבים ומנה כל אחד ואחד וסיים
 ולמעשה נקטין להחמיר, אך בשעה"ד או הפ"מ יש להקל כמ"ס
 בשו"ת הל'ק"ט וכן מסיק הכנה"ג ע"ס. וכו' בדעת סק"א
 דרוב ראשונים מקילים וגם רבים מהאחרים הוא רק מספיקא
 ועכ"פ בדאיכא עיד ספיקא יש להקל ע"ס באורך. וע"ל סק"ו אות
 י"א י"ד ט"ו וסק"ו אות ב'. א) לענין מ"ס בעמה"ב סק"ג ואם
 נחתך בתוך הערקים ט'. הה"א בפסקיו שם כ' ו"ל והיכא נחתך
 הרגל בארכובה בין הפרקים ראיתי מפרשים שהתירו וכו' לאסור
 משום דאיכא חששו מדיוקא דרישא לדיוקא דסיפא דברישה
 קתני מן ארכובה ולמטה כשרה הא בארכובה עלמה טרפה,
 ובסיפא קתני מן ארכובה ולמעלה טרפה הא בארכובה עלמה
 כשרה, חדא מינייהו דוקא ואידך לחו דוקא ואזלין לחומר ב'ו,
 ועוד מדקאמר ובחייו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש
 אלמא העלם התחתון הוא הנקרא ארכובה ולמטה מן הארכובה
 דקמני היינו מהתחלת הארכובה ולמטה. ולמעלה מן הארכובה היינו
 מסוף [ובתשובה שם כ' מהתחלת] הארכובה ולמעלה, והשתא לא
 קשה דיוקי דמתניתין אהדי וכן לעולם דעלם האמלעי נקרא ארכובה
 עכ"ל, והביאו הב"י וכו' בשם מהר"ן חביב שפירש דברי המור שם
 ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק, היינו בסוף הערקים בפרק שבין
 הערקים להשוק, אבל אם נחתך בתוך הערקים כשרה ולמד כן
 מדברי רבינו ירוחם וכן דעתו וזהו שכתב בשו"ע בסוף הערקים
 בין הערקים ובין השוק טרפה לדעת זה, וכו' הרמ"א שם
 שנחתך מן הערקים ולמעלה טרפה דמוכח דדוקא מן הערקים
 ולמעלה טרפה, אבל בתוך הערקים עלמו כשרה, וכו' הלבוש
 והפרישה להדיא בתוך הערקים כשרה וכן הט"ז סק"א האריך
 בד' הרא"ש הנ"ל והביא השני פירושים שבה"ה הנ"ל ריש
 ס"ק זה והוכיח מדכתב מהר"ם דהארכובה הוא הגלי"ד בין בבהמה
 בין בעוף ע"כ הארכובה הוא מקום המפסיק בין הערקים
 לשוק שקורין גלי"ד ולא הערקים, דבעוף אין לו ערקים והביא
 עוד ראיות והעלה לדינא דחינו טרפה אלא בנחתך בפרק שבין
 ערקוס לשוק ולמעלה כמ"ס בשו"ע ורמ"א, אבל בערקים עלמו
 וכו' למטה ממנו כשר ושכן כ' הרש"ל הלכה למעשה להקל
 כיון דבלא"ה הרי"ף וכל סיעתו ויתר הגדולים מפרשים כעולה
 דפשיטא דכשר בתוך ארכובה עלמה ע"ס. וכו' בתשובה רדב"ז
 ח"א סי' כ"ז והביא ראיה מלשון רש"י שם [ד"ה מעילוי ערקומא]
 שכו' ואם נחתך בין עלם אמלעי לאותו ערקוס טרפה עכ"ל
 ומשמע בהדיא הא אם נחתך באמלע ערקוס כשרה וגם בספיקא
 דהרא"ש או דיוקא דרישא דוקא או דסיפא הוכיח דדיוקא דסיפא
 דוקא דכו קתני דינא דטרפה כו' ובה מחלוקת הרא"ש והרש"א
 ע"ס. ור"ל דהרש"א חתום"א שם כ' ו"ל כל שנחתך הרגל
 הנמכר עם הראש ואפילו נחתך אותו עלם הנקרא ערקוס כשרה
 ט' עכ"ל. ב) אך הש"ך סק"א העלה עפ"ד הרא"ש הנ"ל
 ופ"פ דנחתך בתוך הערקים טרפה והשיג ע"ד הרש"ל הנ"ל
 והביא דברי השע"ד דממריף בזה מחשש פסיקת לילה"ג וכו' לפי"ז
 אפילו נחתך שאל"י טרפה כיון דטעמא הוא משום חשש לילה"ג

ע"ס. והיינו בלא צדק, אבל אם צדק ולילה"ג שלימים כשר
 בבהמה נותרה השכר כמ"ס הש"ך בסי' נ"ו פק"ג (שפ"ד
 שם). והפר"ח סק"א העלה דנחתך בערקוס בבהמה טרפה מלד
 שצירת העלם אם אין עור ובשר חופין את רובו, אבל לא מחשש
 פסיקת הגידין דשם חינו מקום לילה"ג, אבל אם נחתך בין
 ערקוס לפרק התחתון יש להכשיר ע"ס. וכו' הגר"א סק"ו והחכ"א
 כלל כ"ד סע"ב. ומ"ס הבית הלל להחמיר אף בין ערקוס
 לפרק התחתון, כבר דחה דבריו במחז"ר אות ז' ד"ה מ"ס בה"י
 ע"ס. ג) אבל הפר"ח סק"ב כ' להקל בזה בפסק בעלי
 השו"ע מטעם ס"ס דכל חומרת הרא"ש הוא רק מספק דדיוקים
 סותרים, א"כ כיון דאיכא נמי ספיקא אי הלכה כל"ק או
 כל"ב הג"ל וטפי מכרעת כל"ב אזלין לקולא ואי נהוג לחומר
 נהוג ע"ס. ובסי' נ"ו סק"ה כ' דעכ"פ יש לסמוך על דיקת
 לילה"ג גם לדיון, וכו' עו"א"ח. ובכו"פ סק"ב כ' דבהפ"מ יש
 להמיר אט"ז, וכן העלה המחז"ר אות ה' ע"ס. והלב"ש סי' א'
 סעי"ג היקל בזה ע"י דיקה בלילה"ג החילונים והפנימים ואם
 נאבד ולא נצדק בחילונים טרפה, אבל אם צדק בחילונים ולא
 בפנימים כשר ע"ס. ובדעת סק"ב האריך טובא והעלה לדינא
 כך דאם נחתך בין ערקוס לשוק טרפה אף בהפ"מ ואם נחתך
 או נשבר בתוך הערקוס בלא הפ"מ יש לאסור אם אין עו"ב
 חופין, אבל בהפ"מ יש להקל ומ"מ יש לצדוק בלילה"ג ואם נמלא
 שלמים כשר וגם בזה"ז חנו בקיאים בצדיקה זו, ואם נאבד בלא
 צדיקה כשר ולא כהלכ"ש שמחמיר בזה, ואם נחתך בין הערקוס
 לעלם התחתון כשר גם בלא הפ"מ ע"ס באורך ועוד פ"ד.
 ד) וכו' בבהמה אבל בעוף כ' הפר"ח סק"א דאם נחתך בין פרק
 התחתון לפרק אמלעי יש להטריף בפשיטות כיון דבעוף ליכא ערקוס
 דין בין הפרקים אלו כדן בין ערקוס לפרק אמלעי בבהמה
 שטרפה ואין חילוק בין עיבתא"ר או לא אלא בכ"ג יש להטריף
 מחשש פסיקת לילה"ג והשיג על שו"ת חמונת שמואל שמכשיר בזה
 ע"ס. ובשפ"ד שם הסכים לאסור כהפר"ח וכו' דראוי שתדע
 דבמקום זה דהיינו בין טשי"ך לשוק בבהמה או בגלי"ד בעוף יש
 ב' טרפות א' אם נחתך שם אף שזוה"ג קיימין טרפה מטעם
 חתיכת הרגל לדיון דקיי"ל כרש"י ודעימ' כנ"ל ויש עוד טרפות
 מחמת לילה"ג כי שם מקומן כדלקמן סי' נ"ו ע"ס. וכו' המחז"ר
 אות י"ב ועו"א"ח וע' דעת סק"ג שצדק בחרגולים ומלא
 שבלד החילון של לילה"ג יש במקום שבין השוק לארכובה דבוק
 בלילה"ג בסופן עלם קטן ודק [והפלתו סק"א כ' שיש מיני עופות
 שיש להם עלם קטן כו' ע"ס] ולשיטת הרא"ש הנ"ל זהו הערקוס
 בעוף וגם בס' זכ"ל הספרדי בשם חשו' ב"ד סי' ח' מיקל
 בעוף דלא כהפר"ח וגראה דס"ל כא"ש הנ"ל ע"כ כ' הדעת
 בפנים דבהפ"מ וחתרובות גדול יש ללרף ד' המקילים הנ"ל ואם
 השבר למטה מעלם הנ"ל וכן בנשבר העלם הנ"ל יש לד להקל,
 אבל בין עלם הנ"ל לשוק אין שום דל להקל ע"ס. דה) כתב
 בס' בית ילחק ריש סי' זה [בשם הגאון מהרש"ק כן העתיקו
 בסשחא"ח] ו"ל והנה בצורת העלמות אלו נבוכים הרבה בעלי הוראה
 ואין בקיאים בהן אם יציאו לפניהם אחר הביטול אם הוא עלם
 השוק או הקולית, גם לא ידעו ראשיהן אם הוא ראש עלם השוק
 המחובר לעלם התחתון אשר שם מקום לילה"ג בתוכו או סופו
 המחובר לעלם הקולית. גם בעלם הקולית לא ידעו ראשן וסופן
 מקום הניבין אשר ע"י זה מקילין או מחמירין שלא כדן דאיכא
 נ"מ גדול צדין כידוע לכן הטרחתי ליתן בהם סימנים. דפ
 דראש עלם השוק בעוף מחובר עם עלם התחתון כבוכנא באסיפא
 ואותו עלם השוק הוא ארוך הרבה מעלם הקולית ובמקום
 שהוא מחובר לעלם התחתון עשוי כמו מרזב שקוע באמלע ושם
 מתחילין הלילה"ג והולכין למעלה ומבואר הדין לקמן סי' נ"ו,
 ולמעלה בלד השני בראשו עשוי כמין כפתור עב ובו כמה חטומות
 ואינו אשקופ, ודבוק בעלם הקולית, ועלם הקולית במקום
 שהוא

שהוא מחובר אל השוק עשוי ג"כ כמין מרוב שקוע באמצע כמו עלם השוק המכר רק קלר הרבה מהשוק [גם הוא עקים צעיגול קלת ואינו הולך בשוה כמו עלם השוק]. ולמעלה סמוך לגוף עשוי ג"כ כמין כפתור אלא שהוא קטן מכפתור השוק ובראשו יש לו כשלשה טפות קטנים ומחובר לגוף בניבים בזכנא באסיתא ועתה המורה יראה צעיגול וישכיל בדעתו להיות רגיל בו, וכן מלינו באמוראים הקדמונים בגמרא שם (נ"ז). מדבריו של

צריכי ניכר שאינו בקי בחרגולין עכ"ד: [ב] בגמרא שם (נ"ד:) א"ר מתנה ה"י זוקא דאטמא [זוקא, כמו זוכנא ראש הקולית החשובה בחור עלם האליה שקורין הנק"א, פרש"י שם ובדף מ"ז ע"ב וע"ל סי' נ"ג סק"ג פירש לשון זוכנא, אטמא הוא ענין ירך כמו בצ"מ (כ"ג):

עד דמתעכלא אמתכולי עכ"ל הש"ס שלפנינו, וכ"ה הגירסא ברא"ש שם סס"י מ"ז ובצ"פ, והרי"ף והאמוראים גרסי א"ר מתנה ה"י זוקא דאטמא טרפה וה"מ דאיתעכול ניביה, אכל לא איתעכול ניביה כשרה ותולא והביאו הרשב"א צ"ח (נ"ז:) והוכיח דהגירסא שלפנינו היא הנכונה ע"ש. וע"ל סק"ג אות ז'. (א) והפירוש דשף מדוכתי' רש"י שם ותוספות (נ"ז). סוף ד"ה דילמא והרע"ב צ"ח פירשו שקפץ ממקומו, והרשב"א צ"ח א"ש שם כ' שגשג ממקומו, ובתוה"ק כ' צ"ח ז"ל צ"ד דשף מדוכתי' שגיטל ממקומו כו' טרפה צ"ד א"ש כשנפסקו הניבין ונתעכלו, אכל לא נתעכלו אע"פ שנפסקו כשרה עכ"ל, וז"ל הרמב"ם פ"י ה"ג בהמה שנשמת הירך שלה מעיקרו וילא מן הכף שלו אש נתעכלו ניביו והן היתדות כו' טרפה עכ"ל, וכלשון זה כ' ג"כ האשכול סי' כ'. והדמ"א א"כ וז"ל הכל ככלל שף מדוכתי' ל"ש כפשוטו שאינו עומד באסיתא רק מהלך או שעומד באסיתא אלא שנתחבר [ר"ל שניכר שאין עמידתו בתולדתו אלא שנתחבר שם אחר שנשמת וחזר, מק"מ סק"ה] ויש חלל צין זוכנא לאסיתא [פי' ע"י שיש חלל צין ראש הזכנא לדופן האסיתא ניכר שחיבורה שם אינו מתולדתה אלא אח"כ נתקשרה שם בשפת האסיתא, שם]

ג"כ נקרא שף מדוכתי' עכ"ל הביאו הכנה"ג הגב"י אות כ"ג ובאה"ט סק"ח וענף"ח, אך הלכ"ש בפתיחה אות י"ג י"ד ט"ו חידש ע"פ פירושו בדברי הר"ן יוצא לקמן סק"ג אות י"ח דשף מדוכתי' היינו שניזו ממקומו בתוך האסיתא, אכל ילא לגמרי מתוך האסיתא טרפה אפילו לא איתעכול ניביה ואפילו עור ובשר חופין בכל דיני חיפוי, וכ"כ לדינא צסי' ח' ע"ש באורך. אכל רבים חולקים עליו בזה, בשו"ת מהרי"מ סי' כ' וטעמו"ד תניינא סי' קל"ז ובנין עולם סי' כ"ד ואמרי אש חא"ע סי' כ"א ואש לבנה סי' ח' וערוך השלחן סע"י וגד"ה"ק אות ג' כולם מתנבאים כמעט בסגנון אחד דמהראשונים הנ"ל מוכח דלא כהלכ"ש ובפרט מלשון הרמב"ם שכתב וילא מן הכף דודאי משמע שילא לגמרי [כדאיתא בנדרים (נ"ז:) וילא הכהן מן הבית עד שילא מן הבית כולו, וביומא (נ"ח:) וילא אל המזבח עד דנפיק מכולי' מוצח ועו"מ. דע"ת סק"ז] והפ"ה אינם מטריפין רק בדאיטעכול ניביו ע"ש. ובדע"ת שם כ' דלשיטת כ"פ אין טרפות אלא בילא הזכנא לגמרי מהאסיתא ומ"מ גם בילא מקלת מהאסיתא יש לאסור, אכל אש הזכנא כולה בחור שבאסיתא אלא שניזוזה ממקומה ומנדדה א"ע אין זה ככלל שף מדוכתי' כלל כו' ואש נמלא הזכנא בפנים אלא שנתרחקה ממקומה ויש חלל צין ראש הזכנא ובין תחתית חלל האסיתא דינו כילא מהאסיתא כמ"ש הדמ"א הנ"ל ע"ש באורך. (ב) סמנים להכיר דהזכנא שף מדוכתי' כ' דמשק אליעזר דאש הזכנא אינו חלק ממש כדרכו רק יש צו שריטות ופגם ודאי בא לו מחמת דשף מדוכתי' ונתחבר למעלה בשפת האסיתא שהוא דק, וכן ניכר בחיי הבהמה אש שף דלעולם אותו לך הוא כחוש יותר מלד השני וחולת זה א"א לידע אש שף או לא דהמנקר כשצא לדוק חיתך שם ומימלא ינתק ממקומו, והביאו הכנה"ג שם אות כ"ד ועו"מ"ח. עוד סימנים, אש צלד אחד במקום הזוקא גבוה מצחוץ וניכר שם בליטת העלם יותר מצלד השני, וכן אש הבהמה לולעת בחיי' ברגלה אחת, בכ"ז לריבה דדיקה אחר שחיטה אש לא שף מדוכתי' באופן המטריף. (ג) ואש נמלא הזכנא באסיתא כדרכה ויש צו שריטות. כשאל בזה בשו"ת מהר"מ מרומינברג סי' ט' וכ' דאין להחזיק ריעותא שילא מהאסיתא וחזרה שם דזהו מלתא דלא שכיח כלל דכשהזכנא יולא ממקומו נדחק לתוך הבשר [וכזה בא לדי כ"פ

וכן סיפר לי הר"ר צרוך שליט"א מנקר ראשי צירושלים ת"ו שצוידא בא לפניו שהכיר שהזכנא אינו תקוע במקומו רק בבשר הסמוך לו שהיה שם חור כעין אסיתא ובפנים היה קשה קלת כעלם והקלצ אמר שזהו אסיתא דלפעמים נמלא צ' אסיתות, וכדי לבדל הדבר תחב"סכין בעוקלו במקום שהיתה הזכנא תקוע ונתחב הסכין בקלות ובאסיתא הריקנית לא נתחב אף בדקירה חזקה ונתחבר לכל שהזכנא נשמת ממקומו ונתקע בבשר הסמוך וברוב הימים נתקשה שם הבשר ונדמה כעלם האסיתא] וקשה מאד שתחזור למקומה וגם באיטעכול ניביו יש להקל בכה"ג דלא קיי"ל בהפר"ח שאוסר עיכול בלא נשמת [ע"ל סק"ג אות ט"ו] דאין עיכול גורם שמוטת הירך כו' ומ"ש הדמ"א להכיר ע"י שריטות בזכנא אש נשמת אהיתרא קמהדר דהיכא דבדקו וחתכו הבשר שסביב העלם במהירות והעלם נשמת לפנינו יש לתלות שע"י החיתוך נשמת הזכנא ממקומו או דוקא בדליכא שריטות הוא דחולין שע"י חיתוך נשמת, אכל בדאיכא שריטות יש הוכחה שנשמת מקודם, אכל צנמלאה הזכנא במקומו אף שיש שריטות לא מחזקין ריעותא, וה"ה צולעת בחייה ולא היה נראה בליטה במקום זוקא דאטמא אין לאסור צנמלאה במקומה, וגם צולעת ונאכד בלא דדיקה אש נשמת או לא יש להקל דהוי ספק בגוף הריעותא דשמא לולעת ע"י כאב והכאה בעלמא כמ"ש הגנצת שאל [יובא להלן אות י'] כו' עכת"ד ע"ש. והביאו בדע"ת שם והעמיד כן בפנים לדינא, וכ' עוד דאי ליכא שריטות בזכנא אלא באסיתא בפנים או בצלדין אין צו חשש ודלא כטעמו"ד שם שכ' דאין חילוק צין שריטות על הזכנא או באסיתא דהא טעמו של דמ"א שהשריטות מעיד שנתחבר למעלה באסיתא וזה לא שייך כשיש שריטות בפנים האסיתא או בצלדין ולא על הזכנא, וכן אי איכא תלתלי בשר ודש באסיתא אין שום הוכחה ע"י שנשמת דשמא היה שם רקצון ויש להקל כמ"ש בשו"ת זרע ילחק ודלא כב"י שכ' דדש באסיתא מעיד שנשמת, דאין לזה שורש בפוסקים, ובמקום דיש להקל באיכא שריטות בזכנא גם בצדקו ברגל השני ולא נמלא שריטות בזכנא רק ברגל זו שולעת צו יש להקל ע"ש. (ד) זוקא

(ד) זוקא. היינו זוכנא והוא צעלם העליון שברגל הנקרא קולית שבראשו הסמוך לגוף הוא עגול כעין תפוח וזה התפוח היינו הזכנא תקוע צעלם האליה הסמוך לשדרה שעשוי באותו עלם כעין קטרה קטנה הנקרא אסיתא ואש נשמת הזכנא מהאסיתא זהו זוקא דאטמא דשף מדוכתי'. ובאורך קלת מזה. ופירוש דשף מדוכתי'.

ובסימנים להכיר דשף. ועוד כמה פ"ד. ודין החלב מבהמה הצולעת בחייה. הכל מצוה"ב צ"ח ס"ק [ב] : והוא

או דדפקה או דאטמא, ערוך] דשף מדוכתי' טרפה ורצא אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טרפה והלכתא איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא אמתכולי עכ"ל הש"ס שלפנינו, וכ"ה הגירסא ברא"ש שם סס"י מ"ז ובצ"פ, והרי"ף והאמוראים גרסי א"ר מתנה ה"י זוקא דאטמא טרפה וה"מ דאיתעכול ניביה, אכל לא איתעכול ניביה כשרה ותולא והביאו הרשב"א צ"ח (נ"ז:) והוכיח דהגירסא שלפנינו היא הנכונה ע"ש. וע"ל סק"ג אות ז'. (א) והפירוש דשף מדוכתי' רש"י שם ותוספות (נ"ז). סוף ד"ה דילמא והרע"ב צ"ח פירשו שקפץ ממקומו, והרשב"א צ"ח א"ש שם כ' שגשג ממקומו, ובתוה"ק כ' צ"ח ז"ל צ"ד דשף מדוכתי' שגיטל ממקומו כו' טרפה צ"ד א"ש כשנפסקו הניבין ונתעכלו, אכל לא נתעכלו אע"פ שנפסקו כשרה עכ"ל, וז"ל הרמב"ם פ"י ה"ג בהמה שנשמת הירך שלה מעיקרו וילא מן הכף שלו אש נתעכלו ניביו והן היתדות כו' טרפה עכ"ל, וכלשון זה כ' ג"כ האשכול סי' כ'. והדמ"א א"כ וז"ל הכל ככלל שף מדוכתי' ל"ש כפשוטו שאינו עומד באסיתא רק מהלך או שעומד באסיתא אלא שנתחבר [ר"ל שניכר שאין עמידתו בתולדתו אלא שנתחבר שם אחר שנשמת וחזר, מק"מ סק"ה] ויש חלל צין זוכנא לאסיתא [פי' ע"י שיש חלל צין ראש הזכנא לדופן האסיתא ניכר שחיבורה שם אינו מתולדתה אלא אח"כ נתקשרה שם בשפת האסיתא, שם]

ג"כ נקרא שף מדוכתי' עכ"ל הביאו הכנה"ג הגב"י אות כ"ג ובאה"ט סק"ח וענף"ח, אך הלכ"ש בפתיחה אות י"ג י"ד ט"ו חידש ע"פ פירושו בדברי הר"ן יוצא לקמן סק"ג אות י"ח דשף מדוכתי' היינו שניזו ממקומו בתוך האסיתא, אכל ילא לגמרי מתוך האסיתא טרפה אפילו לא איתעכול ניביה ואפילו עור ובשר חופין בכל דיני חיפוי, וכ"כ לדינא צסי' ח' ע"ש באורך. אכל רבים חולקים עליו בזה, בשו"ת מהרי"מ סי' כ' וטעמו"ד תניינא סי' קל"ז ובנין עולם סי' כ"ד ואמרי אש חא"ע סי' כ"א ואש לבנה סי' ח' וערוך השלחן סע"י וגד"ה"ק אות ג' כולם מתנבאים כמעט בסגנון אחד דמהראשונים הנ"ל מוכח דלא כהלכ"ש ובפרט מלשון הרמב"ם שכתב וילא מן הכף דודאי משמע שילא לגמרי [כדאיתא בנדרים (נ"ז:) וילא הכהן מן הבית עד שילא מן הבית כולו, וביומא (נ"ח:) וילא אל המזבח עד דנפיק מכולי' מוצח ועו"מ. דע"ת סק"ז] והפ"ה אינם מטריפין רק בדאיטעכול ניביו ע"ש. ובדע"ת שם כ' דלשיטת כ"פ אין טרפות אלא בילא הזכנא לגמרי מהאסיתא ומ"מ גם בילא מקלת מהאסיתא יש לאסור, אכל אש הזכנא כולה בחור שבאסיתא אלא שניזוזה ממקומה ומנדדה א"ע אין זה ככלל שף מדוכתי' כלל כו' ואש נמלא הזכנא בפנים אלא שנתרחקה ממקומה ויש חלל צין ראש הזכנא ובין תחתית חלל האסיתא דינו כילא מהאסיתא כמ"ש הדמ"א הנ"ל ע"ש באורך. (ב) סמנים להכיר דהזכנא שף מדוכתי' כ' דמשק אליעזר דאש הזכנא אינו חלק ממש כדרכו רק יש צו שריטות ופגם ודאי בא לו מחמת דשף מדוכתי' ונתחבר למעלה בשפת האסיתא שהוא דק, וכן ניכר בחיי הבהמה אש שף דלעולם אותו לך הוא כחוש יותר מלד השני וחולת זה א"א לידע אש שף או לא דהמנקר כשצא לדוק חיתך שם ומימלא ינתק ממקומו, והביאו הכנה"ג שם אות כ"ד ועו"מ"ח. עוד סימנים, אש צלד אחד במקום הזוקא גבוה מצחוץ וניכר שם בליטת העלם יותר מצלד השני, וכן אש הבהמה לולעת בחיי' ברגלה אחת, בכ"ז לריבה דדיקה אחר שחיטה אש לא שף מדוכתי' באופן המטריף. (ג) ואש נמלא הזכנא באסיתא כדרכה ויש צו שריטות. כשאל בזה בשו"ת מהר"מ מרומינברג סי' ט' וכ' דאין להחזיק ריעותא שילא מהאסיתא וחזרה שם דזהו מלתא דלא שכיח כלל דכשהזכנא יולא ממקומו נדחק לתוך הבשר [וכזה בא לדי כ"פ

וכן סיפר לי הר"ר צרוך שליט"א מנקר ראשי צירושלים ת"ו שצוידא בא לפניו שהכיר שהזכנא אינו תקוע במקומו רק בבשר הסמוך לו שהיה שם חור כעין אסיתא ובפנים היה קשה קלת כעלם והקלצ אמר שזהו אסיתא דלפעמים נמלא צ' אסיתות, וכדי לבדל הדבר תחב"סכין בעוקלו במקום שהיתה הזכנא תקוע ונתחב הסכין בקלות ובאסיתא הריקנית לא נתחב אף בדקירה חזקה ונתחבר לכל שהזכנא נשמת ממקומו ונתקע בבשר הסמוך וברוב הימים נתקשה שם הבשר ונדמה כעלם האסיתא] וקשה מאד שתחזור למקומה וגם באיטעכול ניביו יש להקל בכה"ג דלא קיי"ל בהפר"ח שאוסר עיכול בלא נשמת [ע"ל סק"ג אות ט"ו] דאין עיכול גורם שמוטת הירך כו' ומ"ש הדמ"א להכיר ע"י שריטות בזכנא אש נשמת אהיתרא קמהדר דהיכא דבדקו וחתכו הבשר שסביב העלם במהירות והעלם נשמת לפנינו יש לתלות שע"י החיתוך נשמת הזכנא ממקומו או דוקא בדליכא שריטות הוא דחולין שע"י חיתוך נשמת, אכל בדאיכא שריטות יש הוכחה שנשמת מקודם, אכל צנמלאה הזכנא במקומו אף שיש שריטות לא מחזקין ריעותא, וה"ה צולעת בחייה ולא היה נראה בליטה במקום זוקא דאטמא אין לאסור צנמלאה במקומה, וגם צולעת ונאכד בלא דדיקה אש נשמת או לא יש להקל דהוי ספק בגוף הריעותא דשמא לולעת ע"י כאב והכאה בעלמא כמ"ש הגנצת שאל [יובא להלן אות י'] כו' עכת"ד ע"ש. והביאו בדע"ת שם והעמיד כן בפנים לדינא, וכ' עוד דאי ליכא שריטות בזכנא אלא באסיתא בפנים או בצלדין אין צו חשש ודלא כטעמו"ד שם שכ' דאין חילוק צין שריטות על הזכנא או באסיתא דהא טעמו של דמ"א שהשריטות מעיד שנתחבר למעלה באסיתא וזה לא שייך כשיש שריטות בפנים האסיתא או בצלדין ולא על הזכנא, וכן אי איכא תלתלי בשר ודש באסיתא אין שום הוכחה ע"י שנשמת דשמא היה שם רקצון ויש להקל כמ"ש בשו"ת זרע ילחק ודלא כב"י שכ' דדש באסיתא מעיד שנשמת, דאין לזה שורש בפוסקים, ובמקום דיש להקל באיכא שריטות בזכנא גם בצדקו ברגל השני ולא נמלא שריטות בזכנא רק ברגל זו שולעת צו יש להקל ע"ש. (ד) זוקא

או דדפקה או דאטמא, ערוך] דשף מדוכתי' טרפה ורצא אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טרפה והלכתא איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא אמתכולי עכ"ל הש"ס שלפנינו, וכ"ה הגירסא ברא"ש שם סס"י מ"ז ובצ"פ, והרי"ף והאמוראים גרסי א"ר מתנה ה"י זוקא דאטמא טרפה וה"מ דאיתעכול ניביה, אכל לא איתעכול ניביה כשרה ותולא והביאו הרשב"א צ"ח (נ"ז:) והוכיח דהגירסא שלפנינו היא הנכונה ע"ש. וע"ל סק"ג אות ז'. (א) והפירוש דשף מדוכתי' רש"י שם ותוספות (נ"ז). סוף ד"ה דילמא והרע"ב צ"ח פירשו שקפץ ממקומו, והרשב"א צ"ח א"ש שם כ' שגשג ממקומו, ובתוה"ק כ' צ"ח ז"ל צ"ד דשף מדוכתי' שגיטל ממקומו כו' טרפה צ"ד א"ש כשנפסקו הניבין ונתעכלו, אכל לא נתעכלו אע"פ שנפסקו כשרה עכ"ל, וז"ל הרמב"ם פ"י ה"ג בהמה שנשמת הירך שלה מעיקרו וילא מן הכף שלו אש נתעכלו ניביו והן היתדות כו' טרפה עכ"ל, וכלשון זה כ' ג"כ האשכול סי' כ'. והדמ"א א"כ וז"ל הכל ככלל שף מדוכתי' ל"ש כפשוטו שאינו עומד באסיתא רק מהלך או שעומד באסיתא אלא שנתחבר [ר"ל שניכר שאין עמידתו בתולדתו אלא שנתחבר שם אחר שנשמת וחזר, מק"מ סק"ה] ויש חלל צין זוכנא לאסיתא [פי' ע"י שיש חלל צין ראש הזכנא לדופן האסיתא ניכר שחיבורה שם אינו מתולדתה אלא אח"כ נתקשרה שם בשפת האסיתא, שם]

ג"כ נקרא שף מדוכתי' עכ"ל הביאו הכנה"ג הגב"י אות כ"ג ובאה"ט סק"ח וענף"ח, אך הלכ"ש בפתיחה אות י"ג י"ד ט"ו חידש ע"פ פירושו בדברי הר"ן יוצא לקמן סק"ג אות י"ח דשף מדוכתי' היינו שניזו ממקומו בתוך האסיתא, אכל ילא לגמרי מתוך האסיתא טרפה אפילו לא איתעכול ניביה ואפילו עור ובשר חופין בכל דיני חיפוי, וכ"כ לדינא צסי' ח' ע"ש באורך. אכל רבים חולקים עליו בזה, בשו"ת מהרי"מ סי' כ' וטעמו"ד תניינא סי' קל"ז ובנין עולם סי' כ"ד ואמרי אש חא"ע סי' כ"א ואש לבנה סי' ח' וערוך השלחן סע"י וגד"ה"ק אות ג' כולם מתנבאים כמעט בסגנון אחד דמהראשונים הנ"ל מוכח דלא כהלכ"ש ובפרט מלשון הרמב"ם שכתב וילא מן הכף דודאי משמע שילא לגמרי [כדאיתא בנדרים (נ"ז:) וילא הכהן מן הבית עד שילא מן הבית כולו, וביומא (נ"ח:) וילא אל המזבח עד דנפיק מכולי' מוצח ועו"מ. דע"ת סק"ז] והפ"ה אינם מטריפין רק בדאיטעכול ניביו ע"ש. ובדע"ת שם כ' דלשיטת כ"פ אין טרפות אלא בילא הזכנא לגמרי מהאסיתא ומ"מ גם בילא מקלת מהאסיתא יש לאסור, אכל אש הזכנא כולה בחור שבאסיתא אלא שניזוזה ממקומה ומנדדה א"ע אין זה ככלל שף מדוכתי' כלל כו' ואש נמלא הזכנא בפנים אלא שנתרחקה ממקומה ויש חלל צין ראש הזכנא ובין תחתית חלל האסיתא דינו כילא מהאסיתא כמ"ש הדמ"א הנ"ל ע"ש באורך. (ב) סמנים להכיר דהזכנא שף מדוכתי' כ' דמשק אליעזר דאש הזכנא אינו חלק ממש כדרכו רק יש צו שריטות ופגם ודאי בא לו מחמת דשף מדוכתי' ונתחבר למעלה בשפת האסיתא שהוא דק, וכן ניכר בחיי הבהמה אש שף דלעולם אותו לך הוא כחוש יותר מלד השני וחולת זה א"א לידע אש שף או לא דהמנקר כשצא לדוק חיתך שם ומימלא ינתק ממקומו, והביאו הכנה"ג שם אות כ"ד ועו"מ"ח. עוד סימנים, אש צלד אחד במקום הזוקא גבוה מצחוץ וניכר שם בליטת העלם יותר מצלד השני, וכן אש הבהמה לולעת בחיי' ברגלה אחת, בכ"ז לריבה דדיקה אחר שחיטה אש לא שף מדוכתי' באופן המטריף. (ג) ואש נמלא הזכנא באסיתא כדרכה ויש צו שריטות. כשאל בזה בשו"ת מהר"מ מרומינברג סי' ט' וכ' דאין להחזיק ריעותא שילא מהאסיתא וחזרה שם דזהו מלתא דלא שכיח כלל דכשהזכנא יולא ממקומו נדחק לתוך הבשר [וכזה בא לדי כ"פ

וכן סיפר לי הר"ר צרוך שליט"א מנקר ראשי צירושלים ת"ו שצוידא בא לפניו שהכיר שהזכנא אינו תקוע במקומו רק בבשר הסמוך לו שהיה שם חור כעין אסיתא ובפנים היה קשה קלת כעלם והקלצ אמר שזהו אסיתא דלפעמים נמלא צ' אסיתות, וכדי לבדל הדבר תחב"סכין בעוקלו במקום שהיתה הזכנא תקוע ונתחב הסכין בקלות ובאסיתא הריקנית לא נתחב אף בדקירה חזקה ונתחבר לכל שהזכנא נשמת ממקומו ונתקע בבשר הסמוך וברוב הימים נתקשה שם הבשר ונדמה כעלם האסיתא] וקשה מאד שתחזור למקומה וגם באיטעכול ניביו יש להקל בכה"ג דלא קיי"ל בהפר"ח שאוסר עיכול בלא נשמת [ע"ל סק"ג אות ט"ו] דאין עיכול גורם שמוטת הירך כו' ומ"ש הדמ"א להכיר ע"י שריטות בזכנא אש נשמת אהיתרא קמהדר דהיכא דבדקו וחתכו הבשר שסביב העלם במהירות והעלם נשמת לפנינו יש לתלות שע"י החיתוך נשמת הזכנא ממקומו או דוקא בדליכא שריטות הוא דחולין שע"י חיתוך נשמת, אכל בדאיכא שריטות יש הוכחה שנשמת מקודם, אכל צנמלאה הזכנא במקומו אף שיש שריטות לא מחזקין ריעותא, וה"ה צולעת בחייה ולא היה נראה בליטה במקום זוקא דאטמא אין לאסור צנמלאה במקומה, וגם צולעת ונאכד בלא דדיקה אש נשמת או לא יש להקל דהוי ספק בגוף הריעותא דשמא לולעת ע"י כאב והכאה בעלמא כמ"ש הגנצת שאל [יובא להלן אות י'] כו' עכת"ד ע"ש. והביאו בדע"ת שם והעמיד כן בפנים לדינא, וכ' עוד דאי ליכא שריטות בזכנא אלא באסיתא בפנים או בצלדין אין צו חשש ודלא כטעמו"ד שם שכ' דאין חילוק צין שריטות על הזכנא או באסיתא דהא טעמו של דמ"א שהשריטות מעיד שנתחבר למעלה באסיתא וזה לא שייך כשיש שריטות בפנים האסיתא או בצלדין ולא על הזכנא, וכן אי איכא תלתלי בשר ודש באסיתא אין שום הוכחה ע"י שנשמת דשמא היה שם רקצון ויש להקל כמ"ש בשו"ת זרע ילחק ודלא כב"י שכ' דדש באסיתא מעיד שנשמת, דאין לזה שורש בפוסקים, ובמקום דיש להקל באיכא שריטות בזכנא גם בצדקו ברגל השני ולא נמלא שריטות בזכנא רק ברגל זו שולעת צו יש להקל ע"ש. (ד) זוקא

דאטמא דשף מדוכתיה ולא איעכול ניביה דכשר היינו דוקא כשעור ובשר חופין כדינא כמ"ס הרמ"א לקמן סע"ג בשמוטת קולית מהשוק, וכ"כ השפ"ד סק"א ודלא כהכו"פ סק"ד שגראה מדבריו דכאן ח"ל עור ובשר חופין, כ"ה בלז"ס שם סק"ד ע"ש באורך. ועוד פ"ד בזה וע' מק"מ סק"ז שהוכיח דעיקר כד' הכו"פ ושכן דעת הפר"ת סק"ט ע"ש. אמנם בדע"ת סק"ד הסכים לד' הלז"ס וכ' דגם בזה"ל בקיאות בדדיקת חיפוי בשר לגבי נשחט ע"ש עוד פ"ד וע"ל סק"ד. (ה) דוקא דאטמא דלא שף מדוכתיה רק שנשבר חלי עלם האסיתא ואין שם רק בשר לצד ולא עלם וגשאר רק חלי עלם השני טרפה דאפ"פ שפכשו רואין שהבוכנא במקומו מ"מ יש לחוש שמא פעם אחת שף כיון דאין מחילה המעכבו מלשוק, כ"כ בשו"ת

בית יעקב הביאו הבאה"ט סק"ב והלז"ס בפתיחה אות נ"ו וכ' הלז"ס שחוכך אם יש לחוש שמא פ"א שף אם רואין עכשו שהבוקא במקומו בחזק ואינו ניזוז כלל והניבין קיימים והם מחזיקים את הבוכנא ומעכבים אותו מלשוק אפשר דאין לחוש

בית יעקב הביאו הבאה"ט סק"ב והלז"ס בפתיחה אות נ"ו וכ' הלז"ס שחוכך אם יש לחוש שמא פ"א שף אם רואין עכשו שהבוקא במקומו בחזק ואינו ניזוז כלל והניבין קיימים והם מחזיקים את הבוכנא ומעכבים אותו מלשוק אפשר דאין לחוש

שמה שף כו' ולעיקרא דדינא כ"ל דהכל לפי עיני המורה אם יש בו חשש קרובה לחוש לגישוף ולריך אסיפת בקיאים לזה עכ"ל. (ו) דוקא דאטמא דלא שף מדוכתיה רק שנשבר מקלת עלם מרוחב הבוכנא אפ"פ ששאר הבוכנא דבוקה היטב באסיתא מ"מ הוי בכלל שף מדוכתיה כמ"ס האחרונים בסימן נ"ג שנשבר הגף, כ"כ הלז"ס שם סק"ג ובפתיחה אות י"א ע"ש. ובמק"מ סק"ה כ' דמסי נ"ג אין ראיה דאפשר ששם לא מיירי שנשבר מקלת מרוחב אלא שכל ראש הבוכנא נפרך וגם בלא"ה לא דמי דהתם החשש שנתק עמו הללע והריחה משא"כ כאן שרוב הבוכנא במקומו י"ל דרובו ככולא וסיים בל"ע ע"ש. ובדע"ת סקכ"א כ' ע"ז דעכ"פ מהני בזה בדיקת ניבין גם לדין ע"כ אם החסרון סמוך ממש למקום דביקות הניבין בבוכנא יש לאסור והם יש הפסק כ"ש ביניהם אפילו אם נפסקו הניבין אם נראה להמורה שאין זה עיכול ורקבון כלל יש להקל, אך אם ניטל רוב עלם הבוכנא הוי מחליטו יש לאסור גם בלא נפסקו הניבין דאפשר דהוי כניטל הירך ע"ש. (ז) כ' הדע"ק סק"ד ומק"מ סק"ו דאם נמלא מכה עמוקה בראש הבוכנא ואין הבוכנא שמוט ואין שם גבהות ולא ריעותא אחרת כשר וכשהולכת יפה מסתמא לא שף ע"ש. ובדר"ת סקל"א כ' ע"ז בשם הגאון מהר"ב ז"ל שבה עובדא לפניו בקולית של תרנגולת שהיה גבוה מחזירו ונפוח הרבה ובדק ולא נמלא בו שמוטה ולא נתעכלו הניבין ולא נראה שם שום שבר והכשיר עכ"ל. (ח) כ' הלז"ס שם סק"כ בהמה הלולעת וניכר בחייה שהבוכנא מתנדנדת תוך האסיתא דהו"ל שמוטה ומחזיקין לה לספק טרפה עד שתדק בהפ"מ כדינו, אם אח"כ חזרה ונתרפא ושיב חינה לולעת ורואין שהבוכנא מחזרת תוך האסיתא והולכת ככל הבהמות כשרה וא"ל בדיקה כלל אם נשחטה כיון דנתרפא יש הזכחה דלא איעכול ניביה דאל"כ לא היה הדרא בריא ע"ש באורך ועוד פ"ד, וכ"כ בס' כנפי יונה. ובמק"מ סק"ח השיג על הלז"ס וכ' דאין להתיר בזה בלא בדיקת ניבין ובזה יש לסמוך אבדיקתו ע"ש. ובדע"ת סקכ"ב העלה דאפילו ילא הבוכנא לגמרי מהאסיתא וחזרה ונתרפא ורואין שהבוכנא בתוך האסיתא אפילו נפסקו הניבין אלא שלא נתעכלו לפי ראות עיני המורה יש להקל כו', אבל אם נתעכלו רק היתרות שסביב האסיתא ולא הגיד קטן שבראש הבוכנא [זהו לשיטתו שבסק"ג אות ג' ע"ש]. יש להקל ע"ש באורך ועוד פ"ד. (ט) כ' עוד הלז"ס שם סקכ"ג בהמה הלולעת מחמת שהבוקא נשחט מדוכתיה מותר למוכרה לנכרי ממכ"פ כל זמן שלא נתרפאה טרפתה ניכר וליכא חשש שימכרנה לישראל וכי תתרפאה אז תחזור להכשירה כנ"ל ע"ש. ובדרת"ס סקל"ב הביא בשם חכם א' שפקפק עליו בזה ע"ש. ובמנח"י סקמ"ח הביא ראיה להתיר כהלז"ס ע"ש. (י) בשו"ת גבעת שאל ס' ו' נשאל בפרה חולבת והיא לולעת באחת מרגליה ובדקה באותה רגל ולא הרגישו שום שבר במשמוש היד רק שהיה מקים נפוח מבחון בעלם הקולית הסמוך לגוף ואמרו שבדאי בא מחמת הכאב וגם האשה שמכרה הפרה אמרה שבהמות הכו אותה ואח"כ התחילה ללוע אם חלבה מותר. וכ' דאין להתיר ולומר דשגרונא נקטה כדלעיל סי' ל"ב כיון שטוע שבה מחמת הכאה ח"כ יש בזה ב' חששות א' שמא נשחט עלם הקולית ממקומו ע"י ההכאה, ב' שמא נשבר העלם ונקשר דטרפה בסמוך לגוף אפילו נקשר שאשי"י, אך מ"מ יש להתיר החלב מטעם ס"ס שמא לא נשחט כלל ולולעת כך מחמת הכאה והנפוח והוא מלוי להיות, ואח"ל שנשחט שמא לא איעכול ניביה והוא ס"ס המתהפך, וכן בחשש ב' שמא נשבר העלם יש ג"כ ס"ס שמא לא נשבר, ואח"ל נשבר שמא לא ילא לחוך כו' ובין שיש הפ"מ יש להתיר ע"ש. ובבינה אדם שער אור"ה סי' ל' הביא ג"כ שאלה בנו והעלה דאם לא נודע שנשחט הבוקא כלל ל"מ אם נוכל לתלות בשגרונא דודאי החלב מותר אלא אפילו באין לתלות בשגרונא דשגרונא גוררת רגליה הוי שחינה יכולה לעמוד מושא"כ בלולעת מ"מ מותר מטעם ס"ס שמא חינה לולעת מחמת שמוטה אלא מוחמת דבר אחר כמו שיקרה הרבה בבני אדם כשיש לו כאב ברגלו הוי לולע אף שלא נשחט הבוקא כלל, ואח"ל שנשחט שמא לא איעכול ניביה והוי ס"ס המתהפך, אבל אם נודע ודאי שנשחט הבוקא אין להתיר כלל ע"ש באורך, וכ"ד עוא"ח. אך בטטו"ד תניינא סי' ר"ד ובקו"א סי' מ"ט השיג על הגב"ש הכ"ל וכ' דח"ו להקל ושכן מורין בעלי הוראה להחמיר ע"ש. ובדע"ת סקט"ז וי"ז נשאל ג"כ בזה והאריך מאד ומסיק בדין חלב מבהמה הלולעת בחייה אפילו ניכר בליטה במקום הבוכנא אם הבקיאים מחולקים אם נשחט יש להקל בהפ"מ ולנזק עני ואפילו אם הבשר שסביב הבוכנא נפוח תולין שנחזה ע"י מנה ואפילו אם נתקלה הבהמה והתחילה להיות לולעת יש להקל לענין החלב בהפ"מ, אך אם כל הבקיאים אומרים בהחלט שנשחט יש לאסור החלב עכ"ל ע"ש באורך.

שמה שף כו' ולעיקרא דדינא כ"ל דהכל לפי עיני המורה אם יש בו חשש קרובה לחוש לגישוף ולריך אסיפת בקיאים לזה עכ"ל. (ו) דוקא דאטמא דלא שף מדוכתיה רק שנשבר מקלת עלם מרוחב הבוכנא אפ"פ ששאר הבוכנא דבוקה היטב באסיתא מ"מ הוי בכלל שף מדוכתיה כמ"ס האחרונים בסימן נ"ג שנשבר הגף, כ"כ הלז"ס שם סק"ג ובפתיחה אות י"א ע"ש. ובמק"מ סק"ה כ' דמסי נ"ג אין ראיה דאפשר ששם לא מיירי שנשבר מקלת מרוחב אלא שכל ראש הבוכנא נפרך וגם בלא"ה לא דמי דהתם החשש שנתק עמו הללע והריחה משא"כ כאן שרוב הבוכנא במקומו י"ל דרובו ככולא וסיים בל"ע ע"ש. ובדע"ת סקכ"א כ' ע"ז דעכ"פ מהני בזה בדיקת ניבין גם לדין ע"כ אם החסרון סמוך ממש למקום דביקות הניבין בבוכנא יש לאסור והם יש הפסק כ"ש ביניהם אפילו אם נפסקו הניבין אם נראה להמורה שאין זה עיכול ורקבון כלל יש להקל, אך אם ניטל רוב עלם הבוכנא הוי מחליטו יש לאסור גם בלא נפסקו הניבין דאפשר דהוי כניטל הירך ע"ש. (ז) כ' הדע"ק סק"ד ומק"מ סק"ו דאם נמלא מכה עמוקה בראש הבוכנא ואין הבוכנא שמוט ואין שם גבהות ולא ריעותא אחרת כשר וכשהולכת יפה מסתמא לא שף ע"ש. ובדר"ת סקל"א כ' ע"ז בשם הגאון מהר"ב ז"ל שבה עובדא לפניו בקולית של תרנגולת שהיה גבוה מחזירו ונפוח הרבה ובדק ולא נמלא בו שמוטה ולא נתעכלו הניבין ולא נראה שם שום שבר והכשיר עכ"ל. (ח) כ' הלז"ס שם סק"כ בהמה הלולעת וניכר בחייה שהבוכנא מתנדנדת תוך האסיתא דהו"ל שמוטה ומחזיקין לה לספק טרפה עד שתדק בהפ"מ כדינו, אם אח"כ חזרה ונתרפא ושיב חינה לולעת ורואין שהבוכנא מחזרת תוך האסיתא והולכת ככל הבהמות כשרה וא"ל בדיקה כלל אם נשחטה כיון דנתרפא יש הזכחה דלא איעכול ניביה דאל"כ לא היה הדרא בריא ע"ש באורך ועוד פ"ד, וכ"כ בס' כנפי יונה. ובמק"מ סק"ח השיג על הלז"ס וכ' דאין להתיר בזה בלא בדיקת ניבין ובזה יש לסמוך אבדיקתו ע"ש. ובדע"ת סקכ"ב העלה דאפילו ילא הבוכנא לגמרי מהאסיתא וחזרה ונתרפא ורואין שהבוכנא בתוך האסיתא אפילו נפסקו הניבין אלא שלא נתעכלו לפי ראות עיני המורה יש להקל כו', אבל אם נתעכלו רק היתרות שסביב האסיתא ולא הגיד קטן שבראש הבוכנא [זהו לשיטתו שבסק"ג אות ג' ע"ש]. יש להקל ע"ש באורך ועוד פ"ד. (ט) כ' עוד הלז"ס שם סקכ"ג בהמה הלולעת מחמת שהבוקא נשחט מדוכתיה מותר למוכרה לנכרי ממכ"פ כל זמן שלא נתרפאה טרפתה ניכר וליכא חשש שימכרנה לישראל וכי תתרפאה אז תחזור להכשירה כנ"ל ע"ש. ובדרת"ס סקל"ב הביא בשם חכם א' שפקפק עליו בזה ע"ש. ובמנח"י סקמ"ח הביא ראיה להתיר כהלז"ס ע"ש. (י) בשו"ת גבעת שאל ס' ו' נשאל בפרה חולבת והיא לולעת באחת מרגליה ובדקה באותה רגל ולא הרגישו שום שבר במשמוש היד רק שהיה מקים נפוח מבחון בעלם הקולית הסמוך לגוף ואמרו שבדאי בא מחמת הכאב וגם האשה שמכרה הפרה אמרה שבהמות הכו אותה ואח"כ התחילה ללוע אם חלבה מותר. וכ' דאין להתיר ולומר דשגרונא נקטה כדלעיל סי' ל"ב כיון שטוע שבה מחמת הכאה ח"כ יש בזה ב' חששות א' שמא נשחט עלם הקולית ממקומו ע"י ההכאה, ב' שמא נשבר העלם ונקשר דטרפה בסמוך לגוף אפילו נקשר שאשי"י, אך מ"מ יש להתיר החלב מטעם ס"ס שמא לא נשחט כלל ולולעת כך מחמת הכאה והנפוח והוא מלוי להיות, ואח"ל שנשחט שמא לא איעכול ניביה והוא ס"ס המתהפך, וכן בחשש ב' שמא נשבר העלם יש ג"כ ס"ס שמא לא נשבר, ואח"ל נשבר שמא לא ילא לחוך כו' ובין שיש הפ"מ יש להתיר ע"ש. ובבינה אדם שער אור"ה סי' ל' הביא ג"כ שאלה בנו והעלה דאם לא נודע שנשחט הבוקא כלל ל"מ אם נוכל לתלות בשגרונא דודאי החלב מותר אלא אפילו באין לתלות בשגרונא דשגרונא גוררת רגליה הוי שחינה יכולה לעמוד מושא"כ בלולעת מ"מ מותר מטעם ס"ס שמא חינה לולעת מחמת שמוטה אלא מוחמת דבר אחר כמו שיקרה הרבה בבני אדם כשיש לו כאב ברגלו הוי לולע אף שלא נשחט הבוקא כלל, ואח"ל שנשחט שמא לא איעכול ניביה והוי ס"ס המתהפך, אבל אם נודע ודאי שנשחט הבוקא אין להתיר כלל ע"ש באורך, וכ"ד עוא"ח. אך בטטו"ד תניינא סי' ר"ד ובקו"א סי' מ"ט השיג על הגב"ש הכ"ל וכ' דח"ו להקל ושכן מורין בעלי הוראה להחמיר ע"ש. ובדע"ת סקט"ז וי"ז נשאל ג"כ בזה והאריך מאד ומסיק בדין חלב מבהמה הלולעת בחייה אפילו ניכר בליטה במקום הבוכנא אם הבקיאים מחולקים אם נשחט יש להקל בהפ"מ ולנזק עני ואפילו אם הבשר שסביב הבוכנא נפוח תולין שנחזה ע"י מנה ואפילו אם נתקלה הבהמה והתחילה להיות לולעת יש להקל לענין החלב בהפ"מ, אך אם כל הבקיאים אומרים בהחלט שנשחט יש לאסור החלב עכ"ל ע"ש באורך.

[ג] (א) מ"ס המחבר בפנים בין צעוף והוא דאיעכול ניביה. בגמרא שם (כ"ז). אר"י אמר רב שמוטת ירך צעוף טרפה, ופרש"י שמוטת ירך בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה, וכ"כ תוספת שם ד"ה שמוטת ירך דכולה שמוטה דשמעתין באיעכול ניביה איירי בין בבהמה בין בצעוף אבל לא איעכול כשר כדפסק לעיל (כ"ד): הלכתא כו' כמו בס"ק הקודם, וכ"כ הרשב"א בתוה"א שם וסמ"ג וסה"ת ורי"ו וכ"ד הרמב"ם פ"י ה"ד הובא בב"י, ומ"ס המרדכי שם סי' תרי"ג בשם רבינו אלחנן ז"ל דצעוף טרפה אפילו לא איעכול ניביה, כ' ע"ז הטור וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק בזה וכ"כ הרמ"א בתו"ח סי' פ"ו וז"ל ודוקא שנחשכלו ונרקבו הגידין כו' אבל לא נרקבו אפילו נפסקו כשר בין בבהמה בין בצעוף כן הסכמת רוב הפוסקים ודלא כרבינו אלחנן כו' עכ"ל בתו"ח, אך הב"ח סע"ד כ' דלמעשה ראוי להחמיר אפילו בבהמה ולא איעכול ולא איפסק נמי טרפה מדינא וכסברת התוספת בצבורות (מ). והראב"ד יע"ש, אבל הש"ך סק"ג הביאו והשיגו דאדרבא מדברי התוספת שם מוכח איפכא, וכ"פ התוספו' כאן כנ"ל ע"ש דבריהם באורך וכ"ד שא"ח. (ב) ומ"ס שם אבל נפסקו שלא מחמת עיכול כשרה, הוי מגמרא שם הובא בס"ק הקודם והלכתא איפסיק

איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא, והטור שכ' שנפסקו או נתעכלו דמשמע דנפסקו לחוד נמי טרפה אף שלא נתעכלו תמם ע"ז הכי מדברי הפוסקים הנ"ל וכ' שט"ם הוא שהיה כ' נפסקו ונתעכלו וטעה הסופר וכ' או נתעכלו ואח"כ מלא שכ"כ הריב"ש שט"ם הוא צטור וכ"כ הפרישה, אך הנ"ח שם והט"ז סק"ז כ' דאין כאן ט"ם אלא הטור חשש לגירסת הרי"ף והגאונים דגרסי והנ"מ דליתעכל כו' כנ"ל ריש סק"ז ולא הזכיר בש"ס איפסק ולפי"ז אף בלא איפסקו לגמרי רק נתעכלו טרפה כ"ש איפסקו לגמרי אף בלא נתעכלו ע"ש. אבל הפר"ח סק"ד השיג ע"ז דכיון דלפי גירסת הש"ס שלפנינו מפורש להיתר ובגירסת הרי"ף ליכא בהדיא הפך מזה למה נעשה מחלוקת בכדי, ואדרבא ילמד סתום מן המפורש והרשב"א ושאל"פ לא כתבו נפקותא

בין גירסת הרי"ף לגירסת שלפנינו וצטור נפל ט"ם כו' ע"ש וכ"ד שאל"ת, ולדינא לדין יתב"ל אות י"ד ט"ו. (ג) ומ"ש שם ניבית הס היתרות כו', וכתבתי בעמה"ז סק"ו שכ"כ הרמב"ם, ורש"י מפרש ניבית היינו הגיד קטן, ואיזה מהשני פירושים הללו עיקר דאע"ג שהפר"ח סק"ג והפר"ת סק"ה והשפ"ד סק"ח והלז"ש ס"י א' סע"א סקט"ו כ' לדינא להחמיר. כהשני הפירושים מ"מ יש כמה נ"מ כמו שיתבאר בס"ד להלן. הלז"ש שם ובעו"מ כ' דרוב הפוסקים כתבו כהרמב"ם והעלה עפ"י כמה פ"ד ע"ש. אך בדעת סק"ו תמה עליו בזה דהפוך הוא דרוב הפוסקים הר"ן ואו"ז ס"י תכ"א ומרדכי סס"י תרכ"ט ורבינו ירוחם ואו"ה כלל כ' ד"ג כתבו כרש"י וכ"ד בה"ג, והוכיח דגם הכי דעתו כן מדהעתיק בב"י רק פרש"י ולא הזכיר כלל פ"י הרמב"ם או שיש בזה פלוגתא, ובשו"ע העתיק רק פירוש הרמב"ם ולא הזכיר כלל פרש"י ודעימיה ודייק ג"כ בלשון הרמ"א בתו"ח שם וכ' דנראה ברור דהכ"י ורמ"א ס"ל דגם הרמב"ם כוונתו לאותו גיד קטן שפרש"י, ומ"ש הרמב"ם יתדות בלשון רבים אדעלמא קאי, ותדע שהרי גם היתרות שסביב הוא רק גיד אחד הסובב בעיגול ומשום שיש בו כמה גידין דבוקים באחד נקרא בלשון רבים ה"ג י"ל בגיד הקטן כן, והפוסקים שכ' והוא הגיד היוצא מראש העלם כו' והרמב"ם שכ' והם היתרות היוצאות כו' דא ודא אחת הוא [וכ"כ בשו"ת מים חיים ס"י כ' דהרמב"ם אינו חולק על רש"י כו' כנ"ל, וכ' שהמנהג בקהלתו אומטראה להשיג על הגיד קטן ולא על היתרות ע"ש] וכ' עוד דלהסוברים דהגידין הם היתרות הם דבוקים רק באסיתא מסביב בעיגול ואינם דבוקים לגוף הזכר אלא סובבים את הזכר וקרום של בשר מחברים רק במקום א' דבוקים בלד הזכר, ולהסוברים דהוא הגיד קטן היינו גיד העצ הדבוק באמלע ראש הזכר ונכנס באמלע האסיתא ודבוק שם והוא קלר מאד עד שאם הזכר יולא לגמרי מהאסיתא שכיח עפי שיופסק הגיד זה משא"כ הגידין שסביב הזכר שדבוקים רק מלד א' למטה מראש העיגול אפשר שלא יופסקו כלל וסיים דהעיקר כהסוברים דהגידין הוא הגיד קטן ומ"מ יש לחוש להסוברים דהגידין הם היתרות כפשוטן לשון הרמב"ם והשו"ע עכ"ד ע"ש. אבל צ"ע ערוך השלחן סע"ט תמה ג"כ על השו"ע שלא הזכיר פרש"י כלל וכ' דאולי מפני שאנו רואין גם בבבמות בריאות וטובות שהגיד קטן אינו, ושמעתי שבהמות העושים מלאכה נתמעך זה הגיד קטן [והוא כמ"ש הב"י יוצא לקמן אות י"ז] ולא ראינו מעולם שזה הגיד יתעכל אלא או שיטו בשלמותו והוא בטוב או שאיננו כלל משא"כ הניבין דהרמב"ם שראינו הרבה פעמים שנתעכלו, וכן אנו מורים כהרמב"ם והב"י

דברי ראש

(ו) והם היתרות וכו'. כ"כ הרמב"ם פ"י ה"ג, והיינו אותן גידין הלבנים הדבוקים בעיגול סביב הזכר מנחון. ורש"י פירש ניבית, הגיד שצפנים שראשו מחובר בחור וקטן הוא מאד עכ"ל, והיינו אותו הגיד היוצא באמלע הזכר ונכנס באמלע האסיתא מצפנים. וכ' הפר"ח סק"ג ועו"ח"ה דיש להחמיר בהשני פירושים ואיזה מהם שנתעכל טרפה. ועוד מזה. ואם צדק א' מהם והיה שלם ונאבד בלא צדיקת השני מבואר ביסה"ז שם אות ג' ד' :

ניבית (ו) והם היתרות שבצפנים הכף שיוצאת על העצם הזכר ואוחזות אותו. אבל נפסקו שלא מחמת עיבור כשרה :

הג"ה וכן אם לא נתעכלו (ז) רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א בתשו' ובחידושי), אך י"א (ח) דאין לנו בקיאות באימלע ניבית לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה אימלע ניבית, וכן אם (ט) נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור (י) ונקשר היטב טרפה שמה אימלע ניבית ומשערין ד' אלצעות בגסה וב' צדקה, (יא) וצווף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (הכל באו"ה כלל כ' והגהות סמ"ק ושע"ד) וטוב להחמיר במקום (יב) שאין הפסד מרובה. (יג) ואם לא נשמט הירך ואימלע ניבית כשר (מרדכי) :

הג"ה וכן אם לא נתעכלו (ז) רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א בתשו' ובחידושי), אך י"א (ח) דאין לנו בקיאות באימלע ניבית לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה אימלע ניבית, וכן אם (ט) נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור (י) ונקשר היטב טרפה שמה אימלע ניבית ומשערין ד' אלצעות בגסה וב' צדקה, (יא) וצווף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (הכל באו"ה כלל כ' והגהות סמ"ק ושע"ד) וטוב להחמיר במקום (יב) שאין הפסד מרובה. (יג) ואם לא נשמט הירך ואימלע ניבית כשר (מרדכי) :

הג"ה וכן אם לא נתעכלו (ז) רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א בתשו' ובחידושי), אך י"א (ח) דאין לנו בקיאות באימלע ניבית לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה אימלע ניבית, וכן אם (ט) נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור (י) ונקשר היטב טרפה שמה אימלע ניבית ומשערין ד' אלצעות בגסה וב' צדקה, (יא) וצווף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (הכל באו"ה כלל כ' והגהות סמ"ק ושע"ד) וטוב להחמיר במקום (יב) שאין הפסד מרובה. (יג) ואם לא נשמט הירך ואימלע ניבית כשר (מרדכי) :

הג"ה וכן אם לא נתעכלו (ז) רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א בתשו' ובחידושי), אך י"א (ח) דאין לנו בקיאות באימלע ניבית לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה אימלע ניבית, וכן אם (ט) נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור (י) ונקשר היטב טרפה שמה אימלע ניבית ומשערין ד' אלצעות בגסה וב' צדקה, (יא) וצווף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (הכל באו"ה כלל כ' והגהות סמ"ק ושע"ד) וטוב להחמיר במקום (יב) שאין הפסד מרובה. (יג) ואם לא נשמט הירך ואימלע ניבית כשר (מרדכי) :

הג"ה וכן אם לא נתעכלו (ז) רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א בתשו' ובחידושי), אך י"א (ח) דאין לנו בקיאות באימלע ניבית לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה אימלע ניבית, וכן אם (ט) נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור (י) ונקשר היטב טרפה שמה אימלע ניבית ומשערין ד' אלצעות בגסה וב' צדקה, (יא) וצווף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (הכל באו"ה כלל כ' והגהות סמ"ק ושע"ד) וטוב להחמיר במקום (יב) שאין הפסד מרובה. (יג) ואם לא נשמט הירך ואימלע ניבית כשר (מרדכי) :

הג"ה וכן אם לא נתעכלו (ז) רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א בתשו' ובחידושי), אך י"א (ח) דאין לנו בקיאות באימלע ניבית לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה אימלע ניבית, וכן אם (ט) נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור (י) ונקשר היטב טרפה שמה אימלע ניבית ומשערין ד' אלצעות בגסה וב' צדקה, (יא) וצווף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (הכל באו"ה כלל כ' והגהות סמ"ק ושע"ד) וטוב להחמיר במקום (יב) שאין הפסד מרובה. (יג) ואם לא נשמט הירך ואימלע ניבית כשר (מרדכי) :

דְּבָרֵי הַפֶּרֶחַ הַגָּל ע"ש וע"ל אִתּוֹ י"ז. ד) כ' הַלְבָּשׁ שֶׁ
 דָּאֵס נִתְעַכְלוּ שְׁנֵיהֶם דִּהְיוּ הִיתְרוֹת וְהָיָה קָטָן הָרִי ז' וְדָאֵי טִרְפָּה
 וְאֵס נִתְעַכְלָה אֶחָד מֵאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם ה"ז סָפֵק טִרְפָּה מִסָּפֵק פְּלוּגְמָתָא
 הַגָּל, וְאֵס שְׁנֵיהֶם לֹא נִתְעַכְלוּ וְא' מֵהֶם נִפְסַק כֶּשֶׁר בַּהֲפִ"מ,
 וְאֵס בְּדֵק הִיתְרוֹת וְרָחָה שְׁלֹא נִפְסְקוּ וְלֹא נִתְעַכְלוּ וְנִאֲבָד וְלֹא בְּדֵק
 הָגִיד קָטָן כֶּשֶׁר בַּהֲפִ"מ מִטַּעַם ס"ס שְׁמַח הִיתְרוֹת הֵם הָגִידִין
 וְהָרִי אֵין בָּהֶם עֵיכוּל, וְאִתּוֹ לְדִהְגִיד קָטָן הוּא הַנִּיבִין שְׁמַח לֹא
 נִתְעַכְלָה אֶבֶל אֵס בְּדֵק הָגִיד קָטָן וְלֹא בְּדֵק הִיתְרוֹת טִרְפָּה דְּאֵין
 לַעֲשׂוֹת ס"ס שְׁמַח הָגִיד קָטָן הוּא הַנִּיבִין כִּיּוֹן דְּרִיב פּוֹסְקִים כ'
 דִּהִיתְרוֹת הֵם הַנִּיבִין וְאֵס בְּדֵק הִיתְרוֹת וְרָחָה שְׁנִפְסְקוּ וְלֹא
 נִתְעַכְלוּ וְנִאֲבָד וְלֹא בְּדֵק הָגִיד קָטָן אֲפִשֶׁר לְאִסּוֹר מ"מ הַמִּיקָל
 בַּהֲפִ"מ לֹא הַפְסִיד ע"ש, וְהוּא לְשִׁיטָתוֹ בְּאִתּוֹ הַקּוֹדֵם דִּהִיתְרוֹת
 הֵם עִיקַר הַנִּיבִין, אֶבֶל הַדַּע"ת סָק"ט לְשִׁיטָתוֹ שֶׁסְּהֵלָה לְהִיפּוֹךְ
 דָּאֵס לֹא בְּדֵק הָגִיד קָטָן יֵשׁ לְאִסּוֹר, אֶבֶל אֵס בְּדֵק הָגִיד קָטָן
 וְהוּא שֶׁלֹּס וְנִאֲבָד וְלֹא בְּדֵק הִיתְרוֹת יֵשׁ לְהַקֵּל ע"ש בְּאִרְכּוֹ. ה) מ"ש
 הַרְמָ"א בַּהֲגָ"ה אֲך' י"א דָּא"א בְּקִיּוֹתִים בְּעֵיכוּל נִיבִין, ז"ל
 אִו"ה שֶׁסְּסוּף דִּין ג' וְאֵין אִתּוֹ עֵתָה בְּקִיּוֹתִים לְהַבְחִין אִי גַם
 אִיעֵכּוּל נִיבִיהַ אִו אֵס נִפְסַק לְבָדוֹ וְנִהְגוּ לְהַטְרִיף כִּשְׁנִמְלָא בִּזְדִּי
 נִשְׁמַט מִמּוֹקֵס חִיבּוּרוֹ בְּגוֹף עַכ"ל, וְלִמְטָה בַּהֲגָ"ה שֶׁסְּכ' בִּזְדִּי
 כ"כ בְּשַׁעֲרֵי דְמוֹהֵגִין לְהַטְרִיף כְּשִׁישׁ לָנוּ סָפֵק בְּבִזְדִּי שְׁמַח אִיעֵכּוּל
 נִיבִיהַ עַכ"ל, וְכ"כ הַשַּׁעֲרֵי דִּוְרָא ס' פ"ו דִּין ג', וְכַתֵּב הַרְש"ל
 בְּאִו"ה שְׁלֹו דִּמ"מ בְּעִינֵן שְׁנִפְסְקוּ נִיבִיהַ הָאֵל לֹא"ה לֹא מִטְרִפִּין,
 וְהִבְיָאוּ הַש"ךְ סָק"ג וְכ' וּמִדְּבָרֵי הַרְמָ"א לֹא נִרְאָה כֵּן, וְכ"כ
 הַב"ח דְּלִמְאִי דָּא"א בְּקִיּוֹתִים אֲפִילוּ לֹא נִפְסְקוּ טִרְפָּה כו' עַכ"ל, אֶבֶל
 הַפֶּרֶחַ סָק"ו כ' דְּעִיקַר כְּרִשׁ"ל דָּאֵי לֹא אִיפְסַק וְדָאֵי לֹא אִיעֵכּוּל
 וְכֵן מוֹכַח בַּהֲדִיא בְּחִידוּשֵׁי הַרְש"א. וְכ"כ הַכּו"פ סָק"ו וְתַשׁוּ'
 מֵאִמֶּר מִרְדְּכִי ס' ל"ה וְעוֹא"ח. וְתַשׁוּ' נִיבִין תִּנְיִינָא סָס"י
 י"ז נִשְׁאָל אֵס יֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל הַרְש"ל וּפֶרֶחַ בְּדָלָא אִיפְסַק נִיבִיהַ
 לְסִמּוֹךְ עַל בְּקִיּוֹתִים שְׁלָנוּ שְׁלֹא נִתְעַכְלוּ וְהִשִּׁיב לְדַעְתִּי בַּהֲפִ"מ גַּם
 הַרְמָ"א מוֹדֵה בִּזְדִּי וְהִבְיָאוּ בַּפֶּתַח סָק"ה וְתַמָּה מֵהַ חִידוּשׁ בִּזְדִּי
 הָאֵל הַרְמָ"א כ"כ בְּפִירוּשׁוֹ בְּסוּף דְּבָרָיו ע"ש, וְבַתוּ"ק סָק"ד הָאֲרִיךְ
 בִּזְדִּי וְכ' דָּאֵס נִשְׁמַט הַבּוֹקָא וְרוֹאִין שֶׁהַנִּיבִין שְׁלָמִים וְקִיּוּמִים
 וְלֹא נִשְׁתַּנוּ כֻּלָּם אֵין לְחוּשׁ שְׁמַח נִתְעַכְלוּ וּבִפְרָט לְפִי מ"ש הַנִּסְחָה
 בְּאִו"ה שְׁלִפְנֵינוּ [הַגָּל] מוֹכַח לְהַדִּיא דְרַק הִיכִי דִּנְפְסְקוּ הַנִּיבִין
 אֵין בְּקִיּוֹתִים בִּנְתַעֲכָלוּ [וְכ"כ הַמִּנְחָה יַעֲקֹב שֶׁסְּסָק"ד] ע"כ הַמִּיקָל
 בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד לֹא הַפְסִיד ע"ש וּבִבְיָנָה אִדָּם שַׁעַר אִו"ה ס' ל'
 כ' שְׁכָן מוֹכַח ג"כ מִדְּבָרֵי שַׁע"ד הַגָּל וְכ' לְדִינָא דָּאֵס רֹאִין
 שְׁלֹא נִפְסְקוּ יֵשׁ לְהַתִּיר בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד, דְּנִפְסְקוּ לֹא שִׁיךְ בְּקִיּוֹתִים
 דָּהֵא עֵינַיִם לָנוּ לְרָחוֹת אֵס נִפְסְקוּ וְאֵס אִינוּ בְּקִי דַּעַת שׁוֹטֵים
 הוּא ע"ש וּבִמְקָמָא סָק"א שֶׁהָאֲרִיךְ וּמִסִּיק דִּמ"מ אֵין לַעֲשׂוֹת
 מַעֲשֶׂה נֶגֶד הַרְמָ"א וְהַש"ךְ שֶׁהַחֲמִירוֹ בִּלְאֵי הַפֶּרֶחַ וְכֵן יֵשׁ לָנוּ
 לְנִהְיָ ע"ש וְע"ל אִתּוֹ י"ד ט"ו. ו) כַּתֵּב הַמִּרְדְּכִי רִישׁ פָּא"ט אֵס
 אֵין בְּקִי אִי אִיעֵכּוּל נִיבִיהַ טִרְפָּה מִסָּפֵק, אֲמַנְסִי אֵס מִלְּאִו שְׁמוּטָה
 לֹא"ח שֶׁ וְאֵין יָדוּעַ אֵס בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה אִו לֹא"ח שֶׁ כֶּשֶׁר דּוּדָאֵי
 בְּשַׁעַת מוּעֲמַת לֹא אִיעֵכּוּל נִיבִיהַ וּבִלְבָד שִׁדְעָה שְׁלֹא הִיטָה שְׁמוּטָה
 בְּשַׁעַת שֶׁהוּבָא לְשַׁחוּט כו' עַכ"ל, וְכ"כ בַּהֲגִמִּי סוּף פ"י הוּבָא
 בְּב"י וְרַש"ל וְתו"ח שֶׁסְּס' וְכ"כ הַרְ"ף בַּהֲגָהוֹת סָמ"ק וְהִבְיָאוּ הַש"ךְ
 סָק"ד וְכ' וּמִשְׁמַט דְּלִטְעָמָא דְּבַשַּׁעַת מוּעֲמַת כּוֹ לֹא אִיעֵכּוּל
 נִיבִיהַ דְּאֲפִילוּ אִיפְסַק נִיבִיהַ כֶּשֶׁר וְכ"כ בְּאִגּוּדָה, וְכ' עוֹד הַש"ךְ
 שֶׁסְּמִדְכְּתוֹ וּבִלְבָד שִׁדְעָה שְׁלֹא הִיטָה שְׁמוּטָה בְּשַׁעַת שֶׁהוּבָא
 לְשַׁחוּט מִשְׁמַט דָּאֵי אִיכָא סְפִיקָא אֵס הִיטָה שְׁמוּטָה קוֹדֵם לְכֵן
 אִו לֹא טִרְפָּה אֲע"ג דְּהוּי ס"ס סָפֵק שְׁלֹאחַר שְׁחִיטָה נִשְׁמַט
 וְאִתּוֹ לְקוֹדֵם שְׁחִיטָה דִּילְמָא לֹא אִיעֵכּוּל נִיבִיהַ וּבַהֲגָהוֹת שְׁבַסְיוֹף
 ס' אִו"ה מִתִּיר בַּהֲגָ"ג מִטַּעַם ס"ס מ"מ כִּיּוֹן דִּהַסָּפֵק הוּא
 מִחֲמַת חֲסָרוֹן יָדִיעָה לֹא הוּי ס"ס עַכְתָּ"ד בְּקִלְרָה, וְכ' ע"ז
 הַשַּׁע"ד שֶׁסְּדִלְפִי"ז בַּהֲפִ"מ יֵשׁ לְהַתִּיר כְּמוֹ בְּשַׁעֲרֵי הַגָּף וּבִנְשַׁמַּט
 דְּלִפְעִיל ס' נ"ג דְּכָל חֲסָרוֹן יָדִיעָה לְכָל הָעוֹלָם מִתִּירִין בַּהֲפִ"מ

בַּסָּס, וְכ"כ הַש"ךְ גּוֹפֵא ע"ד הַרְמָ"א בְּס' נ"ג סָקט"ו דְּחֲסָרוֹן
 יָדִיעָה אִינוּ מִזִּיק וְיֵשׁ לְהַקֵּל בַּהֲפִ"מ, וְכ"כ הַפֶּרֶחַ סָק"י דְּמָה
 שֶׁהִיאֲדִנָּא לֹא בְּקִיּוֹתִים בְּבִדְיָקָה מִקְרִי סָפֵק וְיֵשׁ לְהַכְשִׁיר בְּסָפֵק
 שְׁמוּטָה ע"ש. וּבַחֲמִי"ש סָק"ב כ' דִּהַש"ךְ כָּאֵן מִיָּרִי בְּאֵין הַפֶּרֶחַ
 וּבַחֲמַת כָּל הַסָּעִיף זֶה אִיירִי הַכָּא שְׁלֹא בְּמִקּוֹם הַפֶּרֶחַ, וּבִזְדִּי סָר
 תַּמְיָהת הַפֶּרֶחַ שֶׁסְּעוֹא"ח עַל הַש"ךְ שְׁדַבְּרִיו כָּאֵן סוֹתֵרִים
 לִמ"ש בְּס' נ"ג ע"ש. ז) כ' הַכּו"פ סָק"ה אֵס נִשְׁמַט סִמּוֹךְ
 לְשַׁחֲטָה כֶּשֶׁר לְכֵן אֵס נִשְׁמַט יֵשׁ תִּיכָף לְשׁוּחְטוֹ דּוּדָאֵי בִּזְמָן
 מוּעֲמַת לֹא אִיעֵכּוּל נִיבִיהַ כו' עַכ"ל, וְהִבְיָאוּ הַשַּׁע"ד שֶׁסְּס' וְכ'
 דְּמִנְחַת יַעֲקֹב לִידָד לְאִסּוֹר בִּידוּעַ שְׁנִשְׁמַט בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה דְּהָאֵי
 לֹאֻ וְדָאֵי הוּי דְּבַשַּׁעַת מוּעֲמַת לֹא אִיעֵכּוּל וּמִיָּדִי סְפִיקָא לֹא
 נִפְקָא וְסִיִּים הַשַּׁע"ד וְלִדִּינָא ל"ע ע"ש. וּבִמְקָמָא סָק"ב כ' ע"ז
 אֶבֶל לְשׁוֹן הַגָּהוֹת סָמ"ק דּוּדָאֵי בְּשַׁעַת מוּעֲמַת כו' מִשְׁמַט כַּהֲכו"פ,
 וְכ"כ בְּשׁו"ת פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְּמָה שֶׁהוֹלְכֵנוּ הַפּוֹסְקִים לְהַךְ סָבְרָא
 דְּאֵין עֵיכוּל בְּשַׁעַת מוּעֲמַת לְוֹמַר דְּאֲפִילוּ וְדָאֵי קוֹדֵם שְׁחִיטָה
 נִשְׁמַט כֶּשֶׁר כו' ע"ש. אֲמַנְסִי הַלְבָּשׁ בְּפִתְיָה הָאֲרִיךְ בִּזְדִּי וּמִסִּיק
 בְּסוּף אִתּוֹ מ"ט דְּבַעֲיִין בְּדִיקָה בְּנִיבִין וְאֵס הֵם שְׁלָמִים וְיָפִים
 כֶּשֶׁר בַּהֲפִ"מ וְאֵס נִאֲבָד וְלֹא נִבְדָּק ג"כ כֶּשֶׁר בַּהֲפִ"מ ע"ש.
 וּבְפִנִּים ס' ב' הַרְבֵּה חִלּוּקֵי דִּינִים בִּזְדִּי, וְכ"כ בְּחִידוּשֵׁי רַעְקָ"א
 וְעִרְוָה"ש סְעִי"ז ע"ש. וּבְדַע"ת סָק"י הַעֲלָה לְדִינָא דָּאֵס נִרְאָה
 לְפִי רָחוֹת עֵינֵי הַמּוֹרָה שְׁלֹא נִתְעַכְלוּ הַנִּיבִין אֲך' שְׁנִפְסְקוּ כָּל
 הַנִּיבִין וְיֵשׁ סָפֵק שְׁמַח נִשְׁמַט לֹא"ח גַּם בִּלְאֵי יוֹדֵעַ אֵס הִיָּה
 שְׁלֵם כֶּשֶׁהוּבָא לְשַׁחוּט יֵשׁ לְהַקֵּל בַּהֲפִ"מ, וְכֵן בִּידוּעַ שֶׁהוּבָא שְׁלֵם
 אֲפִילוּ יָדוּעַ שְׁנַעֲשֶׂה קוֹדֵם גִּמַר שְׁחִיטָה יֵשׁ לְהַקֵּל בַּהֲפִ"מ בַּהֲגָ"ג
 שְׁלִפִי רָחוֹת עֵינֵי הַמּוֹרָה אֵין צוֹ חֶשֶׁשׁ עֵיכוּל, אֶבֶל אֵס הַמּוֹרָה
 בְּעַלְמוֹ מִשׁוּפֵּק בִּזְדִּי אֵין לְהַקֵּל גַּם בַּהֲפִ"מ אֲלֹא בִידוּעַ שֶׁהִיָּה
 שְׁלֵם כֶּשֶׁהוּבָא לְשַׁחוּט וְלֹא יוֹדֵעַ אֵס לֹא"ח כו' ע"ש עוֹד
 פ"ד. ח) מ"ש בַּהֲגָ"ה שֶׁסְּס' וְכֵן אֵס נִשְׁבַר סִמּוֹךְ לְגוֹף כו' זֶהוּ
 ג"כ מֵהַאִו"ה שֶׁסְּס', וְכ' בְּתוּ"ק סָק"ג דִּין זֶה חוֹמְרָא בְּעַלְמָא וְלֹא
 נִמְלָא בְּזִס אֶחָד מֵהַרְאִשׁוֹנִים [לְהַחֲמִיר בְּנִשְׁבַר מַחֲשֵׁשׁ עֵיכוּל נִיבִיהַ]
 רַק בְּאִו"ה, וְגַם בְּאִו"ה כ"כ רַק מִלֵּד מִנְהַג וְאֲפִשֶׁר שִׁילָא הַמִּנְהַג
 מֵהָא דְּמִטְרִפִּין בְּנִשְׁבַר הַגָּף סִמּוֹךְ לְגוֹף מַחֲשֵׁשׁ שַׁע"י חוּזַק
 הַשְּׁבִירָה נִקְבָּה הִרְיָאָה וְה"כ חִיּוּשִׁין שְׁמַח נִשְׁמַט וְאִיעֵכּוּל נִיבִין
 לְכֵן נִרְאָה דָּאֵס רֹאִין שְׁלֹא נִפְסְקוּ הַנִּיבִין כֻּלָּם וְאֵין בִּיָּעוֹת
 וְשִׁינֵי מִרְאָה וְיֵשׁ לְהַקֵּל גַּם בִּלְאֵי הַפֶּרֶחַ שֶׁהָרִי גַם בְּנִשְׁמַט דַּעַת
 הַרְש"ל לְהַקֵּל בִּלְאֵי נִפְסְקוּ הַנִּיבִין וְכ"ש בְּנִשְׁבַר סִמּוֹךְ לְגוֹף ע"ש.
 וְהַסְכִּים אֲלֵינוּ בְּדַע"ת סָק"א אֲלֹא שְׁכ' דְּבִלְאֵי יֵשׁ לְאִסּוֹר מִלֵּד
 שְׁבִירַת הָעֵלֶם כְּדִלְקָמֵן סַע"ה, אֲך' בְּנִקְשָׁר שֶׁאִשׁוּ"י אִו בְּעוֹר
 וּבִשֶׁר שֶׁלֹּס בִּלְאֵי נִקְבַּ כֻּלָּם וְנִקְשָׁר שַׁע"י דְּכֶשֶׁר מִלְּאִשְׁבַּר יֵשׁ
 לְהַקֵּל גַּם בִּזְדִּי ע"ש. וְע' פֶּתַח סָק"ו מ"ש בַּסָּס שׁו"ת בְּתִי
 כַּהֲנִי. ט) וּמ"ש בַּהֲגָ"ה אֲע"פ שְׁחִזֹר וְנִקְשָׁר הַיֵּטֵב, מִלְּשׁוֹן
 הַיֵּטֵב לְמַד הַש"ךְ סָק"ה דְּאֲפִילוּ נִקְשָׁר שֶׁאִשׁוּ"י לֹא מֵהֵנִי אֲע"פ
 שְׁלִקְמָן סַע"ה מִכְשִׁיר הַרְמָ"א בְּנִקְשָׁר שַׁע"י הִיָּינוּ הִיכָא
 שֶׁהַטְרָפוֹת מִלֵּד עֲלָמוֹ אֶבֶל הַכָּא חִיּוּשִׁין לְעֵיכוּל נִיבִין וְאֲך' שְׁכ'
 הַרְמָ"א אֵס לֹא נִשְׁמַט וְאִיעֵכּוּל נִיבִין כֶּשֶׁר, נִשְׁבַר סִמּוֹךְ לְגוֹף
 חֲשׁוֹב כְּאֵלּוּ הוּא שְׁמוּטָה כְּדִלְעִיל ס' נ"ג סַע"ב בְּגָף שְׁנִשְׁבַר
 סִמּוֹךְ לְגוֹף דְּדִינוֹ כְּשִׁמּוּטָה [וְכ"כ הַתַּב"ש בְּצִכּוֹר שׁוֹר לְדָף כ"ד
 בְּגִמְרָא שֶׁסְּ] כ"כ בְּמַשְׁבָּז סָק"ג וְשַׁע"ד סָק"ה ע"ש. וּבִלְבָּשׁ
 בְּפִתְיָה אִתּוֹ א' עַד אִתּוֹ אִתּוֹ י"ג הָאֲרִיךְ טוֹבָא וְתו"ד לְדִינָא
 כִּךְ הוּא אֵס נִשְׁבַר הָעֵלֶם סִמּוֹךְ לְגוֹף וְחִזֹר וְנִקְשָׁר שֶׁאִשׁוּ"י בְּאֵין
 הַפֶּרֶחַ יֵשׁ לְאִסּוֹר אֲפִילוּ עוֹר וּבִשֶׁר שְׁלֵם וְגַם בְּדֵק בְּנִיבִין וְהֵם
 שְׁלָמִים דָּא"א בְּקִיּוֹתִים בְּעֵיכוּל, אֶבֶל בַּהֲפִ"מ עוֹר וּבִשֶׁר שְׁלֵם
 כֶּשֶׁר אֲפִילוּ בְּדִיקָה בְּנִיבִין א"ל וְהוֹכִיחַ בַּכְּמָה רָאוּת דְּמָה שֶׁהִיקָל
 הַרְמָ"א כָּאֵן בַּהֲפִ"מ הִיָּינוּ אֲפִילוּ בִלְאֵי בְּדִיקָה בְּנִיבִין [וְכ"כ
 בְּתַשׁוּ' נִיבִין קָמָא ס' כ', פֶּתַח סָק"ט ע"ש]. דְּבַהֲפִ"מ סָמְכִין
 אֲפּוֹסְקִים דָּס"ל דְּנִשְׁבַר סִמּוֹךְ לְגוֹף אֵין דִּינוֹ כְּשִׁמּוּטָה [וּמִנְשַׁבַּר
 הַגָּף אֵין רָאוּי דָּשֶׁם הַרְבֵּה קְדֻמוּנִים אֲוִסְרִין, אֶבֶל כָּאֵן לֹא נִמְלָא
 חוֹמְרָא

חומרא בנשבר מחשש עיכול ניבית רק בא"ה כו'. גדה"ק אות ו' וכן שחזר ונקשר יש ללרף דעת מהר"ש מאיברא וסייעתו שכ' גבי נשבר העלם במקום לוח"ג שצסימן נ"ו דמהני קשירה אפילו כשאין הטטרפות מלד עלמו רק מלד לוח"ג וה"ה הכא אף שהטטרפות מלד הניבין ואע"ג דהתם כ' הרמ"א שהעיקר כאוסרין ודלא כהר"ש מאיברא וסייעתו ש"ה שהטטרפות הוא מלד לוח"ג המוזכר בש"ס ובכל הפוסקים משא"כ בנשבר סמוך לגוף שלא מוכר בש"ס ובראשונים לחוש בזה להניבין רק הוא חומרת האחרונים, וכ"כ הגאון בנוכ"י שם וכ"מ בשפ"ד שם, ומ"ש הש"ך הנ"ל דנקשר שאש"י לא מהני בזה היינו דוקא בלא הפ"מ [ע"ל סוף אות ו' מ"ש בשם חגו"ס] וכ' בפתיחה אות ה' וז"ל אמנם חזינא דנהיג עלמא להתיר בהפ"מ בנשבר סמוך לגוף בלי שום בדיקה כגון שנמלא לאחר הביטול עכ"ל, וכ' בפנים סי' א' סע"ד והמחמיר לבדוק בניבין תע"ב, מיהו הא דמכשרין בהפ"מ וחזר ונקשר היינו דוקא אם העור והבשר שלמים ואם יש בהם נקב צעין שהעור והבשר או עכ"פ הבשר לבד חופה את רובו ע"ש באורך, ועוד כמה פ"ד בזה. י' וכ"ז בחזר ונקשר, אבל אם לא חזר ונקשר כלל. הלכ"ש שם סע"ג כ' דאפילו הניבין שלמים ויפס וגם העור ובשר שלם בלי נקב אסור מטעם דהוי תרי קולי בהפ"מ לבדוק הניבין היקל הרמ"א כאן רק בהפ"מ ובנשבר העלם ועוב"ח היקל הרמ"א לקמן סע"ה ג"כ רק בהפ"מ ותרי קולי בהפ"מ לא מקילין וכמ"ש השפ"ד סק"י צ"ב רק אם יש הפ"מ וסעודת מלוה יחד וכה"ג יש להתיר אם העו"צ שלמים ובדק בניבין וראה שלא נפסקו ולא נתעכלו ע"ש. ובפתיחה אות ז' באורך מזה ועוד פ"ד. אבל באמרי ברוך לסימן זה בסופו כ' לדינא דבהפ"מ יש להקל אף בלא נקשר וגם נפסקו הניבין אם רק לא נתעכלו, ובתפארת ישראל פה"מ פ' המקשה אות מ"ח השיג על השפ"ד בטעם תרי קולי בהפ"מ דהא אינן מענין אחד דחשש נשבר הוא מלד העלם וחשש עיכול הוא מלד הניבין ואין זה בגדר תרי קולא ע"ש. וכן בשו"ת בגדי ישע סי' ל' ושם ארי' בהשמטות וטעו"ד בקו"א סי' מ"ח חלקו על השפ"ד ולכ"ש מטעם זה דאין זה בגדר תרי קולי ע"ש. ובדעת סקט"ו כ' ע"ז ואני מוסיף מדנקט הרמ"א כאן וטוב להחמיר באין הפ"מ משמע דהוי רק חומרא בעלמא וכה"ג לא הוי תרי קולא וכן המנהג פשוט להקל בתרי קולא בהפ"מ בשני אברים וכ"כ לדינא דאם נשבר העלם סמוך לגוף ולא נקשר כלל ועו"צ שלם והניבין שלמים יש להתיר בהפ"מ לחוד בלא לורך סעו"מ כו' ע"ש. י"א) כ' במחזיק ברכה אות ט"ו בשם בתי כהונה וז"ל אם הביאו לפני המורה עלם הקולית בפני עלמו אחר שנחבשל ונתמסמם הבשר והגידין ורק הוא לבדו עומד צעינו והוא שבור סמוך לגוף יש להקל מכא כמה ספיקות ע"ש באורך עכ"ל המחבר, וע"ל סק"ו אות י"ג ולהלן עוד עיבודות מעין זה. י"ב) ומ"ש בהג"ה ומשערין דא' בגסה וב' בדקה ובטוף כו' וכ' הלכ"ש שם סק"י צ"ב דבטוף בינוני אגודל ובשאר עופות לפי גדלו וקטנו וכמדומה לי דדא' בגסה וב' בדקה נמי בגודלין משערין ע"ש. ובדגול מרובה כ' דבטוף גדול כגון אינדי"ק ואוואז שיעורו כרוחב אלבע ובתרנגולים סגי כשני שלישי אלבע בינוני ובקטנה לפי קטנה ע"ש. ובדעת סק"י צ"ב העלה דבהמות שלנו יש להקל למדוד דא' בגסה וב' בדקה באלבע הסמוך להגדל, ובטוף יש לשער כפי ערך אורך עלם הקולית בטוף נגד שיעור אברו בבהמה דקה וכ' שמדד והוא בעגל וכבש ערך ששה לאהל וי"ד. לענטעמעטער ובאוואז ערך ג' עד ד' לאהל וח' ל"מ ובבר אוואז פחות מזה וכן בתרנגולים והכל לפי גודל וקוטן כן יש לשער שיעור הסמוך לגוף חלק רביעי ממנו ולכל היותר חלק שני שביעית כזה 2/7 ע"ש שהשיג על הלכ"ש הובא בעמח"ב סק"י"א דהשיעורים היינו לבד הבוכנא והוא העלה דיש ללרף הבוכנא עד מקום הגיד

שבראש הבוכנא. וכ"ד הדע"ק סק"י"א ע"ש, וע"ל סי' נ"ג סק"ה אות א' ז'. וכ' עוד הלכ"ש שם סק"י"ד דאם בלא נשבר סמוך לגוף לפני המורה וראה שיעור ובשר שלם ולא בדק בניבין וגם לא מדד אם יש השיעור הנ"ל בטוף או בבהמה ואח"כ יש להתיר בהפ"מ וסעו"מ דיש בזה ספיקי טובא וכן אם בדק בניבין וראה שנפסקו ולא נתעכלו ולא מדד השיעור ואח"כ, אבל אם בדק וראה שנחבשלו ולא מדד השיעור אסור בכ"ע ע"ש. י"ג) לענין מ"ש בעמח"ב סק"י"א ואם נשבר באלכסון כו'. הלכ"ש שם כ' שמודדין מאמלעות השבר דעיקר השבר באמלעותו כמ"ש הש"ך בסימן נ"ג סק"ט רק שם כ' למדוד מהתחלת השבר ללד הגוף מטעם דהחשש שם שהעוקץ ינקב הריאה משא"כ הכא דהחשש מחמת חוץ השבירה מנדנד האבר מסתברא ודאי דמאמלעותו מודדין דשם עיקר חוץ השבירה ע"ש. ובדע"ק סק"ט כ' ופשוט ש"ל אלבע רחוק מהגוף כל שטח השבירה. ובמק"מ בקי"ח כ' דלטעם בכ"ש ושפ"ד הנ"ל אות ט' יש לשער מתחילת השבר ע"ש. אך בדעת שם הסכים להלכ"ש למדוד מאמלעותו כי להקל שומעין במה שהוא רק חומרא בעלמא, גם י"ל דאפילו להכ"ש ושפ"ד תליא ברוב השבר אם רובו חוץ לשיעור אף שמיטתו הו"ך השיעור יש להקל ע"ש. וע"ל סי' נ"ג סק"ו אות ג'. וכעין זה כ' בשו"ת טעו"ד תגינא בקי"ח סי' נ"א שנשאל בטוף שנשבר רגלה סמוך לגוף באלכסון ומהתחלת השבר להגוף לא היה רוחב אגודל ונקשר שאש"י והשאלה מלוא בלי ש"ק אחר שנחבשל רובו או כולו, אבל עם זה נחבשל עוד טוף ובשר ועומדים לסעודת שבת של שחרית והמורה הכשיר ויש מערערים עליו, והשיב דיפה הכשיר דודאי היה עור ובשר שלם מדלא הרגישו בשעת תלישה הנולות או בשעת מליחה והדחה וביטול וכ' דמה שהחמירו הפוסקים בנשבר סמוך לגוף מחשש עיכול ניבין היינו אם כל הנשבר כלה בתוך אגודל לגוף, אבל אם רק התחלת השבירה בתוך אגודל ורובו חוץ לאגודל הכל מודים דכשר ובפרט בליכא עוקץ כו' וע"ש ובסי' מ"ח שם ולעיל אות י' ודוק. י"ד) ומ"ש בהג"ה וטוב להחמיר במקום שאין הפ"מ. כ' ע"ז הש"ך סק"ו ונראה דאם רואה שנפסקו ואינו בקי בנתעכלו יש לאסור אף בהפ"מ, אבל בנשבר סמוך לגוף יש להקל בהפ"מ ודוק עכ"ל, ופירש השפ"ד שם בכוונת הש"ך דס"ל דהרמ"א קאי על כל מ"ש לעיל בין בשף מדוברתים שכ' דא"א בקיאיין בעיכול ובין בנשבר סמוך לגוף שכ' דטרפה בכל זה כ' כאן להתיר בהפ"מ, ע"ז כ' הש"ך דחילוק יש דבשף דוקא בלא נפסקו ולא נתעכלו הוא דיש להתיר בהפ"מ ובנשבר סמוך לגוף אף דנפסקו אלא שלא נתעכלו יש להתיר בהפ"מ כו' והפ"ח סק"ט הסכים להש"ך ודלא כבלי' שלא רבין כן בד' הש"ך וכ' עוד בשפ"ד שם ודע דאין חילוק בין טוף לבהמה ובהפ"מ יש להקל אף בטוף עכ"ל, וכ"כ החכ"א כלל כ"ד סעי"ז ע"ש. ובמק"מ סק"ט כ' וז"ל כ' דע"ק סק"ח דבטוף אין בקיאים בניבין, משמע דר"ל אף בהפ"מ, אבל מרמ"א ואחרונים מוכח להדיא להקל גם בטוף בהפ"מ ע"ש. וכ"כ בדעת סק"ג דלפי מ"ש הרמ"א דבהפ"מ יש להקל אין חילוק בין בהמה לעוף לדין וגם בטוף בקיאיין בבדיקת ניבין בהפ"מ כמו בבהמה ומ"ש הדע"ק דבטוף א"א בקיאיין היינו בלא הפ"מ ודלא כמק"מ הנ"ל ע"ש. אבל בס' ערוך השלחן סעט"ו מחלק בזה דבאוואז ואינדי"ק [וכ"כ בבלי' ושפ"ד בסימן נ"ו סק"י בשם דמ"א] לענין בדיקה בלוח"ג דבאוואז ואינדי"ק סמכין אבדיקתנו ע"ש. וכ"ש בבהמות נהגין לבדוק בניבין אם נתעכלו או לאו דבזה יש הפ"מ וגם הבדיקה קלה כידוע [שהניבין הם לבנים ויפס ואם הרה לבנוניתם והם כבשר בלוי וכמראה דם אדום כידוע שנחבשלו כלומר שנקרבו, שם סע"ח] אבל בתרנגולים לא נהגין לבדוק גם בלא נפסקו דאין בזה הפ"מ כ"כ וגם הבדיקה קשה בהם ע"ש. וכן אמר לי מו"ר הגאון מהר"י נ"י

ועוד מו"ל בירושלים ת"ו דבתרגומים כל שרואין שנשמת הבוקא ממקומו מטריפין ואין צודקין כלל אם נתעכלו הניבין או לא לפי שהם דקים וא"ל לעמוד עליהם עכ"ל, והוא כעין ש"כ הרש"ל ב"ש ע"כ סי' כ"ב בטעם הר"ל אות א' ע"ש. וכ"כ בעמ"ב סק"י ב' (פרו) ובמ"ש הש"ך הג"ל ואינו בקי בנתעכלו נחלקו בפירוש כיוונתו, הלכ"ש בפתיחה אות ד' ה' כתב דאין כוונתו כפשוטו דבריו דמיירי במי שידע בעלמו שאינו בקי בנתעכלו וזוהי מחיר בהפ"מ צ"ח בלא נפסקו ולא נתעכלו וזכר אף בנפסקו ולא נתעכלו והא' ליתא דבמדרכי הג"ל אות ו' כ' להדיא גבי נשמת אם אינו בקי אי איעכול ניביה או לא טרפה מספק ולמה כ' הש"ך דוקא אם רואה שנפסקו יש לאסור אע"כ דמ"ש הש"ך ואינו בקי בנתעכלו ר"ל דאין אין בקי'אין בזה"ל ביעיכול רק בהפ"מ כ' הרמ"א לסמוך

ו' ראש עצם הקולית המחובר לשוק שניתק ממקומו (יד) בשעור ובשר חופין בשרה אפילו איעכול ניביה. (וי"א דוקא (יד) כשעור וכו'. הש"ך סק"י כתב ובשר חופין את רובו) (תשובת הרא"ש כלל כ' סימן י'): דל"ע אי צעיק בנשמת עו"ב חופין את רובו, אבל ש"ח אם פסקו

לסמוך בהפ"מ אבדיקתו שלא נתעכלו ובנשבר גם בנפסקו יש לסמוך אבדיקתו והשיג על הנוב"י שסובר דהש"ך מיירי במי שידע בעלמו שאינו בקי בנתעכלו כו' וזה ליתא כנ"ל ע"ש. וע' דע"ק סק"י שמתוך ד' הנוב"י מהשגת הלכ"ש, וע' גדה"ק אות ו' שהאריך בסתירת ד' הלכ"ש וכ' דמהמדרכי אין ראה דהוא לא מיירי ברוחא שלא נפסקו והש"ך סק"ג כ' בשם רש"ל דבלא נפסקו לא מטריפין וסיים בשם רש"ל דכל שנתעכל ודאי נפסק א"כ כשרואה שלא נפסק ודאי לא נתעכל וא"ל בדיקה אודות עיכול והביא דברי הפר"ח סק"ט ופר"ט סק"ח ושפ"ד שם וסיים ועכ"פ לד' כולם מ"ש הש"ך ואינו בקי בנתעכלו הוא כפשוטו וכדעת הנוב"י הג"ל ע"ש באורך. ובדעת סק"י ג' הביא ג"כ לשון הפר"ח והפר"ט שמתואר דס"ל דהא דנקט הש"ך ואינו בקי בנתעכלו היינו שהמורה בעלמו הוא מסופק מלד חסרון ידיעה, אבל אם הוא יודע שלא נתעכלו אלא שמלד חומרת הפוסקים דבזה"ל א"ל בקי'אין בבדיקה אין להחמיר גם בנפסקו, והביא מטעמ"ד שם סי' נ' ש"כ ג"כ דלשון הש"ך משמע דהמורה אינו בקי וכהנוב"י ודעימיה, וכיון דהלכ"ש בעלמו מסיק בנשבר ונקטר שאש"י כשר בהפ"מ גם בלא בדיקה ניבין [כנ"ל אות ט'] א"כ גם בנשמת ולא נפסקו יש להקל גם בלא בדיקה ניבין דכל שלא נפסקו אין דרכן להתעכל וה"ה אם המורה אינו בקי ביעיכול וכ"כ שם בפנים לדינא דבהפ"מ יש להקל גם בנשמת ונפסקו הניבין ולפי ראות עיני המורה ליכא עיכול הניבין, ובנשבר העלם סמוך לגוף אם ראש הבוכנא שלם יש להקל בהפ"מ גם בנפסקו הניבין והמורה אינו בקי לא נתעכלו ע"ש עוד פ"ד. (מז) ומ"ש בהג"ה אם לא נשמת הירך ואיעכול ניביה כשר, כ"כ במדרכי שם ור"ח מדרגתו בגמרא שם (נד:) ציקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ומסיק והוא דאיעכול ניביה [אלמא תרומיהו צעיק נשמת ועיכול ניביה אבל ע"כ בלא נשמת כשר כמו נשמת בלא ע"כ. חגו"ש סק"י] עכ"ל, וכ' ע"ז הב"י ופשוט הוא, ולא הביאו בשו"ע מרוב פשיטותו וכ"כ האו"ה שם בשם סמ"ק והגשע"ד שם והלכ"ש סע"ג והרש"ל שם, אך הפר"ח סק"י חולק על המדרכי ודעימיה דגמרא שם אין ראייה רק בנשמת בלא ע"כ אבל ע"כ בלא נשמת אין ראייה דכשר ומסתברא כיון דע"כ סוף הירך להשמת וטרפה, וכ"מ מהרש"א שהוצא בשו"ע לקמן סע"ו ע"ש. אמנם התב"ש בצכור שור שם חמה עליו איך מלאו לבו לחלק על הקדמונים ולהוסיף על הטרפות מסבירא בעלמא דסוף הירך להשמת דמנ"ל הא והאריך וסתר כל דבריו ע"ש. וכ"כ הכו"פ סק"ז וחגו"ש ושפ"ד שם והלכ"ש שם סק"י א ופוא"ח דאין בכל דברי הפר"ח שום הכרע ופשוט דהלכה היא כהב"י ורמ"א וסייעתם והיה דהרש"א ושו"ע סע"ו הטעם דנשבר סמוך לגוף הוי כנשמת ודלא כהפר"ח ע"ש. (יז) וכ' ע"ז הב"י סק"י שהעידו לפניו כמה וכמה מנקרים דבשוורים שפועים עמהם מלאכה ואח"כ שוחטים אותם רובם ככולם אין בהם ניבין [ע"ל סוף אות ג' שכתבתי בשם ערוה"ש שרק הגיד קטן אין בהם. וכן אמרו לי המנקרים מפעיה"ק ירושלים ת"ו] ואומרים שמחמת מלאכה ניתקו הניבין ופסק דאין להחמיר רק אם רואין שצחייה לולע ומלד השני שאינו לולע נמלאים ניבין שזה מורה שאינו מחמת מלאכה ניתקו הניבין מלד א' הוי ריעותא בניבין ויש להחמיר כפר"ח אף שאינו נשמת וה"ה שאר ריעותא הן דס והן משורטט על הבוכנא מלד שולע ולא מלד השני יש להחמיר כך שמעתי ור"ח מדרגתו גדולים עכ"ל, והביאו השפ"ד שם בקלרה ע"ש מ"ש בזה. ובשו"ת טעו"ד תנינא סי' ר"א שנשאל בשוורים העושין מלאכה והיה על הבוכנא כמה שריטות והיתרות שלמים ויפ"ס רק הגיד קטן נחסר והשיב דודאי מותר כמ"ש האחרונים דבשוורים העושים מלאכה אף דאיעכול ניביה כשרה משום דהוי מחמת מלאכה שהבוכנא מתנדנד לבאן ולבאן ועי"ז נתעכלו א"כ אף השרטות נעשו מכח הנידוד וחיכוך ואם ביעיכול ניב' שהוא מדינא דגמרא. סמכין אסבירא דמלאכה כ"ש בשריטות שהוא מאחרונים דיש לסמוך שנעשו מחמת מלאכה וכן י"ל בזה ס"ס שמה נבירא חסר הגיד קטן ושמה אין זה ניבין [ע"ל אות ג' ד'] ולפי"ז גם בשוורים שאין עושים מלאכה מותר ואח"כ חזר וכ' דלא הוי ס"ס דתולין במלוי כיון דחזיקן שריטות מוכח דשף והעיקר דמחמת מלאכה כשר ושלח מחמת מלאכה טרפה ע"ש, והביאו בדעת סק"י ושהיגו וכ' דאין חילוק בדין עיכול ניבין ושרטותין בבוכנא בין שוורים שפועים בהם מלאכה ובין אין עושים אלא בלא"ה היקל היבא שהבוכנא במקומו ונתעכלו הניבין דאין העיכול גורם שמוטת הירך ודלא כהפר"ח הג"ל וה"ה בלולעת או שריטות וכדעת מהר"מ מרומינברג הובא לעיל סק"ב אות ג' ע"ש. (יח) כ' הר"ן ומסתברא דאם ניטלה הירך טרפה ואע"ג דלא איעכול ניביה דכי מכשרין כי לא איעכול אע"ג דאיעפסיק היינו משום דהדרא וצריא והכא לא אפשר כיון דניטלה עכ"ל, והביאו הב"י ואחרונים. והקשה הדמש"א ופוא"ח הא זה נבלה מיקרי כדאמר ר' אלעזר שם (כ"א). ומזה ש"כ הר"ן טרפה ובלשון מסתברא ותיירן הכנה"ג הגב"י אות י' דהא דא"ר אלעזר שם ניטל הירך וחלל שלה ניכר נבלה פרש"י והר"ן וחלל שלה ניכר לא שניטל העלם עם קלת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חלי הירך או שלישייתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהוי כדתנן בהמה שנחתכו רגליה מן ארכובה ולמעלה טרפה אלא כשניטל כל הבשר עד שגראית גופה של מקום החתך כעין חלל הוי נבלה עכ"ל, והן הן דברי הר"ן כאן ומסתברא דאם ניטלה הירך כו' כלומר שניטל העלם עם קלת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור וחופה את המכה טרפה כדתנן בהמה שנחתכה רגליה כו' עכ"ל כנ"ג והוא פירוש נכון וצדור בד' הר"ן בלי שום דוחק וע' פר"ח סק"ט וגדה"ק אות ג' מ"ש בזה, אך הלכ"ש בפתיחה אות י"ג נתקשה ג"כ בד' הר"ן כנ"ל וכ' וס' כנה"ג אין בידי וביאר כוונת הר"ן במ"ש ומסתברא דאם ניטלה הירך דהיינו שילא הבוכנא לגמרי מתוך האסיפתא טרפה אף בלא איעכול ניב' ובקא דאטמא דשף דצעיק ע"כ היינו רק שניתק מחיצורו ולא ילא מהאסיפתא לחוץ והעלם עפי"ז בפנים כמה פ"ד ע"ש באורך. אבל כל האחרונים חולקים עליו בזה כמשנ"ל סק"ב אות א' ע"ש. (יט) אם נשמת עלם הקוליא מתחלת ברייתו דעת הפר"ח שם להפסיד דבזה לא שייך עיכול אלא איעפסיק, והפר"ח שם השיגו דגם בזה שייך עיכול ולקי

פסקו כרמ"א. ובאורך קלת ואיזה פ"ד מבואר ביסה"ז ס"ק [ד]:

(פז) מראש עצם וכו'. וכן אם היתר מחובר בערקוס שקורין טשי"ך טרפה למ"ס לעיל סק"א (פרישה

וש"ך סק"ח) אבל בין הערקוס לתחתון כשרה (שפ"ד סק"ח ועו"פ) ובאורך קלת מכל זה.

מבואר ביסה"ז ס"ק [ה]:

(פז) תואר רגל. והיתר מגיע לארץ והולך עליו, אבל בלא"ה כשר אף שיש לה תואר רגל (כו"פ סק"י

ועו"פ) ועוד מזה. ומ"ס ועומדת במקום הרגלים כו'. וכמה עובדות מענינים אלו הכל מבואר ביסה"ז שם מאות ז' ואילך ע"ס:

נשבר

דאטמא וכו' שזה אינו מחזור והוכיח דעיקר כהמפרשים דשמוטת ירך היינו בוקא דאטמא וטרפה בנפסק ואיעכול ניבי, אבל נשמט ראש עלם הקולית המחובר לשוק כשר אפילו נפסקו ונתעכלו הניבין והציאו הטור וכו' הכ"י שז"ד רש"י והרמב"ם ורא"ש בתשו' ור"ן ורי"ו וכו"פ בשו"ע. א) ולענין איבעינן בזה עור ובשר חופין את רובו כמו בנשבר או לא. הרמ"א בתו"ח שם סע"ז אחר שהציא דברי הרשב"א וב"י הנ"ל כ' ובתשובת הרא"ש כלל כ' סימן י' כתב דאין להכשיר רק כשעור ובשר חופין את רובו עכ"ל, וכ"כ כאן בהג"ה. וכו' ע"ז הש"ך סק"ז ול"ע דבתשובת הרא"ש שם מיירי דוקא בנשבר, אבל בנשמט נראה דאין חילוק וכו' הרשב"א בתשובה ח"א סי' פ"ט דאין חילוק בעו"ב חופין את רובו אלא בנשבר, אבל לא בנשמט ומבואר שם מדבריו דאפילו בנשמט עלם הקולית ממקום חיבורו בגוף אין חילוק בין עוב"ה את רובו וכו' שם בזה כו' עכ"ל, אולם הפר"ח סק"א והכנה"ג הגב"י אות מ"ה כ' ע"ד הש"ך דמה שליון הרמ"א בתו"ח תשובת הרא"ש כלל כ' סימן י' ט"ס הוא ול"ל סימן י"ו ושם נראה מדבריו דנשמט יש לו דין נשבר כמ"ס בדברי חמודות פרק המקשה אות מ' ע"ס. ולדינא כ' הפר"ח שם דעיקר כדעת הרשב"א, אבל הכנה"ג שם ופר"ח סק"י ומנחת יעקב שם סקט"ז ובה"י וזל"י סק"ז וחכ"א שם סע"כ ושפ"ד סק"א פוסקים כרמ"א דבעינן בזה עובד"ר וכמ"ס הרא"ש בתשובה. ב) כ' בשפ"ד שם דאף שכ' הרמ"א בסע"ה דא"א בקיחין דין חיפוי בשר זהו רק בנשבר, אבל בנשמט ודאי דלא החמיר כיון שלדעת הרשב"א א"ל חיפוי בשר כלל ע"ס. וכו' הלכ"ס שם סע"ז סק"ה דלריך שלא יהיה לקותא או מסמום בנשבר החופה דכל שנתמסמם הוי כאלו אינו ואין שמו חופה, אבל בעור אינו מזיק לקותא ומסמום, ושינוי מראה אינו מזיק בנשמט אף בנשבר ע"ס הרבה פ"ד בזה. ובשו"ת טטו"ד בקו"א סס"י ג' נשאל בנתמסמם מעט ואחר שגררו למעלה היה הבשר תחתיו שלם ויפה וכו' דפשוט דעיקר חלוו בנשבר הסמוך לעלם אם הוא שלם ויפה או לא, וכ"כ בדע"ת סקכ"ה דאם נתמסמם הבשר הסמוך לעלם אף דאיכא בשר שלם ע"ג המכמום מבחוץ אסור אבל אם הבשר הסמוך לעלם שלם אף שנתמסמם מבחוץ יש להקל ע"ס. ובשו"ת שם ארי' בהוספות סי' י"ב שכ' דאם לא נתמסמם רק שיש אדמיות בנשבר מכח השבירה אינו מזיק כלל דאל"כ דין זה דעו"ב חופין איך משכחת לה דא"א שישבר העלם ולא יהיה אדמיות בנשבר ע"ס:

דלקי מבטן וגם דלא בקיחין או מתחילת צרייתו הוא או אח"כ וכ"פ השפ"ד סק"ח להטריף בזה, והלכ"ס שם סק"ז העלה ע"ס, דהוי ספק טרפה ובגדה"ק אות ז' לידד להקל עפ"ד הרמב"ן לשיטת הרמב"ם, אך בדע"ת סק"ח לשיטתו דלעיל אות ג' העלה דאם מצרייתו נפסק הגיד קטן אף שהיתרות שלמים יש

לאסור גם בהפ"מ ואם הגיד קטן שלם יש להקל בהפ"מ גם בנתעכלו היתרות ע"ס:

[ד] בס"ק הקודם נתבאר

דהא דארי' אמר רב שמוטת ירך טרפה פרש"י ותוספות ועו"פ דהיינו בוקא דאטמא דשא מדוכתי' והוא בראש עלם הקולית המחובר לגוף דאינו מטריף אלא בדאיכיל

ניביה וכתב הרשב"א בתוה"א (מ"ז:) ובקלר דאיכא מאן דמפרש שמוטת הירך היינו שנשמט ראש עלם הקולית התחתון המחובר לשוק וטרפה אפילו בדלא איפסיק ואיעכול ניבי' דבשמוטת ירך לא הוכירו איפסיק ואיעכול ניבי' כמו בבוקא

דאטמא וכו' שזה אינו מחזור והוכיח דעיקר כהמפרשים דשמוטת ירך היינו בוקא דאטמא וטרפה בנפסק ואיעכול ניבי, אבל נשמט ראש עלם הקולית המחובר לשוק כשר אפילו נפסקו ונתעכלו הניבין והציאו הטור וכו' הכ"י שז"ד רש"י והרמב"ם ורא"ש בתשו' ור"ן ורי"ו וכו"פ בשו"ע. א) ולענין איבעינן בזה עור ובשר חופין את רובו כמו בנשבר או לא. הרמ"א בתו"ח שם סע"ז אחר שהציא דברי הרשב"א וב"י הנ"ל כ' ובתשובת הרא"ש כלל כ' סימן י' כתב דאין להכשיר רק כשעור ובשר חופין את רובו עכ"ל, וכ"כ כאן בהג"ה. וכו' ע"ז הש"ך סק"ז ול"ע דבתשובת הרא"ש שם מיירי דוקא בנשבר, אבל בנשמט נראה דאין חילוק וכו' הרשב"א בתשובה ח"א סי' פ"ט דאין חילוק בעו"ב חופין את רובו אלא בנשבר, אבל לא בנשמט ומבואר שם מדבריו דאפילו בנשמט עלם הקולית ממקום חיבורו בגוף אין חילוק בין עוב"ה את רובו וכו' שם בזה כו' עכ"ל, אולם הפר"ח סק"א והכנה"ג הגב"י אות מ"ה כ' ע"ד הש"ך דמה שליון הרמ"א בתו"ח תשובת הרא"ש כלל כ' סימן י' ט"ס הוא ול"ל סימן י"ו ושם נראה מדבריו דנשמט יש לו דין נשבר כמ"ס בדברי חמודות פרק המקשה אות מ' ע"ס. ולדינא כ' הפר"ח שם דעיקר כדעת הרשב"א, אבל הכנה"ג שם ופר"ח סק"י ומנחת יעקב שם סקט"ז ובה"י וזל"י סק"ז וחכ"א שם סע"כ ושפ"ד סק"א פוסקים כרמ"א דבעינן בזה עובד"ר וכמ"ס הרא"ש בתשובה. ב) כ' בשפ"ד שם דאף שכ' הרמ"א בסע"ה דא"א בקיחין דין חיפוי בשר זהו רק בנשבר, אבל בנשמט ודאי דלא החמיר כיון שלדעת הרשב"א א"ל חיפוי בשר כלל ע"ס. וכו' הלכ"ס שם סע"ז סק"ה דלריך שלא יהיה לקותא או מסמום בנשבר החופה דכל שנתמסמם הוי כאלו אינו ואין שמו חופה, אבל בעור אינו מזיק לקותא ומסמום, ושינוי מראה אינו מזיק בנשמט אף בנשבר ע"ס הרבה פ"ד בזה. ובשו"ת טטו"ד בקו"א סס"י ג' נשאל בנתמסמם מעט ואחר שגררו למעלה היה הבשר תחתיו שלם ויפה וכו' דפשוט דעיקר חלוו בנשבר הסמוך לעלם אם הוא שלם ויפה או לא, וכ"כ בדע"ת סקכ"ה דאם נתמסמם הבשר הסמוך לעלם אף דאיכא בשר שלם ע"ג המכמום מבחוץ אסור אבל אם הבשר הסמוך לעלם שלם אף שנתמסמם מבחוץ יש להקל ע"ס. ובשו"ת שם ארי' בהוספות סי' י"ב שכ' דאם לא נתמסמם רק שיש אדמיות בנשבר מכח השבירה אינו מזיק כלל דאל"כ דין זה דעו"ב חופין איך משכחת לה דא"א שישבר העלם ולא יהיה אדמיות בנשבר ע"ס:

[ה] בגמרא שם (כ"ח:) תנן התם בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא ג' הרי זה מוס א"ר הונא לא שנו [דהוי מוס לגבוה הא להדיוט שרי, פרש"י] אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טרפה נמי הוי מ"ט כל יתר כנטול דמי עכ"ל הש"ס, ויש בזה ג' שיטות, שיטת רש"י יתר כנטול יתר אחד כחסר אחד והוי כבעלת רגל א' וטרפה דהוי כשמוטת הירך בבהמה, ושיטת הרמב"ן דיתר כנטול הוא ומקומו הדבוק בו לבד, ושיטת הרשב"א דיתר כנטול הוא לבדו. ולכל אחד מהשיטות יש קולא וחומרא ונתבאר לעיל סס"י מ"א, ודעת רוב הפוסקים כשיטת רש"י, וכ"ד הטור ושו"ע כאן ובשו"מ. א) ומ"ס בפנים והוא שיהיה זה היתר כו' כ"כ הטור ומה שסיים הטור בכ"מ שהוא מחובר בין במקום לזה"ג או למטה מהן, פירש הכ"י למטה מהן היינו שהיתר מחובר בין פרק התחתון לשוק [ר"ל בערקוס שהוא בין פרק התחתון להשוק. דרישה ופרישה] כיון דנחתך שם טרפה לדעת רש"י ה"ה דאם מחובר שם יתר ג"כ טרפה ואין לפרש דקאי על פרק התחתון דכיון שאם נחתך בפרק התחתון כשר וכמ"ס הטור בעלמו בתחילת הסימן אין לפסול ביתר המחובר שם יתר מאלו נחתך שם כו' וכ"כ רבינו ירוחם והמרדכי בשם ראב"ן ע"ס שכ' עוד שני פירושים וכו' הדרישה דפירוש זה עיקר ע"ס וכ"כ האו"ה סי' כ' דין י"ב והרמ"א בתו"ח סי' פ"ז סע"ד והרש"ל ביש"ש פא"ט סי' י"ח וסי' ק"ו והב"ח וכן מסיק הט"ז בסוף סק"ד וכ"מ בש"ך סק"ח דלא הוסיף רק בערקוס משמע דלמטה מערקוס דכל פרק התחתון אין יתרת אסור וכ"כ בפלתי סק"ה ושפ"ד סק"ח ועו"א"ח ודלא כהפר"ח סק"ז והסכים עמו הפר"ח סק"א לאסור יתרת בפרק התחתון לשיטת רש"י בכל יתר כנטול דמי ע"ס באורך. ב) ומ"ס בהג"ה דוקא דיש לה תואר רגל ועומדת במקום הרגלים כ"כ במרדכי סי' תרל"ו בשם ראב"ן וז"ל כ' ראב"ן אי איכא לאותו היתר בכירא כגון שאחד עומד במקומו ואחד שלא במקומו כשרה כו', ואם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליו אינו רגל אלא תלתולי בשר וכשרה. ואם למטה מארכובה הנמכרת עם הראש יולאים רגלים אפילו מגיעים לארץ כשרה וכן מ"כ בשם או"ז. וכו' עוד המרדכי וכבר היה מעשה בתרגומות א' שהיתה יתרת היינו רגל שלישי ממש ללד הזנב ולא היה דבוק כלל לאחד מרגלים והחירו. שוב בא מעשה לפני רבותי בתרגומות שהיה לה במקום לזה"ג למעלה בירך אלבע א' יתר והיה בו עלם ולפורן ונחלקו בדבר

יש אוסרין מטעם כל יתר כנטול דמי ויש מתירין ואומרים דקא רגל הוא יתר וטרפה, אבל אלבע לא ורבינו יהודה השיב להסיר דלא אמרינן יתר כנטול דמי אלא ביתר שהוא כיוולא בעומד כגון יתרת רגל, אבל לא יתרת דבר אחר שאינו רגל כגון אם עלתה שם יבלת ובה עלם לא מיטרפא בהמה בהכי עכ"ל, והביאו

הב"י ואו"ה שם ובהגהות שע"ד
סי' פ"ז והרמ"א בתו"ח שם
וכ"פ כאן בהג"ה והפר"ח שם
הציאו ג"כ, ובשנים הודה ביתר
רגל וחזינו מביע לארץ, וביתר
אלצב הנ"ל דכשרה כמ"ש הב"י
בשם מרדכי, אבל מה שהתירו
ביתר שאינו עומד במקום
הרגלים הנ"ל כ' דאין לסמוך
ע"ז דהוא רק לשיטת הרמב"ן
ורש"א ביתר כנ"ד, אבל לשיטת
רש"י והרמב"ם אף באינו עומד

במקום הרגלים הו"ל יתר וכנ"ד וטרפה ע"ש. אבל המשב"ז סק"ד השיג עליו והעלה דגם לרש"י ודעימי' כשר באינו עומד במקומו כמ"ש הד"מ בסימן מ"א. וכ"פ בחכ"א סוף כלל כ"ד ע"ש. וע"ל סימן מ"א סקט"ו אות א' וב' ובסי' מ"ב סק"ז אות ב'. (ג) בס' מכתם לדוד סימן ב' כתב שנשאל כמה שאירע בעירו בשנת ה'תק"ק בריה משוכה מאד היינו כבש' א' שהיה לו ששה קרנים ושני

(יז) נשבר ויצא לחוץ. כל ילא לחוץ שצמי' זה לאו דוקא
שילא העלם לחוץ ממש אלא כל שנתגלה קלח הצער
לאויר העולם דהיינו שיש נקב צעור וצער באופן שנתגלה
השבירה מקרי ילא לחוץ (פר"ח סקי"ד ועוא"ח). ופירוש

עוב"ח רוב עוביו ורוב הקיפו.
ועוד פרטי דינים מזכור
ביסה"צ ס"ק [ו] ע"ס
אות ב' :

(יח) בשׂרה. אפילו האזר
עלמנו (שׂך סק״י) והיינו
מדינא, אזל כוהגין להשליך
האזר אפילו אין ריעותא
בעור ובשר ואין מכסירים
רק כשחזר ונקשר ואף שזר
על שזר מהני אך לעני בדבר

חשוב ח'ין להשליך (שפ"ד שס) ועוד מזה. וממ"ש בפנים ואם נפל קלת מהעלם כו' מצואר ביסה"ב שם חות ה' :

(ימץ) במקום שאינו נמרץ וכו'. כגון שגשג צפרק התחתון.
ובאורך

גידו הערה ומשחין משניהם בפעם א' וד' בימי זכר וז' כיסים ומאחריו היה ז' נקבים ומוליד רעי ג"כ משניהם וגם היה לו ז' רגלים נוספות מאחריו בלורת רגל ממש בפני עלמן רק שלא היו מגיעות לארץ והאריך והוכיח מהפוסקים רוא"ח דכלל השינויים הגל"ח אין בהם ספק טרפות רק בזה שיש בו ז' נקבים שמוליד רעי דלולי יש לו ג"כ ז' חלחוליות לכלל הפירושים ביתר כנטול דמי הו"ל ניקבו הדקין וטרפה כמ"ש מהר"ם הלוי הובא לעיל ס"י מ"ז ומסיק דיש לשחוט הכבש בלא ברכה ככל דבר דחלילוד צו ריעוהא ואח"כ יבדוק ואם לא ימלא בו אלא חלחולית אחת רק צפיו יש ז' נקבים כשרה ואם ימלא ז' חלחולית טרפה ממטעם הגל"ח, ומהר"י מולכי בספרו שלחן גבוה סי' ז' חלק עליו וז' דהחשש בזה הוא רק משום יתר רגל ולא משום יתר מעי חלכל הוא דחה דבריו דמשום יתר רגל אין חשש כלל כיון שלא הגיע לארץ דעיקר הוא כמ"ש הראשון וסייעתו הגל"ח ע"כ אין בזה רק משום יתר מעי והדר דינא דישחוט בלא ברכה ולבדוק אם יש ז' חלחולית או אחת ע"ש דברי כל אור"ח באריכות. ד) ומ"ש ואם נבראת חסר רגל א' טרפה הוא מגמרא שם א"ר הוגא ל"ש כו', אבל חסר ויתר ברגל טרפה כג"ל ריש ס"ק זה וזכ"פ הרמב"ם פ"ח ה"א וס"פ, ומ"ש הב"י דנבראת חסר רגל להרמב"ם כשרה ולהרשב"א טרפה כבר תפסו עליו בזה הרמ"א בד"מ סק"ז ובתו"ח שם סע"ה והרש"ל ב"ש ס"י ק"ו והב"ח ופכ"ח סק"ג ועו"א ח"ע"ש. ועי' פר"ת סק"ז וכו"פ סק"ו ושפ"ד סק"ח מה שמישבים דברי הב"י ע"ש. וע' לבוש סע"ד הא דנבראת חסר רגל טרפה היינו דוקא שנבראת חסר עלם ההעליון או האמלעי, אבל אם נבראת חסר עלם התחתון יש להכשיר אע"פ שאם נחתך תוך הפרק [ע"ל אות א' במוסגר] טרפה וזהו רק מספק שח"א נגע בשוק או בלוי"ג דבידי אדם א"א ללמס, אבל בידי שמים דאפשר ללמס כשר ע"ש. ובמנחת יעקב שם סק"ט השיג על הלבוש ומטריף בזה, ובמק"מ סק"ז השיג על המנח"י וז' דעיקר הוא כהלכות, וכ"כ בס' אב"י, וז' חלכל בדע"ח סק"ג כ' אף שלד' הבה"ג יש להקל בזה ומ"מ למעשה ל"ע ע"ש דבריהם באורך. דה) מעשה ב"י שנו"ל וברגליו הראשונים היה הארכובה הנמכרת עם הראש כפופים ולא יכול לפשוט והיה הולך על צרכיו ומן הערקוב ולמעלה היו אצביו שוים ובלא שום היכר שצירה או חסרון ורגליו האחרונים היו פשוטות והולך עליהם כדרך שאר צע"ח והכשיר כ"כ הלחם הפנים סק"ג והביאו הב"י סק"א והשפ"ד סוף סי' זה, וכ' השפ"ד דזהו פשוט וגם אם חיתרמי כה"ג ברגלים האחרונים לא ידענא איסור צרור לזה ומ"מ אם היה בל לפני לא הייתי מתירו מחשש לזה"ג אף דמתולדה הוא אפ"ה יש לחוש לפסוקת הגידין ע"ש. וע' מק"מ סי' נ"ו סק"א שכ' ע"ד השפ"ד דבהפ"ח אין לחוש לפסיקת לזה"ג, אומנם בדע"ת סי' נ"ו סק"ז השיג על המק"מ ונוטה לד' השפ"ד דאף דמתולדה הוא מ"מ ע"י הכפיפה וההילוך אח"כ על צרכיו יש לחוש שעי"ז נתקלקלו לזה"ג, אבל עכ"פ מהני בזה צדיקת לזה"ג גם בזה"ז ע"ש. ו) עוד מעשה בכבש אחד שנברא חסר ברגליו האחרונים כל הפרק התחתון הנמכר עם הראש רק חסיה קטנה היה במקום הפרק המזכר מחובר בשוק וקבוע בו פרסות והיה הכבש הולך כבעל רגלים גמורות והכשיר כ"כ בשו"ת חינוך בית יהודה ס"י נ"ג הביאו תו"ז הספרדי סי' פ"ג אות נ"ב ע"ש :

[ו] בגמרא שם (ע"ו:) ת"ר נשבר העלם וילא לחוץ אס עור ובשר חופין את רובו מותר ואס לאו אסור וכמה רובו ר"ד א"ר יוחנן רוב עובי' וא"ל רוב הקיפו א"ר פפא הלכך בעינן רוב עובי' ורוב הקיפו. ופרש"י רוב עובי', שלא ילא רוב השצירה לחוץ אלא מועט חלל העלם נגלה ורובו נכסה. רוב הקיפו, עוביו של עלם לא מעלה ולא מוריד אס רוב היקף הבשר שסביב העלם על השבר קיים אפילו נהפך חלל העלם וילא דרך נקב הקטן כשר, ואס רוב היקף העלם סביב השצירה מגולה [יהר"ן העתק פרש"י בזה"ל ואס רוב היקף הבשר סביב השצירה אינו קיים] אפילו כיוונה בליטת ראש השצירה ללד בשר הקיים והרי כל חלל העלם נכסה אפ"ה טרפה. ולרב פפא דבעי רוב עוביו ורוב הקיפו בעינן שיהא רוב עוביו נכסה שלא ילא רוב החלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים עכ"ל פרש"י, וכ' ע"ז הרא"ש שם סי' ח' ולדבריו אין הדבר תלוי ברוב בשר כלל כי לפעמים ילא ראש העלם הנשבר דרך נקב קטן כו' הלכך נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העלם אלא ברוב בשר קיים וחופה את רוב העלם, אלא דפליגי חי משפרינן ברוב עובי' או ברוב הקיפו ולפעמים אין העלם עגול ממש אלא רחב

וצאורך קלת מזה. וממ"ש והאבר אסור מדרבנן. ואם מותר ליתן אותו האבר לבני נח. הכל מצוה ציסה"צ שם אית

ו' ז' :

(כ) גם מעט מהמותר וכו'. כל הלורך בדיון זה למעשה

כבר נתבאר לעיל סימן

נ"ג בעמ"ס סק"ג וציסה"צ

סק"א אות ה' ע"ס :

(כא) לחתכו קודם שימלחנו.

ובדיעבד אם לא חתכו

ומלחו או בשלו או ללו האבר

עם שאר הבשר הדין מצוה

ציסה"צ שם אות ח' ע' :

(כב) להטריף וכו'. והטעמים

בזה. ודברי האחרונים

ע"ז מצוה ציסה"צ שם אות י' :

(כג) במקום הפ"מ וכו'. ר"ל

אם עור ובשר חופין

ואין שם נקב שכתב לעיל דהמנהג להטריף, ע"ז כ' כאן

דבהפ"מ יש להקל בזה"ג, כ"כ השפ"ד סקי"ד ולב"ש סי'

א' סע"ו. ועוד מדבריהם. וד' שאר אחרונים בזה. מצוה

ציסה"צ שם אות י"א :

(כד) חזר ונקשר גודגין להבשירה. ומדכתב ונקשר סתם

ולא כ' ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו משמע

דאפילו נקשר רק שבר על שבר כשר אף באין הפ"מ אם

עור ובשר שלם ואין ניכר ריעותא כלל (ט"ד סקי"ד וכו"פ

סקט"ז ועו"א"ח) ואם נמלא נשבר העלם אחר הביטול ולא

מודע אם היה העור והבשר שלם כמה עובדות מזה מצוה

ציסה"צ שם מאות י"ז ולהלן :

נשבר

ובלב"ש בפתיחה אות כ"ז השיג על המנח"י וכ' דכל שיש נקב

אח רובו גם לדעת המחבר ע"ס. וע' משב"ז סק"ט דמשמע קלת כהמנח"י ע"ס ודוק. ובגדה"ק אות ט' שהאריך לפל' בזה

ומציאר בדבריו דעיקר כד' הפר"ח ע"ס. וע"ל סקי"ב סוף אות ב' דמ"מ בעינן שהשבר ניתק ממקומו וינקס ליד חוץ בחפון

שפני השבר רואה חויר העולם אף שאינו בולט לחוץ ע"ס. ג) כ' הכל בו וז"ל כ' הראב"ד בתשובה דדוקא ילא לחוץ ששלט בו

החויר אבל נשבר העלם בחלל הגוף לפניו [פי' שנשבר העלם במקום דבקויו בגוף ונקרע שם הבשר שבין הללעות והשבר מגולה

לחלל הגוף לפניו. גדה"ק שם] חע"פ שלא מן הבשר לגמרי כשרה דכיון שאין החויר שולט בו הדרא בריא ע"כ. וי"א דילא

לפנים כי לא לחוץ דמי עכ"ל הכ"ז, והביאו הב"י והסכים להלכה כהראב"ד וכ"כ הפר"ח סק"כ דעיקר כהראב"ד והסכמת הב"י

ע"ס. ומהריק"ש אחר שהעתיק דברי הראב"ד וז"ל הכ"ז כ' ונ"מ לפי זה בהמה או עוף הבא לפניו בעוד שהשבר בן יומו או

יומים כשר בדיוקה אם לא נמלא נקב ולא קו"ד על העור מבחוץ. ומעשה באל לפניו בעוף שהיה שבר העלם לחלל והורה מורנו

הרב מגן אברהם הלכה למעשה להכשיר. ומ"מ בעלם קילית העוף נ"ל שלריך בדיוקה שלא יהיה שום ריעותא בדיוקן כנגד

השבר, ואם לא ניקב בשר הפרישה שבין הירך והגוף ליכא למוחש למידי אפילו יש עוקן חד בשבר העלם עכ"ל, הובא בס' ימין

משה סק"ג וסק"ז ובעו"א"ח ע"ס. וע' דע"ת סקל"ד וסקל"ה שהאריך בזה וכ' דכ"ז הוא מדינא, אבל מלד המנהג יבואר לקמן אות

י"א חיד' יש להורות ע"ס. ד) כ' הדע"ק סק"א ניפוח בעלם כעין רקבון אין בו חשש נשבר וילא לחוץ. עוד שם בסקי"ד אם

רק קלת עובי העלם נשבר אין חשש ילא לחוץ, והביאו המק"מ סק"ח וכ' דל"ע אי כוונתו רק כיון דנשאר העלם בחיבורו לא

שייך חשש שמה פעם א' ילא השבר לחוץ דרך נקב קטן, אבל עכ"פ בעינן שיהיה עו"ב חופין רובו או כוונתו דדוקא בנשבר

העלם לב' חלקים הוא דבעינן עו"ב"ח רובו, אבל כשנשאר מעט חיבור בעלם מבריתו אף באין עו"ב"ח רובו כשר דהדרא בריא

והניח בל"ע וסיים אף אם כל עובי העלם מקילקל כעין בשר שרופא גורדו נראה דלריך עו"ב"ח רובו ע"ס. דה) ומ"ש בפנים

ואם נפל קלת מהעלם כו' בגמרא שם (ע"ז). ההוא נשבר העלם וילא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה [לשון קורט כלומר מעט

מלד אחד, והולך ומלד מלד אחר, וכשהוא מלד הרבה אז הוא רוב הקיפו מפי מרוב עובי' משערין ברוב הקיפו, וכשהוא מלד מעט אז הוא רוב עוביו מפי מרוב הקיפו משערין ברוב עוביו עכ"ל, וכן פירשו התוספות שם, וכ' רבינו ירוחם דלפי' זה אין לנו חוששין אם ילא העלם דרך הנקב. וכ' עוד דלפי' זה עוביו נקרא עובי העלם והקיפו חוט המקיפו. וכ' הרוקח דרך בודקין אותו ימתח האבר כמו שהיה ויקרב שבר זה לזה ויראה אם עו"ב"ח את רובו, וכ"כ בשבלי הלקט. והיינו כפירוש הרא"ש והתוספ' דאלו לפרש"י הא איכא למוחש שהעלם ילא לחוץ דרך הנקב הקטן. ובס' התרומה וסמ"ג וסמ"ק פסקו כרש"י והביאם הב"י וכ' ולענין הלכה כיון דהרא"ש דבתרא הוא הסכים להתוספ' הכי נקטינן, ופסק כן בשו"ע. ועיין ב"י ויש"ש שם סי' י"ז ודורו"פ וב"ח

סע"ז וע"ז סק"ט ופר"ח סקי"ד ופר"ח סקי"ג ומשב"ז סק"ט

מ"ש עוד בציאור רוב עוביו ורוב הקיפו. א) כתב הש"ך

סק"ט האחרונים האריכו בפירושיהם בזה ולפי שנהגין להטריף

הכל כו' קלרתי בזה עכ"ל, וכ' השפ"ד שם דמדבריו משמע

דאף בהפ"מ נוהגין להטריף דאל"כ הא יש נ"מ בזה בהפ"מ,

ומ"ש רמ"א לקמן להקל בהפ"מ לפי ראות עיני המורה היינו

באין ריעותא בעור ובשר, הא יש נקב חיישינן לפרש"י שמה

ילא לחוץ ויתבאר לקמן אות י' ואות י"א. ב) מ"ש המחבר

בפנים נשבר וילא לחוץ כ' ע"ז הפר"ח לאו דוקא שלא העלם

לחוץ כו', דכ"מ מדברי רש"י והרמב"ם בפהמ"ש ותשובת הרי"ב ש

וכן נראה דאי ילא לחוץ ממש הרי נתקלקל הבשר שעל העלם

ולקמן סע"י יתבאר שאסורה ע"ס, וכ"כ הדברי חמודות שם

אות מ"א בד' הרא"ש הנ"ל. אף המנחת יעקב בס' פ"ו סק"א

כ' ע"ד המחבר שכ' נשבר וילא לחוץ דדוקא ילא לחוץ, אבל

לא ילא לחוץ א"ל עו"ב"ח את רובו ושכ"מ בש"ס ופוסקים ע"ס.

באופן שנתגלה מעט מהשכירה מיקרי ילא לחוץ ובעיני עו"ב"ח

צדקה"ק אות ט' שהאריך לפל' בזה

ומציאר בדבריו דעיקר כד' הפר"ח ע"ס. וע"ל סקי"ב סוף אות ב' דמ"מ בעינן שהשבר ניתק ממקומו וינקס ליד חוץ בחפון

שפני השבר רואה חויר העולם אף שאינו בולט לחוץ ע"ס. ג) כ' הכל בו וז"ל כ' הראב"ד בתשובה דדוקא ילא לחוץ ששלט בו

החויר אבל נשבר העלם בחלל הגוף לפניו [פי' שנשבר העלם במקום דבקויו בגוף ונקרע שם הבשר שבין הללעות והשבר מגולה

לחלל הגוף לפניו. גדה"ק שם] חע"פ שלא מן הבשר לגמרי כשרה דכיון שאין החויר שולט בו הדרא בריא ע"כ. וי"א דילא

לפנים כי לא לחוץ דמי עכ"ל הכ"ז, והביאו הב"י והסכים להלכה כהראב"ד וכ"כ הפר"ח סק"כ דעיקר כהראב"ד והסכמת הב"י

ע"ס. ומהריק"ש אחר שהעתיק דברי הראב"ד וז"ל הכ"ז כ' ונ"מ לפי זה בהמה או עוף הבא לפניו בעוד שהשבר בן יומו או

יומים כשר בדיוקה אם לא נמלא נקב ולא קו"ד על העור מבחוץ. ומעשה באל לפניו בעוף שהיה שבר העלם לחלל והורה מורנו

הרב מגן אברהם הלכה למעשה להכשיר. ומ"מ בעלם קילית העוף נ"ל שלריך בדיוקה שלא יהיה שום ריעותא בדיוקן כנגד

השבר, ואם לא ניקב בשר הפרישה שבין הירך והגוף ליכא למוחש למידי אפילו יש עוקן חד בשבר העלם עכ"ל, הובא בס' ימין

משה סק"ג וסק"ז ובעו"א"ח ע"ס. וע' דע"ת סקל"ד וסקל"ה שהאריך בזה וכ' דכ"ז הוא מדינא, אבל מלד המנהג יבואר לקמן אות

י"א חיד' יש להורות ע"ס. ד) כ' הדע"ק סק"א ניפוח בעלם כעין רקבון אין בו חשש נשבר וילא לחוץ. עוד שם בסקי"ד אם

רק קלת עובי העלם נשבר אין חשש ילא לחוץ, והביאו המק"מ סק"ח וכ' דל"ע אי כוונתו רק כיון דנשאר העלם בחיבורו לא

שייך חשש שמה פעם א' ילא השבר לחוץ דרך נקב קטן, אבל עכ"פ בעינן שיהיה עו"ב חופין רובו או כוונתו דדוקא בנשבר

העלם לב' חלקים הוא דבעינן עו"ב"ח רובו, אבל כשנשאר מעט חיבור בעלם מבריתו אף באין עו"ב"ח רובו כשר דהדרא בריא

והניח בל"ע וסיים אף אם כל עובי העלם מקילקל כעין בשר שרופא גורדו נראה דלריך עו"ב"ח רובו ע"ס. דה) ומ"ש בפנים

ואם נפל קלת מהעלם כו' בגמרא שם (ע"ז). ההוא נשבר העלם וילא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה [לשון קורט כלומר מעט

מן העלם נעכל ונפל לארץ. פרש"י] אחא לקמיה דאביי שהיה תלתא ריגלי כו' אחא לקמי' דרבא אמר מכדי נשבר העלם

וילא לחוץ תנן מה לי נפל ומ"ל אית' עכ"ל הש"ס, ופירש הרא"ש שם נפל קלת מהעלם והיה עו"ב"ח את רוב כל העלם אף

כשהיה שלם וגסתפק אביי אם מעלה חרובא לפי שחסר מן העלם ופשט רבא דמה לי נפל ומה לי אית' כיון שעו"ב"ח את

רובו מעלה ארוכה אף שחסר מן העלם עכ"ל הרא"ש וכ"מ בפרש"י דלהתירא פשט רבא, אבל הרז"ה [בעל המאור] פירש נפל קלת

מהעלם

מהעלם

מהעלם

מהעלם

מהעלם

מהעלם

מהעלם ומהקטן שיעורו והיה עוב"ח רובו אבל כשהיה שלם לא היה עוב"ח רק מיעוטו ונסתפק אביי אי אוליין בחר השתתף הרי עוב"ח רובו וכשר, א"ד כיון דכשהיה שלם לא היה עוב"ח רק מיעוטו ואסור ופשוט רצא דלא אוליין בחר השתתף ואסורה והביאו הר"ן והרשב"א בתוה"א (נ"ג, וזקלר*) וכן העתיק הטור והמחבר. (ו) למ"ש שם ואם נשבר עלם במקום שאינו מטרף כו' בגמרא שם (ע"ו): נשבר העלם אמר רב כו' ולמטה מן הארכובה אם רוב הפער קיים זה וזה מותר ואם לאו האבר אסור והבהמה מותרת כו' שלמו מהם הלכתא כרב. ומ"ש שם והאבר אסור מדרבנן. בגמרא שם (ע"ג): תניא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלן בבהמה ובעוף ופחמן שהן אסורין ואמר רבנ"ח ה"ר יוחנן חין בהן הלא מלית פרוש בלבד. ופרש"י חין זהם איסור לאו של אבר מן החי הלא מלית פרוש בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"כ. וכתב הר"י ב"ש הרשב"א ועו"פ דגזרו משום אבר מן החי ממש ואם יש בו ספיקא אוליין לקולא. וכ' במשכ"ז סק"ו דדעת הרמב"ם שהאבר אסור מן התורה, חמס חן קיי"ל שהוא אסור מדרבנן לבד ע"ש. וע"ל סי' נ"ג סק"ג אות ז' ב"ש אחרונים דהיכא שהאבר אסור, החלב מאותה הבהמה או הציצה מעוף מותרים ע"ש דבריהם באורך. ועיין בסמוך אות ט' וסוף אות י' בלתי אופן גם האבר מותר ע"ש. (ז) אם מותר ליתן אותו אבר לבני נח. כ' הש"ך סק"א דהסמ"ק אומר להוסיף לב"ג והביאו הרש"ל והב"ח, אבל הרשב"א והר"ן כ' דכיון דלישראל חין בו הלא מלית פרישה בלבד שרי לב"ג אפילו לכהנלה ואין בו משום לפני עור לא תתן מכשול ע"ש. וכ"כ הפ"ח סקט"ז דחין לנו לחדש גזרות מודעתני, חך השפ"ד שם כ' ונ"מ נכון שלא ליתן לב"ג מאחר שהוא הפסד מועט ומשום גזירה חטו חמס"ח ממש ע"ש. וע' לב"ש סי' י' סע"ה סק"ז ש' דהדבר פשוט שנשבר במקום שפושט טרפה האבר אסור ליתן לב"ג מדיקא ולכן לריך המורה לומר צבוא לפטו שצורה או שמוטה במקום המטריף חזי חך שמטריפו לריך ג"כ לחתוך האבר ולהשליכו כי השואל לא יבחין וימכר הכל לב"ג ע"ש. וע' נימוקי הגר"ז בהשמות שבסוף יו"ד דפוס ווילנא שהשיג עליו וכ' שמעולם לא ראיתי למורי הוראות נוהגין כן ומנהגן של ישראל תורה היא וצפרט המורים שבישראל, והאריך וסיים בזה"ל וח"כ הדבר פשוט שאין לאסור כלל להוסיף לב"ג אבר ובשר המדולדלים במקום שנעשה טרפה עכ"ל, וכ"כ בדע"ק סימן נ"ג סק"ב, וכ' המק"מ כאן סק"ל שכן עיקר, וכ"כ בדע"ת סקמ"ב ע"ש. וע' פ"ח בסימן ס"ז סק"ז ובשפ"ד שם סק"ט וכו"פ כאן סק"ז ודע"ת סקל"ח ול"ט מ"ש עוד בענין זה באריכות ע"ש. (ח) ומ"ש הרמ"א בהג"ה ולריך לחתכו קודם שימלחנו כו'. כ"כ הב"י ב"ש סמ"ק והד"מ סק"ט ב"ש הגמ"ר. וזדעבד אם לא חתכו ומלחו או נתבשל או גללה עם שאר הבשר, בהגהות שערי דורא סי' פ"ו נסתפק בנתבשל או גללה מהו דינו. וכתב ע"ז הט"ז סק"ז דמשמע הא במליחה פשיטא דחין איסור וגרסה מה שהיקל במליחה ונסתפק בציבול חע"ג דשאר איסורי דרבנן לריך ששים לבטלו איסור זה קיל משאר איסורי דרבנן מדעתנו לו שם פרוש בעלמא ולא אמרו שחמא דאסור מדרבנן, והביא ראיה לזה ולדינא העלה להקל במליחה כ"ג וציבול וללייה במקום הפסד או לכבוד שבת, וכ"ז בודאי ילא לחוך, אבל בספק ילא לחוך [וענין ספק ילא לחוך היינו שצוב"ח רובו רק שיש צב"ז נקב, דמספקין שחא ילא לחוך לריך הנקב דאסור לשיטת רש"י. לב"ש שם סע"ב סק"א ע"ש]. מותר בנתבשל או גללה חך באין הפ"מ והשיג על

הג"ה

להטריף

הב"ח ש' דספיקו דהגשע"ד בספק ילא לחוך ע"ש. אבל הש"ך סק"ג הסכים להב"ח דרך בספק ילא לחוך חך דנהגין להשליך האבר מ"מ אם נמלח או נתבשל או גללה עם אותו אבר חין לאסור אפילו ליכא ששים וכ"ש באין ריעותא צב"ז וחזר ונקשר חך שלא נקשר שאשי" דמותר התבשיל [לאו דוקא התבשיל אלא אפילו האבר מותר בכה"ג כמ"ש לקמן סק"ד. דגול מרבבה ובפ"ד שם ע"ש]. אבל בודאי ילא לחוך לריך ששים בנתבשל או גללה כנגדו רק באם שבחתיכה שהאבר דבוק בו חין בו ששים ונתבשיל יש ס' חין להחמיר כיון דחין באבר זה אלא מלית פרישה בלבד ובלא"ה הרבה פוסקים ס"ל דבאיסור דבוק כל הקדירה מלטרף כולקמן סי' ע"ב, חך אם נתבשיל חין ס' כנגדו לריך לה"כ ס' כנגד כל התבשיל עכ"ל. וכ"ד הפ"ח סק"ח ושי"ת פני יהושע ח"ב סי' י"ח. חך הדמס"א בפ"ד דחולין סס"י י"ג ותשו' חכם לצי והב"ל צסי' נ"ג סק"ד הסכימו להט"ז. וכ' במשכ"ז סק"ז נמלא למידן דבהפ"מ אפשר דמודה הש"ך להט"ז דגם בודאי ילא לחוך יש להטיר התבשיל, ובספק ילא לחוך מותר חך באין הפ"מ, חך במליחה פליגי דלהט"ז גם בודאי ילא לחוך מותר חך באין הפ"מ ולהש"ך אסור באין הפ"מ. והפ"ח שם חולק על הט"ז בודאי ילא לחוך ואסור חך במליחה מטעם דהוי ספק חסרון ידיעה דנסתפק בהגהות שט"ד אי אסור כ"ל ומ"מ אפשר דללו"ג המיקל כט"ז לא הפסיד עכ"ל המוש"ז בקלרה ע"ש, וכ"כ הלב"ש שם ע"ש עוד פ"ד. (ט) לענין האבר עלמו בנתבשל. המוש"ז שם כ' דחך בספק ילא לחוך מותר התבשיל גם באין הפ"מ מ"מ נוהגין להבליך האבר. ואפשר דלענין והאבר הוא דבר חשוב כמו גף חוזה ואינדיק חין להשליך בספק. והלב"ש שם סע"א סק"א השיג עליו וכ' דאפילו עו"ב שלם צלי שום נקב מ"מ לריך להשליך האבר אפילו בדבר חשוב ע"ש. וע' שו"ת טטו"ד תניינא סי' ר"ב שנשאל ממורה א' בעובדא שהחיר האבר בדבר חשוב ועמדו עליו מערערים מדברי הלב"ש הנ"ל והשיב דיפה הורה ודלא כהלב"ש ותמה מאד על המערערים ע"ש באורך. וע' דע"ת סק"מ שהשיג ג"כ על הלב"ש והאריך והעלה דאם עו"ב שלם בלא שום נקב וריעותא דרקבון ומסמום יש להחיר האבר גם כשאינו דבר חשוב ואם יש נקב צב"ז אם האבר דבר חשוב ויש הפסד לענין וכדומה יש להחיר האבר אם עו"ב חופין רובו כדינו ע"ש באריכות ועוד פ"ד וע' צסוף אות שאח"כ מ"ש ב"ש הש"ך והט"ז ע"ש. (י) ומ"ש בהג"ה ויש מחמירין כו'. זהו ע"פ פרש"י ודעימיה הוצא לעיל ריש ס"ק זה. כ' האגור שאציו נשאל למה המנהג להטריף עוף שנשבר העלם למעלה מארכובה אפילו לא ילא העלם לחוך והשיב דחמס היא להטריף שהרי הרמב"ם כ' שיעור ליה"ג צבור ע"ז חלוצות ולפי ערך זה אולי יגיע צעוף ד' חלוצות וזהו כמעט כל אורך עלם חמלעי של עוף, והביאו הב"י ודחה דבריו ע"ש. וכ' ע"ז הרמ"א בד"מ סק"י וז"ל ואני אומר דהמנהג להטריף הוא משום חשש פרש"י דפירש חס ילא מחיים דרך נקב קטן טרפה כו', חך קשה דחך אם חוששין לפרש"י מ"מ צעור ובשר חופין סביב השבר בכל לדים היה לנו להכשיר דלא חין לחוש שחא ילא העלם לחוך דחא חין להחזיק ריעותא דילמא היה נקב וא"כ כשרה חך לפרש"י ולמה נוהגין להטריף בכל ענין ואפשר דנהגו להחמיר כדי שלא יבוא להכשיר כשהשצירה קלטה מגולה ואז יש לחוש לדברי רש"י. ח"כ שא"ח בקיחין בבשר החופה אם נקלק מעל העלם דלא לא מקרי חיפוי ולכן נהגו להטריף ככ"ע, אבל טעם האגור דצעוף כל העלם חמלעי דין ליה"ג אינו נראה כמשית"ל סי' נ"ז עכ"ל, וכ"כ כאן בהג"ה

(*) ומ"ש ב"ש אדרת אליהו בפק"ח סקב"ג שהטור למד דין זה מדברי הרא"ש שכתב והיה עוב"ח רוב כל העצם אף כשהיה שלם, משמע חא בלא"ה לא מהני דוק עכ"ל במחכ"ת אשתמיטתי כל דברי הנך רבנותא ובודאי הטור ושוע העתיקו דין זה מדברי הרשב"א שבתוה"ק [בדרינו בהרבה מקומות] שהוא מפירוש חר"ה שכתב להריא כן ולא מדיוק דברי הרא"ש כנראה לכל מעיין בדבריהם והוא פשוט:

להטריף אף שנו"ב מקיפין ואין שם נקב מטעם דא"ח בקיחין
 דדין חיפוי. והקשה הט"ז סק"ח הא א"ל כאן חיפוי בשר לכ"ע
 דבין שער שלם בידוע שלא ילא העלם לחוץ וכמ"ס הכ"י
 בשם ריב"ש כו' וסי"ס בל"ע. והפ"ח סק"כ כתב ובאמת
 שכל זה הוא חיבוי ממון של ישראל ואין להשיג בחומרות
 כאילו. וב"כ הפ"ח סק"ז דאין להחמיר בדברי הרמ"ח רק
 אי נהוג נהוג. והש"ך סק"ד כ' דין זה הוא חומרא גדולה ולא
 מזכר בשום פוסק רק האגור כ' שנוהגין כן והב"י חולק עליו
 וגם הרש"ל כ' שלא נהגין כהאגור בזה וגם לטעם האגור
 דהחשש הוא משום לוח"ג מבוחר דנשבר שלא במקום לוח"ג
 כשר גם לדיון ולכן נ"ל דאע"פ שעכשיו נהפשט המנהג להטריף
 בכ"ע וכמ"ס הרמ"ח מ"מ בנקשר אפילו שבר על שי"י דכלא"ה
 משמע מהפוסקים דנשנקשר מותר אפילו לא נקשר שבר חשי"י
 והב"ח מתיר דהפ"ח, א"כ הכא אפילו בלא הפ"ח יש להתיר
 אם עור ובשר שלם ואין ניכר ריעותא כלל ודלא כתשובת מ"ב
 שמחמיר בזה ונ"מ לעלמו יש להחמיר, אבל לא לאחרים. ונשבר
 במקום שאין עושה טרפה [הנ"ל אות ו'] אין להחמיר כלל
 בהאבר אם עו"ב שלם ונקשר אפילו רק שעשי"י וכן הסכימו
 גדולי ההוראה עכ"ד ע"ש. וע' מנחת יעקב שם סק"ז שכ'
 דהט"ז מיקל יותר ע"ש. ובאות הסמוך. יא) ומ"ס דהג"ה
 דהפ"ח כו' יש להקל להורות כהלכה, וב"כ הלבוש, ומלשון להורות
 כהלכה משמע דהפ"ח יש להורות כדן הש"ס ופסק המחבר
 לעיל דאם עוב"ח רוצ עוביו ורוצ הקיפו כשר והיינו בים נקב
 בעו"ב, וב"כ בחכ"א כלל כ"ד סע"ג והחגו"ש שעל הלבוש
 סק"ה ועו"ח וכ"פ הפ"ח סק"ט דהפ"ח יש לסמוך על
 התוספות והרא"ש ועו"פ שאין הדבר תלוי בידיהם העלם כפרש"י
 אלא ברוב הבשר קיים וחופה כמשנת"ל ריש ס"ק זה ע"ש. אך
 השפ"ד שם ביאר כוונת דברי הש"ך שכלות הקידם דהרמ"ח
 קאי על מ"ש לעיל דהמנהג להטריף אף אם עוב"ח ואין נקב,
 ע"ז קאמר כאן דהפ"ח יש להקל באין נקב, אבל בים נקב
 בעו"ב חיישינן לדעת רש"י שמא ילא פעט ח' לחוץ וטרפה אף
 דהפ"ח, ומ"מ בחזר ונקשר יש חילוק דבאין נקב וריעותא
 בעו"ב יש להקל לאחרים אף בלא הפ"ח ואם יש ריעותא
 בעו"ב אז אם נקשר שאשי"י כשר אף באין הפ"ח ואם נקשר
 שעשי"י הב"ח היקל דהפ"ח המיקל לא הפסיד כו' ע"ש מ"ש
 עוד בזה וע"ל אות א'. ובלב"ש בפתיחה אות כ"ט כ' ג"כ דמדברי
 הרמ"ח שכתב אם לא דהפ"ח כו' שיש להקל להורות כהלכה
 משמע דהפ"ח אוקמוה ארינא דגמרא להתיר כל שעוב"ח כדינו
 אפילו בים נקב בעו"ב וסתם ראית הפ"ח מדברי הש"ך הנ"ל
 אות א' וסי"ס אלא שאין צדי להקל נגד הפ"ח ושא"ח והכו'
 נהוג עלמא. וכ' בסיומן א' סע"ז לדינא דאם יש נקב אפילו
 רק בעור ולא בבשר או בבשר ולא בעור טרפה אף דהפ"ח,
 וכן אם השבר חזר ונתרפה יפה רק שהשברים שיכבדים זה על
 זה אם יש נקב. בעור או בבשר או שיש לקותא או שינוי מראה
 בבשר טרפה אף דהפ"ח ואינו מתיר דהפ"ח אלא בעור ובשר
 שלם בלי שום נקב ע"ש טעמיו בכ"ז ועוד פ"ד, וא"כ בנקשר
 שבר על שבר הוא מחמיר יותר מהפ"ח הנ"ל אבל בדפ"ח
 סקמ"ג וסקמ"ד האריך בזה וכ' דמלשון הרמ"ח הנ"ל נראה
 להדיא דהפ"ח יש לפסוק כעיקר דין דאם עוב"ח רוצו יש
 להקל אפילו אין עו"ב שלם לגמרי וכדעת רוב הפוסקים וכ"ה
 בחכ"א וחגו"ש הנ"ל וכ"פ השלחן גבוה סק"ג ועשה כן מעשה
 ובפרט לד' הרש"ל שרמז אליו. הש"ך הנ"ל באות הקודם דלא
 נהגין כהאגור, ובפ"ח סק"ג מביאר דגם רש"י מודה בספק
 ילא לחוץ, ובפנים כ' ונ"ל המנהג לאסור בלא הפ"ח בנשבר
 עלם הקולית גם בעו"ב שלם לגמרי בלא ריעותא וגם בנשבר
 עלם השוק למעלה מלוח"ג אין להקל בזה אפילו בזהמה וכ"ש
 בעוף, אבל אם חזר ונקשר אפילו רק שעשי"י יש להקל גם בעלם

הקולית אף בלא הפ"ח וכ"ש דיש להקל בזה בעלם השוק למעלה
 מלוח"ג. ובמקום הפ"ח יש להקל בעו"ב חופין רוצו כדינו בעלם
 השוק למעלה מלוח"ג [שדעת הר"ף והרמב"ם ועו"פ להקל בזה
 כמשנת"ל ריש סק"א] גם בניקב קלת, וכן אם העור שלם לגמרי
 גם בדליכא בשר חופה רוצו וכן אם הבשר שלם ויש נקב בעור,
 אבל בעלם הקולית אין להקל בכל זה אלא דהפ"ח ולו"ש. ואם
 העור והבשר שלמים לגמרי יש להקל דהפ"ח לבד עכ"ל ע"ש.
 וע' בס' דברי יוסף הובא במנחת יוסף ד"ש כ' ג"כ דלשון הרמ"ח
 מורה להקל כהחכ"א הנ"ל כו', אך הלבוש כ' דנהוג עלמא
 לפסוק כהפ"ח אך י"ל דהמנהג נמשך אחר פוסק אחרון ואם
 דבריו ליחא נדחה גם המנהג ע"ש. ובס' אד"ח סק"ח הביא
 ד' הפ"ח ולב"ש הנ"ל וכ' ודלא כהחכ"א הנ"ל לא ראה דברי
 אחרונים אלו והחכ"א לא יחידאי הוא. יב) ואם נמלא אחר
 הצינור שלם הקולית נשבר רחוק מהגוף [ונשבר סמוך לגוף
 נחל"ע סק"ג אות ט' ולהלן] והוא נקשר שעשי"י ולא נודע אם
 עור ובשר הי' שלם ויפה, הלבוש שם סקט"ז כ' דהפ"ח יש
 להכשיר לאחרים מטעם ס"ס שמה היה עו"ב שלם ויפה ושמה
 שעשי"י מהני דהפ"ח כ"ד הב"ח דמה שחידש מהרי"ק דשעשי"י
 לא מהני הוא חומרא והבו דלא להוסיף עלה. בים עוד ספק
 כמ"ס הט"ז סק"ח וגם יש כאן עוד סברא דאם היה נקב
 בעו"ב היה נרגש קודם הצינור ואף שבודאי על סברא זו לחוד
 אין לסמוך דמלתא דלא רמיא הוא והב"ח מיירי שידוע שלא
 היה ריעותא מ"מ יש ללרף סברא זו לסניף ע"ש. ובס' אם
 לבינה אות כ"ג הניח בל"ע אם לסמוך על הלבוש להקל בזה
 דמהש"ך משמע שרריך שלא יהיה שום ריעותא בעו"ב הנ"ל
 באות הקודם כו' ע"ש באורך, וב"כ במק"מ סקל"ט דאף
 שהדע"ק סקט"ז כתב להקל כהלבוש כו' לדעתי אין נראה להקל
 ומ"ס הלבוש עוד סברא אם היה נקב בעו"ב היה נרגש זה הלוי
 בראות עיני המורה, ורמז למ"ס הט"ז ע"ש והיינו בנב"י
 תניינא סי' כ"ג נשאל בעלם הקולית בעוף שנמלא שבור והשבר
 נחמיר יפה רק לא שאשי"י והתרגילות כבר נאכלה והשאלה
 היה על הכלים והמורה התיר את הכלים כיון שאין בנ"י אף
 שהוא ספק שמא לא היה עו"ב שלם ויפה מ"מ ספק דרבנן הוא
 לענין הכלים, והשיב דיפה הורה והביא שבו"ע הקטנים עס
 לקט הקמח מביא מעשה כזה ממש בשם תשובת אחר עסק
 שהורה להגטיל כלי מתכות כיון שאפשר בהגעלה ולהתיר כ"ח
 אחר מעל"ע ע"ש. יג) אך בשו"ת טטו"ד תניינא סי'
 קל"ט נשאל ג"כ בעובדא בעוף שאחר הצינור בשעת אכילה
 נמלא נשבר בעלם הקולית רחוק מגידל מהגוף והי' נקשר שעשי"י
 ולא נודע אם היה ריעותא בעו"ב וכ' דהלקט הקמח וטו"ז
 מכשירים הכלי חרם משמע דהעוף עלמו אסור, אבל לדעתי
 נראה להכשיר גם העוף דאין סברא כלל שבשעת מריטת הנוטות
 והמליחה והדחה והביטול שלא ירגישו בזה אחד מהזמנים הללו איזה
 שינוי ומדלא הרגישו מוכח דלא היה ריעותא בעו"ב והיו כברי
 בדבר כו' דהא אף אם היה ריעותא בעו"ב אינו רק ספק שמא
 ילא לחוץ וח"כ יש כאן ס"ס שמא לא היה ריעותא בעו"ב ושמה
 לא ילא לחוץ, ואין לומר דלא היו ס"ס משום דאינו מתהפך
 דאם נתחיל לומר שמא ילא לחוץ חו לא נוכל לומר שמא לא
 היה נקב דאם ילא לחוץ ודאי דרך נקב ילא, אבל זה אינו
 דא"ל כאן כלל שיהיה מתהפך דזה דמי למ"ס הש"ך בסיומן
 ק"י דיני ס"ס בקלרה אות ט"ו בספק אם נכנס ארי וכיו"ב
 פ"ש. וה"ג כיון דא"ל שילא לחוץ רק פ"י נקיבת העו"ב לריך לרון
 תחילה על הנקב שדרך בו ילא לחוץ וא"כ הוי כס' ממש כמו בספק
 אם נכנס ארי, וגם הב"ח מתיר בזה דהפ"ח. ולדינא נראה להקל
 דהפ"ח אם נמלא שבור אחר האכילה אפילו לא נקשר כלל ולא
 ניכר שהיה ריעותא בעו"ב מטעם הנ"ל דחולין צמאין ולא שכיח
 שיהיה ריעותא בעו"ב ולא ירגישו בעת מריטת הנוטות פ"ה והי'

ימור הבית בית סימן נה דיני טרפות ברגל ובפרקיו דוד עמודי הבית

רגלים לדבר שלא היה ריעותא בעי"ז ואף שיש חשש שמא היה שינוי מראה בצער ולא ניכר צעור, שינוי מראה גופא הוא רק מחמת חומרא שא"ל בקי"אין בצער שרופא גורדו וכיין דהוא ספק אם היה כלל אין להחמיר ולבשר שרופא גורדו ממש אין לחוש דהאשה שפסקה בו היתה מרגשת בזה. ועוד נראה דבנשבר ולא נקשר וגמלא לאחר אכילה יש להקל אף בלא הפ"מ אם אין ריעותא אחרת הניכר שנעשה מחיים כיון דתולין במלוי תלין דהאשה שברה אותו בעת שנתינה בקדירה לבשל דרך הוא לשבר עגמות בזה כי' ובפרט אם היה בחיים היתה מרגשת בהתעסקה בו כמה פעמים ולכך יש להקל אף שלא בהפ"מ רק כשניכר שנעשה מחיים אין להקל רק בהפ"מ כי' וכיון דנעיקר דין זה לכמה פוסקים כשר בלא"ה, רק הרמ"א החמיר מלד המנהגים לסמוך להקל על הני התירים והמחמיר יחמיר לעלמי ולא לאחרים ומדבר הניב"י אין ראיה ד"ל דהוא מיירי שהוא בתוך שינוי אגידל דהוי הר"ל וע"כ לא הביא דעת הב"ח כלל דמחיר להב"ח מיירי ברחוק יותר משינוי אגידל עכ"ל ע"ש. וע'

ו (כה) נשבר עצם הקולית ונוטל ממנו קורט מראשו העליון המחובר בשררה ונתעכלו מיעוט ניבין אם עור ובשר חופין את רובו בשרה :
 ז הא דמבשרינן בעור ובשר חופין את רובו דוקא בשרוב החיפוי מן הבשר ואז המיעוט של עור מצטרף עמו אבל אם החצי מן העור וחצי מן הבשר לא, וחצי מלי בבהמה אבל בעוף כיון שעורו רך מצטרף עם הבשר (כו) ובמחצה בשר ומחצה

ו (כה) נשבר עצם כי' [ז] :
 (כו) ובמחצה בשר כי' אצל עור לבדו אינו מלי אפילו בעוף (ש"ך סקט"ז צ"ח) רש"א (ועור) ובאורך קלת ואיזה פ"ד מבואר ביה"ט ס"ק [ח] :

עור בשר :
 יש

ש"ת בגדי ישע הוצא במנח"י בעובדא שמל"א אחר אכילה שבר תוך אגידל להגוף ונקשר שפשי"י וקודם אכילה לא ראו שום ריעותא בעי"ז ולפי' אומדן דעת השואל היה שלם כי בלא זה הי' רואין בעת מליחה שמהפכין העוף בכל לך והאריך מס' ו' עד ס' ט"ו בכמה לדין להיתר ע"ש. אך בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ק"ט הוצא שם כי' אם כי ידעתי שיש מורים להקל בענין זה וימלאו להם עור באיזה תשיבות אבל אני מורה להחמיר בגוף העוף בגמלא אחר הביטול נשבר ונקשר שפשי"י ואינו יודע בבירור אם היה הצער שלם ויפה, ואף שמלשון הב"ח מבואר שתופס זה לצרור שהיה הצער שלם ויפה כיון שלא נראה הריעותא עד האכילה מ"מ לדינא קשה לסמוך על הב"ח משום דהוא מלתא דלא רמיא עלי' אמנם כ"ז בעלם הקולית, אבל בעלם השוק שלא במקום לוח"ג דהרי"ף והרמב"ם מקילין אני מורה להקל בהפ"מ או פנימ"ל, וכ"כ בשו"ת פמ"א ע"ש. ובדעת סקט"ז וסקט"א נשאל ג"כ בעובדא שמל"א אחר הביטול עלם קולית של עוף נשבר וחזר ונקשר שפשי"י ולא נודע בבירור שלא היה ריעותא בעי"ז אלא שלא הרגישו מקודם כלום והסתפק הרב השואל אם יש לסמוך ע"ז שלא הרגישו מקודם משום דהוי מילתא דלא רמיא עלי' והב"ח שמחיר בזה בהפ"מ מיירי שידעו בבואור שלא היה מקודם שום נקב בעי"ז, והאריך בתשובתו והביא דברי הב"ח שכתב שמל"א בשעת אכילה כשאלו הצער מעל העלם ונתגלה העלם וראו שנשבר ונקשר שפשי"י ומקודם לא ראו כלום, ועכ"ל דלא אמרינן בזה מלתא דלא רמיא עלי' דהאשה המתעסקת בזה אם נראה לה שום שינוי שואלת לחכם ודרכן לדקדק בזה, ואם היה נקב גדול עד שאין עיב"ח רובו כלל היתה רואה אותו, אלא שיש לחוש שמא היה נקב קטן שאין נראה לעין כ"כ, א"כ הרי מדינא שרי רק מלד מנהג המחמירים מספיקא א"כ יש להקל מטעם ס"ס שמא היה עי"ז שלם ושמא הלכה כהפוסקים דסגי בעיב"ח רובו כי' ואף דהוקבע המנהג כרש"י הרי בהפ"מ מקילין כי' ע"כ העלה לדינא דבחזר ונקשר שפשי"י ומקודם לא הרגישו שום ריעותא בעי"ז יש להקל בהפ"מ, וכ' עוד דעופות שמולחין אותן ללורך פסח ודרך נשים להסגיה אז היטב מחשש חמץ דבכה"ג הוי כמלתא דרמיא עליהו ומדלא הרגישו כלום יש הוכחה שלא היה שום ריעותא בעי"ז יש להקל אף בלא הפ"מ ע"ש באורך. (יד) בשו"ת פנים מאירות ח"ב סימן קכ"א נשאל מחכ"א במעשה בתרנגול שנשבר עלם השוק למעלה מלוח"ג ותיקף שלחוהו אליו בעודו חי והרגיש שיש בהצבר שני עוקלים אבל העור היה שלם ושחטוה ודק ומלא ג"כ שהעור שלם מכל סביביו ורלה להכשירו אף בלא הפ"מ שלדעת הרי"ף והרמב"ם [הג"ל סק"א] כשר ואף האגור והרמ"א שכ' ויש אוסרין אם השבירה ילדה פעם א' מחיים כי' משמע מלשון זה דמיירי בדלא הביאו תיקף לפני המורה, אבל בג"ד שראה תיקף והיה העור שלם שלא ילא לחזן גם האגור והרמ"א מודים דכשר אף בלא הפסד. והוא האריך בסתירת דבריו וסיים בזה"ל נראה דאין לזוז מפסק רמ"א שאין להכשיר אלא בהפ"מ וכ"כ להעמיד על הלכה לפני דבר חשוב שכתבו כה"פ דהוי כהפ"מ עכ"ל, והביאו היד אפרים ואף שלידד להקל כדעת הרב השואל הג"ל מ"מ לדינא כי' בהפ"מ דמטעם דא"ל בקיאים בחיפוי אין להקל רק בהפ"מ או לפני צדד חשוב ע"ש. ובדעת סקט"ה האריך בדבריהם והביא גם תשובת מהר"ח אור"ז צ"ח ראב"ה והעלה לדינא דגם בנשבר העלם לפניו וראו מיד שהעור שלם אין להקל בלא הפ"מ ובמקום הפ"מ יש להקל גם בשהה זמן רב קודם שבר לפניו ואין לחוש שמא היה נקב בעי"ז ונתרפא, וכן אם נשבר לפניו והרואה ידע שיש בזה חשש איסור ודקדק היטב לראות שלא ניקב רק נקב קטן ולא ילא רוב העלם אף שילא מיעוטו לפניו ושחטוהו מיד יש להקל בהפ"מ וגם האבר מותר בכה"ג ע"ש :

[ז] די"ז הוא מתשובת הרשב"א סי' רכ"ז הביאו הב"י שנשאל על עלם הירך שנשבר וניטל ממנו קורט מראשו העליון ולא נשמת ממקום חיבורו ונתעכלו מיעוט ניבין, והשיב דאם עור ובשר חופין את רובו כשר אפי' שנתעכלו מיעוט ניבין אין בכך כלום שפ"י השאר שלא נתעכלו הדרי בריא עכ"ל והנה הפ"ח סק"ט הביא ראיה מזה דפיכול ניבין בלא נשמת טרפה דסבר שהרשב"א קאמי עליה מטעם נשבר ומדלא מכשיר רק בנתעכלו מיעוט ניבין הא כולן או רובן טרפה אלמא דע"ג בלא נשמת טרפה ע"ש. וע"ל סק"ג אות ט"ו שהשיגוהו האחרונים דטעמו דהרשב"א דסעיף זה הוא משום דנשבר סמוך לגוף דינו כנשמת ע"ש :

[ח] בגמרא שם אמר עולא א"ר יוחנן עור הרי הוא כבשר [אם ניטל הבשר מתחת העור והעור חופה את עובי' והקיפו כשר. פרש"י] א"ל רב נחמן לעולא לימא מר עור מלטרף לבשר [לחומרא דלבעי חליו עור וחליו בשר. שם] דהא עור ובשר קתני א"ל אן עור או בשר חנינן, א"ר אמר עולא א"ר יוחנן עור מלטרף לבשר א"ל ר"ג לעולא לימא מר עור משלים לבשר. לחומרא [דלמבעי רוב הכיסוי בצער ומיעוטו בעור. שם] א"ל אגא עובדא ידענא דהוא בר גזל [שנשברה רגלו] כי' דעור מלטרף לבשר הוי ואכשרי' ר' יוחנן א"ל בר גזל דרכיך שאני עכ"ל הש"ס. כיון דרכיך עורו חשוב כבשר (פרש"י) וה"ה שאר עוף (רש"א ורא"ש שם צ"ח ר"ח) ופסק הרמב"ם פ"ח ה"ב בלישנא קמא דעור או בשר מלי. והרשב"א בתוה"א. והרא"ש שם והר"ן ועו"פ

(בז). הסמך ממש לארכיבת וכו'. שם הוא מקום לוח"ג
לכן אין להסיר חלא צנונא שיש להסיר מחשש לוח"ג
כמשי"ל סוף סי' נ"ו. ודוקא כשהעור דבוק היטב לעלם,
אבל הגידן אינן הפסק (דע"ת סקנ"ב) ובאורך קלת ממ"ש

צפנים: ועוד פ"ד מזוהר
ביססה"צ ס"ק [מ]:

(כח) ירדן שסופן להקשות
זכור: [י] :

(כח) מרודד. פי' דק שמחמת
המכה והכאב נעשה

הבשר דק ואינו פז כראוי לו
(לב"ש סי' ה') ועוד מזה.

מבואר ציסה"ב ס"ק [יא]:
(ל) אין בקיאין בבשר וכו'.

והיינו דוקא כשאנו רואין
בבשר שום ריפוי (צ"י) וכל

שנשתנה מראית הבשר הוי
ריעותא ואינו מליל בכל ענין

(ש"ך סקי"ז) ועוד מדבריהם.
ודעת עוא"ח בזה. מבוואר

ב'יסה"ב שס אות ב' ג' :
נקדר

פ (בת) גידין ישמופן להקשות אינה מצילין (וכל
הגידין מקרי סופן להקשות) (ב"י) :

לא היה הבשר החופה את רובו במקום אחד אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן סבבות העצם. וזו

שהוא במקום אחד אלא שהוא (כט) מרודה, או נקלה מעל העצה, או שניצל שלשיתו התחתון, או נקב או

נסדק אינם מצילין, וכן אם נסמסמם בשר החופה
ונעשה כעין בשר שהרופא גורדו אינו מציל;

הג"ה ואכן (ל) אין בקיאות בצבא שהרופא גוררו ולכן כל מקום שנשתנה מראית הצבא אינו מיל (ההסות מיימוני) :

נקדר

מהרש"א ש"ס צ"ח ר"ב ה"י. דחפיו נח יחזקעל נחין דה"י ש"ס צ"ח ר"ב ה"י.
בשר קיים דהיינו שלא ניטל, וליתא עכ"ל הפ"ח, וי"ב ע"ז החנו"ש סק"ל וי"מ בזה אף לדין במקום
הוא רק להחולקים על הרמ"א בסע"ה, אבל לדין דנהגינן כרמ"א אין להקל בזה אלא בהפ"מ
מזה ומנהגינו ע"ש:

[ה] בגמרא שם (ע"ז.) איבעיא לה כ' ניטל שלים התחתון [של עובי הבשר סמוך לעלם הרי שפרש"י] מהו ופשיט מהא דעולא ח"ר יוחנן עיר הרי הוא כבשר ודחה דילמא דקנה משכא

משכא ידי' שהחזיק העור בשלו כלומר החם [ד"ר יוחנן עוד ה"ה כשגר] לחו בניטל הכשר מה
אלא כגון שגשגר העלם בשיפולי שהוא ערום מכשר סמוך לארביבה שאין שם אלא עוד והעור
מ"ה ויחזיקו דבר משכא ידי' דל"ה והיחסים שם בזה ר"ה ור"ה ורמי דב"ה ר"ה ר"ה ר"ה

ומעלה בו ארוכה. וכו' הרשב"א בתוה"ק וז"ל היו רירין [פי' במקום שדרך להיות שם בשר אם לא בין העור לבשר ו"א שהוא מליץ לע"פ שאין שם בשר עכ"ל, וכו"כ העור ושז"ע, ועיין כנה"ג ה

המור דרין זה דהרא"ש לא הביא מכל זה כלום כי ועוד מנ"ל לפסוק כשני הפירושים [ר"ל כב' ח חולק על זה, ועוד המעיין בדברי הרשב"א בת"ה יראה שאינו פוסק כן אלא מפרש לפשיטות הא

דברי הרשב"א חלח מ"ש בתוה"א, חבג בתוה"ק פסקי נדריה כן נדריה ומחלו העתיק הסור והש"פ

הללו היינו חזקים ושיש בהם ממש ודבוקים לעגס היטב, אבל רירין בעלמא וחלושים ודאי דאיני
ונעשה ממנו רירין. וכל עוד שם דאס היה השצר באלכסון ומתחיל בתחתית השוק שאין שם בשטח

שם בשר ולא היה שם בשר אלא רירין טרפה כיון דבכר"ג לריכין לסמוך הב' דיעות הללו ביחד משכא דידיה בדל"ת ועל דעת ר"ח ור"ת דגרסי ריריה ברי"ש כנ"ל ובודאי דיעה אחת אמת, ו

[י] בגמרא שם הנהי גידין רבין [דהוי מנמרפי נכסר וחופין רוב עלם הנכסר. פרש"י] דח
דגידין שסופן להקשות לא הוי ככסר דהדר ר' יוחנן לגבי דר"ל ומבואר בב"י דכל
הרמ"א זכ"ה :

[יא] כל סעיף הזה הוא בגמרא שם בעיות דלא איפשימו ואולינן לחומרא. ועיין ב"י מ"ש ב כל הני בעיות לפי שהם דברים שאינם מלייט ע"ש. (א) כ' הט"ז סק"י מרודד גרע

גרע ממרודד שהוא עכ"פ דבוק בעלם, וניטל שליש גרע מינקלף ששס לא ניטל כלום, וניקב או פ
עליו ניקב או נסדק במפולש לאורך עכ"ל. (ב) לענין מ"ס בהג"ה ואכן אין בקיאות כו' פ

ונקשר רק לא שאשי"י דכשר גם לרד"ק באין ריעותא דבשר כמו שנת"ל סקכ"ד והשמועין הכא ריעותא ואינו מיל דכ"ע ע"ש. וע' שפ"ד ס"ס ש"כ ע"ו ואפשר דגם כשנקשר שאשי"י דבעינן

פבשר מרפה דאין אנו בקיחין פ"ס. ובלב"ש סי' א' סע"ו סקט"ו שכ' דכל שנקשר שאשי"י ופ

כמו שית"ל סעי"ב ואין שינוי מראה מוזיק בזה ע"ש עוד פ"ד
 בזה. וע' מק"מ סקמ"ז שהכריע בהלכ"ש ולא כהשפ"ד
 ע"ש. ג) ולענין מ"ש כל שנשנה מראית הבשר כו' הש"ך
 סקי"ח רמז לסימן מ"ג סעי"ב ועו"מ ושם סק"ד היקל בשינוי
 מראה לחוד, וכ' ע"ז השפ"ד סקי"ז וי"ח וכבר כתבנו דשם
 צעיק נשתנה ונלקה הבשר
 וכן אפשר חף בשינוי מראה
 לחוד מרפא כיון דליכא ריעותא
 דשצירה עכ"ל, אבל בדע"ח
 סק"ז הביא מכה"ג הגב"י אות
 ק"ג דגם הרמ"א מודה להב"י
 דאין חיבור רק ביש שינוי בבשר,
 ולזה רמז הש"ך לסי' מ"ג וכ"ד
 החכ"א, ומ"ש השפ"ד כיון דליכא
 ריעותא דשצירה כבר ביארנו
 בזה דדוקא ביש ריעותא בלתי
 אכר [וע' תוספות שם דה"מ
 נתמסמם] יש אוסרים וגם בזה
 יש לגדל להקל וכ"ש כשהמראה
 בבשר והריעותא בעלם, וגם
 בשו"ת שם ארי' בהוספות סי'
 י"ב פסק דאם יש ארמוניות לבד בבשר החופה כשר ומסיק
 לדינא דשינוי מראה לחוד אינו פוסל לענין חופיו חל"כ יש
 ריעותא ושינוי בבשר ע"ש. וע' בדברינו לעיל סי' מ"ג סק"ד
 באורך מזה:

[יב] זהו ג"כ אכעיא בגמרא שם ואיפשיטא לקולא ואמר רב
 פפא והוא דקנה גרמא ידיה. ופרש"י שאלו רואים שהעלם
 מחזיק בשלו סביבות הקדירה מידבק העלם לבשר וסימן התחלת
 עלות ארובה הוא ע"ש. וע' ברא"ש שם גירסא אחרת בזה:
 [יג] דין זה הוא בטור בשם הגאונים ורשב"א בתו"א ובקלר ור"ן ומרדכי סימן תרמ"ט והגמ"י צפ"ח שמעשה בזה לפני ר"ת
 [ורבינו עזריאל. מרדכי] שנשבר העלם במקום שעושה אותה טרפה וחזר ונקשר ולא היה נודע אם ילא לחוץ והתיר, וכ'
 בעל התרומה בטעמו דכיון שחזר ונקשר ודאי לא ילא העלם לחוץ דאלו ילא לחוץ לא היה חוזר ונקשר וסיים הרשב"א ועליו
 אנו סומכין ועושין מעשה עכ"ל, וכ"כ הסמ"ג והסמ"ק. ומ"ש בהג"א שם ומפני שלא היתה לר"י קבלה בזה לא ראה להתיר ולא
 לאסור. לא פליג על כל בני רבנותא דבהג"א מיירי בנשבר במקום לוה"ל ומעשה דר"ת היה שלא במקום לוה"ג וכמ"ש מהר"א
 בספרו תרומת הדשן סימן קס"ד ובגמרא שם פ"ו ע"ש. ודלא ככ"י שהבין שהג"א חולק עליהם כמ"ש הב"ח ע"ש. א) ואי
 צעיק בזה עיר הבשר חופין את רובו או לא. הרמ"א בד"מ סקי"א לידד בזה לכאן ולכאן ובחו"ח שם סעי"ב כ' וז"ל הסכמת
 הפוסקים דכשחזר ונקשר יפה כשר. אפילו אין עוב"ח את רובו מיהו יש לדחות ולכן אין להכשיר רק כשעוב"ח ח"ר וגם נקשר
 וכ"כ דעת האו"ה עכ"ל, וכ"כ הש"ך סק"כ בשמו ע"ש. וע' חידושי רעק"א ולב"ש סי' א' סעי"ד סק"ג מ"ש בטעמו של הרמ"א
 ובדברי הש"ך. אך הפר"ח סקל"א כ' דאע"פ שעכשיו אין עוב"ח רובו כשרה דכיון שנקשר הדבר ידוע שהיה עוב"ח דאל"כ לא
 היה נקשר ומלין שאחר שנקשר נפל משם העור והבשר דאי מיירי בעוב"ח אפילו בלא נקשר כשר דהא בני רבנותא הנ"ל
 שכ' הך דינא דנקשר לא ס"ל כרש"י לחשש לזיאת העלם דרך נקב קטן וגם לרש"י דוקא כשידוע שילא ולא בסתם עכ"ד הפר"ח,
 והביאו החגו"ש סקמ"ב והב"י סקמ"ז וערה"ש סעמ"ה להלכה, וכ"כ הכו"פ סקי"ח דכשר אפילו אין עוב"ח רובו כיון שנקשר עכ"ל,
 אבל הפר"ח סק"ז כ' שהפר"ח כתב לדעת המחבר [שפסק לעיל סעי"ב דעוב"ח חופין את רובו כשר, והיינו אפילו בלא נקשר]
 אבל לדעת כמה פוסקים צעיק עוב"ח גם בנקשר ע"ש באורך. וכ"ד השפ"ד ולב"ש שם ע"ש כמה פ"ד בזה. וכ' בדע"ח סקס"ד
 דכ"ה בדמ"ש"א כדעת הש"ך רק שכ' דהיכא שהאיסור הוא ספק כגון שמסופקים אם עוב"ח וכן היכא דהוי צעיא דלא איפשטא
 כהא דלעיל סעיף י' וכיו"ב כשנקשר ונתרפא יפה מקילין, והאריך עוד והעלה עפ"י להקל חף בחיפוי עור לבד או בשר לבד וכן יש
 להקל בחיפוי בשר מתלקט או מרודד או נקלף מהעלם או בבשר שרופא גורדו, וכן כו' אם היה השצר בעלם השוק למעלה
 מלוה"ג [דין מקילין בזה בלא"ה כמשנת"ל סק"א] יש להקל בנקשר שאשי"י גם צידוע שאין עוב"ח כל שלא נודע שילא לחוץ
 וסיים וכ"ז דוקא בנקשר שאשי"י אבל בנקשר שעשי"י אין להקל אלא בעוב"ח בלא שום ספק. ב) וכ' עוד בסק"ס וסק"מ
 הא דשאשי"י מותר דוקא בספק אם ילא השצר לחוץ, אבל צידוע שילא לחוץ אסור. וכל שהשצר ניתק ממקומו ונתקס ללד חוץ
 באופן שפני השצר רואה את אויר העולם חף שאינו בולט לחוץ הוי בכלל ילא לחוץ, אבל בלא ניתק השצר ממקומו חף שיש
 נקב גדול בעו"ב הוי בכלל ספק ילא לחוץ ושכ"כ בס' אם לבונה ע"ש באורך. ג) מ"ש צעיק והוא שחזר למקומו הראשון
 כו'. הוא משו"ת מהרי"ק סימן ל"ח אות ג' אחר שהביא דברי הפוסקים הנ"ל כתב וז"ל אמנם כ"ל דוקא בשחזר ונקשר במקומו
 הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ודבקו הוא דא"ל אם ילא לחוץ לא היה חוזר ונקשר כמ"ש הפוסקים טעמא של ר"ת, אבל
 אם לא חזר למקומו הראשון אלא שני שברי העלם שוכבים זה על זה, זה נמשך למעלה וזה למטה כמו שרגילות למזל אע"פ
 שנתחברו שני העלמות הנשצרים וקדם עליהם עור ובשר אסור דשמא ילא לחוץ כו', וכ"מ לישנא וחזר ונקשר מדקאמר וחזר משמע
 שחזר ושכב במקומו הראשון וכ"מ מלשון סמ"ק דקאמר ונתרפא שקורין זוגלי"ר בלע"ז ולא גקיס דזוגלי"ר בלע"ז כו' עכ"ל
 מהרי"ק

(לא) נקדר הבשר במכין מעל השבר בעין מבעת
 בעיגול ורוב הקיפו מכוסה בשרה והוא שיהא
 הבשר דבוק בעצם סביב הקדירה:
 יב נשבר העצם (לב) במקום שעושה אותה טרפה
 וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו
 (לג) בשרה (לד) והוא שחזר למקומו הראשון ונתחבר
 שבר עם שבר יחדיו ירובקו:
 הג"ה ואפילו אם הוא עדיין עב במקום השצר ויכר עדיין
 שנשברה כשר (או"ה) אבל אם לא חזר למקומו
 הראשון אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה זה
 נמשך למעלה וזה נמשך למטה טרפה:
 הג"ה וכל זה מיירי שלא במקום לומת הגידין, אבל במקום
 לוה"ג ע"ל סימן כ"ו:
 נמצא
 קלת למעלה כשרה (ט"ז סקי"א) ודוקא נקשר בחוץ עלם
 אל עלם, אבל קשירה כל דהו שיכול להתפרק בידיים לא
 מהני (לב"ש סי' א' כע"ד). ובאורך קלת. והבחינה בזה ע"י
 מחט או קיסם ואם נאבד קודם שצדק אם נקשר ש"ש
 או שע"ש. ואם הוחזר בידי אדם מהני או לא. הכל מבואר
 ביב"ט ב"ש מאות ג' ולהלן: ואם

(לא) נקדר הבשר במכין מעל השבר בעין מבעת
 בעיגול ורוב הקיפו מכוסה בשרה והוא שיהא
 הבשר דבוק בעצם סביב הקדירה:
 יב נשבר העצם (לב) במקום שעושה אותה טרפה
 וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו
 (לג) בשרה (לד) והוא שחזר למקומו הראשון ונתחבר
 שבר עם שבר יחדיו ירובקו:
 הג"ה ואפילו אם הוא עדיין עב במקום השצר ויכר עדיין
 שנשברה כשר (או"ה) אבל אם לא חזר למקומו
 הראשון אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה זה
 נמשך למעלה וזה נמשך למטה טרפה:
 הג"ה וכל זה מיירי שלא במקום לומת הגידין, אבל במקום
 לוה"ג ע"ל סימן כ"ו:
 נמצא
 קלת למעלה כשרה (ט"ז סקי"א) ודוקא נקשר בחוץ עלם
 אל עלם, אבל קשירה כל דהו שיכול להתפרק בידיים לא
 מהני (לב"ש סי' א' כע"ד). ובאורך קלת. והבחינה בזה ע"י
 מחט או קיסם ואם נאבד קודם שצדק אם נקשר ש"ש
 או שע"ש. ואם הוחזר בידי אדם מהני או לא. הכל מבואר
 ביב"ט ב"ש מאות ג' ולהלן: ואם

מהרי"ק וכ"פ בשו"ע. ד) אך הכ"ח על הטור ובתשובותיו סימן קל"ט פקפק ע"ז דהפוסקים שז' דין זה כתבו סתמא וחזר ונקשר או וחזר ונתרפא וכן מהר"א בזה"ד ובכתביו לא חילק בזה ומה שדקדק מהרי"ק מלשון וחזר הוא דקדוק קל דליכא למימר וחזר ונקשר יפה בחזק כמו שהיה חזק בראשונה וגם כשמונחים זה על זה נופל לשון וחזר כיון שנקשר בחזק בבראשונה, ומה שהוכיח מלשון הסמ"ק שז' ונתרפא שקורין זונליי"ר בלע"ז כו' י"ל ג"כ שנתקשר בחזק יפה, אבל ללו דוקא שחזר ממקומו הראשון [ישאלתי לאיש בקי במלות לעניות ואמר לי שדבר נפרד המתחבר עם חזירו ונדבק בו היטב נקרא בלשון לרפת זונליי"ר

וכשאינו נדבק היטב נקרא זונליי"ר, והוא כד' ה"ח] וסיים ה"ח בזה"ל ומ"מ כבר נהגו כדברי מהרי"ק להחמיר כשהשברים מונחים זה על זה ובמקום הפ"מ אני מתירו עכ"ל, והביאו הט"ז סק"א ע"ש. ג) נמצא שבור ואינו יודע אם נעשה בחיים או לאחר מיתה אם מקום הכמה שחור בידוע שנעשה מחיים (ד"ה) ואם אין יכולים לעמוד עליו אם יש בבה לתלות כמו שדרסה או שרצצה וכיוצא בו רמולין להקל ואם לאו אסורה בספק:

צפנים ועוד כמה פרטים הכל מצוה"ר ב"ס"ק [יד]: והפר"ח סקל"ז הכריע דבעלם השוק למעלה מזה"ל יש להקל אף בנקשר שש"י ומ"מ משום חומרא ישליך האבר, אבל בעלם ניטלו

הקולית צעין שאש"י זולת בהפ"מ (*) יש לסמוך על מהר"א וכמ"ס ה"ח ע"ש. וכ"ד החגו"ש סקמ"ד, והחכ"א שם כע"ז כ' דבעלם השוק למעלה מזה"ל ונקשר שש"י יש להקל בהפ"מ ובעלם הקולית אין להקל אלא בהפ"מ וסעמ"ל, וכן העלה הדע"ת הוצא לעיל סק"ו אות י"א ע"ש. וכ"ז בנשבר במקום שנושה טרפה, אבל במקום שאינו עושה טרפה הדין מצוה"ר לעיל שם אות י'.

ה) ובשו"ת רדב"ז סוף סימן של"ג כ' ע"ד מהרי"ק הנ"ל דמסתברא שאין הדברים אמורים אלא בזמן שהבשר משונה קלם מבחון או צפנים דרגלים לדבר שלא נתרפא יפה, אבל אם הבשר לא נשתנה ממראיתו כלל לא מבחון ולא צפנים אע"פ שהעלם מורכב קלתו על קלתו כשרה דודאי נתרפא יפה דאלת"ה הרי הוא מכחיש את המוחש. שהרי אנו רואין דבר זה לעין כמה בהמות ועופות ובני אדם יארע להם כזה ויחיו שנים ארוכים ואין קי"ל דטרפה אינה חיה א"ו לא אמר מהרי"ק אלא בנשתנה מראית הבשר וה"ל לגמרי אמרה לא לייחוס לי' לאבר ממונם של ישראל בכדי וכו' עכ"ל, והביאו הפתש"ו סק"ז ועו"ח"ח. ו) והכנה"ג שם ושאר ס' ספרדים כתבו לדברי מהרי"ק והגמשים אחריו

אם המוח שצפנים חלל העלם יוכל לעבור משבר זה לשבר זה כשר גם למהרי"ק שזה מיקרי שאש"י ונוהגין לדקוק על דרך זה שמוציאין המוח מתוך העלם ומכניסין מחט או קיסם בחלל שבר זה ואם יעבור המחט או הקיסם לחלל שבר השני דרך אותו מקום שנקשר בידוע שגם המוח יוכל לעבור מזה לזה והעד ע"ז מדהתירו הפוסקים בנקשר שאש"י אפילו אם עדיין עב במקום השבר ויכיר השצירה וצודאי הטעם דכיון דהמחט עוברת משבר אל שבר אע"פ שעדיין הוא עב שאש"י מקרי, אך אם מדבקו באופן שהמחט אינו עובר כגון שזה נמשך הרבה למעלה וזה נמשך הרבה למטה זה לא מקרי שאש"י ע"ש, וכ"כ המחז"ר אות כ"ד דמנהג קדמונים בארץ הלבי לחתוך ראשי עלם הקולית ומכניס קיסם דרך מוח העלם ואם עובר מעבר אל עבר הוא בכלל שאש"י, אבל אם יולא הקיסם ללד שבר העלם אינו בכלל שאש"י והביאם אחרונים ע"ש. ובב"ב ס' י"ב בע"ז ססק"ז כ'

דאם החלל של השני עלמנות הנשברים מכוונים אפילו מעט עד שהמחט עוברת בחוכו הוי שאש"י אף שלא נתכוונו השברים בעוביין דזה נמשך לפנים וזה לחין ע"ש. ובפר"ת סקכ"ח מ' דאי רוב החללים אינם מכוונים זה לזה אף שמעט מכיון הוי כשעש"י ע"ש. וכ"כ המק"מ סק"ג והדע"ת סקס"א ע"ש. וע"ל אות ח' אי צעין בנקשר עו"ב חופין רובו. ז) ואם נאבד קודם הבדיקה. בשו"ג סקל"ד הביא בשם הריק"ש שז' דמלת וחזר ונקשר דסמך עלה מהרי"ק [הנ"ל אות ג'] לא מכרעא כולי האי דיל דקאי הנקשר דוקא וגם זה על גב זה סגי כו' אלא שבר הורה זקן ופסק בשו"ע כן אין צנו כח לחלוק אלא דג"מ אם בא לפנינו עלם שבור וחזר ונקשר וקודם שדקדקו אם הוא שאש"י או שש"י נאבד העלם כשרה מטעם ס"ס, והביאו הדע"ת שם וכ"כ צפנים לדינא ע"ש. ובדע"ק סק"ז דאם נשבר העלם כקולמם ונקשר וספק אם שאש"י או שש"י אם רחוק אגודל מהגוף אם רואין שהבשר שלם שם בהיקף כיון דגם זעג"ז כשר בהפ"מ צכפק קיל גם שלא בהפ"מ כבש"ך סק"ד ואם הוא בחוק אגודל אז לריך הפ"מ דוקא מחשש ניצין ומ"מ הו"ל בכלל שבר שהורה כו' לגבי הכידות, ואם נמלא אחר הביטול ואכילה אף דמסתמא חמריקן דהיה הבשר שלם ואם ודאי היה רחוק אגודל כשר אפילו צשעש"י מ"מ כיון דאין זה ברור כ"כ לכן יש להחמיר בספיקא אם לא בהפ"מ ולו"ג ע"ש, ובדברי אברהם בק"ג מזה ועוד כמה פ"ד. ח) ואם הוחזר בדי אדם שהניח בע"ש ונקשר זה לזה ונתרפא בדרך שהרופאים עושים אם מהני בזה או לא, בתשובת ה"ח שם מוכח דלא מהני ובס' תוספת ירושלים כ' דמהני, אמנם בדע"ת סקס"ג כ' בפשיטות דלא מהני דמה טעם חזר ונקשר כבר משום דאמריקן דודאי לא ילא השבר לחון דאילו ילא לחון לא היה חוזר ונקשר וא"כ זה לא שייך לומר רק בחזר מעלמו ולא בחוזר בדי אדם ע"ש:

[יד] ד"ז הוא ג"כ בטור וספ"ת הוצא במרדכי שם ובהגמ"י סוף פ"י ובהגשע"ד שם. א) כ' הפר"ח סקל"ג דבסעיף זה מיירי בשבור וילא העלם לחון דהיינו שאין עוב"ח את רובו, וכ"כ החגו"ש סקמ"ו, אך הלכ"ז סימן ג' בע"ד כ' דבספק שנעשה אחר שחיטה לא ישתנה הדין מכפי שצודאי נעשה מחיים דאם יש נקב צעור וצבר טרפה אף צעור"ה לית רובו כנשת"ל סק"ו אות י"א בשמו ע"ש. אבל בחכ"א שם בע"ט כ' דאם רוב עור וצבר קיים כבר אפילו להנהגין כרמ"א שצכסעיף ה' כיון שיש עוד ספק שמא לאח"כ נעשה שפיר י"ל דדוקא בידוע שקודם שחיטה נעשה נוקבין כדיעה זו ולא צכפק וכמ"ס המ"ב עכ"ל, וכן במק"מ סקל"א השיג על הלכ"ז הנ"ל והעלה לדינא דאם עובח"ר רק שיש נקב צעור"ב ברור להחיר צכפק לאח"כ נעשה בהפ"מ עכ"פ ואם עו"ב שלמים יש להחיר אף באין הפ"מ ע"ש. וכ"כ בדע"ת בקס"ו ע"ש צאורך. ועוד פרטי דינים

בזה. ב) לענין מ"ס אם מקום המכה שחור כו' עיין דע"ק ס' כ"ג ומק"מ שם בקי"ט וכלן ס"ק כ"ב כ"ד דדוקא שניכר שחרות ישן או כגלד מכה אבל אודם הנוטה קלם לשחור אין הכרח שנעשה מחיים דזה יכול להיות כשנשבר מיד אח"כ צעור חס ע"ש. וע' שו"ג סק"מ שהביא דברי ה"ב שז' דסימן דהיבחר מקום המכה אינו מועיל רק להחמיר ולא להקל יס"ס ולענין מעשה הדבר פשוט כמ"ס האו"ה דסימן זה מועיל גם להקל דאפילו נשבר סמך לבחיטה היקף ומגד משחיר פי המכה ומעשים

הג"ה צכ"י

(*) והיינו יש לסמוך על מהר"א שלא חילק בזה וכמ"ס הבי"ח הנ"ל אבל ט"ש דפרי"ח שם בתהילת דבריו ונראה שמהר"א פליג על מהרי"ק וכ"כ מהרי"ק ליתא דאין הכרח מדברי מהר"א בכתביו שהולק על מהרי"ק וכמ"ס דכנה"ג בדב"י אות ק"ו והדע"ת סקס"א ע"ש:

הג"ה

בכ"י זה לדי כשמפילים בהמה גסה בכח לארץ לשחיטה
ונשבר ח' מהלכות חט"פ ששוחטים אותה מיד משחיר פי
המכה, ואפילו חט"פ מיד בעודה מפרנסת את נשבר חיזו אבר
משחיר מעט, אבל לא כ"כ כמו שנשבר קידם שחיטה ודבר זה
לר"ך בקיאות הרבה וד"ז לא נמסר אלא לבקאים ורגילים
בעבודה זו, והביא בדעת
סקס"ה דבריו אלו ומ"ש בס' **א**
נ"ג וסיים ויען בהנשיון מעיד
יותר מאלף ראיות נראה דבהפ"מ
ול"ש יש ללמד בלא הושרר פי
המכה גם באדום והושרר קלח
דהוי כדאי או קרוב לודאי
שנעשה חט"פ עכ"ל ע"ס. וע'
מנח"י סקקמ"ו שכ' דאין להקל
בזה אם לא בלירוף היתירים
וספיקות ע"ס. וע"ל סימן נ"ג
סק"ח אות ג' מ"ש בנשיון זה
בשם כמה אחרונים ובשם דעת

גופא ע"ס ודוק. ג) ומ"ש אם יש צמה לתלות בו כ"כ הטור והרשב"א בתוס' א"ה הם ובר"ן פ"ק דחולין ועו"פ. וע' ש"ך סק"א.
כ' הרמ"א בתוס' שם דין י"א דאין לחלק בין עוף לבהמה דאם הוא צענין שאפשר לתלות שנשבר רגל הבהמה [לחט"פ] נמי
נשבר וכ"כ דברי הר"ן פא"ט [יכ"כ כ"כ] להדיא טרפה [לעוף] לכותל או רללה [מלשון קנה רלון] בהמה ברגל חלין כדחלין
בזאב עכ"ל הכ"י דלא כאו"ה שכ' דבהמה לא תלין להקל הודאי ועלם שלה הוא חזק, וכן מ"ש האו"ה אם יודע בודאי שרגלו בכותל
אח"כ אפילו אם הושרר מקום המכה הוי כזאב שנטל בנ"מ וחולין בו. כתב ע"ז דאינו נכון דבהושרר פי המכה טרפה בכל
ענין עכ"ד בתוס' וכן הכ"ה ועו"פ. וע' שפ"ד סס"י זה שכ' ג"כ דאם יש צמה לתלות חולין בין צעוף ובין בהמה לפי ראות
עיני המורה, דודאי בהמה לר"ך להיות הכאה יותר חזקה. ומ"ש עוד שם מעשה בעגל כו' נחל"ע סק"ה אות ה':
א [במשנה שם (עו.) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה כו' ולמעלה פסולה וכן שניטל לזה"ג ופרש"י וכן שניטל אפילו לא
נחתך העלם, וכדאמרו בגמרא שם לזה"ג בלא רכובה ע"כ וע"ל סק"ז. **א**) כ' הכ"י דניטל לזה"ג דאמרו היינו ניטל
לגמרי, אבל לא ניטל לגמרי ולא נחתך אלא שנעקרו מן הארכובה ונקפלו [כמו ונקלפו. רש"י שם מ"ד]. מעל העלם עד למעלה
כיון שעדיין הם יונקים מהגוף כשרה. והראב"ד שכ' בפ"ח הלי"ז דנקפלו מעל העלם טרפה לאו לקיטתא אמרה אלא שהקשה
להרמב"ם כו', אבל לפי האמת גם הראב"ד מודה דכי נקפלו מעל העלם לא מיטרפא בהכי עכ"ל הכ"י וגמטו אחריו הלבוש
והפרישה והפר"ת סק"א. אבל הכ"ה והש"ך ופר"ח סק"א השיגו על הכ"י ודעימי' דהראב"ד שכ' טרפה לדינא אמרה וכן הט"ז
סק"א האריך בזה וסיים ונראה ברור דגם הרמב"ם ס"ל לדינא דטרפה וגם הכ"י לא החליט להחיר וחזר בו בשו"ע ממ"ש כ"כ
ובכ"מ ע"ס. ובמשנ"ז ושפ"ד שם כ' דאף הכ"י לא הכשיר אלא כשעדיין יונקים מהגוף כנ"ל והדרה בריה, אבל אם ניטלו ממקום
שהם מחוברים בעלם ולמעלה מחלי עלם נחתכו [ששם אין מטריך פסיקתן] מודה הכ"י דטרפה דלא הדרה בריה ע"ס. ובלב"ש
סי' ו' כמה פ"ד בזה. וע' כו"פ ובדעת סק"א מ"ש בזה. **ב**) ואם נכרה חסר לזה"ג המשנ"ז שם כ' דלכאורה להרמב"ם
כשרה ולהרשב"א טרפה ולדין כשרה כהפ"מ כהרעת הרמ"א סי' נ' סע"ב ע"ס. והמחבר"ר אות ד' השיג עליו ומחמיר גם
בהפ"מ, אבל הלב"ש שם סע"א סק"ג וסע"ב סק"א כתב דנכרה חסר לזה"ג הפנימים כשר גם בלא הפ"מ, אבל החילונים
שלד' רוב הפוסקים המה הלוה"ג אין להקל רק בהפ"מ. וכ"כ המק"מ סק"א ודעת סק"ב ע"ס. וע"ל סי' כ"ה סק"ה אות ה':
ב [בגמרא שם ואילו הן לומת הגידין [מהיכן מתחיל כח חיות הגידין. פרש"י] רבה א"ר אשי דאגרמא ולבר [משילאין הגידין מן
העלם ונכנסין בבשר, כי בתחילת עלם האמלעי סמוך לארכובה הוא ערום בלי בשר והגידין אדוקין בעלם אין בהן דין
לזה"ג עד שנכנסין לבשר. רש"י ורא"ש שם סי' ז'] רבה ב"ר הונא א"ר אשי דאגרמא ולגיו [אף במקום שאדוקין בעלם יש
להם דין לזה"ג. עיין ברא"ש שם ובמעדיו"ט אות ס'] רבה בריה דרב"ר הונא א"ר אשי דעילוי ערקומא [עלם קטן הוא המחבר
את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימני עד מקום שמתפשטין קרי לומת וכ"מ שיחתכו שם טרפה והאי שיטורא נפיש
מכלהו שמתחיל מיד מן הערקוס ולמעלה והוא למטה מסוף העלם האמלעי ואם נחתך בין עלם אמלעי לאותו ערקוס טרפה.
פרש"י] כו' עכ"ל הש"ס ופרש"י. ולפי"ז לא נחלקו בש"ס אלא היכן מתחילין לזה"ג אבל מקום לזה"ג פשיטא להו שהן אותן שמבחוץ
שזנב הבהמה נופל עליהן וכ"ד הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור וגדולי לרפת ואשכנז כמבואר כ"כ. אך הראב"ד כ' שראו עיניו
והראה לתלמידיו כי לזה"ג הן בשני מקומות כו' מקום האחד כלפי פנים כנגד גוף הבהמה ומקום השני כלפי חוץ שזנב הבהמה
נופל עליו והוא מקום שהטבחים נוקבין בו לתלותה באונקלי בשעת הפשטה שאותן גידין הן גסים וקשים, ונחלקו בגמרא איזה
מקום לזה"ג רבה אמר דאגרמא ולבר היינו אותן שהן כלפי חוץ הן הלוה"ג ורבה בריה דרב"ר הונא אמר דאגרמא ולגיו היינו אותן שהן כלפי
פנים הן הלוה"ג ורב"ר דאמר דעילוי ערקומא לא בא לחלוק עליהם אלא להגיד מקום התחלתן וקיי"ל כרבה בריה דקאי שמואל
כוותיה דאמר מקום לזה"ג שאמרו מקום שהגידין לומתין פי' מחוברים זה עם זה והם הפנימים כי הם שלשה מחוברים זע"ז, אבל
החילונים אין שלשתן מחוברים זע"ז [כמשי"ל סק"ז אות ב'] כו' עכ"ל בקלר והביאו הרשב"א בתוס' א"ה (מ"ג) ובקלר וכ' ח"ל
יש גידין במקום הזה כלפי חוץ שהזנב מכה עליהן ויש כלפי פנים כנגד גוף הבהמה ואינו צדין זה אלא פנימיים כלפי גוף
הבהמה עכ"ל, בקלר וכ"ד הר"ן וכ"כ רבינו ירוחם, אבל הרא"ש שם דחה ד' הראב"ד ופיקר כפרש"י שקבלה כן מפי רבותיו
גאופי עולם שליה"ג הוא מבחוץ שהזנב נופל עליהם וכן צעוף וכו', וכ' מהרי"ן חביב וכיון דכמה פוסקים מסכימים להראב"ד
מי יכניס ראשו בין ההרים לכן לר"ך לנשוך איסור בגידין הפנימיים ובחילונים והביאו הכ"י וכ' ולענין הלכה ראוי לחוש לדברי
הראב"ד כיון שהרשב"א והר"ן מחזיקים דבריו וכו' שטורא זקן וישב בשיבס מהרי"ן חביב עכ"ל, ובזה מבואר השני דיעות

סימן נו דיני טרפות בצוה"ג ובי י' סעיפים:
א (א) נישלו צומת הגידין (פי' מקום שהגידין נקשרים
יחד, לשון מבטל ללמדת) או (ב) שנפסקו טרפה אע"פ
שכל העצם קיים:
ב צומת הגידין הם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ
שהזנב נופל עליו. ויש מי שאומר שהם כלפי פנים
לצד חל"ץ הבהמה:
הג"ה ויש להחמיר כשתי הסברות (ב"י בשם מהרי"ח וכו"פ
מהר"מ אלשקר חשו' מ"ה) אבל הסברא ראשונה (ג) היא
עיקר (והיא סברת רש"י ותוספ' ורא"ש וגדולי לרפת ואשכנז):
התחלתן

שנפסקו וכו'. פי' שנפסקו
באמלע החוט (פרישה
וע"ז סק"ב) וע' יסה"ב שם:
(ג) היא עיקר. אבל לענין
דינא יש להחמיר כשתי
הסברות והכי נהוג (ב"ח וש"ך
סק"ב ועו"פ) וצעוף יש
להחמיר לכו"ע ודלא כהכ"י
(אחרונים) ובאורך קלח מכ"ז.
מבואר ביסה"ב סק"ב [ב]:
למעלה
גופא ע"ס ודוק. ג) ומ"ש אם יש צמה לתלות בו כ"כ הטור והרשב"א בתוס' א"ה הם ובר"ן פ"ק דחולין ועו"פ. וע' ש"ך סק"א.
כ' הרמ"א בתוס' שם דין י"א דאין לחלק בין עוף לבהמה דאם הוא צענין שאפשר לתלות שנשבר רגל הבהמה [לחט"פ] נמי
נשבר וכ"כ דברי הר"ן פא"ט [יכ"כ כ"כ] להדיא טרפה [לעוף] לכותל או רללה [מלשון קנה רלון] בהמה ברגל חלין כדחלין
בזאב עכ"ל הכ"י דלא כאו"ה שכ' דבהמה לא תלין להקל הודאי ועלם שלה הוא חזק, וכן מ"ש האו"ה אם יודע בודאי שרגלו בכותל
אח"כ אפילו אם הושרר מקום המכה הוי כזאב שנטל בנ"מ וחולין בו. כתב ע"ז דאינו נכון דבהושרר פי המכה טרפה בכל
ענין עכ"ד בתוס' וכן הכ"ה ועו"פ. וע' שפ"ד סס"י זה שכ' ג"כ דאם יש צמה לתלות חולין בין צעוף ובין בהמה לפי ראות
עיני המורה, דודאי בהמה לר"ך להיות הכאה יותר חזקה. ומ"ש עוד שם מעשה בעגל כו' נחל"ע סק"ה אות ה':
א [במשנה שם (עו.) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה כו' ולמעלה פסולה וכן שניטל לזה"ג ופרש"י וכן שניטל אפילו לא
נחתך העלם, וכדאמרו בגמרא שם לזה"ג בלא רכובה ע"כ וע"ל סק"ז. **א**) כ' הכ"י דניטל לזה"ג דאמרו היינו ניטל
לגמרי, אבל לא ניטל לגמרי ולא נחתך אלא שנעקרו מן הארכובה ונקפלו [כמו ונקלפו. רש"י שם מ"ד]. מעל העלם עד למעלה
כיון שעדיין הם יונקים מהגוף כשרה. והראב"ד שכ' בפ"ח הלי"ז דנקפלו מעל העלם טרפה לאו לקיטתא אמרה אלא שהקשה
להרמב"ם כו', אבל לפי האמת גם הראב"ד מודה דכי נקפלו מעל העלם לא מיטרפא בהכי עכ"ל הכ"י וגמטו אחריו הלבוש
והפרישה והפר"ת סק"א. אבל הכ"ה והש"ך ופר"ח סק"א השיגו על הכ"י ודעימי' דהראב"ד שכ' טרפה לדינא אמרה וכן הט"ז
סק"א האריך בזה וסיים ונראה ברור דגם הרמב"ם ס"ל לדינא דטרפה וגם הכ"י לא החליט להחיר וחזר בו בשו"ע ממ"ש כ"כ
ובכ"מ ע"ס. ובמשנ"ז ושפ"ד שם כ' דאף הכ"י לא הכשיר אלא כשעדיין יונקים מהגוף כנ"ל והדרה בריה, אבל אם ניטלו ממקום
שהם מחוברים בעלם ולמעלה מחלי עלם נחתכו [ששם אין מטריך פסיקתן] מודה הכ"י דטרפה דלא הדרה בריה ע"ס. ובלב"ש
סי' ו' כמה פ"ד בזה. וע' כו"פ ובדעת סק"א מ"ש בזה. **ב**) ואם נכרה חסר לזה"ג המשנ"ז שם כ' דלכאורה להרמב"ם
כשרה ולהרשב"א טרפה ולדין כשרה כהפ"מ כהרעת הרמ"א סי' נ' סע"ב ע"ס. והמחבר"ר אות ד' השיג עליו ומחמיר גם
בהפ"מ, אבל הלב"ש שם סע"א סק"ג וסע"ב סק"א כתב דנכרה חסר לזה"ג הפנימים כשר גם בלא הפ"מ, אבל החילונים
שלד' רוב הפוסקים המה הלוה"ג אין להקל רק בהפ"מ. וכ"כ המק"מ סק"א ודעת סק"ב ע"ס. וע"ל סי' כ"ה סק"ה אות ה':
ב [בגמרא שם ואילו הן לומת הגידין [מהיכן מתחיל כח חיות הגידין. פרש"י] רבה א"ר אשי דאגרמא ולבר [משילאין הגידין מן
העלם ונכנסין בבשר, כי בתחילת עלם האמלעי סמוך לארכובה הוא ערום בלי בשר והגידין אדוקין בעלם אין בהן דין
לזה"ג עד שנכנסין לבשר. רש"י ורא"ש שם סי' ז'] רבה ב"ר הונא א"ר אשי דאגרמא ולגיו [אף במקום שאדוקין בעלם יש
להם דין לזה"ג. עיין ברא"ש שם ובמעדיו"ט אות ס'] רבה בריה דרב"ר הונא א"ר אשי דעילוי ערקומא [עלם קטן הוא המחבר
את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימני עד מקום שמתפשטין קרי לומת וכ"מ שיחתכו שם טרפה והאי שיטורא נפיש
מכלהו שמתחיל מיד מן הערקוס ולמעלה והוא למטה מסוף העלם האמלעי ואם נחתך בין עלם אמלעי לאותו ערקוס טרפה.
פרש"י] כו' עכ"ל הש"ס ופרש"י. ולפי"ז לא נחלקו בש"ס אלא היכן מתחילין לזה"ג אבל מקום לזה"ג פשיטא להו שהן אותן שמבחוץ
שזנב הבהמה נופל עליהן וכ"ד הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור וגדולי לרפת ואשכנז כמבואר כ"כ. אך הראב"ד כ' שראו עיניו
והראה לתלמידיו כי לזה"ג הן בשני מקומות כו' מקום האחד כלפי פנים כנגד גוף הבהמה ומקום השני כלפי חוץ שזנב הבהמה
נופל עליו והוא מקום שהטבחים נוקבין בו לתלותה באונקלי בשעת הפשטה שאותן גידין הן גסים וקשים, ונחלקו בגמרא איזה
מקום לזה"ג רבה אמר דאגרמא ולבר היינו אותן שהן כלפי חוץ הן הלוה"ג ורבה בריה דרב"ר הונא אמר דאגרמא ולגיו היינו אותן שהן כלפי
פנים הן הלוה"ג ורב"ר דאמר דעילוי ערקומא לא בא לחלוק עליהם אלא להגיד מקום התחלתן וקיי"ל כרבה בריה דקאי שמואל
כוותיה דאמר מקום לזה"ג שאמרו מקום שהגידין לומתין פי' מחוברים זה עם זה והם הפנימים כי הם שלשה מחוברים זע"ז, אבל
החילונים אין שלשתן מחוברים זע"ז [כמשי"ל סק"ז אות ב'] כו' עכ"ל בקלר והביאו הרשב"א בתוס' א"ה (מ"ג) ובקלר וכ' ח"ל
יש גידין במקום הזה כלפי חוץ שהזנב מכה עליהן ויש כלפי פנים כנגד גוף הבהמה ואינו צדין זה אלא פנימיים כלפי גוף
הבהמה עכ"ל, בקלר וכ"ד הר"ן וכ"כ רבינו ירוחם, אבל הרא"ש שם דחה ד' הראב"ד ופיקר כפרש"י שקבלה כן מפי רבותיו
גאופי עולם שליה"ג הוא מבחוץ שהזנב נופל עליהם וכן צעוף וכו', וכ' מהרי"ן חביב וכיון דכמה פוסקים מסכימים להראב"ד
מי יכניס ראשו בין ההרים לכן לר"ך לנשוך איסור בגידין הפנימיים ובחילונים והביאו הכ"י וכ' ולענין הלכה ראוי לחוש לדברי
הראב"ד כיון שהרשב"א והר"ן מחזיקים דבריו וכו' שטורא זקן וישב בשיבס מהרי"ן חביב עכ"ל, ובזה מבואר השני דיעות

(ד) למעלה מהערקום. ואם נחתך בין הערקוס להשוק טרפה דהתם נמי מקום לזה"ג (פר"ת ושפ"ד סק"ד בשם רש"י) וצו"ף שאין לו ערקוס בין פרק התחתון לשוק. הוי שם לזה"ג (שפ"ד שם ולצ"ש שם סק"ט) ועוד מזה מצוה ציסה"ג ס"ק [ג]:

(ה) שקורין קוגי"ל. ובלא"ה קורין אותו עטי"ך (ט"ז) וש"ך סק"ג) ועי' יסה"צ שם: (ו) כנגד הערקום בשרה. ואם נשבר הערקוס עלמו טרפה שיש לחוש שמא נפסק אחד מלוה"ג (ש"ך סק"ד בשם שע"ד) ועכ"פ מהני בזה דדיקה צלוה"ג גם לדין (פר"ת סק"ה ולצ"ש סי' א' סעי"ג) ובאורך קלת. ודעת עוא"ח בזה מצוה ציסה"ג ס"ק [ד]:

(ז) ויש מי שאומר וכו'. ודיעה ראשונה היא העיקר לדינא (ש"ך ועו"פ) ובאורך קלת. ועוד פ"ד מצוה ציסה"ג ס"ק [ה]:

(ח) אלא במראיתו וכו'. ועכשיו אין לנו בקיאות להבחין במראיתו ובמשוש, לכן יש לשער בחלי עלם (לצ"ש) בפתיחה אות ל"ה. ועוד מזה. מצוה ציסה"ג שם אות ג':

יש

אלא דגם בשום ספר לא ראה כן וכמדומה שאיזה תלמיד טועה כתבו בשמו כו', והעלה לדינא דכל שיש רקבון צא' מלדדי הרגל במקום לזה"ג יש לאסור אפילו בהפ"מ ול"ש, וכ"כ בספרו כנפי יונה וכ"כ בחידושי רז"ה. וז"ל השפ"ד סק"צ ודע דגם צו"ף העיקר לזה"ג מלד חוץ כמ"ש הרא"ש. ה"ל וכו' צו"ף אינדי"ק וכיוצא שאלו בקיאות לריך להחמיר בכל הפירושים ולבדוק מבחון וצפנים סי' ולריך המורה ליוצר עכ"ל, וכן תמה בערוה"ש סעי"א [אך מה שליון שם שפ"ד ובה"י הוא ט"ס דמוכח ע"ש ודוק] דהרי כו' גם בתרגומים אלו רואים שהגידים הם סביבות השוק וביותר רואים זאת גלוי באינדי"ק שהגידים הם רחצים וקשים והולכים צעיגול סביבות כל השוק ואין צו"ף מחלוקת כלל עכ"ל. ובדע"ת סק"ד הביא משה"ג שעל הרי"ף ועו"פ שמצוה"ג כ"כ דלא כבה"י הג"ל, וכ' שהלצ"ש לירף דעת המקילים צפנים גם צו"ף והעלה כמה חילוקי דינים לא ידע מזה והוא בדק ומלא באוזנות ותרנגולים שהם י"א מלד חוץ וה' ללד פנים ובאותן שמלד חוץ יש צ' מהן שהם רחצים בתחילתן כאשר בערך משך אלצע א' ואח"כ מתפללים לשנים ואם ניקב א' מהן בין מלד חוץ ובין מלד פנים אין להקל צו"ף אפילו בהפ"מ ול"ש ע"ש:

שכשו"פ, ומ"ש בהג"ה ויש להחמיר כשתי הסברות, וכ"כ בתו"ח דין י' והרש"ל צ"ש"ש פ' המקשה סי' י"ד, וכ' הב"ח סע"צ והכי כהוג ודלא כהלכות ש"כ שנתפשט המנהג באלו הארלות כסברא הראשונה ול"י מנין לו זה כמ"ש הש"ך סק"צ, וכן תמה על הלכות בחגו"ש סק"ד ע"ש. (א)

ג התחלתן (ד) למעלה מהערקום. והוא עצם קטן שמחבר השוק לארכובה הנמכרת עם הראש. ועצם זה הוא שמשחקים בו התינוקות (ה) שקורין קוגי"ל ולמעלה ממנו מתחברים וצומתים גידים אלו ועול"ים ומתפשטים בשוק עד שמתרכבים וחוזרים כעין בשר: ד נפסקו או נימלו (ו) כנגד הערקום בשרה למעלה מהערקום והוא המקום שהמבחים תולין בו טרפה:

ה שיעור ארבן במקום שמתחילין להיות צומתין עד שמתפשטין בבשר. בבהמה גסה מ"ז אצבעות (ז) ויש מי שאומר שהוא שיעור ד' אצבעות. ובבהמה דקה לא נתנו חכמים שיעור (ח) אלא במראיתו ובמשווש שכל זמן שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צומת הגידין. אבל כשהם מתחילין להתרכך או שהם קטנים ודקים אין להם דין צוה"ג. ובמקום שאין לבנים כל כך אלא לבנים קצת ומוזהרין כעין זכוכית לא חוי צוה"ג:

יש

א' היא עיקר ד' הב"ח והש"ך בזה מצוה צעמה"צ. ובשפ"ד סק"צ כ' דר"ל דבהפ"מ יש להתיר בנפסקו הפנימים אלא שלא מלא לאחד שיחיר בהפ"מ כו'. שו"ר במנחת יעקב סק"צ ש' דהיכא שיש עוד ל' להתיר סומכין אסברא א' כשיש ספק צפנימים יש להתיר מטעם ס"ס עכ"ל, והסכים לזה הלצ"ש שם והעלה בזה כמה חילוקי דינים ע"ש. ובדע"ת סק"ג הביא ג"כ מדברי חמודות שם אות ל"ז ש' דבהפ"מ או ללו"ש יש להקל כדיעה א' והו"ש כ' הרמ"א דסברא א' עיקר, וכ"מ בתשו' מעיל דקה סי' ל"ז ובעיקר הד"ט סי' ו' וסי"ס ועכ"פ בהפ"מ ול"ש יחד יש להקל צפנימים כדעת רוב הפוסקים דהחילונים הם עיקר לזה"ג. ולקמן סק"ז אות ע' מצוה צ

מקומן ומהותן של לזה"ג החילונים והפנימים ע"ש. (ב) לענין לזה"ג צו"ף. כ' בס' בית הלל סק"צ דצו"ף אליבא דכו"ע הם מצפנים ללד חלל הגוף ולא ללד חוץ וכן נוהגין עכ"ל, הוצא בבאה"ט סק"צ ובחידושי רעק"א על הפרמ"ג שם, אבל כמה אחרונים חולקים עליו, בשו"ת מעיל דקה סי' ל"ז כ' דמלבד שלא ראה נוהגין כן

[ג] מ"ש צפנים התחלתן למעלה מהערקום. בגמרא שם א"ר יהודה היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא דרב"ר הונא. ופרש"י דפרעי טבחי במקום שפותחין הטבחין להפריש הבשר מן העלם כשמנקרין כו' והיינו מעילוי ערקומא כו' ופירושו מצוה ציס"ק פקודס. ומ"ש ועלם זה הוא שמשחקים כו' כ"כ רבינו ירוחם, והיינו בשל כצעים. וכ' השפ"ד סק"ג ד' שמות יש לו ערקוס. ארכובה. קוגי"ל. עטי"ך. ומ"ש ועול"ים ומתפשטים כו' הוא ג"כ מגמרא שם, וע"ל סק"ה:

[ד] ג"ז מגמרא שם יתיב הוא מרבין קמיה דר' אבא וקאמר דערקומא גופה [נחתכו גידין כנגד הערקוס עלמו פרש"י] א"ל ר' אבא לא תליתו ליה [דמחמיר טפי. שם] הכי אר"י היכא דפרעי טבחי, וכנ"ל. (א) כ' הפרישה בשם הרשב"א וז"ל כנגד הערקוס כשרה אע"פ שזוה"ג מתפשטות עד העקב כבר התחילו להתקשות כעלם, ואין טרפות לזה"ג אלא במקום שהם רכים ועומדין לעלמן כגידין ולא קשה כעלם עכ"ל, וכ"כ הט"ז סק"ה. (ב) כ' בשע"ד רס"י פ"ו דנשבר העלם במקום הערקוס עלמו טרפה שיש לחוש שמא נפסק אחד מלוה"ג, והביאו הב"ח רס"י ג"ה והש"ך כאן סק"ד וכ' ואע"ג דהתחלת לזה"ג למעלה מהערקוס ואם נפסקו כנגד הערקוס כשרה מ"מ כנשבר הערקוס חיישינן שעי' השצירה נפסק א' מהגידין שלמעלה מהערקוס וא"א בקיאות בדדיקה והא דכ' הפוסקים והטור סתמא דכנגד הערקוס כשרה, אפשר דמיירי צענין דליכא חששא דלוה"ג שלמעלה כגון שנחתך לפנינו רק כנגד הערקוס, אבל כנשבר הערקוס ואיכא חששא דלוה"ג טרפה ודלא כנראה קלת מד' הרש"ל שמכשיר בכה"ג עכ"ל הש"ך, וע' שפ"ד שם מ"ש בזה. אבל הט"ז רס"י ג"ה והפר"ח שם וכאן סק"ג חולקים על הב"ח והש"ך ומפרשים דהשע"ד מיירי כנשבר בין הערקוס לשוק דשם מקום לזה"ג ולא בערקוס עלמו ע"ש. ובכו"פ סק"ג ומכ"א שם סעי"צ כ' להחמיר כהצ"ח והש"ך, והכריע הפר"ת והלצ"ש כמ"ש צעמה"צ בשם. וע"ל סי' נ"ה ס"ק א':

[ה] בגמרא שם א"ר יהודה אמר שמואל כו' לומת הגידין שאמרו מקום שהגידין לומתין [מחזקין יחד וגרואין כגיד אחד פרש"י]

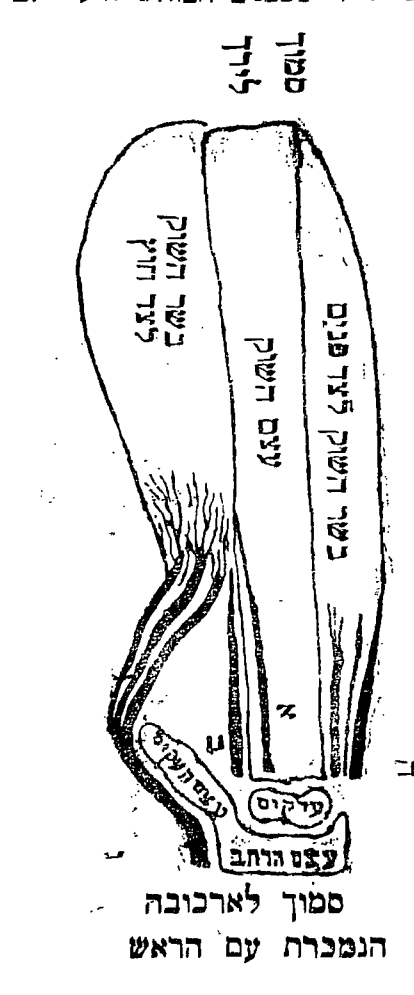
בגמרא

לדעת מקום הלוא"ג. ודין לוא"ג הפנימים ככה"ג. הכל
מבואר ביס"ב ס"ק [ז]:
(יא) אותן שפירדין וכו'. זהו לסברא א' דלעיל סעיף
ב' דלוא"ג הם כלפי חוץ (פר"ח סק"ו) וע"ל סס:
(יב) בעוף וכו'. כל מ"ש
בסעיף זה מבואר
ביס"ב ס"ק [ח]:
כסימנים

[ז] בגמרא שם אמר ר' חייא בר אבא דרבי חנינא
חד אלימא ותרין קטיני, איפסיק אלימא אזלא רוב צנין
[שהוא עצ מטיבה וכיון דאזל רובא טרפה. פרש"י] איפסיק קטיני
אזלא רוב מנין, מר ב"ר אשי מחני לקולא איפסיק אלימא
האיכא רוב מנין איפסיק קטיני האיכא רוב צנין. עוד שם אר"י
אמר רב לוא"ג שאמרו ברובו
מאי רובו רוב אחד מהן [אס
נפסק רובו של אחד מהן טרפה.
פרש"י] כו' וא"ד מאי רובו רוב
כל אחד ואחד, כי אמריתא

קמי' דשמואל אמר לי מכדי תלתא דכל חד וחד מסייע לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל לוא"ג שאמרו אפילו לא
נשתיר זה אלא כחוט הסרבל כשרה עכ"ל הש"ס. ופסק הר"ף והרמב"ם והרשב"א באיפסק אלימא או תרי קטיני לקולא כמר
ב"ר אשי דהלכתא כוותיה בכולא תלמודא דר ממיסך שבוטה וחיוורי [כנ"ל סק"ה אות ג'] ובאיפסק רובו פסקו ברב וכלישנא בתרא דאינו
מטריף עד שניפסק רובו כל אלו"א. אבל צ"ל היתרומה כ' וז"ל אית דאמרי משמי' דרב זבד דבתרי דוקא טרפה וא"ד בחד אלימא ואיפסק
נמי טרפה. ור"י אמר רב צלישנא קמא רוב אחד וצלישנא בתרא רוב כל אחד ואחד ופרש"י הלך אחר המחמיר הילכך אפילו
ברוב אחד טרפה עכ"ל, וכ"ד הסמ"ג וסמ"ק הביאם הב"י ובשו"ע פסק כהרמב"ם וסייעתו, והש"ך שם כ' דראוי להחמיר באיסור
דאורייתא כד' סה"ת וסמ"ג וסמ"ק ושכ"ד מהרי"ק והגשפ"ד ואלו"ה והגמ"י וב"ח ע"ס. וכ"ד הכו"פ סק"ד ושכ"ד סק"ו ועו"א"ת
וכן סתמתי בצמח"ב. (א) בדפ"ת סק"ג כתב פ"ל סק"י ביאור מקום לוא"ג החילוקים יען כי רבים טעו בזה, וז"ל בסק"י ודע
כי בלד חוץ מקום שזנב הבהמה נופל עליו בולט גיד עצ מאלד והוא אגודת ג' גידין עבים לבנים יחד ונודע כי מעלם הערקוס
בולט מלידו עוד עלם מאחורי השוק והוא עלם בפ"ע כו' והיינו
יש עוד עלם רחב ודק ובלד העלם הרחב ודק דבוק בחוץ *) עלם
ארוך עקום ובולט בלד שהזנב נופל ע"ג עלם השוק וגיד אחד
רחב דבוק בו, והתחלת יליאת הגיד הוא ממקום עלם הרחב ודק
שבין ערקוס וארכובה הנ"ל ודבוק ע"ג עלם הבולט ובסוף
ראש בליטה יולאין משם עוד ב' גידין לבנים א' עצ יוטר והשני
אינו עצ כמוהו ומ"מ הוא גיד עצ, ותחילת יליאת ב' גידין הנ"ל
אינו מכיון כנגד תחילת עלם השוק יען כי בליטה הנ"ל בולט
בגסה ערך משך ד' אלצעות ובדקה ערך ב' אלצעות למעלה
יותר מהתחלת עלם השוק (חוץ מה שנמשך בגסה באורך ב'
אלצעות בערך כנגד העלם של ערקוס טשי"ך) ומשם הם מתחילין
ללאת ומתעגלין שלשתן ואחזים עם הגיד הקדום ומשולבים
יחד זא"ז וסביבם קרום המדבקן וגמשכין למעלה, ויש הפרש בין
עלם השוק ובין הגידין הנ"ל אלא שהעור מחברן עד שנקנסין
להלכה לחוך הכשר שפ"ג עלם השוק, ומלבד ג' גידין הנ"ל יש
עוד ב' גידין האחד הוא עצ כאחד מן ג' גידין הקדומים והוא
מונה סמוך לעלם השוק בלד חוץ ויולא מכנגד התחלת הערקוס
עלמו וסובב הולך דרך נקב שבין הערקוס ובין עלם הבולט מלידו
הנ"ל על תחילת עלם השוק ונמשך להלכה למעלה עד שנבלע
בבשר ואחר שנמשך באורך קלת הוא נראה כמו ב' גידין דבוקין
יחד, ועוד יש שם בלידו גיד א' מונה סמוך ודבוק לעלם השוק
והוא ג"כ גיד לבן ועצ קלת ולא כמו גיד הקודם, והסופרים
לוקחים אותו על גידין לתפירת ס"ת, נמלא שיש ה' גידין בלד חוץ
והפוסקים הראשונים ואחרונים לא הזכירו דבר מזה כו', והביא
לשון הראב"ד הוצא בחי' הרמב"ן ובתוה"א להרשב"א שם וגם
הביא ד' המרדכי והרמ"א דסעיף ז' דגיד העצ הוא אותו
שהפוסקים מפירדין כשחולין הבהמה, והשנים הם המדובקים בבשר
ובעלם השוק והעלה מתוך כך דהגיד העצ הוא המתחיל מחוץ
בתחילת הערקוס וסובב ע"ג עלם הבולט וגם השנים היואלים

(*) ובכדי להקל ההבנה בכ"ז עשינו אני והר"ד ברוך היו מנקר בפעיה"ק
ירושלים ת"ו את הציור הזה בעת שהיה מונה לפנינו העצמות
והגידין הנזכרים כאן. אותיות א' ב' ג' ד' מפנים הצוה"ג לדעת רוב

בארכובה הנמכרת עם הראש, ומאחר שכל אלו הגידים אין בהם
טרפות במבואר בפוסקים לא הצבנום בהציור:

מראש עלם הבליטה הנ"ל אף שאין מחוברים ממש אלא שמונחים בחוך קרום אחד הפוסבין כולן נקראים על שמו גיד העצ ומ"מ המתחיל
בתחילת הערקוס הוא העיקר ונקרא אלימא והשנים הנ"ל נכללים עמו ושלשתן גיד אחד, ולדינא כתב דאס נפסק הגיד המתחיל בתחילת
הערקוס אף שהשנים היואלים מראש עלם הבולט הן שלמים דינו כנפסק רוב גיד העצ או ככולו כי הוא העיקר ומ"מ להיפוך אס
נפסקו השנים הנ"ל אף שהגיד המתחיל בתחילת הערקוס הוא שלם אף שמשכר נראה להקל מ"מ כיון שלא מלאתי דבר ברור לסמוך
עליו אין בידי להקל, והשנים הדקים [הנקראים בש"ס קטיני] הם המונחים על עלם השוק ממש ואף שאין שלשתן נמוטין [דעלם העקום
ובולט הנ"ל מפסיק ביניהם] מ"מ הן הן לוא"ג החילוקים. ועוד יש בלד פנים כלפי חלל הבהמה ג' גידין פמוכים ודבוקים לעלם השוק
והן לוא"ג לדעת הראב"ד וסייעתו. פ"ש סק"א וי"ב עוד כמה חלוקי דינים בזה. (ב) וכ' הלכ"ש שם ספ"א דפנימים אס נפסק
גיד העצ ונשאר ב' הדקים או נפסקו ב' הדקים ונשאר גיד העצ כשר וכן אס שלשתן נפסקו רובן ונשאר שליש של כל אחד דאז
יש שויר ד' שלשים כי העצ נחשב כב' הדקים וכל כיולא בזה כשר, פ"ש עוד הרבה פ"ד בזה, אבל אינס שכיחים:

[ח] (א) מ"ש בסנים בעוף כו' כמו בצמח"ב. כ"כ הרשב"א והר"ה וכו"פ, ומ"ש הרמב"ם פ"ח ה"ד לוא"ג הם עד

סוף הרגל שהוא עשוי קשקשים, כבר השיג עליו הראב"ד וש"פ, והרשב"א בתשובה סי' כ"ט כ' שהרמב"ם צטלמו בתשובה חזר בו וכ' דט"ם הוא והסכים דמקום לזה"ג צעוף הוא כמו צצהמה. (ב) ומ"ס והס"י. בגמרא שם צטפות שיסתר חוטי הוי איפסיק חד מיניהו טרפה אמר מר בר"א כו' ואייתו עופא

(יג) בסימנים בבהמה דקה. שנת"ל סע"ה. ובאורך קלת מזה. מבואר ביסה"ב ס"ק [מ]. ועיין ס"ק שאחר זה: (יד) ברוחב אצבע. היינו לגדול וכו"ה צמהרי"ל (ס"ך סק"ח) והט"ז סק"ז כ' בשם רש"ל דלכל הפחות צ' אלצעות.

ובדק ואשכח צי' חמיסר היה חד שני מחבריו [עצ מחבריו. פרש"י] נפליה ואשכח תרי עכ"ל הש"ס, וכ' הר"ן ומהא משמע דאע"פ שמחברין כיון שמתפרדין פירוד הניכר שהם שנים מוכין להם שנים וכ' הרוקח ויראה שלא יפריד א' לשנים, וכ' עוד הרוקח הוצא במרדכי סוף פ' המקשה דיכולין לבדוק ע"י מחט ובו חוט וניטל החוט וכורך סביב כל אחד עכ"ל וכ' הרשב"ל ביש"ס שם סי' י"ג והצ"ח סע"ט דאם נמלא רק ט"ו וא' עב אין לשמוך ע"י

סימן מקום שכלים צוה"ג בעוף (יג) בסימנים בבהמה דקה:

הג"ה ומי שבקי לשער יוכל לשער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו כל זמן שהם קשים הוי לזה"ג ובמקום שמתרככים לא הוי לזה"ג (פסקי מהרא"י סי' קמ"א) ומי שאינו בקי לשער ישער (יד) ברוחב אלצע צעוף במקום שמתחילין (שם בשם מהרי"ל) ולעולם אין לזה"ג למעלה מחלי עלם האמלעי (רוקח סי' ת"ד) ואין לנו בקיחין צדיקת לזה"ג (מ"ן) של עוף משום דקשה לבדוק, ובקל הוא נטרף ולכן בכל מקום דאיכא מכה במקום לזה"ג אפילו אינו רק (מ"ן) נפוח וגלרר הדם מאחר שהיה לריך צדיקה ואין לנו בקיחין צעוף הוא טרפה (מרדכי ואו"ה ואגודה ואחרונים):

נשבר

(מ"ן) של עוף. כיון שהן הרבה ט"ו חוטין והן דקים אצל צצהמה שגידיה גדולים ואינם רק ג' ידוק מי שבקי צדיקה (ס"ך סק"י מד"מ ותו"ח בשם או"ה) וע"ל סקי"ח מ"ס הש"ך נגשבר העלם צצהמה. ועוד מזה. ודברי המקילים צדיקת לזה"ג צעוף הגם כמו אינדי"ק ואחוזא. מבואר ביסה"ב שם אות ד' ה':

(מ"ן) נפוח וכו'. הלכ"ס סי' ו' סע"ב העלה צזה לדינא כך דאם יש מבחוץ במקום לזה"ג רק שינוי מראה כשר וא"ל לחתוך הצצר ולעיין אחר רקבון והחמיר לחתוך ולעיין תע"ב, אצל אס יש שם נפוח שקורין גישואלי"ן או גלרר הדם אפילו מעט אז לריך מדינא לחתוך הצצר ואם רואה שהצצר נרקב ונלקה או שיש שם לרירות דם הרצה במקום לזה"ג אז צעוף דק כמו תרנגולים טרפה, ובאחוזא צודקים הלוה"ג צהפ"מ דוקא ובאינדי"ק צודקים צהפסד קלת ובצהמה צלי שום הפסד ואם הם כולם שלמים כשר. ואם אחר שחתך הצצר רואה שאין שם רקבון ולא לרירת דם הרצה א"ל. כלל לצדוק לזה"ג וכשר אף צעוף הדק ע"ש ועוד מדבריו. ודברי שא"ח. וכמה פ"ד מבואר ביסה"ב שם מאות ו' ולהלן: יש

שמתפריד ע"י ניפוח לשנים דאין בקיחין צזה ע"ש. וכן הצדיקה ע"י מחט הנ"ל כ' בערה"ש סעי"ט דצימיו חלה צדיקה זו כמעט מן הנמנעות הוא. (ג) ומ"ס ואם נפסק רובו של א' טרפה. הרשב"א בתו"ק כ' וז"ל חומר צעוף שאם ניטל או נפסק אחד מהם טרפה, נפסק רוב א' מהם יש מרבותי [הרמב"ן] מתירין עד שיפסק רוב כל אחד ואחד, ויש מי [הרמב"ם שם הי"ט] שאוסר כל שנפסק אפילו רוב אחד מהם עכ"ל, אצל הר"ן הביא דברי הרמב"ן והרמב"ם הנ"ל והכריע כד' הרמב"ם דכיון דצעוף מחמירין ולא מכשרין אפילו צרוב מנין ורוב צנין אלא אפינו בחד מרפינן הדרינן לכללין דרובו ככולו, והביאו הב"י ופסק כן בשו"ע ומה שז"ן בשו"ע רמב"ע ט"ם דמוכח הוא כנ"ל אלא ז"ל רמב"ם. ומה שליד הפ"ח סק"ח להקל בנפסק רק מחלה בלמלים צלירוף ד' הרמב"ן, השיג עליו הדע"ת סקי"ג דכיון שד' הרמב"ן לא הוצא בשו"ע אין לזרפו לס"ס ובפרט לדין דא"א בקיחין צדיקת לזה"ג של עוף רק בנפסק מיעוט ויש ספק שלאח"כ נעשה יש להקל כיון דהא דא"א צדיקה הוא רק חומר צטלמא ע"ש: [מ] די"א הוא מהרשב"א בתו"ק (מד:) וז"ל ושיעור לזה"ג צעוף עד היכן למעלה לא נפרש וי"ל שד' כלזה"ג של

צהמה דקה כו' שנתנו סימן במראיתו עוף נמי כצהמה דקה שאל"כ היה להם לפרש עכ"ל. והרא"ה צצה"ב חלק עליו וכ' העיקר דצעוף משנבלעין צצר אין דין לזה"ג עליהן. והביאו הר"ן, אצל הב"י הביא רק דברי הרשב"א וכ"כ בשו"ע. וע' דע"ת סקי"ד שהביא מהאשכול ושה"ג שכ' ג"כ כהרא"ה והר"ן ע"כ היקל צהפ"מ צנבלעין צצר כד' הרא"ה וש"פ, וכ' שבדק וראה דשיעור זה הוא למעלה מחלצט צעוף קטן ומחלצעיים צעוף גדול כו' ע"ש. וע"ל סק"ה אות ג'. (א) מ"ס הרמ"א צהג"ה ומי שבקי לשער כו' ומי שאינו בקי לשער כו', ז"ל בתו"ח סי' פ"ו סע"י צענין אורך לזה"ג נפלה מחלוקת בין הפוסקים וכ' מהרא"י בכתביו סי' קמ"א דהוא היה משער צלוה"ג לפי מראית עין כל עוף לפי גדלו וקטנו שכל זמן שהם קשים הם לזה"ג כמו צצהמה, ומהרי"ל שיער ברוחב אלצע צעוף ממקום שמתחילין עכ"ל, וכ"ה צהפ"ד. וברוקח סי' ת"ד כתב צעלם אמלעי מחליו ולמטה הוי לזה"ג מחליו ולמעלה אין שם לזה"ג עכ"ל, וע"ז יוכל כל אדם לסמוך עלמו בין צעוף בין צצהמה ואם הוא למעלה מחלי עלם אמלעי אין לחוש לזה"ג עכ"ל בתו"ח, והקשה הש"ך סק"ט פ"ד הרמ"א כאן שכ' דמי שאינו בקי ישער ברוחב אלצע דהא כ' דלעולם אין לזה"ג למעלה מחלי עלם והוא דעת הרוקח שחולק על מהרי"ל ששיער ברוחב אלצע, וכן בתו"ח כ' דע"ז יוכל כל אדם לסמוך כו' כנ"ל וא"כ מי שאינו בקי ישער לעולם בחלי עלם עכ"ל. ומשמע שכן דעתו וכ"כ לסדיא בארוך להש"ך סס"י זה דעיקר כמ"ס הרמ"א בתו"ח לשער בחלי עלם בין צעוף בין צצהמה ע"ש. אצל הט"ז סק"ז וסכו"פ סק"ה פירשו דמ"ס הרמ"א ולעולם אין לזה"ג כו' היינו צעוף קטן כמו יונה וכדומה שרוחב אלצע יותר מחלי עלם וצזה דעתו לשער בחלי עלם, אצל בתרנגולים שחלי עלם יותר מרוחב אלצע צזה כ' לשער ברוחב אלצע ע"ש. וברש"ל באו"ה שלו כ' שאנו צמדינות חלו נוהגין כמהרא"י לשער ברוחב אלצע, אך ביש"ס שם סי' י"ב כ' דודאי לפרש"י דבשור הגדול השיעור ד' אלצעות א"כ צעוף ספיק אלצע אפילו צעוף גדול כגון אחוזא וכדומה אצל לפי מה דקיי"ל כרמב"ם דבשור הגדול ט"ז אלצעות א"כ לא יספיק צעוף אלצע אלא לכה"פ צ' אלצעות עכ"ל והביאו הב"ח והט"ז שם וסיים הב"ח צזה"ל והנכון שלא להחמיר צעוף יותר משני אלצעות עכ"ל. וע"פ כל חלו דצריהם נחלקו ג"כ הבאים אחריהם. (ב) הפר"ח סק"י והמש"א סי' י"ג ושו"ת דבר שמואל סי' קל"ו וחי'דושי רעק"א ומחבר"ר אות י"ב כ' לשער בחלי עלם כד' הש"ך שהוא ד' הרוקח. וכ"כ תו"ז הספרדי סי' פ"ה אות ט"ז בשם שו"ג ושער המים וצעי חיי. ועוד ס' ספרדים לשער בחלי עלם וכן נוהגין, וכן הלכ"ס צפתימה אות ל"ו ובפנים סי' א' סע"ט וסי' ו' כתב דהש"ך מסיק לשער

לשער חמ"ד בחלי עלם, אך אחרונים הנהיגו לשער בצוף קטן
באלבצ ובצוף גדול ב' אלבצות, אכן בתשו' ב"ח החדשות סי'
י"ז בתשובה מהט"ז שם לוח ככרוכיא על מנהג זה, ודעתו ג"כ
כהש"ך לכן אין לנו לזוז מדבריהם ולשער בחלי עלם בין להקל בין
להחמיר אם לא במקום שיש עוד לד היתר כגון בלוה"ג הפנימיים
יש לשער בצוף הגס כמו אינדי"ק ואווח"ב אגודלין, ובצוף הדק
כמו תרנגולים וכדומה אגודל א', אבל בלוה"ג החילונים שיעורם
עד חלי עלם, וכן בבהמה ג"כ עד חלי עלם רק אם חלי עלם
הוא יותר מט"ז אלבצות אינו אוסר רק עד ט"ז אלבצות ע"ש
באורך, והרבה פ"ד בזה. ג) ואלו הן המקילים לשער ברוחב
אלבצ, הפרמ"ג בשפ"ד סק"ט אחר שהביא ד' הרש"ל באו"ה
ובי"ש הנ"ל אות א' כ' דבעופות גדולים ראוי להחמיר קלח ולשער
שיעור ב' אלבצות, ובמשב"ז סק"ז כ' ומ"מ בהפ"מ ולו"ש יש
להקל באלבצ. דדע"ק סק"ד כ' נוהגין להחמיר בלוה"ג דצוף דק
למעלה מאגודל גס בלא הפ"מ ואף שהפרמ"ג לא הקיל באלבצ רק
בהפ"מ ולו"ש י"ל שכוונתו לצוף הגס שכ' לעיל ע"ד רש"ל.
בס' אם לבינה סק"ט האריך להשיג על הלכ"ש הנ"ל אית ב' שכ'
לסתור המנהג שהסכימו הרבה פוסקים רוא"ח מהרי"ל ומהר"א
ושע"ד ורש"ל וב"ח ופר"ת וכו"פ וכנה"ג ופרמ"ג וכל מחברי
קילוריס העידו על מנהג זה, ומ"ש הלכ"ש מהט"ז בתשובת הב"ח לוח
ככרוכיא על מנהג זה תשובת הב"ח אין בידו, אבל הלא ספרו הט"ז
מדפס אחר התשובה ולא זכר מזה ואדרבה תירץ ד' הרמ"א
כנ"ל אות א' ולכן העלה דעיקר לשער בצוף קטן באלבצ ובצוף
גדול בב' אלבצות, והביא דע"ק סקט"ז והעתיק לשון הט"ז בתשובת
הב"ח וז"ל נא אהובי חותני הנה שנים הוריתי הלכה למעשה
בשיעור לוח"ג בצוף עד חלי עלם כהוראת הרוקח כו' ולא רליתי
להקל לשער ברוחב אלבצ כהוראת מהרי"ל כי הוא קולא יתירה
ובפרט שהרשב"א בתשובה סי' ל"ו החמיר בו וגם עיניו הראוהו
שבאווח הגידים הם ארוכים הרבה יותר מרוחב אלבצ וכ"ש שיש
להחמיר בעופות שקורין וועלש"פ הינפ"ר [אינדי"ק] שהגידים
שבו ארוכים כמעט כגידים של בהמה דקה כו', ועתה בהיותי
בפונדא ישתני דין עם ר' בנימין דין [הוא הרב בעל משאת
בנימין ז"ל] והוצא לפניו אווח ושיער רק ברוחב אלבצ ע"פ
פירוש דבריו רמ"א שהשוה ב' הדיעות דבעוף גדול אינו יותר
מרוחב אלבצ ובצוף קטן שאין בעלם רק כאלבצ או יותר מעט
מ"מ אינו יותר מחלי עלם [והוא ממש כד' הט"ז וכו"פ הנ"ל אות
א'] ומהרי"ל מייירי בצוף גדול והרוקח מייירי בצוף קטן ואולי
כאן וכאן לקולא ואף שמסקנתו בתו"ח לשער בחלי עלם אכן בתר
דבריו שבשו"פ פסקינו, אכן קשה לי מנ"ל הא אווח איפכא דהרוקח
מייירי בצוף גדול ומהרי"ל בצוף קטן כו' ידיעני נא את דרכי
כי לבי נוקפי להקל עכ"ד הט"ז, הרי דאף שבתחילה נהג
להחמיר מ"מ אחר שראה שבעל מש"ב מיקל גס לבו היה נוטה כן
אלא שהיה לבו נוקפו ושאל הסכמת הב"ח [ותשובת הב"ח לא
מדפס] והרי דעת הב"ח להקל בכאלבצ אלא שכ' דנכון להחמיר
בשיעור ב' אלבצות והאריך עוד בדפ"ת שם והעלה לדינא דבלא
הפ"מ ולא לו"ש יש לשער גס בתרנגולים כשיעור ב' אלבצות
בלד חוץ וגם הביכנא מלטרף מלבד מה שבסופו כעין עלם סחוס
קטרפיל שאינו מלטרף ובלד פנים אפשר להקל באגודל א' חוץ
מהביכנא ובהפ"מ או לו"ש יש להקל גס בלד חוץ באגודל א',
ובאווחות גס בהפ"מ אין להקל גס במכה ורקבון בפחות מב'
אגודלין וכ"ש בנשבר ומ"מ בנשבר ונקשר אפילו רק שעש"י ועור
ונשר שלם בלא ריעותא יש להקל בהפ"מ בשיעור אגודל א'
ע"ש. וע' מק"מ סקי"א דאם רואין פסוקה בלוה"ג יש להחמיר
בהלכ"ש ולשער בחלי עלם ע"ש. ושאלתי את גדולי המורים דפעי"ק
ירושלים ת"ו איך מנהגם בזה ואמרו לי בפשיטות שהם נוהגין
לשער בחלי עלם מכה טעמים. ד) ומ"ש בהג"ה וא"א בקיאות
ס'. במדרגי שם כ' וז"ל כל ספיקת שיבואו לחכם כגון אי איכא

ריעותא בלוה"ג ואינו יודע אם נפסק א' מהם כו' כ' בה"ג
דאין אין בקיאות בצדיקות ויש לנו לאסור הכל כו' עכ"ל, וכ'
האו"ה סי' כ' דין ג' ומ"מ אם אין נראה להדיא נשבר ממש רק
נפוח גישואלי"ן ונלרר הדם שאין ריעותא מזכרת לפנינו יש
לחתכו ולבודקו אם נפסק א' מהם והיינו דוקא בבהמה שהם גדולים
וניכרים לבדקן גס עתה בבה"ג למי שבקי בצדיקת לוח"ג, אבל
בצוף שהם דקין כ"כ ואדומין [וגירסת הב"ח ומרובין וכ"נ] אפילו הוא
רק שחוף ונלרר עליהן הדם טרפה דא"א בקיאות לבדקם כלל
עכ"ל, והביאו הרמ"א בתו"ח שם ובד"מ סק"ג ע"ש. דה' וכ'
הכנה"ג בהגב"י אות כ"א בשם דמש"א וכל זה בסתם תרנגולים,
אבל בתרנגול שקורין ענגלש"י הא"ן [אינדי"ק] ראיתי כ"פ שיש
בו ט"ז חוטין ואין גידין רק עצמות ממש וכל אדם יוכל לראות
אותם בעין ובחוש. ובהג"ט אות ט"ז כ' הכנה"ג בשם דמש"א
בזה"ל לאו דוקא בהמה אלא ה"ה צוף גדול כמו אווח וכן תרנגול
שקורין ענגלש"י הא"ן אם נשבר העלם במקום לוח"ג יש להחמירו
בצדיקה, וכן ראיתי לכמה גדולים שבדקו באווח בלוה"ג כו' וראו
גיד גיד והניחוהו בפ"ע וכן הייתי נוהג אחריהם כו' עכ"ל. והנה
הב"י סק"ח הביא דברי הדמש"א רק כפי שהעתיק הכנה"ג
בהגב"י שלא הוזכר שם אווח רק אינדי"ק וכ' ע"ז השפ"ד סק"י
ואולי הכריע כן הב"י מסבירא דגפשו דבאווח אין להחמיר בצדיקה
ומ"מ הסומך על דמש"א בהפ"מ לבדוק באווח לא הפסידו מ"מ
לריך זהירות [וכ' עוד השפ"ד שם דמ"ש הדמש"א שבצוף
קורפאטו"ע אין לו לוח"ג אין לסמוך ע"ז אם לא שבא קבלה
מחכמים מומחין ע"ש] עכ"ל, וכ"כ הלכ"ש בכ"ד דבהפ"מ מהני
צדיקת לוח"ג באווח, אך בצו"ת משיבת נפש סי' נ"א השיג
על השפ"ד שהיקל באווח, והביאו דע"ק סקי"ט וכ' דלא ראה
דברי הדמש"א הנ"ל שהעיד כן בשם כמה גדולים ובפרט שהב"ח
כ' ששמע מחכמי הדור להקל בכל העופות ע"י צדיקה בלוה"ג
וגם הב"ח רלה בתחילה להקל בהפ"מ אלא שח"כ חזר בו וא"כ
עכ"פ באווח יש להקל בהפ"מ וכן בתרנגולים הגדולים שקורין
חיכ"א או וואליחש"ע הינפ"ר שרגלם גבוהים ועבים הרבה וכן
בבר אווחות הגדולים באווח יש להקל בצדיקה בהפ"מ, אבל
בתרנגולים שלנו אין להקל בצדיקה ע"ש באורך ועוד
פ"ד. ו) לענין מ"ש בפנים אפילו אינו רק נפוח ונלרר
הדם. כ' הרש"ל שם סס"י ט"ו אכן הכל לפי הנפוח ולריך המורה
קודם שיטריך לחתוך הנפוח ויעיין בו שאם נראה מתוך הנפוח
שיש בו רקבון ונימוח ויש לחוש שנפסק א' מן החוטין אז יש
להטריף עכ"ל וכעין זה כ' הלבוש סע"ט בנלרר הדם. דדוקא
נלרר הדם הרבה עד שכמעט אין הגידין ניכרים מפני הדם
אבל לרורת דם מוטטת למה נטריף כשאין רואין שיש ריעותא
בגידין שאם נבא להטריף כל הבאות לפנינו נפוחות ולרורות
דם אפילו מעט היינו לריכין להטריף רובא דרובא, וזה אין נראה
אלא לריך שאלת וחקירת חכם ירא אפילו בזמנינו עכ"ל, וכ'
הב"ח סס"י זה ע"ד הרש"ל הנ"ל דלא אמר אלא בנפוח, אבל
בשינוי מראה לחוד כמו בלא"ה או גרי"ן או גע"ל בבה"ג דאין
שום לקותא ונפוח כשר וא"ל לחתוך ולעיין אם יש רקבון ונימוח
ומ"מ טוב להחמיר ולעיין ע"י שיחחוד עכ"ל וכ"ז הובא בט"ז
ובש"ך סקי"א, ועפי"ז העלה הלכ"ש לדינא כמ"ש בעמיה"ב
סקט"ז בשמו. ז) וכ' עוד הלכ"ש שם דלפי מ"ש כ"פ דשיעור
לוה"ג עד חלי עלם לכן אם הנפוח או נלרר הדם למעלה
מאגודל א' בצוף דק וב' אגודלין בצוף גס עד חלי עלם לריך
לחתוך הנשבר ולעיין שמה יש קלקול בלוה"ג, אבל אם הנפוח
למעלה מחלי עלם א"ל לחתוך הנשבר כלל. והיכא דאיכא נפוח
או נלרר הדם למעלה ממקום לוח"ג ובמקום לוח"ג כלה הנפוח
אלא שיש שם שינוי מראה דינו כאלו היה הנפוח במקום לוח"ג
עלמס ע"ש. ובדע"ת סקי"ז היקל בזה בהפ"מ וכ' עוד דאם
היה מכה בעלם הארכובה למטה וגמטך משם שינוי מראה למעלה

(יז) יש מחירין. כלל דדיקה דכיון שנתרפא יפה מוכח דאין כאן ריעותא, והאוסרין כ' הסעם דכיון שאלו הוצא העוף לפנינו קודם שנקשר היה לריך דדיקה בלוה"ג עכשיו נמי אין להחיר כלל דדיקה, ולדין דא"ל בקיאים בדדיקה העוף מרפה (ש"ך סק"ז) ובאור קלת מזה. מבואר ביס"ב ס"ק [י]:

בבדיקת לוח"ג אפילו בנשבר כיון דאין אלא ג' והם גדולים, מיהו דוקא כשחזר ונקשר, אבל אם עדיין שבור יש לאסור גם בזהמה (ש"ך סק"ג) והיכא דנקשר שטע"י ועוד ובשר שעל השבר שלם בלי שום נקב דינו כמו בנפוח שנתבאר לעיל סק"ז (לכ"ס סי' א' סעי"א ועו"א"ח) ועוד מזה. ומענין נשמת השוק מהערקוס. וכמה עובדות מענינים אלו הכל מבואר ביס"ב ס"ק [י] ומהלן:

הקשירה גרע מנפוח ורקבון, וכ"ד אם לבינה והביא מחכ"א שם סע"ו דאם יש חתך במקום לוח"ג זה מעשה בל לידנו והטרפנו וכ"ס שלל הלכה בטוב עכ"ל, וסיים בדע"ת אך לדינא אין כ"מ בזה. אלא לשיטת הלכ"ס דאוסר עד חלי העלם ושם יש בשר על לוח"ג ויחכן שיסאר בשר שלם עליהם, אבל לפמ"ס הוא להקל בשיעור חלצו או בל"ו ושם לא נמלא בשר אלא עור א"ל ללייר דין זה כלל ואם נחתך העור ע"י קשירת החוט לא יסאר הפסק בשר בינתיים יש לאסור בפשיטות ע"ס. ובס' ימין משה אית ז' שכ' דאם הוא נפוח או שנשחנה מראיתו מחמת הקשירה יש להחמיר שלא לשחטו עד שיחזור ויבריא, וכן אנו נוהגין בפעיה"ק ירושלים ה"ו עכ"ל. (י) צם' דברי שאל ויוס"ד נשאל בעובדא שהיה רגל א' מחוץ במקום שבין הערקוס לשוק במקום לוח"ג עב קלת מהרגל השני וחתכו הארכובה מהשוק וראו שלא היה שום ריעותא ורקבון וליתר שאת חתכו גם את הרגל הב' להקיף ולא היה ביניהם שום שינוי וכ' שיפה עשה המורה שהכשיר האוחז דבזה מהני הקפה לכו"ע אף לדין ואם רואין שהוא שלם ויפה שם בלי רקבון אין לחוש כלל, הוצא בד"ת. (יא) כ' בדע"ק סק"א דאם נעשו רגלי אוחז נפוח במקום לוח"ג ע"י הקור וקרח אין חשש בזה כיון שאין בו רקבון ולא נלרר הדם, וכ"כ במק"מ סק"ט בשמו והביאו הדע"ת סק"ל וכ' ולכאורה יש לחוש שמא נקרח ע"י הקרח ער שאבד חיותו לגמרי וכמו שאנו רואים בחים בחדם שלפעמים רגלי נקרחים מקור עד שנקרבים ויפלים ע"י שאבד חיותם לגמרי, ול"ל דס"ל דכל זמן שאין הלוח"ג קיבצים אינו בכלל מרפה, אלא בכלל מסוכנת ולריך לדקדק אחר פרכוס וכמ"ס בדע"ק רס"י י"ז הוצא לעיל שם סק"ב אית ה' ע"ס באור:

[י] ד"ז הוא בל"א שם וז"ל ואם נשבר העלם במקום לוח"ג ונקשר ונתרפא יפה יש פנים לאסור דאילו הוצא העוף לפנינו קודם שנקשר העלם היינו לריבין לבדוק בט"ז חוטין וא"כ חט"פ שנקשר העלם מ"מ דדיקה לריך עדיין ומוי' שאינו בקי לבדוק לריך להטריפו, ור"י לא רלה לומר בו לא איסור ולא היתר כו', והר"ר שמואל מאיבר"א אמר בזה ריב"ל שח"ס לא נשתנה הבשר שעל הקשר במראיתו או ודאי נתרפא יפה ואם נשחנה יש לחוש, והבינו שמואל כ' שח"ס חירע הדבר בין השממות של ע"ס שאל"א להבין אחרת היה מחיר ולא בענין אחר, ומאחר שהיה הדבר מפוקפק בעיני אלו הגדולים נכון להחמיר בדבר עכ"ל הר"ם, ולשון העור הוא יש אוסרין כלל דדיקה וכ"ה בשו"ע וכ' הרמ"א בד"מ סק"ד דמלשון כלל דדיקה שכ' העור משמע דע"י דדיקה בלוה"ג יש להכשיר לכו"ע ומ"מ לדין יש להטריף בעוף בכ"ע דהא א"ל בקיאים עכ"ל וכ"כ כאן בהג"ה. ולא דמי לדעיל סי' נ"ה סעי"ב דאם חזר ונקשר שאש"י דכשר דהתם חירי בנשבר שלל במקום לוח"ג והערפות תלוו ביולת העלם לחוץ והלכך כיון שנתרפא כשרה דאמרינן אלו ילא העלם לחוץ לא היה חוזר להתרפאות משח"ב הכא בנשבר במקום לוח"ג איכא למיחש לפסיקת אחד מהגידין, כ"כ מהר"א בזה"ד והב"י הוצא בש"ך סק"ז ע"ס וע' ד"ח שם אית ל"ח. (א) בעמ"ב סק"ח כ' בשם הש"ך דבזהמה מהני דדיקה לוח"ג בחזר ונקשר, אי כונתו שחזר ונקשר שבר אל שבר או אפילו שנקשר רק שבר על שבר, הכנה"ג בהג"ט אית ט"ו כ' מדדברי הש"ך נראה דכל שחזר ונקשר אפילו שלא נתחבר שבר אל שבר כשרה בדדיקה בלוה"ג וכדעתו בס' נ"ה סק"ד בנשבר שלל במקום לוח"ג, והשפ"ד סק"ג נסתפק בזה והניח בל"ע ע"ס. ובס' שער המים אית י"ב הביא דברי הכנה"ג הנ"ל וכ"כ בתוספת מרובה בפשיטות דמהני דדיקה בנקשר שטע"י, והביאם הלכ"ס בפתיחה אית ל"ט וגם הביא ראיה לדבריהם וכ' דנשבר במקום לוח"ג ונקשר שטע"י מהני דדיקה בלוה"ג כמו בנפוח במקום לוח"ג וכן העלה בפנים סי' א' סעי"א לדינא דאם נקשר שטע"י בזהמה בודקין הלוח"ג הפנימים והחילונים ואם הם שלמים כשר ובתנאי שיהיה העור והבשר פעל השבר שלם ובאחידי"ק בודקין בלוה"ג בהפסד קלת ובאוחז בהפ"מ דוקא ולריך ג"כ שער ובשר יהיה שלם, אבל בתרנגולים לא מהני דדיקה אף בהפ"מ ע"ס כמה פ"ד בכ"ז, ובדע"ת סק"ב העלה לדינא כהלכ"ס והמק"מ סק"ב חשב שהם דברי עלמו לכן השיג עליו, אבל הלכ"ס כ"כ מדברי כנה"ג ושעה"מ כנ"ל ובפרט לפמ"ס הטעו"ד דהב"ח היקל לשיטת הר"ם מאיבר"א גם בנשבר במקום לוח"ג ונקשר שטע"י וא"כ עכ"פ יש ללרף שיעיל הבדיקה בזה"ל. גם מ"ס צם' אם לבינה דהכנה"ג למד זה מהש"ך סי' נ"ה סק"ד כנ"ל ואין זה ראיה *) דהתם הוא רק חומרא בעלמא ע"ז כ' הדע"ת דגם כאן הוא חומרא

פ"ג לוח"ג יש להקל אף בלל הפ"מ גם לשיטת הלכ"ס דאין מחזיקין ריעותא מאבד לאבד ע"ס. (ח) עוד בלכ"ס שם ח"ס ראה נפוח או נלרר הדם באופן שלריך לחתוך הבשר ולבדוק אחר רקבון ואם נאבד ולא בדק מרפה בין בזהמה ובין בעוף ומיהו דוקא כשהיה הריעותא תוך חגול בעוף דק וסוך ב' חגולין בעוף גם ולמה מחלי עלם בזהמה, אבל כשהיה הריעותא למעלה מזה השיעור כשר, וגם דוקא כשהיה הריעותא נגד גידין החילונים, אבל נגד גידין הפנימים ונאבד כלל דדיקה

כשר בכ"ג ע"ס טעמו בכ"ז ועוד כמה פ"ד. (ט) כ' הכו"פ סק"ו לריך שישלום הנפוח במקום לוח"ג ויהיה שם רקבון, אבל על הרוב מודמן שקושרין הרגלים בכח ונראה רוחם הקשירה ירוק סביב ואם נחתך העור וקלת בשר שוב אין ניכר כשר עכ"ל. ור"ל שנראה שם רק מראה ירוק ונפוח ולא נחתך שם כלל ע"י קשירה אלא דאם אנו חותכין לאח"כ את העור וקלת בשר נראה למטה שלם בלל שום מראה ירוק כשר, כ"כ בדע"ת סק"ח בכוונת ד' הכו"פ והשיג על הלכ"ס שם סק"ב שכ' דהכו"פ מירי שט"י הקשירה נחתך העור וקלת בשר ומושם ולהלן לא ניכר ריעותא כשר, דליתא דאם נעשה חתך ע"י חוט סע"ו דאם יש חתך במקום לוח"ג זה מעשה בל לידנו והטרפנו וכ"ס שלל הלכה בטוב עכ"ל, וסיים בדע"ת אך לדינא אין כ"מ בזה. אלא לשיטת הלכ"ס דאוסר עד חלי העלם ושם יש בשר על לוח"ג ויחכן שיסאר בשר שלם עליהם, אבל לפמ"ס הוא להקל בשיעור חלצו או בל"ו ושם לא נמלא בשר אלא עור א"ל ללייר דין זה כלל ואם נחתך העור ע"י קשירת החוט לא יסאר הפסק בשר בינתיים יש לאסור בפשיטות ע"ס. ובס' ימין משה אית ז' שכ' דאם הוא נפוח או שנשחנה מראיתו מחמת הקשירה יש להחמיר שלא לשחטו עד שיחזור ויבריא, וכן אנו נוהגין בפעיה"ק ירושלים ה"ו עכ"ל. (י) צם' דברי שאל ויוס"ד נשאל בעובדא שהיה רגל א' מחוץ במקום שבין הערקוס לשוק במקום לוח"ג עב קלת מהרגל השני וחתכו הארכובה מהשוק וראו שלא היה שום ריעותא ורקבון וליתר שאת חתכו גם את הרגל הב' להקיף ולא היה ביניהם שום שינוי וכ' שיפה עשה המורה שהכשיר האוחז דבזה מהני הקפה לכו"ע אף לדין ואם רואין שהוא שלם ויפה שם בלי רקבון אין לחוש כלל, הוצא בד"ת. (יא) כ' בדע"ק סק"א דאם נעשו רגלי אוחז נפוח במקום לוח"ג ע"י הקור וקרח אין חשש בזה כיון שאין בו רקבון ולא נלרר הדם, וכ"כ במק"מ סק"ט בשמו והביאו הדע"ת סק"ל וכ' ולכאורה יש לחוש שמא נקרח ע"י הקרח ער שאבד חיותו לגמרי וכמו שאנו רואים בחים בחדם שלפעמים רגלי נקרחים מקור עד שנקרבים ויפלים ע"י שאבד חיותם לגמרי, ול"ל דס"ל דכל זמן שאין הלוח"ג קיבצים אינו בכלל מרפה, אלא בכלל מסוכנת ולריך לדקדק אחר פרכוס וכמ"ס בדע"ק רס"י י"ז הוצא לעיל שם סק"ב אית ה' ע"ס באור:

[י] ד"ז הוא בל"א שם וז"ל ואם נשבר העלם במקום לוח"ג ונקשר ונתרפא יפה יש פנים לאסור דאילו הוצא העוף לפנינו קודם שנקשר העלם היינו לריבין לבדוק בט"ז חוטין וא"כ חט"פ שנקשר העלם מ"מ דדיקה לריך עדיין ומוי' שאינו בקי לבדוק לריך להטריפו, ור"י לא רלה לומר בו לא איסור ולא היתר כו', והר"ר שמואל מאיבר"א אמר בזה ריב"ל שח"ס לא נשתנה הבשר שעל הקשר במראיתו או ודאי נתרפא יפה ואם נשחנה יש לחוש, והבינו שמואל כ' שח"ס חירע הדבר בין השממות של ע"ס שאל"א להבין אחרת היה מחיר ולא בענין אחר, ומאחר שהיה הדבר מפוקפק בעיני אלו הגדולים נכון להחמיר בדבר עכ"ל הר"ם, ולשון העור הוא יש אוסרין כלל דדיקה וכ"ה בשו"ע וכ' הרמ"א בד"מ סק"ד דמלשון כלל דדיקה שכ' העור משמע דע"י דדיקה בלוה"ג יש להכשיר לכו"ע ומ"מ לדין יש להטריף בעוף בכ"ע דהא א"ל בקיאים עכ"ל וכ"כ כאן בהג"ה. ולא דמי לדעיל סי' נ"ה סעי"ב דאם חזר ונקשר שאש"י דכשר דהתם חירי בנשבר שלל במקום לוח"ג והערפות תלוו ביולת העלם לחוץ והלכך כיון שנתרפא כשרה דאמרינן אלו ילא העלם לחוץ לא היה חוזר להתרפאות משח"ב הכא בנשבר במקום לוח"ג איכא למיחש לפסיקת אחד מהגידין, כ"כ מהר"א בזה"ד והב"י הוצא בש"ך סק"ז ע"ס וע' ד"ח שם אית ל"ח. (א) בעמ"ב סק"ח כ' בשם הש"ך דבזהמה מהני דדיקה לוח"ג בחזר ונקשר, אי כונתו שחזר ונקשר שבר אל שבר או אפילו שנקשר רק שבר על שבר, הכנה"ג בהג"ט אית ט"ו כ' מדדברי הש"ך נראה דכל שחזר ונקשר אפילו שלא נתחבר שבר אל שבר כשרה בדדיקה בלוה"ג וכדעתו בס' נ"ה סק"ד בנשבר שלל במקום לוח"ג, והשפ"ד סק"ג נסתפק בזה והניח בל"ע ע"ס. ובס' שער המים אית י"ב הביא דברי הכנה"ג הנ"ל וכ"כ בתוספת מרובה בפשיטות דמהני דדיקה בנקשר שטע"י, והביאם הלכ"ס בפתיחה אית ל"ט וגם הביא ראיה לדבריהם וכ' דנשבר במקום לוח"ג ונקשר שטע"י מהני דדיקה בלוה"ג כמו בנפוח במקום לוח"ג וכן העלה בפנים סי' א' סעי"א לדינא דאם נקשר שטע"י בזהמה בודקין הלוח"ג הפנימים והחילונים ואם הם שלמים כשר ובתנאי שיהיה העור והבשר פעל השבר שלם ובאחידי"ק בודקין בלוה"ג בהפסד קלת ובאוחז בהפ"מ דוקא ולריך ג"כ שער ובשר יהיה שלם, אבל בתרנגולים לא מהני דדיקה אף בהפ"מ ע"ס כמה פ"ד בכ"ז, ובדע"ת סק"ב העלה לדינא כהלכ"ס והמק"מ סק"ב חשב שהם דברי עלמו לכן השיג עליו, אבל הלכ"ס כ"כ מדברי כנה"ג ושעה"מ כנ"ל ובפרט לפמ"ס הטעו"ד דהב"ח היקל לשיטת הר"ם מאיבר"א גם בנשבר במקום לוח"ג ונקשר שטע"י וא"כ עכ"פ יש ללרף שיעיל הבדיקה בזה"ל. גם מ"ס צם' אם לבינה דהכנה"ג למד זה מהש"ך סי' נ"ה סק"ד כנ"ל ואין זה ראיה *) דהתם הוא רק חומרא בעלמא ע"ז כ' הדע"ת דגם כאן הוא חומרא

(*) ולענ"ד נראה דראית הכנה"ג הוא דעל מ"ש הרמ"א בס' נ"ה סעי"ה ואם חזר ונקשר נוהגין להכשיר כתב ע"ז הש"ך שם סק"ד מדלא כ' הרמ"א ונקשר שבר אל שבר משמע מזה דאפילו לא נקשר שאש"י כשר, וכן על מ"ש הרמ"א שם סעי"ב אע"פ שחזר ונקשר היטב מרפה למד הש"ך סק"ה מלשון ונקשר דאפילו נקשר שאש"י מרפה וא"כ כאן שכי' הש"ך וחזר ונקשר ולא כ' ונקשר שאש"י או ונקשר היטב מוכח מזה שדעתו להכשיר בנקשר אף שאינו שאש"י בדברי עצמו בס' נ"ה והוא פשוט וברור בס"ד:

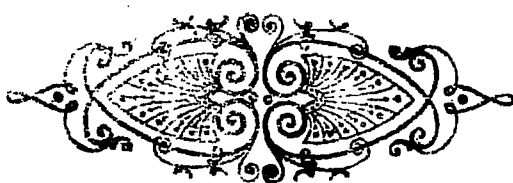
חומרא גדולה להחמיר שלא יופיל בדיקה, אך מ"ש אם לבינה להחמיר באוואח מטעם דההיתר בבדיקה לזה"ג באוואח הוא הדמ"א כנ"ל סק"ט אות ה' והוא ס"ל דאין להקל רק בנקשר שאש"י בזה הכריע דאם השביר חוץ אלצב א' יש להחמיר כדבריו אבל למעלה מאלצב יש ללרף ד' המקילים למעלה מאלצב ולהקל בשטע"י בהפ"מ בבדיקה לזה"ג ע"ש. (ב) ומ"ש הש"ך דוקא שחזר ונקשר, אבל אם עדיין שביר יש לאסור גם בבהמה. כ' הלב"ש שם סק"ט דבזה טרפה אף אם העור והבשר שלם ויפה ע"ש. וע' שו"ת משיבת נפש סי' נ"א שהאריך להשיג על הש"ך והעלה דבהמה כיון שהגידין גדולים וניכרים יש להקל בהפ"מ ע"י בדיקה לזה"ג אף שלא נקשר השביר כלל ע"ש. וע' בארוך השלחן סעכ"ב וס"ג סכ"כ מסביר עליו והביא ראיה מהרא"ש הנ"ל שממנו מקור ד"ז וז' דאילו הובא העוף לפנינו קודם שנקשר היינו לריכין לבדוק כו' הרי דמדינא מהני בדיקה גם קודם שנקשר, אלא דבעוף א"א בקיחין בבדיקה, אבל בבהמה דבקיחין דבאמת היא בדיקה קלה דהגידין הן רק ג' ועצבים וניכרים היטב א"כ מה איכפת לנו בהשביר הרי אנו רואים הגידים שלמים ויפיים דבאמת הוא מלתא דלא שכיחא שפ"י השביר יפסקו הגידים של בהמה הפצ"ם והחזקים כו' ואולי לא חמרו להחמיר אלא בדליכא הפ"מ, אבל בהפ"מ גם בלא נקשר יש להקל בבהמה בבדיקה עכ"ל, אבל בשו"ת חמרי אש. סס"י י"ז ושו"ת טטו"ד תניינא סי' רי"ט מבואר דאין להקל אף בהפ"מ נגד ד' הש"ך ודע"מיה ע"ש ובאות הסמוך. (ג) בשו"ת מהרי"א עמיל מסטריא סי' ז"ט נשאל בעובדא בבהמה שנקשר רגלי' במקום לזה"ג וסמוך לשבירה נשחטה והמורה דק בזה"ג והיו שלמים והכשירה והלומדים שבעיר חלקו עליו מדברי הש"ך והלב"ש הנ"ל ושמורה אחר שהוא מקובל מרבו הגאון מהר"י [בעמח"ס יהושע] שהכשיר בזה, והשיב אם כי מסתימת האחרונים משמע שיש להחמיר בכ"ג בנקשר במקום לזה"ג ושלח לסמוך אבדיקה מ"מ בכה"ג שנשחטה לאלתר ובדקו ומלאו לזה"ג שלמים העידו לפני השו"ב דפה שגם הגאון מהר"י מליסא במח"ס חוות דעת שהיה אב"ד בפה בסוף ימיו הכשיר כ"פ שנשחטה באותו יום שנקשר ע"י בדיקה בזה"ג ובאמת יש ללמד להקל דעיקר החומרא הוא כמ"ש הב"י שמה בשעה שנקשר נפסק חוטי לזה"ג ושמה לא נתרפאו יפה, וע"ז אין אנו סומכין אבדיקתו וכו"מ בד"מ וכל זה לא שייך אלא בנשתהה חיה זמן בכדי שיוכלו הגידין להתקשר אחר שנפסקו ואז יש לחוש שמה לא נתרפא יפה, אבל כשלא נשתהה אלא מיד אחר השבירה שחטה ובדקו הגידין וגמלאו שלמים יש לסמוך אבדיקתו כיון שאנו בקיחין בבהמה אם נפסקו או לא שהוא דבר הנראה ומורגש לעין כל ולא שייך למיחש שמה נפסקו ונתקשרו ולא נתרפאו יפה כי בזמן קצר כזה הוא דבר הנמנע כו' והביאו בדע"ת שם וז' דלפ"ז עד ג' ימים יש להקל כנודע [דעד ג"י אינו מתרפא] ואולי בכה"ג גם הש"ך מודה להקל, ומ"מ אין להקל אלא בהפ"מ ולו"ש דבהפ"מ לחוד הוי ב' קולי בהפ"מ דגם משום שבירת העלם אין להתיר אלא בהפ"מ ע"ש. (ד) וז' עוד בדע"ת שם דאם נקשר עלם השוק במקום שיש כנגדו בלד חוץ העלם העוקם הבולט למעלה כשנח"ל סק"ז אות א' כיון דהגיד העצ הוא ע"ג העלם הבולט מבחוץ והעלם מבדיל בין עלם השוק ובין גיד הנ"ל יש להקל בבהמה בבדיקה ב' גידין הדקין בהפ"מ וכן בזה"ג הפנימים כיון דרוב פוסקים ס"ל שאינם בכלל לזה"ג יש להקל בבדיקה כו'. ואם נקשר עלם השוק למעלה מכנגד עלם הבולט הנ"ל ע"פ רוב הוא כבר למעלה מד' אלצבות יש להקל דלשיטת כמ"פ אין שם לזה"ג כדלעיל סק"ה וכו"ש בשו"ת שם ארי' בהוספות סי' י"ב ורק אם נקשר חוץ ד' אלצבות ולמעלה מכנגד עלם הבולט ושהה ג"י משעת שבירה עד השחיטה כנ"ל אות ג' אז אין להתיר לדין אלא בהפ"מ ולו"ש משום דהוי תרי קולא בהפ"מ

והפעלה לדינא דאס נשבר עלם השוק למעלה מלוא"ג ועלם העליון יורד למטה לתוך שיפור לוא"ג אין להקל אלא בהפ"מ ולו"ג ודוקא בנקשר עכ"פ שפשי"י, ואם עלם העליון במקום שנכנס לתוך שיפור לוא"ג הוא כך כמו עלם סחוס יס להקל גם בלא הפ"מ ואם עלם העליון בריא ועלם התחתון נרקב יס לאסיר בכל גווגא חל"כ עלם העליון מפסיק בינו ובין לוא"ג או יס להקל כו' ע"ש. וע' שפ"ד שם ובדע"ת סק"ט מ"ש עוד במעשה כעין זה ע"ש. (ז) בשו"ת נודע ביהודה קמח סי' כ"א נשאל בעובדא דבר אוחא שנשבר השוק למעלה מאלבצ ונקשר אכל לא שפשי"י כי עוקן חד יולא ונפלא לאחר אבילה ואינו ידוע אם נשתנה מראית הבשר או לא ונחלקו חכמי המקום יס שהסירו עפ"ד הרמ"א סע"ט דשיפור לוא"ג בעוף הוא כרוחב אלבצ ואף שהאחרונים החמירו יס ללרף סברת ה"ס מתירין שבספיקא זה, ויס שאלו ב"ן שכבר נתבאר וא"א לבדוק אם נשתנה מראית הבשר טרפה אף לה"ס מתירין, והוא האריך ולידר לכאן ולכאן וסיים בזה"ל דהמתיר והאוסר יס לה"ס על מה שיסמכו וכן דהתירא עדיף ע"ש. ובשו"ת ראש אפרים סי' י"ד ומק"מ סק"כ השיגו עליו בזה ובדע"ת סק"כ"א האריך בזה והביא לשון ס' פרדס לרש"י סי' רכ"א דנראה שפיקר תלוי ברפואת העלם ובפרט אם העור שלם פשיטא ל"י להתיר והאחרונים לא ידעו מזה ולדינא כ' דבספק אולי היה שינוי מראה בעור ובשר יס לאסור ואם היה השבר למעלה מאלבצ באוחא ונקשר שפשי"י יס להקל בהפ"מ ע"י בדיקת לוא"ג ע"ש. (ח) אם נשבר העלם באלכסון מלד חוץ כלפי הזנב ללד פנים ובלד חוץ השבר למעלה מחלי עלם ובלד פנים גבוה השבר אלבצ בעוף קטן או ב' אלבצות בעוף גדול יס להכשיר מטעם ס"ס שמא כמ"ד דשיפור לוא"ג אלבצ א' ושמה הפנימים אינן לוא"ג (לכ"ש שם סע"ט סק"ח). (ט) העלם במקום לוא"ג שנשבר חלי עוביו יס לחוש ללוא"ג (דע"ק ססק"ג) חלי עוביו לאו דוקא אלא נשבר רק מיעוט ולא מעל"ע יס לחוש

ללוא"ג ודוקא אם נראה שנתרחקו הסדקים זמ"ז וגיוזו מקלת הפלם ממקומו ע"י השבר, אבל אם מחלומים השברים זמ"ז יס להקל וכן בנסדק העלם לאורכו דינא הכי (דע"ת סק"ד). (י) בחרגול מסורס רגיל להיות ראש השוק במקום לוא"ג בולט בשינוי ואין חשש. עיקר בעלם מקטנות העוף אין חשש ללוא"ג רק בספק שבר יס להחמיר (דע"ק ומק"מ סק"ח). (יא) נשבר העלם במקום לוא"ג לא מהני שהיית י"ב חדש או כ"א יום בעוף מיום השבירה דמתוך שהולך על רגלו ודוחק אותו חיישינן בכל שעה שמא נתקלקלו לוא"ג, מיהו אם חזר ונקשר היטב מהני שהיית י"ב ח' או כ"א יום בעוף מיום הקשרה (שפ"ד סק"ג) ע"ש. ובלב"ש סי' י"א סע"ב סק"ג דגם בנקשר שפשי"י מהני שהיית י"ב ח' מיום הקשרה, וכ"כ מק"מ סק"ט ודע"ת סק"ז ע"ש. (יב) אם הכי בהמה בגיד הנשה שלה בחוץ יס לחוש לפסיקת לוא"ג ולריבין בדיקה (פר"ח סק"ח) והוא דמ"מ סס"י זה בשם הג"א פרק א"ט ע"ש. ובדע"ת סק"ח חמה על הד"מ דמה ענין לוא"ג שהם למטה בעלם השוק לגיד הנשה שהוא למעלה בקף הירך ונשאר בל"ע ע"ש. ושאלתי ע"ז להר"ר ברוך ג"י מנקר ראשי דפשי"ק ירושלים ת"ו ואמר דאין זה תמיה כ"כ ואראה לי גיד אחד בין לוא"ג שהוא נמשך ובא גיד הנשה והוא מנקר אותו שהוא אסור מדרבנן ודברי הד"מ שרירין וקימין. שו"ר בס' דרש"ש סק"ז שכ"כ בשם ס' טהרת אהרן ממש בדברי הר"ר הכ"ל. וכ' עוד שם בשם שו"ת יד יוסף שנשאל בפרה חולבת שהיה נפוח במקום לוא"ג בלד חוץ פמוך ממש לארכובה התחתונה והעור נחתך לשנים עד שנראה בשר רע סביבו והיתה לולעת היטב ואמר בעל הפרה שזה יותר משני חדשים שהכה אותה נכרי בברזל במקום לוא"ג ונעשית כך ונשאל על החלב ודעת השואל להטריף החלב עפ"ד הד"מ הכ"ל דיש לחוש לפסיקת לוא"ג והוא העלה דאין לאסור החלב בחי' מכמה טעמים ע"ש וע"ל סי' נ"ה סק"ב אות י' :

לרגלי אי בריאותי ועוד כמה טעמים הוכרחתי לסיים, והשי"ת יצילנו משגיאות, ופתורתו יראנו נפלאות, ונובה לכל היעודים והנחמות, בביאת גא"צ בב"א.

תושרב"ע בשבמר"י

הערות יקרות ששלח אלי ידי"ג הרב הנאון המפורסם וכו'
מוהרצ"פ פראנק שליט"א, ראב"ד במעיה"ק ת"י.

בעה"י, ה' מר חשון תרפ"ב מעה"ק ת"י.

כבוד ידידי הרב הג' וכו' מוה"ר דוד קאמין שיחי' בעהמח"ס הנכבד בית דוד.

ולשונו שב' וכל עצמנו לא אסרנו בשנמלה כל חכבד, מדויק היטב ור"ל דבמשנה ראשונה דאסרינן דוקא בשנמלה כל חכבד הוא רק משום חסרון המרה, ומה נשמע גם לדין דאית בו משום נפולת המרה דבזה לא פליגי ומיושב נמי קושית הפמ"ג דשפיר מטיף הרשב"א בנמצא ב' כבדים דאף דתרי רואים לא אמרינן הא אנו קי"ל כמשנה אחרונה דבחסרון חכבד יש בו נמי טריפות מצד עצמו והדין נותן לומר בזה כל יתר כנטול, ומפילא יש לדון בנ"ד בנפולת חכבד במינים אלה שאין להם מרה ודאי י"ל דגם להרשב"א טריפה כיון דיש בו נמי טריפות מצד עצמו.

ביסוד הבית (סי' מ"ב אית ה') הביא בשם סי' דע"ת שמוכיה מתוס' (חולין מ"ב ע"א) דאם נשתנה מקום המרה בבהמה ונמצאת דבוקה במקום אחר מרפה ומחלק בזה בין עוף לבהמה, ולענ"ד אין הכרח מדברי התוס' דחמריף בבהמה משום שינוי מקום המרה, בהקדם מש"כ בס' פנח"י לצדד דגם בצבי שאין לו מרה בכבד רק במקום אחר סמוך לזנבו אם לא נמצאו לו כבד כלל אי מהני טעמה בכבד כיון דבצבי אין המרה אצל חכבד כלל, ומסיק דאף שרחוקה מן חכבד אעפ"פ זרקת בו טיפי מרה ע"י סמפון עכ"ל, ולפי"ז נראה דמש"כ בעוף אף שנמצא לפעמים במקום אחר, עכ"ז מחוברת היא ע"י גידין וסמפון להכבד במקום מרה, וא"כ דופיא דהכי אם נמצאו גם בבהמה מרה במקום אחר והיא דבוקה בסמפון להכבד יש להכשיר ובה אודא לה ראייתו מתוס' חולין הנ"ז דשפיר הוכרחו לתרצם דאפשר שז"ה המרה מחוברת בגידו חכבד דזה פשוט בין בעוף ובין בבהמה דעכ"פ צריכה להיות לכה"פ מחוברת בסמפון להכבד ואם נמלה כל חכבד בכה"ג דאין למרה חבור כלל למרה, אה"ג דחשיב כנפולת המרה בין בעוף ובין בבהמה, ומהשתא נאמר דמפ"ג בנשתנה מקום המרה ואינה דבוקה כלל להכבד לעולם מרפה אף בעוף וביש בה חיבור ע"י סמפון כשר אף בבהמה, וביותר נראה דמה שאנו רואים כי מצוי הוא בעוף למצוא המרה שלא במקום חכבד באפת אין כאן שינוי מקום כלל דלעולם המרה דבוקה בכבד כדרכה אלא בעוף דרכו היא שגם הב"מ דבוקים להכבד במקום המרה וכשתולשים הב"מ אי חכבד זמ"ז מצוי הוא מאד שגם המרה נתלשת ממקומה בהכבד וע"י כן נמצאת מחוברת להב"מ או בתוך השומן אבל בחי' הי' עיקר גרועה וחבורה להכבד כי שם מקימה ולפעמים מרוב קומנה וגם יש בה מראה לבן אינה ניכרת כלל.

כ"ז אפרתי להעיר בקצרה, ידידו דושי"ת.

צבי פסח גוטוהר"ל פראנק

אפרתי לרשום לו איזה הערות שנתעוררתי מדי עברי ע"פ חבורו היקר.

ביסוד הבית (סי' מ"א אות ב') כ' דלשיטת הרשב"א דס"ל דנפולת חכבד אינה אסורה, אלא מחמת חסרה המרה, לפי"ז במינים שאין להם מרה כשרה בהם נפולת חכבד, ובאמת כ"כ התבונ"ש והפמ"ג והכו"פ, ואף דמצדדים לומר דהרשב"א גיפ"י לא קאמר אלא למ"ד כוית במקום מרה, אבל למ"ד במקום חיותו מודה הרשב"א דטריפות מחמת עצמו, מ"מ הרי שוב כתבו דלשון הרשב"א לא משמע כן, ומסתמית לשינוי נראה דלכו"ע קאמר דאין טריפות בכבד אלא מחמת מרה ונ"ל דפ"פ שהקשה הפמ"ג דדברי הרשב"א סתרי אהרדי דבנמצא שני כבדים ממריף טעמם כל יתר כנטול והרי לשיטתו דחסרון חכבד אינו טריפות מצד עצמו, הא כללל הוא דבדבר שאינו טריפות מצד עצמו לא אמרינן כי כל יתר כנטול, וכן התבונ"ש כ', "ובאמת לא ידענא מנ"ל דהרשב"א דמשום המרה הוא", וכן יש לדקדק קצת בלשון הרשב"א שב' וכל עצמנו לא אסרנו בשנמלה כל חכבד, אלא מחמת חסרון המרה עכ"ל, ולכאורה מאי דנקט בשנמלה כל חכבד תמוה דהא קי"ל כמ"א לאסיר אף בשנשתניי מקצתו אם אין בשוירו כוית, וא"כ מאי כל דנקט, וכדי ליישב כ"ז אקדים הא דאמרינן (חולין מ"ו ע"א) אר"י ל"ק הא ר"ח הא רשב"ר כי הא דר"ח זריק לה ורשב"ר מטביל בה, ועיין בפ"י ב' דרש"י דר"ש קסבר נשמת תלוי' בו וכו' הילכך אם לא נשתניי כוית להעלות ארוכה שיחזור וירפא מרפה ע"כ, הנה מבואר דלמ"ד נשמה תלוי' בו בעינן כוית ולמ"ד דסגי בכ"ש קסבר דאין הנשמה תלוי' בן, ולכאורה מסתברא דלמ"ד דכבד הוא אבר שהנשמה תלוי' בו ס"ל דחסרון חכבד הוי מרפה מצד עצמו ולאורך מ"ד דלא מחשיב ליה לאבר שהנשמה תלוי' בו ס"ל דכל טריפות חכבד היא רק מצד המרה, ולפי"ז נמצא דלמשנה ראשונה דסגי בכ"ש ס"ל דכל טריפות חכבד הוא משום מרה, משא"כ למתני' דואלו כשרות ס"ל דהוי טריפות מצ"ע ולכן מצריך כוית, ובאמת י"ל דלמשנה אחרונה תרונתו איתנייהו ותנא בתרא לטפויי אתי דמלבד דיש בו טריפות מצד המרה אית ביה נמי טריפות מצ"ע, והנה מלשון הרשב"א בתות"ב שהביא סיגית הגמרא דחולין בל"ז ר"ח זריק ליה ורשב"ר מקמיך ליה משמע דמפרש כפירוש השני שברש"י, ולפי"ז מיושב כל הנז' דשפיר מוכיח הרשב"א דלמ"ד טריפות חכבד הוא משום מרה דכיון דסגי בכ"ש ע"כ דלא מחשיב ליה לאבר שהנשמה תלוי' בן, וא"כ טריפותו היא רק משום מרה,

יקרא דשכבא

מספר רב

על כבוד הרה"ג המחבר זצ"ל. שנשא הרב הדרשן המפורסם

מוה"ר יהושע משרוינסקי הי"ד ביום השלישי.

„ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו" (שמואל יח. יד).

ימים בא רעהו לכלל גדולה יותר מפני מה שאין הדעת עד הראשון סובלתו, בע"כ יעזוב את מקומו ויחפש לו מקום אחר מתאים לחשיבתו הנראה בעיניו, ויוכל להיות שבמשך ימי חייו החליף את מקומו פעמים רבות, ויש שאחד קובע מקום לתפילתו, וכל הרוחות לא יזוהו ממקומו, אית הוא כי הוא חסיד ועניו, שהמדות האלה המציאו לו סבלנות יתרה וקים בעצמו: „אם רוח המושל יעדה עריך, מקימך אל תנח" וכן כל המדות שמנו חכמים במשנה ובבריתא שפירותיהן בעה"ז הטה צריכים תלמודא רבא.

וכמו שידענו היו דרכי רבי דוד דגן ע"פ תורת ה', נוכל להגיד עליו ויהי דוד וגו', ומה גם שע"פ הרמב"ם אין שייכות לכל דבר טוב שיעשה האדם שיהי' שכרו עוה"ב נצחית, אם לא יעשה דוקא מפני מצות התורה עליו, ולא מפני ששכרו פחיתותו, (ומה נואדו אלה המשכילים שאם יעשו לפעמים איזה דבר טוב יתימרו לאמר כי לא עשו דשם מצוה רק לשם אנושיות, ולדעתנו מבני התורה ושכרה המה).

ידוע למדי ביאור המלבי"ם שיש הפרש בין משכיל למצליח, משכיל נקרא זה אשר יחננו ה' בשכל מחנך ישר וכל תכונותיו הן כמה שבתורת ה' חפצו, והן כמה — להבדיל, — במלאכה וסחורה הוא ע"פ השכלה, כמ"ש ברוד כי הוא נולד בכשרונית גשגבות. איש מצליח נאמר ביוסף שהוא באמת היה עילוי גדול בתורה כמו שפירשו במ"א על בן זקונים הוא לו שכל מה שדמד יעקב בבית מדרשו של שם ועבר מסר לו, ויעקב הוא למד י"ד שנים אצל שם ועבר יום ודילה, כמ"ש ברש"י ע"פ וישכב במקום ההוא, אבל כל אותן שנים שהיה אצל שם ועבר לא ש"כ ב וכו' שלא נזכר דומה שלא ישן כלל כירוע שהנשבע שלא ישן ג' ימים מדקין אותו וישן לאתרו, רק הכונה היא שלא עשה לו יעקב סדר והבנה דשינה כמו שאנו עושין, ומזה נזכר דשער עד גודל שקידתו של יעקב וקדוש עדיון כמה זכה לכתרו של תורה ומזה נלמוד גדולתו של יוסף, בן שבע עשרה שנה שקבל ממנו מה שמסר לו, ולפי שכל אנושי לא היה לו שייכות

במסוק הזה השכילו הרבנים הספרדים שלפני מותו של הרה"ג רבי דוד ז"ל הנספר דגן להמקיץ עליו, ואנן בעזה"ת נעשה ציצים ופרחים להמליצה זאת, היא נודע דרכיו של רבי דוד דגן שהיו דרכי ד', וזוה צריך השכלה יתירה, ודהיפך כל שוטה חוטא וכמ"ש אשר נואדנו יאשר חטאנו.

משנה ראשונה (פאה פ"א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן וכו' ות"ת כנגד כולם, אף שמה הוציאו להלכה, ת"ת שקול כנגד כל המצות. היה לפני עשית מצוה ות"ת אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו, יעשה המצוה ויחזור לתורתו (יו"ד הלכות ת"ת רמ"ז י"ח) בכ"ז נמצאו בדברי קדשם כונה שניה זו ג"כ שכלל האמור בענין, צריכה ת"ת, בבדי לעשות את המצוה ע"פ תורה ולא ע"פ דעת עצמו של השכל. כבוד או"א מצינו בגמ' יש מאכיל לאביו פסיוני ומורדו מן העולם ויש ממחינו ברחיים ומביאו לחיי עוה"ב (קדושין דא.) ושם בתוס' וכן כמה שהוא לעבור על דת אמיר לו לשמוע לאביו. נמ"ח כמו שאחד התאונן ששכנו החפשי הוא יותר טוב מהחרדי, שפעם אחת הצטרך לגמ"ח של חמשה ר"כ שנגע לו עד נפשו, ובאמצע לילה בא להחרדי והפציר בו ולא נענה, והחפשי הושיט לו כספ"י. אבל המעשה היה שהלכו הזה שחק בקיבויא עד אמצע הלילה עד שהפסיד כל מה שהי' בכיסו, ואחזו קורדייקוס לדפוק על פתחי שכניו בשביל הדואה, החרדי הכירו ולא הלוחו, אבל החפשי קים בו הלעיטוהו דרשע וכו' (שמעתי המעשה מהמ"מ הצדיק רא"ג ז"ל מביאליספוק).

השכמת בהמ"ד ג"כ צריכה תורה ודמוד המדות כמ"ש בסי' פרשת מרדכי מעם לשבח עד הא דאיתא במס' ברכות כל הקובע מקום לתפילתו וכו' וכשמת אומרים עליו הי חסיד והי ענו עי"ש, וכאורה מה שייך זה לחסיד וענו, אך נבאר תחילה מה זה נקרא קביעת מקום, ונמצא עד זה שני דעות, או בבית כנסת קבוע או במקום קבוע בבהכ"נ דוקא וי"ש יצא ידי שניהם.

והנה יש אחד שהיה לו חוקה עד עלית ששי או שאר כבודים גדולים, אהה הראת, ח"ת או גבאות וכאלה, ואחר

יקרא דשכבא

יודע באיזה מקום יורח השמש ופי ישתדל להשיג ת"ח אחר ותיק וחפיד כמוהו במחננו.

תועלת ההספד

אחרי האיבעיא להוהספדא יקרא דחיי או יקרא דשכב, המסקנא דשכבי (סנהדרין מז.) ולכאורא מסוכן הוא הרבה ע"פ חז"ל כשם שנפרעין מן המתים כך נפרעין מן הספדנין וכו' (ברכות סב) עיי"ש, וביו"ד שר"פ עיי"ש. ובנידן דידן יש שאלה גם בדין מעורר על מתול' יום סמוך לרגל וביו"ד שמי"ז עיי"ש. אולם שמעתי מפני הקדוש של הרה"ג חצדיק ר' חיים לייב מסטאוויסק זצ"ל, באור נפלא במחז"ל אבות וחיי מחשב הספד מצוה וכו' כלומר שלפעמים צריך להפסיד המצוה עצמה מפני שכר מצוה רבה וגדולה ממנה, כמו המנהג היה אצלו להתפלל מעריב של ליל שבת בעוד יום קצת ולהפסיד שכר מצוה של ק"ש בזמנה מפני גידל קדושת השבת שיוגרים עיי"ן, והביא ראיה מהא דאיתא בגמ' מעשה באחד שרכב עד סוף בשבת וסקלוהו (יבמות צ.) והפסידו המצוה של והצילו העדה, ללמד זכות, כי רכיבה אינו מחייבי מיתות, אך הוראת שעה היתה בענין קדושת השבת, וכן בנידן דידן מצאנו ההוראת שעה של ת"ח גדול כמוהו ודברי מוסר היוצא מן ההספד, שזכות הוא להנספד, וכדאי להכשיר גם דבר כזה במקום חפז מרובה של הזכות הגדול.

איתא במדרש פ' תולדות ויזר יעקב נזיר א"ל מה מיכא של נזיר זה, א"ל שמת אותו זקן, אמר באותו זקן פגעה מדת הרין, א"ל הן, א"ל א"ב לא מתן שכר ולא תחית המתים ורזה"ק צווחת אל תבכו למת זה אברהם בכו בכה להולך זה עשו וכו', אלא איתן השנים שמנע הקב"ה מחייו מפני שעבר עשו וכו'.

ע"פ יסודן של חכמי המדרש היה בלי ספק וכוחים בין יעקב לעשו דבר התכלית האמתי והדרכים האמיתיים הראויים לאדם בחייו, כמו שראיתי, כמדומה, באחד מספרי הגה"צ ריי"מ בעתמ"ח חפץ חיים שליט"א, בשני מצוינים שלמדו יחד בישיבת וואלאוין, אחר זמן נפרדו איש מרעהו האחר התמשכל להשתלם בחכמת הרפואה ויהי לפרופיסור גדול ומפורסם. והשני היה לשקדן גדול עד כי נסמך לרב מובהק, ואחר ימים נודמנו לפונדק אחד, הפרופיסור נקרא

עם עסקי פופיפר הגשמיים לעשות תכניות טובים יצא אודות עשתרות צאנו, פרים בני בקר וכדומה, ולכן לא נאמר כי תואר משכיל, רק ויהי יוסף איש מצליח, והצלחה היא סגולה אלקית, מסותרת במעשי אנוש ותחבולותיו הרענן והטיבים, העקומים והישרים, וכמו שאמר יוסף הצליח בידו ועל ר"ד דגן נוכח לומר ויהי דוד לכך דרבינו משכיל, כי היה איש תבונות נולד בשכל ישר* ומחודד וה' עמו שזכה לאסוקי שמעתא אדיבא דהלכתא.

בסימטה (כא.) את זו דרש רבי מנחם ברבי יוסף כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו') תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור, את המצוה בנר לומר לך מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה אף מצוה אינו מנינה אלא לפי שעה, ואת התורה באור לומר לך מה אור מאיר לעולם אף תורה מנינה לעולם ואומר וכו' משל לאדם שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפיקה ומתירא מן הקוצים והברקנים מן הפתחים מחיה רעה ומן הסמנים ואינו יודע באיזה דרך מהלך, נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים והברקנים ומן הפתחים, ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הסמנים ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הסמנים ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצל מכלם, ואמרינן שם בגמ' מאי פרשת דרכים וכו' פר זוטרא אמר זה ת"ח דסקא ד' שמעתא אדיבא דהלכתא.

רואים אנחנו את ספרו "בית דוד", איך שהשכיר לעשות בהלכה למעשה ובסדר נכון. וגברא דמרא פייעא לזכות לזקנתו לביאת הארץ בתוככי ירושלים ולהיות מנוחתו כבוד לעולמים, זהו למען דעת כי נושא ההספד רבי דוד דגן הנהו אדם גדול, תנוה נפשו בגן עדן.

מדרש ידוע, לכל יש תמורה וכו', אבל ת"ח שמת מי מביא לנו תמורתו, מצאתי בספר מצח אהרן מרב גדול על מ"ש המדרש ה"ח דוקא ולא חכם, כי יש שני מיני ת"ח, (א) בעל משרה בעיר כגון רב מו"צ ר"מ. ב) ת"ח בלא משרה, ואם הראשון יסתלק, תכריח המשרה עצמה למלא מקומה ויש תמורה, אבל ת"ח דוקא מי מביא לנו תמורתו, ואף כי ידוע המדרש של יורח השמש ובא השמש, אבל מי

* ענין שכל ישר, במדרש פ' האזינו ע"פ כי לא דבר רק הוא מכם ואם רק הוא מכם, בשם הגאון בעל המחבר אפי' כמו שחלב עקום אינו נכנס בנרתק פשוט כך אינו נכנס חרב פשוט בנרתק עקום. ושכל הישר של התורה נ"כ לא תכנס במוח עקום של התמשכל ואם נראה לו בדבר אחר מן התורה איזה עקמימות וזהו עדות כי במוחו ישנו עקמימות ומאושר הוא האדם בכלל ששכלו זך וישר ובה יאמרו על רבי דוד דגן ז"ל

פסקי תוס' תענית סי' ח' ת"ה כל אחד מורה להברו בין על האמת בין על השקר והוא פלא. הגאון חתם סופר בהקדמה אהת מספריו אמנם יבארו ע"ד הצחות עיי"ש. אבל אנן בדידן מצאנו יסוד מוסרי מהגאון ר' ישראל איסר שמיירא ז"ל על תפילה ר"נ בה"ק ברכות כ"ח ואיתא שם תיר בכתבתו מהו אומר וכו' ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור וכו' שלכאורא זהו בכלל ולא אכשל בדבר הלכה. אמנם זה שתי תפילות אחת שלא אכשל ואם ה' אכשל לא ישמחו בי חברי כי עיי' יתאמן המחודד להעמיד דבריו בדרך הנצחון, ויוכל להשאיר במעוהו שיחליט לאמר על טמא טהור, וכו' נוכח לבאר בנות פסקי תוס' הנ"ל כי אם יודמן שת"ח חבירו יאמר ביאור או סברה של שקר לא ישפוך עליו חמה אפו רק יראה לו סבר פנים יפות לאמר כי סברתי טובה יפה ומצולצלת, וטובה היא במקושות אחרות אולי, אבל בזה אין כאן מקומו ובאופן כזה לא ימצא חבירו נדח כ"כ ויודה על האמת.

יקרא דשכבא

בבית ולא ינוע לכת כה וכה, גם ברוח סופה וסער, וסבות מסבות שונות שיחלישוהו וייתכו את ליחות החיים שלו, ואם הנחי חי בכל הסיבות ועוד יזכה לזקנה הוא כיוצא מן הכלל של הטבע, וזהו ביאור הכי ימיני שנותנו מספר ששים לזקנה, כמו שידוע רחוקי תביא בכלח וגוי בגמטי ששים בהם, מיעוטיש, של שבעים שנה, ואם בגבורות, שישא ויסבול כל ההרפתקאות והתלאות, שפנים שנה. וכהא דרב סדיק לבי קברי אמר צ"ט מתים בעין רעה כלומר שלא בדרך הטבע במידוי ימים שלהם ואחר בדר"א (ב"ם ק"ו). נראה מזה כי גם לזקן יש קוצר ימים ע"פ רובו שכדאי להתאונן עד הפסדו שהוא כנשרף הוני ורכושו שהי יכולתו לסגל במידוי ימיו הטבעים חזן נחמד מזהב ומפז רב, ולן יאות למספר ולן יאות למכבי עד הרב רבי דוד דנן כי ירד מנכסיו ולא יכול להוסיף הון עוד.

לבר שעי' הזדמנות בזאת ב"מ יש מקום לכ"א מהשומעים הזכר מעשה עצמו אם הוא מתאים לתכליתו הנצחית ולא יהיה לצחוק דבר השומע, בעיר גדולה התהלכתי פעם לשוק הסוחרים הגדולים הנקרא בירשוע שם יבואו וישבו כנעני ארץ ממקומות רחוקות, אפריקא, איספראליה, אמריקה ועוד, פתאם שמעתי צחוק נפרץ, חפצתי לדעת מה זה ויגידו לי כי כל ההמון סוחרים יבואו הנה מקצוי ארץ וידברו איש את רעהו נידון מסחרים שונים, ויפני במקדעות שער ראשו הנידלדל כי בא' כי בא משם לכאן לסעודת צהרים לבר, ותהי לשחוק נפרץ, כן אנחנו אם נחשוב דרך ביאת נפשחנו הנה הוא רחוק יותר מיפן כדאיתא במס' (חגיגה י"ג). המרחקים של ת"ק שנה מפה עד דרקיע וכו' עד כה"כ, והיתכן כי מדרך רחוקה כזה יבא לאכול ולשתות ולעשות מעשה בהמה, אין זה כ"א דרכו הרחוקה למסחור נעלה ויפקח על נפשו מבלי יבוא לצחוק פרוץ ולחתבונן בשמעו שבחו של הנספר איזהו דרך ישרה שיבור לו לעצמו ג"כ, ומסירא תהיה זכותו של הנפטר גדול בזכות של המזכה את הרבים בזה וזהו יקרא דשכבי.

ומה גם שעי' קול בכיות של ההתעוררות המביא להוריד רמעות על אדם הוא ג"כ ענין גדול וחשוב כמ"ש במ' פרשת מרדכי על הא דאיתא במס' שבת ק"ה שהקב"ה סופרן וכו' מפני שכל דבר חשוב דרכו לספור כדאיתא במס' (בצה ג') ואפילו אם יתעורר לבכות על צרות של עצמו ומה גם של אחרים ומה גם של הכלל כולו אשר לדאבוננו אין אנו צריכין כ"כ התעוררות להתחשב את כל החלואה אשר מצאתנו בשנים האלה אשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי, לשון הכתוב (ירמיה ט"ו).

הבט משמים וראה וכו' נחשבנו כצאן לטבח יובל צאן מעשיר את בעליו כרחוקי עשתרות צאנך שמעשירות את בעדיהן

להגביר החולה, והרב נקרא ע"ד ברירה ומשפט, וכאשר הכירו זא"ז בפנים יפות בזכרם את ימי נעוריהם, או שאר הפרופיסור את הרב על מצבו ועל שכרו בעירו ועל שכרו עבור המשפט והגיד לו הרב שכרו הפעוטה בעד כל ענין כנהוג, ויען הפרופיסור ויאמר לו הלא תזכור את דברי אשר אמרתי לך מאז ומקדם, כי הנך מאכיר עצמך לרעת, כי כשרונותיך עוד היו נעלים יותר מכשרונותי, ועתה זכור מה היה דך אני יושב בכבוד עולמים ובעד נסיעתי זאת שקלו על כפי אלפים רוב תלגרמית, ואתה מה חייך בביתך בודאי עשרה רובל לשבוע, ופה בעד מלשולך מלשלה גבר, תהא מוצלח אם תקבל כ"ה רובלים, ויצננהו הרב ויאמר לו מה אעשה אחי, אם פעם חפשתי להשיג עגלה נוסעת למקומי למורת, והסרסור אמר לי הא להרב עגלה יפה מרוחמה בזול, אבל היא למערב הרחק מנגד למקומי והנמשל מובן, בודאי היה יעקב אבינו סיבל מפני בטויו של עשו כראוי לאח לצרה כמוהו ויעקב אבינו בודאי קיים לפעמים ענה כסיל בדית כהמשל הקידם והסביר לו מה בין דרכיו המובילים להבלי העוה"ז ולבאר שחת, ובין דרכיו של יעקב שהמה דרכי אביו יצחק ודרכי זקנו אברהם שמיבילים לחיי תענוג נצחי שיפה שעה אחת וכו'.

וא"כ אין מקום להתאבל במות אדם צדיק המזומן לחיי עוה"ב, ואדרבא צריך לעשות הילולא וחיננא ואם נאמר כי גם באותו זמן פגעה בו מרת הדין א"כ וכו' ור"ה"ק צווחת כי הבכי על ההולך זה עשו שקצר ימיו של איתו צדיק שהיה יכול עוד לסגל מצות ומעשים טובים וירויח עוד שכר נצחי של עוה"ב, וליודעי חן עובדי ה'ית שלא ע"מ לקבל פרס, אפילו פרס של עוה"ב, להם ההפסד של קוצר החיים ח"ו, ההעדר של עבודת השי"ת במאפרם ז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט וכו', וואף על פיתת זקן כמו הנספר דנן בן ע"ח שנה יש להתאונן כי יש גם בזמן חשש של לא בקיצו כמו שאנו רגילין לבאר הפסוק ימי שנותינו וגוי ע"פ הגר"א זצ"ל מאור עששית (לאמפ"ף) אשר לפי מדרתי יאיר י"ב שעות, במד"א אם תהי הפתילה ערוכה בסדר, משא"כ אם היא יוצאת שלא בסדר, ואם תהיה מיושבת לא מטולטלת כי אז עלולה לדחיפה והכאה, כן אם תהי דוקא בתוך הבית באור רגיל לא בחוץ בסער וסופה, כי אחת מהסיבות האלה תספיק לכבותה קודם זמנה, ומכ"ש אם שלש אלה יעשה לה הפתילה מוצאת ביותר ומטולטלת ממקום למקום וע"פ רוחות וזועות או כמעט יוצא מן הכלל שלא תכבה נרה קודם זמנה וחיי האדם דומה לזה, כי יוכל להיות שכח החיים שנתמוג בו לחיות מאה ועשרים שנה, אבל במד"א אם יהיה נשמר מן הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם, כן אם יושב במנוחה

יקרא דשכבא

אבל ע"פ המדרש הנ"ל יש בזה כוונה אחרת מאד נעלה לעלית נשמתו, ויען כי הבנינים הגדולים בעלות עשר כדרגות, יש לפנייהם שתי אופני מעלות, אופן אחד שלובות מעוגלות ועקלקלות ואופן שני ע"י העליונות מער של החשמל אשר במעט ברגע יתנשא למעלה עד מקום תחנותיו בלי שום לאות ועמל, וזהו כוונת המדרש אחרי שישמעו מה שהבריות אומרות על הנפטר, אלו הפלאים העומדים על הפרק לקבל הנפשות מיד מטתו פורחת באויר וזהו הביאור של במעלת קדושים וטהורים, (תפלת מלא רחמים וכו').

יש אומרים שעל פמירת איש זקן אין מקום לבכו, באשר הוא סוף כל האדם, אבל ההתבוננות הוא להיפך, ובשם הרה"צ המ"פ ר' יעקב מדובנא ז"ל, בגד חדש אם נראה בו קרע אפשר לומר כי באשמת בעדיו הוא, שלא נשמר בדעתו בו אבל בגד ישן אין תלות את קרעיו בשום סבה חזונית רק זה דרכו ולא יועילו כל השמירות, ובע"כ הוא נקדע, וכן הוא ג"כ הכע"כ של כל האדם, ובכן יש מקום להתפעלות ביותר, ויש שממשיכים לנוסעים על מסה"ב בדרך רחוקה שבכל תחנה ישנם עולים ויורדים, וישנם ג"כ שוורדים כי כלתה להם פרוטה מן הכיס על ההוצאה, אבל בסוף הגבול של התחנה, — כולם מוכרחים לרדת. בין כה יצא פנים להתפעל כ"א עד עצמו דוקא במיתת זקן.

כן יש להתאיין אמנם על רבי דוד הנספד דנן שהקך בלא בנים, אבל אי משום הא יש להתאונן ביותר עד הבנים של הדוד הזה, אותם שפרו מדרך ה', שבודאי דבר זה ירוע הרבה יותר משאין לו בנים כלל, וכמ"ש בסי' שם עולם מהצדיק עולם רי"מ שליט"א, העולם חושבים אחיו קטן ישנם חשוכי בנים ר"ל ונהפוך הוא שאחיו קטן יש להם בנים שנקראו בנים טובים.

ומעתה אחרי כל הדברים האלה והאמת הננו נפרדים מרבי דוד דנן בברכה, וכמחז"ל דהתם קאמינא, ולאמר לו והלך לפניך צדקך וגו', ובאשר כי ג"ב היו משבחים ומפארים אותו לש"צ הגון מאד, ובכן נבקש מנשמתו הפהורה שתהי' ג"כ לשלוחא דידן להמליץ טוב בעלינו, ויהי רצון מדפניך שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו שאומרים עלינו שבעת באנו אל המנוחה אחרי קבלת המנוחות, ויגרור פרצותינו ברחמים, אמן.

בגיוה חלב וודות, ובן עם ישראל בכ"מ שהם הלואי שיקחו מהם הגיוה בדרך גיוה ולא ע"י צער וענויים קשים בתלישת השער, חלב, גם חמאה של מסים וארנוניות, וודות, לעמוד בקשרי המלחמה לפני אויב ואח"כ לעשות פוגרומים, כמו ששמעתי אני בעת יציאתי ממחבואי בפוגרומים של ארעסע בש' תרס"ו, מפליט אחד שאמר אוי לנו, תחת אשר הייתי בטלחמת יפן תחת מבול של כדורי אש שהמטירו עלי זכיתי בעת לגמול טוב מאת הקאצאפעס אז היתי בסכנה רק אני בעצמי יעכשוני אני וביתי, וזהו כצאן לשבח יוכל, ועוד החרב שלופה וידם של שונאי ישראל נטויה, ה' ירחם, אשר כל בר נפש יתעורר לאמר מי יתן ראשי מים וגו', ואבכה על חללי בת עמי של אוקריינא ורוסיא וכו' וכו'. אך כמו שמצינו לחז"ל שהקילו מלקרוע על בזיון ת"ח מפני שא"כ נתמלא כל הבגד קרעים, כן נידון הבכי בתדירות כמליצתם תיכרא ועוירא, אבל בעת ההורפנות ב"מ בודאי הדמעות עושים רושם גדול כמ"ש שימה דמעותי בנאדיך, מלך מתרצה בדמעות, וגו' יקרא דשכבא.

ועתה נתפלל עליו תפלת מלא רחמים, אך קודם נבאר קצת מהו הביאור מלא רחמים בכאן. שמעתי פגדול אחד מתלמידו של הקדוש עליון גאון המיסרי ר' ישראל סלנטר זצ"ל עד הפסוק ויבטחו בך יודעי שמך, היודע את השם רחום כי הוא מקור הרחמים וכל הרחמים שיש בעולם אצל כ"א לא יגיע אף לטיפה מן הים של המקור ומאין יש לכ"א השכך לרחם גם על עצמו הלא נובע דוקא מן המקור של הרחמים, ואם מן המקור של הרחמים יצא הדבר כמ"ש מי זה אמר ותהי וגו', בודאי טוב הוא מאד, וזהו הוא הבטחון האמתי לאמר כל מאי דעביד דחמנא לטב עביד ושייך מאד השבח של מלא רחמים לתפלת הנפטרים.

ביאור של מעלות קדושים וטהורים מצאתי בסי' חרוי מרגליות ביאור מצודצ' ע"פ המדרש קהלת על פסוק סוף דבר וכו' עיין שם שבשעה שאדם נפטר מן העולם, הקב"ה אומר למלאכי השרת ראו מה הבריות אומרות עליו כשר היה ירא שמים היה פלוני זה, מיד מטתו פורחת באויר, וזהו כונת הגמ' אגרא דהספרא דלוי פירש"י שהרים קול נהי ועגמת נפש בדי שיבכו השומעים, וחאחרונים פרשו להרים מעלת שבחי הנפטר מה שהיה נמצא בו וירבו בככי יותר,

תקוני טעויות

תקון	טעות	שורה	מקום	עמוד	דף	תקון	טעות	שורה	מקום	עמוד	דף
שיהיו	שיהיו	י'	יסה"צ	ע"א	לג	המותל	המותל	ז	יסה"צ	ע"ב	ה
שיהיו	שיהיו	"	"	"	"	דבריו	דבריו	ו	"	"	"
או	אי	ז	עמה"צ	ע"א	לד	זלזו	זלזו	יד	עמה"צ	ע"א	ו
ואז"ל	אז"ל	ג	פנים	ע"א	לו	נעקר	נעקר	ה	יסה"צ	ע"ב	"
זאותו	זאות	ח	עמה"צ	ע"ב	לו	מזריקים	מזריקים	יא	" זגה"ה	"	"
שכן	שאין	ח	"	"	"	דדברי	דדברי	כו	"	"	"
וסו המין	וסותמו	"	"	"	"	ע"ש עוד	ע"ש עוד	כט	"	ע"א	ז
אסרו	אוסרו	י	יסה"צ ע"א	ע"א	לח	זתו"ח	זתו"ח	לח	"	ע"ב	"
החילון	החילו	ח	" ע"ב	"	"	כמו	ממו	ז	"	"	"
שים	שים	טז	" ע"א	ע"ב	"	ומהמסמם	ומהמסמם	נה	"	ע"א	ט
והאלה	והאלה	לח	" ע"ב	ע"א	לפ	בקרום	בקרום	סו	" עמודה א	ע"ב	"
שים	שיה	לו	"	"	מ	המחבר	המחבר	לח	" " ז	"	"
זאינו חוזר	כאינו חוזר	יב	יסה"צ	"	מא	אריאה	אריאה	כא	" " "	"	"
מכאלצב	מכאלצב	ה	"	ע"א	מז	מנמלא	מנמלא	ה	פנים	ע"א	י
זמפרעתא	זמפרעתא	כז	"	"	"	זריאה (רש"ל)	זריאה (רש"ל)	טז	עמה"צ	ע"ב	"
הזמן שאם יקרע	הזמן יקרע	ז	פנים	"	מד	זיסה"צ	זיסה"צ	ד	"	"	יא
הנקב	הנקי	לג	יסה"צ	ע"ב	מט	זיסה"צ	זיסה"צ	יב	"	"	"
יהודי	הודה	יב	"	"	נ	זבואות	זבואות	ח	יסה"צ ע"ב	"	יג
כד'	כ"ד	לה	"	ע"ב	כז	שחילק	שחולק	ה	"	ע"א	יד
ימששו	ימשמן	ז	פנים	"	נג	שני	שני	ט	"	"	"
נחמסמם	נחמסמם	"	"	"	נד	דחיה	דחיה	לג	"	"	"
כ'	כי	יז	יסה"צ	ע"א	נה	ואיך	איך	לו	"	"	"
דלתות	דלתות	מו	"	ע"ב	"	לעור	לעור	לג	"	ע"ב	טו
זארוך	זארוך	יג	" ע"ב	"	"	דניטלה	דניטלה	טו	עמה"צ	ע"א	טז
פתש"ו	פתשו	לז	"	"	נו	שמנה	שמונה	מה	יסה"צ ע"ב	ע"ב	"
הנ"ל ואע"ג	הנל, ואע"ג	יד	"	"	נז	זעל	זעל	ח	"	"	יז
זשינוי	זשינוי	לג	"	ע"א	נט	המרה	המרה	ד	עמה"צ	"	"
זשו"ת	זש"ת	ד	"	ע"א	ס	דכנולה	דכנולה	ח	פנים	ע"א	יח
הזכ"י	חזכ"י	ח	הג"ה א	"	"	וקרעו	וקרטו	י	עמה"צ	"	"
המחבר	המחבר"ר	ז	הג"ה ז	ע"ב	"	זניטלה	זניטלה	מז	יסה"צ	ע"ב	"
אל	על	כג	יסה"צ	ע"א	סז	ד"ע	ד"ע	יג	פנים	ע"א	יט
שהגוף	שהגוף	כה	"	"	סג	כרי"ן	כרי"ן	לו	יסה"צ	"	כ
זעוף	זגוף	לו	"	ע"ב	סו	דיני	דיני	ל	" ע"א	ע"ב	"
דבריו	דברי	ה	" ע"א	"	סח	דבריו	דבריו	לז	" "	"	"
היתדות	היתרת	ח	פנים	ע"א	ע	היתר	היתר	לד	" "	"	"
יתרות	יתדות	לה	יסה"צ	"	"	ראיותיו	ראיותיו	ד	" ע"ב	"	"
שאשי"י	שעשי"י	מג	"	ע"ב	"	על	טל	נג	"	"	כז
וניטל	וניטל	ח	פנים	"	עד	מחליו	מחלי	י	"	ע"א	כג
נחמסמם	נחמסמם	יג	"	ע"א	זה	מחמסמם	מחמסמם	לז	יסה"צ ע"ב	"	כו
זל"א	זלא"ה	ו	עמה"צ	"	טז	זמקום	זמקום	כז	"	"	כח
ל"ב	לז'	כט	יסה"צ	ע"ב	"	מכשעור	מכשעור	ז	פנים	"	כט
כסימנס	כסימנים	ח	פנים	"	עח	שס	שוס	ד	עמה"צ	"	"
כסימנס	כסימנים	"	עמה"צ	ע"א	"	הכנה"ג	הכנה"ג	ח	יסה"צ ע"א	"	לא
והמחמיר	והמחמיר	כא	"	"	"	לעין	לעין	מג	" "	"	לז
זחן	זחן	יג	יסה"צ	ע"ב	פ	עין	עין	טו	" ע"ב	"	"

בתורת המחבר: "לחתי... ר"ל חתן גיסו שהחזיקו כחתנו.

